BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
31 N
20

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

49
E
40. 3. 1

Digitized by Google

Digitized by Google

QVAESTIO THEOLOGICA,

IN QVA DISPVTATVR:

Vtrum Adam primus omnium hominum parens in ſtatu innocentiæ, in quo Deus creauit illum, eſſet immortalis.

Et occaſione diſſerendi de veritate iſtius quæſiti, multa argumenta philoſophica, ex Peripateticorum fontibus vberrimis deſumpta, proponuntur diſcutienda, vt de materia prima, de ſtatu elementorum, de Ortu, & Interitu, de Alteratione: de humido radicali: de Calore: de ligno Vitæ, & alijs multis Et totum hoc in Prima Parte. In Secunda ad viuum vberrimè veritas exprimitur, vbi digreſſio contra Hereticos proponitur. Et tandem in Tertia Parte argumenta Philoſophorum diluuntur. Opus, ex cuius lectione Theologi, Philoſophi, & Medici vtilitatem, delectationemq; percipient.

Auctore NICOLAO CIGNINIO Piſano Canon. Theologo in Eccleſia Cathedrali Sancti Laurentij Viterbij.

Ad Illuſtriſs. & Reuerendiſs. Dominum

D. TIBERIVM MVTVM

S.R.Eccl. Card. dignis. & Epiſc. Viterbien, & Tuſcanen.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

m 1999

VITERBII, Ex Typographia Diſcipulorum 1620.
SVPERIORVM PERMISSV.

Ego F. Ambroſ. de Comitibus Ord.S.Hieron. Cong.B.Petri de Piſis Theol. Epiſc. Viterbien. vidi, & perlegi librum, cuius titulus eſt Quæſt. Theol. Vtrum Adam primus omnium hominum parens in ſtatu innocentiæ in quo Deus creauit illum, eſſet immortalis, D. Nicolai Cignini S. T. D. & Canon. Viterbien. & nihil in eo reperi quod Fidei Catholicæ, bonisq; moribus repugnet, immo re vera opus maximè eruditum, & dignum vt typis mandari valeat. Viterbij die 17. Octobris 1617.

Frater Ambroſius de Comitibus manu propria.

Ego F. Io: Cencinus Sac. Theologiæ Profeſſor vidi Quæſt. D. Nic. Cignini S. Laurentij de Viterbio Canonici, Phyſici, atq; Theol. ſummæ eruditionis, quæ intitulatur de immortalitate Adæ in ſtatu innocentiæ, & nihil in ea inueni, quod contrarietur Fidei, ſiue bonis moribus, immo vtilis eſt, & delectabilis, cuilibet pio lectori. In quorum fidem &c.

Ego F. Io: Cencinus manu propria.

Ego Cæſar Criuellatus Phyſicus Viterbienſis fidem facio me vidiſſe opus Adm. Reu. & Excell. D. Nic. Cigninij, Phyſici, atq; Theol. Can. Cathed. S. Laurentij Viterbij, cuius inſcriptio eſt Quæſt. Theol. atq; in eo nihil inueniſſe contra Fidem Catholicam, & bonos mores, immo reperiiſſe illud, plenum eruditione, & doctrina, & eſſe admodum vtile, delectabileque. In fide &c.

Ego Cæſar Criuellatus Phyſic. manu propria.

Imprimatur:

Troilus Accurſinus Vic. Gen. Viterbien.

Digitized by Google

Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. Domino

D. TIBERIO MVTO

TITVLI S. PRISCAE

S. R. E. Presbytero Cardinali digniſsimo, Epiſc. Viterbienſi, & Tuſcanenſi.

Nicolaus Cigninius Deditiſsimus S.

MAxima inter ſapientes (Cardinalis Ampliſſime) de mundi, hominisq; origine concertatio ſemper orta fuit, hac de re adeò, veritatem agitare volentes, vt nullus permanendi locus, huc, illucque impulſam, in quo ſtabilis redderetur, illi, eſſet adinuentus. Poetæ ad fabulas conuerſi, ad eum ridendi actum homines concitarunt. Philoſophi ſe de illorum ſapientia iactantes, inflati incedentes, & de rebus diuinis ſecundum demonſtratiuum habitum verba facere arbitrantes, nihili facientes ſuper naturale lumen, certiſſimum illud quidem, ſtulti facti ſunt; qui naufragium facientes miſeri, in magnos, immò potius mortales ſcopulos, ſyrteſque impingentes, à veritatis ſemita deuiarunt. Nil re vera ſtultius, nil certè abſurdius, quam amborum chaos, nè dum tueri ratiocinationibus; verum etiam ex-

Digitized by Google

cogitare. Quid illorum nocte horrendius? Hanc illorum falſitatem videns Ariſtoteles in duodecimo Diuinorum, funditus euertit. At nos, à veritate edocti, cognouimus, Deum in principio temporis cœlum, & terram creaſſe. Sed iterum ad fabulas redeuntes, à principio ſolos deos in mundo vitam ducere aſſeuerarunt, & huic vaſtiſſimæ rerum vniuerſitati mortalium genera deeſſe, quorum fatale tempus, vt in lucem ederentur, cum adueniſſet, ea corpora ex igne,& terra conflata eſſe,docuerunt;qui Epimetheo, Prometheoque mandarunt, ſuis viribus, ſuiſque virtutibus quodlibet animalis genus veſtire, quò animalia ex vno, eodemque principio genita, inter ſe formarum naturalium diuerſitate diſtinguerentur,ſuaſque operationes ederent. At videns Prometheus, hominem inermem eſſe futurum, illiuſque præuidens nuditatem, imminereq; fatalem diem, vt in lucem prodiret, & à cæteris ſapientiam longè diſtare, artificioſam ſapientiam cœleſtem, furando ignem, in hominem intulit, qua homo decoraretur. Siquidem ſapientia inter Iouis theſauros abdita latebat,cuius arcem altiſſimam neque poterat, neque illuc aſcendere licebat. Perpendamus quæſo,quę nugæ canorę. Ariſtoteles volens ſe ab omnibus anguſtijs liberum reddere, & hanc vaſtiſſimam molem, & ſpecies æternas, atque ab æterno fuiſſe generationem, & ex conſequenti indiuidua ſecundum ſpeciem æternitate gaudere, ratus eſt, mundumque eſſe æternum, & à parte poſt, & à parte ante,confirmauit,à cuius opinione diuinus Plato diſceſſit, omnium creationem in Dei bonitatem referens, à quo omnis liuor erat omnino alienus,qui hanc rationis participem creaturam, quam hominem appellamus ſuo fœcundiſſimo intelligendi actu, voluntate concurrente creauit, & quod magis eſt ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam. Valeant igitur quorundam ſententię,

qui

Digitized by Google

Animalia quæ ex putredine naſcuntur à quo 105.
Adę interitus confirmatur. 109.
Adam, & Eua non eiuſdem temperamenti, comprobatur, ibid.
Adami interitus ex nutritione 110. 116.
A calore ignis, quid ibidem.
Agens quid reſpiciat, quid vult. 111.
Augmentatio eſt ſecundum omnes magnitudines. 118. quouſque protendatur, ibidem.
Alteratio vnde. 119. Præcedit generationem, & interitum.
Adam interitui ſubiectus, quia erat ſubiectus alterationibus ſecundum Philoſophos. 120.
Alterationes deſcribuntur, quę fiunt in nutritione. 120.
Adamum fuiſſe morti obnoxium confirmatur. 124.
Actio à quo fiat. 125.
Augmentatio per partes formales. 125. Primo eſt partium ſimilarium. 126. auctum quid. ibidem.
Augmentatio quot modis accipitur. ibidem. Illius tres conditiones 126. 127.
Adam quomodo augeri poterat. 127.
Actio, quæ fit in humorem putreſcentem partim dicitur concoctio, partim putredo. 133.
Adæ interitus confirmatur. 136.
Adæ interitus non eſt à ſua forma, quæ eſt immortalis. 42.
Atra bilis cui aſſimilatur. 137.
A calore abſumitur vtraq; humiditas. ibidem.
Alteratio inter Platonem, & Hippocratem proponitur de calore, 138. Defenditur ſententia Hipp. de caloris natura. 138. 139.
Adæ interitus perpenditur. 140. 141. 145.
Agens requirit maiorem virtutem, & patiens minorem reſiſtentiam. 141.
Anima eſt primum principium operandi. 146. calore vtitur. ibid.
Augmentatio eſt in quanto, habente formam. 147. Tres illius conditiones ibid. 148.
Augmentationis, & generationis differentia. 148.
Adam cibo indigens erat immortalis. 154.
Animal à quo deſtruatur. 158.
Adę interitus confirmatur. ibid.
Alterationes quomodo ad interitum concurrunt. 153.
Angeli æuo menſurantur. 162.

Adæ

Digitized by Google

Adę interitus ex tempore.163.Itē confirmatur ex eo,quia in ſtatu innocentiæ erat viator. 163.

Mortalitas Adæ diuiſione explicatur. 164.

Agens duorum generum. 167. 169. Per quid operetur agens ſupernaturale primum.168. a Deo omnia conſeruantur.169.

Antiqui Philoſophi quid de Deo cogitauerint. 169.

Adam omnes ſuos poſteros obligauit.171.

Agens quid aſpiciat.ibidem

Actus ſatisfaciendi pro peccato qualis. 176.

Adam ſub qua iuſtitia Dei cecidit peccando.178.

Actus fidei, & dilectionis quid.179.

Adam fuit interitui ſubiectus, quia non ſeruauit pactum. 180. 181. & a principio rubricę vſque ad finem. Adam ex medijs immortalis.181.182. Illius prærogatiua,quæ. ibid. Immortalis ante eſum ligni. 18.

Adæ immortalitas confirmatur auctoritate Concilij Trid.& Mileuit.188. Quomodo mortalis, & immortalis.ibid. Qua ratione immortalitati ſubiectus.265. Quid amiſit per peccatū 200. A quo defuit peccando. 203. Creatus in gratia, & confirmatio 2.1.234. Adę datus eſt Spiritus Sanctus, & illius dona ergo, & gratia, qui in gratia creatus eſt ſicuti angeli 234 & cur ibid. Quomodo in inſtanti dilexit Deum. ibid. Genuiſſet in illo ſtatu Adam, nec propterea mortalis 243 Fuit in Paradiſo terreſtri ſicut angelus, quomodo. 246 Nihil ibi patiebatur.ibid.Adam mortuus poſt peccatum quomodo ibid. Quomodo remanſit interitui obnoxius. 247 249. & quomodo non.. Totum hoc confirmatur.250. Gratia immortalis 268.269.

Amare quid exprimat 190. Amor Dei circa genus humanum quis.ibid amor quid 191. amantis proprium, quod. ibidem. amor Dei quid cōcernat.191.192.amor Dei æternus.192.amare in Deo quid ſignificet, ſecundum principalem ſignificatum, & quid connotet. ibid. amor Dei eſt amicitiæ erga rationales creaturas, & qualis erga alias res.ibidem.132. amoris diſtinctio.193. amare quid ſit. 230. amor eſt donum in quo omnia donantur.130. Non cognoſcit auaritiam.231. amor reciprocus inter Deum, & hominem, & non ſine gratiæ interuentu. 232. amantes, quę patiantur. 244.

Animatum duplici differentia ab inanimato differt.194. animę virtus duobus modis in potentia eſt ad diuerſa 204. Mouente

indiget

Digitized by Google

indiget, quo ad duo. ibid. amor ſui vnde.208.209. amor virtus vnitiua.243.

Angeli creati in gratia.234.

Actus ſimpliciter præcedit potentiam.204.

Angelus quomodo incidit in peccatum 207.

Appetitus ſenſitiui quomodo mouent voluntatem. 215.

Atra bilis fęx omnium humorum.256.

Actio non eſt à materia.262.

Anima quorum ſit principium. 264.

Animam non eſſe corpus, confirmatur.267.

Augumentatio quouſque.222. quid expoſtulet. à quo initium, & ad quod tendat. 273. Quomodo pręſtatur. In quibus propriè reperitur. Quomodo in alijs. 273.

Alimentum habet duas partes.273.

Adam ad ſtatum gloriæ erat transferendus. 280. Nihil moleſtiæ perſentiebat in ſtatu innocentiæ ex nutritione, & augmentatione 281. Si de ligno vitę comediſſet poſt peccatum, fuiſſet mortuus.ibid. quid præſtaſſet ibib. Quomodo indigebat ligno vitæ, & alijs cibis. 283. Ab interitu erat conſeruandus.286. Illius immortalitas.287. Adæ immortalitas per donum diuinæ gratię.288. Nihil inordinatum perſenſiſſet in ſtatu innocentiæ. 188. Fuiſſet fœcundus.ibid. Quomodo contraxit vitium.288. ardor libidinis excludabatur ab Adamo in comeſtione, ſicuti in coitu, in ſtatu innocentiæ.288. In illo ſtatu nullam lęſionem pati poterat, & cur 289. Peccando amiſit fortitudinem.291. Omnium rerum naturas cognoſcebat.293. Quibus ſcietijs fruebatur.ibid. alijs meliorem animam ſortitus eſt, & quomodo. 294.298. Dubitatio de ſcientia primorum parentum, & ſolutio.298 299.300. Poterat cognoſcere noua reuelata. 300. In naturalibus quomodo profeciſſet, & quomodo non. Quomodo poterat decipi.301. Quid paſſus ſit poſt rebellionem 302. Quomodo peccatum illius ex ignorantia.303. Immortalis quomodo.304 Non potuit peccare venialiter.304. Et rationes. ibid. Primum motiuum in peccatum incidendi. 309. Non appetijt æqualitatem ſimilitudinis, ſed imitationis.310. Inordinatio in primis parentibus quo ad triplicem potētiam.312. Omnium maximum illius peccatum quomodo.313. Quas paſſiones fuiſſet paſſus Adam in ſtatu innocentiæ, & ſi eiuſdem natura, non propterea morti ſubditus.398.

Bonitas

B

Bonitas prima quomodo influat. 28.
Bonum à quo proueniat. 42.
Bona opera ad quid cauſent habilitatem. 179.
Quid ſecum ducant ibid.
Boni diſtinctio. 192. Bonitates vnde. 199.
Beneficium collatum quomodo aufertur, & etiam poſteris. 225. 226. Quamdiu fuit collatum beneficium Adæ.
Bonum naturæ tripliciter dicitur. 249.
Bona opera ſine charitate ſunt imperfecta. 292. Illa ſunt bona quo ad ſubſtantiam operis, ſed non quo ad modum charitatis. ibidem.
Boni operis diuiſio. 292.

C

Chriſtus ad quid venit in mundum. 3.
Cœlum eſt æternum, & ſubiecto communi, & contrario caret. 6.
Contrariorum naturæ, quę. 8. 11. Quomodo definiuntur ibidem. Vbi reperitur contrarietas ibidem. Contrarietas in materia quomodo expellitur. ibidem. Contraria quomodo non deſtruantur. 11.
Cœlum a ſubiecto, & contrario eſſe immune, declaratur. 14.
Corpus mixtum a quo moueatur 17.
Corpora mixta animata contrarijs motibus ſubiecta. 17.
Contraria æterno tempore permanere non poſſunt. 23.
Cœleſtia corpora ſuper quam lineam moueantur. 26.
Compoſitum ex materia, & forma generatur, & quomodo, & non materia, & forma. 27.
Cœleſtia corpora carent materia ſecundum Græcos, & Auer. 33. 40.
Cauſa agens quomodo ab Ariſt. ſemper deſcribatur. 36.
Corpus cœleſte tantum mouetur in gyrum: alia namque, quæ videntur ſic moueri mouentur motu mixto. 40.
Contrariorum naturæ quæ. 42.

Cognitio

QVAESTIONIS THEOLOGICAE PRIMA PARS.

Vtrum Adam, primus omnium hominum parens in ſtatu innocentiæ in quo Deus creauit illum eſſet immortalis.

Prohemium totius Quæſtionis.

QVONIAM nihil pulchrum, nihilq; amabile ſine debito ordine, ordinataq; diſpoſitione reperiri, excogitariq; poteſt, qui meritò formæ rationem habere videtur, & propterea boni, & appetibilis; vt recto ordine in exquirenda iſtius iucũdiſſimæ quæſtionis veritate procedatur, cuius quidẽ inquiſitionẹ quantũ vires ingenij mei patiũtur, ſtudioſam, & non curioſam eſſe velim; quoniam ſi fortaſſe animus in curioſitatem labatur in rerum diuinarum cognitionem, Deus, illorum ſuperbiam agnoſcens, illis reſiſtendo, dat ſecretorum ſcrutatores, quaſi non ſint, inquit Iſaias cap. 40. Iſaias 40.
cui conſentit Salomon in libro Prouerbiorum cap. 25. dicens. Prouerb. 25.
Scrutator maieſtatis opprimetur à gloria, qui, docens curioſitatem diuinorum euitare, in libro Eccleſ. cap. 3. ſcriptum reliquit. Eccleſ. 3.
Altiora te, ne quæſieris, & fortiora tè, ne ſcrutatus fueris, ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. Non enim tibi neceſſa-

ceſſarium eſt, ea, quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis; ſed iſta à ſapientibus,& prudentibus ſunt abſcondita, & paruulis,
Matth. 11. ideſt humilibus ſunt à domino reuelata Matth. cap. 11. quibus quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt. Deus enim illis manifeſtauit,ſed ſuperbis illud euenire videtur, quod poſteritati man
ad Rom. 1. dauit D. Paulus ad Rom. cap. 1. de hominibus qui, cum Deũ cognouiſſent,non ſicut Deum glorificauerunt; ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, dicentes, ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt: ſtudioſa tamen ex ſacrarum ſcripturarum ſpeculatione redduntur, lumine precipuè reuelato. Et hoc præſtandum eſſe apud Ioannem præci-
Ioan. 5. pitur cap. 5. Dicit namq; Chriſtus. Scrutamini ſcripturas, quoniam ipſæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me; eoque præſertim,cum parati eſſe debeamus,rationem reddere de ea,
1. Petri 3. quæ in nobis eſt fide, & ſpe, 1. D. Petri cap. 3. & vt Doctor Theologus exhortari valeat, & illos, qui contradicunt, arguere, amplectens eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem. Immo vani ſunt omnes homines, quibus ſcientia
Sapien. 13. Dei non ſubeſt, vt dicitur Sapien. 13. Quomodo neceſſarium eſt, in Eccleſia Dei reuelatã cognitionem diuinorum reperiri. Et quoniam Philoſophicas diſciplinas, ſacramq; doctrinam ſemper feci plurimi, fragantiſſimoq; deſiderio illas addiſcẽdi, ſum detentus: Et quia propoſita quæſtio & ſecundum Philoſophorum doctrinam, & ſecundum Theologorum cognitionem diſputari poteſt; ideo ante omnia, ne confuſio oriatur, & ordo, iam propoſitus, ſeruetur, ratiocinationes philoſophicæ,ex principijs illius erutę, proponẽtur, vna cũ argumentis, ex fontibus theologicis exhauſtis, quibus veritas, quæ ſemper vna eſt, labefactari videbitur. Et totum hoc in prima parte Quæſtionis. Deinde in ſecunda parte, quid ſecundum veritatem, & ex conſequenti ſecundum veram Theologiam ſit ſentiendum, aperietur. Et tandem in tertia parte ratiocinationes, quæ veritatem ad nihilum reducere videbantur, enodabuntur, vt in hanc pulcherrimam, ſplendidiſſimamq; lucem veritas non fucata, neque alienis veſtibus veſtita, quæ tandem eſſent deponendæ; ſed ſuis proprijs coloribus,qui deturpari non valent, & ſuis veſtibus induta, quas neque tineæ demoliri poſſunt, neque latrones furari, quæ neque vſu conſumuntur, omnibus manifeſtabitur. Eſt enim Theologia,

veri-

Digitized by Google

veritatem cuſtodiens, regina omnium aliarum ſcientiarum, cui omnes ancillantur, mittens illas, vocare ad arcem, & ad mœnia ciuitatis, quæ veritatem nec patitur, nec vult deturpari. Sed cum veritas ſit cognoſcenda,& omnium oculis ſpectanda proponatur,quam tantifecit Chriſtus dominus noſter, qui in hunc mundum ſe veniſſe, affirmauit, quò teſtimonium veritati perhiberet, quæ licèt aliquando ab humana mente maxima facilitate percipiatur, quod quidem nobis principia per ſe nota indicant, exiſtentia veluti locus ianuæ in domo 2. Met. part. 1. in cuius ingreſſu nullus decipitur, quæ ex cognitione terminorum cognoſcuntur,quorum termini redduntur noti, illorumque veritatem ignoramus vnde, quando, & quomodo mens humana apprehenderit, ex doctrina Ariſt. & ſui commentatoris Auerrois in 2. Metaphyſicæ particula prima,in 1. Poſteriorũ part. 6.nihilominus aliquando in denſiſſimas,obſcuriſſimaſq; tenebras mergitur, quæ per certas, perſpicuaſq; demonſtrationes, cognoſcitur; & ſi aliquando medio modo ſe habeat ſyllogiſmo imbecillo ad ſui manifeſtationem indigens, quæ omnium maximè ab intellectuali virtute deſideratur, per quam humana mens maiores perfectiones aſſumit, boni rationem habens, & maiores, & perfectiſſimi boni, in quantum obiectum maioris, vel minoris, vel perfectiſſimi omnium boni habere dicitur. Omnia nanq; bonum appetunt; & quo magis eſt bonum ens, eo maius deſiderium ſui cauſare videtur. Veritas autem de nobiliſsimis rebus, ex ſe omnium maximè intellectis, & ſunt entia, à materia ſeparata, ratione ſuæ potentiæ, atq; priuationis prohibente cognitionem, quæ ſunt perfectioris, quàm ſit naturalis, perfectius, altiuſq; lumen requirit naturali lumine, per quod in multos, illoſq; grauiſſimos errores vagari contingit, & eſt reuelatum lumen, per quod à mente humana errores arceantur, facillimeq; ad beatitudinẽ tendimus, iuxta illud Chriſti apud Matth. cap. 16. quando D. Petrus,Chriſtũ eſſe filium Dei viui confeſſus eſt,cui reſponſum dedit. Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi; ſed pater meus, qui in cœlis eſt, quo pacto lumen iſtud, à datore luminum, præſtatur. Cum enim diuinorũ cognitio maxima ex parte abdita, lateret, clementiſſimus Deus, dator luminum, mentem illuminauit, & illuminat reuelato lumine, quò veritas de rebus

2. Met. 1.

2. Met. 1.
1. Poſt. 6.

Matth. 16

Digitized by Google

nis cognoſcatur, ne in errores labatur, qui, donando nobis
filium ſuum, veram lucem nobis donauit, illuminantem
omnem hominem, venientem in hunc mundum, vt dicitur
Ioan. 1. apud Ioannem cap. 1. Scriptum eſt enim in libro Iſaiæ cap.
Iſa. 55. 55. Ecce teſtem populis dedi eum, ducem, ac præcepto-
rem gentibus, qui neque decipere, nec decipi poteſt. Fide-
Pſal. 154. Pſal. 93. lis eſt nanque dominus in verbis ſuis pſal. 154. in quibus bea-
titudo conſiſtit, quoad diſpoſitionem, iuxta illud pſal. 93. bea-
tus homo quem tu erudieris domine, & de lege tua docueris
Iſa. 11. eum. Etenim quomodo decipere poteſt, cum in eo ſit ſpiritus
domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilij, &
fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & ſit repletus ſpi-
1. Cor. 2. ritu timoris domini? Quæ enim ſunt Dei, nemo nouit, niſi
ſpiritus Dei. Et de diuinis cognoſcendis etiam lumine natu-
rali loquendo, memoriæ proditum eſt ab Ariſtotile in prin-
2. Met. 1. cipio libri 2. Metaphyſ. ſicut nycticoracum oculi, ad lucem
diei ſe habent; ſic animæ noſtræ intellectus ad ea, quæ ſunt
omnium naturæ maniſeſtiſſima, qui reuera quo ad omnimo-
9. eiuſ. 22. dam ignorantiam non ſe habet vt cæcitas 9. eiuſdem part. 22.
qua ratione ex ſententia Auerrois non impoſſibilitatem ſimi-
litudo illa arguit, ſed difficultatem atteſtatur. Nam ex illius
2. Met. c. 1. ſententia in ſecundo eiuſdem libri com. 1. ſi impoſſibile eſſet
intellectui noſtro, res abſtractas intelligere, quemadmodum
illi animali lucem illam intueri, tunc natura ocioſè egiſſet,
quia feciſſet id, quod eſt naturaliter intellectum, non intelle-
ctum ab aliquo, ſicut ſi feciſſet Solem, non comprehenſum ab
aliquo viſu, qua de re alibi diſputatum eſt. Cum igitur ſermo
ſit futurus de rebus diuinis, mihi rem difficilem perpendenti,
litteriſq; mandanti, præceptor ille ſapientiſſimus aſſiſtat, ve-
ritas, lucidiſſimaq; lux, plurimaque ſupra hominis ſenſum
mihi ſpeculanti, ac diuina ſcribenti, oſtendere dignetur. In-
terim omnes, qui amabili, & æquo animo hanc meam lege-
rint Quæſtionem, & me ſcribentem, diuinaq; arcana mente
voluentem, atq; agitantem, & eos ad quorum manus cogita-
tiones meæ diurnæ, nocturnæq; peruenerint, cum de meo,
aliorumq; ingenio iudicium faciunt, homines eſſe, recorden-
tur: nam & ego, cum homo ſim, nihil, quòd eſt hominis, à me
eſſe alienum puto, vt quemadmodum nihil aliud deſidero, ſi
topica ratiocinatione aliquid confirmo; ſic & ipſi in illis
animum

animum acquieſcant, ſi aliquando ſermo ratiocinationem illum non excedat. Magna etenim quies benè compoſiti animi eſt, aliquando in probabilibus quieſcere; quod quidem optimè præſtabitur, ſi non omnium eſſe demonſtrationem dixerimus, & acribologiam Mathematicorum non eſſe in omnibus expectandam; neq; tractationem exactam, eodem modo in vnoquoq; dicendi genere, exquirendum eſſe. Sermo non eſt mathemathicus, qui conficitur ea demonſtratione, quæ potiſsima nuncupatur, omnium certiſsima, conferente nobis cauſam, & eſt eſſe ſecundum doctrinam Auerrois. Neq; re vera mirandum; cum ex eis, quæ hinc diſputanda ſunt, concluſio de fide eliciatur, quo pacto exactiſsimas demonſtrationes res, de qua diſputatur non requirit, eſt enim concluſio certiſsima; ſed euidentia caret, quam puri Philoſophi Peripatetici, ſed non Philoſophi Chriſtiani, requirunt; quippe qui illi non meritum ſupernaturale, quod ab iſtis inquiritur, deſiderant, quod à fide ortum ducit, carente merito, quando humana ratio experimentum præbet, inquit D. Hieronimus. D. Hieron.

Sed prima ratiocinatio perpendenda eſt, qua confirmari videtur, primum omnium hominum parentem Adamum in eo ſtatu innocentiæ, in quo creatus eſt; fuiſſe interitui ſubiectum, quam concluſionem puri Philoſophi dicerent adeò eſſe certam, vt nihil certius.

Digitized by Google

PRIMVM ARGVMENTVM EORVM,

Qui puri Philoſophi vocantur, quo Adami interitus comprobatur, quia erat compoſitus ex contrarijs.

ET quoniam à teneris annis ad Philoſophiæ fontes, illorum aquas libare deſiderans, acceſſi, eaſq; deguſtandas Peripatetici porrexerunt argumenta philoſophica proponantur, quibus veritas deſtrui videtur.

Sit igitur prima ratiocinatio. Omne illud, quod ex principijs contrarijs componitur, eſt ortui, interituiq; ſubiectum, & cum reciprocatione: quomodo confirmatur in libro primo de Cœlo part. 20. a contrario ſenſu cœleſte corpus eſſe æternum.

1. De Cœlo 20.

Omne, quod generatur, & interit, ex ſubiecto communi, & ex contrario generatur, & ad interitum ducitur. Sed cœleſte corpus à communi ſubiecto, & a contrario eſt immune: Corpus igitur cœleſte non generatur, neque interit. Sicuti dicimus non generatur, neque interit. Ergo ſubiecto communi, & contrario vacare videtur. Vnde poſſumus enthymemate ſic ratiocinari.

Corpus Adæ, primi omnium hominum parentis in ſtatu innocentiæ à ſubiecto communi, & contraria non erat immune. Interitui igitur erat obnoxium. A contrario igitur ſenſu, illud ingenerabile, & incorruptibile dicitur, quod eſt immune à ſubie-

Digitized by Google

ſubiecto, & contrario. Diſputatur enim longo proceſſu in primo Phyſicorum, rerum naturalium principia contraria eſſe dicenda, & illorum principia eſſe tria, materiam, formam, & priuationem. Materia eſt omnium formarum ſuſceptiua, à quibus neceſſarium eſt, eſſe ſequeſtratam, qua ratione omnium commune ſubiectum appellatur. 1. *Phyſicorum part.* 82. *Quare habet potentiam eſſentialem, a cuius eſſentia nunquam recedit, quæ ſi in actum ab agente, extrahente de potentia ad actum, dominium in materiam habente, cuius finis eſt formam ex materiæ intimis viſceribus elicere, reducatur, ab ea illius forma potentia, capacitaſque accidentalis excluditur, cum a forma eſſe in actu recipiat. Et Auerroes ſcriptum reliquit in libro de Subſtantia orbis cap.*1. *Si materia eſſet ſubſtantia ſimpliciter in actu exiſtens, non retineret nomen, & rationem receptiui: nam quod eſt in actu, non eſt recipiens aliquid, quod ſit in actu, ſecundum quod eſt in actu. Vnde natura huius ſubiecti, recipientis formas ſubſtantiales, & eſt prima materia, neceſſarium eſt, vt ſit natura potentiæ, ſcilicet potentiam eſſe illius differentiam ſubſtantialem; quomodo nullam retinet formam propriam, naturamque, exiſtentem in actu, cum illius differentia in poſſe conſiſtat, quæ propterea omnes formas, ad quas eſt in potentia, recipit. Nam omne recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti* 3. *de Anima part.* 4. *ita vt neceſſariò ſit dicendum, aliquam eſſe naturam, in recipiendo aliquid aliud à ſe; cum nihil idem ſeipſum recipere valeat, nihilq; idem ſibi ipſi ſubiectum eſſe dicatur; ſed intus exiſtens prohibet, & obſiſtit. Vnde optimè nos docuit Auerroes in* 12. *Metaphyſ. comm.* 18. *quod ſicut omnes formæ ſunt in actu in primo motore; ita omnes formæ naturales in potentia in prima materia eſſe dicuntur. Et a forma, quæ eſt actus, rem eſſe aliquid in actu prouenit, qua quidem, cum ad illius receptionem eſſet in potentia, erat priuata, quæ priuatio deperditur, quando ope agentis formam recipit, à qua res & eſſe, & vnum eſſe originem ducit, quæ cum boni rationem habeat, illam appetit, ſuam deſiderando perfectionem. Omnia etenim bonum appetunt, exiſtente hac natura boni* 1. *Ethicorum cap.*1. *immo omnia appetunt eſſe diuinum, & illius gratia agunt omnia, quæcunque agunt ſecundum naturam* 2. *de Anima part.* 34. *Quomodo materia naturali appetitu for-*

1. Phyſ.
1. Phyſ. 82.
De ſubſtãtia or. cap.1.
3. De Anima 4.
12. Metaph. cap. 18.
1. Ethic. c.1.
2. De Anima 34.

Digitized by Google

mam deſiderando, quæ optimi diuini, appetibilis, perfectibi-
1.Phyſ.81. *liſque rationem. 1. Phyſicorum part. 81. diuinum eſſe appetit, quam eo modo appetit, ſicuti fœmina maſculum, & turpe pul-*
Ibidem. *chrum, vt ibidem explicat Ariſtoteles. Omne namque dicitur eſſe illud magis, quod eſt, cum fuerit in ſua perfectione, & tunc*
2.Phyſ. 12. *eſt magis, quando eſt in actu, quam cum fuerit in potentia 2. Phyſicorum part. 12. & tunc eſt, quando habet formam dantem ſubiecto, & nomen, & definitionem. Et quoniam materia, & forma ſunt ſubſtantiæ, inter illas contrarietas non eſt ſtatuenda: nullum etenim contrarium ſuum contrarium deſiderat, cum ſint huius naturæ contraria, vt mutuò ſe expellant: ſiquidem contraria ſunt illa, quæ in eodem genere maxi-*
10.Met.13. *mè diſtant 10. Metaphyſ. part. 13. quæ contrarietas in rebus, habentibus materiam, reperitur. Eſt enim materia contrariorum receptiua; ſed inter formam, & priuationem contrarietas quæ adueniente forma in materia, reſpectu illius formæ, iam in materia exiſtentis expellitur, vt in re facta permanere non poſſit, quoniam priuatio non poteſt dici geniti pars, ſicuti ſunt materio, & forma, quæ ſunt partes ſubſtantiæ, qua ratione ſunt ſubſtantiæ, & ſunt per ſe principia ſubſtantiæ. Vnde nos*
Lib.Cathcg. cap. de ſubſtancia. *admonet Ariſtoteles in lib. Cathegoriarum in capite de ſubſtantia, vt non conturbent nos ſubſtantiarum partes, quæ ita ſunt in toto, quaſi in ſubiecto ne fortè non eſſe ſubſtantias, confiteri cogamur: & hoc modo ab accidentibus diſcrepant, numquam in alio, vt partes exiſtentibus. Et ideo dicit, quaſi in ſubiecto.*
In Antep. cap.2. *Vnde in Antepradicamentis cap. 2. declarans quid ſibi velit, eſſe in ſubiecto, inquit. In ſubiecto eſſe dico, quod, cum in aliquo ſit, non ſicut quædam pars, impoſſibile eſt, eſſe ſine eo, in quo eſt, quod animaduertens Auerroes inquit in ſecundo de Ani-*
2.de Ani.c.4 *ma comment. 4. æquiuocè dici, formam, & accidens eſſe in ſu-*
Alex. 1.Quæſt.Natur. c.8. 17. *biecto, qua de re ſcripſit Alexander in libro primo Quæſtionum Naturalium cap. 8. & 17. Vnde priuatio non permanet, pri-*
1.Phyſ.19.& 60. *mò Phyſicorum part. 50. & 60. & eſt intelligendus Ariſtoteles de priuatione deteaminata, quæ per determinatam formam auferetur. Nam priuatio, inquantum priuatio, ſemper eſt cum materia, alioquin forma non deſideraretur per quam ad ipſam inclinationem formæ diſponatur. Et propterea in ſecundo*
2.Phyſ.15. *Phyſicorum part. 15. priuatio quodãmodo forma dicitur. Sed*

hac

Digitized by Google

hæc priuatio, & hæc forma adinuicem deſtruuntur in eiuſdem
part. 81. *quomodo priuatio formam non appetit, quæ illi con-* 1.Phyſ.81.
trariatur; ſicuti non eſt appellanda rei principium, eo modo quo
ſunt materia, & forma, quæ manent, & præſertim forma,
cum ſit actus: nam exiſtente materia, adhuc res non dicitur eſ-
ſe, quin eſt illa, ex qua fit aliquid, cum inſit, quomodo dici-
mus, ex argento fieri phialam 2. *Phyſicorum part.* 28. *Sed for-* 2.Phyſ.28.
ma cum fuerit, erit res, quomodo a materia res ſe habent, vt
fiant, a forma vt ſint, inquit Themiſtius in ſecundo de Anima 2.de Ani.2.
part. 2. *vt materia ſit principium ex quo; quod eſſe non poteſt,*
niſi dixerimus materiam eſſe priuatam, ſicuti, & priuatio ter
minus à quo appellari non poteſt, niſi ſit cum materia coniun-
cta, quomodo aboletur per formæ aduentum, at forma termi-
nus ad quem nuncupatur quem vult agens. Diſtinguuntur
enim materia, & priuatio ratione, ſed non re. 1. *Phyſicorum* 1.Phyſ.66.
part. 66. *ſed priuatio eſt principium per accidens; quamuis re-*
ſpectu generationis principium neceſſarium dicatur, cum reipſa
a materia non ſeparetur. Ex materia enim fit aliquid per ſe;
ſed priuatio accidit illi principio, quod eſt per ſe: Idem & de
forma dicendum eſt, ſcilicet, eſſe principium per ſe, cui priuatio
contrariatur, ſiue qua forma non habet ingreſſum in materia,
quomodo dicimus, priuationem eſſe principium neceſſarium, &
per accidens: ſi enim fiat comparatio ad genitam ſubſtantiam
principium per accidens dicitur, cum non poſſit illius pars ap-
pellari, quæ in materia dicitur neceſſaria reſpectu generationis;
ſed non rei, quæ iam eſt in actu, cum per aduentum formæ de-
ſtruatur, vt ſit, principium diſpoſitiuum per ſe generationis;
ſed non rei, quæ iam eſt in actu, cum per aduentum formæ de-
ſtruatur, vt ſit principium diſpoſitiuum per ſe generationis, de
qua ſcripſit Auerroes, ibidem, eſſe principium per accidens, ſed Ibidem.
non contingens, at neceſſarium, cum ſint illa res non genera-
tur. Generatio ſiquidem formam reſpicit, cum via ad formam
eſſe dicatur ſecundò Phyſicorum 14. & 5. *Metaphyſ. par.* 5. *qua* 2.Pyſ. 14.
materia caret. Signum, quia reſpicitur ab agente, hac ratio- 5.Met.5.
ne mouente, & agitante materiam. ex illius facultate formam
eliciat: quomodo priuatio dicitur terminus à quo ipſius genera-
tionis. Hæc enim eſt neceſſaria generationis conditio, vt non
eſſe præcedat eſſe, iuxta illius definitionem, aſſignatam in quin
to Phyſicorum part. 4. *generatio eſt tranſmutatio de non eſſe ad* 5.Phyſ.4.

eſſe

Digitized by Google

eſſe. Omne namq́ue quod eſt, poſtquam non fuit, neceſſe eſt, ipſum antea fuiſſe in potentia. Cum autem deſinat eſſe priuatio per formæ aduentum, & ratione priuationis materia ſemper nouas appetat formas, quomodo deſtruitur forma, actu exiſtens in materia, contrarietas inter formam, & priuationem apparere videtur, contrariæq; propoſitiones conſtituuntur. Et quia forma bonum, & eſſe aſpicit, priuationem ad maleficium,
1.Phyſ. 80. *& non eſſe tendere, dicunt Philoſophi. Duo enim termini generationis, & interitus ſunt contradictorij, eſſe, & non eſſe: ipſa incipit a non eſſe reſpectu priuationis, & ad eſſe reſpectu formæ: quemadmodum interitus eſt tranſmutatio de eſſe ad non eſſe. Quomodo verum eſt, principia, ex quibus naturalis ſubſtantia componitur, eſſe contraria, quæ contrarietas inter formam, & priuationem apparet.*

Sed corpus primi omnium hominum parentis Adami in ſtatu innocentiæ ex principijs contrarijs erat compoſitum, cum eſſet corpus naturale, ex materia, & forma compoſitum, & in materia aderat priuatio reſpectu formæ futuræ, inter ſe pugnantes. Erat enim corpus mixtum, quod reſoluitur, & dum reſoluitur, in ea, ex quibus componitur, reſoluitur. 3. Meta-
3. Met. 11. 1. Phyſ. 65. *phyſ. part. 15. & primò Phyſicorum 65. quemadmodum, & definitio elementi atteſtatur. Eſt enim elementum corpus, ex quo fit aliquid, cui ineſt, & in quod alia omnia corpora reſoluuntur,*
5. Metaph. 4. *& ſunt indiuidua ſecundum ſpeciem. 5. Metaphyſ. part. 4.*
3. De Cœlo 61. *& 3. de Cœlo 61 quorum differentiæ ſunt contrariæ, inuicem ſe expellentes: quomodo dicimus, elementa adinuicem contrarietatem habere, & adinuicem generari, & corrumpi ſecundum partes, generatio ſit inter contraria, & ex contrarijs. Ignis enim, & aqua contrarias habent qualitates, & terra, & aer, & quo ad qualitates motiuas ignis, & terra; Elementa verò media in vna qualitate conueniunt, ſed in alia diſcrepant, quæ in corpore mixto intenſionem, & remiſſionem ſuſcipiunt. Vnde concertatio ſequitur, quæ abſque violentia eſſe non poteſt. Violentiam igitur patiuntur, ſed nullum violentum perpetuum eſſe poteſt; nam violentia, quæ laborem denotat, quomodo eſt perpetua? Ergo neque illud, quod violentiam patitur,*
7. Phyſ. 8. *Eſt enim præter naturæ limites, & ab extrinſeco. 7. Phyſico-*
2. De Cœlo. 18. *rum part. 1. et 2. de Cœlo 18. Exceſſus enim eſt in his, quæ ſunt præter naturam, ordine carentibus: non ſic in exiſtentibus ſecundum*

cundum naturam, quæ ordinis cauſa dicitur. 8. *Phyſ.* 15. *Et rectè quidem, quia natura ſemper deſiderat, quod melius eſt in omnibus; & melius eſt eſſe, quam non eſſe*. 2. *de Ortu, & Interitu part*. 39. *Vnde violenta, quæ ſunt præter naturam, ad interitum tendunt, quæ inordinata eſſe dicuntur, imperfectionemque patiuntur, vt tandem illorum virtutes deperdantur, & virtus ſicuti quædam perfectio eſt; ita virtutis amiſſio imperfectio. Tunc enim vnumquodque maximè perfectum eſſe videtur, cum propriam virtutem fuerit conſecutum*. 7. *Phyſicorum* 18 *iuxta illud quarti Metheororum part*. 19. *Tunc aliquid perfectum eſſe dicitur, quando aliquid quale ipſum efficere poteſt, idq; ex illius virtute prouenit; inquit enim Ariſtoteles in* 2. *de Anima* 34. *naturaliſſimum opus omnium viuentium, quæcunquè perfecta, & non orbata ſunt, & ſpontaneam generationem habent facere alterum, quale ipſum, animal quidem animal, planta plantam, ſicuti virtus, in eodem ſemine exiſtens, atteſtatur, qua poſſunt permanere in ſpecie, ſecundo de Generatione Animalium cap* 3. *& Auerroes in com*. 34. *ſecundi libri de Anima. Ergo quæ ſunt adinuicem contraria, deſtruũtur; niſi forte intellexerimus, ligari quadam intrinſeca virtute, quæ ſaltim, niſi deſtruantur ſecundum totum, deſtruuntur ſecundum partes; at tandem ſecundum totum quo ad corpora mixta, ſed ſunt quatuor vocata elementa, quæ ſecundum totum concordi pace ligata ſunt, qua de re elegantiſſimè diſputat Ariſtoteles in Libro de Mundo ad Alxandrum caput ſext. Et totum hoc nobis concordia, diſcordiaque Empedoclis, quæ inter contraria intercipitur, vt per primam res diſiunctæ viuant; per alteram verò diſgregantur manifeſtat. Eſt enim amor, in concordia, exiſtens virtus vnitiua, ex ſententia Platonis. Et contraria ſunt huius naturæ, vt vnum alterius priuatio eſſe dicatur, quomodo ſunt adinuicem corruptiua, quod forma, & priuatio teſtantur, & vniuerſaliter quatuor primæ qualitates, & eſt doctrina Ariſtotelis in decimo Metaphyſicorum* 15. *&* 16. *& non rarò alibi, & Auerrois ſecundò Phyſicorum commentar*. 15. *Sed materia contrariorum vna eſt, duo & plura, quæ vna appellatur per priuationem omnium formarum, multa vero ratione, & habilitate* 1. *de Ortu, & Interitu* 29. *&* 4. *Phyſ*. 84. *Primò namquè habet habilitates, vt recipiat primas contrarietates, & ſunt elementorum*

8. Phyſ. 15.
2. De Ortu & Int. 39.
7. Phyſ. 18.
4. Metеor. 19
2. De Anima 34.
2. de Gen. Animal. 3.
2. de Anima 34.
De Mũdo ad Alex. cap. 6.
Plato.
10. Met. 15. 16.
2. Phyſ. 15.
1. de Ortu, & Inter. 29.
4. Phyſ. 84.

rum formæ, & iſtis mediantibus formas mixtorum. Secundò habet potentias conſimilium partium, mediantibus formis quatuor elementorum, & iſtæ potentiæ diuerſantur ſecundum diuerſitatem mixtionis quatuor elementorum, quomodo diuerſantur formæ rerum generabilium ex ſententia Auer. 12. Metaphyſ. comm. 11. & 3. de cælo comm. 67. quo primò recipit formam vniuerſalem, & ea mediante recipit formas vſquè ad indiuiduales, vna numero, inquantum eſt ſubiectum formarum indiuidualium, & multa ſecundum formas, quoniam per eas diuiditur, teſte Auerroe in primo Metaphyſ. com. 17. Cum igitur contraria intenſionem, & remiſſionem ſuſcipiant ad vnius contrarij imperium, aliud deſtruitur, in paſſum potentiam habens. Et quis vnquam affirmabit, ab agente virtualis maximæ imbecillitatis actionem in paſſum prouenire, cui ineſt ingens reſiſtentia? Fit etenim vera actio à propoſitione maioris inæqualitatis: Attrahentes nauem, hoc confitentur, quæ ſi à debiliori virtute attrahatur, quam paſſum requirat, non attrahitur; cum tamen ſi virtus augeatur, motus ſequitur. Et mixtorum motus ab elemento prædominante eſt cauſatus. Impoſſibile namquè eſt, illa æqualiter componi; alioquin corpora eſſent motu priuata, ſed ſiſterent in quocunque loco ponerentur. 1. de Cœlo comm. 7. Et per harum qualitatum exceſſum nos moleſtæ premunt ægritudines, præuiæ diſpoſitiones ad futurum interitum. Nihil enim aliud eſt ſanitas quam calidorum frigidorumque commenſuratio 7. Phyſicorum 17. ſeu calidi, frigidi. humidi, & ſicci ſymetria, cum ſit conuenientia iſtarum qualitatum inter ſe, ex ſententia Galeni in primo de Sanitate Tuenda cap. 1. Et Auerroes in ſecundo de Anima. comm. 143. aſſerit, ſanitatis formam conſiſtere in terminata, temporaliq; proportione quatuor primarum qualitatum. Et quoniam ſanitas, & ægritudo adinuicem contrariantur cum ſanitas digna ſit, quæ appetatur, boni ſpeciem habens, & ægritudo, quæ expellatur, mali ratione, retinens, vt propterea a nobis arcenda ſit, quam expulſionem, & natura prudens, & peritiſſimus Medicus, illius miniſter. efficere conatur, imitans naturam rectè operantem morborum medicatricem, iudicandum eſt, & ægritudinem eſſe illarum diſconuenientiam, deſſonantiamque, cum vnam contrariorum eſſe ſcientiam ſtatuatur. Totum hoc qualitatum primarum remiſſiones indicant; & ſi conſideremus illarum exceſſum; nam remiſſio

12. Metta. cap. 11. 3. de Cęlo. 67.

1. Met. c. 17.

1. de Cęlo. 7.

7. Phyſ. 17.

1. de Sanit. Tuen. 1. 2. de Ani. c. 143.

ſit

Digitized by Google

ſit per admixtionē contrarij quinto de Phyſico auditu 19. & 2. de Cœlo 37. Et ratione contrarietatis ſequitur interitus, qui eſt caloris naturalis extinctio. Sicut ratione contrarietatis in vniuerſali ſequitur interitus, quia vnū cōtrariū è medio anfert alterū contrariū; quādoquidē humidū radicale continuò abſumitur, cui caloris pabulū deficit. Cōſiſtit namq; vita in calido, & humido: quomodo prædominiū habentes qualitates, vincentesq́; ad interitū corpus mixtū animatū reducunt. Generat re vera calidū, quemadmodum & humidum concurrit; dūmodo ſint moderatæ qualitates in proportionatis, conuenientibusque ſubiectis; ſed ex prædominio frigiditatis, & ſiccitatis moleſtæ infeſtæq́, ægritudines, interitusq́; ſequitur, qua de re nos maraſmus certos reddit. Totum hoc ignis extinctio atteſtatur: cineres, materiasq́; aduſtas relinquens, qui à ſuperante frigiditate extinguitur, quod experientia teſtatur, & expreſſit Ariſtoteles in libro De Iuuentute, & Senectute cap. 3. & rectè quidem, quia nihil idem à ſeipſo patitur, ſed à contrario, quemadmodum ſimile per ſuum ſimile conſeruatur, dummodo exceſſus non ſuperueniat. Vnde humidum radicale abſumitur, ſiccitasq́; introducitur, ſicuti & experientia nobis manifeſtat, & nos docet Ariſtoteles in libro de Vita, & Morte. Vincunt igitur illæ qualitates. Etenim tunc generatio conſeruatioq; ſequitur, quando pugna, quæ interitum indicat, non interuenit, quæ res à naturali ſtatu amouentur, quæ interponitur inter quatuor primas qualitates, inter quas, dum viuimus, permanemusq́; in latitudine ſanitatis, debita commenſuratio, debitaq́; ſymetria intercipitur. Interitus igitur ex qualitatum victoria prouenire, manifeſtum eſt. Et interitui prauiæ ſenſibiles qualitates paſſiones inducentes, vt plurimū cōuenire videtur, quæ adeò diſconueniētes, diſſonātesq́; ſenſui eſſe perſentiuntur, vt tandem maximè naturalem ſtatum effugientia, ad interitū mixtum properans, interitus ſequatur, vltima refrigeratio mixti: aut ſi eſt hectica ſenectutis, maraſmus, & vltima ſiccitas. Senſus etenim per conuenientia ſenſibilia maiores perfectiones eiſdemmet aſſumunt, qui ab ingentibus obiectis diſconuenientibus deſtruuntur. Cum ſenſitiuum non ſine corpore ſit, non ſic humana mens, quæ ſeparabilis eſſe dicitur, inquit Ariſtoteles in 3. de Anima part. 7. Quomodo paſſio in eam, quæ perfectiua, & eam, quæ deſtructiua appellatur, diſtribuitur 2. de Anima 57. Paſſiones igitur corporis ratione qua-

tuor

5. Phyſ. 19. 2. de Cœlo 37.

De Iuuen. & Sen. cap. 3.

De Morte, & Vita.

3. de Aīa 7.

2. eiuſ. 57.

Digitized by Google

tuor primarum qualitatum homines ad interitum perducunt, illiusq; ſunt prauiæ diſpoſitiones, quoniam ſunt contrariæ, materiaq; appetit intenſiori appetitu nouam formam, qua tandem priuatur, à quibus eſt omne malum, vnde, & interitus. Et ſicuti per præſentiam formæ vita conſeruabatur, cum anima ſit corporis animati forma, & vitæ cauſa, quæ viuentibus eſt eſſe: ita per illius abſentiam ſequitur interitus, qui eſt ſeparatio animæ à corpore. Eſt enim anima corporis animati cauſa
2. de Aïa 36. *in triplici genere cauſæ 2. de Anima part. 36. quomodo dicimus, ab vnica forma & vitam, & interitum prouenire: vitam per ſui præſentiam, & interitum per ſui abſentiam. Quomodo dicimus, mixtum ex quatuor elementis eſſe compoſitum, ex ſubiecto videlicet, & contrario. Eſt igitur interitui obnoxiũ. Adam igitur primus parens, ex illis compoſitus in ſtatu innocentiæ interitui erat obnoxius. Qui erat cõpoſitus ex ſubiecto, & contrarÿs, ſicuti motus teſtantur, quibus mouebatur. Sed corpus cæleſte à ſubiecto, contrarioq; eſſe immune, eſt declarandum. Corpora habentia motus contrarios, eſſe contraria, ſtatuendum eſt. At motui corporis cæleſtis contrarium, vt determinatum eſt à natura alius motus non contrariatur. Videmus enim contrariorum lationes eſſe contrarias. Motui nanq; corporis, quod in gyrum fertur, quomodo cælum mouetur, nihil contrarium eſt. Ergo corpori cęleſti nihil contrarium eſſe dicitur. Cum igitur cæleſte corpus ſubiecto, & contrario careat, carere etiam ortu, & interitu, fateri cogimur. Confirmatur. Fit etenim motus cæleſtis corporis ſuper lineam circularem, ab intelligentia, & circa centrum mundi, quomodo circularis eſt appellandus, quibus conditionibus cęteri omnes carẽt, & eo præſertim, quia non eſt læue, neq; graue. Motui autem*
1. de Cœlo 24. *cæli alium motũ non contrariari, explicat Ariſtoteles in primo de Cælo part. 24. & vltra. Sicuti motui ſurſum motui deorſũ*
3. Phyſ. 54. *contrariatur, & ſunt differentiæ contrariæ loci 3. Phyſ. 54. &*
4. eiuſd. 4. *4. eiuſdem part. 4. Nam iſte motus fit ſuper lineam rectam, quo motu elementa mouentur, vt ſuper eam ſurſum, & deorſum moueantur, & motu naturali, & motu, qui violentiam patitur, qui ſecundum naturam, cum ſint ſimplicia corpora, ſimplici motu mouẽtur, & eſt motus rectus. Omnis namquè motus, qui ſecundũ locũ fit aut eſt rectus, aut circularis, aut ex his mix-*
1. de Cęlo 5. 8. Phyſ. 64. *tus eſſe videtur, vt explicatur in primo de Cælo part. 5. & 8. de*

Phyſico

Phyſico auditu part.64. & duo ſunt tantum ſimplices, quoniam dua ſolum ſunt magnitudines ſimplices, recta, & circularis ſupra quas iſti motus fiunt. 1. de Cœlo ibidem. *Motus circularis circa medium fit: & rectus, qui eſt ſurſum, & deorſum: ſurſum qui eſt à medio, deorſum verò qui eſt ad medium, in quibus manifeſta contrarietas percipitur. Sunt enim quæ de loco ad locum mouentur corporum contrariæ differentiæ quo ad locum, quæ neceſſario ſunt grauia, vel leuia, cum loci differentiæ ſint ſurſũ, deorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, ante, & pone. Vnde Ariſtoteles in octauo de Phiſico Auditu part.61. nullum motum ex illis, præter circularẽ, qui cœleſti corpori tantum conuenit, eſſe continuum teſtatur, quia ſcilicet omnes illi ex oppoſitis ad oppoſita fiunt, & motus, & mutationes, ſicuti dicimus generationi, & corruptioni ens, & non ens terminos eſſe: alterationi contrarias paſſiones: augumẽtationi, et diminutioni, aut magnitudinẽ, et paruitatẽ, aut perfectionẽ magnitudinis, et imperfectionẽ, qua de re vberius diſputatũ eſt in quinto de Phyſico Auditu, vt motus, qui ſunt in contraria, ſint contrarij, qui ſimul eſſe non poſſunt ſicut motus corporis, qui eſt ad album, ſimul ad nigrum eſſe non poteſt. & quod mouetur hoc modo antea quieſcebat, & quies motui opponitur, ſiquidem omne illud, quod natum eſt moueri, vel quieſci, vel mouetur, & dum antea quieſcebat, & poſtea mouetur, ad quietem tendit, tanquam ad determinatum finem, qua ratione antea quieſcebat, & quies eſt illi motui eſt contraria qui tandem in quietẽ terminabitur, tãquam in finem: & propterea nullus ex iſtis motibus continuus eſſe poteſt, quia natura eſt in illis principium motus, & quietis, finis motus, exiſtentis. Vnde nullus ex illis motibus motus continui appellari poſſunt. & hoc idem expreſſit Ariſt. in 6. Phyſicorum 91. ſed latio quidem non erit finita, quandoquidem non omnis in contrarijs eſt; quippe cum quædam latio ſit, quæ ad contraria non terminetur, vel contradictoriè oppoſita; vt non ſit dicendum, omnem motum, omnemque mutationem eſſe inter contraria ſimpliciter: licèt poſſint eſſe infinitæ mutationes ſecundum ſucceſſionem, vt ſi dixerimus poſtquam ſecundum motum lationis aliquid mouetur, mouetur ſecundum motum alterationis, deinde ſecundum motum augmenti, & poſtmodum generatur; ſic motus infinito tempore perdurare poſſet, quem tamen motum non eſt dicendum, eſſe vnum ſecundum numerum, vt explicatũ eſt in*

Margin notes: 1. de Cęlo ſ. — Phyſ. 61. — 5. Phyſ. — 6. eiuſd. 91.

5.Phyſ. *eſt in quinto Phyſicorũ. Vnde motũ .i. res mota, pdurare infinito*
tẽpore, vnũ numero manentẽ, non dicitur; niſi in illa ſpecie motus
lotalis, quæ dicitur circularis, quod memoriæ mandauit Ariſto-
8.eiuſd.64. *teles in 8. de Phyſico Auditu part. 64. & vltra: in alijs verò, quæ*
ſecundum locum mouentur, & ſunt quæ mouentur aut ſecundũ
motum rectum, vel quæ mouentur motu mixto ex recto, & cir-
culari, motus continuus eſſe non poteſt. Si enim dixerimus,
motum rectum, & circularem, qui fit ab aliquo per chordam,
& arcum non poſſe eſſe continuos, multo minus eſt dicendus con-
tinuus motus, qui ex iſtis componitur: nam motus rectus non
eſt continuus, & quod ex vtriſquè componitur, de vtriſq; parti-
cipat, ex quibus componitur. Motum autem rectum non poſſe
eſſe infinitum ſecundum indiuiduum, ex hoc confirmatur, quia
linea recta, ſuper quam fit iſte motus, eſt finita; quandoquidem
non aſſignatur infinita magnitudo; quippe quæ pertranſiri non
3. Phyſ. 24. *poſſet, & eſſet ignota, vt diſcrutatur in 3. de Phyſico Auditu*
1. de Cœl. 33. *part. 24. & primo de Cœlo 33. & vltra. Motus igitur non*
erit continuus, quia ceſſabit in magnitudine finita. Vel dicen-
dum eſt, fieri reflexum, quia iam finita eſt motio: nam & tem-
pus, quod eſt numerus, & menſura motus ſecundum illum mo-
tum, qui fit ſuper magnitudinem finitam, eſt finitum, cum
menſuretur priori, & poſteriori, niſi per reflexionem recurrat
ad primum principium magnitudinis, à quo motus incępit, ſed
hoc eſſe non poteſt, niſi contrarijs motibus moueatur; contrarij
autem motus non poſſunt eſſe vnus motus, nec continuus. ergo
quod mouetur ſuper magnitudinem rectam, non mouetur vno
motu, nequè continuo: nam quo ad motus recti reflexionem,
cum ſit finitus, v.g. motus, qui eſt deorſum, fit ad motum ſur-
ſum reflexio. Ergo ſecundum contrarios motus mouetur. Et
rectà ratione, quandoquidem contrarietas motus ex hoc manife-
5.Phy.48.49. *ſtatur, quoniam illornm termini ſunt contrarij. puinto de Phy-*
ſico Auditu part. 48 & 49. At contrarietates loci iam ſunt nu-
meratæ; quomodo ſi reflexio fiat ſecundum iſtas loci contrarie-
tates, contrarijs motibus mouetur. Quare ille motus non poteſt
eſſe vnus, neque continuus. Non enim eſt vnus motus, neque
continuus, quando contrarij motus tempore intercipiuntur.
Vnde iam explicati motus in prædicamento quantitatis, quali-
tatis, & vbi, excepto circulari, motus, & mutationes in cathego-
ria ſubſtantiæ neque vnitate, neque continuitate gaudent.

Totum

Digitized by Google

Totum hoc manifeſtum eſt ex quinto Phyſicorum, vbi redditur cauſa continuitatis motus. Tria namq; ſunt per quæ motus perficitur: quod mouetur: tempus, per quod motus cõpletur; & in quo mouetur, quomodo in motu locali locũ eſſe dicimus, cuius ſex differentiæ eſſe dicuntur, quæ ſunt contrariæ, quandoquidem differentiæ, diuidentes genus, ſunt contrariæ. Quomodo igitur id quod reflectitur, vno motu cõtinuo moueri poteſt? Motus namq; eorum corporum, quæ recto motu mouentur ſecundum reflexionẽ, interpollationẽ, ſecationemq; patiuntur, quia à contrarijs locis ad contraria loca feruntur, & ſunt ſurſum et deorſum, quæ cõtrarietas ex hoc maximè perſpicitur; quia in eodem genere illæ differentiæ maximè diſtant. Vnde ſi non ſecundum vnam, & indifferentem ſpeciem fiant contrarij motus, non eſt dicendum, vnum eſſe illorũ motum, quæ amputantur, & ſcinduntur ſecundum rectum, & continuum, quando fit motus ſecundum reflexionem. Et contrarietatem in cæteris motibus reperiri, manifeſtum eſt. Quæ omnia excluduntur à motu cœleſtis corporis. Ergo corpus cœleſte erit ingenerabile, & incorruptibile carens contrarijs motibus. Teſtantur etiam diuerſæ formæ animalium, & cœleſtis corporis, quia in animalibus in mundo inferiori exiſtentibus duo ſunt motus principia, & ſunt duorum motuum: vnum eſt principiũ motus recti: & alterum eſt principium motus localis proceſſiui, & iſte motus contrariatur motui declinationis eſſentialis; ita vt corpus mixtũ moueatur ab elemento prædominante, & ab anima, exiſtente huius naturæ, vt corpus circulariter moueat, qui motus à corporis mole probibetur. Sed non ſic in corpore cœleſti, quod vnico ſimplici motu mouetur, & eſt circularis, qui eſt à ſua intelligentia, quomodo in cœlo varij motus non conſtituuntur, neq; contrarij. Ergo omnia corpora, quæ alijs motibus mouentur, ſunt generationi, interituique obnoxia. Tum etiam quia corpora mixta, anima prædita, augentur, & minuuntur, alterantur illis alterationibus, quæ fiunt per primas qualitates de calido in frigidum, de frigido in calidum, de humido in ſiccum, & de ſicco in humidum; ſunt enim ſenſibilia, & etiam quo ad ſecundas qualitates, originem à primis ducentes, quæ alterationes neceſſarium denotant interitum; de quibus verba facit Ariſtot. in ſeptimo Phyſicorum 11. & 12. Sed Adam in illo ſtatu erat corpus mixtum. Patiebatur igitur illas contrarietates, quas corpus mixtum patitur. Quomodo igitur interitui Adam non erat

5.Phyſ.34.

7.Phyſ.11.& 12.

ſubtilitus contrarietates alterationesq́; patiens, illas ſcilicet, quæ ad interitum prçuiæ diſpoſitiones dicuntur, quę ſunt contrariæ.

Item re vera elementa, quæ materiæ rationem habent, ſunt in corpore mixto, ex quibus mixta corpora componuntur. Sed non ſic in corpore cœleſti, quod æternitate gaudere dicitur, cui nihil
a De Cœlo 37.& 38. *præter naturā euenire poteſt, 2. de Cœlo 37. et 38. Siquidem motus cęli eſt regularis Nam irregularitas à tribus ortū ducit, aut propter mouens: aut propter id, quod mouetur; aut propter vtrunq́; ſimul. Nam ſi mouens nō ſemper eadem virtute moueat, vel quoniam eadem virtute non vult mouere: vel quia in mouendo labor contingit ex parte mouentis, maior, vel minor velocitas motus percipitur. Vnde euenire poteſt, motum in quietem terminari ex parte mouentis; cum omne, quod mouetur, ab alio moueri, ſit neceſſarium. Sed ſi augeatur, vel minuatur virtus motoris, non mouentis ſecundū vnam virtutem, hunc motus irregularitas eſt inſpicienda, quod manifeſtū eſſe videtur in corporibus, motis ab extrinſecis motoribus. Cuius doctrinæ fundamentū eſſe poteſt, quia debita eſt proportio potentię actiuæ motoris ad potentiā paſſiuam moti, ex qua maior, vel minor reſiſtentia in moto reperitur: diuerſatur namq́; potentia paſſiua. Quod quidem conatus, & vltimus conatus motoris ſuper rem mobilem manifeſtat, quomodo videmus diuerſitatē eſſe ex parte motoris; cum in maiori quanto maior virtus eſſe debeat. Vnde dicimus, illum motū irregularem eſſe appellādum; cum omnis irregularis latio remiſſionē habeat, et intenſionem, & ſtatum. Quod etiam manifeſtum eſt in his, quæ ex ſe mouentur, & ſunt animata, quorū anima naturali calore vtitur, tanquam inſtrumento ad ſuas operationes peragendas 2. de*
a. de Anima 41. *Anima part. 41. qui calor non ſemper eſt eodē modo diſpoſitus, vel patiens, vel vtrumquè. Aliquando enim anima mouet per totum inſtrumentum ſuum: & aliquando per quandā inſtrumenti partem: ex quibus contingit, motum non eſſe regularem; quę omnia à cœleſti corpore ſunt remota, cuius motus non eſt per inſtrumenta, ſed ab intelligentia, ſemper in vna, eademq́; diſpoſitione exiſtente. Ergo non eodem modo dicendum eſt de corporibus animatis in quorum operationibus, anima calore naturali vtitur, non ſemper eodem modo diſpoſito; cum poſſit ſuſcipere intenſionem, & remiſſionem quo ad qualitates, per quas operatur, quo anima in corpore primi parētis vtebatur; cum tamen eo corpus cœleſte ſit priuatum. Vnde primi parentis corpus interitui ſubiectum dici poterat,*

rat,quia non ſemper illius motus erat regularis, & ex parte principalis agentis,& ex parte cauſæ inſtrumẽtariæ Quomodo in ſuo motu deſatigatio euenit; nam ſpiritus maxima facilitate abſumuntur, quomodo neceſſario ſequitur quies,quę ex ſomno prouenit, quia ſi calor naturalis,& ſpiritus refocillatione indigent, ex libro de Somno,& Vigilia. Alterationes teſtantur,& ex parte mouentis,& ex parte moti. Sed nihil horum circa cæleſte corpus fieri cõtingit,cum ſit primum,ſimplex,motum ſimplici motu,ingentium,& incorruptibile,omninoq; intranſmutabile ſecundum ſubſtantiam,et alios motus,præter motum localem,circulo ductũ. Quare multo magis motor; cum cauſa ſimplicioris cõditionis eſſe videatur, quod videre eſt apud Ariſtotelem in calce libri octaui Phyſicorum,& in duodecimo Metaph. vbi confirmatur,quæ ſint primi motoris conditiones, & inter cæteras ab eſſe corporeo excluditur, magnitudine ex conſequenti carentis,æternitate gaudere, ſimplicem,purumq; eſſe actũ,à quo motus irregularitas prouenire non valet poſito ordine ſuæ ſapientię,attingentis à fine vſq; ad finem fortiter,& diſponentis omnia ſuauiter. Quod non dicitur de corporibus mixtis, quale erat corpus Adæ, à prædominio motum,et ab anima per eius inſtrumentũ,per cuius augmẽtum operationes,ab ipſo procedentes, augentur: cum tamen ſi minuatur, neceſſariò operationes debilitantur. Cum inter illas virtutes connumeretur, quibus accidit labor, & interitus ratione materiæ, à qua defectus, impotentiæ, fatigationes, ſenectus, decrementa, & aliæ imperfectiones, in corpore mixto exiſtentes, proueniunt, ex qua compoſitum erat primi parentis corpus in ſtatu innocentiæ, quod contrarijs motibus mouebatur, & quo ad motum localem, quo ad contrarias loci differentias. Et cum eſſet corpus mixtum, ſecundũ alios motus cõtrarios,corpori mixto proportione reſpondentes, mouebatur,quorum natura principium, & cauſa dicebatur; niſi velimus concedere, naturam otio torpere, nihil agentem in corpore Adæ; alioquin forma ocioſa redderetur, quod non ſolum eſt falſum; verum etiam abſurdum. Quare illi motus contrariebantur ſecundum contraria mobilis corporis loca. Ergo corpus primi parentis,cum motus haberet contrarios, ex contrarijs erat compoſitum. Ergo ex ſubiecto, recipiente contraria. Ergo interitui erat ſubiectum;et ex quatuor elemẽtis extra propria loca exiſtentibus. Tota enim animalium conſtitutio ex talibus conſtat,quibus propria loca aſſignantur. Et nulla partium

8. Phyſ. in fine. 12. Met.

ſuam habet regionem. Et quæ extra loca ſunt, violentiam patiuntur, donec proprium locum conſequantur. Locus etenim elementorũ proprius a Peripatetiicis forma, finis, eorumq́; perfectio appellatur, eo modo illa mouens, & continens; vt manifeſtauit Ariſtote
4. De Cœlo 25. *les in quarto de Cœlo 25. Nam proportio continentis ad contentum, eſt ſicuti proportio formæ ad materiam, quomodo continens formæ rationem habet, et contentum materiæ; nam quemadmodũ materia per formę receptionem perfectionem adipiſcitur, ita con*
4. Phyſ. 49. 4. de Cœlo. 35. *tẽtum per continens, 4 Phyſicorũ com. 49. et in 4. de Cœlo 35. Hæc illorũ naturalis inclinatio eſt cenſenda. Quod enim eſt extra proprium locum præter naturam, & ſic ſecundum violentiam, eſt in proprio loco ſecundum naturã, & ad illum ſecundũ naturam fertur; quomodo naturalis locus formæ rationem habet reſpectu continentis, quod quidem formæ rationẽ gerit: et forma boni rationẽ habet, quæ naturali appetitu deſideratur. Et locus eſt corporis extremum illius, quod corpus illud amplectitur, et intra ſua viſcera cohibetur. Totum hoc verè dicitur; quoniam motus in corporibus inferioribus in quietem, tanquam in certum & determinatũ finem terminatur, ſicut ex naturæ definitione confirmari poteſt, quæ eſt principium, & cauſa motus, & quietis eius, in quo eſt, pri*
2. Met. 5. *mo, per ſe, & non ſecundum accidens 2. Phyſ. part. 3. Cum elementa in ſuis proprijs locis quieſcant, in quibus re vera ſimplicia corpora appellari poſſunt. Et propterea ſcriptum reliquit Auerroes*
2. de Ortu, & Interitu 21. *in ſecundo de Ortu, & Interitu com. 21. Ignis, qui eſt in vltimo continentis, non eſt in fine caliditatis, & ebullitionis, ſicuti ignis hic exiſtens, qui in ſuperabundantia caliditatis conſiſtit. Et Alexander ratus eſt, illud corpus, quod eſt in vltimo continentis, cum hoc corpore non conuenire vniuocè, ſed æquiuocè, vt teſtatus eſt*
1. de Cœlo c. 91. *Auerroes in primo de Cœlo comment. 91. ſecundò de Ortu, &*
2. De Ortu, & Int. 21. *Interitu comment. 21. quod etiam exprimitur in quartò de Cœlo comment. 32. & in prima parte Cant. Cantic. comment.*
4. De Cœlo. 32. *15. vbi dicit Auicenna, caliditatem eſſe in igne, quo in loco dicit Auerroes, banc eſſe differentiam inter hunc ignem, & ele*
1. Par. Cant. Cant. cõ. 15. *mentarem, quod ignis iſte, apud nos exiſtens, eſt cauſa interitus, & non exiſtentiæ, vel eſſe alicuius, cum omnia in ſui naturam conuertat ratione ſuæ actiuitatis, in extrema caliditate*
2. de Ortu, et Inter. 21. *exiſtentis, qui definitur apud Ariſtotelem in ſecundo de Ortu & interitu partic. 21. eſſe ebullitionem calidi, & ſicci, ita vt conſiſtat in abundantia caliditatis, ſicuti glacies frigiditatis;*

quo-

quomodo nihil generare dicatur, quod etiam expreſſit Ariſtoteles in 2. de Generatione Animalium cap. 3. ſed ille, qui eſt elementum ad generationem cum alijs concurrit, qui in proprio loco exiſtens, quieſcit. Et totum hoc ex pluribus manifeſtari poteſt. Eſt enim noſter ignis in materia mixta, ſed non ille; non enim illuc corpora mixta peruenire poſſunt, quibus materialis noſter ignis accendatur, qui non extinguitur, ſicut noſter ignis extinguitur, euaneſcens citò, cum non habeat euentationem, vel ſaltem debilitatem contrahit. Vnde ab experientia docentur, carbonarij, tegere carbones cum terra, vt ignis non tranſeat ſuper omnes partes carbonum, & generetur cinis 3. Coll. cap. 3. qui duobus modis extinguitur, aut quando materia deficit, aut per ſuum contrarium, retinens maiorem virtutem. Et in ſua ſphæra non amplius ſurſum tendit; quomodo à loco moueri non poteſt, cum ſit in loco, qui eſt illius perfectio; cum tamen mouetur motu in gyrum, ſequens motum cœli, à quo prouenit ille motus; ſed non mouetur motu recto, qui fit ſuper magnitudinem rectam.

1. de Gen. Animal. 3.

3. Coll. c. 3.

Sed redeamus vnde ſermo diſceſſit. In proprium igitur, & determinatum locum, quia elementorum finis, forma, atque perfectio vocatur, elementa ſunt reducenda, in corpore mixto exiſtentia, quod ex illis componitur, & in illa diſſoluitur, quod quidem brutorum interitus manifeſtat. Sed vnus eſt hominum, & iumentorum interitus, nihilq; habet homo iumento amplius, vt dicitur Eccleſ. 3. quod quidem intelligendum eſt, quo ad materiam, & conditiones, materiã inſequentes. Et iſta veritas exprimitur in ſecundo de Cœlo part. 37. reddens cauſam, cur in animalibus interitus eueniat, & eſt, quia generantur ex elementis contrarijs, quæ non ſunt in proprijs locis. Quomodo ex Ariſtotele tranſmutatio, & interitus ab illis duobus originem trahunt: nam propter contrarietatem adinuicem tranſmutantur. Et quia non ſunt in proprijs locis, appetunt naturali appetitu ſeparationem, & ad loca naturalia reuerti; cum ſint grauia, & leuia, quæ ſic a natura comparata ſunt, vt grauia deorſum ferantur; leuia verò ſurſum. Quod de cœleſti corpore non eſt dicendum, quoniam ex principijs contrarijs non eſt compoſitum; quomodo neque debilitatur, neque in ea ad interitum eſt procliuitas. Et re vera ad terram, homo, de qua ſumptus eſt, reuertitur, terreus à prædominio, ſecundum illud Geneſis cap. 3. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec reuertaris ad terram de qua

Eccl. c. 3.

2. De Cœlo. 37.

Digitized by Google

ſumptus es; quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Et totum hoc mixtum, et animatum, quod naturali motu mouetur, et inanimatum iudicat; dummodo animatorũ à voluntate non proueni, atquorum naturalis motus ab elemento prædominante fieri dicitur. Nam motu voluntario, ab anima emanante, corpora mixta ab elemento prædominante terrea dicta, ſurſum moueri poſſunt, quæ ſecundum elementum illud, quod prædominantur, deorſum naturali motu mouentur; cum tamen contrarijs motibus mouentur ſecundum loci contrarias diferentias. Sunt ergo interitui obnoxia corpora mixta; ſed non corpora cœleſtia, motibus contrarijs carentia. Duplici namq; modo conſideratur motus, qui eſt ſecundum lationem in corporibus, ſub Luna exiſtentibus, grauibus, aut leuibus; & inquantum violentiam patiuntur; aut inquantum illorum motus eſt naturalis. Si quis dixerit, illorum motum violentiam pati. Ergo neceſſarium eſt, elementa habere motum naturalem, ad quem extra propria loca exiſtentia, habent propenſionem. Sic enim comparatum eſt à natura, vt quod eſt extra proprium locum, ad proprium locum feratur, & quieſcat in proprio loco, & ſi quieſcebat extra proprium locum præter naturam, ad ſuum locum moueatur ſecundum naturam, ibiq; ſecundum naturam quieſcat. Neceſſarium eſt igitur, elementa habere motum naturalem, ad quem extra propria loca exiſtentia propenſionem habent, & ex conſequenti in proprijs locis, qui motus, & ſecundum naturam, & præter naturam contrarij eſſe dicuntur. Motus enim violentus eſt præter naturæ ordinem. Vnde fit à principio extrinſeco, violentiam cauſante. Naturalis verò à principio intrinſeco, & eſt illa natura, quæ forma nuncupatur principium intrinſecum motus exiſtens. Ex ſe enim elementa mouentur. Et omne quod ex ſe mouetur, ex duabus naturis componitur, ex recipiente motum, & agente motum. Totum hoc manifeſtum eſt in motu grauium. ſurſum proiectorum, violentiam patientium, quæ deorſum ruunt, naturali motu cientur, & in centro ſecundum naturam quieſcunt. Et ſi magnus ignis in furno accendatur naturaliter ad teſtudinem vſquè furni aſcendens, qui ratione impedimenti, reſiſtentiam concernentis, deorſum fertur. Sed elementa ex ſe, per ſe extra proprium locum exiſtentia, ad proprium feruntur, cum in ipſis ea natura inueniatur, quæ eſt principium, & cauſa motus, & eſt forma, in quibus eſt principium qua motus,

7. Phyſ. 1.

&

& eſt materia. Ergo agens motum, & eſt forma; & eò præſertim, quia ſunt corpora naturalia, quæ ſunt compoſita ex materia, & forma, omnium corporum naturalium principia. Tum quia motus illorum corporum eſt naturalis. Ergo eſt à principio intrinſeco. Dico autem principia intrinſeca ſunt naturalium entium, materia, & forma, quæ per ſe principia dicuntur. Sed illa motus non fit a materia, quippe quæ principium paſſiuum motus dicitur. Ergo fit a forma, illorum motus principium actiuum. Sed quod eſt talis naturæ, vt à forma moueatur per ſe, à ſe moueri dicitur. Et re vera hæc fuit mens Ariſtotelis, & illius nunquam ſatis laudati Commentatoris Auerrois. Satis eſt, elementa, extra proprium locum exiſtentia, habere naturalem propenſionem ad ſua propria, & determinata loca; & quo ad qualitates contrarias contrariari inter ſe, ex quibus in ſtatu innocentiæ erat compoſitus primus omnium hominum parens, qui cum ad omnes loci differentias, quæ ſunt contrariæ moueri poſſet, & elementa. ex quibus erat compoſitus, eſſent extra propria loca, quæ eis à Deo, & natura deſtinata ſunt. Quomodo igitur dicendum eſt, in eo ſtatu immortalitate gaudere Adamum? Prædominium namq; eſt ratione exuperantiæ, quæ contrarietatem arguit, & contrarietas interitum. Non enim contraria æterno tempore poſſunt permanere contraria, cum violentiam, quam abhorret natura, & æternitas, patiantur habentia materiam, à qua eſt omne malum, quemadmodum & interitus ratione annexæ priuationis cum materia. Mortalis ergo erat primus parens in ſtatu innocentiæ, cum ex quatuor elementorum miſcellanea eſſet compoſitus, à prædominio terreus; & quia elementa erant extra propria loca naturaliter proprium locum tam quam fornea formam, atque perfectionem conſequi erat neceſſarium. Quare ex neceſſitate mixtum in ea erat diſſoluendum, quò determinantem locum conſequerentur. Interitui igitur erat ſubiectus primus parens, quia locus elementa mouet ratione quietis, quæ in proprijs locis quieſcunt.

Digreſſio, qua confirmatur, quod iam ſtatutum eſt de elementorum motu, quo Adæ interitus explicatur.

SI elementa in aliquo loco quieſcunt, inquirendum eſt, an ſecundum naturam ibi quieſcant, an potius violentia. Idem enim quieti alicuius corporis euenire eſt dicendum, ſicuti & motui. Si violentia, ad illum locum violentia ſunt mota: quemadmodum ſecundum naturam in eo loco eſſe dicuntur, ad quem ſecundum naturam ſunt mota, et cum terminum ad quem conſecuta fuerint, natura quieſcunt, finem iam acquiſita. Ergo terra ad medium moueri neceſſarium eſt, qui motus eſt naturalis, vt ad centrum à ſuo principio intrinſeco, et eſt forma, moueatur, ibiq; natura quieſcit. Omnia enim naturalia corpora, & magnitudines, ſecundum ſe mobiles, ſecundum locum eſſe dicuntur, cum in ipſis naturam eſſe

1. de Cęlo. 5. *motus principium, ſit ſtatuendum* 1 *de Cœlo part.* 5. *Terra igitur cum in centro naturaliter quieſcat, ad centrum naturaliter mouetur, quæ dum mouetur, quis non videt, eſſe extra centrum? Naturalis namq; illius inclinatio eſt ad centrum, quod quidem & omnibus elementis, & corporibus grauibus, & leuibus conuenit ad ſuum proprium locum ferri. Et ſi quis dixerit, terram in medio violentia permanere, prohibens eſt ex cogitandum, ne deorſum feratur, quod quidem ſi remoueatur, ſtatim deorſum moueri videmus, & eſt motus ſecundum naturam. Sic enim a natura comparatum eſt, vt ea, quæ in aliquo loco præter naturã quieſcunt, ad ſuum proprium locum ſecundum naturam moueantur. Neq; mirum, quia illa ſunt ſimplicia corpora, habentia vnam ſimpliciſſimam cauſam; non ſic corpora mixta; & propterea ad interrogationem, factam de illorũ motibus dicimus, ſic comparatum eſſe a natura, vt ad determinata loca moueantur, habita ſcilicet, ratione ad illorũ naturalem potentiam, quod non dicitur de corporibus mixtis, plures cauſas habentibus eiuſdem ordinis, ad quæ concurrunt multæ cauſæ efficientes. Sicuti quæ præter naturã mouentur, dum iam motus eſt terminatus & ille, & naturalis, naturali quiete quieſcunt. Et totum hoc natura ratione grauitatis, et leuitatis operatur, quæ qualitates elementorũ ſociæ, vt ſemper ele-*

mento-

mentorũ formas ſubſtantiales ſequantur, quibus natura vtitur ad motum elementorũ:grauitate ad locum et motũ deorſum,& le uitate ad locum,et motũ ſurſum.Vnde ea ratione motus naturalis in elementis ex hoc manifeſtũ eſt,quia ſi motus violẽtus in illis reperitur contra naturæ limites,et motus naturalis eſt excogitãdus,qui motui,violentiã patienti,contrariatur. Neq; probibens, ne elementũ ad ſuum determinatũ locum moueatur,æterno tempore probibere poteſt;quia tunc elementũ violentiam patitur;ibi enim permanet præter naturam. At nullum tale perpetuũ eſſe po teſt. Virtus namq; mouentis aliquando reſiſtentiã ſuperat. Et de illo probibente,inquit Ariſtoteles in 3.de Cœlo inquirendũ eſt,aut mouetur,aut quieſcit;& tunc inquiratur,aut quieſcit ſecundum eam quietem,quæ dicitur naturalis,vel violenta:ſi ſecundũ naturalem.Ergo naturaliter mouetur:ſi ſecundũ violentam,aſſignandum eſt aliud probibẽs; quomodo vel neceſſariò deuenire ad aliud primum quieſcens ſecundũ naturam,quod per conſequens naturaliter mouebitur, vel erit neceſſariò procedendum in infinitum quod non dicitur.Vnde ſi terra eſt in centro ſecundum naturã ibi quieſcens. Ergo extra centrum ad illud ſecundũ naturam mouebitur.Sicuti ſi extra centrum præter naturã quieſcit,remoto impedimẽto,ad centrum ſecundũ naturam fertur,ad quem cum deuenerit, ibi natura quieſcit. Elementa igitur extra ſua propria loca violenter quieſcunt ſi quieſcant, & ad ſua loca naturaliter mouentur,quæ dum iam finem acquiſita fuerint,quieſcũt.Definiuntur nãq; graue,et leue per motũ,& per quietem Dicimus.n. graue eſſe illud,quod ad medium ferri,aptum eſt: & leue,quod à medio mouetur. Per quietem verò dicimus, graue eſſe illud,quod quieſcit in medio: & leue quod quieſcit a medio; quæ definitiones per quietem magis laudantur ab Auerroe in quarto de Cœlo comment. 26. & 31. quam definitiones grauium, & leuium, quæ per motum aſſignantur; quandoquidem motus elementis non accidit aut à medio, aut ad medium, niſi violentiam patiantur, quando,ſcilicet ſunt extra propria loca, ad quæ naturalem babẽt inclinationem, quibus quies dicitur naturalis. Et graue ſimpliciter ideſt, quod omnibus ſubſtat; leue autem ſimpliciter eſt illud, quod omnibus ſupereminet; illud quod omnibus ſubſtat eorum, quæ mouentur deorſum: & leue ſimpliciter eorum, quæ ſurſum feruntur 1.de Cœlo part.17.et 4.eiuſdem 26.& iſtorum cauſa eſt terminatio in parte ſuperiori, & inferiori, cum linea

3. de Cęlo. 19.

4. De Cœlo 26.& 31.

1. de Cœlo 17.

4 eiuſd. 26.

recta,

recta, ſuper quam ſit illorum motus, finita dicatur, quomodo ſurſum ſimpliciter dicunt eſſe Philoſophi, & deorſum ſimpliciter. Nam ſuperiora corpora circa medium mouentur, & ex conſequenti ſuper lineam circularem, omnino grauitatis, & leuitatis expertia. Quomodo terra omnium maximè ab illis corporibus diſtans omnium grauiſſima eſt, & ignis leuiſſimus ad illa maximè accedens, quæ omnia cœli figura circularis, omnium capaciſſima, continet; quo pacto terra rationem centri habere dicitur; cœlum verò circunferentia, & quæ ſint iſtorum cauſæ, de-
4. De Cœlo 40. *clarantur ab Ariſtotele in quarto libro de Cœlo, & ab Auerroe ibidem comm. 40. Satis eſt, iſta elementa quieſcere in proprijs locis, & extra propria loca moueri ad propria loca, quæ cum conſecuta fuerint, ibi quieſcunt. Et iſta extrema loca contrariantur adinuicem, ſicut & ſex loci differentiæ, & illorum motus ſunt contrarij, non ſicut motus cœleſtis corporis, contrarietate carens, quæ eſt in elemẽtis, & reſpectu qualitatum primarum, & motiuarum, & raritatis, & denſitatis. Et quoniam extra propria loca ſunt elementa in corporibus mixtis, ad propria loca moueri nequeunt, niſi mixta reſoluantur: tandem ſequitur interitus mixti; niſi velimus dicere, fruſtratoriam eſſe potentiam, & in aliquo eſſe ad finem inclinationem, quàm nunquam conſequetur; cum tamen Deus, & natura nihil fruſtra faciant. Quare tandem mixtum ad interitum ducitur. Vnde corpus primi parentis, mixtum quidem. in illo aliquando eſſe interiturum, ratione contrarietatis, exiſtentis inter quatuor primas qualitates, & inter qualitates motum efficientes, & ſunt grauitas, & leuitas, inſequentes elementorum formas ſubſtantiales, quæ ſunt principia, quibus elementa mouentur eſt dicendum. Reducatur igitur tota ratio in hanc formam ſyllogiſticam. Omne illud, quod interitui ſubiectum redditur ratione ſubiecti, & contrarij interit. Sed corpus primi parentis in ſtatu innocentiæ erat compoſitum ex ſubiecto, & contrarijs: ex ſubiecto: cum recipiat motum, ſubiecto indigentem; nam in hoc diſtinguatur motus à prima mutatione, exiſtente in ſubſtantia, & eſt generatio. Ergo in ſtatu innocentiæ primus parens interitui erat ſubiectus. Minor propoſitio cõfirmatur. Illa, quæ motus habente contrarios, contraria ſunt ſtatuenda. Sed motus primi parentis à contrarijs non ſunt immunes ſicut contrariæ loci differentiæ teſtantur. Ex his igitur fateri cogimur, primum parentem in eo ſtatu interitui fuiſſe obnoxium.*

Aliud

Aliud Argumentum, quo interitus Adæ confirmatur.

OMNE illud, quod ex materia, & forma componitur, generatur, & interit: Compoſita namq; ſubſtantia eſt illa, quæ generatur, & ad interitum ducit. 7. Metaphyſ. part. 26. et 27. quæ propoſitio per ſe intelligitur. Non enim hoc veritatem habet de materia, & forma; quod eò maximè dici poteſt, inquantùm ſunt principia, quorum conditio eſt, vt æternitate gaudeant; quippe quæ non fiunt ex alijs, neque alterutris, & ex ipſis omnia fiunt ex alijs; neque ex alterius, & ex ipſis omnia fiunt, primo Phyſicorum part. 42. Cum enim ſint prima, non fiunt ex alijs; de ratione ſiquidem principij eſt, eſſe primum, quinto Metaphyſ. 1. Neque ex alterutris, ne idem rationem principij, & principiati retineat, cum principiatum prima primum eſſe non poſſit. Quare per ſe ſolius ſubſtantiæ compoſitæ eſt generatio, & interitus. Non fit materia; ſiquidem ex altera fieret, & illa ex altera, ſed ante omnia neceſſarium eſt, ſubijci quoddam primum, ex quo inexiſtente, fiat, & eſt ipſa. Erit igitur, antequam fiat. Eſt enim materia primum ſubiectum omnium rerum, quæ fiunt, ex qua fit aliquid, cum inſit, non ſecundum accidens, & ſi illud compoſitum ad interitum reducatur, in hoc abibit vltimum 1. Phyſ. part. 82 Re vera enim omne quod ſit, ab aliquo fit, ex aliquo, & aliquid 7. Metaphyſ. part. 22. Vnde agens, & materia concurrunt, & quod generatur eſt aliquid homo, ſcilicet, vel aliquid talium, ſcilicet indiuiduum demonſtratum, quod appellatur naturatũ. Ergo ex naturis componitur, & eſt materia, & forma. Quare materia & forma per ſe generari non poſſunt; alioquin nomen, & rationem naturæ amitterent, & nomen, & rationem naturati ſortirentur, quæ nihilominus inter naturas numerantur, vt patet in 2. Phyſicorum part. 7. & vltra, & 5. Metaphyſ. 5. licet dicendum ſit, formam per accidens generari, cum generatio ſit ad naturam via, quam appellamus formam 2. Phyſicorum part. 14. generationiſq; finis appellatur, quæ à vero agente per verum motum, veramq; mutationem, huc illucq; verſando, agitandoq; materiam, ex illius gremio extrahitur, per quam compoſita

7. Metaph. 26 27. in Prol. Met. — 1. Phyſ. 42. — 5. Met. 1. — 1. Phyſ. 82. — 7. Met. 22. — 2. Phyſ. 7. — 5. Metaph. 5. — 2. Phyſ. 14.

ſubſtan-

Digitized by Google

*ſubſtantia & eſſe, & vnum eſſe retinet : omnes etenim formæ in
potentia in prima materia eſſe dicuntur. Totum hoc manife-*
12.Met.16. *ſtum eſt ex Ariſtotele in lib.12. Metaphyſ. part 16 dum dixit,
cauſam agentem formam antecedere cum forma ſemper reperia-
tur cum eo, cuius eſt forma, vt figura æreæ ſphæræ ſimul, & ærea
ſphæra; ſed non formæ inquantum forma, quæ ſi per ſe genere-
tur, ex forma fieret vna cum materia, & omne tale eſt compoſi-
tum; quomodo, & in infinitum procedere cogeremur. Non enim
generantur vniuerſalia per ſe, vt nullus ſpeciem faciat ſeu ge-*
1. De Ortu, & Int.40. *neret 1. de Ortu, & Interitu 40. ſed actiones, & generationes
ſingularium eſſe dicuntur, ex prologo Metaphyſ. Vnde ex illis*
8.Meta. 7. In prol. Met. *principijs compoſitum reſultat, quod ſicuti generatur, ita & in-
terit. Et ſi a materia prouenit generatio, non propterea contra-
riam non habere facultatem eſt dicendum; nam ante formam
appetebat, quam conſequuta eſt; ab ipſa tamen poſt conſequutio-
nem imperfectio, & ratione ſuæ imperfectionis, eſt contingen-*
7.eiuſ.22.23. *tia. Eſt enim materia cauſa, rem poſſe eſſe, & non eſſe. 7. Meta-*
2.de Ortu, & Interitu 51. *phyſ. part.22. & 53. & 2. de Ortu, & Interitu part.51. O mate-
riæ infœlix, morboſaq; conditio, qua ad non eſſe tendimus. Cur
ſemper nouam appetis formam? Nonne perfectior humana
mens, quàm forma vermis? Cur illam nauſeas? quæ fœmina
comparatur, 1. Phyſicorum part. 81. illiusq; retinet conditiones,
de qua cecinit Virgilius in 4. Aeneid.*

3.De Anima com. 81. Varium, & mutabile ſemper fœmina.

*Sed materiæ appetitus naturalis. Inexplebilis igitur amborum
appetitus, ſed cum entis extremi rationẽ habeat, cum aliud extre-
mũ ſit actus puriſſimus; ipſa verò ſimplex facultas efficit, vt entia,
cum quibus eſt coniuncta, maxima diſtantia à primo diſtent, à
quo omnibus communicatur eſſe, & viuere; ſed his clarius, his ve-*
1. de Cœlo 100. *rò obſcurius 1. de Cœlo part.100. à quo nihilominus fit influxus
ſuper res omnes influxione vnà, qua de re ſatis doctè diſputat*
Scriptor de cauſ. propoſ. 20. & 22. *Scriptor de cauſis in propoſitione vigeſima, & vigeſimaſecunda,
vbi dicitur, primam bonitatem influere bonitates ſuper res om-
nes influxione vnà; Veruntamen vnaquæq; rerum recipit ex
illa influxione ſecundum modum ſuæ virtutis, & ſui eſſe: diuer-
ſantur autem bonitates, & dona ex concurſu recipientis; cum re-
cipientia bonitates, non recipiant æqualiter; immo quædam res
plus recipiunt, quædam minus. Vnde diuerſitas eſſe dicitur ex
parte recipientis ſecundum modum ſuæ potentiæ. Et in propoſi-
tione*

Digitized by Google

tione vigeſimaquarta ſcriptum eſt, cauſam primam in omnibus rebus exiſtere ſecundum vnam diſpoſitionem: ſed res omnes non exiſtunt in cauſa prima ſecundum vnam diſpoſitionem, quæ non recipitur ab omnibus ſecundum vnum modum; ſed pro diuerſitate potentiæ recipientis: quandoquidem quædam ſunt, quæ primam cauſam recipiunt receptione vnita: quædam multiplicata: quædam æterna; quædam temporali: & quædam corporali receptione. Non enim dicitur apud Philoſophos, res omnes eadem propinquitate appropinquari primæ cauſæ. Ergo neq; omnes res vnius perfectionis eſſe poſſunt, cui appropinquantur homines affectibus mentis, iuxta illud Pſalm. 33. Accedite ad eum, & illuminamini. Et appropinquate Deo, & ipſe appropinquabit vobis. Et quia entia materialia omnium maximè a prima cauſa diſtant ratione materiæ, quæ eſt omnium imperfectiſſima; inde eſt, eſſe interitui obnoxia. Extrahuntur ſiquidem formæ ex illius gremio de natura illius participantes, quæ cũ alijs priuetur, illas deſiderat ad maleficiũ tendens quo ad formam habitam. Et eſſe illorũ perpetuum non poteſt eſſe ſecundũ indiuiduum ratione materiæ, ſed ſecundũ ſpeciem, quia generatio eſt à ſimili ſecundũ ſpeciẽ. 2. de Anima par. 35. Vnde à materia prouenit interitus, quæ ſemper appetit, vt propterea ratione priuationis ad maleficiũ tendit, cum forma priuetur, quã ſuppetit, et illa forma ſpoliatur, vt aliã recipiat. Nulla ſiquidẽ naturalis forma, quantũ volumus perfecta, ſuũ explet appetitum. Materialis namq; intellectus, in omnia fieri conſiſtens, fieri poteſt adeptus, ſecundum ſententiam Auerr. nullam aliam naturã retinens, niſi hanc, quod ſit poſſibilis, quodammodo eſt omnia exiſtens 3. de Anima part. 5. & 37. cui aliqua ex parte materia proportione reſpondet; ſed inter cæteras diuerſitates ea eſt, quod materia nunquam adepta dici poteſt; cum naturales formæ deſtruantur, illas formas iam acceptas nihili faciens, nullam habens ſollecitudinem, quibus formis, vel præſtantioribus, vel minus præſtantibus veſtiatur; quod materialis intellectus efficit, dum formas intelligibiles recipit, omnes illas formas fouens, iam receptas, perinde ac amabilis nutrix, ac benigniſſima mater prolem conceptam, & in lucem editam non ſolum fouere; verumetiam amare, & conſeruare ſolet; quas ſi aliquando materia fouere videtur; temporis nihilominus proceſſu potius nouercæ quàm matris fungi officio videtur toruo oculo prolem alienam inſpiciens. Cuius rei cauſa redditur,

Propoſ. 24.

Pſal. 33.

2. de Ani. 35.

3. De Anima 5. 37.

quia

Digitized by Google

quia vnum ſubiectum habere pluſquam vnam formam, impoſ-
De ſubſt.or. cap.1. *ſibile eſt, inquit Auerroes in libro de ſubſtantia orbis cap. 1. Quid efficit nouerca? inimicitiam contrahit, cum prole aliena. Et quid ab inimicitia? id quod excogitauit Empedocles, ſegregatio, quam parit, alios filios amans, quibus grauidata eſſe dicitur; quos, ſi in lucem illi edantur, maternus amor & fouet, & nutrit, ſemperque de illis eſt cuſtodia, ne pereant. Non ſic materia, quæ proceſſu temporis formas a ſe expellit, quomodo neque fouentur, neque conſeruantur, quæ licet ex ſuis viſceribus intimis eruantur, illas nauſeat; perinde ac ſi iniqua nouerca alienos liberos & nauſeat, & expellit; licet in principio & mater, & receptaculum, &*
Plato in Timæo, *nutrix, & locus à diuino Platone appelletur in Timæo, ratione illarum formarum, quas recipit; proceſſu tamen temporis tantæ benignitatis, tantique amoris (vt ita dicam) oblita, nec mater, nec receptaculum, nec nutrix, nec locus dici poteſt illius formæ; ſed peſſima nouerca, formam abijciens. Quænam ſua potentia, atque priuatio? Quodnam tuum naturale deſiderium? Ad infinitatem tendunt: Vel infinitas ſyneathegorematicè perpendatur: quemadmodum in cera eo modo potentia inuenitur, ad recipiendas omnium ſigillorum impreſſiones, quibus priuata eſſe dicitur; & ideo; materia formam appetit, quæ re vera boni, diuini, & ex conſequenti appetibilis rationem habet. primò*
1. Phyſ.81. *de Phyſico Auditu part. 81. quæ Protheo, & Camaleonti aſſimilatur, omnes formas recipientibus. Sed miſera, quia non cognoſcit, derelinquit humanam formam, inter cæteras formas ſublunares perfectiſſimam omnium, induens ſe forma vermis. Et*
Iob 17. *hanc conditionem fortaſſe animaduertens Iob in cap. 17. ita locutus eſt. Putredini dixi. Pater meus, es mater mea, & ſoror mea*
Ibid. 10. *vermibus. Et iterum. Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut ca-*
Ibid. 14. *ſeum me coagulaſti? Et rurſus conditionem materiæ inſpiciens, dicebat, hominem quaſi florem conteri, & fugere, velut vmbra fugit, & numquam in eodem ſtatu permanere. Et propterea principium paſſiuum, & imperfectum appellatur, à forma perfectionem aſſumens, quam, etſi dicatur perfecta, illam nihili facit, eamq; tandem à ſeipſa abijciens, ignorans, qua perfectione in homine decorata ſit. Qui ratione illius quaſi putredo conſumendus eſt, & quaſi veſtimentum, quod comeditur à tinea, vt ſcrip-*
Iob 13. *tum eſt in lib. Iob cap. 13. & recta ratione; quia homo natus eſt de malitia, per quam diſceſſit à creatore ſuo, quæ in generatione*

mate-

materiæ retinet rationem, qua res deſtruitur, veluti flos conteritur. & ſi de muliere natus, quid aliud niſi ſuos dolores ei communicare poteſt, ſuaſq; ærumnas, quas interitus ſequitur? Et ſi flori aſſimilatur, tandem ad ſiccitatem. & nihilum redigetur, iuxta illud Iſaiæ: Omnis caro fœnum, et omnis gloria eius quaſi flos agri, exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. Verè fœnum eſt populus. Et Eccleſiaſt. cap. 14. Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet; vnde exiccabitur, iuxta illud Pſal. 101. Dies mei ſicut vmbra declinauerunt, & ego ſicut fœnum arui. Materia igitur ſecundum Philoſophos interitus cauſa eſt ſtatuenda. Iſaia 40. Eccleſ. 14. Pſal. 101.

Sed primus omnium hominum parens in ſtatu innocentiæ ex materia, & forma erat compoſitus. Erat enim naturale corpus. Ex ſe mouebatur, quod quidem eſt animatorum propriũ, & anima eſt forma, quæ per actum corporis definitur. Et ex ſe motum ex duabus naturis componitur; ex recipiente motum, & eſt materia, & ex agente motum, & eſt forma: principia reuera, & in motu, & compoſitione neceſſaria, quomodo ex iſtis omnia fieri dicuntur, ex octauo, & primo de Phyſico Auditu; licèt propriè à materia res ſe habent, vt fiant; ſed a forma vt ſint. Et eo præſertim, quia materia inuenitur per formam, quæ illius perfectio appellatur, & forma per materiam, in quantum illius ſubiectum dicitur, vel potius quaſi ſubiectum quomodo ſunt ſibi inuicem cauſæ. Recipitur enim forma: quæ abſquè recipiente recipi non poteſt; ſed materiam formam ſubſtinere dicimus, quod quidem animata corpora indicant, quæ ſubſtinentur ab anima, quominus putreſcant. Vnde & receptaculum materia nuncupatur, et gremium, & ſinus, & locus formarum, & mater, & nutrix; ſed tandem ei nouercæ nomen conuenire videtur. Non enim ratione ſuæ priuationis, potentiæ, & naturalis appetitus ſemper illis nominibus nominatur: deſerit tandem continentem formam, qui terminatur per formæ aduentum; & illius appetitus ratione aliarum formarum. Et quid quæſo omnibus iſtis neceſſariò euenire eſt dicendum, niſi interitus? Per ſeparationem namq; formæ formatum deſtruitur. Quomodo Adam immortalis in eo ſtatu? Nam ex quatuor corporibus ſimplicibus erat compoſitus, materiæ nomen, & rationem retinentibus. Vnde & mixtum perfectum dicebatur inter animas ſublunares perfectiſſima anima animatum. Quare ex partibus homogeneis, & etherogeneis illius corpus erat compoſitum; omnes materiales partes, formæ 2. Phyſ. 29. 2. De Anima in princ. 8. & 1. Pyſ.

recu-

receptaculum. Vnum etenim erat primi parentis corpus. Compoſitum ergo erat ex materia, & forma, ex quibus vnum reſultat; quomodo ſubiecti rationem habere, non eſt dubitandum; quemadmodum & in arteſeſtis cera, recipiens formam Mercurÿ, dum eſt in actu forma, non amplius materia, et ſed ſubiectum nuncupatur, reſpectu formæ, iam in ea ab agente introductæ. Agens etenim, dum operatur, formam reſpicit, qua materia antea erat priuata, vt eſſet ratione illius formæ artificioſæ informis, quæ non tantum ſubiecti rationem habet; verum etiam materiæ reſpectu omnium aliarum formarum artificialium, quarum priuatam eſſe cognoſcimus. Nam reſpectu huius formæ, iam in materia exiſtentis, denominatiuam prædicationem conſtituimus, ſtatuam illam eſſe ceream, aut auream dicendo: ſicut hominem eſſe ſanguineum, aut bilioſum; & non illam eſſe ceram, aut aurum; neque hominē eſſe dicimus ſanguinem, neque bilem: quomodo materia denominatiuè de materiato prædicatur, 7. Metaphyſ. part. 23. & 24. 7.Meta.23. 24. *Sed ratione habita ad formam, quam recipere poteſt, ſi introducatur alia forma artificioſa, dicimus ex cera fit illud, in quo noua forma introducitur, & ſi in alia materia, illa materia non dicitur cera, neque aurum, ſed denominatur cerea, aut aurea, quàm veritatem non ſequitur Plato in Timæo,* Plato in Timæo, *qui à materia, quæ ſemper eadem manet, & ex qua omnia fiunt, non autem à forma, quæ ſæpe variatur, res omnes appellandas exiſtimauit, quod exemplo manifeſtat dicens. Siquis cunctas figuras ex vna eademq; materia auri fictas continuè in alias, et in alias reformet, deq; vna quadam illarum præſens aliquid quid ſit quærat, verè admodum, & tutiſſimè reſpondere poſſumus, aurum illud eſſe: triangulum verò eſſe, aut aliam figuram earum, quæ impreſſæ eò ſunt, & continuò permutantur, quaſi reuera ſint, non licet dicere. At ſententia Platonis vera eſt in his, quæ alternantur, minimè verò in his, quæ generantur, & intereunt: in alterationibus quidem nomen non amittitur, quomodo ſemper aurū remanere dicimus, ſed per generationem, & interitum nomen amittitur, quoniam deperditur ea forma, à qua prouenit nomen, quæ eſt quid erat eſſe illius, ſicuti colligere poſſumus ex his, quæ ſcripta ſunt in veſtibulo libri ſecūdi Phyſicorum.* 2.Phyſ. 2. *Et hæc doctrina eſt Ariſtotelis contra Platonem in ſecundo libro de Ortu, & Interitu part. 4.* 2.de Ortu, & Inter. 4. *quam ſequitur Auerroes pluribus in locis, ſed præcipuè in libro de ſubſtātia orbis cap. 1.* De ſubſt. orbis cap. 1.

Eſt

Eſt igitur in materia, quæ numquam ab ipſa recedit, inquit Pla- Plato in Timæo.
to in Timæo, appetitus naturalis, habilitas, ſeu inclinatio ad om-
nes formas, in cera ad omnes formas artificiales; in materia ve-
rò ad omnes formas naturales. Sed in cera non ad formam Mer
curÿ, ſed ad omnes alias reſpectu ſuæ ferè infinitæ capacitatis, &
in naturalibus non ad formam, quam retinet; ſed ad omnes alias,
quibus priuatur. Quare vnum, & idem diuerſa ratione, & ma
teria, & ſubiectum appellari poteſt. Ergo in vtraq; potentia re-
ſtat, ad omnes alias formas recipiendas, quibus ambæ recta ra-
tione priuatæ dicuntur. Vnde valde intereſt apud Peripateticos
dicere, materiam, & ſubiectum. Materia, quæ facienda ſunt, re-
ſpicit; famoſior namq; huius præpoſitionis ſignificatio ex illa di-
citur, qua materiam concernit, vt cum dicimus, ex ære fieri Mer
curÿ ſtatuam, et ex ſanguine menſtruo hominem 5. Metaphyſ. 29. 5. Meta. 29.
Siquidem omnis ſubſtantia compoſita ex aliqua parte ſenſibili ma
teria eſt; & hoc in naturalibus: nam alio modo dicitur de com-
poſito, quod eſt tale per intellectum, & eſt definitio, quæ non eſt
ex partibus ſenſibilibus, inquit Alexander. Qua ratione forma, Alexan.
quam recipere debet, eſt priuata, quam cum receperit, nomen, &
rationem ſubiecti ſortitur. Et hoc animaduertens, dicebat Boe- Boethus.
thus. Materia qualitatibus informata, nõ amplius materia dici-
tur, ſed ſubiectum, quam ſententiam ſequitur Themiſtius in 1. de 1. Pyſ. in dig.
Phyſico Auditu in ſua digreſſione. Hanc ſententiam eſſe veram,
motus, & mutatio indicant. Nam veri motus in tribus prædica-
mentis exiſtentes, qui ſunt accidentiũ, ſubiectum actu requirunt;
generatio autem, inquantum eſt mutatio in cathegoria ſubſtãtię,
materiam, quę ratione formarũ, recipiendarum, et priuata, & in
potentia eſſe dicitur. Generatio namq; ad formam tendit, cum ſit
tranſmutatio de non eſſe ad eſſe, quomodo materia antea priuata
dicebatur; ſed nõ ſi reſpectu formæ, actu in materia exiſtẽtis: quod
nõ dicitur de formis in cathegorÿs accidentiũ, aduenientibus ante
in actu formato forma ſubſtãtiali. Et propterea Gręci Philoſophi,
vt Simplicius, et Themiſtius, & Auerr. ex Arabis. in lib. de Subſt. De ſub. Orb.
Orbis, cap. 2. et 8. Metaphyſ. com. 12. Exiſtimarunt corpora cœle- c. 2.
ſtia carere materia: ſed potius cũ ſemper ſit in actu magis ſubiectũ 8. Meta. 12.
quã materiã appellarũt. Ex cęlo nãq; et intelligentia verius vnũ
inſurgit, quã ex materia, et forma. i. indiuiſibilius; quoniã illa for
ma nullis medÿs dimẽſionibus interminatis vnitur, ꝙ de formis
naturalibus non dicitur, cum qua vniri non poſſunt, niſi mediæ

quantitates interminatæ intercipiãtur,vt docet oculatiſſimus,&
De ſubſt.or. cap. 1. *nunquam ſatis laudatus Auerroes in libro de Subſtantia Orbis*
2.de Cœlo 3. *cap.1.et in ſecundo de Cœlo com.3. Ex materia autem,& forma*
in naturalibus et elementa,& omnia corpora natura conſtantia,
componuntur,quæ ſunt etiam illorum principia ſecundũ localem
motum,illa paſſiuum;iſta verò actiuũ,& eſt forma. Eſt enim in
elementis principiũ paſſiuum motus,quam veritatem omnes Phi
loſophi amplectũtur. Ergo illis eſſe principiũ actiuum eſt aſſeren
dum. Non enim in elementis formam feriari, eſt excogitandum,
cuius munus eſt agere,& moueri, ſicut alterius facultatis eſt pa-
2.de Ortu,et Inter. 53. *ti, & moueri 2. de Ortu & Interitu part. 53. Eſt enim materia*
principium,quo aliud ab alio mutatur, ſub ratione qua aliud, ſi-
cut , & potentia paſſiua; & forma eſt principium actiuum , quo
aliud mutat aliud, ſub ratione qua aliud , ſicuti eſt potentia acti-
9. Meta.3. *ua. 9.Metaph. 2 Diuiduntur etenim elementa in partem per ſe*
motam,& eſt materia, & in partem per ſe mouentem, & eſt for-
ma,quæ cum à ſe per ſe quieſcant. Ergo à ſe,per ſe mouẽtur;quan
doquidem eadem eſt cauſa quietis,& eorundem motus,quam ve-
ritatem aut non vidit,aut videre noluit Simplicius,alioquin vir
grauiſſimus,& multæ auctoritatis in Peripatetica familia. Sunt
igitur ex materia, et forma compoſita quatuor elementa, ad illo-
rum motũ concurrentia. Quare generationi, & interitui ſecun-
dum illorum partes ſubijciuntur. Sunt etenim quatuor elementa
ſimplicia corpora , quod ex ſimplici motu colligere licet . Simplex
motus etenim ſimpliciter corpori cõuenit,vt longo ſermone diſpu
1. De Cœlo. *tatur in lib. 1 .de Cœlo. Sed omnimoda ſimplicitate non gaudent;*
quippe quæ in ſimpliciora reſoluuntur, ex quibus componuntur.
Et hoc illorum qualitates atteſtantur primæ ſcilicet,& grauitas;
et leuitas. Quæ propterea ſimplicia corpora dicuntur,ſed non ſim
plicia elementa:nam ſimplex elementũ illis qualitatibus caret. Il-
lud enim ſimplex elementũ dicitur,quod ex elementis non compo-
5. Met. 4. *nitur,& ſunt materia,& forma. Scriptũ eſt enim in 5.Metaphyſ.*
par. 4.elementũ eſſe cõmune omnibus rebus compoſitis, quod cuiq;
primo ineſt,in quod diſſoluuntur omnia,& iſtud elementũ debet
eſſe cauſa aliorum elementorũ,et eſt materia prima. Et totum hoc
2. De Ortu, &.Int. 6. *manifeſtũ ex lib.2. de Ortu,& Interitu par.6. Vbi dicitur. Nos*
autem dicimus,eſſe aliquam materiã corporum ſenſibiliũ, ſed hãc
non ſeparabilem,ſed ſemper cum cõtrarietate, ex qua generantur
vocata elementa. Et dixit vocata elemẽta, quia illis quatuor non

con-

conuenit propriè nomen elementi, quæ potius cõmuni appellatione
elementa vocantur, quod quidẽ potius conuenit materiæ primæ,
elementũ omninò intranſmutabile, et non quatuor vocata elemen
ta, que adinuicem ſunt tranſmutabilia quomodo habent elemẽta,
quæ ſunt illis priora ſ. materiam, & formã. Et in 2. lib. de Ortu, 2. eiuſ. 20.
et Interitu par. 20. Scriptum eſt. Non eſt ignis, et aer, et vnũquod-
què prædictorum ſimplex elementũ, ſed mixtum: ſimplicia autem
talia quidem ſunt. i. ſimplicia corpora, cum ſimplici motu mouean
tur; quia vnius corporis ſimplicis vnicũ eſt corpus ſimplex et cum
reciprocatione, et quatenus ex illis mixtũ corpus fieri dicimus ſi-
cuti, quod eſt ſimile igni, non eſt ignis, ſed igneũ, & ſimile aeri ae-
reum; ita ſimili elementum ſimplici non eſt ſimplex elementũ. Et
hoc eſt quod poſteritati mandauit, Auerroes in 1. de Phiſico Audi- 1. Phyſ. 1.
tu cõm. 1. Cauſæ ſimplices, exiſtẽtes in re, non ſunt compoſitæ quę
enim ſunt præter primã materiam, et vltimam formam, ſunt ma
teria, et forma cõpoſita. Vnde materia prima, ex ſententia Auer. 5. Met. 4.
verè eſt elementũ, ex qua generantur vocata elementa. Sed vnde
elementorũ interitus ſecundum partes, et illorũ motus in quietem
tanquam in finẽ terminatur? Re vera ratione materiæ, quæ licèt
ſecundum ſe ab Ortu, & Interitu ſit immunis, cum ſit primum
principium; habet tamen adiunctam priuationem, qua ad male-
ficium tendit, ratione iam habitæ formæ, quæ expellitur, vt a-
liam recipiat; & fortaſſe deteriorem. Quieſcunt autem elemen-
ta, cum ad proprium locum deuenerint, quomodo dicimus, for-
mis eorum quieſcentibus primo quieſcunt. Sed ſi corpora mix-
ta ex illis componantur, quæ ſecundum naturam generantur,
& intereunt, cum in illis potentia, quæ eſt contradictionis re-
periatur. Quomodo igitur primum parentem Adamum in
ſtatu innocentiæ æternitate gaudere, eſt excogitandum? Erant
etenim quatuor vocata elementa illius corporis materiæ ad par-
tes homogeneas conſtituendas concurrentia, & iſtæ ad partes
etherogeneas, ex quibus corpus mixtum reſultabat, quod qui-
dem contrarijs qualitatibus præſtatur, quorum ſubiectum 1. de Gen. A-
contrariorum eſt ſuſceptiuum, & eſt materia, a quibus om- nimal. 1.
nibus interitum prouenire, manifeſtum eſt, vt materiam ha 2. de Par. A-
bentia ſint interitui obnoxia. Et iſtas veritates docet Ariſto nimal. 1.
teles in libro primo de Generatione Animalium, & ſecundò de 2 de Ortu. et
Partibus Animalium vtrobique cap. primo, & ſecundo de Or- Interitu. 6.
tu, & Interitu part. 6. & in libro de Longitudine, & Breui- De lóg. e bre
uit. vit. 1.

ſtate Vitæ cap.2. Omne etenim habens materiam. partem ſui,habet contrarium, & cum reciprocatione. quæ eſt contrariorum ſubiectum. Ergo interitui eſt obnoxium. Quomodo enim compoſitum ex corruptibilibus, æternum eſſe poteſt? Et circa hoc eſt aduertendum, interitum aliquando attribui materiæ, aliquando verò contrariò, quod etiam eſt dicendum de generatione, aliquando verò & materiæ,et contrario: nam totum hoc rectè pronuntiatur; quandoquidem, & per materiam infertur contrariam, & ad conuertentiam; quia materia eſt contrariorum ſuſceptiua, quomodo contraria habeãt in materia fundamentum,
2.de Ortu,& *quod expreſſit Ariſtoteles ſecundo de Ortu,& Interitu part.6.&*
Interitu 6. *Auerroes in 1.de Cælo cõm.124.et 5.Phyſic. com.10.& Ariſtote-*
1.de Cœlo *les in 1. de Cælo ambas cauſas coniungit,& in libro de Longitu-*
c.120. *dine, & Breuitate Vitæ cap. 2. Verumq; eſt dicere, formam na-*
5.Phyſ. 10. De Long. & *turalem, cum materia coniunctam ad ſubiecti extenſionem ex-*
breu.vitę 2. *tendi, & illius partitionem partiri, cum ex intimis illius ſecretiſſimis penetralibus ab agente educatur,quæ propterea, cum non ſit ſeparabilis niſi ſecundum rationem, actu non ſeparatur,cuius quidem ſeparatio eſt illius interitus. Vnde mixtum corpus ex omnibus iſtis interire eſt affirmandum. Quomodo igitur eſt dicendũ Adamum primum noſtrum parentem fuiſſe immortalem in ſtatu innocentiæ. Cum eſſet corpus compoſitum naturale ex materia, & forma genitum?*

Digreſſio ad confirmationem eorum,quæ ſupra ſcripta ſunt de rerum interitu.

VNDE eſt aduertendũ, in corpore mixto neceſſariò potentiam paſſiuã reperiri,materiã inſequentẽ. Sed potentiũ paſſiuam habẽtia motui, mutationiq́; ſubiecta eſſe dicuntur,quæ neceſ-
9.Meta. 17. *ſariò eſt contradictionis,9.Metaphyſ. part.17.*
5.eiuſ. 16. *et 5.eiuſd.16. quæ per principium mutationis ab alio,inquantum aliud definitur. Ad actum igitur eſt reducenda,quod per potentiam actiuam præſtatur prin-*
9.eiuſ. 2. *cipium tranſmutandi aliud,inquantũ aliud 9.Metaphyſ.part.2. quomodo cauſa agens eſt vſque adeò neceſſaria. vt ſine ipſa actiones in lucẽ non edãtur; quippe quæ ſemper ab Ariſtotele per vnde motus principium deſcribitur,a qua extrahitur id,quod eſt in potentia*

tentia ad ſuum determinatum actum 2. Phyſ. par. 29. & 11. Metaphyſ. 32. & com. 44. iuxta definitionem motus, qui eſt actus entis in potentia, vt in potentia eſt, 3. Phyſ 6. A potentia igitur paſſiua materia inſpicitur, quemadmodū potentiā actiuam cauſam agentem inſpicere manifeſtum eſt, per quam actio foras erumpit. Quare in elemētis, ex quibus mixta corpora componuntur, potentiam paſſiuam reperiri non eſt dubitandum, quæ ſicuti & potentia actiua cauſam agentem requirunt, per quam in paſſum agit. Iſta cauſa primo eſt potentia ad agendum, quæ re vera eſt in actu per ſuam determinatam formā, illam in actu conſtituentem, eo modo, quo recipiens habet potentiam paſſiuam recipiendi; potentia namq; in vno ſecundum tempus actum antecedere dicitur, ſed non ſimpliciter 9. Metaphyſ. par. 13. Et illa potentia, quando ad actum reducitur ab agēte materiā requirit in quam ſuas operationes exercere vale, quibus, actu exiſtentibus, nihil aliud præſtare intendit, niſi formam ex materiæ intimis viſceribus extrahere, quod efficit mouendo materiā, auferendo craſſas, rudesq; illius apendices, vt deſiderata forma, per quam agit, tāquam illius operationis finis, informetur, iuxta illud 2. de Anima part. 24. Actus actiuorum non fiunt, niſi in patiente, benè diſpoſito. In his igitur omnibus potentia eſt perpendēda. Signū iſtius veritatis apparet; quoniā per formā in actu in materia exiſtentem, quæ actu antea in materia nō reperiebatur, ſed in potentia, pro eo tempore, materia in actu dicitur per forma aduentū, quæ ſenſibilis eſt determinata hac ſenſibilitate; qua de re ſenſatè diſputant Ariſtoteles et Auerroes 12 Metaphyſ. par. 14. Vnde quieſcit agens a ſua operatione, aduentante forma in materia iuxta illud lib. 1 de Ortu, & Interitu par 55. Stabilibus præſentibus in materia, ceſſat motus. In omnibus igitur potentiā apparere videmus, et in materia à qua iſtis etſi hęc potētia particularis recedit per determinatę formæ aduentū, nunquā verò potentia omnino conſiderata. In agente, quoniā non ſemper operatur actu, et antequā ſuas edat operationes, et ad illas peragendas et ad formā eſt in potentia. In forma igitur, et ipſa potētia conſideratur, quoniā eſt in potētia in primā materia, quę ſi actu eſt in materia per illā facultatis particeps eſſe dicitur, quę aliquādo non erit, quia contingit aliqua ſeparari; & agēs, ex illa formam eliciēdo, id quod eſt de potentia ad actū elicit quod quidē munus agentis eſſe videtur, quomodo materia priuata eſt ratione. ſ. habilitatis, ſeu potētiæ, cū in materia determinata

2 Phyſ. 29.
11. Met. 32. 44.
3. Phyſ. 6.
9. Meta. 13.
2. De Anima 24.
12. Meta. 14.
1. De Ortu, & Int. 55.

Digitized by Google

forma ſit recipienda, ad quam naturalem habet appetitũ. Et omnia iſta præparationes, & apparatus ad interitum eſſe dicuntur; cum neceſſariò ſequatur expulſio formæ iam habitæ, quæ eſſe non poteſt absquè ſubſtantiæ compoſitæ interitu. Nequè propterea potentia omnino deſtruitur. quæ vniuerſaliter conſiderata, aboleri non poteſt: nam compoſita ſubſtantia ex materia, & forma generatur, in actu per formam exiſtens; verum & in materia, & in agente adhuc remanet potentia, & hæc paſſiua, & in illo actiua. Et quia materia, quæ ſubiecta natura appellatur, ſcibilis eſt 1.Phyſ.69. *per analogiam ad artificiata,* 1. *de Phyſico Auditu part.* 60. *id in artefactis apparet; quippe cum agens introducat formam artificioſam in ære, in quibus eſt excogitanda potentia ad omnes formas artificiales, in artifice actiua; in materia paſſiua: ita dicere licet in natura. Manet etenim in agente eadem virtus nouam formam introducendi, materiam diſponente. Quare diſpoſitio eſt ſeu habilitas ad recipiendas formas, exiſtentis in potentia actiua agentis; quomodo videtur eſſe in potentia naturali, quibus forma, exiſtens in actu per ſui deſtructionem, cedit cæteris formis. Et quemadmodum generatio eſt tranſmutatio de non eſſe ad eſſe, per quam forma acquiritur, à qua eſſe prouenit; interitus eſt tranſmutatio de eſſe ad non eſſe. Eſt enim generatio via ad formam, interitus verò ad formæ abolitionem. Quocunq; igitur vertimur, cauſam interitus reperire licet in naturalibus. Quare cum corpore compoſita ex materia, & forma ratione materiæ ſint in potentia, quæ eſt contradictionis, & ad moueri, & quieſcere, & ad motus contrarios; cum antequam eſſent, ad eſſe dicerentur in potentia: ita dum actu ſunt, ad non eſſe in potentia eſſe dicuntur, & aliquando non erunt, ne cogamur dicere, inanem, fruſtratoriamq; eſſe illam potentiam. Igitur cum elementa ex materia, & forma componantur generantur, & intereunt, ſicut & mixtum, ex illis compoſitum. Conſiderentur iſta in corpore mixto, quod componitur ex materia, & forma, quidem illius mutationes indicant, primæ qualitates contrariæ, qualitates ſecundæ, à primis ortum ducentes, in illo corpore exiſtentes, contrarietates, quas in motu patitur perpendamus, vnde & pugnam, à contrarietate prouenientem; cum nihil idem à ſeipſa patiatur, ſed a contrario, generationem partium etherogenearum à partibus homogeneis, nihil absquè alteratione præſtari poteſt. Nunquid igitur potentia paſſiua non requiritur? Imme*

Digitized by Google

mo nihil abſquè ea ad exitum duci poteſt. Naturalis ſiquidem appetitus ad nouas formas nulla in quantum volumus maxima, ſtante materia, auferri poteſt à naturali agente, quod, vt cuilibet patere poteſt, circa rem habitam non verſatur, quomodo ſemper illam priuatam conſideramus; vt inde conſiſtet omnibus contrarietas, quæ interuenit inter formam, & priuationem. Omne namq; recipiens à natura illius, quod recipiendum eſt, denudatum eſſe debet, & denudatio dicit priuationem habitus, & habitus illam priuationem aufert nihil namq; eſt recipiēs illius, quod recipit; alioquin idem ſcriptum reciperet, qua ratione dicebat magnus Plotinus. Id, quod poteſt pati ab actu, non eſſe actum, cum reipſa nihil à ſeipſo patiatur, ſed à contrario. Et quemadmodum actio eſt per formam, principium quo agendi, ita paſſio eſt per materiam, principium patiendi, quæ re vera patiendi fundamentum appellatur. Et quoniam naturales formæ ſunt in materiam, per accidens pati, ſtatuendum eſt. Quod ex hoc colligere licet; quia formæ, quæ ſunt à materia auulſæ, neque per ſe, neque per accidens patiuntur, ſicuti neque per ſe, neque per accidens mouentur. Vnde per ſe materiam pati dicendum eſt; cum omnis paſſio à materia proueniat. Et totum hoc determinatum eſt in libro primo de Ortu, & Interitu. Cur igitur Adam primus omnium parens in ſtatu innocentiæ, corpus mixtum, & ex conſequenti corpus naturale, ex materia, & forma compoſitus, erat immortalis? Eadem re uera materia; in omni ſtatu. Anima & illi, & omnibus hominibus rationis particeps. Et quemadmodum ab agente formam conferente, ea omnia præſtantur, quæ illam conſequuntur, ita ex materiæ electione, quæ ab agente ratione formæ eligitur, ea omnia conuenire dicuntur, quæ materiæ neceſſitatem conſequuntur. Ergo in ſtatu interitui erat ſubiectus primus parens. Erat ne fortaſſe eiuſdem rationis illius materia, ex qua componebatur cum materia cœleſtis corporis? Re uera Adam à prædominio terreus, iuxta illud D. Pauli in prima Epiſtola ad Corint. cap. 15. Primus homo de terra terrenus, cui conſentit illud Geneſ. cap. 2 Formauit Deus hominem de limo terræ. Reſolutio indicat. Audiamus verba Domini in libro Geneſ. cap 3. dicentis primo parenti. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec reuertaris in terram, de qua ſumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Conſideremus verba Iob in cap. 19. dicentis. In nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum; ergo de terra

Plotinus. 1. de Ortu, et Interitu. 1. ad Cor. 15. Gen. 2. Gen. 3. Ibid. 19.

Iob 19. 33. *ſumptus eſt. Et in capite trigeſimotertio ſcriptum eſt. Ecce & me, ſicut & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoquè formatus ſum. Sed verè eſt iam explicata doctrina, ex puriſſimis, nitidiſſimisque philoſophiæ peripateticæ fontibus exhauſta, corpus primi parentis non eſſe eiuſdem naturæ, eiuſdemq; materiæ, ſicuti ſunt cœleſtia corpora. Naturæ etenim materierum diuerſitatem acquirunt ſecũdum modum naturæ tranſmutationis, quæ tantum quatuor eſſe dicuntur, in quid, & eſt generatio, & interitus; in quantum, & eſt augmentatio, & diminutio; in quale, alteratio; in vbi, latio. Omnia autem quæ ſunt ingenerabilia, et alijs motibus, & mutationibus carent, ſed tantum ſecundũ tranſlationem mouẽtur, materiã habent, eam tamen ſolam, quæ de vbi*
12.eiuſd. 10 *ad vbi appellatur, 12. Metaphyſ. 10. eſt, et 8. eiuſdem par. 12. Qua*
8.eiuſ. 12. *ratione corporis cœleſtis materia priuationem adiunctam non habet, quæ eſt in corporibus, ſub Luna exiſtentibus, ratione materiæ, quæ propterea ſunt ortui, interituiq; ſubiecta; non ſic cœlum, æternitate gaudens. Sed illa pars corporis cœleſtis, quæ modo eſt in Ortu, eſt in potentia ad Occaſum, & cum Sol ſit in Leone, eſt in potentia ad Virginem & ad alia ſigna. Quare ſecundum locũ tantum priuatam eſſe dicũt Peripatetici. Illa namq; corpora, & nullum ex alijs corporibus motu in gyrum, qui ſit purus circũferũtur, ſed inferiora, quæ cæli motu circunduci videntur, motu mixto ex recto, & circulari cieri ſunt iudicanda. Eſt enim motus circularis corpori orbiculari conueniens, qui fit circa medium, et ab intelligentia, qui non eſt corporis grauis, neq; leuis, quibus condi-*
1. de Cœlo 5. *tionibus cæteri motus carẽt, quod animaduertens Ariſtot. in 1. de Cœlo par. 5. et in 8. Phyſ. 64. ſcriptum reliquit. Omnis motus, qui*
8. Phyſ. 64. *ſecundũ locum fit, quem lationem vocamus, aut eſt rectus, aut circularis, aut ex iſtis mixtus. Et illi ſunt appellãdi motus ſimplices, cum fiant ſuper magnitudines ſimplices; quomodo ſimplici motu non eſt dicendum, moueri ſphæram ignis, neque ſupremã regionem aeris; inquantum ab extrinſeco principio mouentur. Figura etenim corporis moti ad motum circularem concurrit; cum tamen ignis figuram pyramidalem conſeruare videatur. Et ſi figura ſphærica ponatur in elementis, ibi reperitur accidentaliter, non ſic in corpore cœleſti, quæ conueniens eſt ſubſtantiæ, & naturæ illius: cum enim ſit omnium prima, & perfectiſſima, primo*
2. De Cœlo *corpori omnium perfectiſſimo conuenit, ſecundo de Cœlo par. 22.*
22.& 23. *& 23. quam debet habere ratione motus, & continentiæ; cœlum*

nam-

Digitized by Google

namque omnia corpora continere debet, quæ inter figuras eſt ſuperans omnes capacitate. Et de elementis manifeſtè conſtat ex libro tertio de Cœlo part. 65. & vltra. Homo verò eſt animal rectum. Si igitur primus parens ex materia, & forma erat compoſitus contrariorum ſuſceptiua, et quo ad qualitates, & quo ad motus, quis non cogitat, contrarium agere in contrarium, quę mutuo ſe expellunt; quomodo & nomen, et definitio per formæ ſeparationem amittitur, quæ ſub illa contrarietate ſtare non poteſt: cum æquiuocè tale remaneat illa ſubſtantia, iam formata, et deſtructa per formę deſtructionem. Reſoluitur enim mixtum ratione contrarietatis, a qua oritur pugna; vt tandem victum vincenti cedere videamus. Duorum ducum cõcertationes totum hoc atteſtantur, Hectoris, & Achillis ratione formæ ſeparatæ ex inflictis vulneribus, Aeneæ, & Turni ratione qualitatis dominantis per formæ ſeparationem. de Hectore vulnerato ab Achille quibus vulneribus dies ſuos obijt, dixit Virgilius. 3. De Cœlo 65. Virgilius.

Hei mihi qualis erat, quantum mutatus ab illo
Hectore ——

& hanc veritatem clarius explicat in morte Turni, dicens.

Ferrum ex aduerſo ſub pectore condit.

Feruidus: aſt illi ſoluuntur frigore membra, gelida namq; , ſicuti & pallida mors nuncupatur. Vnde ſequitur contrariæ qualitatis victoria. Et vnde contrarietas? quoniam materia dicitur contrariorum ſuſceptiua. A materia igitur interitus, contrarietatem recipiens, quæ eſt priuata forma, quam appetit, quam conſequitur, a qua abijcitur actus, ideſt forma, cõferens eſſe, quod per illius ſeparationem amittitur. Videamus circa hoc doctrinã Ariſtotelis in lib. 1. de Phyſico Auditu. ex qua totum confirmatur. Si confirmare velimus, corpus naturale eſſe compoſitum ex materia et forma, cum re vera iſta concluſio limites naturalis Philoſophiæ nõ tranſcendat, mediũ neceſſariò eſt eligendũ, à quo demonſtratio naturalis appellari debet, qua de re doctiſſimè diſputat Auerroes pluribus in locis, ſed potiſſimũ in 1. de Phyſico Auditu cõ. 83. et id via mutationis efficitur, quod quidẽ mediũ eſt naturale, cum natura mutationis principiũ dicatur. Omnes etenim Philoſophi ſũt huius ſentẽtiæ, vt dixerint, principia eſſe contraria, ſicuti manifeſtũ eſt, eſſe iſtius naturæ cõtraria, vt vnũ alterũ expellat, qua ratione vnum contrariũ alterũ recipere non valet ratione maximę diſtãtię, inter contraria exiſtentis. Si igitur vnũ contrariũ alterum 1. Phyſ. c. 83.

rum

rum non recipit, vnum ſubiectum neceſſarium eſt, contraria recipiens; & hæc eſt materia. Et quoniam tria eſſe principia ſtatuitur materiam, formam, & priuationem; materia eſt illa, ex qua fit aliquid, cum inſit. Neceſſaria eſt igitur ad generationem: forma autem priuationis ſubiectum eſſe non poteſt, quæ in materia recipitur; quippe cum maxima contrarietas inter formã, et priuationem intercipiatur; quia per aduentum formæ priuatio omnino expellitur, & aboletur illius forma: materia autem remanet quippe quæ ſubiectum formæ dicitur. Remanent igitur iſta duo principia, materia, & forma. Et quoniam ex principijs omnia fiunt, per ſe materia, & forma concurrunt ad conſtitutionem illius, quod ex principijs reſultat. Quare omne corpus naturale, quod eſt principiatum, componitur ex materia, & forma: & omne tale eſt generabile, & corruptibile ratione materiæ, & priuationis, quæ tendunt ad maleficiũ, & ex conſequente ad non

Tex. 88. *eſſe, ex calce libri primi Phyſicorum. Videntes etenim Philoſophi, materiam ſemper eſſe priuatam, malum, ſcilicet interitum, et tabes attribuunt materiæ; nam tunc inſurgit appetitus, qui ratione carentiæ inſurgit. Vnde quemadmodum omne bonum prouenit ex neceſſitate formæ, quæ eſt eius cauſa intrinſeca, & agentis, extrinſeca, ita omne motu ortum ducit à materia priuata. Hoc pacto ſunt exponendi. Peripatetici tandem, quare a contrarietate prouenit interitus. Ex quibus omnibus hoc modo Enthymema colligitur. Primus omnium hominum parens in ſtatu innocentiæ erat compoſitus ex materia, & forma, cum eſſet corpus, natura conſtans, in qua erat naturalis appetitus ad nouas formas, quibus ex conſequenti erat priuata, cuius appetitus non erat perpendendus irritus, atquè inanis: prædıtus qualitatibus contrarijs, à quibus prouenit interitus. Relinquitur ergo, in illo ſtatu eſſe interitui obnoxium.*

Nequè eſt dicendum, in homine interitum eſſe à forma; quandoquidem ſecundum fidem noſtram, quæ eſt firmiſſima columna veritatis, humana forma ab agente naturali ex materiæ gremio non eruitur, ſicuti cæteræ animæ educuntur; quæ re vera inquantum ſunt formæ actus appellantur, quatenus verò in materia fixæ dicuntur, ſunt facultatis participes, quomodo à cœnoſa, morboſaq; materia imperfectionem contrahunt, quod non eſt dicendum de formis à materia ſeparatis.

Digreſ-

Digreſſio, in qua declaratur, quomodo materia ſit cauſa interitus, quomodo Adami interitus comprobari videtur.

*MATERIAM eſſe potentiam, teſtatus eſt Ari-
ſtoteles in 2. de Anima, particula ſecunda, & in* 2.de Ani.2.
8. Metaphyſ. part. 15. immo eſſe illius differen 8.Meta. 15.
*tiam eſſentialem, expreſſit Auerroes in libro de
ſubſtantia Orbis cap. 1. Caret enim forma in* De ſubſt.or.
ſe, & omnino conſiderata, quæ propterea in actu cap.1.
*eſſe non dicitur, licèt in actu eſſe dicatur ratio-
ne motuum in cathegorijs accidentium exiſtentium, & reſpectu
aliarum formarum accidentium, ſed non ſubſtantialis tranſmu-
tationis, quæ eſt via ad receptionem formarum ſubſtantialium,
à quibus eſt in actu, dum actu ſunt in materia, quæ antea erant
in potentia, quæ & inquantum materia, & inquantum ſubie-
ctum, & ex conſequenti quatenus eſt formata reſpectu priuatio-
nis potentiæ, appetitus receptiui rationem habet quomodo & in-
quantũ materia, et inquantum ſubiectũ receptiui ſpeciem habere
dicitur, vt maiorem; vel minorem perfectionem recipere poſſit.
Totum hoc natura prudens indicat procedens ab imperfecto ad
perfectum; & naturæ apparatus indicant, & ars de quibus ver-
ba facit Ariſtoteles in libro ſecundo de Partibus Animalium* 2. de Par. Animal.1.
cap. 1. & libro ſecundo de Generatione Animalium cap. 3. ibi per 2.de Gen. Animal.3.
*partes imperfectas deueniendo ad perfectas, & ad totum perfe-
ctum; ibi verò incipiendo ab anima vegetandi, & terminando
ad humanàm mentem omnium aliarum perfectiſſimam. Eſt re
vera in actu compoſita ſubſtantia reſpectu determinatæ formæ,
qua ei nomen, & definitio confertur; ſed in potentia reſpectu ca-
terarum formarum, quæ in potentia eſſe dicuntur, vt recipian-
tur, cum proceſſu temporis recipiuntur ratione materię recipien
di principium, vt ratione interitus, & formæ & compoſiti, quod
primò ad interitum ducitur, & imperfectioris eſſe, & imperfe-
ctioris conditionis eſſe videntur. Quam veritatem ex putri ma-
teria generata ex animalis iam exiſtentibus corporibus, nobis ma
nifeſtant. Melius namq; eſt ipſi ſubiecto reperiri ſub forma vac
carum, equarum, & hominum, quàm ſub forma apum, veſpa-
rum, & verminum, ad quorum generationem natura ad imper-*

fectum

Digitized by Google

fecto ad perfectum in ſua ſpecie tendit, cum omnia eſſe diuinum appetant, & illius cauſa agunt omnia quæcunque agunt ſecundum naturam 2. de Anima part. 34. & 35. Et vnumquodquè magis actu eſſe dicitur, quam cum potentia. & eò præſertim, cum ad vltimam perfectionem deuenerit, quod quidem à forma, quæ eſt actus, oritur, quam veritatem viuentia atteſtantur, & Ariſtoteles in libro ſecundo de Generatione Animalium cap. 3. dum dixit. nos prius viuere vitã plantæ, ſecundò vitam animalis, & tandem vitã hominis. Sed quædam non ſunt, quia actu non ſunt, ſed in potentia. Ex quibus manifeſtum eſt, inter materiam primam. & ſubiectum maximam eſſe intercipiendam diuerſitatem: quomodo ſi a forma ſeiuncta perpendatur, ei vtiq; infinitas eſt attribuenda, ſed formæ munus eſt finire, terminoſq; præſtare. Quod ex hoc confirmatur. quoniam ex ſe conſiderata, eſt ignota per quam cognoſcitur. non enim eſt negandum, cognoſci per analogiam ad formam; quippe cum actus, ideſt forma ſit ratio cognoſcendi eius in quo eſt. Vnde ex ſe, ideſt omnino conſiderata, omni forma caret, cum à quolibet actu pati poſſit. Ex quibus manifeſtum redditur, naturam materiæ primæq; in ſua prima notione conſideratur, eſſe nudam, ſimplicemq; potentiam, quæ vniuerſalis, & eſſentialis facultas appellatur: retinẽtis alteram potentiam, & eſt accidentalis, & relata. Prima potentia nullo modo deſtruitur: ſecunda per formæ aduentum aboletur: forma autem quæ recipitur, eſt particularis. Ergo deſtruitur illa potentia particularis, habita ratione ad formam particularem receptam. Signum, quia per illius aduentum, ad illam capeſſendam, non eſt amplius in potentia; illius namq; appetitus reſpectu illius formæ iam eſt expletus. Antea namq; priuata dicebatur; ſed deſtructa eſt priuatio per formæ aduentum, quæ priuationi erat contraria. Vnde reſpectu illius formæ, non amplius propriè retinet nomen materiæ, ſed ſubiecti; minimè vero ratione formarum, ad quas recipiendas eſt in potentia: nam potentia dicit carentiam, quomodo ſequitur, eſſe priuatam; quæ nihilominus alias formas, quibus non eſt in actu, in ſuo gremio in potentia retinent, ex cuius potentia ab agente educuntur. Sed quoniam priuatio, & forma contrariantur, per aduentum formæ non eſt amplius priuata, neque in potentia; at non omnino; quandoquidem per illius formæ aduentum eſt; actu determinato; at non omnino, quia ille actus eſt particularis, conferens eſſe particulare

a. De Anima 34. 35.
a. Phyſ. 12.
a. de Gen. Animal. 3.
a de Ani. 4.
9. Meta. 20.

in

in actu. Quare materia, quo ad ſuam naturam conſiderata, habet potentiam eſſentialem, quæ eſt appellanda vniuerſalis ad recipiendas omnes formas naturales quæ inquantum eſt formata, ad omnes non eſſe in potentia, quia non ad illam, quam actu retinet. Et propterea iure optimo potentia in eſſentialem & accidentalem in vniuerſalem, & particularem diſtribuitur. Prima abſoluta nuncupatur; ſecunda relata. Prima eſt à materia inſeparabilis, de illius eſſentia, ſed non ſecunda. Iſtæ potētia duas prædicationes conſtituunt. Prima cōſtituit prædicationem in primo modo dicendi per ſe materia eſt potentia; ex altera ſecundus modus dicendi per ſe reſultat. Sicuti Socrates & ſi alter non rideat; vniuerſaliter nihilominus eſt ad vſum propenſus, qui licèt poſtea actu rideat, ad illum actum non eſt amplius in potentia; ſed ad cæteros ridendi actus aut remiſſiores, aut intenſiores. Ergo antequam rideat, habet illam vniuerſalem potentiam ridendi. Sicuti citharedus antequam pulſet citharā. ad omnes pulſandi actus; ſed dum actu citharam pulſat, non ad illum, ſed ad omnes alios pulſandi actus eſt in potentia, maiori, vel minori ſuauitate repletos, quos pulſandi actus cithara recipit. Quare actus illi, particulares ſunt dicendi, dum foras cithara ſonum edit; ſed dum nullus ſonus emittitur, neque ex conſequenti citharedus pulſat citharam, & in cithara, & in citharedo eſt potentia vniuerſalis, vt iſte omnes ſonos perſonet, & in illa ad omnes recipiendas, ſicuti aures habent potentiam vniuerſalem ad omnes ſonos, qui dum foras erumpit determinatus, neque cithara, neque aures ad illum ſunt in potentia, ſed illa ad omnes alios edendas, & iſti ad illoſmet audiendos. Ita dicendum eſt de materia & agente, quod quidemmet cera, & ſigilla nobis indicant. Potentia namque, & actus ſunt differentiæ valde oppoſitæ. Vnde illa oppoſitio non eſt relatiua ſecundum eſſe, ſed actus, & potentia opponuntur ea oppoſitione, quæ priuatiua nuncupatur; priuantur namque ad inuicem actus, et potentia vt vnum alterum expellere videatur. Rectè igitur diſtinguitur potentia in abſolutam, & relatam, quæ eſt in omnibus cathegorijs, & omnium cathegoriarum principium dicitur, quemadmodum, & actus 12. Metaphyſ. 26. et potentia ad materiam reducitur, quæ dicitur eſſe potentię radix, quoniam eſt patiendi principium, & actus ad formam. Potentia igitur materiæ congruit Potentia materiæ inquantum eſt materia omninò. At inquantum materiatum, 12. Meta. 26.

tunc

tunc eſt compoſitum ex illa, & forma, ſubiectumq́; dicitur, ſed eſt in potentia ad omnes alias formas, quas recipere poteſt: nã cum ſubiecti nomen, rationemq́; retineat non ad illam, quam retinet, per quam illud ſubiectum eſt in actum. Primo modo potentia eſt vniuerſalis, eſſentialis, abſoluta, indeterminata; omninoq́; ab ea inſeparabilis: quibus conditionibus caret, ſi alio modo perpendatur; quandoquidem particularis dicitur, accidentalis, relata, determinata, & ſeparabilis. Et de prima eſt intelligendus Auerroes in libro de ſubſtantia Orbis cap. 1. dicens, materiam primam eſſe naturam potentiæ, ſcilicet potentiam eſſe illius differentiam ſubſtantialem, nullamq́; habere formam, & naturam, exiſtentem in actu ſed illius ſubſtantiam eſſe in poſſe, quomodo materia eſt receptibilis omnium formarum. Sed non eſt de eſſentia materiæ potentia ſecundo modo conſiderata, quia illa potentia deſtruitur, quod autem eſt de alicuius eſſentia, non deſtruitur. Vnde dicimus ex potentia ente fit tranſmutatio ad illud, quod eſt ens in actu, vt ex albo in potentia ad album in actu, quemadmodum dicimus, ex ente omnia fieri, potentia quidem ente, non ente verò actu, vt ſcriptum eſt in primo Phyſicorum part 74. & 75. & 12. Metaphyſic. part. 8. Et propterea quando inuenimus apud Auerroem contrarium; de hac ſecunda potentia eſt intelligendus. Et totum, hoc propter maximam diuerſitatem, exiſtentem inter materiam, & ſubiectum. Et illam diſtinctionem potentiæ eſſe Auerrois patet in 4. Phyſicorum, et 1. de Cœlo vtrobiq́; com. 120. vt ex his vere dicatur, potentiam eſſe ſubſtantiam primo modo; ſecundo modo accidens, exiſtens in prædicamento relationis, quæ per formæ receptionem aboletur, per quam eſt in actu determinato; in potentia tamen, non ad omnes actus, ſed ad determinatos. Nam materia, eo modo accepta, non habilitatur, ſicuti neque diſponi poteſt ad omnes alias formas recipiendas, quas omnes in ſe retinet in potentia primo modo conſiderata, ab omni forma omnino immunis ſecundum actum, omnino appellata pura ſimplexq́; facultas. Et recta ratione, quia ſicuti actus eſt de eſſentia formæ; ita potentia eſt de eſſentia materiæ; quam veritatem deſumere licet ex his, quæ definitionem ingrediuntur, & ſunt genus. & differentia, quod quidem genus materiæ rationem habere videtur, & differentia formæ. Etenim ſi quis inquirat, vir iſte ſermo definitiuus ſit vnus homo eſt animal rationis particeps, nulla alia ratio eſt reddenda, niſi quia genus, definitionem ingre-

De ſubſt. orbis cap. 1.
1. Phyſ. 74. 75.
12. Met. 8.
4. Phyſ. 120.
1. de Cœlo 129.

grediens, eſt potentia, differentia verò actus. Eadem ratio eſt de 8.Meta.15.
inquiſitione vnitatis ex materia, & forma. Sed non inquantum eſt potentia accidentalis: quomodo non ad omnes, ſed ad determinatas formas eſt in potentia. Vnde illa potentia eſt arctata, habens determinatas diſpoſitiones; vt recta ratione ſit dicendum, materiam eſſe vnam per priuationem omnium formarū, ſed eſſe multam potentia, & habilitate, quoomodo non inſpicitur ab agente cum poſitiuo careat, quod agens aſpicit. Eſt enim mutuus aſpectus formæ, & agentis, quia forma eſt in actu per cauſam agentem, quæ per formam, tanquam per principium quo operatur, dantem eſſe, illudq́; ſubſtantiæ compoſitæ conſeruantem; quomodo materia eſt ſenſibilis; at non in prima notione, ante formæ aduentum, quæ tantum eſt pura potentia, omni forma priuata. Et totum hoc manifeſtatur, quia materia inquantum ſubiectum dicitur, habet formam in actu, ad quam non eſt in potentia; nihilominus eſt in potentia propinqua ad aliud, quæ potentia reducitur ad actum per determinatam formam. Vnde requiritur determinatum agens, præter agentia vniuerſalia, de illa potentia determinata ad actum determinatum extrahitur. Sed materia inquantum eſt materia, cum retineat omnes potentias paſſiuas, ferè infinitas, ſeu potius infinitas ſycathegorematicè, infinitis ferè cauſis agentibus indiget, vt infinitæ ferè formæ, quas in potentia retinet, ad actum reducantur: nam ſecundum Peripateticos, mundi æternitatem ponentes à parte poſt, & a parte ante, nunquam fuit, nec eſt, nec erit terminata, nullaq́; forma, quantum volumus perfecta, ſuum inſatiabilem appetitum expleuit, omnino coſiderata: At ſubiectum per determinatam formā ſemper terminatum, finitumq́; redditur. Quomodo illa eſt communis per priuationē, quæ et ipſa omnino eſt conſideranda. Et hoc modo non intelligitur niſi ſecundum priuationem formarum ab ea, iuxta illud 10. Metaphyſ. par. 24. materia negatione cognoſcitur. Et hoc eſt illud, quod litteris conſignauit Ariſtoteles in 10.Meta. 24.
ſeptimo eiuſdem part. 8. Dico autem materiam quæ ſecundum ſe 7.eiuſ. 8.
nullatenus eſt neque quid, neque quantitas, neque aliquid aliud eorum dicitur, quibus ens eſt determinatum. Et ſecundum hanc intellectionem, non habet eſſe extra animam: illius namq́; eſſe eo modo conſideratum non eſt ſenſibile, cum ex ſe qualibet forma careat, qua ſentitur, & eſt in actu, ſicuti videre eſt apud Auerroem in libro 12. Metaphyſ. cōm. 14 & tertio de Cœlo cōm. 61. 12.eiuſd. 14. 3. De Cœlo 61.

quan-

Digitized by Google

quando dixit Ariſtoteles, principia ſenſibilium eſſe ſenſibilia, inquit Commentator, hoc eſſe verum de principiis propinquis, non autem de principiis remotis, & ſunt prima materia, & prima forma. Cuius doctrinæ fundamentum eſſe poteſt, quia abſtrahentium, non eſt mendacium, 2 Phyſicorum part. 18. ſine qua abſtractione in Scientia Naturali non contingeret ſpeculatio, & eſt abſtractio Mathematica ex ſententia Alexandri. Vnde ſcriptum reliquit Auerroes in 12 Metaphyſ. cōm. 39. intellectus natus eſt diuidere adunata in eſſe, quemadmodum diuidit materiam à forma, quomodo extra animam exiſtere non poteſt; ſiquidem actus exiſtendi eſt à forma, alioquin quod non eſt in actu, eſſet in actu 2. Phyſicorum com. 12. Vnde modo eſſentia eius eſt, vt ſit in potentia omnes formæ, quomodo non eſt actus, nec ſubſtantia demonſtrata in actu; ſed eſt quaſi medium inter non ens ſimpliciter, & eſſe in actu, inquit Auerroes.

2. Phyſ. 18. — Alex. — 12. Met. 39. — 2. Phyſ. 12.

Quare materia inquantum materia eſt in potentia, & vt ſubiectum. Sed illa eſt potentia vniuerſalis ſed non ſubiecti; quoniam illa eſt eſſentialis, qua caret ſubiectum. Et totum hoc eſt ratione priuationis, qua ad formas recipiendas, illa vniuerſas, & hæc. ſ. ſubiectum ad has determinatas, quia non ad ſuam, quam actu habet, & per quam actu eſt, & operatur. Et hoc modo priuatio principium eſſe dicitur, quę licèt nullibi ſubſiſtat; eſt tamen ferè natura quædam, quæ alteri naturæ accidit; alioquin nihil fieri diceretur, ſed quicquid fieri diceretur, neceſſariò anticiparet eſſe, inquit Themiſtius in digreſſione primi Phyſ. Vt nihil mirū videri debeat, ſi Ariſtoteles in ſecundo eiuſdem part. 15. priuationem quodammodo formam appellat, qua diſponitur materia ad formarum receptionem: quomodo dicimus, priuationem omnium formarum artificialium dare facultatem, et diſpoſitionem in cera ad recipiendas omnes formas artificiales; quamuis nunquam à materia recedat; & vt eſt abſolutè materia, & inquantum eſt cum forma coniuncta, & in Sublunaribus, & in globis cœleſtibus: in illis, quo ad diuerſas formas, & magnitudines, & affectiones: in iſtis, quo ad motum localem.

Themiſt. in digr. 1. Phyſ. — 2. eiuſ. 15.

Prima rerum genera conſiderentur, quorum principia ſecundum analogiam ſunt materia, & forma: Nam quemadmodum ens eſt analogum ad ſubſtantiam, & accidens, cum dicatur ad vnum & ad vnam naturam, id eſt ad vnum primum analogatum, & ad vnam naturam vnius primi analogati, 4. Metaphyſ. part. 2.

4. Meta. 2.

part. 2. quia accidentia ad ſubſtantiam habent attributionem, per quam conſtituuntur, & eſt illorum ſubiectum, minimè verò inquantum eſt agens, & finis, vt ibi manifeſtauit Auerroes, cum non prioritas naturæ neque cauſalitas in vniuocatis conſiderentur: verum namq; genus non habet ſpecies priores ſe ad inuicem, ſed omnes ſunt ſecundum vnum ordinem, ex libro Deſtruc. deſt. diſp. 7. in ſolutione vltimi dubij, & 12. Metaphyſ. com. 2. & ſubſtantia eſt qualibet accidente prior definitione, cognitione, tempore, & natura 7. Metaphyſ. part. 4. Quæ ſola ſeparabilis ibidem & 12. eiuſdem part. 25. eſſe dicitur, vt ſubſtantia poſſit eſſe ſine accidentibus, accidentia autem non ſine ipſa, quorum eſſe eſt ineſſe 7. eiuſdem part. 2. & in hac re eſt documentum Auerrois in 12. eiuſdem com. 25. dicentis, ſubſtantias eſſe duobus modis: modus vnus, in quo impoſſibile eſt fugere accidentia, & alius ſine aliquo accidente: primus eſt ſenſibile: ſecundus intelligibile. Ita de potentia, & actu, de materia, & forma aſſerere, fateri cogimur, quæ decem prædicamentorum ſunt principia, & eſt doctrina Ariſtotelis in 12. Metaphyſ. à part. 19. vſq; ad part. 29. Nam illa ſicuti forma, & priuatio primæ ſubſtantiæ principia eſſe dicuntur, ſecundo accidentium, quorum ſubſtantia eſt cauſa, ſicuti & accidentium; quemadmodum actus, & potentia omnium prædicamentorum, quippe cum actus ad formam reducatur, & potentia ad materiam 12. eiuſdem part. 26. quomodo dicit Auerroes in 1. de Aïa com. 6. actus, & potentia ſunt differentiæ valdè oppoſitæ, contingentes omnibus prædicamentis. Potentia igitur eſt excogitãda abſoluta in ſubſtantia, quæ eſt prædicamentum abſolutum: & in prædicamento relato potentia eſt relata. Quomodo & in iſtis analogia eſt conſideranda. Etenim ens diuiditur in abſolutum, & relatum; ſic & potentia eorum, quæ ſub ente continentur, & ſunt ſubſtantia, & relatio, diuiditur in potentiam abſolutam, & in potentiam relatam, quæ eſt illorum principium. Sed ſubſtantia, aut eſt materia, aut forma, aut compoſita ex his, quæ eſt in actu per formam, & in potentia per materiã, & forma eſt actus. Materia igitur eſt potentia, per quam cęteris conuenit potentia. Et iſta eò magis ipſi materiæ conuenit. Totum hoc forma manifeſtat, quæ ex ſe eſt actus; quæ tamen inquantum eſt in materia, eſt facultatis particeps; cum illi materia ſuum eſſe communicet. Nam ſi materia deſtrueretur, & potentia deſtrueretur,

Deſtruc. deſt. diſp. 7. in ſol. vlt. dub.
12. Met. 2.
7. eiuſ. 4.
Ibid.
12. eiuſd. 25.
7. eiuſ. 2.
12. eiuſ. 25.
12. Metaf. à part. 19. uſq; ad 29.
12. eiuſ. 26.
1. De Aïa 6.

& cum reciprocatione; Sed non ſi potentia accidentalis, quæ eſt potentia particularis. Vnde ſingularia deſtruuntur ratione materiæ, ratione potentiæ, appetitus, & priuationis: quo modo dicimus eſſe cauſam contingentiæ. Vnde ſequitur interitus propter formæ deſtructionem, & generatio per aduentum nouæ formæ. Agentes cauſæ hoc teſtantur, aſpicientes diuerſas materiæ potentias, diuerſas formas, ex materiæ viſceribus educentes. Nam agens, operando, vult finem, per quem agit. Et propterea potentiæ multiplicantur, ſicuti & materia, & formæ; etenim ſicuti materia habet gradus; ita & potentia, ſcriptum reliquit Auerroes in libro de Subſtantia Orbis cap. 5. Ergo materia eſt illa potentia, de qua ſupra agebatur. Potentia eſt in elementis, quæ generantur ad inuicem: item in corpore mixto, ex quibus generatur, in partibus homogeneis, ex quibus fiunt etherogeneæ: in ſubſtantia compoſita ratione continui, in quibus omnibus eſt potentia ad interitum, & ad alios motus. Quare & potentia ad aliam formam, quæ per aduentum formæ remouetur, & adeſt, habita ratione ad aliam formam, ad quam eſt in potentia. Sed nō prima, quia materia eſt æterna, quomodo & potentia. Vnde ſcriptum eſt in 12. Metaphyſ. com 1. primo habere habilitates, ad recipiendas formas contrarias, & ſunt quatuor elementorum formæ: ſecundo mediantibus illis ad homogeneas, quæ quidem potentiæ diuerſantur ſecundum diuerſitatem mixtionis quatuor elementorum, qua ratione formæ generabilium diuerſa redduntur. Et in primo Metaphyſ. com. 17. ſcriptum eſt, materiam carere illis formis, quas recipit, vt primo formam vniuerſalem recipiat, & poſtmodum mediante forma vniuerſali alias vſq; ad indiuiduales recipit, & eſt vna numero, inquantum eſt ſubiectum formarum indiuidualium, & multa ſecundum formas, quæ per eas diuiditur. Vnde requirit neceſſariò potentiam, niſi velimus affirmare, eſſe in potentia ad potentiam, quam cum recipiat, amittitur nomen, & definitio potentiæ, & eſt actus, dans eſſe in actu materiæ, quod non ſolum eſt falſum, verum etiam abſurdum. Nam materia, & potentia re identificantur, ſed non potentia particularis, quæ cum ad actu per aduentū formæ reducitur, ad illam non eſt amplius in potentia; quam actu retinet, & per quam eſt in actu. At non omnino aboletur potentia, & materia eſt multa potentia, & habilitate, quæ & diuiditur, & ex conſequenti extenditur.

De ſubſt. orbis cap. 5.

12. Me. 11.

1. eit. ſ. 17.

Eſt

Eſt enim in materia habilitas ad recipienda duo contraria. Et hanc rem optimè manifeſtat Auerroes in libro de Beatitudine Animæ cap. 2 dicens, poſſibilitatem eſſe attribuendam ſubſtantiæ rei, cuius eſt, itaut naturam rei indicet, quomodo dicimus, intellectum materialem, qui materiæ aliqua ex parte aſſimilatur, ex ſui natura nullam aliam retinere naturam, niſi hanc, quod ſit poſſibilis. 3. de Anima part. 5. quemadmodum locus poſſibilitatem non amittit reſpectu locati, neque cera reſpectu formarum artificialium; quomodo dicimus, materiam nunquam amittere poſſibilitatem. Potentia verò ipſi attribuitur, quod recipit aliquid aliud extra ipſum in ſpecie: quomodo conſideramus potentiam, inquantum eſt relata ad formarum receptionem, ortum ducens ex poſſibilitate. Aſſignat exemplum Auerroes, maſſam ferri habere poſſibilitatem, vt ex ea fiat enſis, & iterum habere potentia in ſe enſem. Sed poſſibilitas ſolum ſuæ ſubſtantiæ attribuitur, vt ſit poſſibilis ex ſe, & præparata virtutis, vt ex ea fiat enſis, & cętera alia, quæ ex ferro fiunt, quæ neq; ex cera, neq; ex palea fieri poſſunt: potentia verò attribuitur formæ, aptæ recipi in ſubiecto in ſpecie enſis, quomodo dicimus, enſem eſſe in hac maſſa in potentia. Vnde poſſibilitas eſt magis ſubſtautialis, & magis generalis, quàm potentia, per quam materia eſt in potentia ad receptionem formarum; iſta deſtruitur, ſed non illa. Potentia proceſſu temporis exit ad actum, ſed non poſſibilitas. Vnde illa per actum deſtruitur, ſed non illa, quæ in materia per aduentum formæ remanet, quod animaduertens diuinus Plato in Timæo, ſcriptum reliquit, materiam ex propria potentia nunquam recedere, & eſt illa potentia eſſentialis, quæ poſſibilitas nuncupatur, qui diuinus Philoſophus hanc veritatem adeò ad viuum expreſſit, vt nihil amplius deſiderari poſſit. Vult enim confirmare, materiam, ex qua ſit aliquid, eſſe informem. Nam cum rerum effigies omnium formarum varietate debeat eſſe diſtincta, nunquam gremium huius formationis erit præparatum, quod quidem gremium eſt materia prima, niſi informe ſit, & ſuapte natura omnibus formis, quas recepturum eſt, careat. Nam ſi erit alicuius eorum, quæ in ſe recipit ſimile, cum contrariam eius, cuius ſimile eſt, naturam, aut aliam prorſus ſuſcipiet, nunquam eius ſimilitudinem, & effigiem exprimet, cum

De Beatit. Aīe 2.

3. De Aīa 5.

Ibidem.

Plato in Timæo.

Digitized by Google

præſetulerit ſuam. Quo fit, vt nullam ſibi propriam habeat ſpeciem, quod eſt omnia genera ſuſcepturum. Vult igitur Plato, poſſibilitatem eſſe in materia, quæ nunquam ab ipſa recedit.

3. De Cœlo com. 67. *Hoc idem nobis manifeſtauit Auerroes in libro tertio de Cœlo com. 67. vbi ſoluitur illa quæſtio, cur elementa figura carent, nihilominus habent formas? Et dictum eſt, primam materiam non eſſe receptibilem formarum, niſi inquantum caret forma omnino. Et inquit ſolutionem illius dubitationis eſſe, quod non eſt neceſſarium in receptibili, niſi vt careat forma quam recipit, non vt careat omnino forma. Sed quia prima materia eſt omnium formarũ receptibilis, debet eſſe priuata forma omnino. Et totum hoc recta ratione, quia inquantum illa poteſtas eſt abſoluta, non reſpicitur ab agente, eo modo quo reſpicitur, vt potentia relata conſideratur, quo pacto neceſſarium eſt interuenire agens, extrahens formam ex illius potentia, ſeu introducens, vt manifeſtum eſt in naturalibus, & artefactis, quam nihilominus reſpicit agens reſpectu aliarum formarum, ad quas in potentia eſſe dicitur, quæ ſi recipiuntur, antecedentes amittuntur, ſcilicet forma Mercurij, cum aurum recipiat formam Iouis, & naturale illud corpus amittit nomen, & definitionem, quo modo & priuationem, & formã in materia perpendimus etiam inquantum eſt formata; formam inquantum eſt formata, & priuationem, quatenus qualibet alia forma eſt priuata, per quam priuationem in illa naturalis ineſt appetitus ad aliam. Et priuata cum ſit, nihilominus eſt in actu, cum actu habeat formam: nam ratione motus aliam formam recipit, at nihil mouetur, quod nõ ſit in actu, & omne exiſtens in actu, eſt per formam. Ex quibus omnibus manifeſtum eſt, a materia prouenire interitũ: nam potentia materiæ ſequitur illius poſſibilitatem, quæ eſt receptiua, & contradictionis, recipiens eſſe, & nõ eſſe; quomodo, & ſi materiam iam conſecuta eſt, in ea ad formam capacitas remanet, quã cum receperit, ad iam vltimò habitam non eſt in potentia. Vnde verum eſt, quod iam explicatum eſt, inexplebilem eſſe ſuum appetitum, nauſeando iam receptam. Quare ſequitur deſtructio formæ per alterius ſuſceptionem, ſicuti, & compoſiti: ſed nunquam materia, neque poſſibilitas eius, quæ neceſſario eſt priuata, & cum forma coniuncta. Non enim omnes formas actu recipere poteſt, neque ſubſtentare, & alere. Neceſſa-*

rium

rium namque eſt dicere, ante receptionem eſſe priuatam: Generatio ſiquidem vnius, eſt alterius interitus, & cum reciprocatione, & ex his patet, nullam eſſe contradictionem in doctrina Commentatoris Auerrois, quem illius inimici, multoties ad pauca reſpicientes, exagitant, præcipuè materiæ potentiam excogitantes, qui rati ſunt, ſibi ipſi in hac re eſſe contrarium, nihil de diſtinctionibus, quibus ambiguitates ſoluuntur, conſiderantes. Non enim eſt negandum quod ab hoc præclariſſimo Philoſopho ſcriptum eſt in primo de Phyſico Auditu comment. 70. dum dixit. Accidit illius ſubſtantiæ, vt ſit potentia omnes formæ; non quod potentia eius eſt in ſubſtantia, ita quod ſit pars definitionis: quia ſi potentia eſſet in eius ſubſtantia, tunc eſſe illius deſtrueretur per ablationem potentiæ, & præſentiam formæ in actu, ſcilicet formæ ad quam habebat potentiam vt reciperet. Et vniuerſaliter ſi potentia eſſet in eius ſubſtantia, dum res generatur corrumperetur, et eſſet in prædicamento ad aliquid non in prædicamento ſubſtantiæ. Ex quibus patet, iſtud ſubiectum eſſe ſubſtantiam, non potentiam, neque priuationem. Pars enim ſubſtantiæ eſt ſubſtantia; ſed eſt etiam concedendum quod poſteritati mandauit Auerroes in libro de Subſtantia Orbis capite primo, dicens ſi materia eſſet ſubſtantia ſimpliciter exiſtens in actu, tunc eſſet impoſſibile, & non receptiuum. Nam quod eſt in actu, non recepit aliquod, quod ſit in actu, ſecundum quod eſt in actu. Eſt igitur natura potentiæ, ita vt ſit eius differentia ſubſtantialis. Et ideo nullam habet formam propriam, & naturam, exiſtentiam in actu; ſed eius ſubſtantia eſt in poſſe: & ex hoc materia recipit omnes formas. Quare materia ſubſtantiatur per poſſe. Et hoc verum eſt, ſi inſpiciamus potentiam abſolutam in materia prima exiſtentem ad omnem formam, cum in formis ſe habeat; antequam formam recipiat, primo Phyſicorum part. 69 quam reſpicit agens vniuerſale, quæ non eſt de eſſentia materia, inquantum eſt potentia accidentalis, quam reſpicit agens particulare, per formæ aduentum, illam, ex illius gremio eliciens potentiam deſtruens ad quam non eſt in potentia quo ad numerum, ſed ſpecie ſecundum principia Ariſtotelis, quia a priuatione ad habitum non datur regreſſus, quæ re vera eſt in potentia ad eandem formam numero, ſed ad omnes formas, quæ ſunt in potentia in prima materia. Nam per abſtractionem intellectus conſiderari poteſt a

1. Phyſ. 70.

De ſubſt. or. cap. 1.

1. Phyſ. 69.

Digitized by Google

qualibet forma denudata quomodo dicitur in potẽtia ad formam quæ reſpicit eſſe abſolutum: & habita ratione ad determinatas formas.ſ.hoc deperditur, ſed nunquam illud, ratio eſt; quoniam primo conſideramus vniuerſalẽ priuationem: ſecundo modo particularem, & tunc agens eliciens formam, ad quam erat in potentia ad actum, illam potentiam deſtruit, ſicut & formam, qua deperditur antecedens actus, et per illam, quæ eſt actus, eſt in actũ. Vnde per cauſam agentem, tanquam per principium extrinſecum incipit eſſe forma in actu quæ prius erat in potentia & per formã, tanquam per principium intrinſecum confertur eſſe, quo antea erat priuata, & amittitur aliud eſſe per ſeparationem alterius eſſe, cuius ſeparatio eſt illius interitus. Et totum hoc in relatione conſiſtit, quo pacto & quid aliud dicimus, niſi potentiam accidentalem, determinatam a materia ſeparabilem. Non igitur eſt de eſſentia materiæ iſta potentia. Nullum etenim accidentale, potens adeſſe, & ab eſſe de eſſentia alicuius eſſe poteſt. Et iſta potentia non eſt vnica in materia ſed multiplicatur ad multiplicationem formarum, & diuerſarum agentium, diuerſas formas ex illius gremio eruentium. Et totum hoc maſſa ferri, ſeu potius maſſa ceræ indicat. Habet enim multas & diuerſas habilitates,
4. De Cœlo 35. *quam veritatem docet Ariſtoteles in libro quarto de Cœlo par. 35. in grauibus, & leuibus, dicens. Si materia fuerit inferius in potentia, erit materia grauis; ſi ſuperius erit materia leuis, et eſt eadem ſubiecto; ſed multa potentia, & habilitate, & ad duo contraria, qua ratione numerandæ ſunt potentiæ ſecundum numerum formarum, quæ per illarum eductionem ab agẽte, extrahente de potentia ad actum, deſtruuntur, quod quidem potentiæ propinquæ atteſtantur, quæ requirunt determinatum agens vltra agentia vniuerſalia, ad extractionem concurrentia; vnde neceſſario de-*
12. Meta. 11. *ſtruitur; ſed et ideo ſcriptum eſt in 12. Metaphyſ com. 11. numerus potentiarum eſt ſicut numerus ſpecierum generabilium, quæ ſicuti generantur, & corrumpuntur ita illæ potentiæ deſtruuntur. Et horum ſignum eſſe poteſt, trãſmutatio, quæ fit eius quod erat in potẽtia propinquiſſima ad receptionem formæ, quod præſtatur per vnicum agens propinquum; & illud, quod recipit formas mediantibus medijs formis; in omnibus iſtis mutationibus amittitur forma, & alia forma acquiritur, quod fieri nequit, niſi potentiæ, & priuationes determinatæ deſtruantur, ſicuti manifeſtum eſt in particularibus generationibus in corpore mixto, &*

in-

Digitized by Google

in elementis, & in mutatione elemētorum ad partes etherogeneas, quæ per multarum formarum deſtructionem, potentiarum, & priuationum præſtatur. Sed vera potentia illa dicitur, quæ ſtatim ab agente reducitur ad actum, & non ſicut domus, in qua multæ mutationes requiruntur, & multa agentia particularia, quemadmodum dicimus prius deſtrui formam panis, & aliorum exculentorum, & fit tranſitus ad formam chyli, deinde ad formam ſanguinis, & ſeminis, & fœtus. Perpendantur alterationes, & deſtructiones, & eſt doctrina Auerrois in 1. Phyſicorum com. 62. dicentis. In ſpermate apud generationem hominis, non ceſſant partes ſpermatis recedere, & partes fieri hominis, donec forma humana perficiatur. Requiritur ergo vnica mutatio ad hoc, vt dicamus, illam eſſe veram potentiam. Et totum hoc elicitur ex doctrina Ariſtotelis 9. Metaphyſ. part. 12. & ex his oſtendit, quæ eſt vocanda prima materia, & prima potentia. Nam quod fit ex materia aliqua, ab illa denominationem habet quomodo dicimus, arcam non eſſe lignum, ſed ligneam, ſicuti neque lignum eſt terra ſed terreum, ſicuti dicimus materiam priorem rem factam poſteriorem denominare; vt quod eſt potentia prius, illud, quod eſt poſterius, denominet, & illud prius eſt materia, vt manifeſtum eſt de ligno, & ære denominantibus arcam ligneam, & ſtatuam æream, cum lignum ſit in potentia arca, & res in potentia ſtatua. In quibus quidem denominationibus non contingit procedere in infinitum. Ergo ad vnam primam materiā, quæ ab alio non denominatur, neceſſariò eſt deueniendum. Ergo & ad primam potentiā, quæ eſt de eſſentia materiæ. Nam quemadmodum materia nunquam deſtruitur; ita neque illa potentia: nam potentiæ, habilitatesq; propinquæ deſtruuntur. Cuius rei ſignum eſſe poſſunt elementa, quæ ſecundum partem deſtruuntur, & corpora mixta ſecundum totum; vnde potentia, hoc modo conſiderata, non eſt de eſſentia materiæ, ſicuti eſt illa potentia abſoluta reſpiciens non materiam hanc, & illam, ſed materiam de qua loquitur Ariſtot. in eodem libro nono Metaphyſ. part. 12. quando dicit, non eſſe deueniendum in infinitum in denominationibus, vt ſit deuenire ad primam materiam, & ex conſequenti ad primam potentiam, & eſt potentia abſoluta, & ſimpliciter, de illius eſſentia exiſtens. Quomodo eſt verum dicere, non interuenire aſpectum inter iſtam potentiam, & cauſam agentem, ſicut interuenit inter alias potentias, & habilitates, & cauſam agentē.

1. Phyſ. 62.

9. Met. 12.

Ibid. 12.

Quare ex his omnibus colligere poſſumus, vnde proueniat interitus, qui eſt à ſubiecto, & contrario, ab illo ratione priuationis, tendentis ad maleficium: à contrario ratione formæ, & priuationis, quia contrariũ non patitur ſuum contrarium, ſed vnum alterum expellit. Vnde non eſt recipienda ſententia Auicennæ, et eorum, qui illius partes ſubſtinent, arbitrãtium, interitum a contrario tantum prouenire, quomodo dicunt corpus cœleſte non eſſe ortui interituiq́; obnoxium, cum contrario careat, cum nihilominus à materia proueniat, contrariorum ſuſceptiua, in qua forma recipitur, diuiſibilis ad materiæ diuiſionem, ſicut antea extenſibilis ad illius extenſionem, quod verum non eſt de formis a materia ſeparatis. Et totum hoc eſt ratione potentiæ appetitus, priuationis & ex conſequenti inclinationis materiæ ad alias formas, quas conſpicit agens, illas ex materia viſceribus extrahendo ad actum. Et vt elicimus ex Ariſtotele in 1. de Cœlo part. 20. corpus cœleſte eſt ingenerabile, & incorruptibile, quia caret materia, & contrario, ea ſcilicet materia, quæ eſt ad formam, & ad alios motus, præter motum localem, qui circulo fertur, quomodo non eſt omnino immunis a potentia; ſed a potẽtia exiſtente in prædicamento ſubſtantiæ quantitatis, et qualitatis; ſed non vbi.

Auicenna.

1. de Cœlo 20.

Vnde omne illud, quod habet materiam, partem ſui, ſicuti & potentia, & poteſt non eſſe, vt omne tale ſit ortui interituique obnoxium. Tum quia omni potentiæ paſſiuæ, quæ eſt contradictionis, potentia actiua correſpondet, in agente exiſtens à forma; quæ eſt principium quo, illam ad actum aliquando educentem; niſi velimus dicere, eſſe fruſtra, quod non eſt dicendum: non enim eſt excogitanda poſſibilitas ex parte paſſi, & impoſſibilitas ex parte agentis, & cum reciprocatione cum Deus, & natura nihil agant fruſtra. Scriptum namque eſt ab Auerroe in primo de Cœlo comment. 124. eſſe impoſſibile imaginari, aliquid eſſe poſſibile in reſpectu patientis, & impoſſibile in reſpectu agentis, quoniam contingeret; vt ſit patiens impaſſibile, ideſt poſſibile impoſſibile. Nam impoſſibile ex ſe, eſt impoſſibile ad extra. Ergo poſſibile eſt poſſibile ad extra, quo ad omnes cauſas, ipſum extrahentes, quod eſt huius natura, vt ſi ponatur in eſſe, nullum ſequitur impoſſibile. Quas cõditiones cum haberet primus parens ratione materiæ poterat non eſſe, a qua prouenit poſſibilitas, & ex conſequenti contingentia. Ponatur in eſſe, nullum ſequitur impoſſibile; materiæ namq́; poſſibilitas, ſeu

1. De Cœlo. 124.

potius

potius potentia eſt paſſiua, quæ eſt cõtradictionis, principium intrinſecum interitus. Ergo primus parens aliquando erat interiturus Natura namq; reſpicit formam reſpectu ſubſtantiæ compoſitæ cuius propriè eſt generatio 7. Metaphyſ. part 26. eſt enim 7. Met. 26.
generatio opus naturæ, via ad formam, per quam illa ſubſtantia eſt in actu. Id autem abſq; cauſa agente præſtari non valet. Agens vult formam; vnde mutuò ſe aſpiciunt materia, & cauſa agens. forma non poteſt aſpicere cauſam agentem, neq; materiam, eo aſpectu, qui eſt in actu; ſiquidem non entis in actu, nullus eſt aſpectus in actu; et quia agens aſpiciendo materiam illã noſcit inquantum bona, et naturali appetitu materia formam appetit, inſurgit duplex appetitus, materiæ ad formam, & agentis ad eandem formam. Agens perpendens morboſas materiæ conditiones, videns, materiam eſſe formis grauidatam, odio habens illas conditiones, tenentes formas, ne foras erumpant, materiam mouendo, illas conditiones remoueri, cui materia cedit, ad formam habens appetitum; quippe quæ reſiſtentiam habet, ne foras edatur ab illis conditionibus; tandem ex illius ſinu educuntur fines operationis cauſæ agentis boni, ideo appetibilis rationem habentis: vnde reſpectus eſt materiæ ad formam, et non formæ ad materiam in actu; quandoquidem nondum actu eſt, quæ dum eſt, dicitur illius ſubiectum, quomodo materia eſt cauſa formæ, & forma materiæ, quia ſubiectum ſubſtentat formam, inquantum forma non poteſt eſſe ſine ſubiecto: et forma ſubſtentat ſubiectum inquantũ eſt illius complementum, et inquantũ ſubiectum à forma denudari non poteſt, inquit Auerroes in libro primo de Phyſico Auditu comm. 70. 1. Phyſ 70.
& 3. Phyſ. 65. ſed ante aduentum formæ illud ſubiectum ſcilicet 3. Phyſ. 65.
materia prima eſt vnum per priuationem omnium formarum, quomodo caret forma, ex qua prouenit vnicum nomen, & vnica definitio, vt explicauit Auerroes in primo eiuſdem comment. 63. in 12. Metaphyſ comm. 14. & vberius in libro de ſubſtantia Orbis cap. 1. Complementum autem omnium eſt ſubſtantia compoſita, quibus in eſſe conſtituitur. Sunt etenim illa principia principatum aſpicientia; etenim ex principijs omnia fiunt: & rectè quidem: nam omnia ex materia fieri dicuntur, quæ fiunt, quæ ineſt: Forma autem eſt cauſa eſſendi in actu, et illæ partes appellantur, totum aſpiciẽtes, ex eis vnum reſultans. Vnde natura duo primo, et principaliter velle videtur, et eſſe compoſiti, & illius operationem qua eſſe, & formam cognoſcimus, a qua eſt

1. eiuſ. 63.
12. Meta. 14.
De ſub. Orb. c. 2.

ſub-

Digitized by Google

ſubſtantia compoſita,& illius operatio. Et quia operationes abſquè forma edi non poſſunt, vult formam. Forma igitur non eſt in actu, reducitur ergo de potentia ad actum: requiritur igitur potentia actiua. Ergo eſt aliquid, illam habens in potentia, & eſt materia, ex qua educitur: vnde ſequitur generatio, via ad illam, & ſubſtantia ex illis compoſita. Quare iſta ex illis compoſita eſt in actu, & in potentia: in actu per formam, & in potentia per materiam: ipſa etenim materia eſt principium paſſiuum. Ergo eſt principium recipiendi. Ergo compoſita ſubſtantia reſpectu materiæ eſt in potentia. Sed nunquid adeſſe? Non, quandoquidem iam eſt in actu. Ergo ad alterum contradictionis. Ponetur in eſſe, nullum ſequitur impoſſibile, quia neceſſariò conſtituitur appetitus in materia ad nouam formã, ne fruſtra collocetur materia in ſubſtantia compoſita, quæ ad nouam formam habet appetitum. Et hoc expreſſit Auerroes in libro primo de Cœlo com.
1.de Cœlo c.120. *20. dicens, corpus cœleſte non eſſe compoſitum ex materia, & forma, quemadmodum ſunt corpora ſimplicia: Nam formæ, quæ ſunt in materia, contrariæ ſunt. Et ſi eſſet forma in materia ſine contrario, tunc natura ocioſè ageret, cum in iſta materia non ſit aliqua potentia omnino. In materia enim non eſt potentia, niſi apud ſeparationem eius à forma. Si igitur ſubſtantia materiæ eſt in potentia, & fuerit aliqua materia, cuius potentia nunquam exit ad actum, tunc iſta potentia eſt ocioſa, & ſuperflua. Et iſta eſt potentia relata, qua recipitur forma, qua erat priuata materia, et per illius præſentiam illa priuatio ad particularem formam, iam in materia habitam, deſtruitur. Quæ potentia eſt in ſubſtantia compoſita reſpectu materiæ, quam ſemper potentia ſequitur. Ergo primus parens aliquando erat interiturus, cum eſſet ſubſtantia compoſita, quomodo ſi inquiratur, cur generentur, & intereant animalia bruta, & homo? reſpondendum eſt, quia componuntur ex potentia, & actu materiato.*

Nequè dicatur poſſe incorruptibile conſeruari à principio extrinſeco; quandoquidem tunc natura poſſibilis deſtruitur: ſiquidem aliquod ens eſſet poſſibile, quod nunquam erit. Sequitur enim poſſibile eſt eſſe. Ergo contingit eſſe, & ad conuertentiam. Ponatur in eſſe, quod non ſequitur impoſſibile? Nam detur aliquod ens eſſe poſſibile ab extrinſeco, ſcilicet eſſe interitui obnoxium ratione principij extrinſeci, vt manifeſtum eſt de illis, qui mortem violentam patiuntur, talis interitus eſt reſpectu principij intrinſeci.

Digitized by Google

ſeci. Cuius doctrinæ ratio eſſe poteſt, quoniam cuilibet potentiæ, quæ actiua dicitur, paſſiua ei correſpondere videtur Ex quibus ſequitur apud Philoſophos, iſta dici ad conuertentiam, ſcilicet quod eſt poſſibile ab intrinſeco, eſt poſſibile ab extrinſeco, & cum reciprocatione. Et quod eſt impoſſibile ab intrinſeco eſt impoſſibile ab extrinſeco, & ad conuertentiam Et totum hoc ſuper definitionem poſſibilis, & ſuper hanc propoſitionem, ſcilicet potentiæ paſſiuæ potentiam actiuam correſpondere, & e contra, habet fundamentum; alioquin dicendum eſt, aliquid eſſe poſſibile, quod non ponitur in eſſe. Interitus igitur in primo parente ex parte materiæ eſt excogitandus, & ratione priuationis, & ratione potentiæ, & appetitus naturalis, in materia exiſtentis, & quoniam eſt contrariorum ſuſceptiua, quæ contraria certant ad inuicem, quomodo violentiam patiuntur, quæ perpetua eſſe nequit. Et hoc confirmatur ex libro 12. Metaphyſ. part. 30. vbi dicitur, ſubſtantiam ſempiternam ſemper mouere, ita vt non poſſit non mouere. Si enim poſſet non mouere; non ſemper moueret, quæ non eſt in potentia ad non mouendum; ſed diceretur eſſe in potentia ad mouendum, ſi cum materia eſſet coniuncta. Omnis etenim motor, cuius ſubſtantiæ admiſcetur potentia, & ex conſequenti materia, eſt generabilis, & corruptibilis, cuius potentiæ cauſa eſt materia: nam entia æterna actus eſſe dicuntur. Quomodo confirmatur, primum motorem eſſe indiuiſibilem, & ex conſequenti non eſſe corpus, neque virtutem in corpore. Nam haberet magnitudinem, qua caret, cum ſit æternus, quemadmodum manifeſtum eſt ex motus æternitate apud Peripateticos. Et æterna entia ſunt actus puri, a materia ſeparata; & totum hoc manifeſtum eſt in 12. Metaphyſ part. 30. & 32. vbi confirmatur, actum eſſe priorem potentia ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum tempus, cum ſemper præaccipiatur actus, ante alium, qui ſemper eſt mouendi principium 9. Metaphyſ. part. 13 Nam ſi potentia præcederet actum ſimpliciter, tunc res ſine motore mouerentur 12. eiuſdem com 32. Et ſempiterna ſunt priora ſubſtantia, & tempore his, quæ deſtruuntur. Quomodo nihil, quod potentia eſt, ſempiternum eſſe dicitur, quia potentia paſſiua contradictionis dicitur. Vnde quando aliquid actu eſt, & poſſibile eſt, non eſſe, aliquando non erit: ſicuti contingens non eſſe aliquando deſtruetur in omnibus motibus, & mutationibus Excogitentur iſti termini, poſſibile, contingens, impoſſibile, & neceſſa-

12. Met. 30.

12. Meta. 30. 32.

9. eiuſ. 13.

12. eiuſ. 32.

ceſſarium, conuertentia inter illos perpendatur. Fortaſſe omnia entia erunt poſſibilia? Sic æterna erunt poſſibilia, & contingentia; quoniam poſſibile, & contingens reciprocantur; cum tamen iſta ſint entia neceſſaria, & impoſſibilia aliter ſe habere, inter quos terminos manifeſta reciprocatio intercipitur. Iſta ſunt impoſſibilia non eſſe; ergo neceſſaria entia dicuntur. Ergo & ſine materia. & a potentia omnino ſeiuncta. Et ſi quis dixerit, omnia eſſe poſſibilia, omnia aliquando non eſſe, fateri cogatur. Quomodo actus potētiam ſimpliciter non antecedit, ſi omnia aliquando eſſent in potentia. Nam nihil idem ſeipſum generat, extrahendo de potentia ad actum, quod eſt munus agentis in actu; quæ tamen potentia in eodem præcedit, quia eſt in potentia, antequam in vno ad actum reducatur; ſed non ſimpliciter, qua de re vberius diſputatur in 9. Metaphyſ. 13. Qua ratione in 12. eiuſdem
9.Meta.13.
12.eiuſd.32 part. 32. laudantur antiqui Philoſophi Anaxagoras ſcilicet, Empedocles, Plato, & Leucippus, exiſtimantes actum ſimpliciter potentiam præcedere. Vnde dixit ibidem Ariſtot. potentiam exiſtimare eſſe priorem actu eſt quidem benè; eſt autem vt non benè. Quomodo (inquit) non fuit infinito tempore chaos; aut nox: ſed eadem ſemper, aut periodo, aut aliter, ſi prior eſt actus potentia. Quomodo dicimus ſecundum doctrinam Ariſtotelis, generationem ſemper eſſe. ideſt ab æterno, & illius eſſe cauſam æternam, in qua periodus conſtituitur, & eſt motus cœli, a quo eſt æterna generatio, quomodo motorem æternum conſtituimus, mouentem corpus ſecundum motum æternum. Vnde non poteſt concludi, eſſe chaos neque illam obſcuriſſimam noctem, de qua perſcrutati
Ibid. 34. ſunt Antiqui. Et propterea concludit ibidem part. 34. ſtante æternitate corporis cœleſtis, quod circulari motu mouetur, actum potentiam ſimpliciter præcedente; ſed non in vno. Et ſi aliquid eſt in potentia ad non eſſe, quis aliquando non eſſe, ambigere poteſt? Etenim poſſibili, poſito in eſſe, nullum ſequitur impoſſibile Aut cauſa agens omnino deſtrueretur aliquando, quod non eſt dicendum; ſiquidem nihil idem ſeipſum producit. Et ſi dicatur, illud ens ab alio fieri Eſt ne illud poſſibile? Si non. Ergo non eſt dicendum, omne ens eſſe poſſibile. At ſi affirmatur. Ergo ab alio factum eſt, vel a ſe. Non a ſe cum nihil idem ſeipſum efficiat, alioquin idem reſpectu eiuſdem eſſet agens. & patiens, mouens, & motum in actu, & in potentia. Si autem ab alio, tunc inquirendum eſt, vel eſt poſſibile, vel neceſſarium. Non

neceſ-

Digitized by Google

neceſſarium per illud, quod ſupponebatur. Ergo poſſibile, quod quidem factum eſt. Et tunc interrogatio in infinitum procederet. Et vnde poſſibile originem ducit? Re vera à materia, per appetitum, quem retinet. Vnde neceſſario dicimus, ea indigere, quomodo eſt priuata. Ergo habet potentiam, quæ eſt contradictionis; quomodo reſpicit agens, & ipſa ab agente reſpicitur, formam ex illius viſceribus eliciente, quomodo abÿcitur potētia; quandoquidem vult actum, & rem eſſe in actu: ſed cum aliam ab illa formam retineat, per quam eſt in actu, proceſſu temporis inquieta, illum actum abÿcit, eſt in actu ratione alterius formæ, ei cõmunicatæ ab agente; at ſemper ad alias formas in potentia. Alioquin aut non eſſet agens, aut non operaretur; vel nunquam finem conſequeretur, per quem agit. Et totum hoc euenit ratione mutuæ contrarietatis, mortalis illius quidem inter formã, & priuationem.

Ex quibus omnibus manifeſta eſt veritas iam conſtituti Enthymematis. Adam primũ omnium hominum parens in ſtatu innocentiæ ex materia, & forma erat compoſitus. Ergo in illo ſtatu immortalitate gaudere non poterat.

Et omnium horum fundamentum eſſe poteſt, quia eſſe, & vnum eſſe, à materia non prouenit, quandoquidem ipſa continuò fluit, quod & experientia manifeſtat, & docet Ariſtoteles in primo de Ortu, & Interitu quomodo mali rationem habere videtur, & à cauſa mala malum profectò ortum ducit, ſicuti à cauſa bona bonum. Cæteræ autem cauſæ eſſe aſpiciunt. Forma inquantum cauſa intrinſeca. Separatio animæ à corpore hoc indicat, à qua mors, & quod erat formatum anima, æquiuocè tale dicitur nomen, & definitionem amittens. Quod animaduertens Virgilius in ſecundo libro Aeneid. Priamum occiſum deſcribens inquit. Virgilius 2. Æneid.

Regnatorem Aſiæ iacet ingens littore truncus,
Auulſumq; humeris caput, & ſine nomine corpus.

Cæteræ verò cauſæ extrinſecæ nuncupantur, agens ſcilicet, & finis, à quo quidem agente mors inferri poteſt, cum mors & vt naturalis, & vt violenta conſiderari poſſit. Manifeſtum eſt enim quantas mortis ſpecies agens inferre poteſt, qua anima à corpore ſeparatur. Cur igitur Adam immortalis?

Digreſſio Peripatetica, qua confirmatur, quod eſt ſecundum ſe interitui obnoxium, ab altero illi æternitatē præſtari non poteſt. Quomodo confirmatur Adamum ſemper fuiſſe mortalem.

ET quoniam iam explicatum eſt primum parentem Adamum ſecundum ſe interitui eſſe obnoxium: vnde in Peripateticorum doctrina ſequebatur, ab alio æternitatem recipere non poſſe; quomodo iſta propoſitio ſit intelligenda, declarationem expoſtulat, quæ ſecundum veritatem in Tertia Parte declarabitur. Nam ſermo ſequens erit peripateticus, quò Adæ mortalitas confirmetur ſecundum Philoſophorum ſententiam.

Algazel. Auicenna. Ioan. Gram. *Illam propoſitionem negauerunt Algazel, Auicenna, Ioannes Grammaticus, qui exiſtimarunt, corpus cœleſte ſecundum ſe interitui eſſe obnoxium; ab alio tamen fieri æternum; quam ſententiam omnes imitati ſunt, qui partes Platonis tuentur, quæ doctrina à Peripateticis eſt valde aliena.* 1. de Cœlo *Nam in primo de Cœlo enumeratur quot modis aliquid corruptibile dicitur. Et primo modo aliquid tale dicitur, quod prius eſt, & poſterius non eſt, aut contingit non eſſe ſecundum veram corruptionem, & eſt quando ſubſtantia compoſita interit. Vel non eſt vera quando dicimus, motum, & tactum eſſe deſinere, quorum quidem ſicuti non eſt vera generatio, ita neque eſt verus interitus: ſiquidem generationes propriè compoſitorum eſſe dicuntur. Quapropter metaphoricè dicimus, motum, & tactum generari, & hæc ad interitum neceſſariò habent potentiam. Vnde aliquando deſtruentur compoſita cum componantur ex illis, ex quibus aliquando ſequitur interitus; quomodo mixta verè ad interitum tendunt, & tandem intereunt, quippe quæ verè ex ſubiecto, & contrario componuntur: motus verò, & tactus metaphoricè. Sicuti & illud corruptibile appellatur, quod facilè, benè, & citò corrũpitur. Ex quibus manifeſtum eſt, corruptibile eſſe poſſibile non eſſe. Ergo aliquando non erit, cum ea omnia concurrant, quæ faciũt, aliquando non eſſe. Et quoniam illa ſubſtantia ſeu ſimplex, quemadmodum ſunt quatuor vocata elementa, ſeu mixta generatur.*

Digitized by Google

ratur. Ergo tranſmutatur de non eſſe ad eſſe. Et quoniam omnia generabilia prius ſub alterationem cadunt, quomodo alterationis motus, tranſmutationem, quæ in ſubſtantia eſt, præcedit, requiritur, generatum alterationibus eſſe ſubiectum, cum in generato inſiunt ea, quæ paſſionibus, alterationibuſq; ſunt ſubiecta. Ergo neceſſariò generatum interitui erit ſubiectū. Nam alteratio contrariorum eſt, ex quibus conſtat. Quod igitur ex ſe interitui erit obnoxium, neceſſariò interitum ſentiet. Nam quomodo ab alio æternum fieri poteſt, vt non ſimus coacti dicere, poſſibilis naturam in neceſſarium eſſe conuertendam? inquit Auer. 3. de Anima c. 36. Ergo natura poſſibilis deſtruitur. & eſt illud, quod cum in eſſe poſitum fuerit, nullū ſequitur impoſſibile. Poſſibile namque dicitur, quod poteſt eſſe verum; quomodo dicimus, poſſibile eſt, Socratem interire; quod ſi ponatur in eſſe, nullum ſequitur impoſſibile. Quemadmodum neceſſarium ſimpliciter eſt illud, quod impoſſibile eſt, aliter ſe habere; & ſi aliter dixerimus, natura neceſſarij in naturam poſſibilis conuerteretur. Corruptio nanq; eſt tranſmutatio de eſſe in non eſſe: quamuis corruptibile, habens potentiam ad interitum, & omne, quod eſt in actu, dum eſt, neceſſario eſſe dicitur, vt manifeſtum eſt de elementis, & de corporibus mixtis, quæ cum ſint corruptibilia, illa ſecundū partes, & iſta ſecundū totū, & ſint talia a principio intrinſeco, a principio extrinſeco æterna reddi non poſſunt. Et totū hoc ſecundū indiuiduū, quandoquidē perpetua generatio eſſe dicitur ſicuti, & globorū cœleſtiū motus a principio extrinſeco 2. de Ortu, & Interitu part. 56. & 12. Metaphyſ. 34. Quamuis ſi cauſa noua media intercipiatur, illius gratia nouus effectus oritur ab antiquo; cum tamen ab antiquo effectus nouus apud Peripateticos non proueniat immediatè, niſi media cauſa noua interueniat. Totum hoc verum eſt ſecundum naturæ curſum, quoniam interitui ſubiecta ex ſubiecto, & contrario ſunt compoſita, deſtructionis cauſæ. Tum quia formæ, quæ ex materiæ intimis viſceribus eliciuntur ab agente, materiæ conditiones ſequuntur, quæ propterea ad interitum ſubiecti, ſunt & ipſæ deſtruendæ. Habet enim materia, antequam forma extrahatur priuationem adiunctam, quæ dicitur terminus a quo; ſed poſtquam de potentia ad actum fuerit exhauſta, per quam materia eſt in actu fluxus ſequitur, & tandem periodus terminatur. Ergo quod eſt ex ſe corruptibile, ab alio æternum fieri non poteſt.

3. De Anima c. 36.

2. de Ortu. et Interitu. 56. 12. Meta. 34.

Quis

Quis enim materiæ deſiderio reſiſtere poteſt? Hoc animaduertẽs
8. Phyſ. 15. *Auerroes in octauo Phyſicorum com. 15. dixit, ab agente æterno, ſicuti à voluntate antiqua non fieri effectum nouum, niſi media cauſa noua intercipiatur, gratia cuius effectus nouus oriatur. Excogitemus an à voluntate noua poſſit prouenire effectus antiquus? re vera non poteſt. Ergo ſtatuit Auerroes a voluntate antiqua nouus effectus prouenire non poteſt. Ergo poſſibile ex ſe*
Deſtr. deſtr. diſ. 3. in ſol. 19. dubij. *ab alio æternum fieri non poteſt, quod videre eſt apud Auerroem lib. Deſtructio deſtruc. diſp. 3. in ſol. 19. dubij. Ex quibus colligimus, Adamum à Deo aut non fuiſſe creatũ, aut ſi illũ incorruptibilẽ creauit, non fuiſſe corruptibilem. Nam ſi corruptibile eſt illud, quod corrumpi poteſt. Ergo incorruptibile eſt illud, quod corrumpi non poteſt. Incorruptibile nam què neceſſarij rationẽ habere videatur, quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. Cum igitur Adam fuerit corruptibilis, & eo modo fuerit creatus .ſ. ex materia, & contrarijs. Quomodo erat dicendus immortalis?*

Sed ſi dixerimus, poſſibile ex ſe, ab alio fieri æternum, hoc in accidentibus eſt intelligendum, non in ſubſtantia, cum motus cœli ab alio æternitatem habere videatur. Sed illæ ſubſtantiæ, quæ ſunt immunes à ſubiecto, & contrario, ex ſe eſſe æternas ſtatuunt Peripatetici. Quamuis omnia entia præter primam cauſam dicantur eſſe cauſata, ſicuti & æterna in genere finis, formæ, & efficientis non veri in eorum doctrina, ſed ſecundum
4. de Cœlo com. 1. *ſimilitudinem, iuxta illud libri quarti de Cœlo com. 1. Res æternæ ex cauſis non habent, niſi formam, & finem, & ſi habuerint aliquid quaſi agens non erit, niſi inquantum eſt forma illi, & conſeruans ipſum. Sed non eſt permanentia motus: nam motus localis corporis cœleſtis ad locum habet potentiam, quomodo habet tantum materiam localem; illius tamen motus æternus conſide-*
9. Meta. 17. *ratur, ſi conſideretur vnica circulatio æterno tempore durans, quod animaduertens Ariſtoteles inquit in 9. Metaphyſ. part. 17. Non eſt timendum, cœlum quieſcere; ſed non ſic quo ad determinatas, & particulares circulationes, quomodo in potentia eſſe ſtatuitur, quæ generabiles, & corruptibiles appellari poſſunt. Quæ æternitas eſt à motore a materia ſeparato, & ex conſequẽti a potentia auulſo, & eſſentialiter, & accidentaliter, cum non ſit corpus, neque virtus in corpore, ſemper mouens, qui neque eſſentialiter, neq; accidentaliter mouentur. Sed in corpore cœleſti ratione particularis motus quo ad nos particularis potentia eſt*

conſideranda,

Digitized by Google

conſideranda, ratione terminorum, & eſſentia motus, qui eſt actus illius, quod moueri poteſt, quatenus eam vim habet, vt moueri poſſit. Eſt enim cœleſte corpus in potentia ad determinatum locum. Omne ſiquidem in potentia exiſtens per tempus de potentia ad actum extrahitur, ne contingat concedere, potentiam eſſe ocioſam, & aſſignandum eſſe agens, nunquam de potentia ad actum extrahens. Quod eò magis de motu eſt concedendum, qui ſit in tempore; & tunc eſſe dicimus, quando fit; quo modo in potentia ad quietem eſſe dicitur, inquantum ſcilicet determinatum motum perpendimus quo ad nos. Ex quibus colligere licet, concedendam eſſe Peripateticorum doctrinam, & præſertim nunquam ſatis laudati Commentatoris Auerrois, in corpore cœleſti nullam aliam eſſe potentiam excogitandam præter illam potentiam, quæ eſt ad quietem, minimè verò ad alias, cum ſubiecto, & contrario careat. Vel in quantum corpus, non autem in quantum cœlum, quomodo conſideratur cum intelligentia, quæ otioſa eſſe non poteſt, quod animaduertit Auerroes in ſeptimo de Phyſico Auditu comment. 2. & 12. Metaphyſ. comment. 41. & Ariſtoteles ibidem part. 30. Dicerent igitur Peripatetici, corpus cœleſte non fieri æternum ab alio ſecundum ſubſtantiam; ſed quo ad motum, qui eſt à principio extrinſeco, cuius circulatio eſt perpetua, & vna ſecundum ſe, ſed non quo ad nos. Hæc eſt doctrina Auerrois in libro Deſtructio deſtructionũ diſputatione quarta in ſolutione penultimi dubij, dicentis, motum corporis cœleſtis eſſe vnum numero æternum. Et cauſa, quare ſunt hic corpora generabilia, & corruptibilia ſecundum partem, æterna verò ſecundum totum, eſt, quoniam eſt hic ens æternum ſecundum partem, & ſecundum totum, & eſt corpus cœleſte. Et motus infiniti ſunt æterni genere propter vnum motum continuum, & eſt motus corporis cœleſtis. Et non eſt motus cœli compoſitus ex multis reuolutionibus. niſi in intellectu tantum: & motus corporis cœleſtis acquiſiuit æternitatem, licet fuerit generabilis, & corruptibilis ſecundum partes ex motore, in quo non eſt poſſibile, vt aliquando moueat, aliquando non moueat; & ex moto, in quo impoſſibile eſt, vt moueatur aliquando, & quieſcat aliquando, ex eo quod mouetur, vt reperitur in motis, quæ ſunt hic. Siquidem hodierna circulatio nunquam fuit; quomodo cœleſte corpus ratione huius particularis motus contrarium habere dicitur, & eſt quies, quod idem ſecun-

7. Phyſ. 2. 12. Met. 41. Ibidem. 30.

Deſtr. deſtr. diſ. 4 in ſol. penul. dubij.

dum ſubſtantiam manet. Eſt enim ſucceſſio in motu. Quare & eſt interitus partialis in cœlo, quia & terminus à quo, & ad quem. Vnde ab alio fit æternus. Vel eſt æternus, quoniam eſt in ſubiecto æterno ſecundum totum. Non ſic accidentia in ſubiecto generabili, & corruptibili; cum ad ſubiecti generationem, & interium generentur, & intereant; quandoquidem materiam aut formam ſequuntur: Vnde optimè dicit Auerroes
8. Phyſ. 15. *in octauo de Phyſico Auditu comment. 15 corpus cœleſte eſſe medium inter ens æternum, & generabile, & corruptibile; ita vt quodammodo ſit æternum, & alio modo generabile, & nouum. Eſt enim corpus, quod mouetur circulariter, generabile, & corruptibile quantum ad vbi; manens verò quantum ad ſubſtantiam. Ex quibus manifeſtum eſt, ei nouitates aduenire ſecundum locum, & ex conſequenti ſecundum motum. Sed non ſic nouitates adueniunt antiquo incorporeo. Et propterea dicendum eſt, nouum ab antiquo non procedere abſolutè; ſed ab antiquo in ſubſtantia, quod eſt nouum in ſuis motibus; ſicuti antiquus eſt motus cœli in ſpecie, & nouus in partibus. Quomodo dicimus motum cœli ſecundum ſe coſideratum eſſe vitam omnium eorum, quæ natura conſiſtunt. Quemadmodum generatio, quæ ab æterno eſt, & in tempore. Ratione etiam particularis motus infinitæ ab eo procedunt nouitates, & ſunt in corporibus inferioribus ratione materiæ, ex qua quidem diuerſitates formarum eliciuntur. Solis acceſſus, & receſſus indicant; ſed quia interitus eſt a contrarijs nunquid contrarium contrario in infinitum reſiſtere poteſt? Vtique pugna inter contraria. Ergo aliquando ſequitur victoria. Si quis enim dixerit, reſiſtentiam eſſe infinitam; quis non videt, illud, quod eſt in materia eſſe infiniti vigoris, quod affirmare non ſolum eſt falſum; verum etiam abſurdum. Vnde ex ſe corruptibile, aliquando dſtruetur. Quomodo ergo immortalis in illo ſtatu erat dicendus Adam?*

Con-

Confirmatur ex ſententia Philoſophorum, primum parentem in eo ſtatu fuiſſe interiturum, quia erat eiuſdem naturæ cum cæteris animalibus.

EX his, quæ hactenus explicata ſunt, colligere licebat, primum noſtrum parentem Adamum in ſtatu innocentiæ eſſe morti ſubditum, quod quidem eſt confirmãdum. Nam ex his omnibus colligere licet, eſſe cum cæteris hominibus eiuſdem naturæ, quemadmodum et animalia, quæ ex ſemine generãtur, ad illorum differentiam, quæ ex putri materia oriuntur, quæ ſecundum veros Peripateticos eiuſdem naturæ eſſe non videntur; cum nihilominus omnium & hominum, & iumentorum idem interitus eſſe dicatur, & æqua eſt vtriuſque conditio: ſicut moritur homo, ſic & illa moriuntur, ſimiliter ſpirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius. Et omnia pergunt ad vnum locum; de terra facta ſunt, & in terram pariter reuertuntur, ſcripſit Sapiens in libro Eccleſiaſtes cap. 3. Cuius rei ſignum eſſe poteſt, generatio ſcilicet. Eccleſ. 3. *Dixit namque Deus primis parentibus. Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Generatio autem ex ſemine eſt à ſimili in ſpecie.* Gen. 1. *Vnde ideæ, à Platone excogitatæ, excluſæ ſunt ab Ariſtotele, exiſtimante ad generationem eſſe adeò neceſſarias, vt ſine ipſis generatio è medio eſſet tollenda. Cum illud opus à natura ſtatutum ſit, quod eſt ad eam naturam, quæ dicitur forma, qua vnica ſpecies, & vnica omniũ definitio conſtituitur, vniuoca illa quidem: Eſt enim generatio hominis, quæ fit medio inſtrumento ſeminis vniuoca ratione vniuocè agentis, quæ ſi fiat ab inſtrumento tantum carente forma, et qualitatibus, in paſſo exiſtentibus, non præſtatur. Nam & quæ nigredo ſpecifica in virga, & in carne pueri, in qua per illam in carne illius, id eſt in illius manu nigredo contracta eſt? Quæ inſtrumenta non mouent, niſi à primo mouente primò, & immediate mouente, efficaciam inſtrumento præſtante, moueantur. Quod etiam manifeſtum eſt de motu, & lumine cœli, quibus cœleſte corpus vtitur in generatione caliditatis in mundo inferiori, quæ inſtrumenta, & ignem generant. Et artifices artificioſum corpus formant, ea for-*

Digitized by Google

ma, in eorum anima exiſtente, & non ſecundum inſtrumenti for mam; quamuis quo ad inſtrumenti formam corpus efformare poſ ſint. Veritatem etiam habet de agente propinquo, non remoto ſicuti eſt cauſa vniuerſalis, quæ cauſa æquiuoca appellatur; quo- modo dicimus, Solem, & hominem generare hominem. Nam reſpectu cauſæ particularis interuenit ſimilitudo inter cauſam generantem, & effectum genitum, quomodo & in nomine, & in definitione conueniunt; ſed non inter hominem genitum, & Solem. Ea etenim vnum ſpecie eſſe dicuntur, quorum vnica ra-
5.Meta. 12. *tio eſſe dicitur 5. Metaphyſ. part. 12 & ſimilia ſunt illa, quorum qualitas eſt vna. Item illa propoſitio vera redditur in agen- te eſſentialiter, non accidentaliter, quas conditiones explicat*
12.eiuſ. 24. *Auerroes in 12. Metaphyſ. comment. 24. & ſecundo de Cœlo 42.*
2.de Cœlo com. 42. *Sed Adam, & ſui poſteri in forma conueniunt. Et cauſa conue- nientiæ in multitudine numerali eſt forma, ex libro Deſtruct.*
Deſtr. deſtr diſp. 1 in ſol. 7 dub. ij. *deſtr. diſput. 1. in ſolut. 7. dubij, & 8. de Phyſico Auditu com- ment. 46. ſcriptum eſt, ad diuerſitatem materiæ formam red-*
8.Phyſ. 46. *di diuerſam, quod ſi quis negauerit, in mundo inferiori non inuenirentur materiæ propriæ, neque formæ propriæ, & quod- libet generaretur a quolibet, & materiæ eſſent ocioſæ, & ſuper- fluæ Membra etenim cerui non differunt a membris leonis,*
1.de Ani. 53. *niſi quia anima cerui differt ab anima leonis, primo de Anima*
2.eiuſ. 60. *comment. 53. & ſecundo eiuſdem 60. inquit Auerroes, melius eſ- ſe exiſtimare, cauſam quo ad materiæ diuerſitatem in forma- rum diuerſitatem eſſe referendam, quàm è contra: quamuis ſit vna materia communis; ſed quatuor, inquantum ſunt quatuor elementa, quorum diuerſitas a formarum diuerſitate originem*
4.de Cœlo. 37. *ducit, quarto de Cœlo 37. & 8. Metaphyſ. 11. ſignum eſſe poteſt iſtorum proprietatum diuerſitas, a formis emanantium. Et licèt*
8.Meta. 11. *hoc in materialibus veritatem habeat, vt quælibet forma habeat materiā propriā; tamen nō ita dicendum eſt in artefactis, in qui bus contingit, in vna materia fieri diuerſa; & diuerſas formas recipere, ex agentium, & inſtrumentorum diuerſitate, quod &*
Ibid. 8. *experientia manifeſtat, & expreſſit Ariſtoteles in libro 8. Meta- phyſ ibidem Sunt enim illæ formæ in mente artificis, libero volun tatis arbitrio operantis ſecundum exemplar in illius mente exi- ſtens. Vnde quamcunq; formam voluerit introducit. Sed non ſic agens naturaliter operans: nā ſi ſecundum naturalem ordinē ope retur vnica materia vni effectui proportionatur, ex qua vni-*

ca

ca forma ab agente elicitur, dummodo debitæ, proportionatæq; diſpoſitiones ex illius parte requirantur. Et totum hoc diſpoſitio ceræ manifeſtat, in qua reperitur mollities ad recipiendas omnium ſigillorum impreſſiones; & ea, quæ per inſtrumentum ſerræ præſtantur, quæ ad exitum per actiones cæterorum inſtrumentorum duci non poſſunt: hæc enim eſt dentata ad ſecandum apta; ſed non ſic cætera inſtrumenta. Et in naturalibus ſunt diuerſa agentia, diuerſas materias mouentes, & præparantes, ex quibus formarum diuerſitates à diuerſis agentibus extrahuntur. Quare & diuerſa indiuidua diuerſarum ſpecierum. Vltima namq; differentia, quæ eſt forma ſubſtantialis, eſt illa, quæ facit aliud, inquit Porphyrius in capite de differentia, ſunt etenim formæ ſicut numeri 8. Metaphyſ part. 10 quomodo diuerſæ definitiones oriuntur, exiſtentium diuerſarum ſpecierum. Porphy cap. de differ. & 8 Meta, 10.

Sed omnes poſteri Adæ vnius rationis, vniuſq; naturæ eſſe dicuntur cum ipſo, qui eſt omnium hominum parens eſt enim omnium vnica definitio, vnicam indicans naturam, quemadmodum definitio eſt vnum quid. Differentia etenim cum ſit forma nihil aliud agit reſpectu generis, quàm reddere certum genus, antea dicens eandem naturam; ſed modo confuſo, vt ex eis vnum fiat, ideſt vnicus ſermo; & in naturalibus vnicum compoſitum reſpectu potentiæ, & actus, materiæ, & formæ, generis, & differentiæ; ita vt poſteri cum primo omnium hominum parente omnes in materia conueniant, & ſunt quatuor elementa, partes homogeneæ, & etherogeneæ, ex quibus mixtum reſultat. Vnde ex eiſdem principijs & ipſe, & poſteri conſtare dicuntur. Et ab eiſdem cauſis, idem ſequitur effectus; quemadmodum exiſtentibus diuerſis principijs; iure optimo inter principiata diuerſitas eſt ſtatuenda. Principia namq; diuerſantur, quia principia æterna ſunt æternorum ſenſibilium ſenſibilia, & corruptibilium corruptibilia, vt dicebatur ex ſententia Auerrois de principijs propinquis in libro tertio de Cœlo comment. 61. Et quamuis in ſecundo de Ortu, & Interitu partic. 51. ſcriptum ſit, principia eſſe numero æqualia, & genere eadem in ſempiternis, & primis. Hæc doctrina quo ad vniuocationem non eſt intelligenda; ſed ſecundũ prius, et poſterius, quod ibidem teſtatur Auerroes, & in lib de ſubſtãtia Orbis cap. 1. qua prioritate, et poſterioritate analogia in eſſe cõſtituitur. Et totum hoc manifeſtũ eſt ex doctrina Ariſtotelis in lib. 12. Metaphyſ. part. 22. de principijs decem prædicamentorum, 3 de Cœlo con. 61. 2. de Ortu, et Interitu 51. Ibidem. De ſubſt. orbis cap. 1. 12. Met. 22.

quæ non ſunt conuenientia ſecundum vniuocationem, ſed ſecundum analogiam; quomodo dicimus, formas ſimplicium eſſe alias à formis compoſitorum: quomodo principia propinqua in omnibus ſubſtantijs non ſunt eadem, & eorum materia propinquæ ſunt aliæ ab iſtorum materijs. quæ tamen eadem ſunt proportionaliter. Et intelligimus, principia propinqua decem prædicamentorum ſunt eadem: in remotis verò poſſibile eſt, vt principia ſubſtantiæ ſint omnium principia. Non enim inter æternum et corruptibile vniuocatio interuenire poteſt, 10. Metaphyſ. part 26. Quæ nam etenim attributio inter vniuocata interuenire poteſt? Nam iſta prioritate naturæ carent, in quibus cauſalitas non intercipitur, ſed omnia vniuocata ſunt ſecundum vnum ordinem, quæ quidem conditiones in analogatis eſſe videntur, 4. Metaphyſ & 12. eiuſdem vtrobiq; part. 2. & vberius Auerroes in libro Deſtructio deſtruct. Diſputatione ſeptima in ſolutione vltimi dubij. Cur igitur immortalis erat dicendus primus parens, habens principia vniuoce cum ſuis poſteris, quorum quidem principia propinqua erant ortui, interituiq; obnoxia, quippeque illa non erant eadem analogicè, ſed vniuocè. Non enim interuenit analogia inter corporeitatem primi parentis, & corporeitatem aliorum ab illo deſcendentium; quippe cum, & in nomine hominis & indefinitione conueniunt, & talia ſunt vniuocata, vt patet in libro Prædicamentorum cap. 1. Vniuocationes enim, ſicuti, & æquiuocationes ſunt a forma, ſecundo de Anima part. 8 & 9.

10. Met. 26. — 4. Meta. 2. 12. c ul. 2. — Deſtr. de ſtr. diſp. 7. in ſol. vlt. dubij. — Lib. Præd c. 1. — 2. de Ani. c. 8 & 9.

Totum hoc confirmari poteſt, quia actiones propriæ ſunt ab eſſentia propria, et eſt forma, vt manifeſtum eſt de moueri deorſum in lapide, & de propenſione ad riſum in homine; quo pacto ſi entia careant propria actione, & proprijs eſſentijs carebunt; ita vt non diuerſentur actiones propriæ, niſi per eſſentias proprias, à quibus pullulant, atque emanant. Signum, quoniam per illas formæ cognoſcuntur, & eſt doctrina Auerrois in libro nono Metaphyſ comm. 7. 1. de Cœlo comm. 20. quæ exhauſta eſt ab Ariſtotele in 1. Poſteriorum part. 9. & 1. de Cœlo. Cum igitur non ſint in eſſentia diuerſe, diuerſa proprietates eſſe non poſſunt. Et licèt diuerſa ex diuerſis naturæ conditionibus, non diuerſa ex vnica illius eſſentia, quæ in illis non recipit diuerſitatem; ſed eſt omnium vna. Nam ab iſta prouenit interitus, ſicut ab acumine gladij prouenit ſcindere dura, inquit Auerroes in primo de Cœlo

9. Meta. 7. — 1. De Cœlo 20. — 1. Poſter. 9. — 1. de Cœlo com. 8. — 1. de Cœlo. 20.

Cœlo comm. 20. Et quia materia habet adiunctam potentiam, quæ eſt ad eſſe, & non eſſe, ita vt ſit contradictionis. Siquis dixerit, illam potentiam eſſe ſine generatione, & interitu, contingat, aliquod ens eſſe ſine actione, per quam fuit ens, quod eſt impoſſibile, dicit ibidem Auerroes fuit igitur Adam in illo primo ſtatu mortalis, cum eſſet compoſitus ex materia, & forma ſicuti cæteri ſui poſteri, & ſicuti cætera compoſita ex materia, & forma, vt animalia omnia ad terram reuertantur, de qua facta ſunt, ſicuti & Adam. Ibid.

Totum, quod confirmabatur de mortalitate Adæ ſecundum Philoſophos, confirmatur ex facultate Medica, cum Philoſophia conſentiente, ex quo diſcurſu Adæ mortalitas perpenditur, ex quibus multa argumenta, eius mortalitatem confirmantia, elici poſſunt.

ET totum hoc de primo parente confirmari poteſt ex facultate Medica, cum Philoſophia conueniente, ſi inſpiciamus librum Hippocratis de Natura Humana, aſſerentis, illos non eſſe audiendos, qui homines vnum ex quatuor elementis eſſe, exiſtimarunt. Omnia namq; elementa aliquem philoſophum iudicem acceperunt præter terram, 1. *de Anima part.* 34. *Terram etenim omnia elementa in craſſitie excedit, quæ rectè quidem omnium fex appellanda videtur Et quamuis Heſiodus ſolam terram eſſe principium arbitratus eſt, iſte inter Poetas eſt numerandus; metricè namque Philoſophiam ſcripſit, qui leges eſt imitatus, quam cum alijs elementis Empedocles eſſe principium, arbitratus eſt, rationem materiæ, gerentibus; ſed nullum ex Philoſophis terram eſſe principium ab alijs ſeparatum dixit. Thales, qui primus de talibus rebus perſcrutatus eſt, ex aquis omnia conſtare iudicauit, qui & terram ſuper aquam eſſe ſtatuebat. Et eò maximè cum videret, humidum cunctorum eſſe nutrimentum, & calidum ex hoc eſſe factum. Neque ab re, quia ex his res nutriri dicitur, ex quibus conſtat. Quod et caloris conſeruatio atteſtatur, qui per humidum conſeruatur. Vnde animalia humido viuunt. Et cum omnia ex humido fieri dicantur, humidum, & ex conſequenti aquam om-*

Hippocr. De Natu. Humana. 1. de Ani. 20. Heſiodus. Empedocl.

Digitized by Google

nium eſſe principium ratus eſt. Vel fortè in hanc opinionem incidit iſte Philoſophus, quia cunctorum ſpermata, ad generationem concurrentia naturam humidam habere videntur. Ergo aqua apud ipſum omnium, quæ fiunt, erat principium. Iſte aquarum nobilitatem ex hoc confirmabat; quoniam dij per aquam Stygen iurabant, & iuramentum per rem honorabilem, & antiquam præſtatur, vt ſcriptum eſt in 1. Metaphyſ. [1. Meta.] *Anaximenes, & Diogenes aerem eſſe dixerunt.* [Anaximenes Diogenes.] *Hippaſus Metapontinus, & Heraclitus Epheſius ignem.* [Hippaſus Metapont. Heraclitus Epheſ.] *Et quoniam Medici quatuor elementis quatuor humores reſpondere exiſtimant. Ex iſtis fuerunt quidam, qui hominem eſſe ſanguinem: alij bilem, nonnulli pituitam arbitrati ſunt, vt nobis manifeſtat Hippocrates in libro primo de Natura Humana part. 3.* [Hipp. de Natur. Hum. 3.] *Quorum quidem & Medicorum, & Philoſophoorum ſententiæ a veritate omnino aliena eſſe videtur. De Philoſophis in eodem libro de Natura Humana particula prima ſcriptum eſt,* [Ibid. 1.] *non eſſe dicendum, hominem eſſe vnum ex quatuor elementis Eos (inquit) qui hæc dicere voluerint, omitto. Sed ſi homo eſſet vnum, quomodo doloris eſſet particeps? Nihil profectò eſſet, quod doleret, ſi vnicum eſſet; qui tamen dolorem ſuſtinet, quoniam ſenſu præditus eſt: quomodo etiam voluptatem ſenſibilem percipit, quæ eſt conuenientia obiecti ad potentiam, illam ſenſus apprehendentes, ſiquidem voluptates appreſionem ſequũtur, quemadmodum vmbra ſequitur corpus, inquit Auerroes in 12. Metaphyſ. comm. 39* [12. Meta. 39.] *Iucundorum etenim cupiditatem eſſe patet. Dolor igitur ex diſconuenientia oritur, quomodo opponuntur inter ſe. Ex vehementi namq; ſenſibili, ſenſus deſtruitur; ſed ex proportionato ſenſibili, ſenſus maiores perfectiones aſſumit 3. de Anima part. 7.* [3. de Ani. 7.] *Non enim voluptas, neq; dolores ſenſibiles abſque mutationibus corporis cauſari poſſunt. Vnde ſi ex ſuo naturali ſtatu remoueatur corpus, aut corporis partes dolores perſentiuntur: quando verò ad naturalem ſtatum redeunt, voluptates percipiuntur, ſicut videre eſt apud Platonem in Timæo.* [Plato in Timæo.] *Ex quibus patet, dolorem in triſti, grauiq; ſenſuum mutatione conſiſtere; quemadmodum voluptas in blanda, iucundaq; eorundem mutatione a re conuenienti; ita vt exceſſus non fiat in qualitatibus, ſenſum mutantibus, quidem virtutibus paſſiuis eſſe dicuntur. Eſt enim ſenſus virtus organica. Totum hoc debita Symetria manifeſtat: ſiquidem niſi debita proportio interueniat inter ſymphoniam, & auditum, contriſtatur ſenſus, verumq;*

rumque redditur illud tritum prouerbium; aſinus ad lyram.

Et ſequens Hippocrates ibidem inquit. Vel ſi dolorem perſentiat, neceſſe eſt, vnicum eſſe remedium: ſiquidem contrarius exceſſus per contrarium exceſſum eſt corrigendus. In quo enim multa non ſunt, neque multiplex curandi ratio eſſe poteſt. Sed re vera in corporibus mixtis, anima præditis, multa ſunt, quæ vbi a ſe mutuo præter naturam calefiant, refrigerenturve, ſiccentur, & humectentur, morbos gignunt, diuerſi pro humorum, qualitatum, & partium affectarum diuerſitate. Ex quibus & curationes multiplicantur; & hoc fundamentum habet in illud axioma medicum contrariorum contraria ſunt remedia, ſicut hydrops, et febris teſtantur, in quibus dominium habent contrariæ qualitates, vt manifeſtat experientia, & elicitur ex Galeno 1. Aphoriſmorum com 16. quod etiam colligitur ex morbis, qui fiũt ex nimia repletione, et nimia euacuatione, quod animaduertens Hippocrates in 2. Aphoriſ. 22. inquit. Quicunq; morbi ex repletione fiunt, curat euacuatio, & quicunq; ex euacuatione repletio. & aliorum contrarietas, quæ mutuo ſe expellit, quando exceſſus eſt in qualitate contrariũ ſuperante reſiſtere nõ valente. Hip. 1. de Natur. Hum. in prin. Gal. 1. Apho. cap. 16. 2. Apho. 22.

Et reuera dicentes, hominem eſſe vnum ex quatuor elementis tantum, aut vnum ex quatuor humoribus, & totam Philoſophiã Naturalem, et totã Medicam facultatẽ deſtruere vidẽtur. Prima namq; pro cõperto habet, eſſe corpora mixta animata, ex quatuor elementis compoſita, quæ dum reſoluuntur, in ea reſolui affirmat, ex quibus componuntur. Medicam facultatem, & cum illa experientiam deſtruunt; quandoquidem Medicina eſt adiectio, et ablatio. Adiectio deficientis, et ablatio exuperãtis, vt confirmauit Hippocrates in lib de Flatibus Quãtitas etenim humorũ in illa facultate conſideratur, et euacuatione indiget; et multoties qualitatum exceſſus; & malitia multoties toto genere præter naturam. Iſta ad benignum ſtatum; ſi fieri poteſt, reducenda eſt. Qualitatis exceſſus eſt reducendus, qui ſi cum humore eſt coniunctus, ad humorem peccantem ratio habenda eſt per euacuationem, iuxta illud primi Aphoriſmorum 2. In perturbationibus ventris, & comitibus pontinis, ſi talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leuiter ferunt ægrotantes. Purgatio enim nihil aliud eſt, quam humorum ſua qualitate moleſtantium euacuatio, vt ibidem dicit Galenus. Vnde ſcriptũ reliquit Hippocrates in primo Aporiſ 23. deiectiones non multitudine ſunt æſtimandæ; ſed ſi talia deijciantur, Hipp in lib. de Flatibus. 1 Aphor. c. 2 1. Aphor. 23.

tur,qualia conueniant, & ægri facilè ferant. De quantitate, indicium eſt pletoria, & quo ad vires, & quo ad vaſa, & ex conſequenti Athletæ, qui ad ſummum bonitatis peruenerunt,quorum imminens eſt periculum, ne vaſa diſumpantur; aut ne calor naturalis ſuffocetur: quomodo ille bonus habitus eſt ſoluendus, vt corpus rurſus nutriri incipiat. Vnde ille habitus ſimpliciter bonus non eſt dicendus, ſed ſecundum quid: & hoc ratione imminentis periculi. Pletoria namq; illa exiſtente, natura à ſua operatione quieſcit, eſſe deſinunt naturales operationes, tranſpiratio prohibetur, & natura torpeſcit. Vnde aut vaſa dirumpuntur, aut calor naturalis a multitudine ſuffocatur. Et hanc veritatem confirmat Cornelius Celſus in libro ſecundo cap. 2. dicens. Si plenior aliquis, & ſpecioſior, & coloratior factus eſt, ſuſpecta ſua bona habere debet. In eodem namq; habitu ſubſiſtere non poteſt, neque vltra progredi; ideo ferè retro quaſi ruina quadam reſoluitur. Malitiam in qualitate venenoſitas atteſtatur, quæ eſt toto genere præter naturam, aut ſaltim eſſe poteſt, vt ſi ſupponamus, materiam eſſe tantæ malitiei, vt malitia addi non poſſit. Ab omnibus iſtis tribus caſibus interitus ſequi poteſt. Cur igitur immortalis primus parens? Reuera illius corpus erat mixtum animatum, ex conuenientia iam explicata. Ergo ex diſconuenientia dolor & tandem interitus; quia non tantũ vnum ex quatuor humoribus neque ex quatuor elementis; ſed ex quatuor elementis, & ex quatuor humoribus erat compoſitus. Contrarietas ergo. Quis enim non videt, elementa habere contrarias qualitates, ex quibus corpus mixtum componitur? Et cur à multitudine non poterat ſuffocari? Cur non venarum ruptio? Nonne poterat interitus prouenire ratione pletoriæ, & quo ad vires, & quo ad vaſa? Et cur non interitus à venenoſitate, humores toto genere præter naturam reddentes? Ex iſtis neceſſariò ſequitur interitus. Ergo cum corpus mixtum animatum dolorem perſentiat. Non erit tantum vnicum elementum, neque vnicus humor. Ergo ex pluribus componitur contrarijs qualitatibus præditis. Quomodo igitur primi parentis immortalitatem excogitare poſſumus? Ergo interitui erat ſubiectus in ſtatu innocentiæ. Quid enim prohibet, id, quod eſt ſecundum naturam præter naturam aliquando dici non poſſe? Sunt etenim qualitates in mixtis animatis, quæ cum ſint ſecundum debitam ſymetriam, ad diſſonantiam verti poſſunt; quomodo ſit receſſus ab ordine,

Corn.Celſus 2.cap.2.

dine, quia ſanitas conſiſtit in illo ordine, qui ſi deſtruatur per elementorum ſuperabundantiam, neceſſariò ſequitur interitus.

Confirmatur mortalitas Adami ex eo, quod non eſt vnicum elementum, neque vnicus humor, ſed quoniam ex quatuor elementis erat compoſitus.

DIcebatur ex ſententia Hippocratis, hominem non eſſe vnum ex quatuor elementis, neque vnũ ex quatuor humoribus; ſiquidem aut non perſentiret dolorem, aut vnicum eſſet remediũ; verum, quoniam dolorem percipit, & plura remedia parantur, dolorem ſedantia, & auferentia, cum dolor maioris, vel minoris efficaciæ eſſe poſſit, maiorem, vel minorem inferens moleſtiam. Sequitur ex quatuor elementis eſſe compoſitum, & ex quatuor humoribus, quatuor primas retinentibus qualitates. Ex quibus in cognitionem deuenire licet, Adamum, primum omnium hominũm parentem fuiſſe morti ſubiectum. Dolorem à duabus cauſis orginem ducere, & à ſolutione continui, & à mala intemperie, Medici fatentur, quas cauſas aſſignare videtur Ariſtoteles in libro 3. de Anima par. 67. 3. De Anima c. 67. *dicens, tangibilium exuperantia calidorum, frigidorum & durorum corrumpit animal. Sed horum, niſi ſit vehemens exceſſus, eſſe non poteſt alteratio; ſed inquantum illa recipiunt magis, & minus. Et recta ratione Philoſophus cauſam refert in illas qualitates, quoniam actiuæ dicuntur, à quibus, ſi gradum intenſionem excedant, vehementiſſimi dolores excitantur, conſiſtentes in triſti, grauiq; ſenſuum mutatione a tangibilibus qualitatibus, tactui diſconuenientibus, violentiam inferentibus confeſtim facta, & ex conſequenti in alteratione conſiſtente. Alteratio etenim, quæ paulatim fit animal afficere non poteſt, quam veritatem expreſſit diuinus Plato in Timæo, dicens. Corpora non* Plato in Timæo. *ſolum dum aceruatim ad non naturalem habitum ducuntur, ſed etiam dum ad naturalem moleſtam habere mutationem, niſi id paulatim fiat, dolore affici. Et in Philebo ait, magnas mutatio-* Idẽ in Phileb. *nes dolores in nobis generare, qui, dum fit iſta mutatio, generantur, iuxta illud Hippocratis 2. Aphoriſ. 47. Dum pus confici-* 2. Aphor. 47. *tur,*

tur, dolores, ac febres excitantur magis, quàm iam confecto. Quomodo alteratur corpus ea alterationes, quæ non eſt ſecundum naturam non exiſtente quo ad ſenſum, niſi percipiatur. Eſt enim dolor illius alterationis dignatio, iuxta illud Hippocratis in li-
2.Aphor.6. *bro ſecundo Aphoriſmorum 6. Quicunque dolentes aliqua parte corporis, omnino dolorem non ſentiunt, ijs mens ægrotat. Qualitates etenim conuenientes, & diſſonantes atteſtantur, illæ dum percipitur voluptas, vt manifeſtum eſt in omnibus ſenſibus, qui per receptionem proportionati ſenſibilis maiores perfectiones aſſumunt, quod & intellectui humano contingere videtur in cognitione diuinorum, quibus omnium maximè oblectatur, quod quidem, & experientia notum redditur, & docet Ariſtoteles in*
1.De partib. Animal.5. *libro primo de Partibus Animalium cap. 5. In iſtis namq; à naturali ſtatu non fit perturbatio; cum paſſio illa maiores perfectiones inducat; ſed diſſonantium, diſconuenientiumq; eſt paſſio, quibus moleſtia infertur; quomodo recipiens violentiam patitur, vt tandem vehemens ſenſibile ſenſum deſtruat; Quomodo igitur Adam ex quatuor elementis compoſitus, & ex quatuor humoribus quatuor illis primis corporibus proportione reſpondentibus, illas eaſdem qualitates, & non vnum corpus ex iſtis, immortalis excogitari poteſt? Videmus in magno mundo, quæ, & quantæ alterationes à diuerſis qualitatibus oriuntur, quæ re vera maiores exiſtunt in mixto corpore, quod tandem ratione pugnæ ad interitum ducitur; at non ille. Duæ qualitates potiſſimum moleſtiam inferunt, ſicuti dolores atteſtantur, & ex conſequenti ſenſus, & ſunt immoderata calid tas, & frigiditas gradus excedentes ex quibus potiſſimum dolores fiunt; & rectè quidem: nam iſtæ qualitates potiſſimum actiuæ nuncupantur, cæteræ ve-*
4.Meteor.1. *rò paſſiuæ, 4. Meteororum cap. 1. Vnde à ſiccitate moderati dolores cauſantur: ab humiditate verò nullus, niſi illa qualitas cum alijs ſit adiuncta, quæ quidem & pletoria cauſari poteſt: vnde diſtenſio, & dolor; ſicuti & cacochimia; ſed ex ſe conſiderata, de repente non fit. Et humiditas neque erodendi, neque contundendi vim habere videtur, quemadmodum vim habent cæteræ qua-*
2.Catat.1. *litates, de quibus verba facit Galenus in libro ſecundo de Medicamentis ſecundum locos cap. 1. Et in mixto fit mutatio de calido in frigidum, & de frigido in calidum; de humido in ſiccum, & de ſicco in humidum, quomodo ſenſus mutationibus, & alterationibus ſubijciuntur, & ſunt inter contraria, quæ in humori-*

bus

bus, & quatuor elementis ſubiectantur, quæ cum mutuo ſe calefiant, refrigerentur, ſiccentur, & humectentur: morbos gignũt, diuerſos illos quidem pro qualitatum diuerſitate, quæ prædominium habere videntur. Quod diuerſæ curationes manifeſtant: vnde generantur diuerſæ alterationes, ad interitum præuiæ diſpoſitiones. Quare non eſt vnicus tantum humor, neque vnicum tantum elementum, cum generatio ex vno eſſe non poſſit; ſed ex illis eſſe dicitur, quemadmodum interitus ad illa dicunt eſſe Philoſophi iuxta illud. Omne quod reſoluitur, in ea ex quibus componitur reſoluitur.

Et confirmatur, eorum opinionem à veritate eſſe omnino alienam, affirmãtium, vnicum eſſe tantum elementum, vnicumq; humorem. Nam mixtio è medio eſſet auferenda, quæ eſt miſcibilium alteratorũ vnio 1. de Ortu, & Interitu particula vltima. 1. de Ortu, et Inter. vlt. *Componitur oximel ex aceto, & melle ex quibus illius forma reſultat, quod non eſt ſimpliciter mel, neque acetum. Tunc enim eſt vera mixtio, quando ad inuicem mixta alterantur, donec ex illis forma media reſultet: nam cæteræ mixtiones ſunt apud ſenſum, vt declaratur in libro primo de Ortu, & interitu part.* 86. 1. De Ortu, et Int 86. 89. *& 89 & apud Auerroem in 1. Metaphyſ. com. 16.* 1. Metaf. 16. *Quare, & generatio deſtrueretur; ſiquidẽ ſymetria quatuor qualitatum, quæ cũ ſint accidentia, in alio ſubiectantur; ſiquidem accidentis eſſe eſt in eſſe, requiritur, vt generetur aliquid, quod generari non poteſt ex ſolo maſculo, & ex ſola fœmina, niſi miſceãtur; quomodo calidũ cũ frigido, & humidũ cum ſicco mutuo ſe habere dicendũ eſt. Et ſi alterum altero admodũ præualeat, nihil profectò generatur, quod ſterilitas manifeſtat, de qua locutus eſt Ariſtoteles in ſecũdo de Generat. Animaliũ cap. 6.* 2. de Gen. Animal. ũ 6. *Hoc etiam teſtatur Hippocrates 5. Aphoriſ. 62. dicens. Quæcunq; frigidos, & ſpiſſos vteros habent, nõ cõcipiũt: ſicuti habẽtes vteros præhumidos: extinguitur enim in eis genitura; & quæcũq; ſiccos magis, & adurentes: nã ex defectu alimenti corrũpitur ſemen: quæcunq; vero ex vtriſq; mediocrẽ habẽt tẽperaturã, eæ fœcũdæ.* 5. Apho. 62. *Et totũ hoc recta ratione dici uidetur: quandoquidẽ ad effectus naturales concurrunt tanquã cauſæ inſtrumẽtariæ, quemadmodũ cauſæ inſtrumẽtariæ ad conficiẽdũ corpus artificioſũ concurrũt. Quomodo igitur vnicus humor, & vnicũ elementũ? Et ſi vnicũ, in quibus actio? Si ignis. Non ne omnia eſſent ignea? Nam ſi dixerimus, omnia ignea, materia requiritur, & ex conſequenti id, in quod agit. Nihil enim*

idem

Digitized by Google

idem in ſeipſum agit, ſed calidum in frigidũ, et frigidum in calidum, quomodo ſequitur reactio? Et ignitum eſt quid participatũ. Non igitur homo ignis tantum, cum ſit ex aliquo. Ergo non eſt vnicum principium; ſed ſupponenda eſt materia contrariorum ſuſceptiua. Prima namq; eſt incorruptibilis; ſed contrarietates a ſe mutuo corruptibiles, vnde corporis mixti interitus euenit, quod in eis ex quibus conſtabat, diſſoluitur, quomodo ægritudines generantur, & præcipuè febres, præ viæ diſpoſitiones ad inimicam mortem. Perpendamus, in quibus febris accendatur & ſunt continentia, contenta, & impetum facientia, & præſertim in quatuor humoribus: diuerſam victus rationẽ in diuerſis temporibus deſcriptam in primo Aphoriſmorum, & in diuerſis morbis, in quibus diuerſi humores prædominium habent, complexionum diuerſitates, hominem de mala ad bonam valetudinem redire, qualitatum contrariarum ſymetriam. Quomodo vnicum tantum elementum, & vnicus humor? Neque in humoribus ſemper eadem qualitas viget, quo ad gradus, neque quo ad ſecundas qualitates, a primis prouenientes. Signum, quia multoties lætiſſima ſanitate fruuntur homines, multoties ab illa deuiant, & ſi in latitudine ſanitatis permaneant: quoniam naturarum hæ quidem ad hiemem, hæ verò ad æſtatem benè vel malè ſe habent,
3.Anor.2. *3. Aphoriſ. 2. Tum quia ſemper idem morbus non eodem modo procedit: alij longitudine, & breuitate diuerſi redduntur, quorum alij ſunt ſalubres; alij verò hominem vſque ad mortem comitantur, qua de re loquitur Hippocrates in libro primo Apho-*
1.Aphor.12. *riſ. 12. Acceſſiones, & conſtitutiones morbi iudicabunt, anni tempora, & circuitum ſucceſſiua incrementa, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue per maiora interualla fiant. Sed & ex his, quæ mox apparent iudicia ſumuntur: quemadmodum in morbo laterali ſi circa initia ſtatim ſputum appareat, morbum breuiat; ſi verò poſtea producit, ſicuti alia multa ſigna ſunt, quæ indicant breues, vel longos futuros eſſe morbos. Nunquid igitur vnicus humor in homine, vel vnicum elementum? An non potius ab humoribus craſſis longæ ægritudines fiunt, & à tenui, breues? Periculum faciamus in accenſione ignis in materia craſſa, & tenui. Et licèt ab eodem humore morbus originem ducat, diuerſitates temporum breuitatem, vel longitudinem efficiunt, iuxta illud Hippocratis 2. Aphoriſmorum 25. Aeſtiuæ quartanæ magna ex parte breues ſunt, autumnales verò longæ, & præ-*
cipuè

Digitized by Google

cipuè quæ hiemem attingunt. Et totum hoc originem ducit à calido, & à frigido in diuerſis temporibus. Calidi namq; in æſtate eſt aperire, cum ratione ambientis calidi, pori aperiantur, fiunt difflationes, ſed non ſic in hieme, cum à frigiditate pori adſtringantur humoresq; compinguntur; quomodo difflatio prohibetur: frigidum namque eſt naturæ inimicum. Vnde humores incraſſantur, & ægritudines elongantur, iuxta illud ſexti Epidemiorum. In Cranone antiqui dolores frigidi, non autem calidi. Et in 4. Aphoriſ. 42. ſcriptum eſt. Sudor multus, calidus, vel frigidus ſemper fluens, frigidus magis, calidus minus ſignificat morbum. Sed verum eſt, humanum corpus ſanguinem in ſe ipſo continere pituitam duplicemq; bilem, quæ prædominium habere dicuntur ex temporum diuerſitate, & dum ætates mutantur. Signum, quia (vt ſupra dicebatur) Naturarum hæ quidem ad hiemem, hæ verò ad æſtatem benè vel malè ſe habent. Sicuti in determinatis ætatibus determinatos fieri morbos, manifeſtum eſt. Senes enim iuuenibus magna ex parte ægrotant minus; quæ verò morbi accidunt longi vt plurimũ comitantur vſq; ad mortem. 2. Aphoriſ. 39. & ſequens Hippocrates ait raucedines, & grauedines in valde ſenibus coctionem non admittunt. Eorum enim calor naturalis debilitatem contraxit: vnde eorum corpus frigidum eſt. Abundat namq; in ſene pituita, frigida, & viſcida, quæ nondum in ſenibus; verum etiam in iuuenibus maximã difficultate concoquitur, quo pacto eorum corpus frigidum redditur: & à calido innato concoctiones celebrantur. Vnde cum ſenibus parum calidi innati inſit, febres non ſimiliter acutæ fiunt, 1. Aphoriſ. 14. frigidum.n. illorum corpus. Et de anni temporibus ſcriptum eſt in 3. eiuſdem 1. Mutationes temporum potiſſimum pariunt morbos, affirmans in Autumno morbos acutiſſimos, atque exitiales maxima ex parte generari; at tempus veris eſſe ſaluberrimum, & minimè exitiale, quibus de rebus ſatis doctè diſputant Medici in libro tertio Aphoriſmorum. Non igitur eſt accipienda Medicorum ſententia, eorum ſcilicet, qui ante Hippocratis ætatem rati ſunt, vnicum tantum eſſe conſtituendum humorem, & hominem, vnicum ex illo conſtituentium. Neque Antiquorum philoſophorum ante Ariſtotelis ætatem, qui, vnicum tantum eſſe elementum, aut aquam, aut aerem aut ignem, rati ſunt. Et quoniam ex quatuor elementis fiunt partes homogeneæ, & illis etherogeneæ. Nunquid partes in primo parente

6. eiuſ.
4. Aphor. 42
2. Aphor. 39.
Ibid. 40
1. Aphor. 14.
3. eiuſ. 1.

Digitized by Google

rente adamantinæ? aut nunquid illius caro ænea? Ex carnibus, & oſſibus erat compoſitus Adam. Nam quomodo qualitates contrariæ, & non operationes contrariæ? & quomodo contrarietas, & immortalitas? Alterationes. Ergo prauiæ diſpoſitiones ad interitum. Igitur tandem erat interiturus. Sic enim à natura comparatũ eſt, vt mixta corpora in quatuor elementa reſoluantur. Mortalis igitur Adam erat iudicandus, quia non ex vnico elemento, aut ex vnico humore, ſed ex quatuor humoribus, & ex quatuor elementis, quorum qualitates ſunt contrariæ, erat compoſitus.

Adamum ſemper fuiſſe corpus mixtum, ex quatuor elementis compoſitum, in ipſo remanentibus, qui in illis erat reſoluendus. Quare interitui erat ſubiectus.

NON eſt dubitandum, an primus omnium parens Adam in ſtatu innocentiæ fuiſſet corpus mixtũ, & ex conſequenti, an ex quatuor elementis eſſet compoſitus, & à prædominio eſſe terreum, quæ in ipſo manere, opus erat, in quibus tandem erat diſſoluendus, quæ reſolutio illius interitum manifeſtat. Non enim corpus ſimplex erat dicendus; quippe cum vnius corporis ſimplicis vnicus eſt motus ſimplex, quo non mouebatur; ſed illius motus à prædominio deorſum ratione grauitatis, & predominij terræ, ſicuti & aues manifeſtant, ſi alis priuentur, quæ deorſum feruntur ratione ſui ponderis; quæ tamen prædictæ pẽnis ſurſum feruntur ratione animæ cuius pennæ motus inſtrumenta eſſe dicuntur, quod quidem à prædominio aeris, & ignis prouenire dicitur: nam penna, in eo exiſtens, eſt aerea: & dum in eo remanet penna parua, dicitur eſſe pars terræ, vt volare non poſſit, quoniam elementa craſſa, quibus deorſum tendunt aues, prædominantur; ſiquidem in altum eleuari non valent; quod quidem euenit, dum pennæ multiplicantur: nam tunc natant in aere. Et totum hoc, & in oleribus, & adipe, & oleo ſuper aquam natantibus, manifeſtum redditur, quoniam in iſtis maior pars caliditatis reperitur, quæ ſemper eſt eleuata, & præſertim quando caliditas eſt cum humiditate coniuncta, quod quidem ebanum manifeſtat,

Digitized by Google

manifeſtat, quod non ſupernatat, & illa omnia, in quibus eſt prædominiũ terræ, quod manifeſtat Ariſtoteles in libro quarto Meteororum, & in lib. de Cauſis Proprietatum elementorum. Sicuti homines hoc pacto quo ad omnes loci differentias mouentur, quorum motionum anima principium eſſe dicitur, qui, ſuæ naturæ relictus, deorſum mouetur: ſiquidem grauia ex ſui natura deorſum feruntur. Senſus tactus iſtius doctrinæ iudex eſse poteſt, qui circa quatuor primas qualitates verſatur, quatuor elementis inſitas. Sunt enim ſenſus animalibus dati, vt ſalutem conſequantur, per quos nociuæ qualitates euitantur, facillimè ſibi proportionatas percipientes. Cuius rei fuga & deſiderium atteſtantur. Vnde ſcriptum eſt in libro ſecundo de Ortu, & Interitu part. 50. Terra omnibus ineſt (cum mixta corpora omnia ex ſimplicibus corporibus componantur, & ſunt quatuor elementa) nam maxime ſunt & in pluribus in loco terræ, in quibus quidem terra prædominiũ habere videtur. Et de homine ſcriptum eſt in principio Geneſis, Deum formaſſe hominem de limo terræ, re uerà à prædominio terreum Ex aqua etiam, quoniam compoſita terminari indigent, & ex ſimplicibus ſola aqua eſt facilè terminabilis. Tum quia terra ſine humido conſiſtere non poteſt, quæ per aquam terminatur; quomodo ſi humidum auferatur, decidit. Vnde mixtum per aquam eſt bene compactum, & optimè terminatũ, quæ quidem per aquam, & ex conſequenti humido aqueo in terra, & mixtis verum eſt, quod humido aereo præſtari non poteſt, & eo modo per aquam terra ligatur, perinde, ac ſi per collam ligaretur, quod præſtare non poteſt humiditas aerea, quoniam terra magis repletur per aqueam humiditatem, eiq; magis vnitur; quod ex maiori craſſitie prouenit. Etenim aer ratione ſuæ tenuitatis facillimè fluit, maximeq; difflat: Vnde aer in tenuitate ſuperans in mixtione præterlabitur, non ſic aqua in qua maior viget grauitas, quæ ex ſua maiore craſſitie, maiorem habet conſiſtentiam. Ergo corpus mixtum ex aere, & igne componitur, cum iſta elementa iam dictis contrarientur, aer terræ, cum terra ſit frigida, & ſicca, ignis aquæ, quæ eſt frigida, & humida: aer verò calidus, & humidus; & ignis calidus, & ſiccus, quomodo Philoſophi aſſerunt, contrarietates in ſubſtantijs reperiri. Nulla etenim inter ſubſtantias contrarietas exiſtit, ſicut inter qualitates intercipitur. Et vbi eſt vnum contrariorum, neceſſarium eſt, & alterum interuenire.

4. Meteor.
lib. de Cauſs Propr. Elem.
2. de Ortu. & inter. 50.
Geneſ. in princ.

uenire. Et totum hoc recta ratione, quoniam ea, quæ patiuntur ad inuicem, miſcentur tantum, & ſunt contraria. Et generationes ſunt ex contrarijs, & quando vnum contrariorum inexiſtit, & alterum ineſſe, neceſſarium eſt. Vnde ad generationem mixti non ſolum requiruntur terra, & aqua, verum etiam aer, & ignis, quibus excellentiæ aliorũ elementorum quo ad eorũ qualitates ad moderatam temperiem reducuntur. Ergo in corporibus mixtis neceſſariò quatuor elementa reperiuntur.

Id etiam confirmat Ariſtoteles ex nutritione, quia nutritum ex quatuor elementis nutritur, & quodlibet eorũ, ex illis ex quibus nutritur, componitur, quomodo ex illis mixta ſunt, ex quibus nutriuntur. Et confirmatur, quia plantæ, quæ habent animam vegetatiuam, nutriuntur, quæ ex terra, & aqua aluntur. quod ex hoc manifeſtum eſt, quia ruſtici, cum velint irrigare plantas, ex aqua, & terra miſcent, quo modo ſequitur nutritio, & augmentatio. Nutritio nanque eſt particularis generatio, quæ fit ex contrarijs, & elementa ratione materiæ habere dicuntur, cum ex iſtis fiat mixtũ: & cum mixtum reſoluatur, in ea elementa, ex quibus componitur, reſoluitur. 7. Metaphyſ.
7.Metaf. 60. *part. 60. Et in nutritione nutrimentum in ſubſtantiã nutriti conuertitur: quod quidem ſine calore præſtari non poteſt; & calorem habere aerem, & ignem patet. Ergo ad nutritionem iſta duo elementa concurrunt aer, & ignis. Et cum ex iſtis mixtum componitur, ad iſta reſoluitur. Et propterea ſequitur alteratio, vt patet in definitione mixtionis. Quomodo igitur in eo ſtatu erat immortale corpus primi parentis? Mirum nanque eſt dicere, elementa in corpore mixto remanere, cum ex eis componatur, & aſſerere, immortalitate gaudere exiſtentibus cauſis interitus, & ſunt materia, & contrarium.*

Neque dicatur, hominem de terra ſumptum fuiſſe ex libro
Geneſ. 3. *Geneſis cap. 3. & ibidem cap. 2. Formauit Deus hominem*
Geneſ. 2. *de limo terræ. Et D. Paulus in prima Epiſtola ad Corinth. 15.*
1.ad Cor.15. *Primus homo de terra terrenus. Tum etiam in cap. 1. Geneſ.*
Geneſ. 1. *ſcriptum eſt, dixiſſe Deum. Producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile ſuper terram ſub firmamento cœli. Et etiam dixit. Producat terra animam viuentem in genere ſuo, iumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecundum ſpecies ſuas. Ergo falſum eſt dicere, omnia elementa ad eſſe mixti concurrere, quomodo dicimus, omne mixtum perfectum ex*

illis

Digitized by Google

illis componi?

Vnde illæ auctoritates, quantum ad prædominium ſunt intelligendæ, ex quo diuerſæ complexiones originem trahunt. Nam quantitas non eſt vnius, ſed duorum generum: & molis, & virtutis. Quomodo & duplex prædominium eſt conſiderandum, & quo ad molem, & quo ad virtutem. Quo ad hominem, & multa animalia terra prædominium habere dicitur: in quibuſdam aqua; ſed non quoad virtutem, quia tunc elementa actiua .ſ. ignis, & aer prædominiũ habere dicuntur. Et hac ratione id, euenire eſt dicendum, quoniam voluit Deus, & natura prudens in creatione hominis ſymetriã conſeruationis gratia, quò anima corpori vitam præberet. Et quoniã corpus primi parentis noſtri Adæ, & aliorum animalium corpus mixtũ erat futurum, ex quatuor elementis erat componendum. Et quoniam conſiſtentia erat futura, qua facillimè operationes ederentur. Ex elementis, illius corpus conſtituentibus, & cæterorum erat componendum, & ſunt terra, & elementum aqua. Quapropter prædominium iſtorum elementorum erat futurũ quo ad quantitatem molis. Et hanc veritatem confirmat ſenſus tactus, omnium primus inter ſenſus, cuius naturæ id eſſe videmus, vt in eo terra prædominium habeat, in quo cæteri omnes fundamentum habere dicuntur. Prædominium igitur quo ad quantitatem molis terreum eſſe debet magis, quam aqueum propter ſoliditatem ratione reſiſtentiæ in edendas operationes. Quod quidem volatilibus, & piſcibus non euenit, cum volatilibus aqua dominetur aeri admixta, & piſcibus per ſe elementum aquæ. Et re vera ſi eſſet ignis prædominium quantũ ad virtutem, & molem, omnia ab igne in ſui ipſius naturam reſoluerentur. Eſt enim caliditas ignis omnium maximè actiua, omnia combuſtibilia in ſui ipſius naturam conuertens, qui ſi quantũ ad molis quantitatẽ prædominaretur, habens adurentem qualitatẽ, mixtum deſtrueret; fieret nanq; actio à proportione maioris inæqualitatis, non eſſet reſiſtentia tanta, quæ ſit agenti proportionata, quomodo ſequeretur illius victoria. eſt enim caliditas qualitas actiua. Sed cũ tantæ operationes in corpore mixto ſint futuræ, quorum principiũ eſt anima · cumq; corpus mixtũ multas operationes edere debeat, neceſſariũ profectò erat prædominium elementorum actiuorum quo ad quantitatem virtutis, & ſunt ignis, & aer. Non enim ab elementis paſſiuis actiones præſtari

F 2 *poſſunt,*

Digitized by Google

poſſunt, ſicuti neq; primo, & per ſe à qualitatibus paſſiuis, quemadmodum dicimus, naturæ opus non ingredi frigiditatem, niſi per accidens, vt explicauit Auerroes in principio ſummæ in quartum librum Meteorologicorum: ſed a calido, quo vtitur anima ad ſuas edendas, & perficiendas operationes. Signum eſſe poſſunt compleſſiones melancholicæ, & pituitoſæ, mixtum tardi motus reddentes, non ſic biliofæ, neq; ſanguineæ. Vnde ſequitur rythmus, & perſeuerãtia formæ in corpore mixto animato. quare & vita, proueniens ab anima, quæ eſt forma. Totũ hoc calidi abſentia manifeſtare poteſt, per cuius abſentiam quoad gradus torpeſcit corpus mixtũ animatũ, operationesq; illius hebeteſcunt. Vitam namq; in calido, & humido conſiſtit. Idq; ex ſpiritibus, in ſemine exiſtentibus, ex calore, & ex materia, quæ præſtatur à muliere in generatione, manifeſtari poteſt. Sed ignis ſecundũ materiæ quantitatẽ non prædominatur: quia, cum in actiuitate cętera præſtet, alia elenenta cõſumeret, qui eſt in corpore mixto in eſſe refracto. Non enim eſt excogitandũ, in creatione primi parentis ex ſua ſphæra ignẽ feciſſe deſcendere, quemadmodũ fingũt Poetę de Prometheo, qui cũ apud ipſos feciſſet hominem ex terra, è cœlo ignem furatus eſt, quo illum animaret, de quo cecinit Horatius in libro primo Carminum Ode tertia, dicens.

4 Meteor. in princ.

Hor. 1. Car. Ode 3.

Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Poſt ignem etheria domo
Subductum macies, & noua febrium
Terris incubuit cohors:
Semotiq; prius tarda neceſſitas
Lęthi corripuit gradum.

Sed quoniam ex ſententia Philoſophorum apud nos purũ elementum non eſt aſſignandũ, factus fuit homo a Deo ex terra a prædominio, in qua cętera elementa reperiebantur. Et quæ facta ſunt ex aquis habent prædominium aqueum, quantũ ad ſubſtantiam: & quæ ex terra, terreũ. Nam illa in aqua viuunt, quorũ habitatio eſt aqua, quæ illorum dicitur tranquillitas, quæ cum ex aqua egrediuntur, moriuntur: ſicut animalia terrena in terra, terreniſque fructibus viuunt. Et quoniam humor aqueus eſt in duplici differẽtia, & vt eſt humor fluctuans, & vt eſt vapor exalans; ideo aqua eſt principiũ aquatiliũ, & volatiliũ animalium: aquatilium ratione humoris, & volatilium ratione vaporis, qui

vapor

vapor eſt aeri commixtus, ideo volatilia volatu ſurſum attolluntur: aquatilia verò ratione humoris in aqua permanent, ibi vitam degentia. Et auium locus eſt aer quo ad motum animalem, & quo ad motum naturalem eſt terra, quia ibi quieſcunt. Vnde non eſt dicendum, mixta corpora, vt homo, piſces, & aues fuiſſe creaturas ex ſimplici elemento creatas, ſed materia exprimitur à prædominio. Et hoc modo eſt intelligendum illud Geneſis cap. 1. Producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile ſuper terrã ſub firmamento cœli. Creauitq; Deus cœte grandia, & omnem animam viuentem, atque motabilẽ, quam produxerant aquæ in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecundum genus ſuum. Quare fuit ſemper corpus mixtũ primus parens ex quatuor elementis, à prædominio terreũ, quo ad quantitatem, quæ dicitur molis; quomodo in eo elementa paſſiua prædominabãtur: ſed elementa actiua, quo ad quantitatẽ virtutis; ſiquidem futura erat reſiſtentia propter craſſitiem, & ſoliditatem, & operationes ab elementis actiuis. Ex quibus rythmus cauſabatur, quo anima in corpore permaneret, a qua operationes euenirent, tanquam à primo principio, & à calore, tanquam ab illius inſtrumento, & compoſitum per animam, & calorem ſuas ederat operationes, vitales a principio vitali prouenientes: Corpora autem ex elementis compoſita ſunt ortui, interituiq; obnoxia. Quomodo igitur immortalis primus parens erat dicendus in ſtatu innocentiæ? Re uera etenim elementa remanent in mixto; ſed non integra, & quo ad eorum qualitates; ſed non integras. Quare non eſt recipienda Stoicorum, & Cryſippi opinio, qui rati ſunt, elementa in corpore mixto integra permanere & quo ad ſubſtantias, & quo ad eorum qualitates, quam ſententiam Hippocrates amplexus eſt, de quo mentionem habet Galenus in libro primo Meth. cap. 2. dicens, in re tenui cum Ariſtotele diſſidere, cum Hippocrates affirmet in libro de Alimento, totum corpus eſſe quaſi conſpirabile, & confluxibile, omninoque omnes animalis partes mutuo ſe affici; diſſident tamen, quod Ariſtoteles tantum qualitates omnino miſceri, & mutuo ſe tranſire, exiſtimauit. Sed ſi quis Stoicorum partes tueri velit, cogitur aſſerere, eſſe corporum penetrationem. eſt enim manifeſtum, plenum aliud corpus recipere non poſſe; ſed cum natura vacuum odio habeat cane peius, & angue, ſtatim replet, alteriusq; partis eſt ſucceſſio. Sed repletione exiſtente, quomodo ſucceſſio eſſe poteſt?

Geneſ. 1.

Stoici, & Cryſippus.

1. Meth. 2.

Et exiſtentibus apertis vijs, quibus partes ingredi poſſunt, fit repletio. Et hanc nutritio atteſtatur, quæ fieri nequit, ſi natura vias clauſas inueniat, cum alimentum transferri non poſſit, qua de re diſputat Alexander in libro de Mixtione, & Auerroes in libro primo de Ortu, & Interitu com. 38. Clarū eſt enim, quando aliquorum fit mixtio, in illa mixtione ſe diuidere. Corpus maius redditur, cum non tantum qualitates; verum etiam corpora miſceantur. Sed ſi hanc opinionem, quæ re vera non eſt peripatetica, quis tueri vellet, neceſſario eſt concedendum, corpus mixtum interitui eſſe ſubiectum. Quomodo igitur primus parens ex quatuor elementis compoſitus, eo modo, quo Stoici exiſtimarunt, immortalis erat iudicandus? Elementa nanq; ſunt illa, ex quibus fit aliquid, cum inſint, & in quæ alia omnia corpora diſſoluuntur, & ſunt indiuidua ſecundum ſpeciem, quæ definitio re vera elementis noſtris conuenire videtur, cum Ariſtoteles in 5. Metaphyſ. part. 4. & de ſyllabis, dictionem conſtruentibus, & in quas ipſa dictio reſoluitur, ſicuti ſyllaba BA in b, & a, & de aqua in quam elementatum reſoluitur, & de demonſtrationibus exempla ponat. Et re vera elementa ſubiecti rationem retinent, ſicuti forma mixti eſt verè forma; quo pacto dicimus, recipere formam mixti, & ex eis fieri vnum, ſicuti ex materia, & forma fit vnū, quia illa eſt potentia, iſta verò actus, ad quam eſſe in potentia antequam recipiatur, vt ab ea ſit denudata, eſt dicendum quæ in mixtione recipitur, & per aliarum formarum extractionem, perfectiorem gradū obtinentium materiæ vicem gerit: & tunc mutatur ſpecies; quandoquidem ſpecies ſunt ſicut numeri 8. Metaphyſ. part. 10. quia non ſunt amplius elementa, ſed aurum, aut argentum, vt diſputabitur, quæ mixta cum reſoluantur in illis, ex quibus conſtant, reſoluuntur, & ſunt elementa, quæ manent in eſſe refracto, non ſic priuatio, quæ pars rei facta eſſe non poteſt, cum per aduentum formæ deſtruatur, quomodo à materia diſtinguitur, quæ ſimul cum elementis dicitur pars rei facta, vt videre eſt in 1. Phyſicorum part. 82. & iſta in alia priora non reſoluuntur, quæ ſint alterius rationis, quemadmodum dicimus caput in carnem, & oſſa, & neruos diſſolui; quæ tamen elementa, cum ſint corpora naturalia, componuntur ex materia & forma: & etiam quia ex ſe mouentur. Cum igitur primus parens, ſicuti, & animalia omnia ex his, quæ ſunt in ipſis, ſint compoſita,

Alex. de Mixtione. 1. de Ortu, et Interitu. 38.

5. Meta. 4.

8. Metaf. 10.

1. Phyſ. 82.

& ſint

Digitized by Google

& ſint ex his quatuor materijs, & ſunt quatuor elementa, & ex quatuor humoribus, illis proportione reſpondentibus, ſcilicet ex bile, quæ dicitur cholera citrina, calida, & ſicca, ſimili igni: ex ſanguine calido, & humido, ſimili aeri: ex phlegmate frigido, & humido, ſimili aquæ; ex humore melancholico, ſimili terræ quo ad frigiditatem, & ſiccitatem. Et iſtæ quatuor naturæ, quæ ſunt materiæ ingrediuntur corruptionem, & additionem, & diminutionem, & reſolutionem a natura ſua aut ex caliditate ad frigiditatem, aut ex frigiditate ad caliditatem, aut ex humiditate ad ſiccitatem, aut ex ſiccitate ad humiditatem, & tunc eſt nocumentum in corpore mixto, & eſt deordinatio, quoniam non menſurantur ſecundum debitam menſuram, quia ſanitas cõſiſtit in debita ſymetria, & debita proportione quatuor elementorum, quatuor qualitatum, & quatuor humorum. Primus igitur parens, ſecundum illam opinionem, erat mortalis in illo ſtatu.

Diſputatur, quomodo ſecundum veram opinionem elementa remaneant in mixto. Quomodo Adæ interitus manifeſtatur.

OMNES Philoſophi vno ore conſentiunt, elementa in corpore mixto remanere; ſed quomodo, maximè inter ſe diſcrepare videntur. Et quoniam hoc eſt ferè fundamentum iſtius Quæſtionis, aliorum opiniones ſunt perpendendæ, quò cognoſcatur, primum parentem Adamum in ſtatu innocentiæ fuiſſe mortalẽ.

Scotus in ſecundo Sententiarum Diſtinct. 15. *arbitratus eſt, nihil de elementorum ſubſtantia permanere in mixto, omninoq; illorum formas deſtrui, qualitaſq; in ipſa mixtione, nouamq; formam generari, nouam qualitatem, & eſſe illius temperaturam. Et quatenus dicitur, mixtum ex quatuor elementis conſtare, & ex conſequenti miſcibilia eſſe in mixto, hoc pacto illam auctoritatem gloſſare videtur, eam mixti formam naturalem habere conuenientiam cum elementorũ formis, vt eorum formæ virtute in mixti forma reperiantur, ad eam ſimilitudinem, ſicuti medium cum ſuis extremis conuenientiam habet, quod* 2.Sent.d.15.

& ſunt ea, quæ eadem materia carent, & illa miſcibilia dicuntur, quomodo eſt reactio; quandoquidem actio eſt ratione victoriæ, quæ eſt agentis ad paſſum: non enim eſt tanta reſiſtentia in paſſo, vt reactio ſequatur. Vnde medicina facit ſanitatem, at non ea ratione, vt corpori, quod recipit ſanitatem, commiſceatur. Diuerſa nanq; eſt materia. Nam ſanitas in anima medici reperitur, in corpore ægrotante ſanitatem facientis; quæ tamen cum corpore non miſcetur; quomodo agit, ſed non repatitur. Communicatio igitur materiæ requiritur, & ſunt elementa, quæ reſpectu corporis mixti materiæ rationem gerunt, & fit mixtio. Et totum hoc alteratione præſtatur, quia neceſſariò ſequitur, hoc ſine actione, & paſſione fieri non poſſe. Et ibidem part.88 inquit ea, à mixtione eſſe excludenda, Ibid. 88. *quæ & ſi agunt, & patiuntur adinuicem, nihilominus niſi facilè diuidantur, adinuicem terminari non poſſunt, quemadmodum ſunt corpora dura, & multa paucis, & magna paruis non miſcentur. Nam ad hoc, vt fiat mixtio, humiditas requiritur; ſed potius cauſant augmentationem. Neque requiritur, maximum eſſe alterius exceſſum, & alterum in dominans mutetur: requiritur ſiquidem proportio inter agens, & paſſum: ſicuti ſi gutta vini apponatur in mille amphoris aquæ, non miſcetur, quoniam vini ſpecies reſoluitur, cum in vniuerſam aquam mutetur; & ſi inquantum vinum in aquam agere poſſit, quod non agit, quia debita proportio non intercipitur. Vnde habentes æquales potentias quodammodo, ideſt, dummodo non ſit magnus exceſſus, tunc ſequitur, alterum mutari in id, quod ex ſui natura excellit, vt aliquam partem naturæ amittat, & naturam eius, quod excellit, recipiat. Neque eſt ſicuti de gutta vini dicebatur, reſpectu illius quantitatis aquæ; ſed quoddam commune medium reſultat, & partim illorum naturæ, quæ miſcentur conſeruari videntur, & partim deſtrui. Qua ratione illud corpus, quod ex illa mixtione reſultat, eſt medium commune illis, quæ ad illam mixtionem veniunt, de vtroq; extremo participans; quod appellari poteſt medium per participationem; quod quidem manifeſtè patet in coloribus & ſaporibus. Quomodo igitur integer interitus? Vnde mixtio eſt miſcibiliũ alteratorũ vnio, & nõ corruptorũ. Nõ igitur elemẽta intereunt, ſed alterantur ratione primarũ qualitatũ, in ipſis exiſtentiũ,*

quæ

Digitized by Google

quæ ad mixtionem veniunt cum elementis. Cogimur igitur fateri, mixtionem eſſe vnionem. Alterantur enim elementa, ſitq; eorum exceſſuum correctio, ex quibus vnio procedit. Nam quæ miſcentur corrumpunt excellentias ad inuicem, & tunc medium inſurgit. Nam elementa primo transmutantur, ex quibus fit mixtum: vnde medium quoddam reſultat. Materiæ igitur rationem habere dicuntur; quod quidem reſolutio mixti manifeſtat. Sicuti putredo, & combuſtio atteſtantur, quæ mixtorum generationi maximè contrariantur. Inſpiciamus effectus, & ſunt cineres. Et effectus ex Alchimia ex re maxime ſicca, ex qua humiditates extrahuntur; quamuis apud nos purum elementum non ſit aſſignandum. Doctrina eſt Ariſtotelis, à qua non ſit receſſus per minimũ quid in libro ſecundo de Ortu,
1.de Ortu.& Inter. 48. *& Interitu part. 48. & quæ putreſcunt ſicciora fiunt omnia, & tandem ſunt terra, & fimus. & mixtum dicitur terreum, & aqueum ab elemento prædominante. & durities, & mollities mixtorũ hoc indicant, ortũ ducentes a primis qualitatibus: nam durities ex terreſtreitate, & mollities ex humiditate eueniunt, quoniam & terra, & aqua prædominium habere videntur. Siccum etenim non cedit, ſicuti neque terra: & molle facilè cedit, ſicuti aqua; vnde hoc non ſine aqua, & hoc non ſine terra*
4. Meteor. *ſcriptum eſt in libro quarto Meteororum. Immò & corpora mixta dicuntur aquæ ſpecies, ſeu potius aquea ratione fluxibilitatis, & humiditatis, vt vinum, vrina, ſerum, acetum, lixiuium, & quæcumq; nullam, aut paruam habent conſiſtentiam: & quęcumq; non incraſſantur a frigido, ſunt aquæ magis. Sicuti manet terreſtreitatis prædominium in lateribus, antea humidis, & poſtea in fornacem coctis; qua ratione humidum abſumitur. Et quæcunq; a frigido creſcunt, ſunt terrea, & aquea. Etenim cum iſta dominentur, à materia denominantur: materia etenim denominatiuè prædicatur de eo, cuius eſt materia; quomodo dicimus, lapidem non eſſe terram, ſed terreum, nequè*
7.Meta. 23. *ſtatuam eſſe aurum, ſed auream, vt dicebatur in 7. Metaphyſ. part. 23. Totum hoc patet ex animalium differentijs, quia quædam dicuntur animalia terreſtria, quædam aquatilia, quædam volatilia, quæ diuerſantur penès diuerſum elementorum prædominium. Quod quidem & colores, & odores, & ſapores, mixti paſſiones indicant, prouenientes à primis qualitatibus,*

quæ

quæ in elementis ſubiectantur. Materia enim cum ſit diuerſa, & ipſa forma diuerſatur: quomodo ſunt aſſignandæ materiæ propriæ, & formæ propriæ 8. Metaphyſ 11. Sicuti diuerſæ ſunt proprietates, prouenientes à diuerſis formis, & diuerſæ inclinationes in diuerſis indiuiduis ſub ſpecie humana exiſtentibus. Sanguinis etiam differentiæ hoc manifeſtant: nam quidam eſt carens fibris. quidam verò eſt præditus fibris. Primus eſt frigidus, & eſt aquæ magis, quo animalia ſimilia abundant, & hoc modo non concreſcit, qui in illis animalibus reperitur, in quibus robur, & audacia vigent, quæquidem fibræ ſunt terreæ, & quod relinquitur eſt aqua, ſeu aquoſum, vt ſcriptũ eſt in 4. Meteororum. Quomodo igitur verum eſt dicere, elementa ſecundum totum corrumpi? Et totum hoc manifeſtum eſt in 2. de Partibus Animalium cap. 4. & quando dicit Ariſt. elementa ſecundum virtutes ſeruari, Græci per virtutes intelligunt elementorum accidentia.

8. Metaf. 11. — 4. Meteor. — 2. De partib. Animal. 4.

Et ſi quis dixerit, elementa non eſſe ſimpliciter corrupta, quia illorum virtus ſaluatur, & mixtum eſſe medium per conuenientiam, non per participationem. Huic doctrinæ reclamat Ariſtoteles in primo de Ortu, & Interitu part. 81. vbi dicitur, non poſſe eſſe mixtionem ſine alteratione, & ſi vnum ex illis corrumpatur, non poteſt eſſe mixtio, quæ eſt vnio miſcibilium alteratorum, & eſt ſimilium ſe habentium. Et ſi ambo corrumpantur, & ea, quæ ad mixtionem concurrunt, mixtio eſſe non poteſt. Non enim illa mixta dicimus, quæ omnino non ſunt. Quomodo igitur intereunt. quæ ad mixtionem veniunt? Illa namque in mixto remanere debent: ſiquidem miſcere non dicit interitum, neque interitus miſcibilium vnio; ſed cum mixtio ſit ex pluribus, illa plura remanent, ex quibus vnica natura reſultat; & in 1. de Generatione Animal. 18. confirmat Ariſtot. ſemen non decidere ex omnibus corporis partibus; alioquin ex elementis decideret. ſicuti humidum ſine aqua in mixtis corporibus eſſe nequit 2. de Anima part. 113. Totum hoc expreſſit Alexander in ſuo libello de mixtione, eam definiendo, dicens. Mixtio eſt vnio quæ fit per interceſſionem actionis, & paſſionis corporum, iuxta ſe poſitorum per tranſmutationem, & præter interitum, vt ſit vnio citra interitum. Sed eſt excogitanda eorum, quæ ad mixtionem veniunt refractio & caſtigatio, ex quibus vnica forma reſultat, quam illæ qualitates inſequuntur,

1. de Ortu, & Interitu 81. — 2. de Anima par. 113.

Digitized by Google

eam ſemper aſſociantes, quæ in mixtione, & ex conſequenti in alteratione, ſine qua mixtio eſſe non poteſt, caſtigantur, atque refranguntur. Vnde excellentiæ illarum caſtigantur cauſaturq; noua ſpecies, à noua forma ortum ducens, à qua vnicum mixtum prouenit. Vnde elementa rationem habent materiæ, formã mixti recipientis, à qua habet eſſe mixtum. Illa etenim vnio eſt à materia, & forma. Recipiens nanq; eſt materia, principium paſſiuum exiſtens; forma verò perficit, principium actiuum intrinſecum, quæ perfectio eſt ab agente, quod eſt principiũ actiuũ extrinſecum, ad illam vnionem concurrente: quomodo elementa principium receptiuum dicuntur. Siquidem imperfectum reſpectu perfecti materiæ rationem retinet. Ad mixtionem re vera ſubiectum requiritur, ſicuti ad generationem materia; ſed hæc eſt omnium formarum receptiua: elementa verò recipiunt tantum mixtorum formas, ad quas in potentia eſſe dicuntur. Quare in rei veritate non eſt gloſſanda definitio mixtionis eo modo, quo à quibuſdam gloſſatur, mixtionem ſcilicet eſſe miſcibilium alteratorum vnionem .i. corruptorum; cum tantum elementorum excellentiæ caſtigentur, & refrangantur; ſed nõ intereunt, quæ materiæ rationem gerunt. Et recta ratione, quoniam formæ mediæ materiæ compoſitæ eſſe dicuntur: nam formæ inferiores, habita ratione ad ſuperiores, habent rationem materiæ, ſicuti imperfectius reſpectu perfectioris, quod videre eſt apud

cap.27. 3.de Ani.36. *Themiſtium in libro tertio de Anima cap.27 & apud Auerroem in 3 eiuſd com. 36 Et ſi dixerimus, mixtionem eſſe miſcibilium alteratorum ideſt corruptorum vnionem, ideſt nouæ formæ generationem, profectò eſſet reprehendendus Ariſtoteles, quia aut vocabula propria ignorauit, aut ignorare voluit. Perpendamus, an vnio ſit eorum, quæ non ſunt? Neq; eſt dicendum, in mixto eſſe qualitatem elementalem abolendam, ſed ei ſimilem ibi reperiri, ſicuti dicunt, mixtum habere formam ſimilem illi, quæ eſt in elemento. Excogitemus ſecundas qualitates .ſ. grauitatem, & leuitatem, a primis qualitatibus originem trahentes, & in ſimplicibus corporibus, & in mixtis. Nunquid grauitas non ab elemento graui, qua grauitas ſibi proportionatas qualitates ſequitur? Nunquid mixta nõ mouentur ab elemento prædominante? totum hoc manifeſtum eſt in primo de Cœlo part.7.*

1. de Cœlo 7. & 8. *& 8. Cur ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate? Et quatenus dicunt, non eſſe neceſſarium, quatuor elementa concurrere*

ad gene-

Digitized by Google

ad generationem mixti,cum aliquando mixtū ex vnico elemento ſit factum,quod quidem confirmant ex illo Geneſ.cap.1. Producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile ſuper terram ſub firmamẽto cœli. Iam dictum eſt quomodo illa auctoritas ſit intelligenda: nam in mixtis eſt prædominium, & quomodo non dicimus quo ad qualitates motiuas hominem eſſe a prædominio terreum? & complexiones diuerſari quo ad quatuor primas qualitates, ſicuti piſces à prædominio aquei dicuntur, qui tales denominantur à materia prædominante,quæ denominatiuè prædicatur de materiato. Et præcipuè ſapores id nobis manifeſtant, quippe qui dum comeduntur edulia non omnia ſunt eiuſdem ſaporis, neq; omnes partes vnius piſcis retinent eaſdem qualitates. Et iſtius rei ſignū eſt illa parabola Euāgelij apud Matth.cap.13. de ſagena miſſa in mare,quam educentes cum impleta eſſet elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt. Et vnde bonitas? ex bona ſymetria quatuor humorū,ſicuti mala ex mala. Alioquin incideremus in eorum Philoſophorum ſententiam, qui rati ſunt,vnicum ex quatuor elementis eſſe principiū,ſicuti Medici dicebant, hominem eſſe tantum ſanguinem, aut vnum ex quatuor humoribus,contra quos eſt Hippocrates. & ſi elementa materiæ rationem habent, inexiſtunt, inexiſtentia enim definitionem materiæ ingreditur.

Geneſ. 1. — Matth. 13.

Sed nunquid per hanc ſententiam, quod elementa maneant in corpore mixto excogitare quis poteſt mixti immortalitatem, etiam ſi maneant ſecundum virtutem? Abſit. Nullum namq; mortale immortalitatẽ efficit. ſiquidẽ forma mixti ex elementis exhauſta eſſe dicitur, & ex conſequenti ex materiæ gremio. Quomodo ergo ipſa immortalis,ad hoc vt immortale reddat mixtum? Omne nanque ex elementis prouenienſ. eſt interitui ſubditum, cum ſit materiæ coniunctum, à qua prouenit interitus. Et omnes iſtæ formæ, quæ ſunt ex gremio materiæ exhauſtæ, ad extenſionem,& diuiſionem cōpoſiti ſunt extenſæ,& diuiſæ. Quo modo igitur forma mixti æterna, ad hoc, vt eſſe immortale conferre poſſit? ſunt etenim illæ formæ quantæ,& ratione tantùm, & non re ſeparabiles. Vnde generantur; & intereunt ad generationẽ,& interitū corporis, non ſic formæ à materia ſeparatæ, vt doctiſſimè diſputat Auerroes in libro de Subſtantia Orbis, & in 8.de Phyſico Auditu com 78.& 79. Nulla igitur forma mixti eſt cauſa æternitatis corporis mixti. Cum igitur Adam eſſet

De ſub Orb. 8. Phyſ 78. 79.

corpus

corpus mixtũ, & ſecundum illorum opinionem elementa in ipſo permanſerint ſecundum eorum virtutes. clarum eſt eſſe interiturum.

Interitus etiam mixti corporis eſt aſſignandus, ſi quis quorũdam Latinorũ opinionem ſequatur: vel etiam ſententiam Auicennæ. Latini arbitrati ſunt, formas ſubſtantiales elementorum interire in mixtione; ſed non qualitates, quarũ eſt mixtio, quas qualitates primas ſcilicet refractas eſſe dicunt in corpore mixto. & Auicenna ſibi perſuaſit, illas qualitates remanere fractas, formas verò integras.

Sed re vera mixtio eſt corporum, & non qualitatũ primo. cũ qualitates, & corpora, & formam ſubſtantialem inſequantur. ex neceſſitate eſſe formatũ requirentes, quoniam ſunt formæ accidentales finitæ, quæ quidem finitas, & ex conſequenti terminatio eſt ratione formæ, quæ finis, & terminus nuncupatur, per quã res naturales terminum habent, & ipſa quantitas finitur; quoniam materia à forma terminatur, quæ in ſe interminata dicitur; quomodo verum eſt proportionẽ terminantis ad terminatum eſſe, ſicuti eſt proportio formæ ad materiã, itaut forma terminantis rationẽ habeat, & materia per illã terminati. Quod in artefactis quam optimè intueri poſſumus. Non igitur eſt auferenda forma, qua finitatem habet quantitas. Tum quia primæ illorũ qualitates illorum proprietates eſſe dicuntur, à forma manantes, quemadmodum proprietates à formis pullulare, atque emanare ſolent, ſicuti ex formarum ablationibus manifeſtè conſtat; quippe quæ & illæ remouentur. Nonne per ablationem participationis rationis ad riſum propenſio deſtruitur? Id negari non poteſt. & quemadmodum quantitas materiam ſequitur, perpetuaq; illius ſocia dicitur; ita proprietas formam ſequitur. Subiectum re vera deſtruitur per proprietatum ablationem, ſed non primo, ſicuti primo deſtruitur per formæ ſubſtantialis deſtructionem, quomodo & proprietas deſtrui dicitur; quandoquidem ſine forma proprietates eſſe non poſſunt, ab illa pendentes; itaut eſſe, & vnum eſſe primo eſt à forma ſubſtantiali, à qua primus modus dicendi per ſe inſurgit, & à proprietate ſecundus mediante forma, quæ eſt cauſa, proprietatem verificari de ſubiecto, vt colligitur ex Ariſt. in primo Poſteriorũ part. 9. & de hoc diſputat Auerroes in libro 8. Metaph. com. 5. contra Alexandrum, primas quatuor qualitates formas

1. Poſt. 9.
8. Metaf. 5.

ſubſtan-

ſubſtantiales elementorum exiſtimantem. Si igitur primæ qualitates ponantur in eſſe, & earum cauſa, & ſubiectum neceſſarium eſt, vt conſtituatur; quod, ſi auferatur, remouentur accidentia, conſequentia formã, & ſubiectũ, quod fundamentũ accidentiũ, & quatuor qualitatũ eſſe dicitur. Et elementa rationẽ materiæ retinent in mixtione, quorũ quatuor qualitates adeò sũt ſociæ, vt nulla vi ſeparari poſſint, quemadmodũ dicimus de propenſione ad riſum in homine, & de quantitatibus habita ratione ad materiam. Vnde deſtruitur elementum per ablationem ſuæ formæ, ſed qualitates, formam illam inſequentes, non remanent in eſſe. Quomodo igitur elementorũ formæ deſtruuntur, ſeu potius elementa, & qualitates, illorum proprietates, remanent, ſi ad deſtructionem formæ proprietates deſtruuntur, & elementũ deſtruitur per deſtructionem formæ? Et quomodo qualitates ſine ſubſtantijs ad mixtionem venire eſt dicendum? Re vera accidentis eſſe eſt, ineſſe, cuius ſubſtentaculum ſubſtantia eſſe dicitur. Sed audiamus Ariſtotelẽ in libro ſecundo de Ortu, & Interitu part. 49. dicentem, omnia mixta corpora, quæcunq; circa medij locum ſunt, ex omnibus eſſe compoſita ſimplicibus. Terra ineſt omnibus, quia vnumquodque eſt maximè, & multum in proprio loco. Aqua, quia indigent terminari ipſa compoſita, quæ (vt dicebatur) inter ſimplicia eſt facilè terminabilis. & terra ſine humido conſiſtere non poteſt. Ergo elementa manent in mixto, & non qualitates tantum. Et totum hoc manifeſtum erit, ſi inſpexerimus, in mixtione fieri augmentum. Parua etenim ſecus parua poſita, miſcentur magis, maximaq; facilitate & alterantur, & ſe tangunt. Quare & citius etiam. Nam multum, & à multo tardius hoc operatur; ideò & facilè terminabilia diuiſibilium, & paſſiuorum miſcibilia ſunt. Diuiduntur etenim parua hæc faciliter: nam hoc erit facilè terminabile: qua ratione humida ſunt inter corpora maximè miſcibilia, cum humidum ſit facillimæ terminationis eorum, quæ diuiduntur, niſi viſcoſum fuerit, licèt viſcoſum conglutinationi deſeruiat, quomodo maiores amplioreſq; moles redduntur; ſed illa facilius agunt, & patiuntur ad inuicem. Et quæ nam accretio, ex qualitatibus in mixtione, quæ cũ ſint accidentia, ſubiecto in actu indigent? Quomodo requiritur ſubſtantia quanta tanta. Et totum hoc manifeſtũ eſt in libro 1. de Ortu, & Interitu part. 89. Et pondus nobis indicat, quia mixtum eſt ma-

2. De Ortu, et Int. 49.

1. de Ortu, & Inter. 89.

eſt maioris ponderis, maioriſq; molis; maiorq; eſt continentia locati, & eſt corpus, maiorem locum occupans. & hoc qualitates præſtare non valent. Eſt igitur iſtorum ſententia à Peripateticorum doctrina aliena.

Sed re vera doctrina Ariſtotelis fuit in cauſa, Latinos à recta
2. de Par. Animal. c. *ſententia deuiaſſe. Dicitur enim in ſecundo de Partibus Animalium cap. 1. Triplicem eſſe compoſitionem, & primã eſſe, quæ ex primordijs conficitur ijs, quæ nonnulli appellant elementa; & ſubdit, & fortaſſe dici poteſt, ex virtute confici elementorum, & inquit per virtutes primas quatuor qualitates eſſe intelli-*
1. de Ortu, et Inter. 84. *gendas, quas cęteræ differentiæ ſequuntur. & in primo de Ortu, & Interitu part. 84. ſcriptum eſt, miſcibilia actu non manere in corpore mixto; ſed illorum virtutes ſaluari.*

Sed in corpore mixto duo ſunt conſideranda, compoſitio, & alteratio. Nam elementa habent rationem materiæ. Ergo inſunt. & alteratio eſt ratione quatuor primarum qualitatum. Et totum hoc patet, ſi conſideretur oximel, in quo remanent realitates mellis, & aceti, ex quibus caloris beneficio oximel componitur, quod ratione ſuæ formæ tale appellatur, quod quidem præſtari non poteſt abſq; mellis, & aceti realitatibus, ex quibus ab agente forma oximellis elicitur. Et alteratione præſtatur ratione qualitatum, quæ beneficio agentis franguntur, quomodo verè dicimus, quatuor illas qualitates elementorũ ſocias eſſe qualitates, eorumq; realitatum, quæ ibi ſunt; ſed non formæ, quandoquidem iſtud mixtum dicitur tale .ſ. aurum, aut leo à ſua forma; & à ſuis ſocijs qualitatibus calidum, vel frigidum denominatur, quod non eo modo, quo ignis in caliditate eſt exceſſus, neq; eo modo, quo dicimus, aquam eſſe frigidam; quia elementa, ad mixtionem venientia, concurrunt quo ad illorum qualitates, ſed refractæ, & caſtigatæ eſſe dicuntur; & hoc vt temperatura conſeruetur. Quapropter ratione alterationis melius dicimus, elementa remanere in mixto ſecundũ virtutes eorum; alioquin non fieret mixtio. Nam inter illas fit reactio, ſequentes elementorum realitates, in qua illorum excellentiæ refranguntur, & caſtigantur, quomodo ſequitur iactura, quam veritatem ex-
2. de Ortu, et Interitu 48. *preſſit Ariſtoteles in 2. de Ortu, & Interitu part. 48. dicens, elementa tranſmutantur, ex quibus fiunt carnes, & oſſa: & quæ calida, calido quidem facto frigido, frigido autem calido; itaut neutrũ ſit ſecundum exceſſum omnino; ſed ad medium veniunt.*

ſimiliter

Digitized by Google

Similiter dicere licèt de ſicco, & humido, quómodo ſit caro, & os. Et totum hoc, quia agens in agendo repatitur. Quomodo omnes qualitates primæ ad temperiem, & ſymetriam reducuntur, cum in mixtione quatuor qualitates primæ ſint agentes, & patientes ad inuicem; quæ tamen in mixti generatione duæ ſunt agentes, & duæ patientes ad quam compoſitionem ex illis, mixtio via dicitur. Illæ namque quo ad earum excellentias ſunt contrariæ, quæ in eodem ſubiecto eſſe nequeunt; quippe, quæ in eodem genere maximè diſtant. Vnde franguntur, & paſſiones dicuntur. De quibus ſcriptum reliquit Philoſophus in 3. Metaphyſ. part. 17. Quæ maximè ſubſtantiam ſignificant ſunt terra, aqua, aer, & ignis, ex quibus corpora compoſita conſtant. Horum autem calores, & frigiditates, & ſimiles paſſiones non ſunt ſubſtantiæ, & iſtæ remanent in corporibus mixtis in eſſe refracto, & caſtigato, ſicuti & ſecundæ qualitates, quæ in mixtis diuerſantur ſecundum intenſionem, & remiſſionem primarum qualitatum, a quibus ſecundæ originem ducunt. Et huius doctrinæ ſignum eſſe poteſt, quia quo ad eoſdem gradus non reperiuntur in omnibus mixtis, quod varijs affectibus comprobatur & timoris, & iræ, & audaciæ, & aliarum affectionum. Vnde in mixtis non ſunt tantum qualitates caſtigatæ, quod confirmat motus illius à prædominio, et anima, quę adeò elementa vnit, vt ex eis vnicum reſultet, & eſt cauſa, ne elementa diſtrahantur, ſicuti augmentationis, nutritionis, & omnium vitalium operationum. Anima namq; continet corpus, quominus putreſcat, & ex conſequenti ne diſſoluatur mixtum in ea, ex quibus componitur. Quare elementa veniunt, & ad illius compoſitionem, & ad alteratione͂, quæ illius dicuntur materia, & vtraq; ratione in mixto remanere dicuntur: ſed ratione mixtionis, & alterationis magis dicimus illoru͂ virtutes remanere. Non enim alteratio fit ſine actione, & paſſione, & iſtæ non ſine contrarietate. Vnde requiruntur quatuor primę qualitates, ex quibus prouenit mixtio. Siquidem ſimile ſimili conſeruatur, & non miſcetur, quandoquidem inter ſimilia media contrarietas non intercipitur, neq; ex conſequenti actio, & paſſio: & cum non eſt alteratio, mixtio eſſe non poteſt, vt patet ex illius definitione. Quare Latinorum opinio non eſt recipienda. Sed ſatis eſt, qualitates ſecundum hoc, quod ſunt in mixto vltra debitam ſymetriam augeri, aut minui, & eſſe exceſſum multoties ſecundum humorum

3. Met. 17.

G multi-

multitudinem, vel inquantum malam, & venenoſam qualitatem acquirunt; quomodo humanum corpus alterationibus eſt ſubiectum, & propterea ægritudines generantur. Signum ſunt medicæ operationes, erga patientem morbum, vt tandem interitus ſequatur. Tum quia ratione continuæ actionis virtus fatigatur, debilitatemque contrahit, materia continuò fluit, vt tandem anima, deſtituta proportionatis inſtrumentis ad ſuas obeundas operationes vitales, ſuo munere fungi non valeat. Totum hoc manifeſtat calor naturalis, ſiccitas corporis, vt tandem neceſſariò cogamur, vitam cum morte commutare. Quomodo igitur primus omnium parens Adam, in quo ſecundum illos Philoſophos facultates, virtuteſq; elementorum reperiebantur, re vera materialis, quoniam erat corpus natura conſtans, immortalitate gaudebat?

Sed rei veritas de mixtione eſt perpendenda, quò cognoſcamus, quomodo elementa remanent in corpore mixto, vt tandem ſecundum Philoſoph. ſententiã notum fiat, corpus primi parentis mixtum non fuiſſe immortale, ſed interitui ſubiectũ. Mixtio re vera ad formam via eſſe dicitur, ex materiæ intimis penetralibus eductam Generandum ſiquidem eſt corpus mixtum. Generatio eſt via ad naturam, quæ forma appellatur 2. de Phyſico Auditu 2. Phyſ. 14. *part. 14. & quoniam generationem alteratio ante ire dicitur, quæ fit ratione quatuor primarum qualitatum, ipſas ad alterationes concurrere eſt neceſſarium. Et cum generationes ſint ſingula-* Prol Met. 7. eiuſ. 26. *rium ex prologo Metaphy. & 7. eiuſdem part. 26. vtriq; componentia requiruntur, ad hoc vt ſubſtantia compoſita ſit in actu, vnde materia eſt adeò neceſſaria, vt ſine illa nihil ex his præſtari poſſit. Neceſſariò igitur elementa requiruntur, quemadmodum & ex definitione materiæ, & elementi notũ redditur. Prima namq; naturalis cõpoſitio eſt ex materia et forma, ex quibus elementa componuntur, et materia in elemẽtis remanere dicitur, quæ ſine qualitatibus eſſe non poſſunt, quorum ſunt perpetuæ ſociæ ſicuti declaratur, cognoſciq; poteſt ex illorum motibus, ex ſe, et ex illorum alterationibus. Quod enim ex ſe mouetur, ex duabus naturis componitur ex recipiente motum, & eſt materia, & ex agente motũ, et eſt forma, quomodo & alterationibus ſubijciuntur, quæ fiunt mediantibus qualitatibus. Generantur ſiquidẽ, & intereunt elementa ſecundum partes. Secunda compoſitio eſt corporum mixtorum. Non enim elementa abſolutè corpora ſimplicia dicuntur, ſed ad corpus mixtum habita ratione; cum illa ſimplicitate careant, quæ*

in

Digitized by Google

in corpore cœleſti exiſtit. Ergo quemadmodum materia ad eſſe in elemētis concurrebat, tanquā illa ex qua; ita in mixtis corporibus eodem modo elementa concurrere videntur. Remanent igitur in mixto, vt ambo ſine materia eſſe nō poſſint. Et recta ratione, quia materia ſubiectum formæ eſſe dicitur, per quā forma ſubſtētatur, ſicuti per illam materia eſt in actu, quæ illius perfectio appellatur. Et licèt formæ deſtruantur, quando actu à materia ſeparantur, ſemper materia ſub alia forma remanet; à qua quidem eo modo, quo ab alia forma proueniebat, eſſe & vnicū eſſe confertur. Et ſicut per ablationem antecedētis formæ antea formatū nomen, & illius definitio amittitur; ita per nouā formā nouum nomen, & ex conſequenti noua definitio confertur. Deſtruuntur igitur formæ, ex materiæ gremio exhauſtæ. Amittitur ergo nomen, & definitio. Ergo ſi compoſitio mixti, ſi alteratio, generationem antecedens, quoniam mixtio eſt ad generationem habilitas, cum neceſſariò requiratur, ſit illa elementorum vnio, quæ abſque alteratione eſſe non poteſt. Realitates igitur elementorum, compoſitioni deſeruientium, & eorum qualitates remanere, eorum ſocias, manifeſtum eſt; ſed non quo ad eorum excellentias. Nam ſi omnino formæ remanent, cur qualitates in eſſe refracto, quæ adeò inſunt elementis, quæ ab illis nulla vi poſſunt auelli, remanent? Quippe quæ arctiſſimo vinculo cum illis colligantur. Si enim integra forma, non refracta qualitas. Et ſi fiat remiſſio quorundam graduum iſtarum qualitatum ratione mixtionis quia formæ ſecundum opinionem Auicennæ in eſſe integro remanent, & qualitates in eſſe refracto, poſſibile eſt, ignem eſſe ſine calore, & aquam ſine frigore: quandoquidem & cur non per bellè dicere poſſumus de igne, & aqua, ſi auferantur aliqui gradus caloris & aliqui gradus frigoris, non omnes auferuntur. Inſequuntur etenim iſtæ qualitates elementa. Quare ſi formæ elementorum integræ manent, ſequitur, in mixto adeſſe ignem in actu, qui ex ſententia Auerrois in tertio de Cœlo com. 67 non eſt ignis actu, niſi in calore, & ſiccitate in ſummo. Vnde ad illarum qualitatum refractionem, & ipſa elementa franguntur, vnicumque mixtum reſultat, & illa vnitas eſt à forma mixti. Igitur elementa franguntur, & quo ad qualitates, ſ. & quoad formas. Dum enim ad mixtionem veniunt qualitates agunt, patiunturque ad inuicem, iactura ſequitur, quomodo fit caſtigatio exceſſus. Et quia elementa habent rationem materiæ ab agente forma mixti ex

3. de Cœlo c. 67.

facultate materia extrahitur, & fit vnum, ſicuti ex materia, & forma fieri vnum affirmamus. Et propterea complexio reſultat ratione mixtionis, & prædominij qualitatum, cum gradus extendantur, & remittantur. Remanent igitur elementa ſecundum ſubſtantias, quæ mixtorum ſunt materia quo ad realitates. Neque euenit in mixtione ſicuti in mille amphoris aquę, quibus ſi vna gutta vini apponatur, non ſequitur mixtio, cum vinum debeat eſſe vinum, quod in vniuerſam aquam mutatur,
1. de Ortu, & Int. 88. & 89 *1. de Ortu, & interitu part 88. & ibidem particula octuageſimanona ſcriptum eſt Quando in potentijs æquantur, tunc mutatur quidem vtrumq; in dominans ex ſui ipſius natura, ideſt tunc ſequitur mixtio. Quomodo illa ad mixtionem eſſe apta dicuntur, quæ habent æquales quodammodo facultates, vt ſit parua diſſonantia, & diſparitas. Nam ſi abundantia, & exceſſus maximus, quia fieret mutatio in ſuperexcellentiam, fieret tranſitus in naturam, quæ habet prædominium, & ſuperexcellentiam, illius natura deſtrueretur. Vnde fit medium commune, ideſt in mixtione medium corpus reſultat. Et in mixtis vera æqualitas non ſtatuitur, neque in vno, neque in pluribus; ne cogamur aſſerere, vnam eſſe omnium æqualem complexionem, ex illa emanantem. Et ideo dicit Ariſtoteles, quodammodo habere æquales facultates. Sed illa ad mixtionem idonea redduntur, quæcunque facientium contrarietatem habent; quæ ſunt ad inuicem paſſibilia, & præcipuè ſi parua paruis apponantur, quo facilius, citiusque permiſceantur, & ſunt quæ facilius diuiduntur, cum ſe magis tangant: nam actiones, & perpeſſiones fiunt per contactum. Etenim congregatio, quæ fit per contactum, eſt mixtio. 1. de Ortu, & Interitu*
Ibidem 43. *part 43. Itaut dicentes mixtionem, neceſſe eſt dicere actionem, ſeu potius reactionem, & contactum. Relinquitur igitur, illa eſſe corpora quæ mutuò ſe tangunt; quod verum eſt de agente, & patiente proximo, non remoto, & iſte eſt naturalis contactus. Sed non craſſa; propterea quod ex craſſitie maior reſiſtentia oritur. Corpora ſicca id nobis manifeſtant, quæ difficillimè diuiduntur. Totum hoc viſciditas indicat, quæ re vera facit maiorem molem, & adeò conglutinationi deſeruit, vt facillimè vnio ſequatur, quæ requiritur in mixtione. Signum veritatis iſtius doctrinæ eſſe poteſt, quia exiſtente aliquo omnino paſſiuo ratione reſiſtentię ad mixtionem*

non

Digitized by Google

non concurrit, vt patet in ſtamno, & are: nam in ſuperficie tantum æs ab ipſo colorem recipit. Et hæc non eſt perfecta mixtio; ſed potius vmbra quædam, & imago mixtionis eſt appellanda. Requiritur etenim in vera mixtione, vt corpus augeatur. Vnde neceſſarium eſt, elementa remanere in mixto, molem augentia & non qualitates tantum, locum non occupantes, quę conditio corpori attribuitur. Et propterea figura carent, vt in mixtione omnes figuras recipere valeant 3. de Cœlo part. 67. *& de maiori mole, quæ eſt in mixtione, ſenſus indicat, & determinat Ariſtoteles in libro de Senſu, & Senſato cap.* 4. *& vberius Alexander in libro de Mixtione, quomodo mixtio non eſt tantùm affectionum, vt patet in calce libri primi de Ortu, & Interitu. Neque formarum ſubſtantialium, quæ, cum ſint naturales, ſine materia eſſe non poſſunt. Item neq; materia miſceri poteſt, quia nunquam ſine forma actu exiſtit. Quare mixtio non eſt niſi in ſubſtantijs, & eſt eorum, quæ natura ſua ſubſiſtere valent, locumq; occupant, & ſunt corpora. Ex quibus colligitur, mixtionem eſſe miſcibilium alteratorum vnionem, quæ vnio dicit totum, ſuas partes magnitudine excedens: & illa vnio eſt elementorum ad illam venientium, cum agant, & patiantur ad inuicem ratione quatuor primarum qualitatum, quæ integra nõ manent, ſed ratione alterationis refracta; diuiduntur namque in paruas particulas, quò elementũ elemento agglutinari poſſit, quomodo forma mixti reſultat. Inquit enim Auerroes, veram mixtionem eſſe, quando ex alteratione fit forma media, quæ eſt forma ſpecifica, vt elementa nouã cauſent ſubſtantiam, nouamque ſpeciem. Neque amplius quatuor formæ ſunt excogitandæ, quatuor elementis dantes eſſe re ipſa, & actu diſtinctæ. Iſtæ etenim in elementis ſunt in ſummo; in mixto autem remiſſæ. Illa in potentia talis, & iſta in actu, in quibus fit tranſitus de potentia ad actum: & hoc eſt intelligendum de potentia cum actu permixta: Quomodo dicimus, elementa illa actualitate carere, quam antequam ad mixtionem veniant, retinebant. Humidum namque eſt illud, quod agglutinandi vim habet, quod neceſſe eſt, eſſe aquam, vel habere aquam, quod experientia manifeſtat, & docet Ariſtoteles in ſecundo de Anima part.* 113. *Et humiditas ſine ſubiecto eſſe non poteſt. Item mixtorum dependentia perpendatur. Prouenit ne ex quatuor qualitatibus, ſoliditate carentibus, ideſt quæ non ſint coniuncta cum corpore ſolido? Totum*

3. de Cœlo 67.

De Sen. & Senſ. 4.

Alex. in lib. de Mixtione De Ortu, & Int. in fine.

2. de Aïa 113.

hoc mixti conſiſtentia manifeſtat; etenim magnũ, & paruũ materiã ſequuntur. Ex pondere, & leuitate mixtorũ id confirmari poteſt, cum grauitates frigus ſequantur, & leuitates calorem. Tum quia ex mixtis fiunt elementa, vt mixtũ ſit potentia elementũ. Sed elementa dicuntur materia compoſitionis; mixta verò reſpectu elementorũ termini à quo rationem habent, in quæ diſſoluuntur. Sed in mixtione illorũ ſinceritates amittuntur, vt ignis non ſit omnino corruptus; ſed ſincerus ignis, inquantum eſt ſummè calidus; itaut remaneant, quando ad medium ſunt redacta. Neq; dubium eſt, an ſeruentur ea, quæ miſcentur, quod optimè explicat Ioannes Grãmaticus in 1. de Ortu, & Interitu com. 129. dicens, elementa nõ eſſe potentia in mixto, ſicuti neque ea, quæ miſcentur ſunt omnino poteſtate reſpectu primi actus, quomodo dicimus, aquam eſſe potentia aerem; neque etiam potentia reſpectu actus ſecundi, ſ. reſpectu habitus tantum, quemadmodum dicimus de Geometra, dormiente; ſed eo modo, quo ebrius Geometra, & aggrediens geometrizare, qui ſecundum habitum Geometriæ operatur, at non ſyncerè, quomodo ille habitus non eſt ſyncerus, ſed deprauatus. Sic igitur vtraq; potentia ſeruatur, actu verò neutrum; quale erat à principio: nam caſtigata eſt eorum ſyncera actio, & non eſt priuſquam miſceantur. Vnde elementa manent in corpore mixto in actu imperfecto, & impuro, inquantum ille actus potentiæ coniungitur, vt ſua vltima perfectio acquiratur, quæ eſt forma elementi per mixti diſſolutionem, quæ quidem elementa non dicuntur eſſe eadem numero, ſed ſpecie. Cuius doctrinæ fundamentum eſſe poteſt, quia à priuatione ad habitum regreſſus non eſt aſſignandus in idem numero ſecundum naturalem potentiam finitam; ſed in idem ſpecie. Vnde, cum conſtituatur in eſſe mixtum ſcilicet aurum, aut leo, formalitates elementorum eſſe deſinunt: quandoquidem illud eſt verè aurum per ſuam formam, realitateſq; elementorum remanent, & forma cum contineat, quæ antea formæ rationem habebat, retinet rationem materiæ. Sed ad mixti interitum fit reſtitutio non numerica, ſed ſpecifica. At ad mixtionem calidum, & frigidum non deſtruuntur; verùm ſummè calidum, & ſummè frigidum, quomodo ignis non eſt purus ignis, neq; aqua dicitur pura aqua. Non enim idem eſt dicere calidum, & ignem, & cum reciprocatione: quemadmodum idem eſt dicere ſummè calidum, & ignem, & ad conuertentiam. Nam ad mixtionem commenſurationes, & ſymetria requi-

Ioan. Gram. 1. de Ortu, et Inter. 129.

requiruntur; & propterea ſunt diuerſa miſcibilia, quia primarum
qualitatum gradus diuerſantur, exiſtentes ſub diuerſa forma
mixti, quod quidem manifeſtum eſt in carnibus, oſſibus, & me-
dullis. Et ſenſus hoc declarat, & præcipuè ſenſus tactus ratione
primarum, & ſecundarum qualitatum, & ex conſequenti ſapo-
res, quandoquidem guſtus quidam tactus eſſe dicitur, colores, &
odores, qui ſunt corporis mixti paſſiones. Non enim in omnibus
eadem participatio reperitur. Vnde horum omnium in mixtione
debita proportio eſt intercipienda, quomodo mixtum reſultat, me-
dium quoddam: & licèt non ſint informantes; tamen mediatatem
in compoſitis perficiunt, vt inquit Ioannes Grammaticus. Qua-
re neq; actiuæ, neq; paſſiuæ qualitates eodem modo ſunt in corpori-
bus mixtis, quemadmodum ſunt in quatuor elementis, quæ per re-
ſolutionem in eaſdem qualitates elementales tranſeunt, non nume-
ro, ſicuti iam dictum eſt, ſed ſpecie. At non ita ad mixtionem; cum
in mixto non reperiatur ignis actu, ſed ſit refractio, vnicumque
mixtum reſultat; cum extrahatur vnica forma mixti, à qua qui-
dem prouenit eſſe, & vnicum eſſe illius corporis. Hæc eſt ſenten-
tia Peripatetica de mixtione, quam ſequitur Auerroes in 3 de Cœ 3. de Cœlo
lo com. 67. Nam ibidem ſcriptum reliquit Ariſtoteles, ſimplicia 67.
corpora eſſe compoſitorum materiam, propterea figura carent,
quemadmodum dicitur de materia, omnes formas naturales reci-
piente. Vbi Auerroes dicit, inquirens. Quare non ponitis, hæc Ibidem.
elementa habere figuras; & iam dixiſtis, materiam primam
omnium formarum non eſſe receptibilem, niſi quantum caret
omnino forma? Et ſoluit, dicens, non eſſe neceſſarium in recepti-
bili, niſi vt careat forma, quam recipit, ſed non quod omnino ca-
reat forma, quam gloſſam videre eſt apud eundem Auerroem in 3. 3. de Aĩa 4.
de Anima com 4. Et quoniam materia eſt omnium formarum re-
ceptiua, omni forma omnino priuata eſſe dicitur. At non ſic ele-
menta, quæ omnes formas non recipiunt; denudantur nihilomi-
nus ab illis formis, quas recipiunt. Quod enim eſt poteſtate ens in-
definitum, atq; indeterminatum dicitur: terminus etenim non eſt
niſi eius, quod eſt in actu 4. Metaphyſ part. 15. Et proportio ter- 4. Met. 15.
minantis ad terminatum eſt ſicut proportio formæ ad materiam?
itaut terminans habeat rationem formæ, & terminatum materiæ:
quomodo dicimus formam finitatis eſſe cauſam, & materiam in-
finitatis. Sed non ſic dicimus de materijs ſecundis, receptibilibus
quarundam formarum, à quibus cum ſint denudatæ, in potentia

Digitized by Google

eſſe dicuntur. Numerus ſiquidem potentiarum eſt ſecundum numerum ſpecierum generabilium, inquit Auerroes in libro 12.
12. Met. 11. *Metaphyſ. com 11. Gradus etenim ſunt perpendendi in materia,*
De ſub. or. 5. *ſicuti & in potentia ex libro de ſubſtantia orbis cap 5. Et in pri-*
1. Phyſ. 5. *mo de Phyſico Auditu com 1. ſcriptum eſt, quæ ſunt præter materiam primam, & vltimam formam cuiuſlibet rerum naturalium, ſunt materiæ compoſitæ, & formæ compoſitæ: nam materia prima omnibus formis eſt ſubiecta; ſed non prima eſt compoſita, & materia, & forma; quoniam vnumquodq́ue entium, habens principium motus proprium, neceſſe eſt, habere ſubiectum proxi-*
2. Phyſ. 10. *mum commune 2. Phyſicorum com. 10. Sed elementa non ſunt materia prima, ſed ſunt compoſita ex materia, & forma. Eſt igitur elementum, habens naturam, ſicuti mixta, quæ veniunt ad mixtionem. Vnde illa concurrunt mediantibus elementis, in mixto remanentibus, ex quibus vnio reſultat, quæ eſt ex partibus, & partes ſunt materiales. Ergo quantæ. & quantitas, ſine materia eſſe non poteſt. Igitur ad mixtionem materia quanta requiritur, quæ infinita eſſe non poteſt: quoniam omne mixtum eſt finitum ratione formæ, cuius quidem munus eſt terminare. Manifeſtum ergo eſt, quatuor elementa ad mixtionem concurrere, quæ ſunt terminata, tanquam materia proxima, aut fiat mixtio ex alijs mixtis, vt manifeſtum eſt de ſanguine ex diuerſis cibis, de ſemine, & de partibus homogeneis, & etherogeneis beneficio quatuor qualitatum, agentium, & patientium adinuicem. Vnde elicitur forma mixti, ex facultate materiæ remotæ, & ex facultate materiæ propinquæ. Et quoniam materia ſine forma eſſe non poteſt, cum fiat mixtum, ſine forma mixti non eſt mixtum, neq́ue illa forma ſine materia, & ſunt quatuor elementa, quod eſt quantum ratione materiæ, & quantum tantum ratione formæ mixti, cuius eſt terminare cuius formæ quatuor primæ qualitates perpetuæ ſociæ eſſe dicuntur, non formarum elementorum, quæ non amplius ſunt, ſed illius formæ, mixtum in actu reddentis, quæ antea formas elementorum ſequebantur, ſicuti viſibilitas ſine participationis ratione eſſe non poteſt, ſed in eſſe refracto. Vnde diuerſæ paſſiones mixti reſultant. Niſi fortè quis dixerit, in mixto in actu reperiri ignem, quod non ſolum eſt falſum, verum etiam abſurdum. Refranguntur enim, quemadmodum refrangitur elementum, ibi permanens quo ad ſuam realitatem; ſed non quo ad ſuam formalita-*

tem,

tem, per quas, & qualitates ſecundæ ſunt refracta, cum ambæ magis, & minus recipiant. Durum namque per ſiccum tale dicitur, et molle per humidum; quomodo illarum primarum qualitatum paſſiones dicuntur, per propoſitionem topicam ſicuti ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter; ita magis ad magis, & maximè ad maximè. Et humidum ſicco eſt cauſa terminationis; quomodo vtrumque vtrique glutim fiet, eo modo quo farinam cum aqua conglutinamus, ex quibus ſit vnum, & ex conſequenti vnum determinatum corpus. Et propriiſſimè ſiccum eſt terra, humidum verò aqua, quæ quo ad ſenſum eſt omnium humidiſſima Totum hoc ſulphur atteſtatur, citiſſimè in ignem pertranſiens ratione ſymboleitatis, iuxta; illud ſecundi de Ortu, & Interitu part. 25. In habentibus ſymbolum, facilior eſt tranſitus. 2. de Or. & Int. 25. *Plumbi, & ferri grauitates confirmant, chryſtallus, qui eſt aqua congelata, in quo reperiuntur defectus calidi omnino 2. Poſteriorum part. 12 Et ſi chryſtallus ſit corpus mixtum; tamen aqua eſſe videtur, vt nihil omnino ſit, niſi aqua condenſata. Quod etiam manifeſtum eſt in omnibus ignitis quæ in ſuprema aeris regione accenduntur. Et in animalibus, quæ ex terra, aut aqua, & aere generantur: Nam calor Solis, diffuſus in aere, & aqua, generat animalia, quæ ex putredine generantur. Et primus omnium hominum parens de limo terræ formatus eſt, quod verum eſſe dicimus quo ad agens vniuerſale. Nam ſi eſſet poſſibile, hominem generari à non ſemine hominis, media æquiuocatio inter iſtos homines interueniret. Nam per materiei diuerſitatem, diuerſa etiam forma redditur. Vna etenim eſt materia communis, plures verò propriè; niſi velimus dicere, quodlibet generari ex quolibet, & in quodlibet, & tunc vniuerſaliter materiæ erunt ocioſæ, & ſuperfluæ; qua de re optimè diſputat Auerroes in 8. de Phyſico Auditu com. decimoquinto, & 46. Et de agente vniuerſali patet ex illo Matth. cap. 3. dicentis. Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ, quod etiam feciſſe poſt diluuium Deucalionem, & Pirrham fabulantur Poetæ. Sed ad mixti conſtitutionem elementa in eſſe refracto remanent. Dicit enim Auerroes in tertio de Cœlo com. 67. Cum ex his vna forma generetur, & corrumpantur formæ ſecundum earum medietatem, tunc prima materia reciperet primo, & eſſentialiter omnes formas, & non reciperet formas compoſitorum mediantibus iſtis corporibus. Et ſi quis*

2. Poſt. 12.

8. Phyſ. 15. 46

Matth. 3.

dixerit,

dixerit. Ergo formæ ſubſtantiales elementorum recipiunt magis, & minus, quæ eſt diſpoſitio accidentium, & non formarum ſubſtantialium. Reſpondet Auerroes, formas ſubſtantiales elementorum eſſe diminutas à formis ſubſtantialibus perfectis, & quaſi earum eſſe medium eſſe inter formas, & accidentia. Et ideò non fuit impoſſibile, vt formę eoru ſubſtantiales admiſcerentur, & proueniret ex collectione earum alia forma, ſicut cum albedo, & nigredo miſcentur, fiuntq; ex eis multi colores medij. Et hæc eſt illius ſententia de permanentia elementorum in mixto. Vnde eſſe ſpecificum elementorum amittitur quandoquidem ex illis alia forma reſultat, mixto eſſe conferens; cum peralterationes fiat fractio, & caſtigatio, ex quibus complexio reſultat. Et quoniam quatuor primæ qualitates eorum perpetuæ ſociæ eſſe dicuntur, & ipſæ franguntur, & hebetantur. Id ſenſus tactus indicat, quandoquidem ex tactu hominis benè proportionati in complexione delectatio percipitur, ex tactu verò ignis diſconuenientia, & dolor ſicuti mollities, & durities carnium. Et illæ formæ ſunt in potentia in mixto; ſed non vſque adeò, vt nihil ſit actualitatis, propterea quod illa potentia eſt actui permixta. Et elementis reſtituitur per mixti reſolutionem, non eadem numero; verùm ſpecie, ſicuti & ijdem gradus ratione ſocietatis inter formas, & quatuor primas qualitates elementorum; de qua potentia cum actu coniuncta verba facit Ariſtoteles in 8 de Phyſico Auditu part. 32. & 8 de Phyſ. Au. 3.

Auerroes ibidem com 4. & non rarò alibi. Nulla ſiquidem forma eſt compoſita ex corporibus, quæ potius corporis perfectio eſt Ibidem 4.

appellanda. Et quoniam aliud ab elementis generatur, in illo iam genito, non amplius formalitates elementorum reperiuntur, neq; illorum qualitates eo modo, quo conſtituebantur elementa, antequam ad mixtionem venirent, quę ad eam ita deueniebant, vt ſpecies variaretur, & ſeruarentur eorum realitates ſub alia forma; quia conſtituitur in eſſe ab agente forma mixti ſub eorũ realitatibus quas ſequuntur quatuor primę qualitates refractę, & caſtigatę, quę pro illarum diuerſitate, inquantum magis, & minus refranguntur, & caſtigantur, qualitates ſecundę, ab illis emanantes, magis, & minus, & ipſę ſuſcipiunt, vt diuerſę corporum temperaturę confirmant quas inſequuntur mores animi, vt omnes Philoſophi, & Medici teſtantur Vnde tot mixtorum ſpecies emanant, & tot diuerſitates in qualitatibus primis, & ſecundis; & propterea tot diuerſę complexiones. Et iſtę amplius formę ſpeci-

fica

ſicę non ſunt appellandę, ſed ex omnibus illis vna forma reſultat, cum iam illæ ſint caſtigatę, atq; refractę, ſicuti & qualitates primę, quomodo amittitur nomen, & ratio elementi. Et totum hoc alteratione prętatur, extrabiturq; illa forma ſpecifica, qua mixtum perficitur. Nam aliud à miſcibilibus generatur, & generatio eſt via ad eam naturam, quę dicitur forma, quę eſſe non poteſt abſque primarum qualitatum refractione, qoomodo elementa deſinunt eſſe elementa, mixtumq; reſultat, aut animatum, aut inanimatum. Quare & noua ſpecies. Neque Auerroes dixit illas formas eſſe medias, ſed quaſi medias, cum aliqua ex parte formis ſubſtantialibus aſſimilentur, & aliqua ex parte formis accidentium, intenduntúrque, & remittuntur ea intenſione, & remiſſione, quibus ſpecies variantur, quomodo illæ formę ſunt imperfectę. Et illę formę ſunt indiuiſibiles, quatenus elementa conſtituunt, ſed non quatenus ad mixtionem veniunt. Neque dicatur, ſubſtantiam non ſuſcipere magis, & minus. Nam forma ignis in igne non ſuſcipit magis, & minus ratione ſuę indiuiſibilitatis; cum ſubſtantia ſit indiuiſibilis; ſed ſi conſideretur, ſpeciem variari, quę non variatur, inquantum elementum conſtituit, intenſionem & remiſſionem ſuſcipit; quia ex elementis componitur mixtum, & ex conſequenti forma, dans eſſe ſpecificum, realitateſq; elementorum illa forma ligantur: proprium ſiquidem formę eſt vnire; quandoquidem elementa diſtraherentur, niſi eſſet aliquod continens, & ligans. Et illa, cum ſint extra propria loca, ad illa naturalem inclinationem habere dicuntur, & in ſuis locis per interitum mixti redeunt, vt nihil vanum, nihilque ſit ocioſum in fundamento naturæ, & creaturæ. Et quemadmodum in nutritione ſit tranſmutatio vnius in alienam ſpeciem, ſcilicet à forma panis ad formam chyli, ſanguinis, & carnis, & ex conſequenti vnius ſpeciei ad aliam ſpeciem; ita in mixtione oritur eſſe ſpecificum, diuerſum ab elementis per formam mixti, quia formæ elementorum remittuntur, gradus deperdentes, quomodo ſpecies mutatur, neq; amplius ſunt elementa, ſed corpus mixtum, & vocatur medium, diuerſum à miſcibilibus. Nam ex ipſis omnes mixtorum formæ elici poſſunt, & reſultare omnes mixtorum ſpecies; ſed non ſic per intenſionem, & remiſſionem quatuor primarum qualitatum, quarum intenſio, remiſſioq; poteſt eſſe abſq; ſpecierum variatione: ſiquidem idem eſt aer, etſi maiorem, vel minorem recipiat caliditatem; ſed dum remittuntur formæ,

non

Digitized by Google

non remanet forma elementi, cum forma mixti reſultet, quæ illi eſſe confertur; requiruntur nihilominus debitæ qualitates, ad hoc vt forma conſeruetur, & ex conſequenti elementorum realitates. Et formæ elementorum, quæ ſunt ſubſtantiæ, intenduntur, & remittuntur cum ſpeciei variatione; ſed non illa, quæ reddit mixtum tale in eadem ſpecie: ſiquidem mixtum ſpecie differt ab elementis ratione formæ. Sunt etenim elementorum formæ, ſi cum cęteris formis mixtorum comparentur, formæ imperfectę. Et totum hoc verum eſt de elemento, quatenus ad mixtionem venit, quia tunc variatur ſpecies, non inquantum elementum; quandoquidem hoc pacto formæ elementorum in eſſe indiuiſibili conſiſtunt; in quantum ſubſtantia non vt eſt quanta tanta, eſt indiuiſibilis. Diuiſio etenim eſt ratione quantitatis. Ex quibus ſequitur, non eſſe amplius quatuor formas, diſtinctas, prout diſtinctæ dicebantur, antequam eſſet mixtum ſed eſt facta vnica forma, dans eſſe, & vnicum eſſe illi corpori mixto; quod quidem per reciprocam elementorum alterationem præſtatur.

Et ſi dicatur. Si eſt intenſio, & remiſſio illarum formarum, ſucceſſiuè acquirerentur. Ergo per motum. Ergo ad ſubſtantiam eſſet motus contra doctrinam Ariſtotelis in quinto Phyſi-
5.Phyſ. 10. *corum part. 10. Dicendum, ex elementis fieri mixtum. Requiritur igitur forma mixti, quæ eſſe nequit abſque præcedente alteratione. Eſt ergo varianda ſpecies, quomodo illæ formæ franguntur. Vnde requiritur verus motus, qui eſt alteratio, & ſtatim poſt vltimam diſpoſitionem forma mixti eſt in actu. Quare motus alterationis ſit in tempore; at forma mixti non in tempore, ſed poſt vltimam diſpoſitionem. Et hæc doctrina manifeſta*
6.Phyſ. 59. *eſt ex Auerroe in 6 de Phyſico Auditu com. 59. vbi dicit, generationem primæ partis componi ex alteratione, & generatione; quoniam cum aliquid generatur ex aliquo, v. g. caro ex ſanguine, primo amitterentur qualitates, & accidentia propria ſanguinis, donec amittatur forma ſanguinis, & fiat forma carnis, & hoc in fine motus. ſ. in non tempore. Et hoc idem expreſſit Auer-*
1.Phyſ. 62. *roes in 1. Phyſicorum com. 62. In ſpermate (inquit) apud generationem hominis, non ceſſant partes ſpermatis recedere, & partes fieri hominis, donec forma humana perficietur; itaut generatio ſequatur alterationem. Quare, in ipſa generatione extrahitur forma, quæ dat eſſe corpori mixto, ſed deperditur illa formalitas vniuſcuiuſque elementi, quam elementa retinebant à*

ſua

Digitized by Google

ſua forma ſpecifica, cum eſſent reipſa, & actu elementa.

Et vt iſtius rei veritatem amplectamur, eſt animaduertendum, mixtum duobus modis conſiderari poſſe, & in fieri, & in facto eſſe: primo modo conſideratum, quatuor elementa illius materia eſſe dicuntur, quomodo eorum formæ vnà cum ipſo elemento ordinem habent ad illius formam ſubſtantialem, ex illis reſultantem, quæ formæ mixti dici non poſſunt ſed elementi; quandoquidem non dum corpus mixtum factum eſt. At cum iam mixtum factum fuerit; non ſunt amplius elementorum formæ propterea quod iam mutata, & variata eſt ſpecies per formæ variationem alteratione, qua conſtituitur in eſſe forma mixti, per fractionem & caſtigationem illarum formarum, quæ iam ad vnam formam ſunt redactæ, vt ex pluribus elementis vnum mixtum conſtituatur, unicam habens formam, in indiuiſibili conſiſtentem, inquantum eſt ſubſtantia, ad cuius ſeparationem, quæ eſt illius interitus, mixtum deſtruitur. Vnde hoc pacto elementa manent in corpore mixto. Cumq; primæ quatuor qualitates ſint elementorum ſociæ, ſuſcipientes magis, & minus, & formæ mixti pediſſequæ ſint qualitates ſecundæ, diuerſitates complexionum oriuntur.

Cum igitur Adam eſſet corpus mixtum. Cur erat immunis ab his, quæ proueniebant ab elementis, & à quatuor primis qualitatibus? Cur non erat diſſoluendum illud corpus mixtum, & præcipuè cum elementa ſint corpora generabilia, & corruptibilia? Nunquid ab illis immortalitas? immò potius interitus. Id animaduertens D. Ambroſius dicebat illum mortuum, filium vnicum matris ſuæ, quem a mortuis ſuſcitauit Chriſtus dominus, in loculo à quatuor elementis, ad ſepulchrum ferri. Neque Adam, & Eua erant eiuſdem tempera[men]ti. Ille namque ex terra, illa verò ex oſſe formata eſt. Mores hoc patefaciunt, de quibus verba facit Ariſtoteles in libro 9. de Hiſt. Animalium cap. 1. Excedit etenim mulier virum in miſericordia: illa virum ſuperat in inuidia: eſt magis querula, maledicentior, atque mordacior, maximè anxia, ad deſperationem procliuior, impudentior, facillimè decipitur, magis viget in memoria, virum in vigilantia ſuperat. Sed maſculus fortior, magis conſtans, cum illius calor mulieris calorem in vigore excedat. Sepia hanc veritatem confirmat: Siquidem ſi fœmina ſit à tridente icta, mas illam adiuuat, ſed fœmina, mare percuſſo, fugam arripit. Et ad omnes actiones eſſe idoneam

D. Amb.

9. de Hiſt. An. 1.

mulierem,

Digitized by Google

mulierem ſicuti, & marem, docet diuinus Plato in libro quinto de Republica; quamuis fœminæ ſint imbecilliores, peioresq; itaut virorum ſexus robuſtior validiorque habeatur, & ad omne opus, & ad omnem diſciplinam ſit melior, quam veritatem amplectitur etiam Galenus in 9 de Placitis.cap.3. Vnde varia ſunt temperamenta, quibus vita elongatur, & breuis redditur. Et quid tandem ſequitur in elementis? Putredo, vno excepto igne, & magis in corpore mixto animato,quod tandem in putredinem reducendum eſt, & in quatuor elementa eſt diſſoluendum. Nam verum eſt dicere, putrefactionem eſſe corporis mixti interitum, quia deſtruitur calor naturalis à calore extraneo, & tunc fit diſſolutio mixti in quatuor elementa, qui interitus naturalis ab Ariſtotele, & ab alijs peripateticis nuncupatur;cum violentus ſit ille qui fit per combuſtionem. Et primus interitus eſt ſecundum naturam vniuerſalem, quæ determinauit, omne, quod genitum eſt, ad interitum eſſe reducendum, & eſt, quando humidum radicale abſumitur à naturali calore; quomodo calor extinguitur, ſequiturque interitus, qui eſt dicendus naturalis ſecundum naturalem naturæ curſum. Cur igitur primus parẽs Adam, ex quatuor elementis compoſitus ſenectuti, & ariditati non erat obnoxius? Nam corruptio ſecundum naturam, vt ſenectus, & ariditas viæ ſunt ad tabem in vltimo ſenio, & ex his omnibus primi parentis interitus confirmatur.

Declaratur, Adamum eſſe interitui obnoxium ex nutritione.

Geneſ.1. P*oſtquam Dominus Deus creauit omnia, faciens hominem ad imaginem, et ſimilitudinem ſuam, dixit. Ecce dedi vobis omnem herbam,afferentem ſemen ſuper terram, & vniuerſa ligna,quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui,vt ſint vobis in eſcam, & cunctis animalibus terræ, omniq; volucri cœli, & vniuerſis, quæ mouentur in terra,in quibus eſt anima viuens,vt habeant ad veſcẽdum. Formauit etenim Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ,qui factus eſt in animam viuentem, qui à principio plantauerat Paradiſum voluptatis, in quo poſuit hominem*

Digitized by Google

hominem, quem formauerat, vt operaretur, & cuſtodiret illum; & quoniam factus eſt in animam viuentem, erat conſeruandus, quæ quidem conſeruatio, & vita abſque nutritione cum præſtari non poſſint (nutritione namq; eorum, quæ ſub Luna vitam degũt, eſt definitio) de humo terre produxit Deus omne lignũ, pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue; præcepitq; ei dicens. Ex omni ligno Paradiſi comede. Et rectè quidem, quia agens, quod ex intellectu operatur, volens, præcipiensq; finem, vult etiam, atq; præcipit media, ad illius conſecutionem neceſſaria. Volens igitur Deus vitam, quę ſine nutritione in homine eſſe non poteſt, cum eſſe hominis vellet, & viuere viuentibus eſt eſſe 2. de Anima part. 37. & ipſam nutritionem etiam voluit, quæ omnes alias prioritate naturæ præcedit; quippe quæ ſine ſenſitiua eſſe poteſt; at hæc non ſine illa. Comedere igitur primus parens tenebatur, ita & Deo præcipiente, & hoc neceſſariò natura exquirente. Statutum eſt enim a natura, omnia animalia nutriri. Eſt enim ſubſtantia conſeruanda, quæ eouſque conſeruatur, quouſque alitur. 2. de Anima 47. Quomodo ratione differunt nutrimentum, & augmentatio. Nam nutritur, quouſque ſaluum eſt, quod nutritur: non autem quod minuitur, & augetur quouſq; ſaluum eſt, augetur, & minuitur; quod quidem & experientia manifeſtat, & confirmat Ariſtoteles in libro primo de Ortu, & Interitu part. 41. Nutritio autem eſt ſubſtantiæ deperditæ reſtauratio, qua viuimus, in calido, & humido conſiſtens, à quibus qualitatibus exordium ſumit, ex qua quidem nutritione, & forma, & ſpecies conſeruantur, quæ neceſſariò, dum vitam degimus eſt conſeruanda. Quodquidem ex naturali calore manifeſtari licèt, animæ, qua viuimus inſtrumentum. Cuius ſubſtantia eſt aerea, & aquea, quemadmodum ex ſemine conijcere poſſumus, retinente modicum quid terreſtris ſubſtantiæ in quo maximè illæ iam dictæ qualitates vigent; quod quidem expreſſit Ariſt in libro ſecundo de Generatione Animalium cap. 3. & Galenus in primo Aphoriſ. com. 14. & in libro aduerſus Lycum. Cum autem in nutritione partes, quæ deperditæ ſunt reſtaurentur, iudicandum eſt, præceſſiſſe partialem interitum. Ergo partialem etiam exiccationem, & refrigerationem. Totalis interitus hoc manifeſtum reddit. Mortua etenim corpora frigida ſunt, aut talia remanere percipimus, & maraſmum patientes, & refrigerantur, & exiccantur: Extinguitur ſiquidem naturalis calor; quo pacto qualitates contrariæ

Genes. 2.

2. de Aĩa. 37.

2. eiuſ. 47.

1. de Ortu. & Int. 41.

2. de Gen. An. 3.

Gal. 1. Aph. 14.

Aduerſus Lycum.

caliditati,

caliditati, & humiditati remanere perſentimus, à quibus vita originem trahere videbatur. Ergo exiccatio denotat interitum, ex qua prouenit maraſmus, & poſt ſequitur mors. Ergo exiccatio denotat interitum, qui partialis eſt, dum reſtauratur in nutritione id, quod deperditum eſt. Quod appetitus, & ex conſequenti fames manifeſtat, quæ ratione indigentiæ cauſatur, vt reficiatur deperditum, & exiccatio ſequatur partialis, ſicuti & refrigeratio. Quæ indicant, aliquando eſſe futuram totalem exiccationem, refrigerationemque. Exiccatio etenim eſt via ad interitum: & frigiditas eſt naturæ inimica, quæ illius opus non ingreditur, niſi per accidens. Si igitur nutritus fuiſſet Adam, in illo ſtatu fuiſſet indigentia nutrimenti, & ex conſequenti appetitus. Ergo reſtauratio. Ergo particularis interitus, denotans totalem interitum. Et ex conſequenti ex particulari ſiccitate, & frigiditate omnium partium, & exiccatio, & frigiditas concluditur. Ergo & illius corporis interitus. Vnde & caliditas, & humiditas ad generationem concurrunt: illa inquantum cauſa efficiens inſtrumentaria, & iſta inquantum materia. Et propterea maxima caliditas, & humiditas in nuper nato viget, & eò magis in ætatibus, quo magis ad ortum accedunt. Vnde in vltima ſenectute ad vltimam exiccationem corpus reducitur. Totum hoc ſegnities in ſene indicat, & agilitas in puero. Nam & propterea aliqui pueri viuidiores appellantur, cum maiori copia caloris innati abundent. Cuius rei ſignum eſſe poteſt nutrimenti deſiderium: Nam ex ſententia Hippocratis 1. Aphoriſ. 14. qui creſcunt plurimum habent calidi innati, plurimo igitur indigent alimento; alioquin corpus abſumitur. Senibus verò parum calidi innati ineſt, paucis propterea fomitibus egent, quia à multis extinguuntur: ſed inter pueros illos dicendum eſt maxima difficultate ieiunium ferre, qui inter ipſos ſunt viuidiores, quod non dicitur de ſenibus in prima ſenectute conſtitutis, facillimè ieiunium ferentibus, quod de ſenibus veritatem non habet, in vltima ſenectute vitam degentibus. Non enim perfectæ concoctiones in primo ſenio celebrantur, quomodo humor pituitoſus generatur, dulcedine præditus, appetentiam prohibens; cum ex ipſo corrugatio non fiat, ad excitandam famem perneceſſaria: quod quidem euenire videtur in vltimo ſenio: cum pituita aciditatem contrahat, quomodo corrugatio oritur, fameſq; excitatur, in quo frigiditas, & ſiccitas prædominium habent, qua in ætate difficillimè ieiunium fertur, & 1. Aph. 14

citiſſimè

citiſſimè ad terram, de qua ſumptus eſt, debet reuerti. Quomodo iſtæ qualitates tantùm remanent, cæteris qualitatibus contraria, & ſunt caliditas, & humiditas ſecundum moderantiam, quæ in generatione adeò ſunt neceſſariæ, vt ſine ipſis generatio, & aliæ operationes vitales eſſe non poſſint. Vnde humidum abſumitur, caloris pabulum, ſenes patiuntur maraſmum, & tandem eis accidit ſicuti lucernis accidere videmus, olei ſuffectione, ideſt humiditate carentibus, ſicuti illi nutrimento carent; quomodo neceſſariò ſequitur interitus: quia partiales illæ generationes, & illi partiales interitus ex cibo ſanguis, ex ſanguine caro, ex carne os generantur; quomodo natura ſemper exiccando procedit; quippe quæ illas partes nutriendo, non ita puras reficit, debilitatem contrahens: quandoquidem actio fit à naturali virtute, laborem, ratione materiæ perſentiendo; qua ratione vltima ferè ſiccitas introducitur, ſub qua vita conſeruari non poteſt, vt calor, animæ inſtrumentum, extinguatur. Et fundamentum, iſtius veritatis eſſe poteſt, quoniam materia continuo fluit. Et re vera nutrimentum in principio diſſimile eſſe dicitur; in fine verò factum eſt ſimile; quia exiſtens in potentia caro, fit actu caro, & quod eſt in potentia os, fit actu os. Sed ea puritate refractæ partes non vigent. Cuius rei ſignum eſſe poteſt, continua partium exiccatio. Et nutrimento re vera augetur calor naturalis, quo in paſſum agere poſſit, vt naturales operationes, quibus indiuiduum conſeruatur, celebrentur. Sed natura ſemper exiccando procedit, illamque puritatem amittit ſemper, quæ in ſemine reperiebatur: ſiquidem illa caliditas, in ſemine exiſtens, & in ſpumoſa parte ſeminis, adeò ad generationem neceſſaria eſſe dicitur, vt ſine ipſa nihil generari valeat, illique ſpiritus in ſemine, & in ſpumoſa parte ſeminis exiſtentes, in quibus natura inuenitur, proportione reſpondentes elemento ſtellarum, ea puritate non ita nitent, vigentque, quæ caliditas, ſicuti ſpiritus illi puri fœtui communicantur, quo carent ſenes, quia non ſatis eorum natura concoquere poteſt 1. de Gen. Anim. cap. 18. *Et totum hoc ratione reactionis, per quam debilitas contrahitur; cum agant, & in agendo repatiantur, vt ſemper exiccentur, eaque naturalis humiditas deperditur, & ea puritas, qua antea vigebant. Cuius rei ſignum eſſe poteſt, quoniam aliena humiditate eſt conſeruanda: ſicuti calor ex re extrinſeca: & illa humiditas extrinſeca eandem per-*

H fectionem

Digitized by Google

fectionem præſtare non poteſt, hæc humiditati intrinſecæ: neque calor aduentitius calori naturali. Ad hoc enim, vt calor naturalis conſeruetur, neceſſariò concoctio nutrimenti requiritur, ſequeſtratio, diſtributio, & aſſimilatio. Nam ſi non ſeparetur, neque aſſimiletur, id eueniet quod dixit Hippocrates, nomine eſſe nutrimentum, ſed non re: cum trifariam nutrimentum dicatur. Eſt namque quod nutrit; & quod veluti nutrimentum eſt: & quod futurum eſt nutrimentum. Quod nutrit, corpori adiungitur, nec amplius futurum eſt, id propriè nutrimentum vocatur. Vnde dicendum eſt, nutrimentum confici, & concoqui. Et propterea eſt neceſſariò alteratio, & mutatio quæ eſt de contrario in contrarium. Sequitur igitur, alimentum eſſe contrarium: & recta ratione, quandoquidem ſimili à ſuo ſimili non patitur, ſed à contrario, & nutrimentum a nutribili patitur, ſed non hoc ab alimento, quemadmodum Artifex à materia non patitur, ſed ab illo materia; verùm mutatur tantum in actum ex ocio. Ergo nutrimentum eſt contrarium 2. de Anima part. 45. Quæ doctrina vera eſt ſecundum ſubſtantiam. In ſubſtantia namque nutrimenti eſt priuatio rei nutriendæ, quomodo eſt vt contrarium, ſequiturque paſſio ratione tranſmutationis in ſubſtantiam nutritam, & eo tempore ſimile redditur. Sed illa doctrina quoad qualitates non eſt audienda, quia oppoſita agunt, & patiuntur adinuicem. Et alimentum & vt crudum, & vt coctum conſideratur: primo modo contrarium contrario alitur: ſecundo modo ſimile ſimili; cuius rei ratio reddi poteſt; quia tunc ſequitur generatio partialis. Et crudum nutrimentum appellatur nutrimentum in potentia, contrarium quidem: digeſtum verò ſimile; quandoquidem eſt pars nutribilis, quæ eſſe non poteſt, niſi illi ſimilis reddatur, & nutritio fieri non poteſt, niſi concoctio celebretur, quæ celebrari non valet, niſi per caloris vim, quæ mutatio fit de ſubſtantia in ſubſtantiam. Ergo rei partialis generatio ſequitur, & interitus particularis formæ. Euenire namque eſt dicendum partiali generationi, quemadmodum de totali ſcriptum eſt in primo de Ortu, & Interitu part. 23. quo in loco definens Ariſtoteles generationem, ſcriptum reliquit. Generatio eſt tranſmutatio totius in totum, nullo ſenſibili remanente vt ſubiecto. Interit re vera totum: quia forma dat eſſe, & vnicum eſſe ſubſtantiæ compoſitæ, quæ eſt in ſubſtantia illa, quomodo rationem partis habere dicitur; quippe quæ ſubſtantia

[Margin, beside "teria non patitur": 2. de Aiã 45.]

[Margin, beside "Euenire namque": 1. de Ortu. & Int. 23.]

compoſita

Digitized by Google

compoſita ex materia, & forma componitur, cum & partis, &
principij ambo rationem habeant. Sed forma cum contineat cor-
pus, quia illius munus eſt continere, quia putreſcit corpus, quan-
do ſeparatur a corpore, a qua recipit nomen, & definitionem, to-
tius rationem habere dicitur: ab ipſa namque omnes operationes
præſtantur, ſicuti dicimus, Socratem eſſe totum continens. Et hoc 2. Phyſ. 31.
conſiderauit Ariſtoteles in libro ſecundo de Phyſ. Auditu part. 31.
Nam non eſt dicendum, materiam ipſam mutari, ſed totum mu-
tatur per formæ mutationem; ſiquidem in generatione deper-
ditur forma, quæ quoniam eſſe, & vnum eſſe conferebat, non
amplius nomen, neque definitionem confert. Vnde aboletur illa
ſubſtantia compoſita, quæ cum eſſet priuata illa forma, quam
recipit, nomen & definitionem confert alteri ſubſtantiæ ſenſibi-
li: vnde aliud totum generatur, quia reſultat alia ſpecies corpo-
ris naturalis. Sic in generatione partiali, quando ex chylo fit
ſanguis, & ex ſanguine caro, eſt generatio ſanguinis, & inte-
ritus chyli, ſicuti eſt generatio carnis, & interitus ſanguinis.
Quod quidem non dicitur de his, quæ mouentur ſecundum mo-
tum alterationis, quæ generationem præcedit, in qua quod rema-
net eſt illud totum, ſubiectum accidentium, quorum tantum eſt
mutatio. Ex quibus manifeſtum redditur, quæ & quantæ ſint
alterationes in nutritione, ad interitum præuiæ diſpoſitiones. Et
iſtæ nutritiones pro ætatum diuerſitate, temporum, & comple-
xionum maximè diuerſantur, iuxta illud Hippocratis in libro 1. Phyſ. 13.
primo Aphoriſ. 13. ſenes facillimè ieiunium ferunt, ſecundo loco
qui ætatem conſiſtentem habent, minus adoleſcentes, omnium ma- Ibidem 14.
ximè pueri, & præſertim qui inter ipſos ſunt viuidiores. Nam
qui creſcunt plurimum habent calidi innati, plurimo igitur in-
digent alimento; alioquin corpus abſumitur. Senibus verò pa-
rum calidi innati ineſt, paucis igitur fomitibus egent, quia
multis extinguuntur. Hanc ob cauſam febres ſenibus non ſimi- Ibidem 15.
liter acutæ fiunt: frigidum enim eorum corpus. Et de tempori-
bus anni ibidem ſcriptum eſt Aphoriſmo decimoquinto. Ventres
hieme, & verè natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi. Qua-
re per ea tempora copioſiora alimenta ſunt exhibenda. Etenim
tunc calor innatus copioſior eſt; vnde & pluribus egent alimen- Ibidem 18.
tis. Indicio ſunt ætates, & athletæ, & ibidem decimooctauo ſcri-
ptum eſt. Aeſtate, & Autumno cibos difficillimè ferunt, hieme
facillimè, ſecundum locum ver habet. Et totum hoc ex diuerſitate

H 2 *caloris*

Digitized by Google

caloris innati pendet, non ſemper eodem modo permanentis. Vnde diuerſæ complexiones oriuntur, quæ eodem modo non ſunt cibandæ. Ex quibus colligitur, alterationes diuerſas ad diuerſas partiales generationes ducere, & diuerſas generationes ad diuerſas formas, in quibus nullum remanet ſenſibile, vt ſubiecto eodem; quemadmodum remanet in alterationibus: nam vnicum, & idem ſubiectum eſt formæ iam abolitæ, & formæ iam in materia receptę, & illud appellatur commune ſubiectum, nempe materia prima, quæ ſub ſenſu non cadit.

Sed Adam primus omnium hominum parens in Paradiſo terreſtri erat nutriendus, qui perfectiſſima ætate fruebatur. Plurimo igitur calore naturali vigebat. Sed nunquid illius actio vana? An potius forma, vtens ſuo inſtrumento ſuas operationes non edebat? Nullum ex his; quoniam Deus, & natura nihil agunt fruſtra. Quomodo igitur ea omnia non erat paſſurus, quæ corpori, quod nutritur, conueniunt? Satis eſt dicere, illius animam futuram eſſe in actu ſecundo, ne otio torpeſceret. Et in operationibus calore naturali, ſicuti in ſecundo ſtatu vtebatur, ita & in primo ſtatu; niſi fortè formarum ocioſitates excogitentur, quod in doctrina Peripatetica non ſolum eſt falſum, verum etiam abſurdum. Vnde paſſum requiritur, & eſt humidum, in quod agit calidum, illud abſumendo. Omne etenim animal, ſicuti & ſtirpes calorem habere neceſſe eſt, qui non eſt ignis, neq; ab igne originem trahit, cum ab illo iam explicatæ generationes partiales proueniant, cæteræque naturales operationes. Calor autem ignis, tantæ actiuitatis exiſtens, omnia combuſtibilia in ſui ipſius naturam conuertit, nullumque animal generare dicitur 2. de Generatione Animalium cap. 3. Non enim ex quocunque calore quælibet actio naturalis præſtari poteſt. Ergo in primo parente humidi radicalis iactura erat ſupponenda. Ergo ad ſiccitatem tendere, neceſſarium erat ratione partialis interitus, quo totalis arguitur; cum continua nutritio eſſe non poſſit, & ex conſequenti continua vita; cum tandem extrema ſiccitas ſuperueniat, in qua anima, principium vitæ, ſubiectari non poteſt. Maraſmus etenim hominem vſque ad mortem comitatur. Cum igitur Adam in illo ſtatu eſſet nutriendus, Cur ſtatuitur immortalis?

2. de Gen. An. 3.

Confirmatur

Confirmatur Adami interitus, confirmando ea, quæ ſupra ſcripta ſunt, vt clarior doctrina reddatur de ſiccitate propoſita.

Diſtant re vera maximè inter ſe ætates pro qualitatum diuerſitate, atq; humorum, in illis prædominium habentium quomodo eundem numero dicimus eſſe Socratem in qualibet ætate quandoquidem eadem illius forma a principio ad finem vſque perſeuerat, à qua & eſſe, & vnum eſſe prouenit, quæ, cum ſit ſubſtantia, neque magis, neque minus ſuſcipit; ſed non ſemper eandem complexionem permanere dicimus, quæ diuerſa redditur pro diuerſitate, & qualitatum, & humorum, in diuerſis ætatibus dominantium. Eſt enim maior vigentia caloris innati in puero, quàm in iuuene. Scriptum eſt enim à Galeno in libro ſecundo de Temperamentis, 2. de Temp. *in pueris eſſe calorem mitem, halituoſum, & ſuauem, quæ conditiones verè naturali calori attribuuntur. In florentibus exiguus, & ſiccus; quomodo per iſtam qualitatem, quæ ſiccitas appellatur, a naturali ſtatu diſcedit: nec ſimiliter ſuauis eſt caloris recurſus, ſed cum acrimonia; quæ caloris naturæ ex diuerſitate ſubiecti diuerſæ eſſe dicuntur. Quo enim magis aliquis ad ortum accedit, eò magis de principijs naturæ participat, quæ potiſſimum in calido, & humido conſiſtit, in quo & vita fundamentum habet. Nam prima hominis conſtitutio eſt ex ſanguine, & ſemine, in quibus vigent iſtæ duæ qualitates, caliditas, & humiditas aerea, & ad pueri egreſſum ex vtero maxima percipitur humiditas, non ſolum in viſceribus, & carne; verum etiam in oſſibus, quæ ſiccitate cæteras partes ſuperant; ita vt omnes illius partes molli ceræ aſſimilentur. Signum eſſe poteſt, quia illorum capita, ſi debita forma careant, à nutricibus ita pertraſtantur, perinde ac ſi mollis cera pertractaretur. Et iſta qualitas per longum tempus perſentitur, ſi anterior pars capitis comprimatur. Nam oſſeum genus caſeo, nunc coagulato, aſſimilatur. Et hanc veritatem animaduertens Iob in cap. 10. inquit.* Iob. 10. *Non ne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti? Sed natura ſemper exiccando procedit. Sicuti maior ſoliditas, &*

Digitized by Google

conſiſtentia nobis manifeſtant. Non enim ſemper augetur homo, quæ augmentatio propriè eſt ſecundum omnes magnitudines, ſed inquantum oſſa augmentum recipiunt, quæ tandem conſiſtunt, quia omnium natura conſtantium cum ſint formata, cuius quidem formæ munus eſt terminare terminus eſt, & ratio
2.de Aĩa.41. *magnitudinis, & augmenti 2. de Anima part 41. Nam & propterea formantur membrana, tunicę, & viſcera, ſicuti perficiuntur oſſa, & vngues, & cartilagines. Quod & media ætas, & florens omnium animalium patefacit, quæ de ſenio, & priori ætate participant. Non enim ſicuti in ſenio ad ſummam deducta eſt ſiccitatem, neq; ea viuiditate fruitur, & ex conſequenti innata caliditate, quibus fruuntur infantium ætates. Vnde tandem ſenes à maxima frigiditate, & ſiccitate corripiuntur. Virtus deficit, ſuperuenit manſuetudo, & re vera corripiuntur homines, & tandem ſicuti a contrarijs qualitatibus vita prouenit, ſic ab illis, cum modum exceſſerint, interritus. Vt mirandum ſit, quomodo quidam Medici celebres humiditatem in ſenectute prædominari arbitrati fuerint. Neq; re vera negandum eſt, in illa humiditates excerni; ſed ea omnia ſunt excrementa, quæ à calore naturali concoqui non poſſunt. Teſtes ſunt naturales temperies, teſtes & naturales operationes, & impotentia ad generationem: horum omnium ſenſus tactus iudex eſſe poteſt, per ambitum totius corporis ſiccitatem percipiens. Eorum ſegnities frigiditatem accuſat, qui ſemper in peragendis operationibus tardi motus eſſe videntur; & ſi caleſcant, facilitate maxima ad frigidum illorum caliditas mutatur. Quod quidem & illorum color indicat, & ad nigredinem, aut ad liuiditatem tendens, & Ariſtoteles in problem. ſect. 38. problem 9 huius rei cauſam affirmans: omnes cum putreſcant, nigriores euadunt: ſenectus enim nihil aliud eſt, quam quædam putredo. Tum quia ſanguis ad ſiccitatem tendens nigrior reddi ſolet, ſanguis enim eſt qui noſtra corpora colore naturali intingere valet. Vnde ſanguis in principio eſt calidus, & humidus; ſed tandem frigeſcit, exiccaturque, per remotionem caliditatis, & humiditatis ab ipſo, & humiditas à frigiditate congelatur. Quod & in maximis timoribus euenire ſolet, quod quidem tremores nobis oſtendunt. Vnde in ſenibus morbi frigidi generantur duplici de cauſa, & ratione humoris excrementitij, frigidi, & humidi; & ratione frigiditatis, & ſiccitatis, quæ ſunt qualitates, & humores, illam ætatem concomitantes.*

Digitized by Google

tantes. Nam, cum calor innatus deperdatur, conſiſtens in moderata caliditate, & humiditate, à quo ſunt omnia bona, omnia mala eueniunt, & ſenectus, quæ recta ratione morbus appellari poteſt, in qua operationes læduntur; quomodo omnes partes contabeſcunt, debitæ ad interitum præparationes; qui tandem per illius extinctionem ſuperuenit. Totum hoc & experientia nobis manifeſtatur, & nos docet Galenus in libro ſecundo de Temperamentis cap. 2. qui de ſene verba faciens, aiebat. Eſt humidus ſenex, non propriè ſuis particulis, ſed excrementis: rurſum ſiccus non excrementis, ſed particulis ipſis; ita nimirum alio genere ſiccus, alio humidus, vt meritò Ariſtoteles ſenium marcenti ſtipiti aſſimilet. Stirpes autem, dum nouellæ ſunt, molles humidæque cernuntur; at ſeneſcentes, aſſiduè magis ſicceſcere videntur; ſed poſtremò aridæ prorſus redduntur, idque ipſis mors eſt: quomodo omnes alias ætates in ſiccitate excedit. Et de frigiditate, manifeſtum eſt. Et ſi fortè quis hanc veritatem negauerit, ex ſacræ ſcripturæ auctoritate confirmatur tertio ſcilicet Regum cap. 1. vbi dicitur, quod Rex Dauid ſenuerat, habebatque ætatis plurimos dies, qui, cum veſtibus operiretur, non calefiebat, cui adinuenerunt adoleſcentulam virginem, quæ illum fouebat, dormiebatq; in ſinu ſuo, vt illum calefaceret. Quomodo igitur primus parens immortalis erat dicendus, & non infiniti ferè errores, & in Philoſophia, & in facultate Medica ſuſcitent?

2. de temp. 2

3. Reg. 1.

Alterationes, in corpore humano exiſtentes, indicant, Adamum fuiſſe mortalem.

ALteratur re vera corpus humanum non ſolum à cauſis externis, quod mutationes temporum, & particulares, & vniuerſales nobis manifeſtant; cum aliquando eadem die modo calorem, modo frigus ſentiamus; verùm etiam a cauſis internis alterationem patimur: quomodo duplicem moleſtiam perſcentimus. Præcedit alteratio generationem, & totalem, & partialem, ſicuti & augmentationem, & diminutionem, vt ſcriptũ eſt in libro octauo de Phyſic. Auditu part. 55. Generandæ igitur ſunt partes deperditæ ſubſtantiæ, ex quatuor elementis compoſitæ, & mixtum ad debitam quãtitatem eſt reducendum.

8. Phyſ. 55.

cendum. Ergo iſta fieri debent, alterationibus præcedentibus. Nam ſi nutritio, quomodo non alteratio? Siquidem nutritio eſt particularis. Ergo & generatio, & interitus: quandoquidem nutrimentum in ſubſtantiam nutriti conuertitur, quò conſeruetur. Videmus, quantæ alterationes fiant, antequam perfectus motus compleatur. Si enim omne, quod augetur, nutriri neceſſarium eſt, alimentum omnibus ex humido et ſicco ſuppeditatur. Concoctio igitur requiritur. Ergo mutatur, quæ mutatio fieri non poteſt, niſi per caloris efficaciam. Vnde maximus ſequitur naturæ apparatus, quæ calore vtitur, vt nihil ſine alterationibus fieri poſſit. Excitat natura ratione conſeruationis indiuidui famem, & ſitim, & ſtatim alteratio ſequitur. Indigentia id atteſtatur. Quare & deſiderium. Et quod nam deſiderium? Vtique deficientis, & quo ad ſubſtantiam, & quo ad qualitates. Deficientia autem vtriuſque ratione diſſipationis. Vnde & reſtauratio, & quo ad ſubſtantiam, & quo ad qualitates per cibum, & potum, ſed præuijs antecedentibus alterationibus, & etiam dum appetitus expletur. Famem, & ſitim excitat. Exinanitio; quomodo excitatur appetitus ratione indigentiæ, quomodo natura repleri deſiderat. Eſt enim fames appetitus calidi, & ſicci, quemadmodum ſitis eſt appetitus frigidi,

2.de Ani 28. *& humidi 2. de Anima part. 28. per quatuor ſiquidem qualitates omnia viuentia nutriuntur, quod quidem alimentum habet quatuor qualitates, quia id, quod nutritur ex quibus conſtat, nutritur, quorum eſt ſenſus tactus; & guſtus eſt quidam tactus; quomodo dicimus, guſtum eſſe ſenſum nutrimenti, qui, cum ſit quidam tactus, eſt quatuor illarum primarum qualitatum. Et illi appetitus per contrarias qualitates explentur. Vnde qualitates contrariæ requiruntur. Confirmatur ex Hip-*

2. Aph. 16 *pocrate 2. libro Aphoriſ. 16. quando dicitur. Vbi fames, non eſt laborandum. Labor namque, & præcipuè ille, qui eſt cum motu corporis, & excalefacit, & exiccat. Vnde per laborem in illis, qui famem patiuntur, qualitates augentur, per quam augmentationem facillimè febris introduci poteſt, in exceſſu illarum qualitatum conſiſtens. Vnde ſequitur venarum ſuctio, attractio, concoctio, diſtributio, & aſſimilatio. Quare & nutritio. Et hoc modo naturali calori, & humido radicali occurritur, eique natura auxiliatur, ne deſtruatur, quò omnes operationes præſtantur; alioquin animatum mixtum vita priuaretur.*

retur. Sed labores cibum antecedere debent. Ex fame namque corpora ſicciora redduntur. Vnde ex ſententia Hippocratis, fames ijs præcipienda eſt, qui humiditate carnium abundant. Dicebatur enim ſeptimo Aphoriſmorum famem corpora exiccare. Quare ſequuntur quatuor naturales operationes, attractio, retentio, concoctio, alienorumque expulſio. Quare & nutritio, & generatio, & augmentatio, quæ omnia caloris beneficio præſtantur. Et quomodo non alterationes? Et ſi hæc eſt differentia inter augmentationem, & nutritionem, quod nutritio fit à principio vſque ad finem, ſed non augmentatio, quomodo non alteratio? Et ſi alterationes. Quomodo immortale corpus primi parentis? Perpendamus veritatem. Iſte eſt naturæ apparatus. Excitatur fames, & ſitis. Ergo deſiderium cibi, & potus: Ergo contrariorum deſiderium. Et quomodo contrarietas, & immortalitas? Parantur cibi, & potus, vt naturæ deſiderium expleatur: cibus cum ſit ſolidus eſt incidendus, conterendusque, vt facilius concoquatur: nam per illam minutatim diuiſionem efficitur, quod calor naturalis facilius concoctionem celebret: quomodo ventres facilius concoctionem celebrant ope caloris innati, quò deperditum reficiatur. Vnde ſi refectio, & quid aliud ſupponitur, niſi interitus? Quomodo & mixtum animatum augetur. Nutritio namque eſt ſubſtantiæ mutatio, à qua augmentatio prouenit, inquanto exiſtens ſecundum omnes dimenſiones. Nam in nutritione partes ſimilares ſecundum partes deſtruuntur, parteſque diſſimilares generantur, vt non diſtinguantur à ſubſtantiali mutatione; cum ambæ ſint ad formam; ſed ad quantum augmentatio. Nulla etenim mutatio habet pro fine ſubſtantiam, niſi generatio, quæ eſt via ad naturam, quæ eſt forma ſubſtantialis. Vnde præexiſtit forma, qua compoſita ſubſtantia eſt in actu in nutritione, atque ad formam eſt mutatio per nutritionem; quoniam fit mutatio vnius in aliud. Cibus namque in chylum conuertitur, chylus ſanguificatur, fitque caro ex illo, & os. Demandatur ſanguis per totum corpus, ſequitur iuxtapoſitio, aſſimilatio, nutritio, ſequeſtratio, alienorum expulſio, quas attractio, & retentio, & concoctio antecedunt. Animaduertamus, quæ, & quot alterationes. Et huius doctrinæ fundamentum eſſe poteſt, quod, cum materia fuerit diuerſa, & forma etiam diuerſa redditur, ad quam, tanquam ad finem, & terminum generatio

7. Aph.

ratio

Digitized by Google

ratio tendit: quandoquidem tunc res in ſuo eſſe habent eſſe perfectum. Vel potius aggregatio, ſeu aggeneratio ipſa nutritio nuncupatur. Et ipſa habet pro fine formam ſubſtantialem, & augmentatio quantum, ratione nutritionis, & eſt rei, quæ antea formam adepta eſt; quoniam viuentium eſt verum augmentum. Vnde nutritum eſt animatum, & ab anima prouenit vita, primò ad omnes operationes vitales concurrens. Et nutritio eſt reſpectu materiæ, in qua quantitas habet fundamentum; & hoc primo eſt intelligendum: Secundariò reſpectu formæ, quæ in illa materia eſſe nequit niſi per nutritionem. Sed in nutritione partiales generationes partium perpenduntur. Nam in ſubſtantia compoſita reperitur forma totalis, quam primo præſtat natura. Natura namq; ab imperfecto, quod eſt terminus à quo, & eſt priuatio, incipit, tendens ad terminum ad quem, & eſt finis, forma, atq; perfectio, quod quidem caloris beneficio præſtatur. Ergo nihil ſine alteratione fieri poteſt, habente pro termino accidens, quod eſt terminus intrinſecus, & extrinſeco, ſubſtantiam. Quoniam ex alimento, quod in principio eſt valdè diſſimile nutrito, fit chylus, & alia vſque ad id quod eſt vltimum. Priuatio igitur eſt forma, & generatio aliarum formarum. Vnde interitus. Nam paulatim ſunt diſpoſitiones ratione materiæ, per quas altera forma ſuccedit; quandoquidem fit perfecta aſſimilatio, ſeparaturq; nutritioni aptum, quod eſt puræ, tenuisq; ſubſtantiæ ab impuro, quod aſſimilari non poteſt. Et horum omnium opifex eſt calor naturalis concurente anima, quæ eſt principium

2. de Anima 24. 41. *quo 2. de Anima part. 24. & 41. Et in veſtibulo libri quarti Meteororum ſcriptum eſt, munus caloris eſſe terminare, & copulare,*

1. Met. in 1. *& tranſmutare, & ea quæ ſunt eiuſdem generis, & ea, quæ non ſunt eiuſdem generis. Totum hoc manifeſtari poteſt ex libro eo-*

Ibidem c. 3. *dem cap. 3. vbi dicitur, concoctionem eſſe perfectionem à natura, & a proprio calido ex oppoſitis paſſiuis; hæc autem ſunt propria vnicuiq; materia, & paſſiuè oppoſita ſunt humidum, & ſiccum. Habet enim humidum propriè rationem materiæ, vt à calore naturali terminetur: quemadmodum dicimus in concoctionem eſſe interminatam humiditatem appellandam, quæ ſine ſicco celebrari non poteſt. Et totum hoc a caliditate propria, quorum finis eſt natura, & eſt illa, quam appellamus formam, & ſubſtantiam: nam cum coctum fuerit, & perfectum, & factum eſt. Quare, & formatum. Siquidem materia, quæ iam erat ſub forma nutrimenti,*

Digitized by Google

trimenti, eſt ſub forma chyli, & aliorum poſtea, quæ beneficio caloris innati ſub forma aliarum partium reperitur. Exiſtens.n. in termino à quo, tandem eſt in termino ad quem, quod teſtatur priuatio formæ, quæ eſt terminus à quo ante generationē. Omnia hæc Adam eſſet paſſurus in ſtatu innocentiæ. Erat etenim animal viuum, in quo operationes vitales exercebantur. Nunquid igitur à re, quæ deſtruitur, æternitas emanare poteſt? Alterationes etenim fieri cogebantur, ad deſtructionem tendentes, & ratione quatuor qualitatum, & ratione nutrimenti, & tandem corpus erat exiccandum. Nam ſtatuto tempore homo ſicut & cætera animalia ad generationem idoneus redditur. Et quoniam tandem corpora exiccantur, illud opus exercere non valet, ſicuti & alia animalia in vltimo ſenio. Spiritus etenim deperduntur, ſeminaliſq; humiditas ad ſiccitatem reducitur; cum tamen antea calidum, & humidum primogeniam ſubſtantiam compleſſent. Venus namq; ex ſpuma orta eſt, ſicuti fingunt Poetæ. Et totum hoc, quia agens in agendo repatitur. Et cur non reactio, ſi corpus primi parentis ex quatuor elementis erat compoſitum? Nunquid illi motus, & mutationes æterni? In motu locali pellens pellitur, & calefaciens refrigeratur ratione contrarietatis; cum in materia conueniant. Nā quæ in materia non conueniunt agunt, ſed non repatiuntur, itaut æternum agat, ſed non repatitur. Et inter motus ſolus circularis eſt æternus apud Philoſophos, & ſolum corpus cœleſte & ſecundum totum, & ſecundum partes. Vnde ex ingenti exuperantia abolitio alterius qualitatis ſequitur, reſiſtere non valentis. Et hanc veritatem expreſſit Ariſtoteles in libro de Iuuentute, & Senectute cap.3. dum dixit, duas aſſignandas eſſe ignis corruptiones, marcorem ſcilicet, & extinctionem: & marcor appellatur illa extinctio, quæ eſt ex ſe: Nam altera eſt à contrarijs. Iſta violentiam patitur, quæ eſt à contrarijs qualitatibus; ſed marcor ſiccitatem concernit in homine ex ſenectute. Calor etiam extinguitur ex humorum abundantia. Suffocatur etenim. Et extingui calorem per nutrimenti defectum, ex plantis comprobari poteſt, quæ in tempore æſtatis non irrigantur; quoniam humidum eſt calidi pabulum, per quas qualitates vita elongatur, dummodo illæ qualitates ſint moderatæ: nam igneus calor deſtruit, omniaq; in ſui naturam conuertit, & humiditas extruditur. Re vera etenim omne nimium eſt naturæ inimicum aiebat Hippocrates 2. Aphoriſmorum, qui docens me-

De Iuuen.& Sen.3.

2. Aphor.51.

dicos

dicos facere medicinas dicebat. Plurimum, atq; repente euacuare, calefacere refrigerare, ſiue quouis alio modo corpus mouere, periculoſum eſt, quoniam omne nimium eſt naturæ inimicum; ſed quod paulatim fit, tutum eſt. Maximamque repletionem animaduertens Hippocrates ſcriptum reliquit in libro ſecundo eiuſ-
2. eiuſ. 44. *dem* 44. *Qui natura admodum craſſi ſunt, citius intereunt, quàm*
Galen. ibid. *graciles. Quo in loco ſcriptum reliquit Galenus. Optimum eſt, benè carnoſum eſſe natum, ideſt ita commodatum, vt nec craſſities adſit, neq; gracilitas: illi enim non poſſunt ad longam ſenectutem peruenire. Et totum hoc recta ratione, quia corpora pinguedine abundantia, ad putredinem obnoxia eſſe videntur: gracilia ad febrem hecticam. Etenim in habentibus ſymbolum*
2. de Ortu & Int. 25. *facilior eſt tranſitus* 2. *de Ortu, & Interitu part.* 25. *qua de re optimè diſputat Auicenna. Quare vita noſtra in caliditate, & humiditate conſiſtit, dummodo in qualitatibus, & in multitudine mediocritas, in qua conſiſtit virtus, & ſymetria, ſeruetur. Quomodo omnium optima temperatura ſanguinea reputatur, dummodo non ſit exceſſus ſanguinis, quod Athletis euenire ſolebat, nè ſit imminens periculum vaſorum diſruptionis, aut nè à multitudine calor ſuffocetur. Sed continuò alteratur corpus noſtrum, & ab internis, & ab externis qualitatibus: vnde alterantur & primæ, & ſecundæ qualitates, quæ ſecundæ alterationem non patiuntur, niſi primæ alterationem patiantur; cum à primis originem ducant; itaut ſint in illis mediantibus primis* 7.
7. Phy. 11. 14 *Phyſicorum com* 11. & 14. *quæ fiunt ratione materiæ, quæ eſt in potentia. Ergo ſequitur interitus ratione ſuperabundantiæ frigiditatis, & ſiccitatis. Et ſi mixtum ſicuti ſemper fuit corpus primi parentis eſt alterabile ſecundum alterationes deſtructiuas, cur non corruptibile? Non ſic cœleſte corpus. Totum hoc explicari poteſt per ſubiectum alterationis corruptiuæ, quod eſt ens in actu ſimpliciter, & ſubiectum proprium nuncupatur, & mediatum. Nam primum, & immediatum eſt materia prima, quæ eſt omnium formarum naturalium ſubiectum, & formas materiales, quæ dicuntur ſubſtantiales quatuor primæ qualitates ſequuntur, & has ſecundæ qualitates. Vnde tandem corpus per remotionem formæ frigidum, & ſiccum remanere videmus, & ſenſu tactus iſtæ duæ qualitates percipiuntur. Ergo interitus; cum vita in calido, & humido conſiſtat. Ergo Adam ex quatuor elementis compoſitus, præditus quatuor primis qualitatibus, in-*

teritui

teritui erat obnoxius, cum neceſſariò cogi fateamur, alterationibus deſtructiuis fuiſſe ſubiectum, & fami, & ſiti, & omnibus alterationibus, quæ Digreſſio per naturales facultates præſtantur.

Digreſſio contra illorum ſententiam, qui dicebant, humidum radicale non abſumi, niſi per interitum, ex qua colligitur, in illo ſtatu innocentiæ Adamum fuiſſe interitui obnoxium.

Illorum ſententia recipienda non eſt, qui arbitrati ſunt, humidum radicale, rationem habens materiæ, non abſumi, niſi per interitum; itaut ad interitum vſque permaneat, abſque eo, quod aliquid patiatur. Et humidum non eſſe vnius, ſed duorum generum, affirmant, quorum alterum radicale dicitur, per cuius abſumptionem interitum ſequi exiſtimant: alterum verò cibale, ex aſſumptione alimenti prouenıens, quod continuò deperditur, in quod agens agit, quod & augeri, & minui poteſt. Et affirmant humiditatem illam radicalem per membra diſpergi. cui poſt concoctionem cibalis humiditas eſt adueniens, & cum illa quæ eſt per membra diſperſa, & quando mutabitur in naturam humiditatis, augebitur figura membri per augmentum in omnibus partibus ipſius humiditatis, & diminuetur per illius diminutionem, & per naturæ virtutem conſeruabitur figura illius membri & in augmentatione, & diminutione, quæ opinio attribuitur ab Auerroe ipſi Alexandro in lib. 1. de Ortu, & Interitu com. 38. Sed non eſt dicendum, illud humidum, durante vita, non abſumi, cum in illud agens agat, quemadmodum agens in agendo repatitur. Actio etenim fit a proportione maioris inæqualitatis in paſſum, quando inter agens, & paſſum, quale eſt humidum radicale, pugna intercipitur. Humiditas etenim inter qualitates paſſiuas recenſetur ab Ariſtotele in principio libri quarti Meteororum, vt non ſit aliqua pars materialis in mixto animato, non exiſtens in continuo fluxu, quam veritatem eſſe peripateticam, manifeſtum eſt in primo de Ortu, & Interitu, a qua diſceſſit Ioannes Grammaticus. Quæcunque enim pars augmentatur, & adueniente aliquo ſecundum formam quidem

1. de Ortu, & Int. 38.

4. Meteoro. in princ.

poſſibile

poſſibile eſt, & non ſecundum materiam, vt ſit augmentum per partes formales, & non materiales. Eſt enim materia in continuo 1. de Ortu, & Int. 35. *fluxu, non autem forma, quæ eſt permanens ex libro primo de Ortu, & Interitu part. 35.*

Pro cuius rei intelligentia animaduertendum eſt, corpus mixtum animatum ad determinatam quãtitatem augeri, cum formatum eſſe dicatur, & forma terminus appellatur. Et quoniam eſt totum, ex partibus componitur, quæ ſunt formales, & materiales. Modò per nutrimentum, quo vita ſuſtentatur, debet augeri corpus. Quid eſt illud, quod primò augetur? Partes materiales duobus modis conſiderari poſſunt, & vt ſimilares, & vt diſſimilares. Et quoniam ex ſimilaribus diſſimilares fiunt, primò ſimilares augentur. Et per hoc cognoſcimus, quid ſit illud, quod primò augetur. Non enim dicimus nutrimentum fieri bracchium, ſeu pectus, vel faciem, ſed benè fieri carnem, & oſſa, & quoddam aliud. Siquidem vnaquæque materialium rerum dupliciter dicitur; aliquando ſecundum formam, & aliquando ſecundum materiam. Carnem quandoque dicimus formam carnis, quandoq; materiam, & aliquando compoſitum ex materia, & forma, ex libro primo de 1. de Cœ. 92. 3. de Aïa 9. *Cœlo part. 92. & 3 de Anima 9. Vnde quando dicimus, fluxibilem carnem ex quatuor elementis eſſe compoſitam, illius materiam dicimus. ſed ſi dixerimus, habere intemperiem, aut eſſe floridam, duram, vel mollem, formam dicimus: At ſi diuiſibilem, aut multam, aut paruam ſecundum compoſitum, quæ eſt actu quanta, & eſt a forma, quæ non eſt ſine materia, ſicuti neq; quantum. Modò ſi inquiratur, in quibus ſit augmentatio? Non in materia, quæ non permanet. Indicio ſunt partes ſimilares, & diſſimilares; nam illæ defluunt; iſtæ verò affluunt. Et illud, quo augetur, neceſſarium eſt permanere, & eſt forma. Quando namq; dicimus, carnem eſſe auctam, illa eſt aucta, quę eſt ſecundum formam, et non ea, quæ eſt ſecundum materiam; ſiquidem ſemper eadem forma manet. Et in hoc loco ſermo eſt de augmentatione, quæ eſt viuentis mixti per aliquod extrinſecum. Nam cætera augentur, aut ſecundum raritatem, ſicuti videmus, augeri feruentem aquam: aut ſecundum accumulationem 1. de Cœlo com. 22. Et illam fieri* 1. de Cœ. 22. *per partes formales, & non materiales, declaratur in primo de Ortu, & interitu part. 15. & 37 Cuius ſunt tres conditiones. Prima eſt, quod ſit a materia, extrinſecus adueniente. Secunda eſt, idem numero manere, poſtquam augmentationem recipit. Tertia* 1. de Ortu, & Int. 35. 37.

eſt

eſt, fieri ſecundum omnes partes. Et quemadmodum in omnibus mutationibus requiritur materia 1. de Phyſico Auditu part. 63. 1. Phyſ. 63.
ita huic mutationi neceſſaria videtur, quæ re vera potius ſubiectum appellatur. Eſt enim diuerſitas inter transmutationem ſubſtantialem, & alias mutationes, ſeu motus aliarum cathegoriarum accidentium, quod in illis ſubiectum eſt in actu, non in transmutatione in cathegoria ſubſtãtia, quod videre eſt in 5. Phyſicorum com. 7. & 8. in libro de ſubſtantia Orbis, & in 2. de Anima com. 4. omnium tamen eſt materia inſeparabilis, & vna numero, ratione autem non vna, ſemper cum poteſtate coniuncta ratione mutationis. Eſt enim potentia ſubſtantia, inquantum generationi ſubijcitur, potentia quanta vt eſt augmentationi, & diminutioni ſubiecta; & potentia qualis, alterationi ſubſtans, vt ſit vna numero per omnium formarum priuationem, ſed multa potentia, & habilitate; ſed actus eſt ille, qui ſeparat, atq; diſtinguit 7. Metaphyſ part 49 Et re vera vnaquæq; mutatio pro fine habere dicitur vnum prædicamentum, in quibus omnibus mutationibus, & motibus contrarietas reperitur, præter illum motum, quo corpus cœleſte mouetur. Sed augmentatio ſine alteratione fieri non poteſt, quæ eſt contrariorum mutatio, & diſſimilitudo, et ſimilitudo in nutritione, et augmẽto eſt perneceſſaria; ita ut quod augetur a ſimili augeatur, quod antea erat diſſimile, & eſt nutrimentum; ſed adiungitur omne factum ſimile ſimili 8. de Phyſico Auditu part. 55. & 1. de Cœlo part. 21. Vnde quamuis primus parens in perfecta ætate fuerit creatus, augeri nihilominus poterat quoad aliquas magnitudines ratione nutritionis, & præcipuè exiſtentibus cibis perfectiſſimis. Terra namque per diluuium, illam maximam vbertatem, qua prædita erat, amiſit; & propterea ſunt deteriorata cibaria. Quare non ita perfectè nutrimentum ſumimus, ſicuti erat nutriendus Adam in Paradiſo voluptatis, & ſicuti ante diluuium homines nutriebantur; quod quidem longitudo vitæ teſtatur. Iſtum autem motum alteratio præceſſit; quamuis primus parens ſecundum verum motum non augeretur, qui eſt motus augmentationis ſecundum omnem magnitudinem; poterat tamen impinguari, ſicuti impinguantur homines, cum deuenerint ad vltimam magnitudinem, quæ eſt ſecundum longitudinem; ita quod poterat diſponi, ſicuti cætera corpora mixta animata diſponuntur ad recipiendas cæteras magnitudines, ſcilicet latitudinem, & profunditatem, quæ diſpoſitio

Marginal notes: 5. Phyſ. 7. 8. / De ſub. Or. / 2. de Aïa 4. / 7. Met. 49. / 8. Phyſ. 55. / 1. de Cœ. 21

tio eſt per nutrimentum, quo nutritur, quod quidem nutrimentum in principio erat diſſimile, in fine verò factum eſt ſimile, & eſt per quatuor qualitates, quæ ſunt contrariæ. Dicitur enim
Deuter. 32. *in libro Deuteron. cap. 32. de populo electo, qui conſtitutus eſt à Deo ſuper excelſam terram, comedente fructus agrorum, ſugente mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo, butyrum de armento, & lac de ouibus cum adipe agnorum, & arietum filiorum Baſan, comedendo hircos cum medulla tritici, & ſanguinem vuæ bibendo meraciſſimum: Incraſſatus eſt dilectus, impinguatus, dilatatus. Vnde ſequitur pugna, & humidum radicale continuò abſumitur, quòd, cum patiatur, exiccatur igitur. Et recta ratione, ſi conſideretur, a quo reſiſtentia. Sed quoniam per nutritionem reficitur; tandem ſequitur maraſmus; quia iactura re vera illius, ſed non ita pura, ſinceraque, quoniam inclinatio eſt ad frigiditatem, & ſiccitatem, qualitates ſociæ mortis. Nam interitus nihil aliud eſt, niſi naturalis, ſeu radicalis humidi conſumptio, in quo viget contraria qualitas; ſicuti generatio eſt prima animæ participatio in naturali calore, & vita eſt illius permanentia, quod experientia, & Ariſtoteles teſtantur in libro*
De vita, & Morte. *de Vita, & Morte. Idque ex definitione ſenectutis confirmari poteſt, quæ eſt corporis exiccatio, & propterea humidi aſſumptio, caloris pabulum. Signum quoniam humanum corpus continuò efficitur terreſtre, cor exiccatur, vitæ, & operationum vitalium*
4. Meteor. 2 *principium. Totum hoc manifeſtatur ex Ariſtotele in lib. 4. Meteororum cap. 2. dicente, omnem ſecundum naturam corruptionem in putredinem viam eſſe, vt ſenectus, & ariditas; ſicuti videmus in animalibus quo ad ſenectutem, & præcipuè in vltimo ſenio, & in plantis, quo ad ariditatem, in quibus ariditas appellatur plantæ interitus, & in animalibus ſenectus, quod quidem expreſſit Ariſtoteles in libro de Vita, & Morte cap. 14. vbi*
De Vita, & Morte c. 14. *dicitur. Omnibus animalibus communem eſſe generationem, & mortem. Et mors hæc quidem violenta: illa autem ſecundum naturam. Et illa eſt violenta, quando eſt à principio extrinſeco: ſecundum naturam autem, quando in ipſo, & partis conſiſtentia ex principio talis, ſed non aduentitia aliqua paſſio. In plantis igitur ariditas, in animalibus autem vocatur ſenectus. Et poſt ſenectutem, quæ eſt exiccatio, ſequitur interitus, quomodo ſequitur putredo, & poſtmodum & quid aliud videmus præter terram, & cinerem? Et rectè quidem. Nam interitus poſt*
illam

Digitized by Google

illam exiccationem; ſed adhuc eſt mixtum cum forma mixti, ſed poſtea terra, & cinis. Vnde ante omnia eſt exiccatio; & quoniam humiditas aliqua relinquitur, putredo ſequitur, & poſt putredinem terra, & cinis. Vnde putredini dixi pater meus es tu ſoror mea, & mater mea vermibus. Vnde eſt illud: Quid ſuperbis terra. & cinis? Non enim eſt perfecta reſolutio, niſi ad terram, & cineres; quoniam adhuc manet mixtum, ex quo vermes generantur qui putredinem ſupponunt. Non enim eſt interitus caloris, vt omnino aboleatur, ſed deſtruitur calor ſecundum eam deſtructionem, qua anima in illo corpore permanere non poteſt, neq; ſuas operationes edere vales; ſed calor, qui iam eſt in illo corpore ſecundum illum gradum reperitur, qui formæ mixti eſt proportionatus, & vltimus iſte calor, ſequens formam mixti ad putredinis generationem deſtruitur, cum iam eſſet ſecundum eam proportionem, per quam poſſunt animalia generari, quæ ex putredine generantur. Forma etenim mixti putredinem illam antecedit: quomodo qualitates illam formam inſequuntur, vt tandem nihil aliud colligamus niſi terram, & cineres. Quare continua exiccatio cum frigiditate complicata. Diminutio corporis hoc atteſtatur. Signum eſſe poteſt, quia in ſenectute non ita facilè operationes abſoluuntur, ſicuti in alijs temporibus. Debilitas in ſene cõtrahitur, quo ad peragendas operationes ſenſitiuas: quod quidem manifeſtum eſt ex Ariſtotele in 1. de Anima part. 65 dicẽte, quod ſi ſenex haberet oculum, vt iuuenis, videret, vt iuuenis, & totum hoc prouenit ex ſiccitate, iam in organo contracta. Interitus igitur à qualitatibus contrarijs, quæ adinuicem debilitantur, & deſtruuntur. Et exiſtentibus actiuis, & paſſiuis qualitatibus, cum iſtæ ſemper agant, & illæ patiantur, impoſſibile eſt, non eſſe tranſmutationem; itaut ex contrario ſit tranſmutatio. Signum horum omnium eſſe poteſt, quia illi longioris vitæ eſſe dicuntur, in quibus caliditas, & humiditas vigent dummodo in mediocritate conſiſtant, quia caliditas, & humiditas quo ad moderantiam vitæ principia eſſe dicuntur. 1. Aphor 14. 1. de Aïa 65.

Conſumptio igitur humidi, & extinctio caloris, interitus eſt. Continuò igitur conſumitur humidum radicale. Quomodo igitur dicendum eſt, primum parentem Adamum fuiſſe immortalem?

Explicantur ea, quæ ſuper ſcripta ſunt ex diſtinctione caloris, quibus confirmatur, Adamum in illo ſtatu fuiſſe mortalem,& declaratur materiæ fluxus.

TRes modi caloris in homine ſunt excogitandi: cœleſtis, naturalis, & elementaris. Partitio
2. de Gener. Ani. 3. *eſt Ariſtotelis in libro ſecundo de Generatione Animalium cap. tertio. De calore cœleſti ibidem verba facit, illum in ſemine, & in ſpumoſa parte ſeminis collocans, dicens. In ſemine omnium ineſt quod facit, vt fœcunda ſint ſemina, videlicet quod calor vocatur, idq; non ignis, non talis facultas aliqua eſt; ſed ſpiritus, qui in ſemine, ſpumoſoq; corpore continetur, & natura, quæ in ſemine eſt, proportione reſpondet elemento ſtellarum, qui re vera non eſt ignis; quandoquidem ignis nullum animal generat. Et iſte calor, ſicuti calor cœli dat vitam vegetabilem, ſenſibilem, & animalem, ex libro de ſubſtantia orbis*
De ſub.or 2. *cap. 2. Calor namq; ſolis, diffuſus in aere, & aqua, generat animalia, quæ ex putredine oriuntur. Totum hoc præſtauit ſollicitudo diuina, dando ſeminibus virtutem, qua de re verba facit Auer*
2.de Aïa 34. *roes in 2. de Anima com. 34. dicens. Sollicitudo diuina cum non potuerit facere generabile, & corruptibile permanere ſecundum induiduum, miſerta eſt in dando ei virtutem, qua poſſit permanere in ſpecie. Vnde eſt illud Geneſis cap. 1. Germinet terra*
Geneſ.1. *herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus ſuum, cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Vnde produxit terra herbam virentem, & facientem ſemen iuxta genus ſuum, lignumque faciens fructum, & habens vnumquodq; ſementem ſecundum ſpeciem ſuam. Et recta ratione factum eſt: ſiquidem nihil erat quod Deus iterum crearet, ſi ſpecies per ſemina conſeruari poſſent, quibus contulit virtutem diuinam, vt res permanere poſſent in ſpecie. Et eſt calor, exiſtens in ſemine, non calor igneus, ſed ſpiritus, illud penetrans, faciens, vt fœcunda ſint ſemina, proportione reſpondens elemento ſtellarum, qui inſtrumentum animæ eſſe dicitur, deſeruiens omnibus operationibus animati corporis, quæ fiunt ab anima, quæ eſt principium*

quo

Digitized by Google

quo illarum operationum. Et iſti modi caloris à poſteriori reſpectu operationum diſtinguuntur, ſicuti & ex diuerſitate ſubiecti: Nam ex doctrina Ariſt. in 5. Metaphyſ. Duo accidentia ſolo nu- 5. Metaph.
mero differentia, in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt, ita ut iſti caloris modi, cum hoc pacto dicantur, non diſtinguantur realiter. Alius namque eſt iſtorum calorum modus, diuerſæque operationes ab illis proueniunt. Sed non ſic dicitur de elementari a quo ſiunt operationes elementares, quemadmodum a naturali naturales, & a cœleſti, quæ ei proportione reſpondent. Elementalis eſt igneus, in homine exiſtens dum a febre corripitur. Appellatur namq; ab Hippocrate magna febris ignis, ſicuti dicitur igneum vlcus, quaſi febricitans, in libro de Fracturis: ſiquidem febris a feruore dici- De Fract.
tur, per quam corpus feruet. Græcè etenim dicitur pyros a pir, quoniam eſt ignis, cum per illam corpus igniatur: nam in febriente illæ qualitates retinentur, quas dicimus habere ignem. Definitur namque febris eſſe paſſionem calidam, & ſiccam; cum ſit conuerſio natiuæ caliditatis ad igneam, quod videre eſt apud Galenum primo Aphoriſ. com. decimoſexto. Nam perſentimus calo- 1. Aphor. 16.
rem immoderate augeri, vt hominem offendat, & actiones lædat: quo pacto à naturali calore maximè diuerſatur: quandoquidem ex tactu hunc eſſe mitem, ſuauem; vnde & illi ſenſui gratum, in mediocritate conſiſtentem, vaporoſiſque ſpiritibus repletum eſſe ſentimus: At in febribus illius acredinem, mordacitatem, & adurentiam percipimus, quomodo ſenſus tactus, diſconuenientiam percipiendo, læditur, quippe qui ad igneam naturam conuertitur, quod quidem ſenſus tactus indicare videtur, ſi torax tangatur, & vbi arteriæ magnę ſitę ſunt. Ex quibus patet, calorem febrilem in humidũ radicale agere, in quo calor naturalis habet fundamentum, iam per febrem ad igneã naturã conuerſus, tãtę actiuitatis exiſtens, vt agat eodẽ modo, quo agit ignis, inquantum calidus, cuius qualitas maxime eſt actiua, omnia combuſtibilia in ſui naturam conuertens, nihil generans, cum ad quamlibet generationem humiditas requiratur, in quam agit calor igneus, & ex conſequenti calor febrilis, quomodo vim deſtruendi habet; ſed non ſic calor cœleſtis, & naturalis, qui a principio generationi deſeruiunt, operationes ſecundum naturam perficiunt, qui nihilominus proceſſu temporis per exiccationem labefactantur. Vnde calor igneus naturales impedit operationes, qui propterea præter naturam appellatur, vt concoctioni ex ſua ſubſtantia noceat,

De Nat.Fac. 8. *quod manifeſtat Galenus in libro ſecundo de Naturalibus Facultatibus cap. 8. Nam concoctiones a naturali calore celebrantur, vt manifeſtum eſt in 2. de Anima part 50. & in 4. Meteororum 14. quomodo omne animatum hunc habet calorem, animæ inſtrumentum. Perpendamus, quæ ſiccitates in febribus introducantur, cum Hippocrates 3. in 1. Epid. part. 19. vocet magnam febrem ignem. Fumi re vera, erodenteſq; generantur halitus, ſitis magna, cutis ſiccitas, color pallidus, ſegnities, læduntur operationes omnes, & demum materia cineritia, ignis effectus. Et vnde quæſo, niſi quia calor ille febrilis, multoties furens agit in humidum radicale, illud conſumens? Teſtes ſunt febres ardentes, febres hecticæ, & maraſmus ex ſenectute. Nam in aliquibus ſiccitas in fieri eſſe dicitur, in quibuſdam verò in facto eſſe, ſiquidem dum aliquid mouetur, partim eſt in termino à quo, & partim in termino ad quem. Qua ratione in quibuſdam facta eſt actualis ſiccitas. Nam quædam ſunt corporis partes, quæ aliquando ſunt in calefacto eſſe, aliquando in calefieri: nam quando ſpiritus accenduntur, & febris ephemera generatur, caliditas in facto eſſe in ſpiritibus reperitur; in humoribus verò, & in partibus ſolidis in calefieri, quæ ſemper cum ſiccitate coniuncta videtur; quod ex effectibus manifeſtum redditur. Percipitur namque cutis ſiccitas, materia cineritia; victus humidus conuenit febri, vt febris eſt, ſudores & madores detruduntur, per quos multoties febres iudicantur, & præſertim in febre ephemera. Tum quia intelligimus calorem febrilem calori naturali eſſe contrarium. Scriptum eſt enim ab Alexandro Tralliano in libro 12 cap. 1. eſſentiam febris nihil aliud eſſe quam cordis, tum arteriarum calorem, naturali contrarium. Et quoniam calor naturalis in humiditate conſiſtit. Febrilis igitur in ſiccitate, illi contrariatur. Gradus etenim caloris in febre augentur, quod ex eo confirmatur, ſi iam dictæ partes tangantur, et ſunt illæ partes, vbi arteriæ magnæ ſitæ ſunt, & torax. Et hoc expreſſit Aetius in lib. quinto cap. 7 dicens, febrem eſſe calorem præter naturam cordis, & arteriarum, vitalem firmitatem lædentem, ex profundo emergentem, acrem, & mordacem ad tactum allabentem, præſertim circa thoracem, & vbi arteriæ magnæ ſitæ ſunt. Et huius veritatis hoc ſignum eſſe poteſt, quia à calore febrili operationes læduntur, & multoties abolentur: à naturali verò perficiuntur: vnde ab illo morbus, & tandem interitus; ab iſto ſanitas, & vita. Percipitur*

Margin notes: 2. de Aīa 50. — 4. Meteo. 14. — 3 in 1. Epid. 19. — Alex. Trall lib. 12. c. 1. — Aetius lib. 5. cap. 7.

tur autem maior, & minor ſiccitas ratione ſubiecti, in quo ille calor extraneus accenditur. Nam in maraſmo, vel in fine vltimi termini febris hectica tota ferè humiditas conſumpta eſt. Vnde dicimus, in febre eſſe potius tranſmutationem natiuæ caliditatis ad igneam, quam calorem tranſmutatum eſſe. Siquidem tunc naturalis calor omnino deperditur, quando vitam cum morte commutamus. Non enim in febre calor naturalis omnino aboletur. Signum, quia in febrientibus calidi innati operationes apparent, concoctio ſcilicet, & aliæ naturales operationes, cui ſi gradus caloris extranei addantur, fit igneus. Vnde ſoluitur illud, quod ſcriptum eſt in quinto de Phyſico Auditu, vbi dicitur, 5. Phyſ. *in mutatione contraria non remanere. Nam dicimus febrem eſſe tranſmutationem caloris naturalis in igneam, & non tranſmutatum eſſe: ſiquidem actio, quæ fit in humorem putreſcentem, partim dicitur concoctio, & partim putredo. Quomodo dicimus, calorem naturalem concoctionem, & alias naturales operationes operari, qui gradus recipiens, malos induit effectus, quia non ſemper benè regulatur. Quomodo non ſolum ratione materiæ in qua calor præternaturam accenditur augentur qualitates; verùm etiam à forma qualitates regulari non poſſunt. Horum omnium ſignum à contrario deſumitur. Nam ſi materia ignita in aqua feruenti imponatur, aut plumbum liquefactum, illa extinguitur, & illud in piſtrinam ſpiſſam naturam conuertitur, vt in aqua illa ſecundum totum frigiditas non amittatur. Sic in febrienti ſecundum totum calor naturalis non deperditur. Et id animaduertens Hippocrates inquit 1. Aphoriſ. 22. concocta* 1. Aphor. 22. *eſſe medicanda, quæ concoctio caloris naturalis beneficio celebratur. Et in excretionibus dicunt Medici, concoctam eſſe materiam, benè prognoſticantes ex concoctione. Tum quia viuit æger, & vita eſſe non poteſt ſine calido innato, operationes vitales operante. Vita etenim noſtra in calido, & humido conſiſtit, quo febris nutritur, & augetur, aliæq; naturales operationes præſtantur. Vnde ſi naturalis calor conſideretur, ſiue ad igneam naturam conuerſus, ſiue in eſſe naturali, ſemper eſt cum iactura humidi radicalis, quomodo calor diuerſos gradus adipiſcitur inquãtum ſubiectum eſt diuerſum. Cuius rei ſignum ætates eſſe poſſunt, ſicuti & febres, quæ ratione ſubiecti diſtinguuntur. Eſt enim in pueris illa caliditas, quæ percipitur iucunda ſenſui tactus, correſpondens aereæ caliditati, & tempori veris, temperato.*

Sed in iuuenibus maior caliditas acris, & mordax, ſenſui tactus diſconueniens viget, in quibus bilis calida, & ſicca prædominium habet proportione reſpondens igni & æſtati. Et ex febribus quædam ſunt tantum mites: aliæ manui mordaces: aliæ mordaces quidem, ſed poſt inſurgentes: aliæ acutæ aliæ aſpectui terribiles: aliæ in totum debiles, aridæ: aliæ ſalſuginoſæ: aliæ ſtatim perurentes: aliæ tactui humectæ: aliæ rubeæ: aliæ valdè pallidæ: alię
1.6.Epid.29 *liuidæ ex ſententia Hippocratis 1. 6. Epidemiorum part.29. Sicuti ſi accendatur ignis in diuerſis materijs, vt in ſtuppa, & in materia denſa. Vnde calor innatus deperditur, & ex conſequenti quando caliditas febrilis introducitur, ſemper humor radicalis deperditur. De iactura igitur humidi radicalis febres veritatem manifeſtant, in qua cum caliditate ſemper eſt adiuncta ſiccitas, quæ aliquando deſideratur in febris definitionibus a Galeno excogitatis, & litteris mandatis, vt manifeſtum eſt in 8. Me-*
8. Met. c. 1. 1. de Diff. feb. 3. *thodi cap 1. & in primo de differentijs febrium cap. 3. vbi dicitur, calidum, frigidum, humidum, & ſiccum eſſe corporum elementa; primaſque ex horum intemperaturis conſtitui ægritudines, ex quarum numero febris vna eſt, quando in corde quædam præter naturam caliditas generatur. Sed præternaturam caliditas, quæ eſt extranea ſemper cum ſiccitate coniuncta eſſe videtur; ſed aliquando ſiccitas non eſt ita vehemens, vt lædat operationes. Vnde ſi quis dixerit. Febris lædit ſua caliditate. Ergo nullam habet ſiccitatem, neganda eſt conſequentia. Non enim adeſt caliditas illa vehemens præter naturam abſque ſiccitate.*
9. Meth. 14. *Et totum hoc comprobari poteſt, ex Galeno in libro nono de Methodo medendi cap. 14. vbi dicit, in omni febre conuenire humectantia, & refrigerantia. Et quoniam contrariorum contraria remedia ſunt, & febris in calido conſiſtat, qui eſt præter naturam: remedia frigida, & humida ſunt adhibenda, ſicuti & victus ratio ad qualitates illi contrarias vergere debet, & ſunt*
1. Apho.16. *frigiditas, & humiditas, iuxta illud 1. Aphoriſ. 16. Victus humidus febricitantibus omnibus confert, præcipuè pueris, & ijs, qui tali victu vti conſueuerunt. Tum etiam conuenit humidus victus, vt facillimè in ſubſtantiam nutriti conuerti poſſit; &*
Cor. Cel. *ideo dicit Cornelius Celſus. Victus liquidus, quia venæ facillimè materiam illam liquidam attrahunt, & propterea facillimè di-*
In lib. de Alim. *ſtribuitur, vt faciliori modo cibus diſtribuatur, celereſq; fiunt nutritiones, iuxta illud Hippocratis in libro de Alimento. Qui*

cita

cita indigent reſtauratione, ad recuperandas vires, humidum optimum remedium eſt, & qui ad huc citius per odoramenta, ex illo ſecundi Aphoriſ. 21. Famem torexis ſoluit, ideſt larga vini potio, vt facilius ſit impleri potu, quam cibis, & citius reſtauretur corpus noſtrum potu, quam alimento. Introducitur ſiccitas, quia introducitur ſitis, quæ eſt appetitus frigidi, & humidi, quibus expellitur, & in illis qui febrem patiuntur, & in illis, qui ſanitate fruuntur. 2.Aphor.21.

Ergo humidi radicalis abſumptio: Cur igitur non materiæ fluxus? ita vt illa ſemper fluat; cum tamen forma ſuperſtes remaneat. Id autem eſſe nequit, niſi ſubiectum ſiccitatem contrahat. Humidum namq; illud eſt aereum, tenue, quod calore aereo coniungitur, cui quidem ſi gradus caloris addantur, ad igneam naturam reducitur, quæ introduci non poteſt, niſi qualitas contraria, quæ antea ſubiectum humidum reddebat adeò remittatur, vt idem ſubiectum à prædominante ſiccitate ſiccum denominetur; quomodo caliditas, quæ antea cum humiditate aerea erat coniuncta, cum ſiccitate coniungitur. Qua ratione, aut quis mutando complexionem, in bilioſam tranſit complexionem; vel ſi illarum qualitatum gradus augeantur, calor in calorem febrilem tranſit, abſumitur humiditas, quomodo corpus ſiccitatem contrahit. Idq; ex hoc manifeſtum redditur, quoniam calor ille, qui iam dicitur extraneus accenſus eſt in corde, demandatur per vniuerſum corpus per venas, & arterias; nam cor; totumq; corpus dici poſſunt ſubiectum febris, illud radicale, iſtud verò, quoniam fouet calidum innatum, in naturam igneam conuerſum. Et quomodo totum corpus non exiccatur? Re vera febris morbus vniuerſalis nuncupatur, immò ſola febris, licèt primo cor, & viſcera occupet, dummodo impedimentum non interueniat, quod in febre liparia, & in principijs acceſſionum in febribus intermittentibus patere videtur. Et hoc animaduertens Galenus in 1. 6. Epidemiorum 19. ſcriptum reliquit, febrem eſſe caliditatem præter naturam maximè in totum corpus diffuſam; ſin minus, aut in plurimas, aut in nobiliſſimas partes, & intelligimus viſcera. Sed calor ille ad igneam naturam conuerſus, niſi impedimentum interponatur per venas, & arterias, tanquam per aquæductus, ad totum corpus demandatur, vt Auicennæ viſum eſt, quomodo dicimus totum corpus febrire; quas vias Galenus in libro primo de Criſibus cap. 7. aſſerebat eſſe venas, & arterias, dicens febrem eſſe

1.6.Epid.19.

De Criſ. 7.

paſſionem generis venoſi, intelligens venarum nomine venas, & arterias. Humidum igitur radicale, materiæ rationem habens per calorem febrilem exiccatur, in quod agitetiam calor naturalis, continuò illud exiccando. Quid igitur? Erat ne fortaſſe Adam primus parens eiuſdem materiæ, eiuſdemq; naturæ cum corporibus cœleſtibus? Re vera corpus mixtum dicebatur, anima præditum. Erat ne abſque corde, immuniſque a quatuor primis qualitatibus? Abſit, quia eiuſdem naturæ vniuocè cum cæteris hominibus dicebatur, conueniens cum illis in nomine, & definitione. Cur igitur illius naturalis calor accendi non poterat, & ad naturam igneam trahi, & cor, totumq; corpus ignire? Febris igitur introduci poterat, illiuſque corpus exiccari. Si enim corpus mixtum, elementa ad illam mixtionem concurrebant, quorum quatuor qualitates perpetuæ ſociæ eſſe dicuntur, ex quibus ægritudines generantur, ex quarum numero febris vna est, quando in corde quædam præter naturam caliditas generatur cur a febre, immunis? Ex quibus omnibus colligitur, illam patientes, omnium malorum regi nam, vel pati poſſe, ab interitu non eſſe ſequeſtratos. Si enim rectum eſt iudex ſui, & obliqui quid nam eſt illud ſecundum naturam exiſtens? Vtiq; moderatum, & in animalibus, & in plantis, & in ſeminibus, & in omni organo. Immoderatum igitur eſt illud, quod eſt præter naturam. Et quoniam dicimus, ſanitatem eſſe ſecundum naturam. Ergo moderatas requirit qualitates, ad hoc, vt ſequatur rythmus; alioquin diſſonantia. Ergo paſſiones alterantes ea alteratione, qua ducit ad interitũ, interuenientes ab ægritudinibus per quatuor qualitatum alterationem cauſant interitum. In immoderantia morbum; niſi modus in rebus ponatur, niſi ſint certi, determinatiq; fines, per quos vltra, citraque nequit conſiſtere rectum. Vnde calor humiditati aereæ coniunctus, bonos producit effectus, quod quidem ratione mediocritatis euenit. At non ſi cum ſiccitate coniungatur. Nam proceſſu temporis aduſtiones generantur, concoctiones aſſaſſione celebrantur, quo pacto complexiones melancholicæ redduntur, omnino euitandæ, ſpiritum triſtem, oſſa exiccantem, reddentes. Sed exequamur quod ſcriptum eſt in libro Eccleſiaſtes cap. 3. & cognoſcamus, ſicut cognouit Sapiens, quod non eſt melius niſi lætari, & facere benè in vita ſua, ſuaq; ſorte eſſe contentum. Verum nam q; eſt illud, quod aliquando cecinit Horatius.

Eccleſ. c. 3

Horatius.

Creſcentem ſequitur cura pecuniam. &

Multa

Multa petentibus deſunt multa
Benè eſt cui Deus obtulit
Parca quod ſatis eſt manu. ſed
Quanto quisq́; ſibi plura negauerit,
A dijs plura feret.
Denique ſit finis quærendi:

Neque nos moleſtent prauæ ſollicitudines, animam aggrauantes. Per humorem namq́; melancholicum homines ad inſaniam rediguntur quæ periculoſæ à Medicis cenſentur, iuxta illud Hippocratis: deſipientiæ, quæ cum riſu fiunt, ſunt ſecuriores; quæ verò cum ſtudio, ſunt periculoſiores. Illæ etenim ex ſanguinis abundantia generantur: iſtæ verò ab aſſata bile, omnino moleſtiſſima, contrarias retinente qualitates, ab illis, à quibus vita noſtra originem ducit. Eſt enim atra bilis inter humores, quemadmodum terra inter elementa; iſta fex omnium elementorum, illa verò omnium humorum. Quomodo igitur humidum radicale non abſumitur? Corpus enim ad ſenectutem tendit, & ad exiccationem ex conſequenti: teſtatur canities, præcedens laborioſam ſenectutem. Neque dicatur, humidum tantùm cibale abſumi. Nam mirum profectò eſſet, quomodo conſtituantur in eſſe agens, & paſſum, paſſumq́; agendo agens, non patiatur, cum & agens in agendo repatiatur. Sunt etenim caliditas, & frigiditas qualitates actiuæ: humiditas, & ſiccitas paſſiuæ, quæ contrariantur ſecundum tactum. Neq́; eſt exiſtimandum, illas qualitates merè paſſiuas eſſe iudicandas, cum humidum a ſicco patiatur, & hoc ab humido repatiatur; quandoquidem ſunt qualitates contrariæ, inter quas pugna oritur, quæ abſque actione, & paſſione eſſe non poteſt. Sed aliæ qualitates primæ maioris actiuitatis eſſe dicuntur, quæ & ipſæ agunt, & patiuntur adinuicem. Audiamus, quid de ſiccitate dicatur, & humido ab Ariſt. Siccum eſt, quod eſt facilè terminabile proprio termino: Humidum verò, quod proprijs terminis terminatur, ſed alieno. Et terminari eſt pati. Ergo patiuntur. Calidi verò eſt aperire, & rarefacere: frigidi verò frigefacere, & condenſare. Sunt ergo qualitates actiuæ. Quomodo dicimus, quatuor elementa ratione illarum qualitatum ad mixtionem concurrere; ſiquidem illis qualitatibus natura vtitur, per quas alteratio oritur, ad mixtionem pernéceſſariæ, perinde ac ſi eſſent illius inſtrumenta. Et totum hoc ratione vnitatis, iuxta mixtionis definitionem; quomodo forma mixti ponitur in eſſe, quæ

quæ in alijs formis continentur, ſicuti trigonum in tetragono: nam ſuperius facta collatione ad inferius formæ habet rationem, reſpectu continentiæ. Vnde inalterationis motu, a quatuor primis qualitatibus eueniente, reactio prouenit, intenſionem, & remiſſionem ſuſcipientibus. Et materia mixti medijs illis primis qualitatibus, illius formam recipit, quod quidem ſegregatione, & congregatione partium ſimilarium, & diſſimilarium præſtatur: qua ratione ſunt in corpore mixto, ſicuti & elementa, in eſſe refracto. Et quomodo ſine alteratione? Vnde ſequitur reactio, quæ eſt huius naturæ, quod agens in agendo repatiatur; dũmodo agens ſit proximum, non remotum, agens, & patiens in materia communicent: agens ſit per ſe, & non per accidens, & non ſit actio ſpiritualis. Et quæ nam actiones a calore febrili? Vtique abſumentes, & tandem deſtruentes. Reactiones igitur inter calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum. Et tandem conſumptio humidi, & interitus perpetuò fluente materia. At dum calor naturalis in ſuo eſſe naturali permanet, humidumq; in ſua debita ſymetria conſeruatur, perfectiſſimæ operationes præſtantur; ſed debilitatem contrahit, deperditur humiditas, contrariaq; qualitas inducitur; quomodo imbecilles apparent operationes, vt tandem anima in ſubiectum illud ſuas operationes edere non poſſit. Eſt enim aptitudo materiæ conditio, inſtrumento non exiſtente improportionato. Vertitur ſymetria in diſſonantiam, & tandem dicere poſſumus quoad corpus. Verſa eſt in luctum cithara noſtra. Et cur non cithara corporis primi parentis?

Et in hoc maxima altercatio orta eſt inter Hippocratem, cuius partes ſequitur Ariſtoteles, & Platonem, qui in hoc ſicuti in multis alijs ſuum præceptorem dereliquit. Illi etenim naturalem calorem in ſubſtantia aerea, & aquea conſiſtere rati ſunt qui a Platone ignis appellatur. Veram autem eſſe illorum ſententiam, ex hoc confirmari poteſt; quia ſemen paucam omnino terream ſubſtantiam participat, plurimum verò calidi, & humidi in ipſo continetur, itaut illius ſubſtantia ſit aerea, & aquea ex ſententia
1. Aph. c. 14. *Galeni 1. Aphoriſ. com. 1 . Et 8. de Placitis cap. 7. reprehenditur*
8. de Plac. 7. *ſententia Platonis, quando dicitur, melius fuiſſet dicere, inſitum calorem eſſe in corporibus noſtris, quam illum ignis nomine appellare. Ignis re vera, ſolus conſideratus, nullum animal generat*
2. de Gener. *2. de Generat. Animal. cap. 3. Et re vera Galenus optimè in-*
An. 3. *ſurgit cõtra Platonem, ſupponens, febrem eſſe paſſionem calidam,*

& ſiccam,

& ſiccam, cum ſit conuerſio natiuæ caliditatis ad igneam. Si calor ille ignis dicatur, in febricitantibus, citius operationes abſoluerentur. Sed non ſic euenit. Dicit enim Hippocrates 1. Aphoriſ. 15. Ventres hieme, & vere natura, ideſt calore naturali calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi; & declarans, quid intelligat per hoc quod dixit natura, ſubdit. Etenim tunc calor innatus copioſior eſt. Quare calor innatus eſt ille, qui operationes perficit, quę tamen in febrientibus læduntur: cum fiat inflammatio, quæ nocet operationibus, inquit Auicenna, per quem calorem perfectæ concoctiones non celebrantur; ſed non concoctiones, quæ fiunt per aſſationem: ſed a calore naturali bene regulato concoctiones, quę elixatione fiunt, ex libro 4. Meteororum cap. 4. At ſemper eſt illius iactura, quia ſequitur pugna, & in agendo repatitur; ſed non omnimoda victoria. Vnde non eſt abſolutè agens dicendus; ſed reagens, cum agens victoriam conſequatur Sicut duobus ducibus euenire ſolet, ſimul certantibus, & nullus intereat; at ſi alterum alter occidat vincens rationem habet agentis, quia inimicum vincendo, actionem operatus eſt, quemadmodum occiſio teſtatur, in quem inimicus occiſus amplius reagere non poteſt, inter quos multoties ſequitur pugna Cadmica. Cadmus enim duos filios habuit, Theucrum, & Pollinicem, qui ſe mutuis vulneribus enecarunt. Et ad reactionem eandem requiri materiam, declaratur in libro primo de Ortu, & Interitu part. 53. & 54. vt ſint eiuſdem ſpeciei, qualitates contrarias retinentes, quia nihil idem à ſeipſo patitur, ſed à contrario. At quæcunque non habent eandem materiam, faciunt impoſſibilia, exiſtentia; vt medicatiua, ideſt ars medendi, faciens ſanitatem, nihil ab eo patitur, qui recipit ſanitatem. Cibus autem faciens, & ipſe patitur: aut enim calefacit, aut refrigeratur, aut aliquid aliud patitur, ſimul efficiens. Facultas autem medendi eſt veluti principium; cibus autem vltimum, ac tangens. Ex quibus elicitur, primum efficiens non pati ab eo, quod efficit, ſicuti dicimus, proximum efficiens pati; cum tamen primum immobile eſſe poſſit, vt Medicus, & vinum, quæ cauſa mouens eſt illius principium, cum ſemper per vnde motus principium cauſa efficiens deſcribatur. Ergo quemadmodum primum mouens eſt immobile: ita primum efficiens non repatitur. Et vnde reactio? ratione contrarietatis. Et quæ nam eſt reactio inter qualitates corporales, & ſpirituales? Quare in materia debet eſſe conuenientia, vt fiat reactio. Imponatur in

1. Aphor. 15

Auic.

4. Meteo. c. 4

1. de Ortu, & Int. 53. 54

ſinu manus frigida, reactio ſequitur, quoniam in materia communicant, quæ reactio eſt ſecundum eandem contrarietatem, vt expreſſit Ariſtoteles in 4. de Generatione Animalium cap. 3. Nec immeritò; quia nihil idem reſpectu eiuſdem eſt agens, & patiens, mouens, & motum, in actu, & in potentia; ſed cum reſpectu diuerſorum idem ſit agens, & patiens, mouens, & motum, in actu, & in potentia, cauſatur reactio. Eſt enim facienda mutatio quoad qualitates. Ergo potentia frigidum eſt actu calidum: & actu frigidum eſt in potentia calidum. Nam quod eſt actu calidum, per mutationem a contrario fit actu frigidum, & quod eſt actu frigidum, a contrario fit actu calidum. Ergo agens patitur, & patiens reagere videmus. Sicuti dicimus, quod omne mouens Phyſicum in mouendo mouetur; vt ea, quæ in materia conueniunt, adinuicem agunt, & patiuntur. 3. Phyſ. part. 8. & 1. de Ortu, & Interitu. Totum hoc reſiſtentia indicat: nam videmus, quod pellens pellitur, & à re calida frigidam caleſieri, & rem frigidam rem calidam refrigerare. Vnde dicimus, actionem eſſe ab agente, inquantum eſt in actu, quod patitur inquantum eſt in potentia; vt nihil prohibeat, vnum, & idem eſſe in actu, & in potentia quoad qualitates contrarias, quod quidem prouenit ratione materiæ, cuius eſt pati, & moueri, & ratione formæ, cuius eſt agere, atq; mouere 2. de Ortu, & Interitu part. 53. Qua ratione diuerſæ, immò contrariæ qualitates in ferro v. g. ignito, & in aqua imprimuntur, ſeu potius de potentia ad actum extrahuntur. Et reactio perpetua eſſe non poteſt: Nam cum contrarium in contrarium agat, tandem vnum alteri cedit, & ſequitur interitus. Quid igitur de primo parente dicendum eſt in ſtatu innocentiæ? Nunquid immortalis? Modi caloris agentis conſiderentur, primæ qualitates agentes, & patientes adinuicem, & ex conſequenti magna ratione contrarietatis, & an perpetua eſſe poſſit, humidum radicale, quod continuò abſumitur, & exiccatur. Et quas anguſtias Ioannis Grammatici opinio patiatur, de materia, ab illo excogitata, quæ non ſemper fluit inquit ille; ſed ad finem vſque permanet, quæ tandem neceſſarium eſt, vt deſtruatur, & præcipuè quando agens ſuperat paſſum quo ad gradus, quod dicimus de calore tum febrili, tum naturali, an ſcilicet ſit reactio. Nam actio fit à proportione maioris inæqualitatis, quomodo ſequitur victoria: quoniam paſſum agenti cedit, cui reſiſtere non poteſt ratione maioris virtutis; quomodo illa ſequitur victoria,

4. de Gener. An. 3.

3. Phyſ. 8. & 1. de Ortu, & Interitu.

2. eiuſ. 53.

quæ

quæ eſt agentis ad ſuum patiens. Et hæc propriè appellatur actio & non reactio, quæ re vera reactio ante victoriam erat appellanda, cum inter contraria eſſet ſingulare certamen. Quomodo ergo Adam, ex quatuor elementis compoſitus, ſecum ducentibus quatuor qualitates contrarias, interitui non erat ſubiectus, qui tandem interitum erat paſſurus? Nam vltimò omnino erat exiccandus per continuum materiæ fluxum ratione reactionis, & repaſſionis, quæ cum æternæ eſſe non poſſent ratione violentiæ, tandem ad actionem, & ad victoriam concertatio erat terminanda. Nam ante victoriam vtrumq; reagere, & repati dicebatur; ſed poſt victoriam, hoc propriè appellatur agens, illud verò patiens. Et ad hoc, vt aliquid dicatur agens, requiritur maior virtus, & patiens ad hoc vt dicatur, minor reſiſtentia. Nam ſi in agente debilior virtus reperiatur, & in altero maior reſiſtentia, agens potius patitur, quam agat. Iſta omnia manifeſta ſunt in corpore mixto ratione quatuor primarum qualitatum. Ergo continuus materiæ fluxus, & humidi radicalis conſumptio. Quomodo neceſſariò materia requiritur, & cauſa agens, ex qua ab agente iſtæ formæ eliciuntur, vt potentia calidum fiat actu calidum, quomodo præſto eſt alteratio ad interitum via & eſt doctrina Ariſtotelis in 4. Phyſicorum part. 84. & 1. de Ortu, & Interitu part. 29. dicentis, vnam eſſe materiam contrariorum calidi, & frigidi, & aliorum contrarietatum, & ex eo, quod potentia eſt, id quod eſt actu fit, & non ſeparabilis quidem eſt materia: ipſo autem eſſe diuerſa eſt, & ſi forte fuerit caloris, & caliditatis, & frigiditatis.

4. Phyſic. 84. 1. de Ortu, & Inter. 29.

Vnde ex his ſoluitur quorundam Latinorum ratiocinatio, conſiſtens in actionis, & paſſionis viciſſitudine. Nam ſi eſt concedenda reactio, aut agens, & patiens ſunt æqualis potentiæ, vel inæqualitas eſt conſideranda. Si æqualitas. Vnde actiones, vt vnum in alterum agere poſſit? Nam ab æqualibus non prouenit actio; ſed eſt a proportione maioris inæqualitatis. Sed ſi dixerimus, eſſe inæquales habens maiorem facultatem, in alterum aget. Sed quomodo imbecillioris facultatis exiſtens, in aliud agere poteſt, cùm actio fiat à proportione maioris inæqualitatis? Alioquin hoc non eſſet dicendum; ſed eſſet excogitandũ prædominium agentis, ſeu illius virtutis, paſſi reſiſtentiam ſuperantis. Nam re vera propriè non dicitur actio, ſed reactio; ſiquidem vim vi repellere licet. Sed tunc eſt actio, quando ſequitur victoria. Et iſtius

doctrinæ

nalis humiditas. Ergo vita in calido, & humido conſiſtit. Inte-
ritus ergo in contrarijs qualitatibus fundatur. Ex quibus totum
redditur; ab ortu vſque ad occaſum corpus noſtrum continuò
exiccari vt verum ſit dicere, calorem illum, quo generata ſunt
corpora noſtra, cum abſumatur, illam humiditatem radicalem,
in quam agit, exiccari, hominemq; vſque ad maraſmum perdu-
ci, quem ſequitur interitus. Et hæc omnia manifeſta ſunt ex
De Long. & *Ariſtotele in libro de Longitudine, & Breuitate Vitæ cap. 3. dicen-*
Bre. Vitæ c. 3 *te opus eſſe accipere, animal eſſe natura calidum & humidum, &*
ipſum tale viuere. Neq. paucum oportet eſſe humidum, cum
1. Prognoſt. *facilè ad ſiccum reducatur id, quod paucum eſt. Rugæ indicio*
eſſe poſſunt: nam extenuatur corpus, & per extenuationem la-
xatur cutis, quemadmodum in refectionibus diſtenditur. Totum
hoc nobis facies hippocratica manifeſtat, in cauitate oculorum
conſiſtens, in naſus acutie, ſi tempora ſint aſtricta, aures frigidæ,
atq; contractæ, cutis circa frontem dura, intenta, arida, color to-
tius corporis viridis, aut niger, quæ omnia à frigiditate, & ſic-
citate proueniunt. Tum etiam in morbi longitudine corpora
extenuantur, ſicuti in maximis laboribus, & in his, qui patiun-
tur ſyncopem, inediam, & immoderatam euacuationem, & tan-
dem in moribundis, & mortuis. Et vnde iſta, niſi ex humidita-
tis conſumptione? Cauitates namque repletione curantur, & ex
conſequenti humido replentur. Et demum omnia illa à cauſa
conſumente proueniunt. Etenim conſumuntur partes anima-
lium carnoſæ, debilitatem contrahit innatus calor. & paulatim
in corpore terreſtreitas introducitur. Vnde & ſiccitates oriun-
tur, quomodo corpus & rugoſum, & viride, & nigrum redditur.
Horatius 2. Car. ode 14. *Vnde neq; rugæ, neque mors euitari poſſunt. Audiamus Hora-*
tium in 2. Carminum ode 14. ſcribentem ad Poſtumum, rugas,
& mortem perpendentem.

> Hæu fugaces Poſtume Poſtume
> Labuntur anni, nec pietas moram
> Rugis, & inſtanti ſenectæ
> Affert, indomitæq; morti.

Et quis nam color? Vtique pallidus, à frigiditate, & ſiccitate
Idem 1. Carmin. ode 4. *proueniens, iuxta illud eiuſdem Poetæ in 1. Carm. ode 4.*

> Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
> Regumq; turres.

Quod etiam Virgilius expreſſit in lib. 11. Aened. dicens.

Quod

Digitized by Google

Qualem virgineo demiſſum pollice florem
Seu mollis violæ, ſeu languentis hyacinthi
Cui namq; fulgor adhuc, nec dum ſua forma receſſit,
Non iam mater colit tellus, vireſq; miniſtrat.

Remanent igitur duæ qualitates excedentes poſt interitum, vitæ contraria, & operationibus vitalibus, frigiditas, & ſiccitas. Quid igitur? Non ne calidum continuò agit in humidum? Vnde & materia eſt in continuo fluxu. Et ex his omnibus colligimus, Adamum eſſe interiturum, qui tandem erat exiccandus, qua ſiccitate anima cum non poſſet ſuas edere operationes in corpore, à corpore erat ſeparanda, & mors eſt ſeparatio animæ à corpore.

Proponuntur rationes Ioan. Grammatici de permanentia humidi radicalis, quæ ſoluuntur, & confirmatur Adæ interitus.

Confirmat Ioannes Grammaticus, & qui ſtant à parte illius, eſſe aſſignandam aliquam materiæ partem, non exiſtentem in continuo fluxu, eãq; continuò vſque ad interitum permanere. Nam ſi tota materia flueret, & non aliqua conſeruaretur. Ergo indiuiduum eſſet æternum, materia ſemper pubeſcente. Ergo nunquam ad ſenectutem deuenire contingeret. Id etenim per ſuperuenientem materiam præſtaretur, quæ quidem vigorem nutrito præſtaret. Hoc idem à ſigno confirmauit, quoniam in carnibus & oſſibus, quæ ex vulneribus inflictis in puerili ętate, & in iuuentute cicatrices factę ſunt, vſque ad interitum, & vltra perſeuerant.

Sed quamuis Auerroes illam ſententiam in 1. de Ortu, & Interitu com.38. Alexandro imponat; ſciendum tamen eſt, præſtantiſſimum iſtum Philoſophum à doctrina Ariſtotelea non diſcedere ſicuti videri poteſt in libro primo Quæſtionum Naturalium cap.5. & in libro de Mixtione, quibus in locis, nunquam dicit, humidum radicale non fluere, quod à calore naturali ſemper patitur, cum per vniuerſum corpus diffundatur, quemadmodum, & innatus calor. Nam ſi agens eſt in actu, actuq; operatur, cur non iacturam paſſi? Sumatur granum ſinapis, & terra cooperiatur, iudicandum ne eſt illius ſeminis humiditatem in planta per- 1. de Ortu, & Int. 38. 1. Quæſt. Nat. 5. in libro de Mix.

manere eandem, donec anima vegetatiua planta priuetur. Principium re vera operandi primum eſt anima 2. de Anima par. 24. quæ calore naturali vtitur, vt perficiantur operationes illæ; quomodo agit in paſſum, & eſt humidum, de quo calore, ſcriptum eſt in libro ſecundo de Partibus Animalium cap 7. quod ad exequenda animæ officia calor, omnium maximè adminiſtrandi vim obtinet. Et quomodo iſta ferè minima humiditas, in tam paruo ſemine exiſtens, conſeruatur et eò præſertim, quia planta illa omnibus oleribus maior euadit? Neceſſarium namq; eſt, ſemen putreſcere. Et tranſmutatio ſubſtantialis efficit, vt nomen & definitio amittantur, & ad totam plantam extendi non poteſt; nam inquit Ariſt. in 1. de Ortu, & Interitu part. 35. augmentationem fieri ſecundum formam, & nō ſecundum materiam, quæ ſemper fluit, ſed forma ſemper eadem manet. Et totū hoc optimè declarat Alex. in lib. 1. Quæſt. Nat. c. 5. dicens, duo eſſe in eo quod augetur, quale ſcilicet, & quantum: et quod augetur eſt ſubſtantia ex vtroq; compoſita, & cum ipſum quantum vt materia ſubijciatur, & forma qualis locum teneat, quantum non manet idem: quale autem, quod eſt forma rei, quæ augetur, manet. Et cauſa quare quantum non maneat eſt materiæ fluxus. Vnde id quod augetur ſecūdum materiam non augetur, ſed ſecūdum formam, quę eadem manet. Nam eius quod per ſe ſubſiſtit eſt augmentatio ſecundum id. quod in eo manet. Et compoſita ſubſtantia eſt illa, quę per ſe ſubſiſtit, quę manet ſecundum formam, cum tamen materia fluat. Vnde non poſſumus dicere, materiam eſſe augmentatam: nam etſi quandoq. permanſerit; poſtea tamen fluit & permutatur, cū non ſit in eo, quod auctū eſt, quippe quæ ſemper fluit, & permutatur, & nihil ipſius idem numero manet: at forma eadem manet, quouſq; res ſeruetur.

2. de Aīa 24. 2. de Partib. An. cap. 7. 1. de Ortu, & Int. 35. 1. quęſt. Nat. cap. 5.

Quare ad primum argumentum reſpondetur, negando, indiuiduum ęternitate gaudere, & nunquam ad interitum eſſe peruenturum: ſiquidem humidum radicale reficitur, ante deperditū per caloris naturalis, aut febrilis operationem; at non ita purum ratione reactionis reficitur, cum hoc ſine iactura pręſtari non poſſit, quomodo non ita fortius agere experimur. Ergo neceſſariò tēdunt homines ad ſenectutem, & eò magis à ſuarum generationum principijs elongantur, materia cōtinuò fluente, & eadem forma ſuperſtite remanente, quę doctrina varias habet expoſitiones Sed nulli dubium eſt, ea, quę mouentur motu augmentationis, et diminutionis ſecundum quantitatem variari, & ex conſequenti ſecundum materiam,

Digitized by Google

materiam,quam ſequitur quantitas.Scriptum eſt.n.in libro 1.de Ortu,& Interitu part.25. differentiam eſſe conſtituendam inter generationem,alterationem, & augmentationem: Generatio eſt ex potentia ſubſtantia in actu ſubſtantiam: circa paſſiones alteratio: & circa magnitudinem augmentatio,& diminutio,quę omnes mutationes ſunt de potentia ad actum. Et in hoc ab alijs diſtinguitur,quod in alijs non fit loci mutatio, ſicuti quæ augentur,et minuuntur,locum mutare dicuntur;ſed non eodem modo. Nam quę mouentur ſecundum lationem totum mutant locum; quomodo dicimus, nullam partem ipſius,quod mouetur,eſſe in loco,in quo prius reperiebatur;ſed in illis,quę augentur,& minuuntur,quoniam augmentatio fit per extenſionem,in qua totum cum permaneat, partes mutare locum dicimus. Et hoc non accidit, quemadmodum in motu globorum cœleſtium: nam illorum partes in illorum motu ad eorum motum mouentur, & non fit augmentatio & diminutio, quomodo ſemper eſt idem ſpatium; at eorum,quę augentur,motus eſt cum ambitu ampliori quoad partes, extenſionem recipientes, maiorem locum occupantes,ſicuti anguſtiorem locum occupant,quando decreſcunt. Quare varietas eſt ſecundum quantitatem, & ſecundum materiam, quam ſequitur quantitas;minimè verò ſecundum formam,& ex conſequenti ſecundum ſpeciem. Et propterea dicit Auerroes. Si aliquis dixerit, augmentum eſſe ſecundum formam, non eſt dicendum, formam, inquantum forma eſt, augmentari, cum augmentatio ſit ſecundum magnitudinem,ſed illud quod augetur in omnibus partibus non augetur, inquantum eſt quantũ; at in eo quod eſt quantum, habens formam. Et rectè quidem loquitur Auerroes, quoniam augmentatio propriè animatorum eſt Nam multiplicentur corpora,tunc eſt dicenda iuxta poſitio. Vel ſi augeatur in inanimatis quantitas,ſequitur per rarefactionem augmentum,quemadmodum accidit aeri, & aquæ. Ex quibus colligere licet, materiam adeò eſſe neceſſariam ad augmentationem,vt ſine ipſa augmentatio eſſe nequeat,quæ eſt vna,& eadem numero, ratione verò non vna. Et iſta vna, non vt punctum, aut linea;ſed quæ nunquam affectionis & formæ expers eſſe poteſt. Vnde materia quanta ad augmentationem requiritur,quæ eſt formata;quomodo eſt quanta tanta, quia munus formæ eſt terminare. Et augmentationis tres ſunt conditiones. Prima eſt,quod eius quod creſcit,neceſſe eſt, & quamlibet partem creſcere: idem dicendum eſt de eo, quod diminuitur;

1. de Ortu, & Int.25.

minuitur. Secunda eſt, per acceſſum alterius fieri augmentationem. Tertia, vt illud, quod augetur, habeat eandem formam, idemq́; numero ſit ante augmentationem, & poſtquam auctum eſt; quomodo eadem forma poſt augmentationem ſeruatur. Et in hoc differt augmentatio à generatione, vt docet Ariſt. in lib. 1. de Ortu, & Interitu. Aſſerendum eſt igitur, augmentationem eſſe cum materia tanta ratione formæ, ſemper remanet, ſicuti et in alteratione: ſed cum dicimus, ex aqua fieri aerem, non poteſt eſſe aeris generatio, niſi per aquæ interitum, ſicut ex definitione generationis, manifeſtum eſt. Quare humidum radicale ſemper fluit; ſed forma, & compoſitum permanent.

1. de Ortu, & Interitu.

Ad illud de cicatricibus reſpondetur, duas partes in hominibus eſſe conſiderandas, tenues, & craſſas, in craſſis eſt prædominium craſſorum humorum, & præſertim terreſtreitatis. Modo cicatrices aut fiunt in materia dura, & ex conſequenti arida, aut in materia tenui, molli, & lubrica. In hac non remanent cicatrices: nam talis eſt materiei conditio, quæ in materia terreſtri remanere dicuntur; ſiquidem illæ partes a calore naturali reſolui nequeunt: etenim partes ſunt denſæ, & duræ. Et idcirco ex neceſſitate ad ſenectutem properãt homines. Vnde ille Philoſophus iure optimo erat irridendus, de quo cum riſu verba facit Galenus in lib. de Marcore cap. 2. qui librum compoſuit, agens ſuæ ætatis annum quadrageſimũ, oſtendens, quomodo quis poſſit ſenij expers perpetuò permanere; qui cum iam ad octuageſimum annum perueniſſet, ad tantam gracilitatem, ſiccitatemq́; corporis deuenerat, vt ſi quis illius faciem aſpexiſſet, faciem hippocraticam vidiſſet: & illam doctrinam docens, ad riſum omnes auditores concitabat; & eò magis illius deſipientia erat nota; quoniam infantium corpora ſe eſſe immortalia redditurum, pollicebatur; dummodo ad hoc eſſent idonei infantes, illiusq́; curæ ſibi ab initio committerentur; qui tamen à philoſophiæ principijs omnino erat alienus, elementorum naturam ignorans, illorumq́; alterationem. Tum quia, & quæ nam maior inſania, quam cognitionem ſenſitiuam derelinquere, vt ad rationem confugiamus 8. Phyſicorum part. 22.? Fluidum igitur ſemper humidum radicale, & ex conſequenti materia, ſuperſtite forma, id eſt toto, formæ rationem habente, vnà cum ipſa anima. Quomodo igitur primus parens ab interitu erat immunis?

lib. de Marcore cap. 2

8. Phyſ. 22.

Cum

Cum interitus ſit naturalis, iudicandum eſt, primum parentem Adamum interitui eſſe obnoxium in ſtatu innocentiæ.

INteritus mixtorum corporum naturalis eſt iudicandus, cum à principio naturali proueniat, qui & violentus eſſe poteſt à principio extrinſeco, vt manifeſtum eſt in libro de Vita, & Morte. Hæc enim eſt differentia inter naturale, & id, quod violentiam patitur, quod naturale à principio intrinſeco ortum ducit; ſed quæ violentiam patiuntur, a principio extrinſeco, ex veſtibulo libri ſeptimi de Phyſico Auditu, & eſt illud, quod eſt contra naturam 5. de Generat. Animal. cap. vltimo, & in libro primo de Cœlo. Quomodo igitur primus parens interitum fugere poterat? Per illum enim intelligitur formæ abiectio, quo priuatur compoſitum per formæ ſeparationem, & extrahitur forma alia ex materia facultate a vero agente per verum motum, & veram mutationem; cum generatio vnius ſit alterius interitus, & cum reciprocatione. Etenim generatio via ad naturam, quæ eſt forma, à materia tanquam optimum quoddam, & diuinum, eſt deſiderata; interitus verò eſt illius formæ priuatio. Interitus igitur naturalis eſt appellandus, non reſpectu formæ, quoniam forma, à qua omne bonum ſubſtantiæ compoſitæ originem habet, inter cætera eſſe. & vnum eſſe confert; ſed ea ſeparata, cuius ſeparatio eſt illius interitus, ſubſtantia compoſita deſtruitur; cuius rei cauſa in materiam ratione ſuæ contingentiæ referenda eſt 7. Metaph. particula 52. & 53. & 2. de Ortu, & Interitu part. 51. Eſt namq; præparatæ virtutis, atq; diſpoſitionis ad nouas formas recipiendas. Et totum hoc à priuatione euenit. Vnde propterea naturalis interitus eſt appellandus, ex Philoſophorum ſententia, quia priuatio, quæ eſt interitus cauſa 1. Phyſicorum part 80. quodammodo natura appellatur confertur ad formam, qua energia, vel potius per ipſam materia eſt diſpoſita, ſeu præparatæ facultatis, vt nouam formam recipere poſſit, & ad illam appetendam, eſt in potentia 1. Phyſicorum part. 81. Vnde quando dicitur in ſecundo de cœlo part. 37. omnes impotentias, in animalibus exiſtentes, præter

De Vita, & Morte.
7 Phyſic. in princ.
5. de Gener. Anim. vlt.
1. de Cœlo.
7. Met. 52. 53.
2. de Ortu, & Int. 51.
1. Phyſ. 80.
1. Phyſ. 81.
2. de Cœ. 37.

Digitized by Google

ter naturam eſſe, vt interitus, decrementum, & ſenectus. Hoc
ex parte formæ eſt intelligendum. Expellitur etenim forma, &
propterea compoſitum eſſe priuatur; quandoquidem locus formæ
alteratur, quæ cum illis prauis materiei conditionibus perſiſtere
non poteſt; itaut ſeparetur, quomodo ſequitur & formæ, & ſub-
ſtantiæ compoſitæ interitus. Morboſa igitur materiæ conditio,
interitus cauſa videtur, per quam forma informare deſiſtit. Et
quoniam in materia appetitus ad nouam formam reperitur, illa
priuatur ſeq; alia veſtit, quoniam vnum ſubiectum habere pluſ-
quam vnam formam, impoſſibile eſt. itaut formæ dicantur ſibi
inuicem ſuccedentes; quia (vt dicebatur) generatio vnius eſt al-
terius interitus, & cum reciprocatione; quo pacto abijcitur for-
ma, & alia recipitur. Et ſine abiectione illius formæ finem con-
ſequi non poteſt, non quod feratur ad interitum primò. Et to-
tum hoc optimè patebit, ſi materiæ fluxum conſideremus, quæ ali-
quando ad tantam intemperiem deuenit, vt ſub ipſa forma perſi-
ſtere non poſſit. Et ſi quis dixerit. Viuere viuentibus eſt eſſe
2.de Aĩ: 37. *2 de Anima part 37. & vnumquodque eſſe appetit quod quidem*
boni, ideo appetibilis habet rationem; immo vnumquodque eſſe
diuinum inquantum poteſt participare vellet, cuius cauſa agit
2.de Aĩ: 34. *quodcumq; agit ſecundum naturam 2. de Anima part. 34. Hoc*
ratione formæ, & non materiæ eſt intelligendum: quomodo ſunt
1. de Or. & *gloſſanda verba Ariſtotelis in 1. de Ortu, & Interitu part. 1. At*
Int. 1. *ſenectus, & interitus præter naturam eſſe dicuntur quantum ad*
particularem naturam, indiuiduum, quantum poteſt, conſeruan
tem. Non enim eſt præter vniuerſalem naturam, eſſe generatio-
nem, & interitum. Finis namq; naturæ per generatiuam vir-
tutem eſt, conſeruare non idem numero, ſed idem ſpecie: quemad-
modum nutritiuæ virtutis eſt conſeruare idem numero, ſi poſſet,
ſemper reſtaurando id, quod deperditum eſt; ſed neceſſarium eſt
tandem in reactione ſequi actionem, vt victum vincenti cedat;
cum in reagente non ſit tanta reſiſtentia, quoniam non eſt adeò
vigoratum, vt temporis proceſſu reſiſtere poſſit; quomodo victo-
ria ſequitur. Ergo interitus, ab Ariſtotele naturalis appellatur,
qui præcipuè naturalis eſt iudicandus, ſi eſt per exiccationem, &
extinctionem calidi innati. Scriptum eſt enim in 4 Meteororum
4.Meteo.c.2. *cap 2. ſimplici generationi contrarium maximè eſt putrefactio.*
Omnis etenim ſecundum naturam corruptio ad hoc via eſt, vt ſe-
nectus, & ariditas. Aſſignandus namq; eſt finis horum omnium

marcedo

marcedo, niſi aliquid violentia corruptum fuerit, natura conſtantium. Vnde cum corpora ſeneſcant ad interitum ratione ſiccitatis tendunt: quomodo verum eſt dicere, ipſam materiam continuò fluere, ſub qua forma ſtatuto tempore continetur, ſicuti forma corporis artificioſi permanere non poteſt in ligno, quod putredinem contraxit. Et ſecundum naturam vniuerſalem intelligenda eſt doctrina Ariſtotelis in libro quinto Phyſicorum part. 57. 5. Phyſ. 57. *vbi diſtinguitur generatio in naturalem, & violentam, ſicuti & interitus, qui naturalis fatalis nuncupatur, in determinata periodo conſiſtens. Et totum hoc erit manifeſtum, ſi doctrinam Ariſtotelis inſpiciamus in libro ſecundo de Ortu, & Interitu parte 56. & vltra, dicentis, cauſam generationis, & interitus continuitatis eſſe primum motum; ſed cauſam generationis, & interitus eſſe motum planetarum, ſcilicet acceſſum, & receſſum; cum per acceſſum res generentur, & per receſſum intereant. Et in æquali tempore acceſſus, & receſſus ſunt ſecundum naturam, qua ratione interitus ſecundum naturam fatalis eſt iudicãdus, quemadmodum & generatio quam veritatem animaduertens Virgilius dixit.* 2. de Ortu, & Int. 56.

Nam quia nec fato merita, nec morte peribat.

Sic enim à natura ſtatutum eſt, vt omnia orta occidant, & aucta ſeneſcant. Omnium ſiquidem eſt ordo, & tempus, & vita eorum quæ circuitu menſurantur; ſed non æqualiter; ſed maiori, & minori ſpatio: nam tempus eſt numerus, & menſura motus ſecundum prius, & poſterius 4. Phyſicorum part. 101. Generationes igitur, & interitus fatales dicuntur: & fato illud euenire dicitur, quod naturale eſt, vt naturæ inſtitutionem, ordinemq́; ſequatur, ex neceſſitate materiæ proueniens, quia ſecundum naturæ curſum ſtatutum eſt, omne illud, quod ex quatuor elementis eſt compoſitum, tandem in componentia eſſe diſſoluendum. Et interitum eſſe de intentione naturæ vniuerſalis optimè declarat Sanctus Thomas in prima parte quæſt. 22. art. 2. ad 2. dicens: corruptiones, & defectus eſſe in rebus naturalibus contra naturam particularem; ſunt tamen de intentione naturæ vniuerſalis, inquantum defectus vnius cedit in bonum alterius, vel etiam totius vniuerſi. Nam corruptio vnius eſt alterius generatio, per quam ſpecies conſeruantur. Et in de Potentia quæſt. 3. art 6. ad 19. dicitur, formam, quæ eſt generationis principium, eſſe per ſe intentam a natura vniuerſali, & a natura particulari; ſed pri- 4. Phyſ. 101 1. par. q. 22. art. 2. ad 2. De Potẽ. q. 3 art. 6. ad 19.

uatio eſt præter intentionem naturæ particularis, quæ eſt ſecundum rationem vniuerſalis naturæ, non quidem per ſe intenta; ſed quoniam ſine priuatione alicuius formæ alia forma introduci non poteſt. Vnde interitus eſt contra naturam, habita ratione ad naturam particularem ſemper deſiderantem quod melius eſt; licèt natura vniuerſalis quoad eſſe totale intendat, quod melius eſt, & eſt ſpeciei conſeruatio, quæ eſſe non poteſt, niſi per interitum vnius, & alterius generationem. & cum reciprocatione. Vnde nunquam aliquid ſimpliciter deſtruitur, quia natura vult formam, inquantum forma, ſed a materia abijcit particularem formam. Interitui igitur obnoxius erat primus parens, cum interitus in corporibus mixtis naturalis ſit iudicandus, & ratione nutritionis.

Immortalitas primi parentis à ligno vitæ ortum ducere non poterat, & per aliorum ciborum eſum mortalis erat dicendus Adam.

PRæceperat dominus Deus Adæ, vt de omni ligno, quod eſt in Paradiſo voluptatis comederet, cui tantum prohibuit eſum ligni ſcientiæ boni, & mali, quod ſi comediſſet, illi Arbor vitæ immortalitatem communicare non poterat. Inquirendum igitur eſt an a ligno vitæ, & ab alijs cibis ei immortalitas præſtari poterat. Nam omnes plantæ vigent vegetatiua anima: cum & nutriantur, & augeantur, & generent, operationes re vera ab anima vegetatiua or-
2 de Aīa 34. *tum ducentes, 2 de Anima part 34 quæ ad ſubiecti deſtructionem deſtruitur, quoniam materiæ mediantibus dimenſionibus interminatis cohæret, quod etiam dicitur de alijs naturalibus for-*
2.de Cœ.c.3 *mis, ex libro ſecundo de Cœlo com. 3 & vberius in libro de Sub-*
De Sub. Or. cap. 1. *ſtantia Orbis cap. 1. quæ a vero agente per verum motum, veramq; mutationem, ex materiæ ſinu extrahuntur. Quod de humana mente non eſt dicendum, cum deforis adueniat, eaque ſola inter illas formas naturales diuina eſt, & de formis globorum cœleſtium, quæ ſuis globis applicantur; ſed non mediantibus illis dimenſionibus, quomodo æternitate gaudent, quæ non extenduntur, neque diuiduntur, ad extenſionem, & diuiſionem materiæ,*

ſicuti

Digitized by Google

ſicuti extenduntur, & diuiduntur cæteræ formæ naturales 8. de Phyſico Auditu com. 78. & 79. in libro de Subſtantia Orbis, & 2 de Generatione Animalium cap. 3. Nutriebatur namq; lignum vitæ. Ergo anima vegetatiua non erat priuandum. Ergo nutritio, quam lignum vitæ præſtare poterat, quomodo perpetua eſt ſtatuenda? Et in nutritione omnes motus, & mutationes ſunt perpendendæ: Nam nutrimentum, quod in principio diſſimile dicebatur, proceſſu temporis ſimile redditur; quod quidem abſque alteratione præſtari nequit, generationem, & interitum præcedente. Quomodo ſequitur generatio, & interitus determinatarum partium, augmentatio & proceſſu temporis diminutio, & motus omnium primus; quæ omnia anima vegetandi præſtantur, illarum operationum principium quo. Et aliæ operationes ſine nutritione præſtari non poſſunt, ad quas operationes exercendas, calorem omnium maximè administrãdi vim habere manifeſtum eſt in 2. de Anima part. 41. & 2. de Partibus Animalium cap. 7. Et nihil alitur, quod vita non participet. Ergo neceſſarium eſt, aſſerere, corpus, quod alitur eſſe animatum. Et nutrimentum eſt illud quod neceſſariò concurrit. Ergo animæ officium eſt alere, & mouere: & cæteræ operationes fiunt ab eadem anima, concurrente nutrimento, omnium primo, quod eſt in potentia, quod alitur, diſſimile in principio; in fine verò ſimile; itaut quod erat in potentia caro, & in potentia os, fit actu caro, & redditur actu os. Et iſta naturalibus facultatibus ad exitum ducuntur; diuerſa tamen eſt alimenti ratio, inquantum nutrit, auget, & generat. Nam inquantum eſt animatum quoddam, auget. Inquantum eſt hoc aliquid eſt ſubſtantia, nutrit per quod ſubſtantia conſeruatur vſque ad illud tempus, quouſque alatur: & eſt factiuum generationis i. alimentum ad generationem concurrit: quoniam ſemen generationis principium dicitur, quod eſt alimenti ſuperfluum, vt non ſit principium generationis eius, quod alitur; ſed tale, quale eſt id, quod alitur, quod eſt tale ſecundum ſpeciem. Nam quod alitur eſt ſubſtantia, iam actu exiſtens, & quod eſt, non generatur, quia generatio eſt tranſmutatio de non eſſe ad eſſe, & eſt per formam, nihilq; ſeipſum generat. Generans enim eſt, at non ſic, quando generatur. Et quando eſt, ſeipſum per alimentum conſeruat. Indiget igitur alimento, quo vegetatur, & generat nutritum, quæ omnia abſque anima fieri non poſſunt, operationum vitalium, & naturalium principium quo. Nam in

8. Phyſic. 73. 79.
In li. de Sub. Or.
2. de Gener. Ani. 3.
2. de Aĩa 41.
2. de Partib. Anim. c. 7.

nutritione

Digitized by Google

Digreſſio contra Heſiodum,& alios Poetas, qui rati ſunt, Deos illorum dici immortales, quia potauerunt nectar, guſtaruntq; ambroſiam, quomodo confirmatur, Adamum non fuiſſe immortalem, ſi de ligno vitæ comediſſet.

QVoniam Heſiodus, quem cæteri Poetæ imitantur, arbitratus eſt, deos ſuos immortales eſſe dicendos ex comeſtione, & potu illius exculenti, & poculenti, contra Poetarum ſententiam digredi oportet, quò confirmetur, Adamum, etſi de ligno vitæ comediſſet, non propterea eſſe immortalem, eſt iudicandum. Ariſtoteles in libro tertio Metaphyſ. part. 15. contra Heſiodum & alios Poetas argumentatur, illorum opinionem irridens. Motiuum autem erat illorum Poetarum de comeſtione illius exculenti, & guſtu illius poculenti; quia rati ſunt deos, rerum principia,& cauſas eſſe dicendos, ex quibus alij æternitate gaudebant,illa exculenta,& poculenta guſtantes: alij verò interitui erant obnoxij,illud exculentum, & poculentum non guſtantes, eandem nihilominus naturam retinentes,& a cauſa vniuoca originem trahentes. Vnde immortalitas deorum a cauſa extrinſeca proueniebat. Sed aut illi dij Poetarum illis vtebantur delectationis gratia;vel eſſendi neceſſitate. Ab iſtis duabus cauſis cibandi ratio deſumenda eſt. Nam per cibi, & potus aſſumptionem nutritio fit, quæ eſt ſubſtantiæ deperditæ reſtauratio, per humidi abſumptionem à calore facta. Eſt enim nutritio, vel potius aggeneratio partium in corpore, vitam habente ratione conſumptionis veri alimenti, ab anima, tanquam a cauſa efficiente primaria, & a calore, ſicut à cauſa inſtrumentaria, quo illud, quod antea erat deperditum, reſtauretur, ad hoc, vt corpus vſque ad tempus, quod ei à natura præſtitum eſt, conſeruari poſſit: Nam nutritione ceſſante, neceſſariò corpus interit, quæ vſque ad finem perſeuerat: vel inquantum nutritio eſt perfecta, vel imperfecta, quod ratione atrophia dicitur: vel externa dicatur nutritio, vel interna. Nam in atrophia corpus,ex aſſumpto nutrimento, fructum non ſentit ex ſententia Galeni in libro quarto de Sanitate Tuenda cap. 3. Non

3. Metap. 15.

4. de Sanit. Tuen. cap. 3

enim

Deſumitur argumentum ex ſenſibus, quibus confirmatur, Adamum eſſe interitui ſubiectum.

ITem primus parens in illo ſtatu erat paſſibilis. Senſibilis namq́ue, et quoniam omnia alia animalia perfectione excedebat, omnibus ex conſequenti ſenſibus erat præditus. Sentire autem in paſſione conſiſtit; cum ſentire ſit accipere, & accipere eſt pati, quæ paſſio ſi cum diſcõuenientia ſit coniuncta, alterationem, ducentem ad deſtructionem concernit: paſſio etenim aut eſt deſtructiua, aut illam indicat: aut maiorem perfectionem ſubiecto inducit. Cur igitur immortalis Adam in ſtatu innocentiæ? Omnia ſiquidem animalia ſenſu tactus prædita ſunt, ſicuti & ſenſu guſtus, qui et quidam tactus eſſe dicitur. Nunquid non diſconuenientia inter ignẽ, & ſenſum tactus primi parentis? Nunquid non diſconuenientia inter guſtum, & venena? & vbi ſenſus, vtiq; & conuenientia, & diſconuenientia reſpectu diuerſorum: Vehemens namq; ſenſibile, ſenſum deſtruit; proportionatum perficit. Et potentiæ labefactantur, quia organicæ, iuxta illud libri primi de Anima part 65. ſi ſenex acciperet oculum vt iuuenis, videret vt iuuenis. Quare & voluptas percipitur, & dolor. Ergo & deſiderium, & fuga: deſiderium reſpectu voluptatis, quæ iucundi rationem habet, & fuga reſpectu doloris, moleſtiam inducentis. Illa aut bona, aut apparentis boni rationem habere videntur, vnde & appetibilis: illa verò mali, vnde & euitabilis. Neq́ue omnis delectatio ſenſibilis etiam rei conuenientis ſecundum naturam omnimodam affert delectationẽ; patet ex nimia veneris exercitatione, ex qua exiccatio totius corporis prouenit, & immatura mors. Cur igitur Adam ab iſtis paſſionibus immunis? Eſt enim dolor triſtis ſenſatio, moleſtaq; perceptio diſconuenientis à tangibilibus qualitatibus, quibus ſubiectum ſentiens violentiam patitur. Quemadmodum voluptas mitis, & blanda ſenſatio a qualitatibus, ſenſui conuenientibus. Fuga igitur & delectatio in Adamo, quæ ſine alteratione eſſe nequeunt. Et multoties ſenſus ab obiectis decipiuntur, quæ conuenientia eſſe videntur, ſed non ſunt. Species decepit Euam. Cur igitur

1.de Aĩa 65.

primus

Digitized by Google

primus parens immortalis? Totum hoc colligere poſſumus ex Ari-
3. de Aïa vl. *ſtotele in libro tertio de Anima part. vlt. dicente, tangibilium exuperantiam non ſolum deſtruere ſenſum; ſed & animal, quod etiam manifeſtum eſt ex libro tertio de Anima part. 7. Vnde illæ paſſiones, & deſtructiuæ, & perfectiuæ eſſe poſſunt. Morti igitur erat ſubditus Adam.*

Confirmatur Adami interitus ex paſſionibus quas Chriſtus dominus paſſus eſt, quæ ſunt præuiæ diſpoſitiones ad mortem.

Confirmatur. Si enim paſſiones Chriſtus paſſus eſt. Quomodo ab illis primus parens erat immunis? Et quis dubitat timorem Chriſtum paſſum fuiſſe? dicitur enim Lucæ 22. Luce 22. *Cæpit tædere, & pauere; & timor pœnam habet, famem, & ſitim, & alia eiuſdem generis. Ab Angelo eſt confortatus. Cur igitur illas paſſiones Adam in ſtatu innocentiæ pati non poterat? Nunquid Adam præſtantioris naturæ, excedens Chriſti temperaturam? Vel potius maioris reſiſtentiæ? Abſit. Et ſi melioris temperaturæ. Ergo & melioris ſenſationis. Maiorem igitur dolorem percepiſſet. Et ſi maioris reſiſtentiæ. Ergo reactio in primo parente. Interitui igitur erat ſubiectus.*

Declaratur, locum non potuiſſe Adamum reddere immortalem.

NEque locum primum parentem immortalem reddere, eſt dicendum. Eſt etenim locus generationis principium, ſicuti & pater, vt teſtatus eſt Porphyrius in capite de Genere: quamuis pater principium generationis per ſe eſſe dicatur, generans ſibi ſimile. Porphyr. de Gen. in Prædicab. *Et quoniam locus eſt locati conſeruatiuus, non poteſt locus perpetuò locatum conſeruare. Probibetur namq; propter alias cauſas conſeruatio. Et etiam quia multa animalia, & plantæ in*

in vno loco vitam viuere dicuntur, quæ in alio loco vitam agere non poſſunt · vel in aliquo loco longiorem vitam degunt, in alio verò breuiorem. Non enim in omnibus locis eadem aeris benignitate & animalia, & plantæ fruuntur, quod quidem animaduertens Virgilius in libro primo Georgicorum cecinit. 1. Georg.

Hic ſegetes, illic veniunt felicius vuæ
Arborei fœtus alij, atq; iniuſſa vireſcunt
Gramina.

Tum quia in omnibus locis alterationes fiunt, quibus & alterantur corpora, quorum locus cauſa extrinſeca dicitur. Et alterationes illæ ad interitum ſunt prauiæ diſpoſitiones quæ fiunt in diuerſis locis pro temporum varietate, quæ a nobis perſentiuntur, morbos cauſantes, iuxta illud libri tertij Aphoriſ. 1. Mutationes temporum potiſſimum pariunt morbos, & Naturarum hæ quidem ad hiemem, hæ verò ad æſtatem benè, vel malè ſe habent. Locus igitur locati perpetuus conſeruatiuus eſſe non poteſt. Non igitur eſt dicendum, primum parentem eſſe immortalem, quia poſitus eſt in Paradiſo terreſtri. Eſt etenim locus conſeruatiuus locati, non in ſublunaribus perpetuus cõſeruatiuus, quæ perpetuari non poſſunt. Quomodo ergo locus Adamum ex quatuor contrarijs compoſitum immortalem reddere poterat? vt non ſit negandum, vitam elongari poſſe, ſicut peritiſſimi Medici norunt aeris mutationem iubentes, qui præcipuè in longis ægritudinibus ægrotantem natiuo aere (ſi poſſunt) frui, conſulunt. Et vitæ longitudo in prædominio calidi, & humidi conſiſtit, quod quidem & ætates atteſtantur, & interitus, in quibus qualitates contrariæ remanere ſentimus, & vita noſtra in alijs ab iſtis fundatur. Totum hoc manifeſtum eſt in libro de Vita, & Morte cap. 3. per marcorem, & extinctionem Interitum, qui eſt a ſeipſo vocamus, marcorem, qui in frigiditate, & ſiccitate conſiſtit: & a contrarijs extinctio vocatur: & illum vocamus ſenectutem: hanc verò violentiam. Et quod explicatum eſt de calido, & humido, eſt intelligendum de aereo: nam illud humidum huius conditionis non debet eſſe, vt maxima facilitate congeletur, quemadmodum eſt humidum aqueum. Vnde reddens rationem Ariſtot. in problemmatibus, ſect 14 prob 9. & 10. cur diutius viuunt homines, qui locis calidis ſuam degunt ætatem, quia humorem caloremq; amplius ſeruant, qurum rerum interitus mors eſt. Quæ eſt caloris interioris omnimoda refrigeratio. Et omnia refrigerari ſolent

3. Aph. 1.

De Vita, & Morte 3.

*lent ambientis aeris qualitate, qui vt locis calidis calet: ſic frigi-
dis friget: itaq́, interiorem calorem ocyus, magisq́; corrumpit.
Totum hoc manifeſtum eſt in lib. de Longitudine, & Breuitate
Vitæ, vbi dicitur animal natura eſſe humidum, & calidum, vt
viuat tale; quomodo ſenectus, via ad interitum eſt frigida, & ſic-
ca, ſicuti & quod mortuum eſt. Vnde manifeſtum eſt, humidum
non eſſe facilè exiccabile, quomodo pinguia non ita facilè putre-
ſcibilia eſſe dicuntur: in illis enim elementum aeris prædomina-
tur accedens ad naturam ignis, qui nullo modo putredinem con-*
2. de Gener. *trahit. 2. de Gen. Animal. cap. 3. Et hoc maſculi, & fœminæ no-*
Anim.cap.3. *bis manifeſtant. Sunt enim mares longioris vitæ: ſiquidem, vt
ex tactu carnium manifeſtum eſt, fœminæ multa ſcatent humi-
ditate, quæ eſt aquea. Vnde & piſces ſunt breuioris vitæ; quàm
campeſtria. Poteſt igitur à loco conſeruari vita, cum conſeruen-
tur qualitates ad vitam concurrentes, ſed æternitas præſtari à lo-
co non poteſt. Quare immortalitas primi parentis ab aere Para-
diſi terreſtris non proueniebat.*

Confirmatur interitus primi parentis per argumentum à tempore deſumptum.

*QVoniam explicatum eſt, locum continuò loca-
tum conſeruare non poſſe, id neq́; tempus præ-
ſtare poſſe, eſt confirmandum. Nunquid enim
primus parens, ſuaq́; actiones tempore non
menſurabantur? Vtique, quæ etiam erant
menſurandæ, quod edax rerum dicitur, re ve-
ra menſura motus ſecundum prius, & poſte-*
4. Phyſ. 119. *rius ſcriptum eſt in libro quarto de Phyſico Auditu part 119. eſſe
namq́; in tempore eſt tempore menſurari, quod et motus, & quie-
tis menſura dicitur. Quomodo igitur æternitas excogitanda eſt
à parte poſt eorum, quæ tempore menſurantur? tempus ſiquidem
præſens, in quo ſunt omnia iſta inferiora, eſt principium futuri
temporis, & finis præteriti. Et per aliquam partem temporis ali-
quam partem motus terminamus, quæ illi æqualis redditur, &
poſt illam partem motus vniuerſum menſuramus. Sicuti enim
tempus eſt quid ſucceſſiuum; ita & motus, vt ſi quis vellet men-
ſurare motum quinq́; horarum, accipiatur vnica hora, aliqua*

pars

Digitized by Google

pars motus terminabitur, quæ illi, quantum ad æqualitatem proportione reſpondet; deinde aliæ partes menſurantur; & tandem totus motus quinque horarum eſt menſuratus; quomodo dicimus, menſuram eſſe vnigeneam menſurato 10. Metaphyſ part. 4. Quod enim mouetur non eſt ſimpliciter menſurabile, prout eſt quantum quoddam; ſed quatenus motus ipſius quantus eſt, et iſta ſunt in tempore. 4. Phyſ. part. 119. Menſuratur aliquod continuum per aliquod ſui generis: nam vnumquodq; per aliquod ſui generis menſuratur menſura determinata: menſuratur determinata pars rei menſurabilis, quæ poſt ſucceſſiuè totum menſurat: ſicut dies horis, & menſis diebus, & annus menſibus menſurãtur; ita quod motus tempore menſuretur, a quo omnia, quæ ſunt ortui, interituiq; obnoxia, menſurantur: quandoquidem dum ſit motus, eſſe dicimus, vt non ſit aliud eſſe motum; quam ipſum fieri, qui propterea tempore menſuratur. 4. Phyſicorum part. 114. & 115 cũ accipiatur pro ſpatio, & extenſione exiſtentiæ rei. Vnde quemadmodum omnia, quæ ſunt in loco, continentur a loco; ita omnia, quæ ſunt in tempore, continentur a tempore. Sed incorruptibilia tempore non menſurantur, neq. ſunt quanta quædam, quomodo ea eſſe talia dicuntur, quæ tempore menſurantur. Ergo omnes operationes, omneſq; motus primi parentis in ſtatu innocentiæ tempore menſurabantur, ſicuti & illius eſſe. Erat enim naturale corpus, poſt temporis creationem creatum, & talia tempore menſurantur. Quomodo igitur immortalitate gaudere poſſunt, cum a tempore & contineantur, & patiantur? Dicere etenim conſueuimus, per tempus omnia ad tabem reducenda eſſe, quæ tabeſcentiam pati poſſunt; itaut omnia, quæ tempore menſurantur, ipſo ſeneſcere, quomodo interitus cauſa dicitur, vt ſcriptum eſt in lib. 4. Phyſ. 118. vbi dicitur. Magis eſſe per ſe cauſam interitus, quam generationis. Siquidem res quæ tempore menſurantur in cõtinuo fluxu eſſe dicuntur quæ quãto magis fluunt tanto magis diſtant a termino a quo, & accedunt ad terminum ad quem, qui finis rationem habere dicitur. Vnde eſt illud Ouidij.

10. Met. 4. — 4. Phyſ. 119. — 4. Phyſic. 114 & 115. — 4. Phyſ. 118. — Ouidij.

Tempus edax rerum, tuq; inuidioſa vetuſtas,
Omnia conſumitis:

Et eſt illud.

Cuncta trahit ſecumq; voluit volubile tempus.

Tempus. n. eſt numerus, & menſura motus ſecundum prius, & poſterius, & eſt numerus menſuratus ſeu menſurabilis 4. Phyſ. 104. 4. Phyſ. 104.

quod verum eſſe dicitur ſecundum quod ad nos habitudinem habere videtur, vt habeat aptitudinem, vt numeretur, atq; menſuretur, quod eſt menſura cæterorum motuum. Quomodo dicimus, præſentia menſurari, non præterita, iam menſurata, neq; futura, quæ nondum ſunt, quoniam dicimus, eſſe edax, ſed non reſpectu agentis, quomodo generat. Numerus namq; motus eſt, & per motum res diſtant a diſpoſitione, in qua prius erant. Quare ea, quæ ſemper ſunt, quatenus ſemper ſunt, non dicuntur eſſe in tempore; cum ab ipſo non contineantur, neque ipſo menſurentur. Et quamuis ſubſtantia, inquantum ſubſtantia in eſſe indiuiſibili conſiſtere dicatur, quod eſt totum ſimul, & ex conſequenti non conſideretur ſucceſſio, in prioritate, & poſterioritate conſiſtens; menſuratur nihilominus tempore, inquantum à motibus non dicitur
4. Phyſ. 120. *immunis. Scriptum eſt enim in 4. de Phyſico Auditu part. 120. Quæcunque corruptibilia, et generabilia ſunt, & omnino aliquando quidem ſunt, aliquando verò non, neceſſe eſt, in tempore eſſe. Eſt enim tempus quoddam maius, quod illorum eſſe excedit; itaut ſubſtent tempori, per ſuas mutationes. Quomodo dicimus, tempus non tantum menſurare, quæ tranſmutantur in actu; ſed & quæ tranſmutabilia ſunt, quomodo & quæ mouetur menſurantur, & quæ quieſcunt, exiſtentia in potentia ad motum. Res.n. quieſcens naturalis, eſt mobilis, & omne mobile tempore menſuratur. Et ſubſtantiæ inferiores, cum ſint naturales, ſunt temporales, & ſecundum ſubſtantiam mutabiles, temporeq; menſurantur, quouſque durant; & tempus illas ſeneſcere facit. Non ſic eſt dicendum de illis, quæ ſunt extra cœlum, quæ tempore non menſurantur; quomodo neque tempore ſeneſcunt. Eſt enim æuum, quo Angeli menſurantur ſupra tempus, illud continens, eorumque apud Philoſophos nulla eſt tranſmutatio, inalterabiles, impaſſibiles, optimam vitam ducentes, totoq; æuo permanentes, ex doctri-*
1. de Cœ. 100. *na Ariſtotelis in 1. de Cœlo part. 100. Non ſunt enim ſubſtantiæ à materia omnino immunes, recipientes motum, & mutationem,*
12. Met. 30. *quod videre eſt apud Ariſtotelem in 12. Metaphyſ. part. 30. &*
in libro de Sub. Or. *in libro de Subſtantia Orbis. Et hac doctrina habet fundamentum in hoc, quod entia duobus modis conſiderari poſſunt, & vt permanentia, & inquantum ſucceſſiua, iuxta diuiſionem entis in immobile, quod permanentis habet rationem, & mobile, quod eſt ſucceſſiuum, cum motus ſit actus entis in potentia, vt in poten-*
3. Phyſ. 6. *tia eſt, 3. Phyſicorum part. 6. qui, cum in tempore fiat, ſemper*
cum

cum ſucceſſione eſſe dicitur; ſucceſſiua autem duobus modis conſiderari poſſunt, inquantum ſunt perpetuæ ſucceſſionis, ſecundum Peripateticorum doctrinam, exiſtimantium, mundum eſſe æternum, & motum; aut ſuccedunt tempore determinato, quæ diſtinctio elicitur ex Ariſtotele in 2. de Ortu, & Interitu part. 5 6. & vltra, & in 12. Metaphyſ. part. 34. Periodus namque, & conſideratur inquantum procedit in infinitum, cum ſit aſſignandum infinitum ſyncathegorematicè, vt dicitur de cœleſtis corporis circulationibus, de quibus loquitur Auerroes in libro Deſtructio deſtruc diſp. 12. in ſol. 3. dubij, in quibus ordo per accidens eſt perpendendus, & ad vnam primam circulationem deuenire non licet, ſuppoſita mundi æternitate. Aut quatenus per determinata ſubiecta finita procedit, vt manifeſtum eſt in generationibus, quæ tamen omnia tempore menſurantur; patet de hodierna cœli conuerſione, & manifeſtum eſt in generationibus. Cur igitur dicere, primum parentem in ſtatu innocentiæ eſſe immortalem, in tempore creatum, cum illius actiones ſicuti, & illius ſubſtantia tempore menſurarentur? Totum hoc manifeſtum eſt in 2. de Ortu, & Interitu part. 57. vbi dicitur. In æquali tempore corruptio, & generatio quæ ſecundum naturam; ideo & tempus, & vita vniuſcuiuſq; numerum habet, & hoc terminantur. Et omne tempus, & vita menſurantur circuitu; ſed non eodem circuitu omnia; at hæc quidem maiori, illa verò minori; cum tamen omnia entia ſub Luna exiſtentia, tempori ſubiecta eſſe dicantur, certamque habeant periodum, determinatumq; durationis tempus. Et eò magis, quoniam ſucceſſiua, cum non ſemper in eodem ſtatu permaneant. Quare non eſt dicendum, Adamum eſſe immortalem, cum non menſuretur æuo, neq; æternitate, ſed tempore.

2. de Ort. & Int. 56.
12. Met. 34.
Deſt.de diſp. 12. in ſol. 3. dubij.
2. de Ort. & Int. 57.

Confirmatur primi patentis interitus ex hoc quod erat viator.

I*Tem. Primus parens in illo ſtatu non fuit comprehenſor, ſed viator, cum non viderit diuinam eſſentiam, ſicuti illius cognitio abſtractiua manifeſtat. Non enim cognitione intuitiua fruebatur, quæ verſatur circa cognitionem Dei ſicuti eſt, iuxta illud D. Ioannis in prima Epiſtola cap. 3. ſcimus, quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus, &*

D Ioan. in 1. Ep.ſt. c. 3.

videbimus eum, ſicuti eſt. Non enim videbit me homo, & viuet,
Exodi 33. *Exodi cap. 33. quoniam lucem habitat inacceſſibilem, quam nul-*
1. ad Tim. 6. *lus hominum videt, ſed nec videre poteſt Ex D. Paulo in 1 Epiſt.*
ad Timoth. cap. 6. Ergo Adam in illo ſtatu ab immortalitate erat
alienus, cum non frueretur ſtatu præmij; in quo promittitur, &
Apocal. 21. *viget immortalitas, iuxta illud Apocalipſis cap. 21 Mors vltra*
Iſaiæ 25. *non erit. Et Iſaiæ cap. 25. Præcipitabit mortem in ſempiternum.*
Antea igitur primus parens interitui erat ſubiectus. Confirma-
tur, quoniam dotibus carebat, quæ immortalitati corporis conue-
niunt, quæ niſi poſt mortem communicantur. Nam ſi immor-
talis, impaſſibilis igitur. Sed craſſities, terreſtreitasq; percipie-
Amb. lib. de *batur in Adamo. Tum quia per mortale definitur homo a D. Am*
Noe, & Arc. *broſio in libro de Noe, & Arca, quod aliquando Platonicis arri-*
ſit. Vel ſi quis dixerit, eſſe immortalem, aut hæc immortalitas
erat ei collata per naturam, vel per gratiam. Si per naturam,
modo immortalitate frueretur. Naturalia namq; illi Deus per
peccatum non abſtulit, & exiſtente eadem natura ſecundum ſpe-
ciem, quis dubitat, hoc tempore, immortalitate gaudere? Neque
per gratiam, quam per potentiam recuperauit, iuxta illud Sa-
Sap. 10. *pien. 10. eduxit illum à delicto ſuo. Ergo immortalitatem recu-*
peraſſet. Quod non dicitur. Immortalitate ergo non gaudebat.
Et iuſtitia originalis erat quid finitum, cum ſit quoddam crea
tum. Quomodo igitur infinitas à cauſa finita?

Finis Primæ Partis.

Digitized by Google

QVAESTIONIS THEOLOGICAE SECVNDA PARS.

Vtrum primus omnium hominum parens in ſtatu innocentiæ, in quo Deus creauit illum, eſſet immortalis.

Scopus Secundæ Partis Quæſtionis, vbi diſtinguitur lumen, & quo lumine illuminatur, qui attingit veritatem iſtius quæſtionis.

IAm ratiocinationes fuerunt propoſitæ, quibus Adamum in principio ſuę creationis morti eſſe ſubditum, confirmabatur. Sequitur, vt in hac ſecunda parte quæſtionis, veritas explicetur. Sed interim Peripateticis reddere gratias dignum eſt, qui Theologis occaſionem dederunt, veritatem de hoc quæſito confirmandi, quam & ipſi confirmatam eſſe exiſtimarunt, diuerſo lumine & ipſi, & Theologi idem perpendentes. Illuminatur namq; intellectus noſter, dum homo eſt in via, duplici lumine, præcipuè in diuinorum cognitione. Cum enim Philoſophorum diſcurſus ex propoſitionibus naturalibus conficiatur, illorum intellectus lumine tantùm naturali illuſtratur; quomodo miſeri in multis veri-

tatem attingere non poſſunt, perfectiori lumine carentes. Sed Theologi, & naturali, & ſupernaturali lumine illuſtrati à Deo, veritatem de rebus diuinis agnoſcentes, omnibus agnoſcendam, propoſuerunt. Et propterea Philoſophi veritatem venari cupientes, puriſſimos, limpidiſſimosq; Theologiæ fontes ſpernentes, illorum aquas neque libare volentes, veritatem de rebus diuinis nunquam adinuenient. Latitabat in profundis tenebris aliquando veritas, ex quibus à Theologis eſt exhauſta, vel potius ex profundo putei, ex quibus locis tandem in hanc ſplendidiſſimam lucem ope præceptoris noſtri Chriſti domini apparuit. Et hanc ſalutarem aquam fidelibus ſuis potandam propinauit; ſapidam illam quidem; neque mirum; appellatur namq; Theologia ſapientia, quoniam re vera ſapida ſcientia eſt, aqua fontium, ſalientium Eccleſ. 15. *in vitam æternam, de qua ſcriptum eſt in lib. Eccleſ. cap. 15. Aqua ſapientiæ ſalutaris potauit illum, quem adimpleuit ſpiritu ſapientiæ & intellectus, & tandem ſtolam gloriæ induit eum: quam ſi aliquis nihili fecerit, illius dulcedinem percipere nolens ne quæſo ſe eſſe ſapientem fateatur; quoniam ſtultus factus eſt, euaneſcens in cogitationibus ſuis. Sed locutus eſt Deus per os ſanctorum. Quomodo igitur ſermo theologicus omni acceptatione dignus non eſt iudicandus, qui ſi contemnatur, & ipſe Deus contemnitur:* 1. Reg. 2. *& qui Deum contemnunt, erunt ignobiles 1. Regum cap. 2. Bonum eſt lumen naturale, quo diuina cognoſcuntur, ſicuti Metaphyſica teſtatur, quæ verſatur circa genus ſubſtantiarum abſtractarum, vt videre eſt apud Auerroem in libro primo de Phyſico* 1. Phyſ. vlt. 6. Met. 2. in Prol. eiuſ. *Auditu com. vlt. quam ſententiam deſumpſit ex Ariſt. in 6. Metaphyſ. & in Prologo eiuſdem, cum ſit ſapientia, omnes alias naturales facultates dignitate excedens. quæ propterea circa honorabiliſſimum genus verſari dicitur. At ſi in illo tantùm ſiſtatur, in multos, & illos quidem errores grauiſſimos mens humana miſerrimè labitur. Vnde lumine reuelato omnes errores deteguntur, veritasq; certiſſima cognoſcitur. Iſtis luminibus Theologi mens illuminatur ex quibus certitudo emanat, iuxta illud D.* Ad Rom. 1. *Pauli ad Rom. cap. 1. Inuiſibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur Et de certitudine per ſupernaturale lumen ſcriptum eſt in Epiſtola ad Galatas cap. 1. Si nos, aut Angelus de Cœlo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema ſit: nam Euangelium, quod accepiſtis, non eſt ſecundum hominem, neq; ego ab homine accepi illud;*

Digitized by Google

illud; ſed per reuelationem Ieſu Chriſti. At Philoſophi à Theologis diſtant, cum illi perfectione naturæ teneant, ſupernaturalem perfectionẽ negantes: iſti verò naturæ defectum cognoſcunt, gratiæ neceſſitatem, & ſupernaturalium perfectionem. Quare derelinquentes Philoſophos, ad Theologiæ fontes recurremus, quò iſtius Quæſtionis veritas cognoſcatur, ne cum Philoſophis in ſirtes incidamus, & naufragium faciamus; illud potiſſimum animaduertentes, ad quid Dei potentia ſe extendat, nihilq; eſſe, quod voluntati ſuæ reſiſtere poſſit, dominus vniuerſorum exiſtens; qui ſtatuit, Adamum futurum eſſe immortalem, ſi in ſtatu iuſtitiæ originalis permanſiſſet, innocenter vitam ducendo, quam veritatem in hac Secunda Parte ex Sacra Theologia, adiuuante etiam lumine vero naturali, explicandam eſſe duximus.

Quid ſit ſupponendum ex parte Dei in hac Quæſtione, & eſt virtus infinita, qua Adam erat immortalis.

Contraria igitur ſententia ſubſtinenda eſt contra Philoſophos. Rati ſunt enim multi ex Peripateticis, Deum eſſe infinitæ virtutis, at ſecundum durationem. Sed in rei ueritate agens non eſt vnius, ſed duorum generum, naturale ſcilicet & ſupernaturale: primum finitæ virtutis eſſe dicitur, etſi per vltimam ſuam potentiam agat; quippe quod per formam finitam agit, quæ aliquando eſt deſtruenda: vnde finitum produtit effectum ſibi proportionatum: nam omnis forma, in materia exiſtens, eſt diuiſibilis, cum poſſibilitas diuidendi ſit ex parte materiæ, quam ſemper ſequitur quantitas, & potentia; quæ eſt cauſa deſtructionis; quippe quæ contradictionis potentia dicitur, quod expreſſit Auerroes in 8. *de* 8.Phyſ.c.78.
Phyſico Auditu 78. *& in libro de Subſtantia Orbis cap.* 1. *Et to-* De Sub. Or. cap. 1.
tum hoc manifeſtari poteſt, quia motores, ſemper mouentes, carent materia 12. *Metaphyſ. part* 30. *& in calce libri octaui Phy-* 12. Met. 30.
ſicorum, quibus propterea nulla contingit fatigatio, quæ à mate- 8.Phyſ. in fine.
ria ortum ducit, vt aliquando vigoretur, aliquando verò debili- Ibidem 78.
tatem contrahit 8. *Phyſicorum part* 78. *&* 79 *quod etiam ſcri-* 79. 83.
ptum reliquit Auerroes in com. 83. *eiuſdem libri, &* 2. *de Cœlo* 3. 2. de Cœ.3.

Sed agens ſupernaturale primum ſcilicet non per formam, ſed ſua
infinita potentia operans, effectum ſuę infinitati proportionatum
operari poteſt. Quis etenim Dei operationes, a ſua infinita po-
tentia, cum voluntate coniuncta prouenientes, impedire poteſt?
Pſal. 75. *Omnia voluntati ſuæ ſubijciuntur, omnium cauſa, & Pſal. 75.*
tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi? Quod confirmatur in libro
Eſter 13. *Eſter cap. 13. dum dicitur. In voluntate tua vniuerſa ſunt po-*
ſita, & non eſt, qui poſſit reſiſtere voluntati tuæ, dominus vni-
Exodi 5. *uerſorum tu es, vt rectè dicatur in libro Exodi cap. 5. Quis ſimi-*
lis tui in fortibus domine, quis ſimilis tui? magnificus in ſancti-
tate, terribilis, atque laudabilis, & faciens mirabilia. Nunquid
igitur ipſe, illiusq; operationes ab intellectu noſtro menſurato eſt
menſurandus, qui æternitate menſuratur, & eſt omnium men-
10. Met. 7. *ſura 10. Metaphyſ. 7.? omnia quæcunque voluit fecit dominus*
in cœlo, & in terra, & quomodocunque voluit fieri, facta ſunt,
qui non ſolum eſt vniuerſale agens, verum & conſeruans. Nun-
quid igitur aliquis Philoſophus Peripateticus, dicens, Adamum
in eo ſtatu interitui fuiſſe ſubiectum à Deo infinitam potentiam
ſecundum rei veritatem auferre poteſt? Reſpicit Deus totum
ens Vnde eſt omnium cauſa, cæteræ verò circa determinatam
entis partem verſantur, & propterea dat omnibus alijs & eſſe,
& efficaciam, omnium cauſa vniuerſalis, infinitate vigoris gau-
dens Ex quibus elici poteſt, quod ſi dominus infinita ſua poten-
tia omnia ex nihilo creauit, mortuoſq; ad vitam reuocauit: au-
ferenda eſt illi poteſtas conſeruandi viuos in ſempiternum? Si-
milimodo D. Auguſtinus Hæbræos exagitat, qui cogitauerunt
Lazarum, à domino reſuſcitatum, interficere, exclamans. O ſtul-
ta cogitatio, & cæca ſæuitia. Dominus Chriſtus, qui ſuſcitare
potuit mortuum, non poſſit occiſum? Quando Lazaro inferebа-
tis necem, nunquid auferrebatis domino poteſtatem? Sed & Phi-
loſophi vera enunciarunt, naturam, illiusq; perpendendo poten-
tiam. cauſam finitam, cui collata fuit finita efficacia, cum nihil
creatum infinitatem recipere valeat, quomodo ſecundum illius
principia Adam erat interitui obnoxius, qui, etſi falsò ab æterno
generationem fuiſſe, arbitrati fuerint, perpetuoq; fuiſſe duratu-
ram, æternitas niſi per indiuiduorum perpetuam ſucceſſionem
præſtari non poterat. Sed re vera quidam Philoſophi euanuerunt
in cogitationibus ſuis, negantes Deum eſſe infinitæ virtutis in
vigore, qui Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias
egerunt,

egerunt, contra quos exclamare poſſumus, dicentes. O ſtulti, & tardi corde ad credendum. O ſtulta cogitatio, craſſaq́; inſcitia. Deus, qui creauit cœlum, & terram, & omnia quæ in eis ſunt, nonne in perpetuum omnia conſeruare poteſt? Conſeruantur quidem ſecundum illorum ſententiam a prima cauſa res æternæ, quod explicat Auerroes in 4. de Cœlo com. 1. dum dixit. Res ęter- 4. de Cę. c. 1.
næ ex quatuor cauſis non habent, niſi formam, & finem, & ſi habuerint aliquid quaſi agens, non erit, niſi inquantum eſt forma, & conſeruans, error tamen eis contigit in hoc, quia æternitatem in alijs a Deo collocauerunt à parte ante, quod affirmare, non ſolum eſt falſum; verum etiam abſurdum, qui & in hoc lapſi ſunt, vt dicerent, ſuapte natura corruptibilia, æterna ab alio reddi non poſſe, nolentes cognoſcere hoc à Deo præſtari poſſe, infinitę virtutis exiſtente; alioquin, & quæ nam illius infinita potentia, quam, ſic dicentes, ab ipſo auferunt? Et ſi per vos à primo principio communicatum eſt eſſe, & viuere omnibus, his quidem clarius, his verò obſcurius, 1. de Cœlo part. 100. Cur eſſe & vi- Ibidem 100
uere omnibus in perpetuum conſeruare non poteſt ſecundum eſſe indiuiduale? Diuinus Plato in Timæo in diuinam bonitatem Plato in Timæo.
iſtius vniuerſitatis creationem referebat, à quo omnis aberat liuor, cum bonum nunquam aliqua de re inuidia tangatur. Sed nunquid non eadem bonitate omnia conſeruare poteſt. Solum requiritur voluntas ex parte Dei, & mutatio ſtatus ex parte creaturæ, & hanc veritatem optimè in Timæo cognouit Plato, qui voluntate Dei exiſtimauit, quod eſt ſua natura corruptibile, Ibidem.
æternum reddi poſſe, quod manifeſtabitur in Tertia Parte in ſolutionibus argumentorum. Hanc veritatem agnouerunt Antiquiſſimi Philoſophi, affirmantes, vniuerſa tum ex Deo, tum per Deum conſtituta eſſe, atq́; coagmentata, nullamq́; naturam ſatis inſtructam ad ſalutem eſſe poſſe circa Dei præſidium, ſuaq́; tutelę permiſſam eſſe, vt omnium ſit ſeruator, & ipſo perficiantur, quod videre eſt de illis Antiquis Sapientibus in libro de Mundo ad Alexandrum cap. 7. Cur igitur Deo poteſtatem auferre infinitam, De Mundo ad Alex. c. 7.
qui in rei veritate infinitæ naturæ eſſe dicitur? Poterat igitur primo parenti, ſuiſq́; poſteris in perpetuum vitam illis conſeruare. Diſtinguendum eſt igitur agens in vniuerſale, & particulare, quò iſtius quæſtionis veritas nota fiat. Nugæ canoræ quidem ſunt, fabulæq́; Poetarum, qui multa mentiuntur, poſt diluuium ex iactu lapidum poſt terga Deucalionis, & Pyrrhæ illius

coniugis

*coniugis lapides homines euaſiſſe, per iactum viri viros, & mu-
lieris mulieres, cum tamen verum ſit, ex lapidibus Deum ſuſcita-*
Matth.3. *re poſſe filios Abrahæ Matthei cap. 3. Nunquid Prometheus ex
terra fecit hominem, & ignis ex cœlo fuit raptus, quo animam
illi intulit, & non potius Deus, qui inſpirauit in faciem eius ſpi-
raculum vitæ, illum creans ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam;
ſed quo ad corpus formauit hominem de limo terræ, & inſpirans
in faciem eius ſpiraculum vitæ, & eſt anima quæ ad imaginem,
& ſimilitudinem ſuam creata eſt, per quam factus eſt homo in*
Geneſ.2. *animam viuentem, ſicut videre eſt in libro Gen. cap. 2. Nec mi-
rum: Nam maior reperitur diſtantia non entis ab ente, quam
vnum ens ab alio. Sed Deus poteſt facere per creationem aliquod
ens de nihilo. Quid ergo prohibet de aliquo ente facere aliud? Hoc
naturali cognitione cognoſcens diabolus, Dei filium tentans ad
illum accedens dixit. Si filius Dei es, dic, vt lapides iſti panes*
Matth.3. *fiant, Matth. cap 3. Poteſt igitur Deus facere ens ſua natura cor-
ruptibile; vt æternum reddatur. Non enim eſt impoſſibile apud
Deum omne verbum inquit Angelus Gabriel Beatæ Virgini, vt*
Lucæ 1. *legitur apud Lucam cap. 1. Et quod apud homines eſt impoſſibile:*
Matth.19. *apud Deum omnia poſſibilia ſunt, vt dicitur Matth. cap. 19. Et
intelligunt Theologi omne verbum, quod contradictionem non
implicat, ſed habet rationem entis: ei namq; ſoli conuenit omnipo-*
Exodi 15. *tentia, cuius nomen eſt omnipotens, Exodi 15. Vnde verbum
pro re accipitur. Neq; eſt dicendum, Deum non poſſe facere, ſed
modeſtiori ſermone dicimus, illud fieri non poſſe, excogitando im-
poſſibilitatem ex parte paſſi quomodo defectus ex parte rei eſt iu-
dicandus: Nam ex parte Dei dicimus, illius potentiam ad omnia
ſufficere, & in nullo deficere; itaut omne illud, quod ex ſua ratio-
ne intrinſeca nullam retinet contradictionem, dicendum eſt, eſſe
obiectum diuinæ omnipotentiæ: quomodo dicunt Theologi, poſſi-
bilitatem, vel impoſſibilitatem intrinſecam, & formalem rerum
deſumendam eſſe ex ratione formali ipſarum: extrinſecam ex ra-
tione formali ad Deum. Vnde incompoſſibilitas eſt ex parte fa-
cti; & quia repugnat facto, inquantum factum eſt, quomodo di-
cimus, Deum non poſſe facere aliquam creaturam, quæ ſe in eſſe,
conſeruet: nam cum cauſam habeat ſuperiorem, etiam & cauſa
conſeruante indiget: vnde nihil prohibet, rem in æternum ab ipſo
conſeruari poſſe, cum idem dicatur cauſa eſſendi rem, illamque
conſeruandi: Alio modo, quia repugnat huic facto, inquantum*

eſt

eſt hoc factum, quomodo dicimus, Deum non poſſe facere, equum eſſe rationis participem; quia hoc repugnat equo inquantum eſt equus, in cuius definitione cadit irrationale. Cum igitur Deus ſit omnipotens, quia poteſt in omne poſſibile abſolutè, quod eſt obiectum formale omnipotentiæ. Non poſſumus negare Dei omnipotentiam in conſeruatione alicuius rei in æternum. Quod eſt concedendum in ſolutione iſtius Quæſtionis.

Confirmatur Adæ immortalitas ex pacto, quod contractum eſt inter Deum, & Adamum.

Confirmatur veritas iſtius Quæſtionis ex lib. Geneſis cap. 2. Præcepit namq; Deus primo parenti, Geneſ. 2. *vt de omni ligno Paradiſi comederet; de ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comederet, dicens. In quacunq; hora comederis ex eo, morte morieris. Fuit hoc præceptum à primo parente acceptatum, & inter Deum, & ipſum interuenit pactum, quod Deus proponens, ipſe acceptauit, ad quod ſe obligans. Et quoniam omnis poſteritas in lumbis Adæ permanebat ſecundum virtutem ſeminalem, vno excepto Chriſto domino ſecundum naturam in quibus et ipſe aderat ſecundum naturalem corpulentiam, ſicuti & cæteri, ad illud omnes ſuos poſteros obligauit: quemadmodum in chirographis ſe pater ſuosq; filios obligat. Signum, quia conueniri poſſunt, quod inter duos, vel plures abſq; ficta intentione contractum eſt, ne fraus intercipiatur; alioquin nullum eſſe dicitur, cum à ficta intentione dirimatur. Neceſſariò ergo in pacto obligatio interuenit. Ergo & materia, circa quam & reſpectu agentis ſemper circa aliquam materiam verſantis, & reſpectu formæ, & eſt conſenſus. Cuius doctrinæ ſignum eſſe poteſt, quia amouetur pactum, ſeu frangitur ſi materia illa, circa quam non ponatur in eſſe, vel incolumis non ſeruetur. Supponitur igitur materia triplici de cauſa, & ratione facientis pactum, & ratione recipientis, & ratione formæ, & eſt aſſenſus, exiſtens circa materiam, vniformis. Nam agens ſemper aſpicit materiam, circa quam verſatur; propter finem, per quem agit, quod videre eſt apud Ariſtotelem in 2. de Phyſico Auditu part. 75. ſicut finis ſi-* 2. Phyſ. 75.
gnificat

Digitized by Google

gnificat agens ſignificatione neceſſaria, quemadmodum motum ſignificat mouens, inquit Auerroes in libro de Subſtantia Orbis
De Sub. Or. cap. 2. *cap. 2. Sicuti per materiæ alterationem frangi contingit, qui finis ab agente reſpicitur, vt cum perturbetur, frangitur pactum ab ipſo faciente, & acceptante proueniens. Et totum hoc recta ratione; quandoquidem materia omnes alias cauſas, quæ per ſe cauſæ dicuntur, ſecum ducit. Vnde definitur pactum à Iuriſperitis, eſſe duorum, pluriumvè in idem placitum, ſiue conſenſum. Pactum faciens libera voluntate operatur, cum non cogatur. Coactio, ad hoc, vt ſit finis conſecutio, boni rationem habentis, quod, & pactum faciens, & recipiens, intendunt, eſt ex parte recipientis; quomodo neceſſitate coactionis iſte neceſſitatur duplici neceſſitate, & neceſſitate conſecutionis finis, & neceſſitate mediorum, quibus finem conſequi debet: ad quæ ſi rationem habeamus, iugum ex parte recipientis appellatur, quod portare tenetur; quod ſi portare contemnat, à ſuo iure cadere dicitur, cum non conſequatur finem, quem ambo intendebant, pactum faciens illum proponendo, & recipiens in re, quia non concurrit actus exercitus ex parte mediorum. Signum eſſe poteſt dictio conditionalis, quæ in pactis interuenire ſolet, qua res non ponitur in eſſe. Sed quod nam iugum impoſitum, quod Adam portare tenebatur? Suaue, & leue, ne ſcilicet de ligno ſcientiæ boni, & mali comederet, bonum illi volens Deus, ne morte moreretur. Fuit re vera pactum inter*
Eccleſ. 17. *Deū, & hominem contractum ſecundum illud Eccleſ. 17. Teſtamentum æternum conſtituit cum illis. Actio fuit probibita: ambo erant præſentes: & verba à Deo præmiſſa ſunt. Confirmatur ex illo Oſeæ cap 6. dicentis. Ipſi, ſicut Adam pactum tranſgreſſi ſunt. Pactum autem dici iugum, confirmatur ex libro Geneſis*
Geneſ. 17. *cap. 17. vbi dicitur. Hoc eſt pactum meum, quod obſeruabitis inter me, & vos, & ſemen tuum poſt te. Circuncidetur ex vobis*
Act. Apo. 15. *omne maſculinum, quæ circuncisio in lib. Actuum Apoſt cap. 15. iugum appellatur, dicente D. Petro. Vt quid tentatis Deum, imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum. Et apud Hierem.*
Hierem. 2. *cap. 2. ſcriptum eſt. A ſeculo fregiſti iugum meum, rupiſti vincula mea, & dixiſti, non ſeruiam; Quod & præceptum dicitur, &*
Matth. 11. *onus, iuxta illud Matth. 11. iugum meū ſuaue eſt, & onus meum*
Thren. c. 3. *leue. Et illud Thren. cap 3. Bonum eſt viro, cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Vnde dicitur in libro Geneſ. cap. 17.*
Geneſ. 17. *Et tu cuſtodies pactum meum. Et Deum eſſe facientem pactum, manifeſtum*

Digitized by Google

?aniſeſtum eſt in eodem lib. cap.9. vbi dicitur. Ego ſtatuam pa- ...um meum vobiſcum, & cum ſemine veſtro poſt vos. Vbi etiam ...icitur. Et recordabor fœderis mei vobiſcum, quod & fœdus ſem- ...iternum appellatur; quod pactum eſt inter Deum, & omnem ...nimam viuentem ſecundum illud Geneſ.17. Maſculus cuius ca- ...? præputij circumciſa nō fuerit, peribit anima illa de populo ſuo, ...uia teſtamentum meum diſſipauit, per peccatum primi paren- ...s, in quo omnes peccauerunt. Et ibidem pactum meum ſtatuam ...d Iſaac. Et totum hoc manifeſtum eſt ex illo Matth.cap.20. per ...lam conuentionem, quam fecit paterfamilias cum operarijs, qui ...rimo mane conduxit in vineam ſuam, dicens vineæ procuratori ...io. Voca operarios, & redde illis mercedem. Quamuis Deus ...u?i debitor ſit dicendus; ſed debitum eſt ex parte rei; ſua tamen ...nignitate ſe homini debitorem conſtituit, cum illi ſuorum labo- ...um præmium pollicitus fuerit, quod ex illa conuentione facta ...m operarijs manifeſtum eſt, ſicuti ex Pſal.107. dicente. Beati ...mnes, qui timent dominum, qui ambulant in vijs eius. Labores ...anuum tuarum, quia manducabis: beatus es, & benè tibi erit. ...uamuis propriè non interueniat Dei debitum, quo ad verum ...ebitum, qui cum ſit fidelis in omnibus verbis ſuis, & æquitatem ...ideat, debitum & in ipſo, & in illius bonitate fundamentum ...abet, itaut promittat bona, ſeipſum obligans ex bonitate ſua. ...d autem vt optime cognoſcatur, eſt animaduertendum, debitum ...uobus modis conſiderari poſſe; ſemel ex neceſſitate, & rigore iu- ...is, quomodo ex altero debitum prouenit, cui neceſſario tenetur; ...r rectè quidem, quoniam debitum ſoluere æquum eſt, vt ius ha- ...at creditor in debitorē, quomodo ſi iniuria eſt iniqua, ius æquum ...? appellandum. Nam dum homines altercantur inter ſe, ad iu- ...cem confugiunt: & ad iudicem ire, eſt ire ad ius ipſum; quip- ...e cum iudex nihil aliud eſſe dicatur, quàm ius quoddam anima- ...um 5. Ethic.cap 3. & 4 Vnde Deus non reddit debitum ex ne- ...ſſitate, & ex rigore iuris, quia omnium eſt iudex, ſicuti de Chri- ...o dicitur apud Ioannem cap.5. Pater dedit filio iudicium face- ...e, quia filius hominis eſt. Et id animaduertens D Paulus in- ...uit ad Rom.cap.2. Quis prior dedit illi, & retribueretur ei? Deus ...itur non conſtituitur debitor hominis. Et totum hoc manife- ...um eſt ex illo Iob.cap.9. dicentis Si repente interroget, quis re- ...ondebit ei? Vel quis dicere poteſt, cur ita facis? Quantus ſum ...o, vt reſpondeam ei, & loquar verbis meis cum eo? Qui etſi

Ibidem 9.

Geneſ.17.

Matth. 20.

Pſal. 107.

5. Ethic. c. 3. & 4.

habuero

habuero quippiam iuſtum, non reſpondebo, ſed meum iudicem deprecabor, & ibidem ſi venerit ad me, non videbo eum, ſi abiero, non intelligam, ſi iuſtificare me voluero, os meum condemnabit me, ſi innocentem oſtendero, prauum me comprobabit, etiam ſi ſimplex fuero hoc ipſum ignorabit anima mea. Secundo modo debitum ab aliquo redditur, quando debitum ortum ducit non ex eo, quod aliquis obligatur ad reddendum debitum, quoniam tunc oritur neceſſaria obligatio; ſed debitum eſt, quia condecens eſt ſuę bonitati, quomodo dicimus, Deum reddere debitum creaturis, quod quidem prouenit, quia ſic ordinauit, & diſpoſuit diuina voluntas, quæ ſemper in bonum ex parte ipſius ordinatur ſecundum illud Paralip. ſi conuerſi fuerint ad te in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, tu exaudies de Cœlo, & dimites populo tuo. Et Iſaiæ, quieſcite agere peruerſè, diſcite benefacere, quærite iuſtitiam, & venite, arguite me, dicit dominus. Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, ſicut nix dealbabuntur, & ſi fuerint rubra, vt vermiculus, quaſi nix alba erunt. Quomodo dicimus habere ordinem ad diuinam bonitatem, ſicuti ordo partis ad ordinem totius, & bonorum ordines ad primum principium, totius ordinis cauſa, quod
12. Met. 52. *videre eſt in 12. Metaphyſ part 52 quia ordo eſt reſpectu primi poſiti, & intellecti. Omnia etenim creata ad Deum habent ordinem, quomodo dicimus, ſeruum ad dominum ordinari, iuxta illud*
Pſal. 118. *Pſal. ordinatione tua perſeuerat dies, quoniã omnia ſeruiunt tibi. Et hanc veritatem optimè explicat Sanctus Thomas in*
1. par. q. 21. art. 1. ad 3. *Prima Parte Summæ quæſt. 21. art. 1. ad 3. dicens, vnicuiq; debetur, quod ſuum eſt. Et alicuius eſt ſuum, quod ad ipſum ordinatur. Sicut ſeruus eſt domini, & non econtra. Et in nomine debiti importatur quidam ordo exigentię, uel neceſſitatis alicuius, ad quod ordinatur. Sed duplex ordo in rebus eſt conſiderandus. Vnus, quo aliquid creatum ad aliquod creatum habet ordinem; quomodo dicimus partes ad totum ordinari, & quamlibet rem ad ſuum finem. Alius eſt ordo, quo omnia in Deum ordinantur. Sic debitum dupliciter attenditur in diuina operatione. Aut inquantum aliquid Deo debetur. Aut inquantum aliquid debetur rei creatæ. Et vtroq; modo Deus debitum reddit: & debitum eſt Deo, vt impleatur in rebus id, quod eius ſapientia, & voluntas habet, & quod ſuam bonitatem manifeſtat, quomodo iuſtitia Dei decentiam ipſius reſpicit, inquantum ei reddit, quod ſibi debetur. Debitum eſt etiam alicui rei creatæ, habere id, quod ad ipſam ordinatur,*

Digitized by Google

natur, vt homini habere manus; quo pacto confertur id, quod eſt ſuæ naturæ, & conditionis. At hoc debitum pendet ex primo: quia hoc vnicuiq; debetur, quod eſt ordinatum ad ipſum, ſecundum ordinem diuinæ ſapientiæ. Et licèt Deus hoc modo alicui debitum det; non tamen ipſe eſt debitor, quia ipſe ad alia non ordinatur; ſed alia ad ipſum ordinantur. Et propterea iuſtitia, quandoq; in Deo dicitur condecentia ſuæ bonitatis, quandoq; retributio pro meritis. Aurea re vera doctrina ex D. Anſelmo deſumpta, dicente. Cum punis malos, iuſtum eſt, quia illorum meritis conuenit: cum verò parcis malis, iuſtum eſt, quia bonitati tuę condecens eſt; ſed reſpectu alicuius creaturæ non eſt debitor, quia eſſet inferioris conditionis, & neceſſariò teneretur ſoluere, ne alicui faceret iniuriam. Tum quia apud aliquem conueniri poſſet. Vnde inter Deum. & creaturam ius eſſet dicendum; alioquin ſequeretur tyrannides. Et ſi iuris, æqui etiam. 5. Ethicorum cap. 6. Tum etiam, quia ſcriptum eſt in libro Prouerb cap. 16. Vniuerſa propter ſeipſum operatus eſt dominus, & hoc ratione ſuæ bonitatis infinitæ, qua omnia operatur, & impium quoq; in diem malum, qui cadit ſub ira Dei vindicatiua; alioquin imperfectio in ipſo eſſet excogitanda, quod audire catholicæ aures abhorrent. Vnde optimè dicunt Theologi, inter quas eſt Richardus in 4. Sentent. diſtinct. 46. quæſt 1. ad tertium, Deum non eſſe debitorem creaturæ ex recepto, ſed ex promiſſo, & hoc ratione ſuæ bonitatis, iuxta illud, quod ſcriptum eſt in libro primo Paralip. cap. 26. tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Quomodo inter Deum, & hominem de rigore non eſt excogitanda iuſtitia commutatiua, conſiſtens in mutua donatione, & acceptatione, æqualitatem arithmeticam ſupponens qua perſonæ non reſpiciuntur, ſed pretij valor attenditur, & per illam commutationes diriguntur, in qua vnus fit alterius debitor, quæ conditiones Deo conuenire non poſſunt. Nam commenſuranda eſt æqualitas inter dantem, & accipientem, & in hac, quod eſt meum, ſit tuum, & tuum meum. Propriè igitur iuſtitia commutatiua Deo non conuenit: Subſtinent nihilominus Doctores in Deo eſſe iuſtitiam commutatiuam, quia homo faciens quod in ſe eſt. dicitur iuſtus iuſtitia commutatiua, quomodo verum eſt dicere, hominem non reddere Deo æquale quoniã vniuerſa iuſtitiæ noſtræ factæ ſunt vt pannus menſtruatæ Iſaiæ cap. 64. & Lucæ 17 Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite ſerui inutiles ſumus. Et

Anſelmus.

5. Ethic. 6.
Prouer. 16.

4. Sent. d. 46. q. 1. ad 3.

1. Paral. 26.

Iſaiæ 64.
Lucæ 17.

propterea

propterea illud æquale appellatur æquale proportionale, & poſſibile: habita ratione ad noſtram potentiam, quod quidem acceptatur à Deo, quandoquidem præcipitur ab ipſo promittente præmium pro merito, conſiſtens in quadam congruentia; cum tamen ſecundum Thomiſtas gratia ſemper præcedat, quæ dicitur principium merendi, & tunc ſequitur ſatisfactio, quæ eſt in formata gratia, non ratione æquiualentiæ; ſed per diuinam acceptationem; ſiquidem ratione gratiæ ſic acceptatur à Deo, perinde ac ſi eſſet offenſę Dei ęquiualens; quomodo per diuinam miſericordiam acceptantem infinitatem habere dicitur: quemadmodum offenſa eſt infinita, inquantum lęſa eſt per peccatum diuina maieſtas. Et

Ariſt. lib. 8. Ethic. *hanc veritatem cognouit Ariſt. in lib. 8. Ethic. dicens, dijs & parentibus ęquale reddere non valemus; poſſumus tamen id pręſtare ſecundum ęqualitatis proportionem, ſicuti enim Deus habita ratione ad ſuam infinitam bonitatem nobis ſua beneficia confert; ita & nos, quas pro ratione noſtrę tenuitatis poſſumus, tum gratiarum actiones, tum etiam ſatisfactiones rependimus, vt ſatisfacere*

Anſelmus. *ſit Deo debitum honorem impendere inquit Anſelmus, & eſt debitum ratione culpę. Et illa ęqualitas proportionis ſufficit ad rationem iuſtitię, & ſatisfactionis: nam contracta eſt iam amicitia inter Deum, & hominem ratione gratię, & amicitia non exigit ęquiualens, ſed quod poſſibile eſt, & hoc eſt aliqualiter*

D.Th. Addi. 3. par. q. 13. art. 1. D.Th. 3. par. q. 2. art. 2. *ęquale i. ſecundum proportionalitatem inquit D. Thomas in Addit. ad 3. part. q. 13. art. 1. Et de ſatisfactione, quo ad peccatum primi parentis inquit D. Thomas in 3. par. quęſt. 2. art. 2. ad ſecundum, aliquam ſatisfactionem dici dupliciter ſufficientem: & perfectam, cum ſit condigna per quandam adęquationem ad recompenſationem culpę commiſſę, quomodo hominis puri ſatisfactio ſufficiens eſſe non potuit pro peccato. Tum quia tota humana natura erat per peccatum corrupta, neq; poterat recompenſare bonum alicuius perſonæ, & etiam plurium perſonarum per æquiparantiam totius naturæ detrimentum. Et etiam quia peccatum contra Deum commiſſum, quandam infinitatem habet ex infinitate diuinæ maieſtatis: tanto enim offenſa eſt grauior, quanto maior eſt ille in quem delinquitur. Vnde oportet ad condignam ſatisfactionem vt actus ſatisfaciętis habeat efficaciam infinitam, vtpote Dei, & hominis exiſtentis. Alio modo poteſt dici, ſatisfactionem hominis eſſe ſufficientem imperfectè. i. ſecundum acceptationem eius, qui eſt ea contentus, quamuis non ſit condigna. Et*

hoc

hoc modo ſatisfactio puri hominis eſt ſufficiens. Et quia omne imperfectum præſupponit aliquid perfectum, à quo ſuſtentetur, inde eſt, quod omnis puri hominis ſatisfactio efficaciam habet à ſatisfactione Chriſti. Sed ad ſatisfactionem ſemper ſecundum Theologos requiritur gratia, concurrente diuina miſericordia, quod colligitur ex D. Paulo ad Titum cap. 3. dicente apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris noſtri Dei, non ex operibus iuſtitia, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit, per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abunde per Ieſum Chriſtum Saluatorem noſtrum, vt iuſtificati gratia ipſius hæredes ſimus ſecundum ſpem vitæ æternæ. Et actus ſatisfactionis hominis ſatisfacientis eſt finitus, cum ſit à perſona finita. Tum quia peccatum primi parentis intulit ſibi damnum mortis, & omnibus ab eo originem ducentibus, quomodo plenè non potuit ſatisfacere, niſi ille, qui non erat debitor mortis, qui peccatum Adæ non contraxit. Et quoniam Deus acceptans concurrit ad ſatisfactionem, Deus offenſæ non obliuiſcitur per miſericordiam ſuam conferendo gratiam. Neque de omni eo, quod eſt in peccato fit ſatisfactio, neque Deus exigit ſatisfactionem de omni eo, quod eſt in culpa, licèt aliquid condonet in ſuam miſericordiam; ſed de aliquo requirit ſatisfactionem per iuſtitiam: quomodo in hoc miſericordia, & iuſtitia requiruntur. Neque eſt ſatisfactio, niſi condonatio præcedat, ſicuti nunquam eſt meritum, niſi donum gratuitum præcedat. Et ideò optimè dicit D. Bonauent. in 4. diſtinc. 15. art. 1. quæſt. 1. in peccato duo eſſe conſideranda, Dei offenſam, & libidinem deordinatam. Offenſa Dei eſt infinita, & pro illa non fit ſatiſfactio, ſed illam remttit illius miſericordia gratiam conferendo: ſed libido peruerſa finita eſt, & quia Deus iuſtus eſt, & non totum remittit, quo illo exigit pœnam condignam, quomodo poſſibile eſt Deo ſatisfacere. Et ad hoc neceſſario requiruntur miſericordia, auxilium, & gratia Dei. Vel dicendum, quod etſi diuina miſericordia per gratiam condonet homini offenſam, tamen iuſtitia requiritur, cum in omnibus operibus Dei, & miſericordia, qua confertur gratia, & iuſtitia requirantur. Nam cum homo peccando infinitum obiectum læſiſſet, vt diuinæ iuſtitiæ ſatisfactum fuiſſet, neceſſarium erat aliquem illi ſatisfacere, qui infinitæ eſſet efficaciæ, abſq; peccati labe; quomodo omnis noſtra ſatisfactio efficaciam habet a ſatisfactione Chriſti, quomodo requiritur

Ad Tit. c. 3.

Bonauent. in 4. diſt. 15. ar. 1. quæſt. 1.

Pſal. 68. *quiritur neceſſario gratia,& hoc modo intelligitur illud Pſal.68.*
Iſaiæ 53. *quæ non rapui, tunc exoluebam. Et Iſaia 53. propter ſcælus populi mei percuſſi eum; itaut purus homo ſatisfacere non poſſet, ſed innocens,quomodo ſatisfactio Deo grata reddebatur,& noſtra ſatisfactio inquantum ſumus illius capitis membra à ſatisfactione eius efficaciam, habere dicitur,et hoc pacto intelligitur illud,quod*
Ad Col. c.1. *a D. Paulo ſcriptum eſt in Epiſt. ad Coloſ.cap.1. Adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne mea pro corpore eius,quod eſt Eccleſia. Eramus enim natura filij iræ. Deus autem, qui eſt diues in miſericordia propter nimiam charitatem,qua dilexit nos cum eſſemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Chriſto, & gratia ſaluati ſumus per fidem,& hoc non ex nobis,Dei enim donum*
Ad Eph.c.2. *eſt ſcriptum eſt ad Epheſ. cap.2. Vnde ſupponitur Dei charitas,*
D. Greg. in ben.cærei. *iuxta illud D.Gregorij in benedictione cærei paſchalis. O ineſtimabilis dilectio charitatis, vt ſeruum redimeres, filium tradidiſti. Et propterea dicendum, quod Deus homo patiatur eſt ſatiſfactio infinita, in qua fundamentum habere dicitur ſatisfactio noſtra per amicitiam, quę contrahitur inter hominem, & Deum, quam abſq; gratia conſequi non poſſumus, itaut nihil boni abſq; gratia illius conſequi poſſimus,concernentis vitam ęternam,quomodo verum eſt dicere quod ſupra ſcriptum eſt, ſcilicet, gratiam eſſe principium merendi. Vnde ille appellatur iuſtus iuſtitia commutatiua, & ab Ariſtotele illa iuſtitia dicitur directiua,quia per illam diriguntur recipientes,& reddentes in ſuis commutationibus, & in ſuis pactis. quomodo ſeruatur æqualitas proportionis creaturæ reſpectu Dei, quam iuſtitiam ſicuti & pactum fregit primus parens non ſeruando præceptum Dei, & illud quidem negatiuum, quomodo morti ſubditus per eſum illius ligni remanſit: Vnde ratione demeriti pœnam paſſus eſt, cadente Adamo ſub iuſtitia Dei vindicatiua, & fuit iuſtum. Nam ſi dictum fuit operarijs, vt irent in vineam domini ad laborandum, & eſſe daturum illis prætium iuſtum. Cur vindicatiua iuſtitia non debet cadere contra eos, qui domini præceptum tranſgrediuntur? Vim*
Matth.11. *patitur regnum cœlorum,& violenti rapiunt illud Matth.11. et*
Ibidem. *violentia laborem concernit. Vnde ibidem ſcriptum eſt. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Pro labore igitur meritum confertur. Vel potius dicendum, Deum quodammodo vendidiſſe cœlorum regnum, quod emptum fuit ab*
Ibidem 19. *homine temporali elemoſyna, iuxta illud Matth.19. Vade, &*

Digitized by Google

vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlis. Et de concertatione dicitur in libro Apocal cap 3. *Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ, & faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius, & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei,* iuxta illud D. Pauli in 1. ad Timoth. cap. 4. *Bonum certamen certaui, in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ: non enim coronabitur, niſi qui legitimè certauerit.* Et de emptione loquitur D. Ioannes in lib. Apocal. cap. 3. dicens. *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, vt locuples fias, & veſtimentis albis induaris:* & rectè quidem ſecundum ſententiam Chriſti domini apud Matth. cap. 25. dicentis. *Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Exuriui enim, & dediſtis mihi manducare,* ſecundum illud Iſaiæ cap. 58. *Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſq; induc in domum tuam, cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris, tunc gloria domini colliget te.* Ex quibus manifeſtum eſt inter Deum, & hominem non eſſe intercipiendam iuſtitiam commutatiuam, qua. ſ. Deus de rigore ſit debitor, cui debent omnes creaturæ, cum illi nihil æquale reddi poſſit; licèt reddatur ei æquale poſſibile, & proportionale, qua in re mihi maximè placet ſententia illorum Theologorum, affirmantium bonum actum fidei, & dilectionis non tantū eſſe dicendum diſpoſitionem ad hoc vt remittantur peccata, ſed & meritum de congruo iuſtificationis, & de hoc loquitur S. Thomas in 2. ſent. d. 27. q. 1. art. 4. dicens. *In omni qui meretur exigitur, vt actus eius ſit aliquo modo proportionatus ad id, quod meretur. Nullus enim meretur, niſi id, quod tantum ſuam conditionem poteſt contingere; quomodo gratia conditionem humanæ naturæ excedit, ducens ad finem ſupernaturalem, quomodo non cadit ſub merito; ſed bona opera cauſant habilitatem ad illum, ſecum habentia honeſtatem, iucunditatem, & pulchritudinem, in quibus præcipue illorum, pretium conſiſtit.* Sic enim ordinauit Deus, qui voluit reddere vniuiq; ſecundum opera ſua Pſal. 61. & in ſcriptura multoties legimus Deum conferre mercedem. Eccleſ. 5. *Apud dominum eſt merces eorum,* & Hierem. 31. *erit merces operi tuo.* Et Geneſ. 15 *ero merces tua magna nimis;* non quia Deus ſit ſubiectus nobis, ſed nos ipſi, & illius præceptis, totum proueniens ex ſua liberalitate, cui ſumus debitores. Et de hoc videndus eſt S. Thom. 12. q. 114. art. 3.

Apocal. 3. — 1. ad Tim. 4. — Apocal. 3. — Matth. 25. — Iſa. 58. — In 2. ſent. d. 27. q. 1. ar. 4. — Pſal. 61. — Eccleſ. 5. — Hierem. 31. — Geneſ. 15. — S. Tho. 12. q. 114. art. 3.

art.3. Neque de rigore eſt excogitanda inter Deum,& hominem diſtributiua iuſtitia, eadem ratione, quia ſcilicet iſta iuſtitia, & ipſa debitum concernit; cum tamen Deus nulli debeat, qui totum præſtat ex ſua liberalitate. Et cum de rigore non interueniat iuſtitia commutatiua, neq; diſtributiua,quæ a commutatiua originem habere dicitur, qui licèt non redderet vnicuiq; ſecundum opera ſua, non eſt dicendum, alicui facere iniuriam, cum nulli debeat, & licèt promiſerit, factus eſt ſibi ipſi debitor, & ex debito promiſſionis exequitur promiſſum, itaut debitum non proueniat ex creaturis, quibus de rigore non debetur; ſed quia eſt verax,& fidelis; ſiquidem non poteſt creatura obligare Deum. Debitor igitur erat Adam Deo, qui non ſeruauit pactum, & iniuſtitia fuit ex parte ipſius, ſicuti & ex parte peccantis, & miſericordia ex
Pſal. 31. *parte Dei parcentis, iuxta illud Pſal. 31. dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Cum enim omnium Deus ſit dominus,hominemque creaſſet, vt eſſet, & non vt deſtrueretur, præceptum dedit ad hominis vtilitatem, non ad ſuam, qui bonorum noſtrorum non indiget. Videns enim Deus, mortem in ligno illo abditam latitare, quam non fecit, cautum reddidit hominem, illam nolens, ſed vitam. Signum eſſe poteſt prohibitio comeſtionis illius ligni. In bonum namq; ſemper fertur legiſlatoris voluntas, quomodo verè cum Propheta cantare poſſumus. Præceptum domini lucidum,*
Pſal. 18. *illuminans oculos. Pſal. 18. Lex igitur obſeruetur, & in obſeruante bonum redundabit. Sed ſi præceptum domini primus parens nihili fecit, cui erat debitor, iugum frangendo, quod portare tenebatur, mors in peccati pœnam ſtatuta fuit, à qua omnino erat alienus, quam nolebat Deus. Vult ne furtum legiſlator? Abſit. Illud enim prohibet, videns in illo vltimum ſupplicium latitare; vult nihilominus furem ſuſpendere, illi malum, quod eſt bonum ratione iuſtitiæ, quam in furem exercet. Non igitur mutat conditionem legiſlator, ſed fur, quam ſi non mutaret non ſuſpenderetur, & tunc inimicitia contrahitur inter iudicem, & furem. Volumus videre, nolle Deum malum voluntate antecedenti? illud prohibet, cui ex ſui natura proprium eſt miſereri ſemper,& parcere, vt punire dicatur illius opus alienum,& ſe habet ad modum*
Iſaias 1. *dolentis, ſecundum illud Iſaiæ cap. 1. Heu conſolabor ſuper hoſtibus meis & vindicabor de inimicis meis. Antequam igitur Adam in peccatum incideret, immortalitate fruebatur, ſed poſt peccatum*
mutans

mutans ſtatum interitui fuit ſubiectus, conditiones mutans. Et quid mirum, ſi frangendo pactum, Deo debitor exiſtens, effectuum diuerſitas orta ſit? Nam per vnum hominem peccatum introiuit in mundum, & per peccatum mors. Creatus eſt igitur immortalis Adam, ſed morti fuit ſubiectus, quia pactum non ſeruauit, ſeipſum à Deo auertens, ſicuti, & illi, de quibus ſcriptum eſt Pſal. 76. & auerterunt ſe, & non ſeruauerunt pactum, conuerſi ſunt in arcum prauum. Vnde colligitur ex omnibus iſtis enthymema. Adam non ſeruauit pactum, exiſtens iniuſtus. Fuit igitur interitui ſubiectus, cui non fuiſſet, ſi pactum ſeruaſſet. Pſal. 76.

Declaratur Adamum ex medijs eſſe immortalem, & cur interitui fuit ſubiectus.

ET quia, contrariorum vna eſt ſcientia. Contrariantur quidem ſtatus naturæ inſtitutæ, & deſtitutæ. Inſtituitur aliquid, vt permaneat: deſtituitur autem, vt aboleatur. Quid enim vult inſtitutor, niſi forma, & ex conſequenti eſſe, à forma proueniens? Eius namque actio eſſe deſinit, cum opus formatum eſſe cognouerit, à qua eſſe, & vnum eſſe prouenit. Quid? Non ne formauit Deus hominem de limo terræ, inſpirans in faciem eius ſpiraculum vitæ, qui factus eſt in animam viuentem? Fruebatur igitur homo, ſicuti modo fruitur, immortali forma. Hæc enim eſt differentia inter alias formas ſublunares, & hominis formam, quod formæ aliæ ab iſta ex materiæ vtero extrahuntur, ſed non iſta. Formatus eſt igitur, vt eſſet, & vt immortalitate ex parte formæ frueretur; non ſic cętera entia, ſub Luna exiſtentia, habentia formas generatas, interituique ſubiectas. Tum etiam, quia Deus homini alia dona contulit elargiens illi originalem iuſtitiam, perfectam in illo cauſantem ſymetriam, in quo ſtatu ſi permanſiſſet, illum omnia bona comitabantur, ex quibus immortalitas originem ducebat: Sed illum ſtatum deſerens & ille, & ſui poſteri quas non viderunt miſerias? Nunquid de Deo, qui non fecit mortem, ſunt quærelæ? Noluit profectò malum culpæ, cum illud prohibuerit, qui voluntate conſequenti vo- Geneſ. 1.

luit malum pœnæ. Totum hoc à ſigno manifeſtari poteſt, ſi dona, ab ipſo homini collata, conſiderentur. Volens etenim finem, voluit etiam & media, quibus finis acquiritur, cum boni rationem habeat, per quod agens ſuas edit operationes; quomodo inter agens, & media proportio eſt intercipienda. Cumque finis, & agens ſint ſupernaturalia entia, medijs virtutem ſupernaturalem confert, quibus fine ſupernaturali potiamur, vt velit creaturas, opera manuum ſuarum ad illud ſupernaturale opus peragendum in bonore haberi. Medium autem, quo Adam immortalitatem conſequebatur, erat originalis iuſtitia, quam, peccando, amiſit, diuinum præceptum tranſgrediens, vt ſtatim inter Deum, & hominem inimicitia contracta fuerit, permanẽs in puro, naturaliq; ſtatu. Inter cæteras ſiquidem prærogatiuas, quibus decoratus fuerat primus parens, ea erat, vt tanta animi integritate frueretur, tantaq; innocentia, qua penitus illius mens Deo eſſet ſubiecta, menti ſenſus, & ſenſus, corpusque animæ; quam conſonantem harmoniam, peccatum. quod Deus odio habet, diſſoluit; quippe cum peccando, mens non fuit Deo amplius ſubiecta, quomodo iuſtitiam perdidit originalem, qua immortalis reddebatur malo culpæ, & pœnæ circundatus, à diaboli laqueis captus, ipſum interitui ſubditum reddidit. Et re vera Dei dona abſque pœnitentia donantur, qui non mutatur, ſicuti homo mutationibus eſt ſubiectus. Sed illius lex eſt immaculata, ſine qua non erat conueniens, hominem viuere, de quo dicit Iſaias cap. 33. Dominus iudex noſter, Dominus legifer noſter, Dominus rex noſter; ſed quodnam eſt cor hominis? prauum. Damnum igitur, & mors a committente peccatum, quo lex præuaricatur. Fruebatur igitur immortalitate corporis primus parens ante legis præuaricationem, qui, cautus à domino factus, audiuit. In quacunque hora comederis ex eo, morte morieris. Quare poterat non mori.

Iſaias 33.

Geneſ. 2.

Perpen-

Perpenduntur cauſæ mortis primorum parentum.

Onfirmatur ex ſerpentis interrogatione, & ex eo, quod reſponſum eſt ab Eua ſerpenti. Illam ſerpens aggreditur, quam hoc modo tentare auſus eſt. Cur præcepit vobis Deus, ne comederetis de omni ligno Paradiſi? Cui reſponſum dedit mulier. De fructu lignorum, quæ ſunt in Paradiſo, veſcimur: de fructu verò ligni, quod eſt in medio Paradiſi, pręcepit nobis Deus, nè comederemus & nè tangeremus illud, ne fortè moriamur. Sed Dei ſermo fuit abſolutè prolatus, dicentis. In quacunque hora comederis ex eo, morte morieris. Audiamus dominum, poſt commiſſum peccatum, ita dicentem. Quis indicauit tibi, quod nudus eſſes, niſi quod ex ligno, de quo præceperam tibi, ne comederes, comediſti? Nunquid apud dominum dubitatio de euentu, quem aduerbium forte indicat? Et quamuis Adę illa verba fuerint enunciata (ſiquidem adhuc Eua erat in potentia in coſta illius, neque formata erat) nunquid Adam negatiuum præceptum, ei Deus ſignificans, ignorantem fecit, quemadmodum aut fecit mulier, aut ſaltem fidem Adę non adhibuit? Dubitauit Eua. Dubitationem vidit diabolus, & cognoſcens, quando in dubium redditur animus, paulò momento huc, illucq; impellitur, tentationem aggreditur: qui, ſicuti Spiritus ſanctus ad bonum ſanctis inſpirationibus vertitur; ita ſpiritus ille malus ſuggeſtionibus ſuis ſe ad malum vertit, quod primæ matri ſucceſſit, in dubium vertenti præceptum, quæ neque ſerpenti veritatem præcepti protulit; Non enim Dei præceptum ad ſenſum tactus extendebatur abſolutè, niſi inquantum guſtus eſt quidam tactus, ſed ad guſtum: Et nihilominus præceptum extendens Eua, reſponſum dedit ſerpenti, Deum pręcepiſſe, nè comederent, & tangerent illud lignum. Sed præceptum non fuit de tactu. Species etiam illam decepit, quę ſi Dei præceptum nouit, ſuę fidei integritati, dignitatique derogauit. Et videns, lignum ad veſcendum eſſe bonum, oculis pulchrum, aſpectuque delectabile, conditiones, allicientes cor, tulit, & comedit, deditq; viro ſuo, qui comedit. Et quomodo non mors, de qua Deus Adamum cautum fecerat? Vnde diabolus mulieris inclinationem

Geneſ. 3.

Geneſ. 3.

ne timere Deus infinitus, ne res creata ſui natura finita, ei æqualis euadat? Sed inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Sapient. cap. ſecundo. Cognouerat enim, hominem beatitudinis eſſe capacem, qua, ſi in peccati labem incidiſſet, potiri non poterat, tanti boni inuidus illam primis parentibus, & ſuis poſteris, malum actum conſulendo, probibere decreuit, quid peccatum efficiat, optimè cognoſcens etiam per experientiam. Et ſuperbiam mouens primum fuiſſe dicitur, & immediatum; mouensque proximum inuidiam. Sunt etenim iſta duo peccata, quaſi inſeparabilia, vt vnum alterum concomitari videatur inquit D. Bonauentura. Superbus namque excellentiam amat, nullumque vellet ſibi eſſe parem, vt ſingulariter excellentiam poſſidere appetat, ſtatimque actu, vel habitu inuidet; cum nolit bonum ſimile bono, & nollet, vt alteri communicaretur. Vnde ſciens diabolus, hominem poſſe ad ſupremam fœlicitatem aſcendere, quam ipſe, peccando amiſerat, & ſuperbia, & inuidia motus eſt ad tentandum Euam: Superbia, quò ipſam ſibi ſubiaceret: & inuidia, qua eſſet impedimentum, ne ſuprema fœlicitate potiretur. Ex quibus intelligitur, Adamum ante diabolicas ſuggeſtiones fuiſſe immortalem, per quas conditio mutata eſt, illius ſuggeſtionibus conſentiens primus parens. A diabolo igitur interitus, non à Deo, iuxta illud Chriſti domini apud Ioannem cap. octauo. Ille homicida erat ab initio, qui circuit, quærens quem deuoret, tanquam leo rugiens 1. Petri cap. tertio, quomodo etiam naturę ſuæ peruerſæ non oblitus, ſtabat ante mulierem, quæ erat paritura, vt cum peperiſſet filium eius deuoraret; ſed Chriſtus venit, vt vitam habeamus, & abundantius habeamus, & vt omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Ioan. 10. & 3. Non ſic diabolus de quo ſcriptum eſt in libro Apocalip. cap. 12. Iratum eſſe draconem in mulierem, & abiiſſe facere prælium cum reliquis de ſemine eius, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Ieſu Chriſti. Nec mirum ſecundum illud, quod ſcriptum eſt in libro Geneſ. cap. tertio. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius, & hæc fuit Beata Virgo Maria, ſua fortitudine conterens caput ſerpentis, de qua loquitur Salomon Prouerb. 31. Mulierem fortem quis inueniet? vt hæc victoria Mariæ ſemper Virgini ſeruata fuerit, vitam concernens,

Sapien. 2. Ioan. 8. 1. Petri 3. Ioan. 10. & 3 Apocal. 12. Geneſ. 3. Prouerb. 31.

cernens, virum circundans dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui eſt vita. Maxima igitur inter Deum, & diabolum contradictio, cuius quidem diaboli munus eſt vniuerſum orbem ſeducere, & in illo certamine cum Archangelo Michaele inito proiectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Satanas in terram; & tunc D. Ioannes audiuit vocem magnam in cœlo, dicentem. Nunc facta eſt ſalus. Non igitur mors à Deo Apocalyſ. cap. 8. & in cap. 20. de eodem ſcriptum eſt, miſſum eſſe Apoc. 8 20. *in ſtagnum ignis, & ſulphuris, vbi beſtia cruciabitur die, ac nocte in ſecula ſeculorum, quem vſque ab vberibus inquiſiuit Meſſias, iuxta illud Iſaię cap. 11. dicentis. Et delectabitur infans ab* Iſaiæ 11. *vbere ſuper foramine aſpidis, & in cauernam reguli qui ablactatus fuerit, mittet manum ſuam. Et iſta delectatio infantis eſt ne, vt ei faciat benè? minimè quidem. ſed puer paruulus minabit eum, iuxta illud Prophetę Pſal. 90. ſuper aſpidem, & baſiliſcum* Pſal. 90. *ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem de quo dicitur apud Iſaiam cap. 27. In die illa viſitabit dominus in gladio du-* Iſaiæ 27. *ro, & grandi, & forti ſuper Leuiathan ſerpentem tortuoſum, de quo etiam dicit: ad infernum detraheris in profundū laci, iuxta illud Iſaiæ cap. 14. quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui mane* Ibidem 14. *oriebaris? detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Et huic ſcripturę conſonat illud Lucæ cap. 10. Videbam Sathanam ſicut fulgur de* Lucæ 10. *cœlo cadentem, & ſic eiectus eſt de Paradiſo, verè ei contigit, quod contingere ſolet illi, qui ad iram, & furorem concitat regem, dum ſeuiſſimè punitur, illi non parcens, cum quo miſericordia non vtitur, quoniam furoris filius appellatur, & non propriè iræ inquit D. Bernardus ſuper Cant. ſer. 69. quò in loco dicitur, & ho-* D. Bernar. in Cant. ſer. 69. *minis, & angeli altitudinem eſſe deiectam; ſed in homine mitius, iudicante ita illo, qui omnia fecit in pondere, & menſura. Sed angelus fuit in furore punitus, immo damnatus: homo iram tantùm ſenſit, & non furorem: Vnde eſt illud Abacuch. cap. 3. cum* Abac. 3. *iratus fueris, miſericordiæ recordaberis, quomodo furoris impetu eſt præcipitatus. Quare perpendamus, an ædificator, & deſtructor in voluntate conueniant. Et quo maior interuenit diſcordia, eo maior inimicitia, & vindicta, qua maior pœna infligitur. A diabolo igitur peccatum, faciente prælium cum reliquis de ſemine mulieris, cuſtodientibus mandata Dei, volens, ſuadensq́; peccatum, à quo pœna ortum ducit; ſed Chriſtus nos orare docet, vt liberet nos à malo, & eſt malum culpæ, ne malum pœnæ patiamur.*

Digitized by Google

ne timere Deus infinitus, ne res creata ſui natura finita, ei æqualis euadat? Sed inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Sapient. cap. ſecundo. Cognouerat enim, hominem beatitudinis eſſe capacem, qua, ſi in peccati labem incidiſſet, potiri non poterat, tanti boni inuidus illam primis parentibus, & ſuis poſteris, malum actum conſulendo, prohibere decreuit, quid peccatum efficiat, optimè cognoſcens etiam per experientiam. Et ſuperbiam mouens primum fuiſſe dicitur, & immediatum; mouensque proximum inuidiam. Sunt etenim iſta duo peccata, quaſi inſeparabilia, vt vnum alterum concomitari videatur inquit D. Bonauentura. Superbus namque excellentiam amat, nullumque vellet ſibi eſſe parem, vt ſingulariter excellentiam poſſidere appetat, ſtatimque actu, vel habitu inuidet; cum nolit bonum ſimile bono, & nollet, vt alteri communicaretur. Vnde ſciens diabolus, hominem poſſe ad ſupremam fœlicitatem aſcendere, quam ipſe, peccando amiſerat, & ſuperbia, & inuidia motus eſt ad tentandum Euam: Superbia, quò ipſam ſibi ſubiaceret: & inuidia, qua eſſet impedimentum, ne ſuprema fœlicitate potiretur. Ex quibus intelligitur, Adamum ante diabolicas ſuggeſtiones fuiſſe immortalem, per quas conditio mutata eſt, illius ſuggeſtionibus conſentiens primus parens. A diabolo igitur interitus, non à Deo, iuxta illud Chriſti domini apud Ioannem cap. octauo. Ille homicida erat ab initio, qui circuit, quęrens quem deuoret, tanquam leo rugiens 1. Petri cap. tertio, quomodo etiam naturę ſuæ peruerſæ non oblitus, ſtabat ante mulierem, quæ erat paritura, vt cum peperiſſet filium eius deuoraret; ſed Chriſtus venit, vt vitam habeamus, & abundantius habeamus, & vt omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Ioan. 10. & 3. Non ſic diabolus de quo ſcriptum eſt in libro Apocalip. cap. 12. Iratum eſſe draconem in mulierem, & abijſſe facere prælium cum reliquis de ſemine eius, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Ieſu Chriſti. Nec mirum ſecundum illud, quod ſcriptum eſt in libro Geneſ. cap. tertio. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius, & hęc fuit Beata Virgo Maria, ſua fortitudine conterens caput ſerpentis, de qua loquitur Salomon Prouerb. 31. Mulierem fortem quis inueniet? & vt hæc victoria Mariæ ſemper Virgini ſeruata fuerit, vitam concernens,

Sapien. 2. | Ioan. 8. | 1. Petri 3. | Ioan. 10. & 3 | Apocal. 12. | Geneſ. 3. | Prouerb. 31.

cernens, virum circundans dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui eſt vita. Maxima igitur inter Deum, & diabolum contradictio, cuius quidem diaboli munus eſt vniuerſum orbem ſeducere, & in illo certamine cum Archangelo Michaele inito proiectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Satanas in terram; & tunc D. Ioannes audiuit vocem magnam in cœlo, dicentem. Nunc facta eſt ſalus. Non igitur mors à Deo Apocalyſ. cap. 8. & in cap. 20. de eodem ſcriptum eſt, miſſum eſſe Apoc. 8 20. *in ſtagnum ignis, & ſulphuris, vbi beſtia cruciabitur die, ac nocte in ſecula ſeculorum, quem vſque ab vberibus inquiſiuit Meſſias, iuxta illud Iſaię cap. 11. dicentis. Et delectabitur infans ab* Iſaiæ 11. *vbere ſuper foramine aſpidis, & in cauernam reguli qui ablactatus fuerit, mittet manum ſuam. Et iſta delectatio infantis eſt ne, vt ei faciat benè? minimè quidem. ſed puer paruulus minabit eum, iuxta illud Prophetę Pſal. 90. ſuper aſpidem, & baſiliſcum* Pſal. 90. *ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem de quo dicitur apud Iſaiam cap. 27. In die illa viſitabit dominus in gladio du-* Iſaiæ 27. *ro, & grandi, & forti ſuper Leuiathan ſerpentem tortuoſum, de quo etiam dicit: ad infernum detraheris in profundũ laci, iuxta illud Iſaiæ cap. 14. quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui mane* Ibidem 14. *oriebaris? detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Et huic ſcripturę conſonat illud Lucæ cap. 10. Videbam Sathanam ſicut fulgur de* Lucæ 10. *cœlo cadentem, & ſic eiectus eſt de Paradiſo, verè ei contigit, quod contingere ſolet illi, qui ad iram, & furorem concitat regem, dum ſeuiſſimè punitur, illi non parcens, cum quo miſericordia non vtitur, quoniam furoris filius appellatur, & non propriè iræ inquit D. Bernardus ſuper Cant. ſer. 69. quò in loco dicitur, & ho-* D. Bernar. in Cant. ſer. 69. *minis, & angeli altitudinem eſſe deiectam; ſed in homine mitius, iudicante ita illo, qui omnia fecit in pondere, & menſura. Sed angelus fuit in furore punitus, immo damnatus: homo iram tantùm ſenſit, & non furorem: Vnde eſt illud Abacuch. cap. 3. cum* Abac. 3. *iratus fueris, miſericordiæ recordaberis, quomodo furoris impetu eſt præcipitatus. Quare perpendamus, an ædificator, & deſtructor in voluntate conueniant. Et quo maior interuenit diſcordia, eo maior inimicitia, & vindicta, qua maior pœna infligitur. A diabolo igitur peccatum, faciente prælium cum reliquis de ſemine mulieris, cuſtodientibus mandata Dei, volens, ſuadentq́; peccatum, à quo pœna ortum ducit; ſed Chriſtus nos orare docet, vt liberet nos à malo, & eſt malum culpæ, ne malum pœnæ patiamur.*

ne timere Deus infinitus, ne res creata ſui natura finita, et æqualis euadat? Sed inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Sapient. cap. ſecundo. Cognouerat enim, hominem beatitudinis eſſe capacem, qua, ſi in peccati labem incidiſſet, potiri non poterat, tanti boni inuidus illam primis parentibus, & ſuis poſteris, malum actum conſulendo, probibere decreuit, quid peccatum efficiat, optimè cognoſcens etiam per experientiam. Et ſuperbiam mouens primum fuiſſe dicitur, & immediatum; mouensque proximum inuidiam. Sunt etenim iſta duo peccata, quaſi inſeparabilia, vt vnum alterum concomitari videatur inquit D. Bonauentura. Superbus namque excellentiam amat, nullumque vellet ſibi eſſe parem, vt ſingulariter excellentiam poſſidere appetat, ſtatimque actu, vel habitu inuidet; cum nolit bonum ſimile bono, & nollet, vt alteri communicaretur. Vnde ſciens diabolus, hominem poſſe ad ſupremam fœlicitatem aſcendere, quam ipſe, peccando amiſerat, & ſuperbia, & inuidia motus eſt ad tentandum Euam: Superbia, quò ipſam ſibi ſubiaceret: & inuidia, qua eſſet impedimentum, ne ſuprema fœlicitate potiretur. Ex quibus intelligitur, Adamum ante diabolicas ſuggeſtiones fuiſſe immortalem, per quas conditio mutata eſt, illius ſuggeſtionibus conſentiens primus parens. A diabolo igitur interitus, non à Deo, iuxta illud Chriſti domini apud Ioannem cap. octauo. Ille homicida erat ab initio, qui circuit, quęrens quem deuoret, tanquam leo rugiens 1. Petri cap. tertio, quomodo etiam naturę ſuæ peruerſæ non oblitus, ſtabat ante mulierem, quæ erat paritura, vt cum peperiſſet filium eius deuoraret; ſed Chriſtus venit, vt vitam habeamus, & abundantius habeamus, & vt omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Ioan. 10. & 3. Non ſic diabolus de quo ſcriptum eſt in libro Apocalip. cap. 12. Iratum eſſe draconem in mulierem, & abiiſſe facere prælium cum reliquis de ſemine eius, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Ieſu Chriſti. Nec mirum ſecundum illud, quod ſcriptum eſt in libro Geneſ. cap. tertio. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius, & hęc fuit Beata Virgo Maria, ſua fortitudine conterens caput ſerpentis, de qua loquitur Salomon Prouerb. 31. Mulierem fortem quis inueniet? & vt hæc victoria Mariæ ſemper Virgini ſeruata fuerit, vitam concernens,

Sapien. 2. — Ioan. 8. — 1. Petri 3. — Ioan. 10. & 3 — Apocal. 12. — Geneſ. 3. — Prouerb. 31.

cernens, virum circundans dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui eſt vita. Maxima igitur inter Deum, & diabolum contradictio, cuius quidem diaboli munus eſt vniuerſum orbem ſeducere, & in illo certamine cum Archangelo Michaele inito proiectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Satanas in terram; & tunc D. Ioannes audiuit vocem magnam in cœlo, dicentem. Nunc facta eſt ſalus. Non igitur mors à Deo Apocalyſ. cap. 8. & in cap. 20. de eodem ſcriptum eſt, miſſum eſſe in ſtagnum ignis, & ſulphuris, vbi beſtia cruciabitur die, ac nocte in ſecula ſeculorum, quem vſque ab vberibus inquiſiuit Meſſias, iuxta illud Iſaiæ cap. 11. dicentis. Et delectabitur infans ab vbere ſuper foramine aſpidis, & in cauernam reguli qui ablactatus fuerit, mittet manum ſuam. Et iſta delectatio infantis eſt ne, vt ei faciat benè? minimè quidem, ſed puer paruulus minabit eum, iuxta illud Prophetæ Pſal. 90. ſuper aſpidem, & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem de quo dicitur apud Iſaiam cap. 27. In die illa viſitabit dominus in gladio duro, & grandi, & forti ſuper Leuiathan ſerpentem tortuoſum, de quo etiam dicit: ad infernum detraheris in profundū laci, iuxta illud Iſaiæ cap. 14. quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris? detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Et huic ſcripturæ conſonat illud Lucæ cap. 10. Videbam Sathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem, & ſic eiectus eſt de Paradiſo, verè ei contigit, quod contingere ſolet illi, qui ad iram, & furorem concitat regem, dum ſeuiſſimè punitur, illi non parcens, cum quo miſericordia non vtitur, quoniam furoris filius appellatur, & non propriè iræ inquit D. Bernardus ſuper Cant. ſer. 69. quò in loco dicitur, & hominis, & angeli altitudinem eſſe deiectam; ſed in homine mitius, iudicante ita illo, qui omnia fecit in pondere, & menſura. Sed angelus fuit in furore punitus, immo damnatus: homo iram tantùm ſenſit, & non furorem: Vnde eſt illud Abacuch. cap. 3. cum iratus fueris, miſericordiæ recordaberis, quomodo furoris impetu eſt præcipitatus. Quare perpendamus, an ædificator, & deſtructor in voluntate conueniant. Et quo maior interuenit diſcordia, eo maior inimicitia, & vindicta, qua maior pœna infligitur. A diabolo igitur peccatum, faciente prælium cum reliquis de ſemine mulieris, cuſtodientibus mandata Dei, volens, ſuadensq́; peccatum, à quo pœna ortum ducit; ſed Chriſtus nos orare docet, vt liberet nos à malo, & eſt malum culpæ, ne malum pœnæ patiamur.

Apoc. 8. 20.
Iſaiæ 11.
Pſal. 90.
Iſaiæ 27.
Ibidem 14.
Lucæ 10.
D. Bernar. in Cant. ſer. 69.
Abac. 3.

animaduertens, ſermonemque illius dubium, & quoniam nitimur in vetitum ſemper, cupimuſque negata, inquit, malum ſuadens. Nequaquam moriemini. Et quoniam eſt pater mendacij, mortem vult, quam negat Deus. Igitur vitam volebat, ligni eſum probibens, in quò mors abdita latitabat. Quid igitur illud præceptum inſinuabat? Ne morti primus parens eſſet ſubditus. Erat igitur Adam immortalis ante eſum ligni. Sed dixit ſerpens, mendacij pater, nequaquam moriemini. Ergo erant immortales, quia ante eſum ſciebat, immortalitate frui. Hoc animaduertit mulier poſt commiſſum peccatum, cui dixit Deus. Quare hoc feciſti? Quæ reſponſum dedit. Serpens decepit me. At diabolus dixit, mendacem faciens Deum, qui eſt prima, & ſumma veritas. Nequaquam moriemini. Vnde per peccatum mortem voluit, ſciens, Adamum ante peccatum fuiſſe immortalem, inſtructum à Deo euitare mortem, ei immortalitatem volente. Dixit diabolus. Nequaquam moriemini. Et mortui ſunt; quià de probibito ligno comederunt. Contrariæ profectò Dei, & dæmonis intentiones. Diabolus vult peccatum. Ergo & mortem, peccati ſtipendium. Deus peccatum probibet, vitam volens. Ille ex peccato vitam promittit: & Deus reddit cautum hominem, ne incidat in peccatum, nolens mortem, ſed vitam. Sed diabolus mendacij pater, qui in veritate a principio non ſtetit, cum in eo veritas non ſit, & cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur

Ioan.8. *ſcriptum eſt apud D. Ioannem cap. octauo. De quo dici-*

Sapien. 2. *tur Sapient. 2. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Videamus, an verum ſit. Dixit diabolus. Nequaquam moriemini; ſed cum de ligno probibito guſtaſſent primi parentes, vitam quærentes, quam diabolus perſuadebat, qua potiebantur immortales, mortem inuenerunt, quam prædixerat Deus, ſi de ligno ſcientiæ boni, & mali comediſſent, de quo comederunt.*

Geneſ.5. *Vnde ſcriptum eſt in libro Geneſ. cap. quinto. Factum eſt tempus, quod vixit Adam anni nongenti triginta, & mortuus eſt. Malo etenim culpę malum pœnę ſuccedit. Sed nullum malum culpæ eſt ante peccatum, vt non conſequatur malum pœnæ. Quare neque mors. Eſt etenim mors pœna, quæ vltimum terribilium*

3.Ethic.6. *dicitur 3. Ethic. cap. 6. re vera pœna peccati, illud inſequens, ſicuti vmbra ſequitur corpus. Et dixit diabolus. Eritis ſicut dij, ſcientes bonum, & malum. Sed quæ nam eorum conditio poſt commiſſum peccatum? Bonum cognoſcere voluerunt, & malum*

illos

illos feciſſe pœnituit, in ſtatum ignorantię incidentes. Vitam igitur Deus voluit; cum tamen humana voluntas, illius voluntati reſiſtere poſſit, quæ ad vtrumque ferri valet. Conſtituit etenim Deus hominem ab initio, & reliquit illum in manu conſilij ſui. Adiecit mandata, & pręcepta ſua. Appoſuit ei aquam, & ignem, ad quodcunque voluerit, porrigat manum ſuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum; quodcunque placuerit ei, dabitur illi, vt dicitur Eccleſiaſt. decimoquinto, & in libro Geneſis cap. quarto, dixit dominus ad Cain. Non ne ſi benè egeris, recipies: ſi autem malè, ſtatim in foribus peccatum tuum aderit? Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Vult ne fortaſſe iudex voluntate antecedente iuſtitiam punitiuam? Animaduertamus leges, malum prohibentes. Electio eſt ex parte eligentis, qui debet eligere bonum, iuxta illud Deuteronomij cap. trigeſimo. Conſidera, quod hodie propoſuerim coram te vitam, & bonum, & econtra mortem, & malum. Elige ergo vitam, vt viuas. Hæc igitur erat voluntas Dei voluntate antecedente, primos parentes, & ſuos poſteros eſſe immortales, cum Ada in ligno ſcientiæ boni, & mali mortem eſſe latentem ſignificauerit. Dei voluntas ſemper ad bonum tendit. Non igitur ad interitum: neque tantum in ſtatu iuſtitiæ originalis; verum etiam poſt lapſum, iuxta illud Ezechielis cap. decimooctauo. Nolo mortem peccatoris ſed magis, vt conuertatur, & viuat. Scriptum eſt enim in libro Leuitici cap. decimonono: Leges meas cuſtodite: ego autem ſum dominus Deus veſter. Et quoniam mors, quę eſt priuatio, malum dicitur, attendamus verba Pſalmi centeſimi decimiquarti, dicentis. Conuertere anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi: Quoniam eripuit animam meam de morte oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu. Et ſequens Propheta dicit. Placebo domino in regione viuorum. Placebo. Vnde? quia dominus benefecit mihi. Et apud Iſaiam cap. vigeſimoquinto, dicitur. Præcipitabit dominus mortem in ſempiternum. Non igitur mors à Deo; ſed omne bonum, à quo omnis liuor alienus eſſe dicitur, omnium creator, omniumque conſeruator. Audiamus prouerbium, figulum figulo inuidere, quæ quidem inuidia eſt inter pares, re vera timorem inducens; cum inuidus timeat, ne illi aliquis inferior, aut maior eo, aut æqualis euadat; cum inuidia miſeriam non aſpiciat. Sed poteſt

Eccleſ. 15. Geneſ. 4. Deut. 30. Ezech. 18. Leuit. 19. Pſal. 114. Iſaias 25.

Digitized by Google

ne timere Deus infinitus, ne res creata ſui natura finita, ei æqualis euadat? Sed inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Sapient. cap. ſecundo. Cognouerat enim, hominem beatitudinis eſſe capacem, qua, ſi in peccati labem incidiſſet, potiri non poterat, tanti boni inuidus illam primis parentibus, & ſuis poſteris, malum actum conſulendo, prohibere decreuit, quid peccatum efficiat, optimè cognoſcens etiam per experientiam. Et ſuperbiam mouens primum fuiſſe dicitur, & immediatum; mouenſque proximum inuidiam. Sunt etenim iſta duo peccata, quaſi inſeparabilia, vt vnum alterum concomitari videatur inquit D. Bonauentura. Superbus namque excellentiam amat, nullumque vellet ſibi eſſe parem, vt ſingulariter excellentiam poſſidere appetat, ſtatimque actu, vel habitu inuidet; cum nolit bonum ſimile bono, & nollet, vt alteri communicaretur. Vnde ſciens diabolus, hominem poſſe ad ſupremam fœlicitatem aſcendere, quam ipſe, peccando amiſerat, & ſuperbia, & inuidia motus eſt ad tentandum Euam: Superbia, quò ipſam ſibi ſubiaceret: & inuidia, qua eſſet impedimentum, ne ſuprema fœlicitate potiretur. Ex quibus intelligitur, Adamum ante diabolicas ſuggeſtiones fuiſſe immortalem, per quas conditio mutata eſt, illius ſuggeſtionibus conſentiens primus parens. A diabolo igitur interitus, non à Deo, iuxta illud Chriſti domini apud Ioannem cap. octauo. Ille homicida erat ab initio, qui circuit, quærens quem deuoret, tanquam leo rugiens 1. Petri cap. tertio, quomodo etiam naturę ſuæ peruerſa non oblitus, ſtabat ante mulierem, quæ erat paritura, vt cum peperiſſet filium eius deuoraret; ſed Chriſtus venit, vt vitam habeamus, & abundantius habeamus, & vt omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Ioan. 10. & 3. Non ſic diabolus de quo ſcriptum eſt in libro Apocalip. cap. 12. Iratum eſſe draconem in mulierem, & abijſſe facere prælium cum reliquis de ſemine eius, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Ieſu Chriſti. Nec mirum ſecundum illud, quod ſcriptum eſt in libro Geneſ. cap. tertio. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius, & hęc fuit Beata Virgo Maria, ſua fortitudine conterens caput ſerpentis, de qua loquitur Salomon Prouerb. 31. Mulierem fortem quis inueniet? vt hæc victoria Mariæ ſemper Virgini ſeruata fuerit, vitam concernens,

Marginal notes: Sapien. 2. — Ioan. 8. — 1. Petri 3. — Ioan. 10. & 3 — Apocal. 12. — Geneſ. 3. — Prouerb. 31.

cernens, virum circundans dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui eſt vita. Maxima igitur inter Deum, & diabolum contradictio, cuius quidem diaboli munus eſt vniuerſum orbem ſeducere, & in illo certamine cum Archangelo Michaele inito proiectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Satanas in terram; & tunc D. Ioannes audiuit vocem magnam in cœlo, dicentem. Nunc facta eſt ſalus. Non igitur mors à Deo Apocalyſ. cap. 8. & in cap. 20. de eodem ſcriptum eſt, miſſum eſſe Apoc. 8 20. *in ſtagnum ignis, & ſulphuris, vbi beſtia cruciabitur die, ac nocte in ſecula ſeculorum, quem vſque ab vberibus inquiſiuit Meſſias, iuxta illud Iſaię cap. 11. dicentis. Et delectabitur infans ab* Iſaiæ 11. *vbere ſuper foramine aſpidis, & in cauernam reguli qui ablactatus fuerit, mittet manum ſuam. Et iſta delectatio infantis eſt ne, vt ei faciat benè? minimè quidem. ſed puer paruulus minabit eum, iuxta illud Prophetę Pſal. 90. ſuper aſpidem, & baſiliſcum* Pſal. 90. *ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem de quo dicitur apud Iſaiam cap. 27. In die illa viſitabit dominus in gladio du-* Iſaiæ 27. *ro, & grandi, & forti ſuper Leuiathan ſerpentem tortuoſum, de quo etiam dicit: ad infernum detraheris in profundū laci, iuxta illud Iſaiæ cap. 14. quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui mane* Ibidem 14. *oriebaris? detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Et huic ſcripturę conſonat illud Lucæ cap. 10. Videbam Sathanam ſicut fulgur de* Lucæ 10. *cœlo cadentem, & ſic eiectus eſt de Paradiſo, verè ei contigit, quod contingere ſolet illi, qui ad iram, & furorem concitat regem, dum ſeuiſſimè punitur, illi non parcens, cum quo miſericordia non vtitur, quoniam furoris filius appellatur, & non propriè iræ inquit D. Bernardus ſuper Cant. ſer. 69. quò in loco dicitur, & ho-* D. Bernar. in *minis, & angeli altitudinem eſſe deiectam; ſed in homine mitius,* Cant. ſer. 69. *iudicante ita illo, qui omnia fecit in pondere, & menſura. Sed angelus fuit in furore punitus, immo damnatus: homo iram tantùm ſenſit, & non furorem: Vnde eſt illud Abacuch. cap. 3. cum* Abac. 3. *iratus fueris, miſericordiæ recordaberis, quomodo furoris impetu eſt præcipitatus. Quare perpendamus, an ædificator, & deſtructor in voluntate conueniant. Et quo maior interuenit diſcordia, eò maior inimicitia, & vindicta, qua maior pœna infligitur. A diabolo igitur peccatum, faciente prælium cum reliquis de ſemine mulieris, cuſtodientibus mandata Dei, volens, ſuadensq; peccatum, à quo pœna ortum ducit; ſed Chriſtus nos orare docet, vt liberet nos à malo, & eſt malum culpæ, ne malum pœnæ patiamur.*

mur. Etenim iuſtorum mors ſomnus appellatur, pratioſa in conſpectu domini, peccatorum verò peſſima. Volens igitur, ſuadenſque diabolus peccatum, vult & animæ, & corporis mortem, cum
Ezech. 8. *per illud anima gratia priuetur, animæ vita iuxta illud Ezec. 8. Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur, & eſt mors ſecunda ſcilicet*
Apocal. 2. *cet infernus, de qua dicitur Apocal. 2. qui vicerit, non lædetur à morte ſecunda. Sed creans Deus hominem in ſtatu innocentiæ, qui ſtatus naturę inſtitutæ vocatur, iuſtitia originali illum decorans, & quid aliud vult, niſi vtriuſque, & animæ, & corporis vitam? gratia etenim Dei vita æterna. In illo igitur ſtatu primus parens immortalitate fruebatur, nullam patiens pœnam. Ergo neque mortem, quæ pœna peccati ſtatuitur. Creauit namque Deus hominem inexterminabilem, ſed inuidia diaboli mors*
Sap. 2. *introiuit in orbem terrarum Sap. cap. 2. Eſt etenim mortuum*
Rom. 5. & 8. *corpus propter peccatum ad Rom. c. 5. & 8. per quod mors intrauit in mundum, vt dicitur ibidem c. 5. fuit igitur primus parens creatus immortalis, ita diſponente diuina prouidentia, & bonitate, ad illam immortalitatem media conferente, ſi in peccatum non incidiſſet. Ergo verum eſt dicere, abſolutè, & ſimpliciter in illo ſtatu fuiſſe immortalem. Et hanc ſententiam ſequitur S. Thom.*
2. Sent. diſt. 19. ar 2. & 3. *in 2. Sent. diſt. 19. art 2. & 3. & omnes ferè Thomiſtæ. Dicitur enim ad Rom cap 6 ſtipendia peccati mors, ſecundum quid igitur*
Rom. 6. *mortalis erat appellandus in illo ſtatu ſcilicet ſi peccaret. Vnde*
Concil Mil. cap. 1. *eſt illud Concilij Mileuitani cap. 1. Quicunque dicit, Adam primum hominem mortalem factum; ita ut ſiue peccaret, ſiue non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt è vita decederet, non merito peccati, ſed neceſſitate naturæ, anathema ſit, & hanc ſenten-*
Conc. Trid. ſeſs. 5. can 1. & 2. *tiam ſequitur Concilium Tridentinum ſeſs. quinta can. primo, & ſecundo. Verè ergo dicunt Theologi, aliquo modo hominem in ſtatu innocentiæ eſſe mortalem, & aliquo modo immortalem; ſed verius dici immortalem, cum immortalitas ei abſolutè competeret, & mortalitas cum conditione, & eſt ſi in peccatum inci-*
2. Sent. d. 19. art. 2. *diſſet. Et re vera ratio D. Thomæ maximè digna eſt, quam amplectentur Theologi, & eſt ea, quæ ſunt ad finem ſecundum finis rationem inſtituuntur. Et cum homo inſtitutus ſit ad finem beatitudinis, quæ excedit facultatem humanæ naturæ, ei collatum eſt aliquid ſupra facultatem naturalium principiorum, & fuit, vt animæ eſſe perpetuum homini communicaret, qui quidem effectus impediri non poterat, niſi per deordinationem illius à fine,*

quæ

Digitized by Google

quæ deordinatio peccatum concernit. Sed liberum arbitrium peccare poterat, cum non dum eſſet in Adamo confirmata iuſtitia originalis, impediri non poterat effectus; & ideo quodammodo erat mortalis, inquantum poterat mori; quodammodo immortalis, inquantum poterat non mori. Sed potentia moriendi non poterat reduci ſtatim in actu, niſi præcedente mutatione animæ ſecundum actum peccati. Et ideo ſimpliciter in illo ſtatu erat immortalis, & mortalis ſecundum quid, ſcilicet ſi peccaret, quod etiam confirmat Sanctus Doctor in 2. ſecundæ ſenten. ad Hannibal. diſtinct. 19. art. 1. Sen. ad Han. d. 19. art. 1.

A quo fuit peccatum ex parte hominis, per quod mors introiuit in orbem terrarum.

SEd inquirendum eſt, à quo nam fuit peccatum ex parte hominis, per quod in orbem terrarum inimica mors introiuit. Et ex hoc quæſtio iſta nota redditur. Peccatum nihil aliud eſt, quàm malum voluntarium. Eſt enim nomen operationis malæ, à voluntate ortum ducentis, quæ ad bonum, & ad malum ferri poteſt, cum ſe ab incommutabili bono auertat, & ad commutabile bonum conuertat, ſecundum illud Hieremiæ cap. 2. Duo mala fecit populus meus; me dereliquerunt, fontem aquæ viuæ, & fecerunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas. Hierem. 2. *Per peccatum igitur voluntas deprauatur. Et quoniam actus noſtri in debita iuſtitia conſiſtere debent; inde eſt, quod peccando bono priuamur, quomodo per cauſam finalem peccatum definitur, eſſe ſcilicet carentiam bonorum incommutabilium, quibus fruendis creati ſumus. Habet igitur peccatum deficientem cauſam, & eſt humana voluntas, debita iuſtitia carens, quomodo fine debito priuatur, cum deficiat à vera regula, ſecundum illud, quod ſcriptum eſt à D. Auguſtino in libro de duabus animabus. Peccatum nihil aliud eſt, quàm voluntas retinendi, vel conſequendi, quod iuſtitia vetat, in qua conſiſtit Dei lex, qua prohibetur peccatum, quomodo communiter definitur, eſſe dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei. Sicut enim requiritur ad bonum opus voluntatis rectitudo, concernens iuſtitiam; ita ad peccatum voluntatis* D. Augu. de duab. anim.

obliquitas,

Digitized by Google

obliquitas, conſiſtens in priuatione debitæ iuſtitiæ, quomodo in Deum terminari non poteſt, ſed in obiectum diſconueniens, quod volens peccator, bono incommutabili priuatur, quomodo deficit in fine vero, qui ſummi boni rationem habere dicitur; quod quidem ad hoc ſi ratio habeatur, definitur à D. Auguſtino in libro de Vera Religione, nihil aliud eſſe, quam carere bonis incommutabilibus, volens peccatum finem ſuum collocare, vbi non eſt collocandus, à Deo prohibitum. Concurrit igitur ad committendum peccatum voluntas, qua voluntati Dei non redditur vniformis. Si igitur peccatum a voluntate, & per peccatum mors ingreſſa eſt in orbem terrarum. Non igitur a Deo mors. Sed de hac re infra vberior erit ſermo.

Aug. in lib. de vera Relig.

Contra Hæreticos, dicentes, Deum eſſe authorem mortis, ſicuti & peccati.

QVoniam peccatum, à quo mors dominium habuit ſuper humanum genus, à mala voluntate originem duxit. Quomodo igitur quis dicere audet, ſicuti affirmare audebant Hæretici, amborum Deum fuiſſe cauſam, & authorem, mortis ſcilicet, & peccati primi parentis? Ditauit Deus hominem liberaliſſimo dono liberi arbitrij. Et quomodo à Deo illius malum ei benefaciendo? Malum fecit Adam, boniſq; donis à Deo receptis malè vſus eſt, & peccando, peccatum nolens Deus, mortem, quam illi comminatus fuerat, ſi de ligno ſcientiæ boni, & mali comediſſet, inuenit. Sublimauit re vera hominem, minuens eum paulominus ab Angelis, ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam illum faciens. ſimilitudo autem amoris cauſa eſſe dicitur. Et amare nihil aliud exprimit, niſi velle bonum. Amor autem Dei circa humanum genus eſt ille, quo amat ſe, in quo idem eſt, quod amat, quod amatur, & actus amandi, & eſt Spiritus ſanctus, qui & amor dicitur, & de eo dictum eſt viuificare, & ſanctificare. Quomodo igitur à Deo interitus, & peccatum? Totum hoc confirmari poteſt ex differentia inter amorem noſtrum, & diuinum. Amat homo ratione bonitatis, in re amata exiſtentis, cum actus voluntatis noſtræ ſemper in bonum, aut apparens bonum feratur, quomodo bonum

num illud finis rationem habet, qui mouet motu metaphorico 1. de Ortu, & Interitu part. 55. Sed amor diuinus non ſupponit bonitatem in rebus à quibus moueatur, ſed ab ipſo omnes bonitates dependent: nulla namq; creatura ſicuti non poteſt eſſe obiectum motiuum diuini intellectus, ne ab aliquo extrinſeco perfectionem recipiat, cum intellectum ſit forma, perfectioq; intellectus 12. Metaphyſ. part. 51. ita neq; diuinæ voluntatis motiuum obiectum eſſe poteſt, ſed primum immediatum obiectum illius eſt diuina eſſentia, quod & terminatiuum nuncupatur; cum tamen per diuinam eſſentiam ad creaturas terminetur, quomodo verum eſt dicere ad creaturas terminari, inquantum obiecta ſunt ſecundaria: At non vt amor creaturarum, qui eſt deſiderium fruendæ pulchritudinis, quomodo illarum amor in Deum terminatur. Vidit hanc veritatem diuinus Plato in Conuiuio, deformitatem amorem non ſequi, qui optimus, pulcherrimusq; exiſtens, talia quoq; cæteris elargitur. Et res deorum (inquit ille) amore interueniente diſpoſita ſunt amore pulchritudinis. Hanc veritatem expreſſit Sponſa in Cant. Cantic. cap. 5. quæ, cum interrogaretur, qualis eſſet dilectus illius. Reſponſum dedit. Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus, & ſequens laudat ſponſum in pulchritudine, quam animaduertens inquit; ſtipate me malis, fulcite me floribus, quia amore langueo. Cantic. cap. 2. Et hoc animaduertens Virgilius inquit in Buc.

1. de Ort. & Int. 55.

12. Met. 51.

Plato in Cõuiuio.

Cant. Cantic. 5.

Ibidem 2.

Virg. in Buc.

Non ſum adeò informis, nuper me in littore vidi,
Cum placidum ventis ſtaret mare.

Sed quæ nam quæſo formoſitas in morte? Palliditas, cum pallida ab effectu dicatur mors, terribilis, immò vltimum terribilium eſſe inquit Ariſtoteles in libro tertio Ethicorum cap. 6. Vita æterna fruitur Deus. Et quæ nam ſimilitudo inter viuum & mortuum? Homo mortuus æquiuocè dicitur homo, qui caret forma, & fine, & ex conſequenti operatione formæ. Et ſi omnia diligit Deus, & nihil odit eorum, quæ fecit. Sapien. cap. 11. vidit namque Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valdè bona. Geneſ. cap. 1. Et quomodo ſummum bonum non poteſt diligere valdè bona? Perpendamus quæ creaturis, & præcipuè hominibus donauerit. Eſt enim amantis proprium donare cum ex D. Greg. probatio amoris ſit operis exhibitio qui donando nobis filium ſuum, omnia cum ipſo nobis donauit; quæ dilectio non concernit affectum, ſed boni cummunicationem quibuſdam quo ad gratiam

3. Ethic. 6.

Sapien. 11.

Geneſ. 1.

omnibus verò quo ad naturæ effectus, cum ſit auctor naturæ, & gratia, & quod magis eſt ab æterno; nam quemadmodum res ab æterno cognoſcuntur à Deo; ita ab æterno amantur. Dicitur enim
Eccleſ. 23. Eccleſ. cap. 23. Domino deo, antequam crearentur omnia ſunt
Hierem. 1. cognita, & apud Hieremiam ſcriptum eſt cap. 1. Priuſquam te formarem in vtero, noui te, & quo ad volũtatis actum dicitur ad
Ad Epheſ. 1. Epheſ. cap. 1. Elegit nos ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti. Quare ab æterno nos dilexit. Et hoc eſt illud, quod ſcri-
Hierem. 31. ptum eſt apud Hieremiam, cap. 31. in charitate perpetua dilexi te; ideo attraxi te, miſerans tui. Et iſta dilectio æterna appellatur, quia eſt in ipſo Deo, ſed in ſeipſa, creando illam, in tempore, & rectè quidem; quandoquidem diligere ſecundum principale ſignificatum ſignificat actum diuinæ voluntatis, qui eſt æternus; ſed connotat relationem ad creaturam, quæ eſt producta in tempore; quomodo voluit illi bonum ab æterno, quod ſecundum actum exercitum habuit in tempore; ab æterno verò ſecũdum rationem. Et hoc modo diſtinguitur bonum in potentia, & bonum in actu, quod bonum in actu habet creatura, dum eſt in actu; cum tamen ab æterno propoſuerit illi communicare bonum. Et rectè quidem ſecundum ſententiam S. Thomæ, quoniam etſi creatura non fuerit bona ab æterno in propria natura, fuit tamen bona in Dei præ
3. Sen. d. 31. ſcientia 3. Sentent. diſtinc. 31. quæſt. prima art. 3. ad primum,
q. 1. artic. 3. ad 1. qui communicat in tempore ea, quæ ſua ſunt. Ergo communicat vitam vt teſtatus eſt etiam Scriptor de Cauſis. Et Dei amor er-
Scriptor de Cauſis. ga hominem non eſt amor concupiſcentiæ; ſed amicitiæ quæ requirit reciprocum amorem inter amantem, & amatum: vnde cætera præter rationales creaturas amat amore concupiſcentiæ, cum inter Deum, & alias creaturas non interueniat charitas, ſicuti interuenit inter creaturas rationis participes, & intellectuales. Tum quia amantur propter illas, quia ad hominem ordinatur.
Theren. c. 2. Vnde dicitur Theren. c. 2. ordinauit in me charitatẽ, vt vita æterna potiretur, ad quam creatura rationalis eſt ordinata, quia vult illi bonum, quod eſt ipſemet Deus, qui bonorum noſtrorum non indiget, creatura rationali vtens, cum illam ad ſuum vltimum finem ordinet, quæ ordinatio eſt ab æterno, & hoc præſtatur per ſui fruitionem; quomodo ex ſententia Theologorum, illam dilectionem, qua Deus diligit ſe, & nos, eſſe vnam, quæ habita ratione ad Deum fruitio nuncupatur, ſed ad creaturas, vſus dicitur:
3. Sen. diſ. 32 Vnde Magiſter Senten. in 3. diſtinct. 32. affirmat, dilectionem

Dei

Dei eſſentiam, ſiue ſubſtantiam. Sed quanam eſt dilectio Dei inferentis mortem, qui ab odio ad illam concitatur? Odium autem in Deum cadere non poteſt; niſi metaphoricè, ſicuti de alijs animi paſſionibus dicimus, qui omnia diligit quo ad illorum naturam, ab ipſo emanantem, qui culpam odio habet. Quare non dilectione, a gratia originem ducente, quæ nuncupatur ſpecialis dilectio; ſed generali; quo pacto intelligitur illud Matth cap 5. qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos. Et eo modo mali non ſunt quo ad eſſe ſupernaturale, cum ab illo eſſe per peccatum deficiant. Effectus oſtendit & eſt æterna punitio, quæ priuationem gratiæ ſupponit. Et ſecundum hanc diſtinctionem conciliantur multæ auctoritates Sac. Scripturæ, vt illud Malachiæ cap. 1. Iacob dilexi, Eſau autem odio habui, cum omnem viam iniquam odio habeat, & illud Sapien. 11. nihil odiſti eorum, quæ feciſti. Et illud Pſal. 5. odiſti omnes, qui operantur iniquitatem, perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Et fundamentum de dilectione vniuerſali eſſe poteſt, quia omnia entia ſunt bona bonitate entis; at defectus eſt ex bonitate moris, quem non vult Deus, & propterea ſe habet ad modum ferentis odium, & perinde ac ſi eſſet iratus, puniendo. Non vult igitur Deus mortem, neque peccatum, à quo prouenit mors.

Matth. 5. Malac. 1. Sap. 11. Pſal. 5.

Confirmatur. Nam vita Dei tota beata eſt, & gaudioſa, hominibus autem eatenus, quatenus ſimilitudo quædam eiuſmodi operationis in ipſis ineſt; & cum illius operatio beatitudine excellat, contemplatiua vita fruitur; ex humanis autem ea eſt fœliciſſima, quæ huic maximè cognata eſſe dicitur. Argumento illud eſt, quod cætera animalia, quæ tali operatione penitus carent, expertia fœlicitatis quoque ſunt; itaut quouſque contemplatio protenditur, eouſque fœlicitas ſe extendat, 10. Ethicorum cap. 8. Et quoniam ſimile ſimili gaudet, vt prouerbio fertur, ſicuti dicitur in lib. Eccleſ. cap 13. omne animal diligit ſibi ſimile, vt ſimilitudo mater amoris ſit dicenda. Dei autem gaudium in ſeipſum intelligendo, & amando conſiſtit, & iſti actus in comprehenſione conſiſtunt, comprehenſionem ſequentes, ſicuti vmbra ſequitur corpus inquit Auerroes 12. Metaphyſ. com 39. Et de ſimilibus eſſe delectationem, & gaudium ratus eſt diuinus Plato in libro qui Ciuilis inſcribitur, ſignum eſſe poteſt ſympatæia. Hoc enim eſt à natura inſitum, vt ſemper ad ſimile quiſq; feratur, & diſſimile euitet, quod quidem generationes teſtantur, quomodo ſimilia ſimilibus

10. Ethic. 8. Eccleſ. 13. 12. Met. c. 39. Plato in lib. qui Ciu. inſcrib.

Digitized by Google

conſeruantur: nam ſimilia ſimilibus iunguntur; qua ratione ſi-
2. de Aĩa 34. *mile generatur 2. de Anima part. 34. Et id dilectione efficitur, mater generationis, & conſeruationis, iuxta illud. Omnis caro ad ſimilem ſibi coniungetur. Quæ nam igitur Dei delectatio, quod nam illius gaudium in hominis morte, vitę contraria, quam non vult Deus, qui creauit omnia, vt eſſent, cum viuere viuentibus ſit eſſe. Et ſi Deus eſt auctor vitę, lætari ne debet in occaſu viuorum, tanquam in opere ſuo bono? Abſit. qui lętatur in operibus ſuis. Non igitur a Deo mors, neque peccatum, ſed a diabolo, & ab hominis mala voluntate. Confundantur igitur Hæretici, Pelagius ſcilicet, & Cæleſtianus, dicentes, ſiue Adam peccaſſet, ſiue non peccaſſet, interitui fuiſſe ſubiectum, aſſerentes, Deum eſſe dicendum auctorem mortis. Qui maximè a veritate diſce-*
Ad Rom. 8. *dunt. Scriptum eſt enim a D. Paulo ad Romanos cap. 8. Miſit Deus filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatum in carne, propter quod corpus mortuum eſt. Et Chriſtus mortuus eſt, & mori voluit, vt mortem captiuaret,*
Oſeas. 13. *& vinceret, ſecundum illud Oſeæ cap. 13. De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua ò mors. Et ſi vi-*
2. de Aĩa 37. *uere viuentibus eſt eſſe 2. de Ani. part 37. & eſſe, & bonum conuertuntur, vita boni rationem habet. Interitus igitur mali. Eſt enim vita habitus; interitus verò priuatio. Anima namq; qua animatum ab inanime differt differentia a priori, eſt principium vitale, & ex conſequenti animati corporis in triplici genere cau-*
2. eiuſ. 36. *ſæ, formę ſcilicet efficientis, & finis 2. eiuſdem part. 36. quam Deus creauit, vt daret eſſe animato corpori, ſuarum operationum principium ſecundum illas cauſas; quibus operationibus differt ab inanimato differentia a poſteriori, quo modo eſt intelligendus*
1. eiuſ 19. *Ariſtoteles in primo de Anima part 19. diſtingui animatum ab inanimato ſenſu, & motu, quorum ipſa eſt principium, cum ſit*
2. eiuſ. 2. 24. *forma 2. eiuſdem part 2. & 24. Deus autem volens & dans formam, vult etiam, & confert ea, quæ formam conſequuntur, agen-*
8 Phyſ c. 32 *tis proprium ex doctrina Auerrois in 8. de Phyſ Auditu com 32.*
4. de Cœ 28. *& 4. de Cœlo com. 28. & eſt eſſe, & viuere a qua originem du-*
2. de Aĩa in *cunt; ex veſtibulo libri ſecundi de Anima; quippe cum anima ſit*
princ. *principium vitale, a quo operationes vitales proueniunt, cum forma operationibus cognoſcatur. Audiant Hæretici Moyſem in*
Geneſ. 2. *libro Geneſis cap. 2 dicentem. Formauit Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt*

homo

homo in animam viuentem. Creauit igitur Dominus Deus animam, vt viueret Adam, conferens illi vitale principium, inſufflans in illum ſpiraculum vitę. Videre volumus cuius nam efficacię ſit Dei ſpiritus inſufflatus? Audiamus Ezechielem, quo confirmabitur, Deum noſtrum velle vitam, & non mortem contra Hæreticos cap. 37. dicentem oſſibus in campo exiſtentibus. Oſſa Ezech. 37.
arida audite verbum domini. Hæc dicit Dominus Deus oſſibus his. Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & viuetis. Sed quomodo? A quatuor ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper interfectos iſtos, & reuiuiſcant. Et dedero ſpiritum meum in vobis, & vixeritis. Quomodo igitur a Deo mors? ſit quam ò Heretici philoſophiam didiciſtis? Quomodo vitale principium cognoſcitur? re vera operationibus ſicuti nutritione, augmentatione, & diminutione, & generatione, quod in plantis manifeſtum eſt, quarum anima eſt principium; cum ſint vitales operationes à principio vitali 2. de Anima part. 3. & 24. & 2 de Generat. Animal. cap. 3. 2. de Aīa 3. 24.
quæ per mortem amittuntur, cum ſeparetur vitale principium, 2 de Gener. Anim. 3.
quod ſequuntur illæ operationes, a quo ſunt. Eſt enim principium illud formale, quo ſi priuentur animata & operationibus priuantur. Sed nunquid a Deo priuatio, omnium cauſa in triplici genere cauſæ? Scriptum eſt in 2. de Ortu, & Interitu part. 59. Deus 2 de Ort. & Interitu 59.
compleuit totum, continuam faciens generationem. Et ſi natura ſemper quòd melius eſt deſiderat, multo magis Deus, a quo natura dependet; & melius eſt eſſe, quam non eſſe. Dedit namq; Deus generabili, & corruptibili ſecundum naturalia principia virtutem, in ſemine & in ſpumoſa parte ſeminis exiſtentem, qua in ſpecie permanere poſſet, vt ibidem teſtatus eſt Ariſtoteles, quod Ibidem.
etiam videre eſt apud Auerroem in ſecundo de Anima com. 34. 2. de Aīa 34.
Et quid nam quæſo voluit Deus, maſculum & fœminam creando, niſi generationem eſſe continuam, quoadusque velit? Et ſi generationem, & vitam per conſequens. Dixit namque Deus poſt animalium creationem. Creſcite, & multiplicamini, & replete Geneſ. 1.
terram, quod quidem per generationem præſtatur, quæ eſt tranſmutatio de non eſſe ad eſſe, incipiens a priuatione, tanquam a termino a quo, ad formam, a qua prouenit eſſe vitale ad terminum ad quem: cum generatio ſit via ad naturam, quæ eſt forma, omnium maxime natura. & illud eſſe eſt vitale, cum a principio vitali ortum ducat. & eſt anima, & dicitur propriè natiuitas, quæ conuenit viuentibus, & eſt origo viuentis à viuente

Digitized by Google

coniunctio ſecundum ſimilitudinem naturæ, vt ſcriptum eſt à D.
1.Par. Sũ. q. 27. art. 2. *Thoma in Prima Parte Summę quæſt. vigeſimaſeptima art. 2.*
4.Cõtra Gẽ. cap. 11. *Et quarto, Contra Gentes cap. 11. quam definitionem deſumpſit.*
8.Ethic. 12. *Ex Ariſtot. in 8. Ethic. cap. 12. Et in ſeptimo Metaphyſ. part.*
7. Met. 22. *vigeſimaſecunda, vbi dicitur, genitum debere eſſe magis coniunctum generanti, quàm factum facienti, & debere eſſe eiuſdem naturæ cum generante: Et quoniam per generationem forma producitur, quæ generationis finis appellatur. Sed quis explicat formas ex gremio materiæ niſi motus cœli, à primo principio proueniens per actum intelligendi, & amandi, creans continuo animas*
Ioan. 5. *intelligendi, quomodo intelligitur illud Ioann. cap. 5. Pater meus vſque modo operatur, & ego operor, tribuens efficaciam omnibus animatis, & plantis ſibi ſimile generare, conferens illam virtutem cœleſtem, & diuinam ſeminibus, proportione reſpondentem elemento ſtellarum, quæ eſt cauſa, vt corpora gignantur, quomodo formæ naturales, vna excepta anima intelligendi per verum motum, veramque mutationem à vero agente ex intimis mate-*
De Generat. Anim. 3. *riæ penetralibus extrahuntur; cum nihilominus illa deforis adueniat ſecundo de Generat. Animal. cap. tertio, à quibus animabus, & eſſe, & viuere prouenit. Et totum hoc animaduertens Ari-*
1. de Cę. 100 *ſtoteles, ſcriptum reliquit in primo de Cœlo part. 100. A primo principio communicatum eſt eſſe, & viuere omnibus, his quidem clarius, his verò obſcurius. Creauit namque res inanimatas, vt eſſent, & animatas, vt viuerent, eis vitale principium conferens, vt vitales ederent operationes· contulit ſiquidem omnibus cauſis efficaciam; quomodo magis influit, & eſt maioris adhærentiæ in cauſatis, ab aliis cauſis procedentibus, quod videre eſt apud*
Auct. de cau. in propoſ. 1. *Auctorem de Cauſis in propoſitione prima. Et in propoſitione*
Idẽ prop. 18. *decimaoctaua ſcriptum eſt. Res omnes habent eſſentiam per ens primum, & omnes res viuæ ſunt motę per eſſentiam ſuam propter primam vitam, & res intelligibiles omnes habent ſcientiam propter intelligentiam primam. Et vita eſt proceſſio, procedens ex ente primo quieto, & ſempiterno, quod, cum ſit prima bonitas, omnia ſęcula bonitatibus implet. Quomodo igitur a Deo mors? Et quis dubitat, an ſit cauſa conſeruans? omnes Philoſophi hanc*
De Mũdo ad Alex. cap. 2. *veritatem atteſtantur, quod videre eſt in libro de Mundo ad Alexand cap. 2. qui ſecundũ res veritatem eſt omnium creator. Quomodo igitur ab illo mors, vt faciatis Deum mortis auctorem, qui*
Sapien. 1. *mortem in ęternum eſt præcipitaturus? Scriptum eſt. n. Sap. cap. 1.*

Nolite

Nolite zelare mortem in errore vitæ veſtræ, quoniam Deus mortem non fecit, neque in perditione viuorum lætatur. Sed defectus mortis fuit à cauſa defectiua, & fuit Adæ voluntas, quę frangendo Dei præceptum, ſe ab incommutabili bono auertit. Et ſi Deus eſt auctor mortis, cur mortuorum reſurrectionem operatus eſt? Sed re vera per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum, vt ſicuti per Adam omnes moriuntur; ita in Chriſto omnes viuificabuntur inquit D. Paulus in 1. Epiſt. ad Corinth. cap. 15. In omnes etenim ſuos poſteros mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt. Num Deus cauſa erroris, an potius non ſit cauſa defectuoſa humana voluntas? Ab ipſa re vera defectus, cauſa defectiua. Et quæ nam vita primi parentis in Paradiſo voluptatis collocata? Iucundiſſima, & immortalis. Vnde primus parens à ratione boni deuiauit nihili faciens mandatum diuinum, quomodo punitione mortis punitur. Spreuit, aut non cognouit, ſeu potius dona cognoſcere noluit: Nam vitam innocentem ducere nolens, iuſtitiam originalem, ſanctitatem, gratiamq; gratum facientē amiſit; quomodo ipſe, & ſui poſteri in laqueum mortis miſerrimè inciderunt. Hanc veritatem Scriptor de Cauſis detegit, in propoſitione vigeſimaſexta, dicens. Omnis rei, cadentis ſub corruptione, non fit corruptio, niſi propter ſeparationem ſuam à cauſa ſua: dum verò permanet res per cauſam ſuam, retinentem eam, ipſamq; ſeruantem, non perit, neque deſtruitur, & Almeon dicebat, homines idcirco perire, quia finis eorum non coniungitur cum principio, vt refert Ariſt. in Problem. ſec. 17. Prob 3. cum econtra omnia per peccatum eueniant, quod eſt ab incommutabili bono auerſio, & ad bonum commutabile conuerſio, iuxta illud Pſal 72. quoniam ecce qui elongant ſe à te peribunt, perdidiſti omnes qui fornicantur abs te. Et illud Hier. 17 omnes, qui te dereliquerunt confundentur, recedentes à te in terram ſcribentur. Quomodo igitur æternitas? Et eò maximè, quia creauit Deus hominem inexterminabilem, & ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, non repræſentantem Deum ſecundum totum, vt non ſit ad imaginem, habentem omnimodam perfectionem; quomodo filius imago patris dicitur, quę in ipſo tantùm eſt æqualitatis; ſed illa humana inquantum eſt imperfecta conſideratur: ſiquidem illa præpoſitio Ad, acceſſum quendam ſignificat, rei diſtanti competentem, inquit D. Thomas in Prima Parte Sum. queſt. 93. art. 1. Quomodo dicimus, eſſe imaginem,

1. ad Cor. 15

Scriptor de Cauſis in Prob. 26.

Ariſt. in Problem. ſec. 17. Prob. 3.

Pſal. 72.

Hierem. 17.

1. Par. Sum. q 93. art. 1.

& non ad imaginem, perfectè implentem id, cuius eſt imago. Homo autem propter ſimilitudinem dicitur imago, & propter imperfectionem ſimilitudinis dicitur ad imaginem. Et quoniam ſimilitudo perfecta Dei non poteſt eſſe, niſi in natura identitate, imago Dei in filio ſuo eſt ſicut imago regis in filio ſibi connaturali. In homine verò, ſicut in aliena natura, vt imago regis in
D.Aug.decẽ Chor. *nummo argenteo, & eſt doctrina d. Auguſtini in libro de Decem Chordis. Similitudo autem in hoc conſiſtit, quia factus eſt homo ſimilitudinis capax, illi Deus bonum volens, & vltimum fi-*
1. d. Doct. Ch. 1. *nem, qui eſt vltimum bonum, iuxta illud D. Auguſtini. Feciſti nos domine ad te i capaces tui, & omni capaces, cum ſit ho-*
3.de Aĩa 37. *minis anima quodammodo omnia 3. de Anima part. 37. de qua dicitur, eſſe in omnia fieri, ſicut munus intellectus agentis in*
Ibidem 18. *omnia facere. Mens etenim humana nullam aliam naturam*
Ibidem 5. *habet, niſi hanc, quod ſit poſſibilis, quæ tabulæ, in qua nihil ſcri-*
3.de Anima, 5.14. *ptum eſt, perſimilis redditur 3. de Anima part. 5. & 14. Et quis hanc intellectualem vitam confert, niſi Deus? Manifeſtum eſt*
Gen. 2. *de Adamo, qui per ſcientiam a Deo infuſam uitam concernentem, nomina rerum impoſuit; cum entia creata ad ipſum adducta fuerint, vt videret, quid vocaret ea. Et omne quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius. Cognouit ergo eorum quidditates; cum ratio, quam ſignificat nomen, definitio dicatur.*
4.Metap.28. *4. Metaphyſ part. 28. Sed de hoc alibi dictum eſt. Satis eſt, verum eſſe dicere Deum inſpirando in faciem eius ſpiraculum vitę, contuliſſe ea omnia, quæ animam intelligendi concomitantur, cuius operatio eſt vitalis, & eſt intelligere: intelligere nãque eſt viuere. Contulit igitur vitam per animam, quia dans formam, ea etiam, quæ formam conſequuntur, confert, & ſunt operationes à principio vitali emanantes. Tum quia homini iuſto confert Deus ſcientiam ſanctoru, qui ex intellectu operantur. Sed iuſtus erat Adam, antequam in peccatum incideret. Et recta ratione, quoniam regenda erat humana vita ſecundum illum ſtatum, in quo*
Iacobi c. 1. *creatus fuit, & præcipuè cum pater luminum Deus à D. Iacobo*
Ioan.c.1. *appelletur, & Ioan. 1. dicitur. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Nunquid fortaſſe minoris conditionis eſt Deus, quam ſit intellectus agens, qui illuminat viſa in cogitatione impreſſa, eaque transfert de ordine in ordinem, & efficit vt ea, quæ ſunt poteſtate intellecta, actu in-*
3.de Aĩa 18 *tellecta reddantur: Quomodo inquit Ariſt. in 3. de Anim. par. 18.*

eſſe

Digitized by Google

eſſe in omnia facere, vt habitus quidam, ſicuti eſt lumen, quod facit potentia exiſtentes colores, actu colores; & hoc pręſtat intellectus agens abſtrahendo inquit ibidem Auerroes. Quamuis Alexander ratus fuerit, intellectum agentem eſſe Deum. Cauſa igitur vitæ intellectiuæ in homine eſt Deus, & in alijs illa vita fruentibus, cum in illo qui eſt omnium perfectiſſimum obiectum, perfectionem adipiſcantur; cum intellectum, forma, & perfectio intellectus, fœlicitasq́; illius dicatur, et perfectio intelligentiarum in intelligendo cauſam primam, & propriam conſiſtat 12. Metaphyſ. com. 44. Et ſi omnia bona operatus eſt in nobis dominus, Iſaiæ cap. 26. cui conſentit D. Iacobus cap. 1. dicens Omne bonum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. Cur igitur vos Hæretici ipſum Deum peccati, & mortis auctorem facitis? Nil ſtultius exprimi poteſt. Forte non præſtatis fidem ſcripturis ſanctis? Audiatis Scriptorem de Cauſis, dicentem, primam bonitatem, & eſt Deus, influere bonitates ſuper res omnes ſecundum modum vnum: nam bonitas non eſt, niſi per ſuum eſſe, ſuum ens ſuamq́; virtutem, in quo vna res ſunt, quod quidem prouenit à magnitudine ſuæ largitatis. A peccato igitur mors, illius pœna, & peccatum à diabolo, & a mala voluntate. In ſtatu igitur innocentiæ, cum a primis parentibus culpa eſſet aliena, à pœna mortis alieni, eſſe dicebantur. Et hoc ne deſtruatur iuſtitiæ, ſeu ęquitatis ordo. Ante peccatum re vera nulla pœna; ſed poſt prohibitum eſum vocatur a Deo Adam, dicente. Adam vbi es? qui reſpondens, ait. Vocem tuam audiui in Paradiſo, & timui, eo quod nudus eſſem, Geneſ. cap. 3. Et nonne pęnam ratione timoris paſſus eſt, ſuamq́; aſpiciens nuditatem? Timorem, quem paſſus eſt, erat in primo parente ratione impendentis mali, per quem, ſicuti per malum impendens iam mente conceptum, & corpus, & animam patiuntur, de quo ſcriptum reliquit Galenus in 2. de Sympt. Cauſ. cap. 3. quod intro, & ad principium tum ſpiritum, tum ſanguinem vna cum refrigeratione eorum, quæ in ſummo corpore ſunt, abducit, & contrahit, quomodo homo, timorem patiens, a naturali ſtatu recedit; vnde, & horrores, & tremores ſuccedunt, quod quidem animaduertens Virgilius in 2. Aeneid. inquit.

Ibidem. 12. Met. c. 44. Iſaias 26. Iac. 1. Scriptor de Cauſis. Geneſ. 3. 2. de Symp. cap. 3. 2. Aeneid.

Gelidus per ima cucurrit.
Oſſa tremor.

Et ibidem.

Horreſco referens.

Sicuti aliquando ſtupores generantur, ſecundum illud eiuſdem ibidem.

At me cum primum ſæuus circumſtetit horror:

Obſtupui.

Vnde & alij effectus comitantur, de quibus eſt illud eiuſdem Poetæ.

Obſtupui, ſteteruntq; comæ, & vox faucibus hæſit.

Videamus effectum timoris in Adamo. Se abſcondit in medio ligni Paradiſi, verecundiamque paſſus eſt, quas affectiones non patiebatur ante peccatum, vt re vera effectus peccati eſſe dicantur, quomodo eorum oculi aperti ſunt, illorum miſeriam agnoſcentes, qui propterea folia ficus conſuerunt, feceruntque ſibi ipſis perizomata. A peccato ergo nuditatis cognitio, quo nudatus eſt primus parens ſupernaturalibus donis, gratia ſcilicet, ſanctitate, & iuſtitia originali, amittens ſtatum innocentiæ, ſeu naturæ inſtitutæ, qui in puris naturalibus permanſit. Totum hoc verba
Gen.c.3. *Domini Dei atteſtantur, dicentis Geneſ. cap. 3. Quis indicauit tibi, quod nudus eſſes niſi quod de ligno, de quo præceperam tibi, ne comederes, comediſti? Et quid ſibi vult ſuam nuditatem aſpi-*
Iob. c.1. *cere, niſi ſuam miſeriam? Hoc perſentiens Iob aiebat cap. 1. Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Tum quia poſt peccatum Deus ad maledictionem cõuertitur, pronuncians quæ primis parentibus ſint euentura, & diabolo, qui pri-*
Geneſ. c. 3. *mæ matri peccatum ſuaſit. Conuerſus ad ſerpentem inquit. Maledictus es inter omnia animantia, & beſtias terræ. Signum noluiſſe peccatum, qui & per peccatum voluit inimicitias dicens.*
Ibidem 3. *Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & ſemen tuum, & ſemen illius: ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius. Et ſermonem ſuum ad mulierem vergens dixit. Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios, ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui & omnia iſta ad interitum diſpoſitiones eſſe dicuntur. Et tandem, quia ante peccatum primus parens de morte cautus redditus eſt, poſt peccatum illam, & pronunciauit Deus, & expertus eſt. Etenim quia audiſti vocem vxoris tuæ, & comediſti de ligno, de quo præceperam tibi, ne comederes maledicta terra in opere tuo. In labore comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ, ſpinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. In ſudore tuo veſceris pane tuo, do-*

nec

Digitized by Google

nec reuertaris in terra, de qua ſumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Non igitur à domino peccatum, neque mors, ſed quia Adam audiuit vocem vxoris ſuæ, cor ſuum auertentis, & ipſa vocem ſerpentis, quod Deus noluit, illud probibens. Nam & quid aliud ſe abſcondendo, niſi fuga? Vnde & timor, iniuſtitiam ſupponens. Impius fugit, quia impietatem fecit: cum iuſtus timorem non patiatur, de quo dicitur Pſal. 111. *ab auditione mala non timebit. Vnde eſt illud Prouerbiorum cap.* 28. *Fugit impius, nemine perſequente, iuſtus autem, quaſi leo confidens, abſque terrore erit, quia paratum eſt cor eius ſperare in domino. Sequitur igitur, mortalitatem Adæ fuiſſe conditionatam. Ex quibus patet, quis pactum fregerit. Et ſi fractio pacti. Ergo defectus. Sed nunquid Deus cauſa defectiua? Abſit. Deficit cauſa defectiua, & eſt humana voluntas, quæ in bonum, & in malum ferri poteſt, cum libertate gaudeat. Immo poſt peccatum fecit eis Deus tunicas pelliceas, induitq; eos veſte mortuorum animalium, vt recordarentur ratione peccati iam perpetrati, ſe eſſe interitui obnoxios. Tollamus igitur peccatum, neq; erit inimica mors, & omnis pœna, à qua Adam in ſtatu innocentiæ erat immunis Contradicit re vera pœna innocentiæ. Sed per inobedientiam, vitam inquirens, peccando, mortem inuenit, in ligno illo probibito latentem. Vnde Moyſes in tertio capite Geneſis poſt iam commiſſum peccatum, Deum per ironiam loquentem, atque dicentem, introducit ſecundum quorundam ſententiam. Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum, verbis ſerpentis alludentem. Nequaquam moriemini, ſed eritis ſicut dij, ſcientes bonum, & malum. Signa autem ironici ſermonis ſunt verba, & effectus. Verba aliud ſonantia, maledicens terram in opere ſuo. Effectus. In laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuę, qui labor perpetuus eſſe non poteſt, cum laborantes violentiam patiantur ratione materiæ, à qua prouenit interitus. Violentiæ ſignum eſſe poteſt, quia audiuit a domino, dicente. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, qui ſudor violentiam concernit, cum tamen in mediocritate exercitia conſiſtant, iuxta illud, mediocria exercitia corpora reddunt robuſtiora: Labore enim ſudor excitatur, vim habente, poros aperiendi, qui pręter naturam eſſe dicitur, ex ſententia Dioclis, non incidens ex natura lege, ſicut videre eſt apud Galenum in libro ſecundo de Differ. Sympt cap.* 6. *&* 1. *Aphoriſ. com.* 15. *Videamus effectum, & ſermonem ironicum*

Pſal. 111. Prouer. 28. Gen. c. 3. Ibidem. Dioclis. 2. De Diff. Symp. cap. 6. 1. Aphor. 15.

Gen. 3. *cum agnoſcemus. Dicitur enim Geneſ. cap. 3. Dominum Deum de Paradiſo voluptatis eieciſſe Adamum, vt operaretur terram, de qua ſumptus eſt. Quare eſt perinde ac, ſi dixiſſet Deus. Adam contra præceptum meum, quod eſt mea voluntas, operatus eſt. Ecce nunc optimè cognoſcit, an ſit ſicut Deus immortalis, ſciens bonum, & malum. Cum enim in illo ſtatu vitam duceret immortalem, & in honore eſſet, peccando, quid ei euenit? Non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt*

Pſal. 48. *illis, Pſal. 48. Et ſuum peccatum inſpiciens, aiebat Pſal. 71. Vt*

Pſal. 71. *iumentum factus ſum apud te, quorum ſcilicet hominum peccantium vnus eſt interitus, & æqua vtriuſque conditio, vt morian-*

Eccleſ. c. 3. *tur. Eccleſiaſtes cap. 3. Eiecit autem Deus Adamum de Paradiſo terreſtri, ne ſumeret de ligno vitę, vt vitam poſt peccatum ſibi deſtinatam viueret, nolens Deus a rebus proprietates auferre.*

Gen. 3. *Eſt enim proprium illius ligni vitam elongare. Vnde cuſtodiuit viam ligni vitæ, ne forte mittat manum ſuam, de illo ligno ſumens, & viuat in æternum, collocans ante Paradiſum voluptatis Cherubin, & flammeum gladium, atq; verſatilem. Noluit ergo Deus mortem, quam ex conſequenti non fecit, ſicuti neq; peccatum, quorum cauſa defectiua eſſe dicitur, qui in nullo deficit, omnium cauſa efficiens. Creatus eſt igitur à Deo immortalis, qui ſibi ipſi peccando mortem procurauit.*

Et quamuis Deus velit legem, illamq; promulgauerit, non tamen vult legis præuaricationem, ſed illius obedientiam, quæ ſi præuaricetur, voluntate conſequenti vult legis præuaricatorem punire, qui nunquam alicui mandauit, iniquè agere, nulli dans pec-

Iſaiæ c. 30. *candi ſpatium; ſed expectat dominus, vt miſereatur noſtri Iſaiæ cap. 30. Non eſt igitur cauſa defectiua Deus, qui non vult ma-*

Ibidem. c. 1. *lum culpæ, ſed pœnæ, iuxta illud Iſaiæ cap. 1. Si volueritis, & audietis me, bona terræ comedetis: quod ſi nolueritis, & me ad iracundiam prouocaueritis, gladius deuorabit vos. Malum igitur culpæ à peruerſa voluntate, quam ſequitur mors, non à Deo ſicuti Heretici exiſtimarunt, qui deficere non poteſt; quandoquidem*

Sapien. 11. *fecit omnia in pondere, numero, & menſura. Sapient. cap. 11. Et quomodo illius voluntas a debito fine deficere poteſt, cum illius voluntas omnium bonarum voluntatum regula dicatur? quæ re vera ſummo bono naturaliter inhæret, quæ doctrina ratione deformitatis eſt intelligenda, in peccato exiſtentis; cum nihilominus ad actum concurrat; ſed inordinatio, & ex conſequenti deformitas,*

tas, ad liberum arbitrium, tanquam ad cauſam deficientem referatur. Deficit enim liberum arbitrium ab ordine primi agentis, & à recta regula, volens peccatum, quod Deus probibet, recta regula contrarium, in bono conſiſtenti. Iniuriam igitur Deo inferunt Hæretici, manifeſtamque blaſphemiam proferunt, dicentes, ipſum eſſe cauſam peccati, & quod magis eſt, Lutherus temerariè, impudenterque (vt ſui moris eſt) affirmat, nos cogere ad peccatum, quę quidem hęreſis ex altera illius ortum duxit, exiſtimantis, hominem propriè ſuarum actionum non habere dominium; neque mirum; quoniam dato vno inconuenienti, multa ſequuntur. Negauit namq; ille malus hæreticus, opera bona non eſſe neceſſaria, adeò gratiam extollens, vt propterea ſubſtulerit liberum arbitrium; ſed poſt peccatum arbitratus eſt, eſſe, de ſolo titulo, & quando facit, quod in ſe eſt, peccat mortaliter, & magis peccare hominem, quo magis ſe ad recipiendam gratiam diſponit, & per contritionem reddi magis hippocritam, ſed quo deformiora fiunt peccata, eò citius Dei gratia in illius anima infunditur; alioquin Chriſto iniuria infertur, ſicuti & diuinę gratiæ. Sed Concilium Tridentinum, videns illius inſanias damnauit illius hæreſim de libero arbitrio ſeſſ. 6. can. 6. vbi dicitur. Si quis dixerit, non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere; ſed mala opera, itaut bona Deum operari, non permiſſiuè ſolùm, ſed etiam propriè, & per ſe, adeò vt ſit proprium eius opus, non minus perditio Iudæ, quàm vocatio Pauli, anathema ſit. Voluntate igitur deprauata primus parens incidit in peccatum, deficiente à ſpecie, modo, & ordine, quæ propterea peruerſa eſt vocanda. Vnde mors introiuit in orbem terrarum, quæ voluit peccatum; at non mortem, cum crediderit verbis ſerpentis, ita dicentis. Nequaquam moriemini; ſed eritis ſicut dij, ſcientes bonum, & malum. Voluit igitur diabolus & peccatum, & mortem; ſed nullum ex his Deus, quia iam cautum reddidit Adamum, malum probibens, à quo mors; ſed diabolus ſuadendo peccatum, conſecutiuè voluit mortem, quam cognouit eſſe mali pœnam.

Conc. Trid. ſeſs 6. can. 6.

Sed in hac re immorandum eſt, quia ſi cognoſcatur, à quo peccatum emanat, & à quo mors eueniat, apertiſſimè non ignorabimus hoc quæſitum. Vnde notum reddetur, Adamum in ſtatu innocentiæ fuiſſe immortalem, cuius voluntas in malum à paſſione appetitus ſenſitiui mota eſt, ſicuti & in cæteris manifeſtum eſt, iuxta illud Dan. cap. 13. Concupiſcentia ſubuertit cor veſtrum. Daniel. 13.

Et

Iacobi. 1. *Et Iacobi cap. 1. Vnuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus, & illectus, deinde cum concupiſcentia conceperit, parit peccatum, peccatum verò, cum conſumatum fuerit, generat mortem. Sed duobus modis aliqua animę virtus ad diuerſa in potentia eſſe dicitur, & quantum ad agere, & non agere, & ad agendum quid particulare: mouente indiget, quo ad duo, & quantum ad exercitium, & quo ad actus determinationem. Nam quando dicimus, aliquid eſſe in potentia, cum ad actum ſit reducēdum, non poteſt reduci, niſi ab aliquo, quod eſt in actu, quomodo actus*

9.Met.13. *ſimpliciter precedit potentiam. 9. Metaphyſ. part. 13. quia agens eſt in actu, extrahens id, quod eſt de potentia ad actum; qua de*

12.eiuſ.c.32 *re optimè verba facit. Auerroes in 12. Metaphyſ. com. 32 dicens. Propoſitio dicens, omne quod eſt in actu; prius fuit in potentia, non eſt vera: nam ſi ita eſſet, tunc res mouerentur ſine motore. Mouens inquantum ad exercitium actus, ſe tenere, dicitur ex parte ſubiecti quod eſt quandoq; agens, quandoq; non. Sed mouens ratione actus particularis, ſe tenet ex parte ſubiecti, à quo actus ſpecificantur: quod ex hoc manifeſtum eſt: viſus enim aliquando videt, aliquando non, prout vult voluntas noſtra. Sed quoniam viſio in actum fertur circa colorem, clarum eſt, illam viſionem & ſpecificari, & determinari ex obiecto, qua in potentia dicitur ad album, & ad nigrum. Vnde voluntas eſt in potentia ad exercitium ſui actus, & ad determinationem ſui actus circa determinatam materiam: ſiquidem voluntas aliquando vult, aliquando non vult. Et aliquando fertur circa determinatum obiectum, aliquando circa aliud. Vnde voluntas, cum ſit in potentia ad agendum, & non agendum, ſicuti & ad particulares actiones ab intellectu quantum ad ſpecificationem mouetur, & determinationem ſui actus; cum manifeſtet voluntati ſuum deſiderabile, proponendo illi obiectum, quo potentia ad ſuum ſpecialem actum determinatur, itaut actus ab obiectis ſpeciem ſumat. Quomodo intellectus proponit, & voluntas mouet quo ad operis exercitium, iuxta illud. Voluntas in rem precognitam fertur. Sed quantum ad ſui actus exercitium, ab intellectu non mouetur, ſed mouet ſe, ſicuti & cæteras potentias ad hoc, vt ſuos actus exerceāt. Quomodo dicimus, voluntatem mouere intellectum quantum ad actum exercitum quo ad omnes operationes liberas, & quo ad omnes operationes hominis, inquantum eſt homo. Homo namq; intelligit, quando vult, in quo differt intellectus à ſenſu 2. de*

Anima

Anima part 60. Et intellectus mouet voluntatem, quantum ad ſui actus ſpecificationem, & determinationem, qua de re optimè diſputat D. Thomas in 1. 2. quæſt. 9. art. 1. Et voluntas mouet alias potentias illius imperio ſubijciantur, finis rationem habens, quæ eſt finis ſub fine reſpectu obiecti voluntatis, quod eſt bonum vltimum, habens rationem finis vniuerſalis: quomodo dicimus, voluntatem vti alijs potentijs, quando vult. Ergo ad actiones bonas, & malas illæ potentiæ concurrunt. Et appetitus ſenſitiuus mouet voluntatem, quomodo committitur peccatum. Nam paſſiones exiſtunt in appetitu ſenſitiuo, quod quidem atteſtantur concupiſcentia, & ira, quibus voluntas, ad volendum aliquid excitatur. Et re vera paſſio appetitus ſenſitiui indirectè voluntatem mouere poteſt duobus modis. Secundum quandam abſtractionem: nam cum omnes potentiæ animæ in vna eſſentia radicentur, quando vna potentia in ſuo actu intenditur, & altera in ſuo remittitur, vel ſecundum totum impeditur, quia virtus, quæ ad plura diſpergitur, minor euadit: econtra verò virtus vnita eſt fortior ſeipſa diſperſa. Et quia in operationibus animæ actus intenſus requiritur ad vnum, cui vehementiori actu applicatur, non poteſt ea vehementia alteri incumbere. Vnde ſecundum hunc modum per quandam diſtractionem ſi motus appetitus ſenſitiui fortiſſimi reddantur aut remittuntur, vel ſecundum totum, impeditur motus proprius appetitus rationalis, qui eſt voluntas, quemadmodum dicebant illi duo ſenes Suſannæ. Ecce in concupiſcentia tui ſumus. Species enim deceperat eos, & concupiſcentia ſubuertit cor eorum. Danielis cap. 13. Ita de Eua dicere conuenit reſpectu ligni prohibiti, quę vidit lignum, illud, ad veſcendum eſſe bonum, pulchrum oculis, aſpectuq; delectabile; ideo tulit de illius fructu & comedit. A concupiſcentia ergo cor illius ſubuerſum eſt, a qua vnuſquiſque tentatur, abſtractus, & illectus, quæ, cum conceperit, parit peccatum, quod, cum ab Adamo conſumatum fuiſſet, mortem illi, & ſuis poſteris genuit. Quomodo igitur a Deo peccatum, & mors, quia defectus ſunt à cauſa defectiua, & eſt humana voluntas, quæ eo modo, veluti explicatum eſt à paſſione appetitus ſenſitiui mouetur, minimè verò à Deo, quo ad actus deformitatem; ipſe namque mouet, vt finis. Et ex conſequenti, ſicuti amatum, & deſideratum verum 12. Met. par. 36. & 37. Et in lib. de Motu Ani. cap. 3. mouens hominem ad bonum, illi auxilia, & ſufficientia, ſi illis benè vtitur, & efficacia præ-

ſtando,

[Margin notes: 1. de Aiā 60. — 1. 2. q. 9 ar. 1. — Daniel. 13. — 12. Met. 36. 37. — De Mo. an. 3.]

Oſeæ c. 13. *ſtando, iuxta illud Oſeæ cap. 13. Perditio tua ex te Iſrael eſt, tantummodo in me auxilium tuum.*

Secundo modo ex parte obiecti voluntatis, quod eſt bonum, à ratione apprehenſum: ſiquidem impeditur, & vera rationis apprehenſio, cum imaginatio deprauata reddatur, cuius actus eſt vehemens, quo pacto iudicium imaginatiuæ deprauatur. Vnde aliæ virtutes illam paſſionem ſenſitiui appetitus ſe uuntur, & ratio illam ſequitur, voluntas in errorem labitur, vt voluntatis motus iudicium rationis ſequatur. Quomodo primi parentes in peccatum inciderunt à quo quidem mors introiuit in orbem terrarum. Totum hoc experiuntur amantes. & præcipuè ſi ab aliquo ad appetendam rem amatam concitentur. vt videre eſt in

Virg. 4. Aen. *quarto Æned. apud Virgilium, quo in loco concitatur Dido ab Anna ad amorem Aeneæ, ad cuius perſuaſoriam Orationem, cernens regina culpam, non cineri ſeruata fides promiſſa Sichæo, dicens Anna.*

Id cinerem, aut manes credis curare ſepultos?
Sic loquitur Poeta.
His dictis incenſum animum inflammauit amore:
Spemq; dedit dubiæ menti, ſoluitq; pudorem.

Quod & primæ matri euenit poſt diabolicas ſuggeſtiones. Sed malus effectus prouenit, ſi male quis perſuaſioni aſſentiat, quod euentus confirmauit & in Eua, & in Didone, dignis re vera meliori appetitu. Sed voluntas benè regulata ſemper in verum bonum fertur, quæ ſi a recta regula deficiat, in apparens bonum, &

Iſaias 5. *hoc animaduertens Iſaias cap. 5. dicebat. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum dulce, & dulce amarum. Sed voluntas benè regulata in bonum fertur, quæ ſi à recta regula deficiat.*

Daniel. 13. *in apparens bonum. Et totum hoc confirmatur ex illo Danielis cap. 13. dicentis. Euerterunt ſenſum ſuum, & declinauerunt oculos ſuos, ne viderēt cœlum, neq; recordarentur iudiciorum iuſtorum; erant enim vulnerati amore, & in concupiſcentia Suſannæ. Deprauantur igitur omnes animæ potentiæ per peccati incurſum, quod & primis parentibus contigit, per quod contra illos omnes pœnalitates, & inimica mors inſurrexerunt. Vnde Sapiens,*

Eccleſ 18. *piens, hoc animaduertens, dicebat in libro Eccleſ cap. 18. Poſt concupiſcentias tuas non eas, & a voluntate tua auertere, & D. Pau-*

Ad Rom. 6. *lus ad Romanos cap. 6. inquit. Non regnet peccatum in veſtro mortali*

mortali corpore, vt obediatis concupiſcentijs eius. Nam finis illorum mors eſt. Stipendia enim peccati, mors Cur igitur ò Heretici, Deum mortis, & peccati auctorem facitis, ſi aliunde peccatum quod eſt a cauſa defectiua, ortum ducit, quod quidem ſequitur ſicut vmbra corpus inimica mors? Voluntas autem aut in bonum, aut in apparens bonum fertur. Si in bonum, tunc eſt actus virtutis, quia actus non deuiat à ſpecie, modo, & ordine. Sed ſi in apparens bonum, cum a vera boni natura deficiat, in errorem labitur intellectus noſter, qui decipitur ſpecie recti; nam cum voluntas in illud feratur, actio eſt deprauata, carens ſpecie, modo, & ordine. Et totum hoc ex fine iudicatur, quoniam a fine vnumquodq; denominare iuſtum eſt 2. de Anima part 49. Vnde ſequitur, peccatum, à quo eſt inimica mors, ab intellectus errore prouenire, quod eſt initiatiuè intelligendum, habita ratione ad voluntatis actum. Hoc animaduertens Horatius, cecinit. 2. de Aĩa 49.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos vltra, citráq; nequit conſiſtere rectum.

Electio namque voluntatis ab imperio intellectus ortum ducit, cuius iudicium falſum redditur, imperiumque peruerſum. Eſt enim maxima peruerſitas frui vtendis, & vti fruendis inquit D. Auguſtinus in 1. de Doct. Chriſt. Vnde peccatum ab errore, & ignorantia intellectus trahit originem, & per ignorantiam inconſiderationem etiam intelligere poſſumus. Scriptum namq; reliquit D. Thomas in Prima Parte Summę quaſt 63 peccatum mortale in actu liberi arbitrij conſiſtere, duobus modis contingere: ſemel inquantum malum aliquod eligitur, & tale peccatum ſemper ex aliqua ignorãtia procedit, vel errore; alioquin id, quod eſt malum, vt bonum non eligeretur Secundò peccare contingit per liberum arbitrium, eligendo aliquid quod ſecundum ſe eſt bonum; ſed non cum ordine debitæ menſurę, & regulæ; itaquod defectus, inducens peccatum, ſit ſolum ex parte electionis, ex parte rei electę debito ordine carentis quod peccatum ignorantiam non præexigit, ſed abſentiam ſolum conſiderationis eorum, quæ conſiderari debent. Quomodo Angelus incidit in peccatum conuertendo ſe per liberum arbitrium ad proprium bonum abſq; ordine ad regulam diuinæ voluntatis Et huiuſmodi peccatum non prĕexigit ignorantiam. ſed abſentiam ſolum conſiderationis eorum, quę conſiderari debent, quod optimè declarat D Thomas in lib tertio contra Gentes cap. 110. dicens. Non cogimur dicere, errorem 1. De Doct. Chriſtiana. 3 cont. Gent. 110.

fuiſſe

fuiſſe in intellectu ſubſtantiæ ſeparatæ iudicando aliquod bonum, quod non ſit; ſed non conſiderando bonum ſuperius, ad quod proprium bonum referendum erat, cuius conſiderationis, ratio potuit eſſe voluntas in proprium bonum intenſè conuerſa; cum ſit proprium voluntatis in hoc, vel in illud magis conuerti. Et ratio eſt, quia omnia ſunt ordinanda, referendaq; in Deum, tanquam in vltimum bonum, qui habet rationem vltimi obiecti, & vltimi finis. Vnde fuit defectus in intellectu non conſiderando vltimum bonum, ad quod omnia ſunt ordinanda, quod bonum ex gratia Dei erat conſecuturus. Vnde dicit ibidem S. Doctor, quod non appetijt aliquod bonum niſi vnum, quod eſt ſibi proprium: ſed in hoc fuit peccatum, quod prætermiſit ſuperius bonum, in quod debuit ordinari. Nam ſicut in nobis peccatum eſt ex hoc, quod bona inferiora ſcilicet corporis appetimus abſque ordine rationis, ita in diabolo peccatum fuit in hoc, quod proprium bonum non retulit in diuinum bonum. Vnde non conſiderauit de ſuperiori bono, recedens ab ordine ſuperioris boni, ad quod omnia referri, & ordinari debent. Hoc animaduertens D. Paulus ad Philemonem dicebat. Ita frater ego te fruar in domino; nam ſi dixiſſet te fruar, & non addidiſſet in Domino, videretur finem dilectionis, & ſpem conſtituiſſe in eo, ſed quia addidit in domino, ſpem, & finem conſtituit in domino. Ergo omne peccatum ex errore intellectus procedit, quare ex ignorantia, dummodo ignorantia ſe ad inconſiderationem extendat. Et ſi peccator ſcientiam habere poſſit, non eſſe committendum peccatum; errat nihilominus in hoc, eſſe faciendum reſpectu particularis boni, ſicuti eſt bonum vtile, vel delectabile: nam quo ad illum actum particularem illa conſideratio impeditur et ſic vſus rationis, quomodo habet ſcientiam non eſſe faciendum peccatum in habitu ſed non in actu, cum actu peccatum committat. Et hoc modo dicimus, peccantem poſſe habere ſcientiam, & errorem. Scit etenim peccator, illum actum eſſe contra Dei legem, ſed error verſatur circa prudentiam, non contra ſcientiam moralem. Nam per aliquam fortem paſſionem, exiſtentem circa aliquod determinatum obiectum, diſtrahitur intellectus, ſcientiam in actu non perpendens; vel ſi conſiderat aliquo modo illa conſideratur, vt in vniuerſale fertur cum tamen impediatur in particulari, ratione illius fortis paſſionis, quomodo rationis vſus ligatur, quod quidem & clementia, & amor, & phreneſis atteſtantur. Nam tunc ſen-

Ibidem.

Ad Philem.

ſitiua

ſitiua virtus eſt cauſa impulſiua, quæ non ſubijcitur ordini rõnis, à qua inferiores aīę partes regulãtur, quomodo ſequitur ſui ipſius inordinatus, obcęcatusq́; amor, conuerſioq́; ad cõmutabile bonum, quo homo vſq; ad Dei contemptũ perducitur, qui ſuper oĩa eſt diligendus ex quo auerſio ſequitur, et cæcus amor ſui. Et hac de re dicit D. Aug. duos amores feciſſe duas ciuitates, ciuitatem diaboli amor ſui vſq; ad contemptũ Dei: & ciuitatē Dei amor Dei vſq; ad contemptũ ſui. Voluntas igitur à debito fine deficit, à quo quidē Dei voluntas deficere non põt, cum ſit ſua bonitas, quæ eſt vltimus finis, & prima regula omnium bonarum voluntatũ, quæ ſummo bono naturaliter inhæret Et ipſa diuina voluntas ſui actus regula appellatur, cum ad ſuperiorem finem ordinem non habeat. Peccare aũt nihil aliud eſt, quã à rectitudine actus declinare quam habere debet. Et ſolùm illum actũ a rectitudine declinare nõ contingit, cuius regula eſt ipſa virtus agentis. Sicuti ſi manus artificis inciſionis regula diceretur, nunquam poſſet Artifex, niſi rectè lignum incidere: ſed ſi inciſio ab alia regula fieret, contingeret, inciſionem eſſe rectam, & non rectam, quod videre eſt apud S. Tho. in 1. part. Sum. q. 63. art. 1. Neq́; poteſt eſſe cauſa peccati, inquantum alios peccare faciat: nam in peccato ab vltimo fine volũtatis, auerſionē conſideramus quam non vult Deus, vltimus finis, & ex conſequenti vltimum bonum. Illud. n. non conſideratur inquantum conſiſtit in actu interiori voluntatis; ſed in actu executiuo, cum in illo et actus, & deformitas perpendantur: deformitas à recta regula rõnis maximè eſt diſſentiēs, & à lege diuina quæ eſt & in actu interiori, & exteriori à voluntate: & qm̃ aliæ vires conſentiunt, voluntatis actus primò formaliter malus eſſe dicitur: actus verò aliarum virium, & ipſi formaliter mali dicuntur, at non primo, ſed ſecundariò, & eſt doct. Caiet. in 12. q. 74 ar. 2. Nam actus immanens malus eſt voluntarius formaliter, & ex ſubiecto ſimul, & ex principio, quia principiũ talis actus eſt ſubiectum peccati formaliter: Actus autē tranſeuntes, vt ſic non niſi materialiter ſunt mali, & ad ſubſtantiam peccati pertinent in actu exercito, qui eſt mediante actu immanente, & illi actus & eliciuntur, et imperantur à voluntate. Sed elicitus eſt primariò malus: alij verò aliarum virium formaliter ſunt mali ſed non primò, qui a voluntate imperantur quo ad actum exercitum: nam voluntas principium electionis eſſe dicitur. Et malum quo ad actum exercitum prius erat in intentione, & vltimo in executione, iuxta vulgatam propoſi-

D. Auguſt.

1. par. q 63. 1

Caiet. 12. q. 74. art. 2.

Digitized by Google

tionem; & tunc voluntas determinatũ finem conſequitur. Vnde verum eſt dicere, principaliter peccatum in actu voluntatis conſiſtere, ad quod membra corporis concurrunt, quæ illius actus non dicuntur eſſe principia, ſed inſtrumenta, ad animam mouentem, comparata, quemadmodum ſeruus ad domini voluntatem. Nam voluntas, inquantum ad executionem eſt dicenda omnium potentiarum domina, in qua quidẽ conſiſtit peccatum, tãquã in radice, primi mouentis rationem habens; cum boni, & mali actus elicianttur, & imperentur a voluntate, quæ actum elicit deformem, alijs potentijs imperans, & alię ſuum actum exequuntur. Manifeſtum eſt igitur, a quo ſit peccatum. Ergo non à Deo, neq; ab ipſo inimica mors, iuxta illud Pſal. 35. quoniam apud te eſt fons vitæ.

Pſal. 35. *Et quamuis Deus ſit cauſa liberi arbitrij, & quicquid eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati. Hoc verum eſt, dummodo media cauſa deficiens non intercipiatur, à qua defectus ortum ducũt, cuius Deus non eſt cauſa; ſed voluntas deficiens, qui defectus non eſt cauſa, ſed actus in peccato cõſiderati, quemadmodũ dicimus, claudicationem non eſſe reſpectu motiuæ virtutis, ſed defectus eſt in tibia deficiente, recipiendo ab illa influxum: quemadmodũ artifex deficit in formę introductione non reſpectu artis, exiſtentis in anima artificis, ſed rõne inſtrumenti, cum ſerra non ſit omnibus numeris dẽtata, aut ſit ex alia materia, quam ex ferro 8. Met. 11. Vnde dicendum eſt, voluntatem ponere obicẽ, quia homo noluit intelligere, vt benè ageret. Iniquitatẽ meditatus eſt in cubili ſuo: aſtitit omni viæ non*

Pſal. 35. *bonæ, malitiam autem non odiuit. Pſ 35 Et hoc eſt illud, quod dicunt peccatores. Recede à nobis ſcientiam uiarum tuarũ nolumus. Quis eſt omnipotens, vt ſeruiamus ei, & quid nobis prodeſt ſi ora-*

Iob 21 & 24 *uerimus illum? Iob. cap 21. & in cap. 24. Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierunt vias eius, nec reuerſi ſunt per ſemitas eius; qui*

Ioan. c. 1. *tamen illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum. Io: c 1 qui illuminari nolunt, ſaltem lumine naturali, quo ſi benè vtuntur homines, ſupernaturali lumine illuminãtur. Vnde eſt il-*

Prouer. 1. *lud Prou. cap. 1. Vſq. quo paruuli diligitis infantiam. Conuertimini ad correptionem meam. En proferam vobis ſpiritũ meum, & oſtendam vobis verba mea Quia vocaui, & renuiſtis, extendi manũ meam, & non fuit, qui aſpiceret. Deſpexiſtis oẽ conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Sed nos, qui ſumus adulti audiamus, quid loquatur in nobis dominus Deus quo ad ſupernaturale obiectum, quod dicitur reſpectu paruulorum, morientium*

tium abſque baptiſmo, carentium ſupernaturali notitia de Deo. Quomodo intelligitur illud Actuum Apoſtolorum cap.7. Vos ſemper Spiritui Sancto reſtitiſtis. Et totum hoc rectè quidem iuxta carmina, quæ ab Horatio decantata ſunt, dicente. Act. Apoſ.7. Horat.1.ſer.

Inuidus, iracundus, iners, vinoſus, amator,
Nemo adeò ferus eſt, qui non miteſcere poſſit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

Et ſermo Dei ante iuſtitiam vindicatiuam contra peccatorē nunquam ad mortem, ſed ſemper ad bonum, quod intendens Dauid dicebat Pſ.84. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quia loquetur pacem in plebem ſuam. Et ſuper ſanctos ſuos, & in eos, qui conuertuntur ad cor. Veruntamen propè timentes eum ſalutare ipſius, vt inhabitet gloria in terra noſtra. Quare à Deo non eſt peccatum, neque interitus. Pſal. 84.

Et totum hoc confirmatur, quia peccatū inquantum Dei offenſam concernit, quo culpa dicitur, ſub diuina prouidentia nō cadit, cuius rei rō redditur. Prouidentia diuina eſt eorum, quæ Deus elegit, & illa vult rōne bonitatis ſuę. Sed nunquam elegit peccatum, eo modo conſideratum, quod non dicitur ſub ratione materialis, quatenus ſcilicet eſt ens, & natura quædam. Si n bona cadunt ſub prouidentia diuina, tanquam ab ipſo facta, ad quem ſunt ordinata, qm̄ eſt totius boni cauſa Ergo mala, & ſic peccata non cadunt ſub diuina prouidentia formaliter conſiderata. Eſt.n. prouidentia ratio ordinandorum in finem ut explicat Boet 4. de Conſ. proſa 6. qui dixit, eſſe diuinam rōnem in ſummo omnium principe conſtitutam, ad finem ſuum cuncta diſponentē. Peccatum verò, formaliter conſideratum, dicit receſſum ab ordine ultimi finis, quia deficit ab ipſo modo, ſpecie, & ordine. Quare hoc modo Deus non vult peccatum. Cum tn̄ ratione habita ad materiale eſt ſub illius prouidentia, quomodo rōne actus conſideratur, qui eſt ens, et Deus eſt oīum entium cauſa, quomodo habet cauſam efficientem; ſed primo modo deficientem, cum deficiat ab illis tribus, in quibus bonum conſiſtit, quo non eſt cauſatum à Deo, ſed ordinatum. Nam hęc eſt differentia inter bonum & malū, quod bonum eſt cauſatum, & ex conſequenti ordinatū à Deo, & ad Deum, vt ſit ſub diuina prouidētia, & potentia; ſed malū ſubeſt diuinæ prouidentiæ, ſed non illius potentiæ, cū ſit tantum ordinatum, minimè verò cauſatū. Et in hoc ſatis eſt eſſe aliquid, in quo ſubſtantificetur malū, quod eſt bonum, vt dicunt Boetius, & D. Bonauentura: Nā materiale, & ſubſtra- Boet. de conſol. pro.

ctū peccati eſt quoddam ens poſitiuum, in quo reperitur illius deformitas. Tum quia malum eſt ordinabile, cū ordinetur ad bonum iuſtitiæ, licèt priuet ordinem ſpecialis naturæ. quod tamen per accidens ad bonum dicitur eſſe ordinatum; cum tamen malum neq; per ſe, neq; per accidens faciat ad decorem, et perfectionem ſubſtantialem huius mundi. Creauit namq; Deus hanc vaſtiſſimam rerum vniuerſitatem abſq; malo, iuxta illud Gen cap. 1. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, quamuis ad decorem, & perfectionem vniuerſi per accidens faciat malum; nā eo modo per accidens ſunt ordinata mala ad bonum, quomodo per accidens ad decorem, & perfectionem vniuerſi; nam Deus eſt tātæ virtutis, vt ex malo eliciat bonum; quandoquidem ex occaſione peccati iuſtitia Dei manifeſtata eſt, magiſq; declaratum eſt oppoſitum quod eſt bonum, & virtus, ex quo ſumpſit occaſionē incarnatio Chriſti. Tum quia manifeſtantur virtutes in hominibus, vt melior ſit mundus cum malo, quam ſine malo; licèt dicatur melior ſine malo, quam cū malo, nō quo ad plures rationes, ſed quoniam magis aſſimilaretur bonitati primi principij, quomodo intenſior eſſet bonitas; ſed extenſiuè bonum illud dicitur, quod bonū eſt pluribus rationibus, & eſt doct. D. Tho. in 1. ſent. diſt. 44. q. 1. art. 2. ad 5. Sed non propterea Deus prædefiniuit peccatum ratione formalitatis ipſius. Signum, quia noluit peccatū quo ad formale, licèt prędefiniuerit illius permiſſionem, qui, cum ſit omnipotens, ſummæq; bonus nullo modo ſineret, aliquid mali eſſe in operibus ſuis niſi vſq; adeò eſſet omnipotens, et bonus, vt benefaceret et de malo, inquit D. Aug. in Enchir. cap 10. Vndè optimè loquitur D. Tho. in 1. part. Sum. q. 22. art. 2. ad 2. prouiſorem duobus modis conſiderari poſſe, & inquantum eſt particularis, & inquantum eſt vniuerſalis: prouiſor particularis excludit defectum ab eo, quod eius curæ ſubditur, quantum pōt: ſed prouiſor vniuerſalis permittit aliquē defectū in aliquo particulari accidere, ne impediatur bonū totius. Vt corruptiones, et defectus in rebus naturalibus dicātur eſſe cōtra naturā particularem; cum tā ſint de intentione naturæ vniuerſalis, inquantū defectus vnius cedit in bonū alterius, vel ēt totius vniuerſi. Nā corruptio vnius eſt generatio alterius, per quā ſpecies conſeruatur. Vnde cū Deus ſit prouiſor vniuerſalis totius entis, pertinet ad ipſius prouidentiā, ut permittat, quoſdā defectus eſſe in aliquibus particularibus rebus, ne impediatur bonū vniuerſi perfectū. Et certè ad inſtrumentū defectiuum eſt recurrendū, & non ad cauſam vniuerſalem.

Geneſ. c. 1.

1. Sent. d. 44. art. 2. ad 5.

Enchir. c. 10

1. part. q. 22. art. 2. ad 2.

ſalem,in qua nullus eſt defectus. Libertas enim poteſt concurrere & ad bonum, & ad malum; & Deus non aufert proprietates à rebus; alioquin res deſtruerentur; licèt non primò. Et iſtius doctrinæ ratio reddi poteſt, quia homo, dum eſt in hoc mundo in ſtatu viæ eſſe dicitur, & peregrinatur a domino, qui tandem ſi eſt in ſtatu patriæ, non peregrinatur. Et doctrinæ iam explicatæ fundamentum eſſe poteſt, quia Deus operatur cum cauſis ſecundis, quomodo non amouetur efficacia ſecundarum cauſarum; quæ ſunt defectuoſæ: at non cauſa prima, quod quidem iam patet ex defectu inſtrumenti, ad effectum concurrentis. Syllogiſmi atteſtantur, quorum concluſio ſequitur debiliorem propoſitionem illius. Quare verum eſt dicere, peccati eſſe cauſam permiſſiuam, & Deum velle mortem, inquantum eſt illius pœna. Ex accidenti igitur vult malum pœnæ, quod eſt bonum, illius virtutem concernens, & eſt iuſtitia punitiua; de quo malo intelligitur illud Iſaiæ cap. 45. Ego dominus faciens pacem, & creans malum, bonum re vera ſimpliciter; malum verò ſecundum quid. Sed illud culpæ eſt re vera malum, conſiſtens in priuatione modi, ſpeciei, & ordinis; ſicuti bonum in illis tribus conſiſtit, quorum Deus cauſa dicitur. Omne namq; bonum, & omnis ordo ad bonum, ad ordinem primi principij relationem habent, quemadmodum bonum partis ad bonum totius, & iſta bona ad primum bonum; quod quidem bonum primi principij eſſe dicitur. Eo enim modo ſe habet ordo in hac vaſtiſſima rerum vniuerſitate & in actibus humanis in ſtatu iuſtitię originalis, ſicuti ordo in exercitu, in quo ordo cauſa ducis eſſe non dicitur; ſed dux eſt cauſa ordinis, qui, exiſtens in illius anima, exercitum ordinat, qui propterea forma exercitus appellari poteſt, eo modo, quo ordo forma mundi à Peripateticis nuncupatur, quam ſententiam apertè ſequitur Alexander in libro ſecundo quæſt. Nat. cap. 19. Et eſt doctrina Ariſtotelis in libro 12. Metaphyſ. part. 52. Sic in ſtatu iuſtitiæ originalis omnes humani actus ad Deum, tanquam ad vltimum finem ordinabantur, qui à virtute diuina regulabantur. Sed in peccato eſt inordinatio. Ergo peccatum non eſt a Deo, neque ex conſequenti mors, ordinis cauſa exiſtente. Hoc idem de modo dicendum eſt: nam omnia ad certum modum determinauit, tamquam illius cauſa efficiens, & exemplar, omnibus media conferens, quibus finem conſequerentur. Et in peccato eſt priuatio ſpeciei virtutis, cum in anima contrarium introducatur ratione obie-

Iſaiæ 45.

Alexan. 2.q. Nat. c.19.

12.Met.52.

Digitized by Google

cti, rationi diſconuenientis, quod eſt poſitiuum, tribuens ſpeciem mali actus; quomodo dicimus, actus per obiecta diſtingui, & eſt doctrina S. Thomæ in 1.2. dicentis. Inquantum obiectum eſt aliquid poſitiuè, poteſt conſtituere ſpeciem actus mali. Modus autem, ſpecies, & ordo ſunt tanquam generalia, quæ ſunt in rebus, à Deo factis. Quomodo ergo dicunt hæretici, Deum peccati eſſe auctorem, à quo mors introiuit in orbem terrarum? Et ex conſequenti ſiue primus parens peccaſſet, ſiue non peccaſſet, nihilominus ſub mortis poteſtate fuiſſet ſubiectus. Eſt enim malum illorum priuatio ex ſententia D. Auguſtini. Et re vera malum morale eſt entitas poſitiua, deficiens, habens ſpeciem ab obiecto deficiente, & diſconueniente à recta ratione. Et propterea quod eſt imperfectionis in malo morali, in Deo non eſt reducendum; ſed quod eſt perfectionis, à quo, tanquam à cauſa vniuerſali, omnes perfectiones emanant. Defectus igitur eſt à cauſa deficiente. Quomodo non eſt dicendum, peccatum in pura priuatione conſiſtere, carens ſpecie præcisè ex priuatione; ſed ex obiecto quod rationi non conuenit, vt inquit Caietanus, quem multi ex Thomiſtis ſequuntur & eſt ſententia Sancti Thomæ. Et propterea non eſt à Deo; quandoquidem etſi dicatur entitas poſitiua, vt manifeſtum eſt in peccato commiſſionis, non eſt indeficiens, ſed deficiens, cuius cauſa deficiens eſt aſſignanda, quæ deficit a vera regula, exiſtente in illis tribus, in modo ſcilicet, ſpecie, & ordine, quod ſpecificatur ex obiecto; rationi namque non exiſtit conueniens. Quomodo non concurrit Deus ſcilicet quo ad formale, ſed quo ad materiale. Nam voluntas & recipit, & agit; agit quidem producendo, & eligendo; & quoniam in voluntate recipitur, & recipere eſt pati, concurrit paſſiuè. Et ratione materialitatis duæ cauſæ concurrunt, cauſa primaria, & eſt Deus, & ſecundaria, & eſt voluntas peccantis. Quomodo entitas in peccato conſideratur, ad quam Deus concurrit, cauſa totius entitatis, omnium cauſa prima, & vniuerſalis. Sed adhuc non eſt peccatum, niſi deformitas concurrat, & tunc eſt defectus ex parte volūtatis, quemadmodum effectus contingens habet pro cauſa contingentem cauſam, vt inter cauſam, & effectum debita proportio interueniat, quoniam actus elicitus eſt defectibilis, quomodo ortum ducit à cauſa deficiente, cuius Deus cauſa eſſe non poteſt. Et quamuis defectus in entitate fundamentum habeat deformitas, & ex conſequenti culpa eſt ratione voluntatis. Nam peccatum, cum dicat

1 2. q. 8.

Digitized by Google

cat defectum, eſt præter rationem diuinæ voluntatis, quæ ad entitatem requiritur, cum diuinam regulam, quæ eſt recta, & abſq; vllo defectu, non concernat; etſi dicatur eſſe præuiſum à Deo, ſicuti & permiſſum eſſe dicimus, quomodo illius intentio circa maius bonum verſatur; quomodo dicunt Theologi, verum eſſe dicere, peccatum non eſſe à caſu ratione cauſæ permiſſiuæ. Permittit re vera Deus peccatum; ſed non habet originem ex illa permiſſione; quoniam liberè committitur. Ergo eſt a cauſa libera deficientiam concernente; cum tamen nullus defectus in cauſa permiſſiua reperiatur, ſicuti effectus manifeſtat; quandoquidem ex illa permiſſione maius bonum elicitur. Vnde duo ſunt conſideranda in peccato, reſpectus ſcilicet ad cauſam permittentem, & reſpectus ad executionem, quæ eſt à deprauata voluntate, quam ſequitur actus deformitas. Primus reſpectus qui concernit Dei voluntatem permiſſiuam, eſt bonus; finis hoc re vera indicat; ſiquidem permittit Petrum cadere in peccatum, quò maiorem conſequatur gratiam: Caret nihilominus actio bonitate, quo ad exercitium, ratione defectus, cum Petrus a vera regula deficiat, quæ propterea dicitur mala ſi conſideretur voluntas Petri in actu exercito peccati. Et rectè quidem: nam ex illa permiſſione quę eſt bona, quo ad diuinam voluntatem, declarantur Dei attributa, iuſtitia, ſcilicet & miſericordia; iuſtitia puniendo peccatorem; miſericordia, illum à miſerijs ſubleuando, quomodo concitatur peccator intenſiori actu ad capeſſendas virtutes, ſicut multis contigit peccatoribus D. ſcilicet Petro, Diuo Paulo, & Mariæ Magdalenæ; licèt hoc non ſit appetendum. Et totum hoc confirmatur, quia oramus Deum, ne nos inducat in tentationem. Permiſſio enim peccati, cum cadat ſub eius voluntate, ſapientia, & potentia habet rationem boni, ſed non omne, quod eſt Deo bonum, eſt bonum peccatori, ſicuti eſt vltima pœna, quam patitur. Vnde non eſt dicendum. Deus eſt cauſa permiſſiua peccati. Ergo eſt cauſa peccati, itaut ſit neceſſariò peccatum; quia concurrit cauſa libera. Signum eſſe poteſt, quia non conſentit, neq; concurrit ad illam deformitatem, quod quidem nobis indicat actus puniendi peccatum. Statuit re vera legem legiſlator, ne committatur furtum, ſignum, quia non vult conſentire, quod tamen permittit, à quo reſpectu malæ voluntatis prouenit furis ſuſpenſio. Quomodo neque Deus, neque legiſlator cohibent, ne committantur mala, quibus non conſentiunt; ſed non vult auferre libertatem hominis, qui

ſuo libero arbitrio ad bonum, vel ad malum conuertitur qui præmiatur, vel punitur, & illud furtum, & ex conſequenti peccatum non fit ex permiſſione legiſlatoris; neque Dei, nam prohibent; ſed non tenentur impedire; alioquin fruſtra eſſet alicui donare aliquam potentiam faciendi aliquid, quæ nunquam reducatur ad actum. Hæc etenim eſt libertatis eſſentia, qua homo decoratus eſt. Et propterea Deus non excludit malum, ſed non eſt cauſa mali, neque ex conſequenti peccati, de quo vlciſcitur, iuxta illud Deuter. cap. 32. reddam vltionem hoſtibus meis. Et horum omnium ratio reddi poteſt, quia etſi Deus dicatur cauſa actus peccati; non tamen deformitatis, prouenientis ex illo actu, quia deformitas non oritur ex modo, quo Deus operatur; ſed ex modo operandi creaturæ, quippe cum non defectuosè concurrit, ſicuti humana voluntas concurrit. Quare ex omnibus iſtis dicimus, Deum non eſſe cauſam mortis. Et re vera videns Chriſtus peccatum in Lazarum, iam fœtentem, infremuit ſpiritu, & contra peccatum, & contra mortem, lachrymas effundens, in mortem imperium habens, exclamauit. Lazare veni foras. Ioan. cap. 11. Et in libro Eccleſiaſt. cap 25. ſcriptum eſt, à muliere factum eſſe initium peccati, per quam morimur. Nam Adam non fuit ſeductus; ſed mulier fuit ſeducta, & in præuaricatione fuit. 1. ad Timot. cap. 2. Et quamuis peccatum ipſi attribuatur. Hoc tanquam capiti attribuitur & ratione poſteritatis, & effectus peccati; quia poſteri, ipſa ſola peccante, peccatum non contraxiſſent, & ex conſequenti neque mortem. Immortalitate igitur lætarentur ipſi & ſui poſteri, ſi primus parens a peccato fuiſſet immunis; cum tamen ſibi ipſi, & ſuis poſteris necem intulerit, nolens Dei præcepto obedire. Vnde eſt illud libri quarti Eſdræ cap. 3 Non abſtuliſti ab eis cor malignum, vt faceret lex tua in eis fructum. Cor enim malignum baiulans primus Adam transgreſſus, & victus eſt; ſed & omnes, qui de eo nati ſunt. Et facta eſt infirmitas, & lex cum corde populi, cum malignitate radicis, & diſceſſit quod bonum eſt, & manſit malignum. Et alij fecerunt, ſicut fecit Adam, & omnes generationes eius: vtebantur enim & ipſi corde maligno. Et re vera lex Dei ad perfectum ducit, & non ad interitum. Quid? Non ne lex Dei directiua? Sed illius transgreſſio vim habet coactiuam. Nunquid mundus abſq; lege? Abſit. Conſtitue domine legiſlatorem ſuper eos, vt ſciant gentes, quoniam homines ſunt Pſal. 9. & per illam eſt cognitio peccati. Nam vbi non eſt

Deut. 32. Ioan. 11. Eccleſ. 25. 1. ad Tim. 2. 4. Eſdræ c. 3. Pſal. 9.

lex,neque præuaricatio ad Rom. cap.3. & 4. Et hoc dicitur,quia Rom.3.& 4.
ad legem, neque ad legum conditorem peccatum non eſt reducendum neque mors. Vnde inquit D. Paulus ibidem cap.7. Quid ergo dicemus? Lex peccatum eſt? Abſit;ſed peccatum non cognoui,niſi per legem, vt concupiſcentiam non cognoſceret, niſi per legem, quia lex dicit. Non concupiſces. Et legiſlator bonus, & iuſtus, ideo iuſtas, & bonas leges promulgauit, quod animaduertens Propheta inquit Pſal. 18. Lex domini immaculata, conuertens animas. Et Prouerb. cap.8. Per me reges regnant,& legum conditores iuſta decernunt. Et quid vult Deus? Primo, & per ſe ſuam bonitatem: & quo ad nos, vt velimus quod ipſe vult, vltimum ſcilicet finem,& eſt ipſe quem nollet peccator,eſſe vltimum finem;ſed ad creaturas ſe conuertendo,in illis vltimum finem collocans lædit Deum, qui ex ſe vltimi amati, & deſiderati rationem habet, & ex conſequenti vltimi boni. Et hæc eſt voluntas Dei, ſanctificatio noſtra, ad Theſſal cap.4. Sed volendo Deus rectam regulam, & eſt lex directiua, quomodo peccatum eſt dictum, vel factum, vel concupitum contra illius legem, in ſuum creatorem, qui eſt vltimus finis, non conſtituit; qui cum in mediorum electione deficeret, in finis conſtitutione, & erat immortalitas, defecit, cui quidem media efficacia contulit, ne miſerrimè in pœnam mortis laberetur. Defecit igitur primus parens à recta regula quam Deus volebat. Mandatum quidem erat ad vitam. Et lex ſancta, & mandatum ſanctum, & iuſtum, & bonum. Quod ergo bonum eſt mihi,factum eſt mors? Nullo modo ſcimus,quod lex ſpiritualis eſt. Ego autem carnalis ſum,venundatus ſub peccato; quomodo corpus per peccatum, mortuum eſt ad Romanos cap.7. & 8. Vnde dicitur in libro Leuitici cap.18. Facietis iudicia mea, & præcepta mea ſeruabitis, & ambulabitis in eis. Ego dominus Deus veſter. Cuſtodite leges meas atque iudicia, quæ faciens homo, viuet in eis. Vnde eſt illud Pſalmi dirige domine in conſpectu tuo viam meam, quod quidem legibus præſtatur. Et totum hoc recta ratione, iuxta illud, quod ſcriptum eſt a D. Thoma in 12. Lex eſt quædam regula, & menſura actuum, ſecundum quam inducitur aliquis ad agendum, vel ab agendo retrahitur. Cum lex dicatur a ligando, quia obligat ad agendum. Regula autem, & menſura humanorum actuum eſt ratio quæ eſt principium humanorum actuum. Etenim rationis eſt, ordinare ad finem,qui eſt primum principium in agendis,

Marginalia: Ibidem 7. — Prouer.8. — Theſſal.4. — ad Rom.7.8 — Leuit. 18. — Pſal.5. — D.Thom.12.

dis, & in vnoquoq; genere id, quod eſt principium, eſt menſura,
& regula illius generis. Lex igitur eſt aliquid ad rationem per-
tinens. Statuendo igitur leges Deus non fuit cauſa peccati, neque
mortis, niſi dixerimus, eſſe cauſam permiſſiuam, quomodo intel-
liguntur multæ auctoritates Sacræ Scripturæ, itaut præceptum
multoties accipiatur pro permiſſione. Dicitur enim in libro ſecun-
2.Reg.16. *do Regum cap.16. Præcepit dominus Semei, vt malediceret Da-*
uid, ideſt permiſit, vt explicat D. Auguſtinus. Neque fiat in-
Oſeæ 1. *ſtantia eo quod dixerit Dominus Oſeæ cap.1. Vade, & ſume tibi*
vxorem fornicationum, & fac filios fornicationum. Et in libro
Exodi 12. *Exodi cap. 12. dicitur. Præcepiſſe filijs Iſrael, vt furtum face-*
Gen.22. *rent, quod à lege prohibitum eſt. Tum quia in libro Gen. cap.22.*
Amos 3. *Præcepit Abrahæ, vt filium ſuum interficeret. Et Amos cap. 3.*
Si erit malum in ciuitate, quod non fecerit dominus? Tum etiam
Ezech.14. *quia decipit. Dicitur enim Ezechiel. cap.14 Propheta cum er-*
Iſaiæ 63. *rauerit. Ego dominus decepi eum. Et Iſaiæ cap.63. dicitur.*
Quare errare nos feciſti domine in vijs tuis, induraſti cor no-
Idem c.6. *ſtrum, ne timeremus te? Et cap 6. Excæca cor populi huius, &*
aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte videant oculis
ſuis, & auribus ſuis audiant, & corde ſuo intelligant, & conuer-
Exo.9.& 10. *tar, & ſanem eum. Et in libro Exodi cap.10. Indurauit Do-*
minus cor Pharaonis. Nam ad illud Oſeæ multis modis reſpon-
detur, præcepit namq; dominus illi, vt duceret in vxorem mulie-
rem fornicariam, ſed non præcepit fornicationis actum. Et pri-
mum fuit bonum: ſecundum fuiſſet malum, quoniam primum
non concernit actum libidinoſum ſicuti ſecundum. Vnde pri-
mum præcepit, ſed non ſecundum. Nam ſi Deus vult malum cul-
pæ, eſt malus. Si non vult, & præcipit, eſt falſus, quod aures fi-
deles audire non poſſunt. Et ſi dicatur, Oſeam dicere. Fac filios
fornicationum. Dicendum inquiunt quidem Theologi, illos eſſe
dicendos filios fornicationum, quo ad exemplum matris, quæ fuit
Deut.32. *fornicaria. Dicitur enim Deuter. 32. Fidelis Deus, & abſque*
Abacuc 1. *vlla iniquitate. Et Abacuc cap.1. Mundi ſunt oculi tui, ne vi-*
deant malum. Et quantum ad illud, quod dicebatur. Deum præ-
cepiſſe filijs Iſrael furtum, & Abrahe, vt filium ſuum interfice-
ret. Dicendum, Deum non præcepiſſe furtum, vt illud fieret cum
libidine; nam tunc fuiſſet actus malus, quia mala cupiditas con-
ſtituit ineſſe peccatum. Et quoniam Deus eſt omnium Dominus,
quomodo poteſt præcipere, vt illud accipiatur in bonum, & tunc
quis

Digitized by Google

quis tenetur obedire diuino pręcepto. Dicitur enim Pſal 49. Meus Pſal. 49.
eſt orbis terræ, & plenitudo eius. Et quamuis hoc ſit malum, ha-
bita ratione ad illum, cui furatur aliquis, priuans illum de par-
ticulari bono; eſt tamen bonum, habita ratione ad Dei obediẽtiam;
quomodo illa actio in Deum habet ordinem, quo quidem ordine
careret, ſi adeſſet cupiditas, libidinem concernens ex parte capien-
tis rem alienam, quæ re vera Dei eſſe dicitur, iuxta illud Pſal. 49. Ibidem.
Meę ſunt omnes feræ ſyluarum, iumenta in montibus, & boues.
Quid igitur prohibet Deo pręcipere, & transferre dominium ali-
cuius rei in aliquem? Habet igitur Deus odio cupidigiam in-
quantum inordinatam, conſtituentem in eſſe peccatum, quæ eſt
peccati formalitas, iuxta illud. Qui viderit mulierem, ad concu-
piſcendam illam, iam mœchatus eſt in corde ſuo. Matth. cap. 5. Matth. 5.
Quod confirmatur ex præcepto, quod dedit dominus Sauli in li-
bro 1. Regum cap. 15. dicens. Vade, & percute Amalec, & de- 1. Reg. 15.
molire vniuerſa eius: non parcas ei, & non concupiſcas ex rebus
ipſius aliquid. Qui pepercit optimis gregibus ouium, & armen-
torum, & veſtibus, & arietibus, & vniuerſis, quę pulchra erant;
quicquid verò vile, & reprobum, hoc demoliti ſunt, qui propterea
reprobatus eſt. Non enim eſt timendum, Deum aliquid iniuſtè Pſal.
operari, quia iuſtus eſt, & iuſtitiam dilexit æquitatem vidit vul-
tus eius. Inſpiciamus dominium. Audiuit Saul à Samuele.
Scidit dominus regnum Iſrael à te hodie, & tradidit illud proxi-
mo tuo, vt ibidem dicitur. Et tunc eſt ex mala cupiditate, quan- Ibidem.
do in opere cadit iniuſtitia, & tunc non poteſt Deus diſpenſare in
præceptis ſecundæ tabulæ, cum non poſſint à Deo præcipi, quomodo
intelligendum eſt illud Iſaiæ cap. 24. Mutauerunt ius, diſſipaue- Iſaiæ 24.
runt fœdus ſempiternum. Vbi enim iniuſtitia interuenit, præ-
ceptum non eſt diſpenſabile: nam iuſtum, & iniuſtum, licitum,
& illicitum opponuntur. Quis enim iniuſtas operationes lauda-
re poteſt? Conſtitueretur præmium ratione iniuſti operis & non
eſſet iniuſtum prophanare iuſtitias domini. Et hanc veritatem
de præceptis tum primę, tum ſecundæ tabulæ ſcilicet eſſe indiſpen-
ſabilia, ſubſtinet S. Thomas in 1. 2. quæſt. 100. art 8. Nam præ- 1. 2. q. 100.
cepta decalogi continent ipſam intentionem legiſlatoris Dei: quo- art. 8.
niam primæ tabulę pręcepta, quę ordinant ad Deum, continent
ordinem ad bonum commune, & finale, quòd eſt Deus. Et præ-
cepta ſecundæ tabulę continent ipſum ordinem iuſtitiæ inter ho-
mines obſeruandę, vt nulli .ſ. fiat indebitum, & cuilibet redda-

tur

tur debitum, quomodo ſunt indiſpenſabilia quę interpretari poſ-
Ibidem. *ſunt; nam vt ibidem exprimit Sanctus Doctor non intelligitur violare ſabbatum, qui facit opus ad humanam ſalutem neceſſa-*
1. Mach. 2. *rium. Vnde eſt illud* 1. *Mach cap* 2. *Quicunque venerit ad nos in die ſabbatorum pugnare, pugnemus aduerſus illum quod præſtandum eſt ad fugiendam mortem. Neque eſt facienda inſtantia, furtum fieri inuito domino; quia percipitur illa res volente domino vniuerſali, qui eſt omnium dominus, quomodo res percepta, et actio illa non habet rationem furti, quia illi debetur ex ſententia Dei; & propterea quando filij Iſrael pręcepto Dei tulerunt Aegyptiorum ſpolia, non fuit furtum, quia illis debebantur*
Ibid. D. Tho. *ex ſententia Dei, ita D. Thomas eodem in loco ad tertium. Et propterea dicendum eſt, filios Iſrael ea accepiſſe, perinde ac ſi eſſent ſua, & pręcipuè quia non acceperunt mercedem de ſeruitute, vt dicit Richardus, & Tertull* 3. *Aduerſus Marcionem. Vel potius, quia Aegyptij male vtebantur auro, & argento, vt dicit D. Auguſtinus in* 2. *de Doctrina Chriſt. cap* 4. *Sed in hac re mihi*
Solus de Iuſtitia, & Iur. q. 3. art. 8. *maximè arridet doctrina Magiſtri Soti in ſecundo libro de Iuſtitia, & Iure quæſt.* 3. *art.* 8. *Deum duobus modis conſiderari poſſe, ſemel inquantum eſt omnium dominus: ſecundo inquantum eſt legiſlator, & omnium iudex: primo modo poteſt diſpenſare, ſed non ſecundo modo. Vnde pręcepit Hæbreis tanquam dominus, & non tanquam legiſlator. Et hoc pacto ſoluitur quod dicebatur de Abrahamo, quem ſi occidiſſet, illa occiſio fuiſſet iuſta apud Deum, habita ratione ad originale peccatum. Et D. Thomas inquit. Abraham cum conſenſit occidere filium, non conſenſit in homicidium, quia debitum erat eum occidi per mandatum Dei, qui eſt dominus vitæ, & mortis. Ipſe enim eſt, qui pœnam mortis infligit omnibus hominibus, iuſtis, & iniuſtis pro peccato primi parentis, cuius ſententiæ ſi homo ſit executor auctoritate diuina, non erit ho icida, ſicut nec Deus: nam ſi feciſſet homicidium Abraham extra auctoritatem diuina n, re vera fuiſſet homicidium. Et eandem diſtinctionem Magiſtri Soti ſequitur Medina, qui hoc pacto ſoluunt multa argumenta, & auctoritates Sacræ Scripturæ. Et in hoc non eſt recipienda quorundam ſententia, dicentium Deum non præcepiſſe occiſionem, ſed oblatio-*
Geneſ. 22. *nem: nam clarum eſt; portauiſſe ignem, & gladium, Geneſ cap.* 22. *qui extendit manum, & aripuit gladium, vt imolaret filium ſuum. Nec quicquam moleſtię infert, quod ſcriptum eſt. Si eſt*

malum

malum in ciuitate, quod non fecerit dominus? quod eſt intelligendum de malo pœnę quod eſt malum patienti pœnam, ſed bonum, quia concernit diuinam iuſtitiam vindicatiuam. Reddit.n. Deus vnicuiq; ſecundum opera ſua. Etenim quo ad mala culpę intelligendum eſt de cauſa permiſſiua: nam pœna, quæ infertur pro peccato bona eſt, quia iuſtitia Dei vindicatiua bona eſt. Vel dicatur, hoc eſſe intelligendum, quo ad materiale ipſius peccati. Neq; aliæ auctoritates quicquam moleſtare debent; quia ſcriptum eſt. Sine me nihil poteſtis facere, itaut non ſimus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, quaſi ex nobis; ſed omnis ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Ioan. cap. 15. & D. Paulus in 2. Ad Corinth. cap. 3. Vnde non concurrit Deus, ſubtrahendo gratiam ſuam ratione peccati, quod eſt obſtaculum, ſicuti ſi quis ponat impedimentum feneſtræ, ne lumen ingrediatur in aliquo thalamo; cũ tamen ſi remoueatur, ſol illuminat thalamum, quomodo conſecutiuè ſequitur excęcatio, aggrauatio, & obduratio. Et hanc veritatem explicauit S. Thom. in 12. q. 79 art. 3. qui etiam aſſerit, culpam præcedentem eſſe cauſam meritoriam excecationis, & obdurationis, quomodo propter grauiſſima peccata Deus non confert auxilia efficacia. Quomodo eſt intelligendus D. Paulus ad Rom cap. 1. propter quod tradidit eos Deus in reprobum ſenſum. Si enim peccata noſtra diuiſerunt inter nos, & Deum noſtrum, quid dicendum de grauiſſimis peccatis, quæ quaſi nubes denſiſſimæ nobis illuſtrationem gratiæ auferunt? Sed aduertendum eſt, quod in obduratione reperitur defectus, et tunc ad cauſam deficientem eſt recurrendum. Et quoniam liberum arbitrium deficit, illud eſſe cauſam deficientem, iudicandum eſt Deus autem non interponatur, vbi defectus reperitur, quippe qui cauſa defectiua eſſe non poteſt. Scriptum eſt enim expandi tota die manus meas ad populum, non credentem, & contradicentem mihi. Veniat peccator ad Deum, & non eijcietur foras Ioan 6. iuxta illud Apocalyſ. cap. 3. Ego ſto ad oſtium, & pulſo. Sed obduratio, quatenus dicit pœnam, a Deo ordinata eſſe dicitur, quia peccator cadit ſub iuſtitia Dei vindicatiua. Et hoc modo intelligitur illud Pſalmi 68. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, & non intrent in iuſtitiam tuam. Et illa prouenit, quia peccatum peccato additur, iuxta illud Apocal cap vlt. Qui nocet, noceat adhuc, & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, Et apud Oſeam ſcriptum eſt cap. 4. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt. &

ſanguis

Ioan. 15.
2. ad Cor. 3.
S. Tho. 12. q. 79. art. 3.
Ad Rom. 1.
Ioan. 6.
Apoc. 3.
Pſal. 68.
Apoc. vlt.
Oſeas 4.

Digitized by Google

ſanguis ſanguinem tetigit, quod præſtatur, quando peccator peccat, & peccando, peccata ſuis ponderibus ad alia trahunt; At iuſtitiæ Dei non eſt derogandum, reddentis vnicuiq; ſecundum opera ſua, vt debita pœna reddatur pro debita culpa, quomodo taxantur pœnę, culpæ proportionatæ ſecundum illud Apocal cap. 18 quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuerit, tantum date illi tormentum, & luctum, qui locus intelligitur non de æqualitate quantitatis; ſed proportionis: nam habita ratione ad miſericordiam Dei, quæ in omnibus ſuis operibus reperitur punit peccatores citra condignum: Eſſet enim annihilandus mortaliter peccans, & hoc modo eſt intelligendus locus ille Ther cap 3. Miſericordiæ domini, quia non ſumus conſumpti; quia non defecerunt miſerationes eius. Verum tamen eſt dicere, augeri pœnas pro peccatorum augmentatione, quæ pro delictis taxantur, quomodo Deus ordinat illud malum, quod eſt malum pœnę ad malum culpæ, illud inquam malum habita ratione ad peccatorem, & bonum reſpectu iuſtitiæ diuinæ: & aliud malum culpæ a voluntate deficiente. Et quoniam obduratio peccatoris eſt pœna, quia pœna peccato eſt proportionata & eſt bona, quia concernit iuſtitiã diuinam, à Deo ordinatur, & hoc per gratiæ ſubtractionem prę ſtatur nolens conferre auxilium efficax; cum tamen induratio, obcæcatio, & alia huiuſmodi a Deo efficiente non proueniant; ſed inquantum eſt cauſa permiſſiua. Vel potius ex ſententia Sancti Thomę indurare dicitur, auferendo mollitiem, & obcæcare quia non vult illuminare, quia non tenetur quomodo dicitur. Auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, quamuis obduratio dicat inhabilitatem ad gratiæ receptionem, quod animaduertens Hieremias cap. 13. inquit. Si mutare poteſt Aethiops pellem ſuam, aut pardus varietates ſuas: & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum, & hæc ſequitur culpam, quam permittit Deus, quomodo & illæ auctoritates ſunt intelligendæ de deceptione, de facere errare, de excæcatione, & induratione, quomodo & intelligit D. Gregorius illud Iob. cap. 12. Qui immutat cor principum, & decipit eos, & errare eos faciet, quaſi ebrios, quam ſententiam ſequitur etiam Damaſcenus in libro quarto ſuę Theologiæ cap. 14. Et D. Thomas in 3. Contra Gentes cap. 162. Non eſt igitur Deus cauſa peccati, neq; mortis, à peccato prouenientis, qui eſt tanta efficacia, vt ex malo eliciat bonum. Neq; eſt dicendum, malum boni eſſe cauſam, ſed occaſionem. Nam malum, inquantum

Apocal. 18. — Ther. 3. — Hierem. 13. — Iob. 12. — 3. Cont. Gen. 162.

Digitized by Google

quantum malum ex ſe bonitate caret. Ergo cauſa boni eſſe non poteſt. Vnumquodq; enim ſuum eſſe communicat, ſed Deus illud ad bonum ordinat. Nam fortaſſe Deus, qui eſt ſua bonitas, omniumq; bonorum cauſa eſt ape deterioris conditionis, amarorem in dulcedinem vertente? Mors igitur à peccato, illius pœna. Cur igitur interitui fuiſſet ſubiectus Adam, ſi in peccatum non incidiſſet, & præſertim cum à Deo non ſit peccatum neq; mors? Nunquid Deum pœnitet dona primo parenti contuliſſe? Abſit, quæ ſunt ſine pœnitentia, quibus immortalis reddebatur. Quamuis ratione vindicatiuæ iuſtitiæ ad modum pœnitentis ſe habuit. Et quod magis eſt pro Ada peccato, & aliorum hominum pœnitentiam egit, iuxta illud Pſalmi 63. Quæ non rapui, tunc exoluebam, Pſal. 63. *ſecundum illud D. Pauli in prima Epiſt. ad Corint. cap. 6.* 1. ad Cor. 6. *Empti enim eſtis pratio magno, & eſt ſanguis Chriſti de quo legimus in libro Apocalyſ. cap. 5. Redemiſti nos domine Deus in ſanguine tuo,* Apocal. 5. *cui conſenſit D. Petrus in 1. Epiſt. cap. 1. dicens.* 1. Petri 1. *Scientes, quod non corruptibilibus auro, vel argento redẽpti eſtis, ſed pratioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti. Et rectè quidem cum ſcriptum ſit apud D. Paulum ad Hæbreos cap. 9. Si* Ad Heb. 9. *ſanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulę aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis; quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum Sanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiã noſtram ab operibus mortuis, ad ſeruiendum Deo viuenti? Cum ſine ſanguinis effuſione, non fiat remiſſio. Et hoc modo deletum eſt illud chirographum, de quo ſermonem habet D. Paulus ad Coloſſen. cap. 2. dicens. Et vos cum* Coloſ 2. *mortui eſſetis in delictis, & præputio carnis veſtræ, conuiuificauit cum illo, donans nobis omnia delicta, delens quod aduerſus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis: & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci, & expolians principatus, & poteſtates, traduxit confidenter palam, triumphans illos in ſemetipſo. Præuaricatum namq; eſt præceptum, quo prohibebatur eſus ligni ſcientiæ boni, & mali ab Adamo, vt inſurrexerit ſcriptura quædam, qua diabolus hominem accuſare poterat, illamq; proponere contra primum parentem, & ſuos poſteros. Pro omnibus namq; Chriſtus ſatisfecit, delens illud chirographum, affigens illud cruci, quod quidem nobis erat contrarium, expolians principatus, & poteſtates, ſecundum illud, quod ſcriptum eſt apud Ioan. cap. 12. Nunc iudicium eſt mundi; nunc princeps huius mundi*

eÿcietur

Digitized by Google

eijcietur foras. Et ego, ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum, quia per mortem Chriſti aboleta eſt idolorum adoratio, quod animaduertens Iſaias cap. 2. dixit. Eleuabitur dominus ſolus in die illa & idola penitus conterentur. Semper enim eiecit demonium, & rectè quidem, quia fortior eo, Lucæ cap. 11. Vnde vniuerſa arma eius auferet, in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet. Et illius fortitudinem expreſſit Abacuc cap. 3. dicens. Cornua in manibus eius. Ibi abſcondita eſt fortitudo eius, ante faciem eius ibit mors. Egredietur diabolus ante pedes eius; id eſt fugiet diabolus a facie Crucifixi, iuxta illud. Fugite partes aduerſę vicit leo de Tribu Iuda. Sed res poſitiuæ cauſam poſitiuam habere dicuntur, quæ ſunt bonę. Et Deus eſt omnium bonorum cauſa poſitiua, & per ſe: priuatiuum autem duplicem cauſam habere poteſt, negatiuam ſcilicet; quomodo dicimus, tenebrarum cauſam eſſe luminis abſentiam & poſitiuam, quæ cauſa per accidens appellatur priuationis, ſicut ignis cauſando ex principali intentione calorem; conſequenter verò priuationem frigiditatis. Et cum peccatum quidam actus eſſe dicatur, ex parte actus habet cauſam, & ex parte inordinationis eo modo, quo negatio, & priuatio. Cauſa per accidens ad cauſam per ſe reducitur, ſicut cauſa priuationi frigiditatis, & ſic corruptionis ipſius ad cauſam productiuam caloris eſt referenda. Et ante omnia eſt cauſa per ſe; ſiquidem prius ignis calorem producit, quam frigiditatis priuatio ſequatur. Sicuti dicimus, voluntatem, à qua eſt peccatum, ante omnia voluntarium actum producere in ordine ad bonum commutabile; nam primo agens voluntarium finem intelligit, qui cum ſit primus in intentione, eſt vltimus in executione: & hoc modo ſequitur deformitas in opere & ex conſequenti debitæ rectitudinis carentia. Quare prouenit a voluntate, tanquam à cauſa per ſe: deformitas autem a defectu rationis, & voluntatis. Ergo per accidens eſt cauſa deformitatis, in peccato exiſtentis, & ſic carentię rectitudinis. Ad malum autem, proueniens ex naturæ principijs, materia concurrit, vt dicebatur in prima parte. Et ex parte efficientis virtutis principalis, aut inſtrumentariæ, ſed multoties prouenit ex defectu inſtrumenti, quomodo perfecta forma, qua opus perfectum redditur, introduci non poteſt, quę cum dicatur finis mouet cauſam agentem motu metaphorico, quæ ſi perfecta introducatur confert eſſe vnum eſſe, & perfectionem; quippe quæ actus, & perfectio dicitur. Signum, quoniam per illius

Iſaias 2.

Lucæ 11.

Abacuc 3.

lius

lius ablationem eſſe, vnum eſſe, & perfectio compoſita ſubſtantiæ abolentur. Malum autem in genere moris eſt in humana volunta te ſine debita regula rationis, & operatio eſt per inferiorem portionem, quę ad peccatum concurrit: nam apprehendit pars ſenſitiua aliquod obiectum, inquantum eſt apparēs bonū, quomodo cum imaginatione appetitu, & ratione, iam deprauata, & extra regulam ad peccati ſpecificationem concurrunt; quippe cum apparere faciant peccatum pulchrum, obiectum bonum iudicatur, et voluntas ad illum actum determinatur: quomodo decipitur intellectus, & in errorem ignorans labitur, quod manifeſtauit Ariſtot. in 3. Ethi.c.3. Et ille habitus labefactatur, qui prudentia dicitur iuxta illud Deut.cap 32. Gens ſine conſilio eſt, & ſine prudētia, vtinam ſaperent, & intelligerent. Et tunc intellectus ſe habet ad modum imperantis circa obiectum diſconueniens. Vnde dicit Caietanus. Quando legis, voluntatem reduci ad actum per actus antecedentes, hoc ex parte obiecti eſt intelligendum. quia quo ad exercitium actus à ſeipſo ad actum reducitur, ſed præſente obiecto, obiectiuè mouente, vt non poſſit moueri ad actum, niſi obiectum concurrat, actum ſpecificans, iuxta illud Oſeę cap.9. Facti ſunt abominabiles, ſicut ea, quæ dilexerunt quorum amor in obiectum malum verſabatur. Et quemadmodum ſenſus concurrunt ad intellectionem, quia ex ſenſu fit memoria, ex multis memorijs experimentū, & ab experimento accipitur vniuerſale, quod eſt artis, & ſcientiæ principium, ex Prologo Metaphyſ. Et 2. Poſteriorum part 27. Nam propter admirari nunc. & primum homines cæperunt philoſophari, vt ibidem ſcriptum eſt, quomodo inter cæteros ſenſus potiſſimum diligimus ſenſus viſus, & auditus, quia multa nos cognoſcere faciunt, & multas rerum differentias demonſtrant; ita appetitus ſenſitiui mouent voluntatem, ſed non directè; quia nullum immateriale directè à materiali moueri poteſt; ſed indirectè, quomodo impeditur apprehenſio rationis, & iudicium propter vehementem, & inordinatam apprehenſionem, imaginationem, & iudicium virtutis exiſtimatiuæ, ſicuti teſtantur amentes, amantes, & ebrij. quomodo iudicium ſequitur paſſionem appetitus ſenſitiui, & motus voluntatis ſemper ſequitur iudicium rationis. Mouetur igitur voluntas à paſſione appetitus ſenſiti i, quæ cum ſit cauſa directiua peccati, dicitur cauſa perficiens. Non ſic diabolus. qui proponit obiectum, & ſuadet, illud obiectum habere rationem boni. Si igitur voluntas perficit peccatum, per quod mors

3. Ethic. 3.

Deut. 32.

Oſeæ 9.

Prol. Met.
2. Poſt. 27.
In Prol. Met.

Digitized by Google

introiuit in orbem terrarum, diabolo proponente, & ſuadente.
Nihil igitur ex his a Deo conferente dona contra peccatum, &
contra mortem, quibus Adam non eſt benè vſus. Quem nam
ſtatum requirunt ſtatus gratiæ, & innocentiæ? Vtique ſtatum
vitæ ille quo ad animam; iſte quo ad corpus Nam anima, quæ
peccauerit, ipſa morietur. Et in quacunque hora comederis ex
eo, morte morieris, quia mutatur ſtatus a natura inſtituta ad
naturam deſtitutam. Cur igitur Hæretici ſcilicet Pelagiani, &
Cœleſtiani, Adamum ſiue peccaſſet, ſiue non peccaßet, moriturum
fuiſſe aiunt? Cum illa dona ad vitam fuerint donata? Et præ-
cipuè cum à Deo non fuerit peccatum, neq; mors? Iam.n.vidimus
à quibus iſta proueniunt, cum quibus Deus inimicitiam contra-
xit & audent dicere, Deum eſſe mortis auctorem? Et moderni hę-
retici, Deum eſſe cauſam peccati, & nos cogere ad peccandũ? Ma-
xima quidem eſt iſtorum blaſphemia, tollentes ipſius bonitatem,
deitatem, & omnia attributa diuina. Sed nil mirum, quia & in-
ſipiens dixit in corde ſuo, non eſt Deus. Corrupti ſunt, & abomina
biles facti ſunt in ſtudijs ſuis, quorum guttur ſepulchrũ patens eſt,
linguis ſuis doloſè agentes, neq; eſt timor Dei ante oculos eorũ Cor
rupti ſunt, et abominabiles facti ſunt in iniquitatibus, quoniã non
eſt in ore eorum veritas, cor eorũ vanum eſt. Nunquid iudices ſe-
quentes dęmoniũ de rebus diuinis, qui ex patre diabolo ſunt, et de-
ſideria illius perficere uolunt, quippe qui mẽdacij pater appellatur,
vt cũ loquatur mendaciũ ex proprijs loquitur, quę hæreſis à Simo
ne Mago ortum duxit, qui ſuorum ſcœlerum meritiſſimas luit pę
nas Et conſtituendus eſt iudex, à diabolo corruptus, ſicuti & alij
Horatius. *hæretici? Quomodo iudices? Audiamus, quid dicit Horatius.*
Malè verum examinat omnis.
Rom. 8. *Corruptus iudex Sed verus iudex D. Pau. ad Ro c.8. dicens. Mi-*
ſit Deus filium ſuũ in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato
damnauit peccatum in carne, quo caruit omni peccato, iuxta illud
1. Petri 2. *D Petri in 1. Epiſt.c.2. Qui peccatum non fecit nec inuentus eſt*
dolus in ore eius; qui de peccato damnauit peccatum in carne, de
humana videlicet peccatrice naturam peccatricem. Peccatricem di
1. Hypon. *co (inquit D. Aug. in lib. 1. Hypon.) non Deo authore, ſed homine*
delinquente. Carnem abſq; culpa ſuſcipiens, & hanc innoxiam
crucifigens peccatum, quod nos damnauerat per inobedientiam in
Adam terreno, in Adam cęleſti obediente damnatur qui mori vo-
luit, vt mortem captiuaret, & vinceret, qua de re pulchrè, deuoteq;
loquitur

loquitur Iſaias cap 53. dicens Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit, qui vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra, in quo Deus poſuit iniquitates omniũ noſtrum, qui iniquitates noſtras portauit, iuxta illud Pſal 128 Supra dorſum meum fabricauerunt peccatores, quæ pertulit, vt viuamus, iuxta illud D. Petri in 1. Epiſt c. 2. Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, vt peccatis mortui; iuſtitia viuamus, cuius liuore ſanati eſtis. Et ſi ſanitas. Ergo vita. Id præuidens Oſeas inquit cap 6. Viuificabit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit nos, & viuemus in conſpectu eius. Nam re vera per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum; & ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur, qui habet claues mortis, & inferni Apocal. c. 1. Et D. Pau. ad Rom. c 6. inquit. Chriſtum crucifixum fuiſſe, vt deſtruatur corpus peccati, cuius quidẽ peccati finis mors eſſe dicitur Quomodo igitur peccatum à Deo, ſicuti & mors qui per ſanguinis effuſionem pacificauit omnia ſiue quæ in cœlis, ſiue quę in terris ſunt? Vt propterea ſcriptum ſit apud Ezechielem cap. 18 Nolo mortem peccatoris; ſed magis vt conuertatur, & viuat Et eſt perinde ac ſi diceret inquit D. Auguſtinus, mortem nolo peccatoris, quam non feci, ſed ipſe eam ſibi dum in me prę uaricator extitiſſet, inuenit Sed reuertatur, & viuat, ideſt vitam miſerante recipiat, quam, ſe peccante perdiderat. Et ſi Chriſtus vicit mortem, iuxta illud Oſeæ cap 13. O mors ero mors tua Abſorta eſt mors in victoria 1. ad Corint. cap 15. Erubeſcant igitur, & conturbentur Hęretici, atq; conticeſcere diſcant, latrareq; deſinant contra res diuinas accuſantes perpetuò Deum de illorũ morte, & diabolum illorum patrẽ excuſantes, per cuius inuidiã mors introiuit in orbem terrarũ Sap 2. Et nõne videtis impÿ hæretici, vos facere Deũ peccatorẽ? Et præcipuè cũ dicant, cogere hominem ad peccandum, qui potius trahit hominem ad gloriam. prius trahens hominem ad cognitionem veritatis & ad gratiã, iuxta illud Pſ 83 gratiam, & gloriam dabit dominus Et non priuabit bonis eos, qui ambulant in innocentia, beatus homo, qui ſperat in te. Et Pſ 40 Me aũt propter innocentiã ſuſcepiſti. Et beatus homo, quem tu erudieris domine, & de lege tua docueris eum Pſ 93. Et non ne mors peccatorum peſſima; & pretioſa in conſpectu domini mors ſanctorum eius Pſ. 33 & 115? Neq; vertitur in dubium hæc conſequentia. Aliquis cogit hominẽ ad peccãdum. Ergo cogens peccat;

Iſaias 53. Pſal. 128. D. Petrus 1. Epiſt. 2. Oſeas 6. Rom. 6. Ezech. 18. Oſeas 13. 1. ad Cor. 15 Sapient. 2. Pſal. 83. Pſal. 40. Pſal. 93. Pſal. 33. 115.

quoniam perſuadet hominem ad peccandum. Ergo peccat, quia agentes, & conſentientes pari pœna puniuntur. Ergo magis perſuadentes. Ergo magis cogentes. Quod totũ per iuſtitię actus manifeſtatur. Vis.n. coactiua neceſſitatem violentiæ concernit ex parte præcipientis Etenim præcipit deformitatem, omnino alienam à ſua puritate; alioquin & quænam Dei iuſtitia? Ipſa.n ſine peccato eſt Et ſi vult peccatum vtiq; iniuſtus qui nihilominus iuſtus eſt, & iuſtitiam dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Peccatum autem iniuſtitiam cõcernit Vera etenim lex. Ergo nulla iniuſtitia. Eſt.n peccatum iniuſtitia, quia deuiatio à recta regula, ſe conformante cum recta ratione. Et iniuſtitia eſt recedere ab incõmutabili bono ad commutabile bonũ ſe conuertere, tanquam ad vltimum finẽ; nam tunc eſſet frui bonis, quibus vti debemus. Tũ quia Deus in nullo deficere poteſt, & peccare eſt deficere. Quomodo neq; Chriſtus, quia ſuppoſitum eſt diuinum, & illius opera ſunt attribuenda ſuppoſito diuino; quandoquidẽ actiones ſuppoſitorũ eſſe dicuntur, vt dicatur impeccabilis, quia Deus homo. Et rectè quidem quia humanitas Chriſti eſt inſtrumentũ verbo coniunctum, qũo, quod attribuitur Chriſto, verbo diuino attribuitur ſiquidẽ actiones, quæ inſtrumento attribuuntur præcipuè, & magis ſunt attribuendæ principali agenti, quod elicere poſſumus ex Scrip. de Cau. in propoſ 1 nam cauſa inſtrumentaria, & coniuncta, & ſeparata, a prima cauſa videtur habere efficaciam. Tum etiã, quia Chriſto gratia ſine menſura fuit collata. Quomodo igitur peccare poteſt Etenim gratia Chriſti non ratione entis ſed ratione gratiæ, eſt infinita, & habens gratiam ſine menſura, in peccatum incidere non poteſt. Gratia namq; ſine menſura peccato contradicit. Et quia anima Chriſti ab inſtanti ſuæ vnionis ad corpus fuit beata, fruens diuina eſſentia; quomodo ſuo fini erat coniuncta. Tum quia fuit perfecta regula infallibilis omnium actuum humanorum, quomodo dicebatur metrum. & menſura illorum. Vnde optimè dicit D Bonau in 3. ſent. diſt. 12 art. 2. q. 1. Plenitudinem gratiæ efficere ſecundum humanam naturam habere gratiam confirmationis, qua adeò liberum arbitrium confirmatur, vt nullo modo per culpam infirmari poſſit. Et quemadmodum beatus non poteſt damnari, ſic non poteſt preuaricari. Et vnio diuinę naturæ, & humanę, in vnitate perſonæ efficit, vt idiomata communicentur, & ipſa frangi non poteſt, & ſunt etiam ratione S. Thomę. Tum etiam, quia fuit Redemptor, & Saluator noſter, de quo ſcriptum

Pſal. — In Prol. Met. — Scriptor de Cau. in propoſ. 1. — 3. Sent. d. 12. art. 2. q. 1.

Digitized by Google

ſcriptum eſt ad Hæbreos cap.7. Talis decebat nobis, vt eſſet Pon- Ad Hebr. 7.
tifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus, &
excelſior cœlo factus. Et ſi perſona diuina, quomodo peccatum?
Audiamus quid clamauerint Seraphim alter ad alterum dicen-
tes Sanctus, Sanctus Sanctus dominus Deus exercituum, ple-
na eſt omnis terra gloria eius. Iſaiæ cap. 6. quod etiam dicebant Iſaiæ 6.
illa quatuor animalia in Apocalypſi cap.4. Hanc veritatem ma- Apocal.4.
nifeſtarunt inimici eius. Dixit Iudas Matth. cap 27. Peccaui, Matth.27.
tradens ſanguinem iuſtum. Et ibidem vxor Pilati miſit ad illum
dicens. Nihil tibi, & iuſto illi. Et Lucę 23. dixit latro in cruce: Lucæ 23.
Hic nihil mali geſſit. Et ibidem Centurio. Verè hic homo iuſtus Ibidem.
erat, & alij, videntes quæ fiebant, percutientes pectora ſua, reuer-
tebantur. Signum pœnitentiæ eorum, & innocentiæ Chriſti,
quam poſt ſuam acerbiſſimam paſſionem cognouerunt. Vnde di-
cit Boetius in libro de duabus naturis, & vna perſona Chriſti, Boet. de dua-
Chriſtum ex omni ſtatu aliquid aſſumpſiſſe: de ſtatu ante pec- bus Nat. &
catum innocentiam: de ſtatu poſt peccatum pœnam & de ſtatu vna Perſona
comprehenſionis peccandi impoſſibilitatem. Et quamuis habue- Chriſti.
rit illam potentiam, quam habent homines peccatores, cum aſſum-
pſerit omnia, quæ ſunt in natura noſtra, itaut non ſolum dicatur
perfectus Deus; ſed etiam perfectus homo eſt ex anima, & hu-
mana carne ſubſiſtens, itaut ex ſententia Damaſceni omnia, quę
in natura noſtra plantauit Deus, aſſumpſit Dei verbũ, qui etiam
dicit totum me aſſumpſit, vt me totum redimeret. Debemus igi-
tur fateri, Chriſtum aſſumpſiſſe illam potentiam, qua homines in-
cidunt in peccatum, & eſt humana voluntas, quæ eſt potentia ra-
tionalis animæ; quæ tamen ad peccatum non fuit ordinata quan-
doquidem potentia ad ipſum peccatum diminuit de plenitudine
libertatis, nam liberum arbitrium, peccando, deficit: at quoniam
gratiæ plenitudo reperitur in Chriſto, illa deordinatio, & defe-
ctus non tranſiuit in actum. Tum quia dicimus, Chriſtum eſſe
Deum hominem, & rectè quidem: nam ex ſententia Ariſt. in
prologo Metaphyſ. Actiones ſunt ſingularium. ſuppoſitum au- Prol. Metap.
tem eſt diuinum; vnus quidem eſt Chriſtus, non aſſumptione di-
uinitatis in carnem, ſed aſſumptione humanitatis in Deum, &
vnus vnitate perſonæ, vt habemus in Symbolo Athanaſij. Et tan- Athanaſij in
dem contra peruerſos hæreticos poteſt eſſe illud D. Ioannis in pri- Symb.
ma Epiſtola cap. 2. Filioli mei hæc ſcribo, vt non peccetis. Sed Epiſt.2.
& ſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Ieſum

Chriſtum, iuſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm; ſed etiam pro totius mundi. Omnis
Ibidem c. 3. *enim, qui facit peccatum, iniquitatem facit, & peccatum eſt iniquitas, & ſcitis, quia ille apparuit, vt peccata noſtra tolleret, & peccatum in eo non eſt; ſed qui facit peccatum ex diabolo eſt, quoniam ab initio diabolus peccat. Et in hoc apparuit filius Dei, vt diſſoluat opera diaboli. Ex quibus omnibus manifeſtum eſt contra hæreticos, neq; peccatum, neque mortem, illud conſequentem, eſſe a Deo, qui apud ipſos illorum auctor dicebatur, & impudentiſſimè, vt ſui moris fuit, dixiſſe Lutherum, Deum nos cogere ad peccandum. Quare ſi Adam non peccaſſet, neque pœnas omnes per præuaricationem delicti ſenſiſſet. Vnde neque mortem.*

Confirmatur, Adamum in ſtatu innocentiæ fuiſſe immortalem ex donis Dei.

IAm explicabatur, Deum amare hominem, qui amor illius bonitatem concernit, itaut ſicuti ad creationem rerum eius bonitatem pro ratione adducimus; ſic & ad amorem erga creaturas, nihil odio habens re vera eorum, quæ fecit. Vidit namque omnia, quæ fecerat, & erãt valdè bona, vt proſequatur amore omnia,
Sapient. 11. *quæ ſunt, Sapien cap. 11. Et Geneſis cap. 1. qui præcipuè in cha-*
Geneſ. 1. *ritate perpetua dilexit nos, quomodo neque in actu ſignato, neque in actu exercito nobis vult malum. Amare autem eſt alicui velle bonum, & ſi in actu exercito, ſignum amoris manifeſtari debet. Et ſi in hominibus, multo magis in Deum, iuxta illud, probatio amoris, exhibitio operis eſſe dicitur. Hoc animaduertens D. Ioan-*
1. Epiſt. c. 3. *nes in 1. Epiſtola ſcriptum reliquit. Filioli mei non diligamus verbo, neque lingua; ſed opere, & veritate. Et quid cognoſcimus ex donis? Gratiam, & liberalitatem donantis, ſi magna donat. Et nonne Deus liberaliſſimus, & omnium ditiſſimus? Abundantiſſimè igitur, creando, donauit. Primo amor eſt donum in quo omnia donantur. Quid quæſo eſt diligere? Affectu immo potius*
Pſal. 8. *effectu explicatur. Videamus affectum. Dicitur enim Pſal. 8. Quid eſt homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam viſitas eum? Perpendamus amoris effectum. Minuiſti eum paulo-*

Digitized by Google

paulominus ab angelis, gloria, & bonore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Neque amor auaritiam cognoſcit in rem amatam, quæ in Deum cadere non valet. Et ditiſſimus in omnes, qui inuocant illum, quam veritatem expreſſit Scriptor de Cauſis in propoſitione uigeſimaprima, dicens. Primus eſt diues per ſeipſum, & eſt diues magis. O nia enim illo indigent, ſuper omnia influente, ſuper que nulla ſit influxio; alioquin illa ſumma perfectione careret, quam volunt Philoſophi in ipſo reperiri 5. Metaphyſ part. 21. De quo dicit Dyoniſius vniuerſaliſſimè eſſe perfectum, cum omnium perfectiones in ſe excellentiſſimè contineat, in omnibus influens ſuas bonitates inceſſabili largitione. Tum quia Deus eſt magnificus, & qui magnificus, liberalis continuo eſt 4. Ethic cap. 12. & de magnificentia Dei dicitur magnificus in ſanctitate, & Pſal. 56. magnificata eſt vſque ad cœlos miſericordia tua, quoniam magnificè fecit. Et non ne reſpectu amoris, ſuę liberalitatis, & diuitiarum in primo parente magnificè fecit? Si amor eſt in quo alia donantur Ex quibus colligitur, primum parentem fuiſſe creatum in gratia, quod quidem hoc modo deducitur. Adam fuit capax illius gratiæ. Deus illum amat, & ille amor amicitiam concernit, quomodo igitur non donauit illi ea, quæ ſpectant ad amicitiam? Amat Deus inanimata amore concupiſcentię, quibus confert naturalia dona propter hominem, ſicuti & cæteris creaturis: nam cum conferat formam, conſequenter ea largitur omnibus, quæ formam conſequuntur. Maius igitur bonum confert rationali creaturæ, quàm cęteris, ratione carentibus; alioquin poterat dicere primus parens. Deus ſuppoſita creatione, ea mihi contuliſti, quæ naturaliter ſtatui animæ meæ conueniunt, cum des igni formam, illam conferendo, confers etiam caliditatem, quomodo tua liberalitas cognoſcitur tantum in creando creaturam rationis participem? Actiones etenim, & proprietates non diuerſantur, niſi per eſſentias diuerſas, ſicuti & proprietates, formas ſequentes: nam per formæ abſtractionem primò, & per ſe deſtruitur id, cuius eſt forma; quod & per ablationes proprietatum pręſtatur; ſed non primò 9. Metaph. com. 7. & 8. eiuſdem com. 5. & ad hoc concurrit materia, iuxta illud Ariſtotelis in 2. de Ani part 94. carne molles apti mente: duri, inepti quomodo illi ingenio pollent, ſed non iſti. Teſtantur hoc apes, & formicæ, alijs animalibus prudentiores, ex prologo Metaph. Nam

de Cau. propoſ. 21.

5. Metap. 21.

4. Ethic. 12.

Pſal. 56.

9. Metap. c. 7

8. Eiuſ. c. 5.

1. Poſt 9.

2. de Aīa 94.

In Prol. Metaph.

*cicadæ ad illa animalia collatione facta, nobis indicant. Teſtan-
tur animalia ſanguine prędita fibris, & animalia fibris carentia;
cum illa ad timores procliuia dicantur: iſta verò ex effectu fero-*
2. de partib. *citate gaudent ex Ariſtotele in 2. de Partib. Anim. Et homines*
c. 2.3. *ex diuerſitate complexionum, quibus de rebus verba facit Ariſto-*
Prob. ſeſ. 30. *teles in Problemmatibus ſect. 30. Problem. 1. Non enim omnis*
prob. 1. *ſanguis concreſcit, à quo tanquam à materia diuerſitates comple-
xionum proueniunt. Vnde non auferuntur iſtæ proprietates, con-
ſequentes formam, & apendices materiæ: qua ratione ab homi-
ne propenſio ad riſum, & diſcurſus auferri non poſſunt. Sed do-
nando Deus amorem, qui eſt amicitiæ, donat & gratiam, gratum
facientem; quippè cum amor ille ſit amor amicitiæ, & non concu-
piſcentię. Et horum ratio eſt, quia inter amorem Dei hominis
interuenit charitas. Et hoc fundamentum in hoc habere dicitur,
quia amicitia dicit relationem reciprocam inter diligentem, &
dilectum. Videt Deus, hominem eſſe illius creaturam, illum
amat. Cognoſcit homo, ſe eſſe illius creaturam, & omnia illius
bona eſſe à Deo, illum redamat, quomodo inter hominem, &
Deum amor amicitiæ interuenit. Et quomodo iſte amor abſque
gratiæ interuentu? Et eò potiſſimùm, quia ex parte ſubiecti eſt
capacitas ad recipiendum, & ex parte Dei ad conferendum.
Quia liberalis & diues. Donum namque animæ proportiona-
tum eſt gratia, aut ſaltim eſt in potentia obedientiali, quæ ſine
gratia mortua eſt. Vidit Deus Adamum eo modo quo illi creauit.
Ergo ſine peccato, & quia gratia peccato contrariatur. Cur igi-
tur in gratia non eſt creatus? Et præſertim, quia à primo in-
ſtanti fuit capax gratiæ, obicem non ponens. Et huius ſenten-
tiæ ſemper fuit D. Thomas, vt videre eſt in prima parte ſum.*
1. part. q. 95. *quæſt. 95. art. 1. Et alibi ſæpe. Neq; de liberalitate Dei quicquam*
Pſal. 144. *eſt dubitandum, iuxta illud Pſal. 44. Aperis tu manum tuam, &
imples omne animal benedictione, & recta ratione, quia ſuauis
dominus vniuerſis, & miſerationes eius ſuper omnia opera eius,*
Pſal. 144. *quomodo dat eſcam illorum in tempore opportuno Pſal. 144. Et*
Iac. c. 1. *Iacobi cap. 1. Omne datum optimum, & omne donum perfectum
deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. Attendamus Dei li-*
Ibidem. *beralitatem ex illo eiuſdem Iacobi cap. 1. Si quis veſtrum indi-
get ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter. Et*
Ioan. 10. *apud Ioan. cap. 10. ſcriptum eſt de Chriſto. Ego veni, vt vitam*
Lucæ 7. *habeant, & abundantius habeant, ſecundum illud Lucæ cap. 7.*

Men-

Digitized by Google

Menſuram bonam, confertam, coagitatam,& ſuperfluentem dabunt in ſinum veſtrum, prēmians vltra condignum,quod manifeſtum eſt in peccatore, qui ad ipſum conuertitur recipiente duplicia pro omnibus peccatis ſuis Iſaiæ cap.40. Scilicet gratiam, & gloriam ſecundum illud Pſal 35. gratiam,& gloriam dabit dominus. Et non immeritò,quia quo ad noſtrum intelligendi modum prioritate excedit, & principalior eſt miſericordia illius, quam iuſtitia, quomodo dicimus miſericordiam eſſe illius proprietatem: requiritur namq. re vera aliquid in peccatore, dum in eo iuſtitia exercetur,& eſt peccatum, cadens ſub illius iuſtitia vindicatiua, quo inimicitia ſupponitur inter Deum,& hominem peccatorem. Secundum illud Pſal 88. Si iuſtitias meas profanauerint, & mandata mea non cuſtodierint: Viſitabo in virga iniquitates eorum,& in verberibus peccata eorum. Sua enim eſt vltio,& vindictam retribuit in hoſtes, & vltio peccatum ſupponit, qua de re optimè loquitur Ezechiel in cap. 28. Sed quo ad miſericordiam requiritur illius clementia,qui & appellatur pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis; nunquam verò pater iuſtitiæ. Quomodo verum eſt dicere, ex diuerſis prouenire illius iuſtitiam, & miſericordiam,illam ex peccatis: hanc vero ex Dei benignitate. Et quæ nam maior liberalitas? Quis igitur dubitat,donando primo parenti alia dona à donis naturalibus,hanc Dei liberalitatem non fuiſſe expertum? Donauit dona Spiritus Sancti Apoſtolis,immo & Spirit.Sanct. venit ſuper diſcipulos in linguis igneis, vt illos redderet ſanctos.Scriptum eſt enim Ioan cap.14. de patre, & filio, ad eum veniemus. & manſionem apud Deum faciemus. Et ſi filius datus eſt nobis Iſaiē 9. iuxta illud Ioan.16. Exiui à patre, & veni in mundum, cur non & hoc conuenit Spiritui Sancto? Scriptum eſt enim Ioan. 17. Si non abiero, paraclitus non veniet ad vos; ſi autem abiero, mittam eum ad vos, quòd factum fuit, vt omnem veritatem illos doceret, iuxta illud Ioannis 14. Paraclitus Spiritus Sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quēcunque dixero vobis, qui de cœlo miſſus eſt 1.Petri cap.5. & D.Paulus ad Rom. cap. 5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum;qui datus eſt nobis,qui datus eſt ratione ſanctitatis. Modus autem quomodo datus eſt habetur in lib. Actuum Apoſtolorum cap.2. quo in loco vtitur prophetia Ioelis c.2 Effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem,et Iſa.44.Effundā Spiritum meum

Iſaias 40. Pſal. 35. Deut.32. Ezech.28. 2. ad Cor. 1. Ioan. 14. Idem 16. Ibidem 17. Idem 14. 1. Petri 5. Ioelis 2.

meum ſuper ſemen tuum. Et iſta miſſio, quæ eſt habitudo miſſi ad mittentem, ab alio ſecundum originem procedens eſt miſſi, inquam tum mittitur ab eo, à quo procedit, eo modo, quo flores ab arbore, vt ſanctificetur illud, ad quem mittitur.

Sed iudicandum eſt, Adamum nobiliſſimæ conditionis, à Deo creatum, & amatum, non fuiſſe minoris conditionis, quam cęteri homines, quibus datur Spiritus Sanctus, & illius dona ex conſequenti. Quid igitur prohibet dicere, eſſe creatum in gratia, quod etiam dicendum eſt de Angelis, homines quo ad naturam excedentibus? In quibus dicimus, eſſe Deum, ſicut cognitum in cognoſcente, & amatum in amante. Credendum enim eſt, fuiſſe creatum iuſtum. Vnde dicendum eſt, in inſtanti ſuę creationis illū donatum fuiſſe gratiam gratū facientem; cum nulla inter Deum, & hominem eſſet inimicitia contracta, quæ quidem quoddam donum dicitur, per quod amicitia inter hominem, & Deum contrahitur. Non enim eſt dicendum, fuiſſe tantùm in puris naturalibus creatum Adamum, ſicuti cetera creaturæ, quoniam in ipſo vigebat ſanctitas, quæ eſt per gratiam, gratum facientem, vt non derogemus liberalitati, amicitiæ, donis, & diuitijs diuinis. Et totum hoc recta ratione. Erat re vera melioris conditionis ſicuti etiam creatus eſt quàm ſint modo Gentiles Philoſophi, qui cognoſcunt, & amant Deum cognitione, & amore naturali, in quem quidem feruntur ſicuti in naturalem finem. Cum igitur fide careant, non eſt in eis, niſi eo modo, quo amant, at cognoſcunt, ſicuti Chriſtus ſe manifeſtauit diſcipulis ad modum peregrini. Sed tunc re vera non mittitur, quo ad miſſionem inuiſibilem, quia hoc modo ſemper mittitur ad ſanctificandum, quod quidem præſtatur gratia gratum faciente. Neque perfectè in creatura reperitur ſicut cognitum in cognoſcente, neq; vt amatum in amante niſi per cognitionem fidei, & amorem charitatis, quo modo dicitur eſſe in illo, ſicut in templo, iuxta illud D. Pauli in prima
1. ad Cor. 3. *Epiſt. ad Corinth cap. 3. An neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Sanctus habitat in vobis? Et templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Neq; mirum de Adamo, quia fuit iuſtus creatus, qui ex fide viuit. Neque eſt dicendum, Adamum habitualiter in inſtanti ſuæ creationis tantùm diligere Deum; ſed etiam actualiter ex charitate ratione iam dicta amicitiæ, & in iſtis ex Theologorum ſententia reperitur Spiritus Sanctus, & ex conſequenti illius dona, quemadmodum cibus in ore illius qui comedit:*

in

in alijs verò, qui ſolum habitualiter diligunt ſicuti in ore illius, qui incæpit maſticare. Quare in gratia creatus fuit Adam. Et hanc ſententiam ſequitur D. Auguſtinus in lib. 12. de Ciuitate Dei cap. 9. dicens. Deum fuiſſe in homine, ſimul condens naturam, & largiens gratiam. Vnde illa dona ſupernaturalia fuerunt donata, & inter cætera iuſtitia originalis & ſanctitas quæ per peccatum amiſit, ſtatum, & conditionem perdens, & illam iuſtitiam originalem nunquam adinuenit. ſicuti gratiam per pœnitentiam recuperauit, à qua quidem iuſtitia ipſe, & ſui poſteri immortalitatem erant conſecuturi, qui peccando imperio mortis fuerunt ſubiecti. Et illud donum ſuæ poſteritati erat transfundendum, ſi in peccatum non incidiſſet per quod innocentiam amiſerunt. Neque amplius appellabatur ſtatus ille ſtatus naturæ inſtitutæ; ſed deſtitutæ, qui propterea in puris naturalibus relictus, interitui fuit ſubiectus, ſicuti & cætera animalia quomodo animalium brutorum, & hominum vnus eſſe dicitur interitus, qui per peccatum illis ſimiles redditi ſunt: Et hoc nos docet Concilium Tridentinum ſeſſ 5. can. 1 Scilicet omnes homines in Adæ præuaricatione innocentiam perdidiſſe, factos immundos. Et in eadem ſeſſ. can. 2. ſcriptum eſt. Si quis Adæ preuaricationem ſibi ſoli, & non eius propagini aſſerat nocuiſſe, & acceptam à Deo ſanctitatem, & iuſtitiam, in qua conſtitutus fuerat, amiſiſſe, anathema ſit. Dona igitur illa fuerunt ſupernaturalia, & rectè quidem; quoniam naturalia dona, neque diabolo, neque primo parenti per peccati perpetrationem fuerunt ablata. Creauit namque Deus hominem rectum, illum virtute veſtiens. Eccleſ. cap. 7. Et Sapien. 2. Creauit Deus hominem inexterminabilem, ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam fecit illum, Geneſ. 1. Ex quibus colligitur, in puris naturalibus non fuiſſe creatum; ſed in gratia, & ex conſequenti media ſupernaturalia fuiſſe collata, quibus finem ſupernaturalem conſequi poſſet. Media ſiquidem cum fine debitam proportionem habere debent. Sed illa dona cum peccato ſtare non valent, per quod mors in orbem terrarum introducta eſt, & in omnes homines pertranſijt, in quo omnes peccauerunt, vt ad Corint. in prima Epiſt cap. 15. ſcriptum reliquit D. Paulus. Si quis enim per commiſſam culpam, aliquo beneficio priuetur, quod antea ſibi ſuiſq; poſteris collatum fuit: quis non videt, illi collatum beneficium auferri, & pœnam pati ratione commiſſæ culpæ? Neque hic deſinit caſtigatio; ſed donũ ſuis poſteris aufertur, quod

12. de Ciuit. Dei c. 9.

Conc. Trid. ſeſſ. 5. can. 1.

Ibidẽ can. 2.

Eccleſ. 7.

Sapient 2.

Geneſ. 1.

1. ad Cor. 15

quidem

Digitized by Google

quidem notum eſt in parentibus, committentibus crimen læſæ maieſtatis. Et quoniam iuſtitia originalis in prima inſtitutione primo parenti collata fuit, vtiq; hoc beneficium illi fuit collatum, vt quamdiu illius anima Deo eſſet ſubiecta, & vires inferiores animæ rationali, corpusq; animæ, donum originalis iuſtitiæ permaneret. & ſubiectio corporis ad animam. Et ſic inferiorum virium ad rationem ſubiectio non erat naturalis, quia nulla eſſet amiſſio per peccatum, ſicuti naturalia dona per illud non auferuntur; ſed ſecundum ſupernaturale donum gratiæ. Non enim eſt dicendum, effectum maiorem habere efficaciam, & potentiorem eſſe ſua cauſa. Et ex hoc confirmatur, quia peccatum gratiæ impedimentū eſſe dicitur, cum ponatur obex a quo Adam in ſtatu innocentiæ fuit immunis. Et cum Dei perfecta ſint opera, creaueritq; illum beatitudinis capacem, ad illam, niſi per gratiam peruenire non poterat. Conſecutus eſt ergo a principio gratiam, quam per malum vſum liberi arbitrij perdidit, quam pœnitens conſecutus eſt; ſed nunquam originalem iuſtitiam, quę ſine gratia eſſe non poteſt; cum tamen gratia ſine illa eſſe poſſit Sic igitur mortalitas ex peccato, per quod iuſtitia originalis ablata eſt, à cuius priuatione interitus prouenit ratione diſſonantiæ, quæ perpetua eſſe non poteſt. Ergo ſtatus iuſtitiæ originalis abſque peccato erat, à qua immortalitas originem ducebat. Ergo in illo ſtatu Adam erat immortalis. Adamum autem habuiſſe omnes virtutes in illo ſtatu, manifeſtat nobis D. Thomas in Prima Par-
1. part. ſum. *te Summę q. 95. art. 3. quam ſententiam ſubſtinet etiam D. Au-*
q. 95. art. 3. *guſtinus contra Iudeos, Paganos & Arrianos, dicens. Princeps vitiorum vicit Adamum de luto terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia armatum, temperantia compoſitum, charitate ſplendidum, & charitas eſt vinculum perfectionis. Talis namque erat primi ſtatus rectitudo, vt ratio diceretur Deo ſubiecta, & inferiores vires rationi. Et virtutes nihil aliud ſunt, quam perfectiones quædam, quibus ratio ordinatur in Deum, & inferiores vires ſecundum regulam rationis, & charitas, & iuſtitia nullam imperfectionem important, quæ fuerunt in primo parente in primo illo ſtatu, in quo creatus eſt, & quantum ad habitum, & quantum ad actum, quod etiam dicitur de fide. Sed non omnes virtutes, quantum ad actum; quoniam virtutes, aliquam imperfectionem concernentes, ſecundum habitum, minimè verò ſecūdum actum, vt manifeſtum eſt de pœnitentia, & miſericordia, cum*

illi

illi ſtatui repugnent & dolor, & culpa, & miſeria. Quod non dicitur de virtutibus moralibus, circa paſſionem verſantibus, vt temperantia, & fortitudo, quę vtroq; modo in Adamo reperiebantur, vt inquit D. Thomas in Prima Parte Summæ q.95.artic.3. Nullum igitur malum in Adamo, ſed omne bonum, ſuæ naturæ proportionatum. Ergo creatus fuit in gratia, quod etiam manifeſtatur ibidem in quæſt.100. de pueris, qui cum nati fuiſſent in iuſtitia originali, fuiſſent nati cum gratia. 1. part. ſum q.95. art 3. Ibid. q. 100. art. 1.

Neq; dicatur in primo parente ad gratiam eſſe diſpoſitionem, quæ ad formæ introductionem requiritur; ſiquidem tunc eſt diſpoſitio, quando agens eſt particulare, determinatam habens virtutem. Agens verò vniuerſale infinitam habet virtutem, cui omnia obediunt, nihil voluntati, & potentiæ ſuæ reſiſtens. Et ſecundum ſententiam Sancti Thomæ homini, quando creatus eſt, gratia eſt collata per liberi arbitrij diſpoſitionem: liberum namque arbitrium, à Deo motum, atq; excitatum illi cooperatur, aſſentiendo, vt ſit cauſa motiua, ad hoc, vt gratiam iuſtificationis conſequatur, quomodo ſe diſponit, & præparat, & ſi velit, diſſentire poteſt: nam non eſt veluti quid inanime, nihil agens, & ex conſequenti non ſe habet merè paſſiuè ex Concilio Tridentino ſeſſ. 6.cap.6. Et ſi quis aliter ſentiat, anathema ſit, inquit Concilium. Vnde dicẽdum eſt, Adamum in principio ſuæ creationis ad Deum conuerſum, gratiam fuiſſe conſecutum. Et in Prima Parte Summę quæſt.95 art 1. ad 5. inquit Sanctus Doctor. Cum motus voluntatis ſit continuus, nihil prohibet etiam in primo inſtanti ſuæ creationis, primum hominem gratiæ conſenſiſſe, vt ſimul ſit diſpoſitio liberi arbitrij, & gratiæ infuſio Et hæc eſt opinio D. Thomæ de iuſtificatione impij, quę fit in inſtanti 1.2.quæſt.113.art.7. & 8. Ex qua quidem doctrina manifeſtum redditur, quod ſupra dicebatur. Nam iuſtificatio impij fit per gratiam Spiritus Sancti, totaq; illius iuſtificatio fit per gratię infuſionem, & originaliter in illius infuſione conſiſtit, quoniam per illam liberum arbitrium mouetur, & culpa remittitur. Sed infuſio gratię fit in inſtanti; ſiquidem aliquam formam non imprimi in ſubiecto ſubito, prouenit, quoniam ſubiectum non eſt diſpoſitum, quę diſpoſitio fit in tempore. Agens autem naturale ſubitò diſponere non poteſt, quoniam eſt reſiſtentia ex parte materię ad virtutem agentis, finitæ virtutis exiſtentis. Sed non ita eſt dicendum de virtute diuina, quæ, cum ſit infinita, poteſt quamtunque materiam Conc. Trid. ſeſs 6. cap.6. 1.part. q 95. art. 1. ad 5. 1.2.q.113.artic.7. 8.

creatam

Digitized by Google

creatam in inſtanti ad formam diſponere, & multo magis liberum hominis arbitrium, cuius motus poteſt eſſe inſtantaneus ſecundum naturam. Et in octauo articulo illius quæſtionis inquit Sanctus Doctor, quatuor ad iuſtificationem requiri, quæ tempore ſimul ſunt, cum iuſtificatio impij non ſit ſucceſſiua; ſed ordine naturę verum eſt, vnum alterum antecedere. Primum eſt gratiæ infuſio. Secundum eſt motus liberi arbitrij in Deum. Tertium eſt motus liberi arbitrij in peccatum. Quartum eſt remiſſio culpæ; ſed reſpectu cauſæ diſpoſitiuæ diſpoſitio præcedit. Nam in materia diſpoſitio conſideratur, ſeu potentia remota, vel propinqua, quam reſpicit agens; quomodo magis redditur apta ad recipiendam formam, quemadmodum & agens naturale ad eliciendam. Sed eſt animaduertendum, gratiam duobus modis conſiderari poſſe, ſemel inquantum eſt donum Dei habituale. Secundò inquantum eſt auxilium Dei, animam ad bonum mouentis. Primo modo ad gratiam requiritur aliqua præparatio; quandoquidem nulla forma poteſt eſſe, niſi in materia diſpoſita; quomodo intelligitur illud Regum .cap 4. Præparate corda veſtra domino. Et Amos cap. 4. Præparare in occurſum Dei tui. Secundo modo nulla præparatio requiritur ex parte hominis, quaſi præueniens diuinum auxilium; ſed quæcunque præparatio eſt in homine, eſt ex auxilio Dei, ad bonum animam mouentis, & ſecundum hoc ipſe bonus motus liberi arbitrij, à Deo moti, quo quis ad gratiam præparatur, eſt actus liberi arbitrij, quomodo à Deo præparatur. Quam veritatem determinat Sanctus Thomas de Veritate quæſt. 28. art. 8 dicens. Si ordo naturæ attendatur ſecundum rationem cauſæ materialis, ſic motus liberi arbitrij præcedit naturaliter gratiæ infuſionem, ſicuti diſpoſitio materialis formam: At econtra ſi attendatur ſecundum rationem cauſæ formalis; quod etiam dicitur de rebus naturalibus: quippe cum diſpoſitio eſt neceſſitas ad formam ratione cauſæ materialis; præcedit namque ſubſtantialem formam ratione cauſę materialis, cum diſpoſitio ſe teneat ex parte materiæ; ſed ex parte cauſæ formalis, forma ſubſtantialis eſt prior, inquantum materiam perficit, & accidentia materialia. Et Deus in genere cauſæ efficientis gratiam infundit, per quam mouetur liberum arbitrium ad illius dilectionem, & in peccatore ad peccati deteſtationem; quamuis in genere cauſæ materialis prius expellatur peccatum, & prius ſunt actus noſtri, per quos ad gratiam præparamur.

Ibid. art. 8.
1. Reg. c. 4.
Amos 4.
De Ver. q. 28 art. 8.

Digitized by Google

ramur. Vnde eſt illud Prouerb 16. Hominis eſt præparare animam. Et Caiet in 1.2.q.113 art.8. inquit gratiam per modum naturę operari,& per modum liberi arbitrij;ideo infuſio gratiæ gratum facientis,inquãtum operatur per modum liberi arbitrij,illud gratuitè mouet ad formę eductionem & ad diſpoſitionem, & ſic præuenit eoſdem,vt informatos gratia,& ipſam gratiam vt gratum facientem;quomodo Deus ſimul,& vnica actione infundendo gratiam, gratuitè mouet per liberum arbitrium hominem ad gratiam: quoniã in vſu liberi arbitrij homo redditur ſubiectum præparatum,& coaptatum gratiæ. Et hanc eſſe ſententiam Angelici Doctoris patet in 2.q 112 art.2. ad primum,dicentis Præparatio hominis ad gratiam habendam quædam eſt ſimul cum infuſione gratiæ & talis operatio eſt meritoria non gratię, quæ iam habetur ſed gloriæ,quę non habetur. Alia eſt præparatio gratiæ imperfecta, quę aliquando præcedit donum gratiæ gratum facientis; quæ tamen eſt à Deo mouente quæ ad meritum non ſufficit, nondum exiſtente homine per gratiam iuſtificato; cum nullum meritum poſſit eſſe, niſi ex gratia. Et totum hoc ex ſcriptura confirmari poteſt. Scriptum eſt enim in lib. Eccleſ cap.11. Facilè eſt in oculis Dei ſubitò honeſtare pauperem. Fuit igitur primus parens creatus in gratia, quæ in creatione collata fuit propter liberi arbitrij diſpoſitionem,ſicuti & Angelis & Chriſto domino in primo inſtanti ſuæ conceptionis. 3 Parte Sum.quęſt.34. art.3 Diſtinguit namque Doctor meus duplicem eſſe iuſtificationem; adultorum, qui per proprium actum iuſtificantur, & puerorum qui nõ per proprium actum fidei; ſed per fidem parentum, & Eccleſiæ,atq; per meritũ Chriſti, iuſtificationẽ conſequuntur: nam Chriſtus concurrit,inquantum Deus, & inquantum homo: hoc ſecundo modo concurrens, inquantum eſt cauſa inſtrumentalis coniuncta,& anima quæ recipit. Deus autem excitat voluntatem, & homo faciendo quod in ſe eſt,gratiam à Deo conſequitur. Prima iſtam in perfectione excedit ſicuti actus habitu eſt perfectior. Ergo,cum illius ſanctificatio ſit perfectiſſima, ſequitur, eſſe ſanctificationem per modum liberi arbitrij in Deum. Gratiam tamen, peccando Adam, amiſit, cum noluerit, mentem ſuam diuinæ voluntati ſubijcere,factaque eſt diſſonantia inter ſuperiores, & inferiores virtutes; quo pacto carnalis appetitus contra rationem rebellis redditus eſt, cui corpus ſubiectum eſſe noluit; & propterea corporales defectus, & tandem mors, illumque harmonicam

Prouerb 16. Caiet. 1.2 q. 113. art.8. 1.2. q. 112. art. 2. Eccleſ. 11. 3.part q.34. art. 3.

nicum concentum, qui ante peccatum perſentiebatur, diabolus in diſſonantiam vertit; vt dicere potuerint primi parentes, lachrymas effundendo, verſa eſt in luctum cithara noſtra. Et per peccatum cum dona illa eſſent ablata, humana natura ſæuiſſimum vulnus paſſa eſt, quod ad interitum vſque & Adamum, & ſuos poſteros perduxit. Cumq; dona eſſent ablata, & quæ dona illa conſequuntur, amiſit, & inter cætera immortalitate priuatus, eſt mortalis redditus, quia deſtitutus, relictusq; eſt in puris naturalibus. Et quamuis gratia gratum faciens, & originalis iuſtitia dona ſupernaturalia dicantur, mihi illorum opinio arridet, qui dicunt, realiter inter ſe diſtingui, & non ſola ratione. Eſt namque iuſtitia originalis habitus humanæ naturę: nam ſi primus parens in peccatum non incidiſſet, filios, iuſtitia originali præditos, genuiſſet, vt manifeſtum ſit, à iuſtitia originali naturam aſpici; ſed non ſic gratia gratum faciens, quę perſonam aſpicere videtur. Totum hoc rei euentus declarat; ſiquidem verum eſt dicere, originale peccatum naturę peccatum eſſe appellandum: actuale verò perſonæ. Et primus parens peccando, quod quidem peccatum ad poſteros tranſmiſſum eſt, quid ſibi, & ſuis poſteris amiſit? Re vera iuſtitiam originalem ſanctitatem & gratiam; ſed per pœnitentiam originalem iuſtitiam non recuperauit, omnino ſibi, & ſuis poſteris amiſſam; ſicuti ſibi ſanctitatem, & gratiam recuperauit. Tum quia gratia, & iuſtitia originalis diuerſimodè ad Deum ordinem habere videntur; iuſtitia illa, inquantum eſt finis naturalis; gratia verò ad ipſum, inquantum eſt finis ſupernaturalis. Præterea. Illa cum peccato permanere poteſt; at nullo modo gratia gratum faciens. Contraria enim ſunt illa, quæ mutuo ſe expellunt, quod quidem eſt intelligendum reſpectu hominis, qui iam peccatum perpetrauit. Confirmatur ex ſententia quorundam Theologorum, quia Eua poſt peccatum commiſſum, adhuc in iuſtitia originali permanebat: ſiquidem cum nuda eſſet, erubeſcentiam non patiebatur, ſicuti primus parens paſſus eſt, ſtatim vt in peccatum incidit, à qua, poſt ſui viri peccatum, correpta eſt. Vnde illorum ſententia digna eſt, quę commendetur, qui arbitrati ſunt, iuſtitiam originalem, & gratiam non identificari; ſed eſſe veluti radicem iuſtitiæ originalis, inquantum ſubdit ſupremum hominis Deo: Et eſt doctrina Caietani in 1. part quæſt. 95. art. 1. Et D. Tho. quæſt. 100. art. 1. ad 2. Et propterea Adam creatus eſt in iuſtitia originali, & in gratia,

1. part. q. 95. art. 1. Et D. Thom. q. 100. art. 1. ad 2.

quaſi

quaſi iuſtitia originalis fuerit gratia gratis data, fundata ſuper gratiam gratum facientem, quæ conceſſa eſt vſque ad peccatum exckuſiuè, ſiue fuerit cum gratia gratum faciente, ſiue non. Et Caietanus dicit, quod per primum peccatum in mente Euæ ſiue in opere, amiſſa gratia, eſt etiam amiſſa iuſtitia originalis, non ſimpliciter, ideſt totaliter, ſed quo ad aliquid, ſcilicet quo ad effectus ſupernaturales, quoniam ſimpliciter erat adimenda, quouſq; primus parens in peccatum incideret. Et illa opinio ex hoc confirmari poteſt, quia iuſtitia originalis gratuitum donum humanæ naturæ appellatur. Et tota natura in viro, & muliere reperitur; ſed potiſſimum in viro; quandoquidem in generatione, cum ſit principium vnde motus, habet rationem cauſæ efficientis. Et illam opinionem ſubſtinent Caietanus in Prima Parte Summæ quæſt.95. art.2. Et Ferrarienſis in 4. Contra Gentes cap. 52. Et re vera eſt ſententia D. Thomæ Et hoc iuſtitiæ originalis donum deſeruiebat, vt eſſet auxilium, quo homo ab omnibus defectibus præſeruaretur, quod quidem in peccatum incidendo Adam, ſibi, & ſuis poſteris amiſit, quippe quod donum naturæ nuncupatur, quo ſui poſteri eſſent gauiſi, ſtante originali iuſtitia, quæ Deum pro fine habebat quod cum eſſet ſupernaturale donum a ſupremo, ſupernaturaliq; donatore elargitum eſt, ſicuti & gratia; ſed primum donum naturam primo, & per ſe aſpiciens, ad Deum erat ordinatum, tanquam ad finem naturalem: gratia verò perſonam aſpiciens primo, & per ſe ad eundem, tanquam ad finem ſupernaturalem. Ex quibus ſequitur, hominem non fuiſſe à Deo creatum, ſicuti nunc generatur, pronum ad malum pœnis, interituique ſubiectum, qui ante peccatum ratione illius doni, & eſt originalis iuſtitia, immortalis reddebatur. In illo namq; ſtatu nulla erat diſſentio; ſed ſumma pax percipiebatur; ſed poſt perpetratum peccatum diſſentiones: vnde & ingens bellum inſurrexit; pax euanuit, anima gratia priuata eſt, quam poſtea per pœnitentiam recuperauit; ſed non fœliciſſimum illum ſtatum, in quo innocentem vitam ducebat, neque iuſtitiam originalem naturaq; vulnerata remanſit vulnere peſſimo, illum, omneſq; ſuos poſteros perducente in omnes miſerias, & tandem vſque ad interitum. Verum etenim eſt dicere, pœnitentiam eſſe motum liberi arbitrij, non concurrentis merè paſſiuè ad gratiam, a Deo moti ratione illius finis, qui quidem actus intentionẽ, & remiſſionem ſuſcipit quemadmodum & gratia; quandoquidem inter ſpirituales qualitates

1 part. q.95. art. 2. Ferr 4 cōtra Gent. cap.52

nicum concentum, qui ante peccatum perſentiebatur, diabolus in diſſonantiam vertit; vt dicere potuerint primi parentes, lachrymas effundendo, verſa eſt in luctum cithara noſtra. Et per peccatum cum dona illa eſſent ablata, humana natura ſæuiſſimum vulnus paſſa eſt, quod ad interitum vſque & Adamum, & ſuos poſteros perduxit. Cumq; dona eſſent ablata, & quæ dona illa conſequuntur, amiſit, & inter cætera immortalitate priuatus, eſt mortalis redditus, quia deſtitutus, relictusq; eſt in puris naturalibus. Et quamuis gratia gratum faciens, & originalis iuſtitia dona ſupernaturalia dicantur, mihi illorum opinio arridet, qui dicunt, realiter inter ſe diſtingui, & non ſola ratione. Eſt namque iuſtitia originalis habitus humanæ naturę: nam ſi primus parens in peccatum non incidiſſet, filios, iuſtitia originali praeditos, genuiſſet, vt manifeſtum ſit, à iuſtitia originali naturam aſpici; ſed non ſic gratia gratum faciens, quę perſonam aſpicere videtur. Totum hoc rei euentus declarat; ſiquidem verum eſt dicere, originale peccatum naturę peccatum eſſe appellandum: actuale verò perſonæ. Et primus parens peccando, quod quidem peccatum ad poſteros tranſmiſſum eſt, quid ſibi, & ſuis poſteris amiſit? Re vera iuſtitiam originalem ſanctitatem & gratiam; ſed per pœnitentiam originalem iuſtitiam non recuperauit, omnino ſibi, & ſuis poſteris amiſſam; ſicuti ſibi ſanctitatem, & gratiam recuperauit. Tum quia gratia, & iuſtitia originalis diuerſimodè ad Deum ordinem habere videntur; iuſtitia illa, inquantum eſt finis naturalis; gratia verò ad ipſum, inquantum eſt finis ſupernaturalis. Præterea. Illa cum peccato permanere poteſt; at nullo modo gratia gratum faciens. Contraria enim ſunt illa, quæ mutuo ſe expellunt, quod quidem eſt intelligendum reſpectu hominis, qui iam peccatum perpetrauit. Confirmatur ex ſententia quorundam Theologorum, quia Eua poſt peccatum commiſſum, adhuc in iuſtitia originali permanebat: ſiquidem cum nuda eſſet, erubeſcentiam non patiebatur, ſicuti primus parens paſſus eſt, ſtatim vt in peccatum incidit, à qua, poſt ſui viri peccatum, correpta eſt. Vnde illorum ſententia digna eſt, quę commendetur, qui arbitrati ſunt, iuſtitiam originalem, & gratiam non identificari: ſed eſſe veluti radicem iuſtitiæ originalis, inquantum ſubdit ſupremum hominis Deo: Et eſt doctrina Caietani in 1. part quæſt. 95. art. 1. Et D. Tho. quæſt. 100. art. 1. ad 2. Et propterea Adam creatus eſt in iuſtitia originali, & in gratia, quaſi

1. part. q. 95. art. 1. Et D. Thom. q. 100. art. 1. ad 2.

quaſi iuſtitia originalis fuerit gratia gratis data, fundata ſuper gratiam gratum facientem, quæ conceſſa eſt vſque ad peccatum excluſiuè, ſiue fuerit cum gratia gratum faciente, ſiue non. Et Caietanus dicit, quod per primum peccatum in mente Euæ ſiue in opere, amiſſa gratia, eſt etiam amiſſa iuſtitia originalis, non ſimpliciter, id eſt totaliter, ſed quo ad aliquid, ſcilicet quo ad effectus ſupernaturales, quoniam ſimpliciter erat adimenda, quouſq; primus parens in peccatum incideret. Et illa opinio ex hoc confirmari poteſt, quia iuſtitia originalis gratuitum donum humanæ naturæ appellatur. Et tota natura in viro, & muliere reperitur; ſed potiſſimum in viro; quandoquidem in generatione, cum ſit principium vnde motus, habet rationem cauſæ efficientis. Et illam opinionem ſubſtinent Caietanus in Prima Parte Summæ queſt.95. art.2. Et Ferrarienſis in 4. Contra Gentes cap. 52. Et re vera eſt ſententia D. Thomæ Et hoc iuſtitiæ originalis donum deſeruiebat, vt eſſet auxilium, quo homo ab omnibus defectibus præſeruaretur, quod quidem in peccatum incidendo Adam, ſibi, & ſuis poſteris amiſit, quippe quod donum naturæ nuncupatur, quo ſui poſteri eſſent gauiſi, ſtante originali iuſtitia, quæ Deum pro fine habebat quod cum eſſet ſupernaturale donum a ſupremo, ſupernaturaliq; donatore elargitum eſt, ſicuti & gratia; ſed primum donum naturam primo, & per ſe aſpiciens, ad Deum erat ordinatum, tanquam ad finem naturalem: gratia verò perſonam aſpiciens primo, & per ſe ad eundem, tanquam ad finem ſupernaturalem. Ex quibus ſequitur, hominem non fuiſſe à Deo creatum, ſicuti nunc generatur, pronum ad malum pœnis, interituique ſubiectum, qui ante peccatum ratione illius doni, & eſt originalis iuſtitia, immortalis reddebatur. In illo namq; ſtatu nulla erat diſſentio; ſed ſumma pax percipiebatur; ſed poſt perpetratum peccatum diſſentiones: vnde & ingens bellum inſurrexit; pax euanuit, anima gratia priuata eſt, quam poſtea per pœnitentiam recuperauit; ſed non fœliciſſimum illum ſtatum, in quo innocentem vitam ducebat, neque iuſtitiam originalem naturaq; vulnerata remanſit vulnere peſſimo, illum, omneſq; ſuos poſteros perducente in omnes miſerias, & tandem vſque ad interitum. Verum etenim eſt dicere, pœnitentiam eſſe motum liberi arbitrij, non concurrentis merè paſſiuè ad gratiam, a Deo moti ratione illius finis, qui quidem actus intentionē, & remiſſionem ſuſcipit quemadmodum & gratia; quandoquidem inter ſpirituales qualitates

1 part. q.95. art. 2.
Ferr 4 cōtra Gent. cap. 52

Q con.

connumeratur. Quo igitur maior, vel minor diſpoſitio, gratia intenſior, vel remiſſior recipitur; ſiquidem contritio recipit gradus; & motus intenſiores, & remiſſiores liberi arbitrij ſunt ad gratiam vltima diſpoſitio. Et quamuis ſcriptum ſit apud Lucam cap. 15 de filio prodigo. Date ei ſtolam primam. Hoc de gratia gratum faciente intelligitur, ſub quocunq; gradu exiſtente: quomodo quis per pœnitentiam totam gratiam recuperare poteſt & maiorem quo ad actus intenſos, & extenſos. Quod quidem ex hoc confirmari poteſt, quia lumen glorię, per charitatis gradus menſuratur, quod menſurat beatitudinem. Vnde & gratia, medium ad lumen gloriæ. Recuperauit igitur Adam poſt peccatum per pœnitentiam primam gratiam, ideſt gratiam gratum facientem; ſed non originalem iuſtitiam, quę fuit donum naturæ collatum; gratiam verò perſonæ. Vnde ortam eſſe pugnam inter ſpiritum, & carnem dicitur, à qua quidem, cum innocentem vitam duceret Adam, erat immunis, qui, poſt pœnalitates perſentiens, interitui miſer ſubiectus remanſit. Vbi igitur non eſt culpa, neque pœna eſt infligenda, quæ eſt per ablationem illorum donorum. Immortalis ergo erat Adam ratione doni iuſtitię originalis, quod in illo ſtatu contulit Deus, qui dicebatur ſtatus innocentiæ, quæ iuſtitia originalis in tribus conſiſtebat: ratio namque primò Deo dicebatur ſubiecta: inferiores vires animę ſuperioribus ſubdebantur: & corpus animæ erat ſubiectum. Videamus quaſo quis determinatus ordo, & quæ conſonantia. Primum ſecundi cauſa dicebatur, & ſecundum tertij: cum enim ratio diceretur Deo ſubiecta, vires inferiores ſuperioribus erant ſubiectæ, & corpus animę. Et ad hoc concurrebat donum gratię. Deus enim neque à dæmonibus, neq; ab homine dona naturalia abſtulit. Immortalis ergo erat Adam in ſtatu innocentiæ per donum iuſtitiæ originalis, illi à Deo collatum. Videmus igitur quid primo parenti donum iuſtitiæ originalis profuiſſet, ſi per peccatum ei ablatum non fuiſſet, ſicuti ablata ſunt ea, quę illud donum conſequuntur. Teſtantur hoc Apoſtoli, quibus collatum eſt donum Spiritus Sancti, & ex conſequenti ea, quæ illud donum concomitantur; quandoquidem acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis. Quomodo igitur ſtantibus illis donis, Adam erat mortalis?

Lucæ 15.

Dubitationi

Dubitationi reſpondetur, qua quis confirmare poſſet, Adamum primum parentem in illo ſtatu fuiſſe mortalem, & eſt quia genuiſſet.

NEq; propterea generatio à primis parentibus in
illo primo ſtatu erat auferenda, quoniam illis
inſtrumenta, generationi deſeruientia, fuerũt
collata, & Deus, et natura nihil agunt fruſtra
1. de Cœlo par. 32. Qui propterea dedit virtu- 1. de Cę. 32
tem, in ſemine exiſtentem, qua ratione & mu-
lier fuit formata & amore erant vniendi,
qui eſt virtus vnitiua, omnium parens, de quibus ſcriptum eſt in
lib Geneſ. cap. 2. Et erunt duo in carne vna, & ibidem ſcriptũ eſt, Geneſ. 2.
Deum dixiſſe. Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, vo- 1
lens Deus, continuam eſſe generationem 2 de Ortu, et Int. par. 59. 2. de Ort. &
& poſt peccatum in ſpecie, inſerens appetitum & in homine, & in inter. 59.
cęteris animalibus eſſendi diuinum, cuius gratia agunt omnia,
quæcunq; agunt ſecundum naturam. cum naturaliſſimũ operum
omnium viuentium, quæcunq; perfecta, et non mutilata ſunt, aut
generationem ſpontaneam habent, facere aliud, quale ipſum, ani-
mal quidem animal, planta autem plantam, & ipſo ſemper diui-
no participent, ſecundum quod poſſunt 2. de Anima part. 34. Sed 2. de Aĩa 34.
in coitu duo ſunt conſideranda ex 1. par. Sum. q. 98. art. 2. Vnum, 1. p. ſum. q.
quod eſt naturę, ſcilicet coniunctio maſculi, & fœmina ad generan 98. art. 2.
dum; quandoquidem in generatione virtus actiua & paſſiua re-
quiruntur, quarum altera, ſcilicet actiua eſt in maſculo, paſſiua
autem in fœmina Extrahenda namq; eſt ab agente forma ex vte-
ro materiæ, requiritur ergo cauſa agens, mouens materiam, & eſt
pater, & propterea mater habet rationem materiæ, quæ fœmina
aſſimilatur in 1. Phyſicorum part. 81. quæ duę cauſæ in vnam 1. Phyſ. 81.
reduci non poſſunt, neq; in idem numero, neque in idem ſpecie.
Nihil enim idem a ſeipſo moueri, vel pati poteſt, quomodo dici-
mus. mulierem in viri adiutorium fuiſſe factam. Secundum,
quod in generatione conſideratur eſt deformitas inordinatæ con-
cupiſcentiæ, quæ in illo ſtatu aliena fuiſſet, quia inferiores vires
rationi erant ſubditæ, qua ratione dicendum eſt, libidine, & fœ-
ditate caruiſſe, neque in furias, ignemq; ruiſſent, ſicuti poſt pec-
catum, qua de re cecinit Virgilius.

Virgilius. In furias, ignemq; ruunt, amor omnibus idem.

Multoties homines amore inſanientes, vt in Conuiuio inquit diuinus Plato, qua de re dixit idem Poeta. Totaq; vagatur vrbe furens, ardor perſentitur, vulnusq; ad intra patiuntur amantes, iuxta illud eiuſdem Poetæ de Didone verba faciens.

Eſt, ideſt edit mollis flamma medullas

Idem. Interea, & tacitum viuit ſub pectore vulnus;

Vritur infelix Dido.

Ardet amans Dido, traxitq; per oſſa furorem.

Sed in primo feliciſſimo ſtatu coitus non fuiſſet vitioſa actio, ſed quid naturale, ad quem poſt peccatum homines ingenti libidinoſo ardore concitantur, fœditatem ex eo contrahentes, qui iumentis cõparantur, ſimilesq; illis redduntur. Et excepto illo magno ſacramento matrimonij dico in Chriſto, & in Eccleſia, dummodo fiant actus, illi correſpondẽtes omnes alij venerei actus ſunt prohibendi.

Magiſt. 2. Sẽtent. d. 20. *Et illam veritatem ſuſtinet Magiſt Sent. in 2 diſt. 20. dicens. Si non peccaſſent primi homines ſine omni peccato, & macula in Paradiſo carnali copula conueniſſent, & eſſet ibi thorus immaculatus. & commixtio ſine concupiſcentia: atque genitalibus membris, ſicut cæteris imperarent, vt ibi nullum motum illicitum ſentirent, nullumque pruritum carnis perſenſiſſent: quandoquidem hac lethalis ęgritudo membris humanis ex peccato inhaſit. Genuiſſent itaque filios in Paradiſo per coitum immaculatum, & ſine corruptione. Et rectè quidem: nam videmus, qui pruritus excitantur poſt peccatum, qui motus titillationis, & quæ turgentia qua de re diſputat Ariſtot. in Problemmatibus ſect. 4. Totum hoc teſtatur erubeſcentia illius actus. Vnde ſimilis iumentis homo redditus eſt poſt peccatum, quorum vnus eſt interitus, & æqua vtriuſque conditio, nihilq; quo ad hoc homo habet iumento amplius, & eſt illius inferior portio, in qua vita animalis conſiſtit. Neque voluit Deus generationem propter humanæ ſpeciei conſeruationem in ſtatu innocentiæ, ſicuti Peripatetici exiſtimarunt, hac ratione continuam facientes generationem; quamquidem voluit in ſtatu naturę deſtitutę, & reſtitutæ; ſed vt electi ad vitam æternam in determinatum numerum multiplicarentur. Vnde illa indiuidua fuiſſent perpetua; cum non fuiſſent homines in lucem editi eo modo, quo poſt peccatum fuerunt geniti, qui quidem poſt perpetratum peccatum dono originalis iuſtitiæ, cęteriſq; donis ſupernaturalibus orbati ſunt, quæ peccando, à*

primo

Digitized by Google

primo parente fuerunt ablata, & illis poſteri per ſuum peccatum caruerunt Et quamuis quidam ex Sanctis Patribus contrariam ſubſtinuerint ſententiam, generationem ſcilicet per coitum non eſſe explendam, vt D. Chryſoſtomus, & Gregorius Niſſenus; ſed D. Chryſoſt. *hominum multiplicationem eſſe futuram eo modo, quo Angeli fuerunt multiplicati, quod diuina virtute erat præſtandum; Nihilominus cæteri Theologi contrariam ſubſtinent ſententiam. Et quamuis aliquando D. Auguſtinus eam ſententiam tueretur, retractauit tamen ſe in Retractationibus cap. 10. Et ſi quis aliam ſententiam excipiat ex ſanctis, intelligendi ſunt in ſtatu innocentiæ non eſſe futuram generationem eo modo, quo fuit poſt lapſum, & vt eſt modo, quoniam hoc tempore, & poſt peccatum eſt cum libidine, & fœditate. Vnde in omnium primo ſtatu natura eſſet conſideranda, quę eſt naſcentium generatio 5. Metaphyſ part 5.* 5. Me..5. *Sed in cæteris ſtatibus conſideratur vitium. Tunc enim natura vitium non contraxiſſet, & propterea inquit D. Bonauentura in 2. Sententiarum diſt. 20. art 1. quæſt 1. ad vltimum, carnale* 2. Sent.d.20. *dupliciter conſiderari poſſe, vel à carne, inquantum dicit natu-* art. 1. *ram: vel à carne, inquantum dicit vitium, & hoc ſecundo modo, in primo ſtatu ſexuum commiſtio nõ fuiſſet opus carnale, quia ille actus vitio careret: eſſet nihilominus carnale, ſecundum hoc, quod caro ſonat in naturam; ſed eſſet ſpirituale opus. quia natura, & opus naturæ concordant ſpiritui, & gratiæ. Remoueatur igitur ab illo actu in ſtatu iuſtitiæ originalis turpitudo concupiſcentiæ, & ex conſequenti fœditas, quoniam membra erant obedientia, & ratio dominabatur. Et tunc fuiſſet generatio non propter conſeruationem ſpeciei, ſed propter indiuiduorum multiplicationem. Et quamuis potuiſſet Deus totum hoc præſtare, ideſt multiplicare homines abſq; generationis actu. Dicendum, non eſſe conſiderandum, quid Deus præſtare poteſt, quia res ad finem perducendæ ſunt eo modo, quo ſunt producta, & per illa determinata media, quæ requiruntur ad determinatum finem quibus à Deo confertur efficacia. Et propterea illud eſt magis congruum diuinæ ſapientiæ, & bonitati, vt rebus omnibus proprietates conferret, & proprium agentis eſt dare, quod eſt cauſa extrinſeca, & patientis eſt recipere, quomodo neq; ex ſe vir ad generationem concurrit neq; mulier ex ſe. Quare neceſſaria fuit commixtio vnius ad alterum: auxilium ſiquidem recipit mulier à viro, & vir à muliere. Et quamuis dicat Damaſcenus, Adamum fuiſſe in Pa-*

Greg. Niſs.

Digitized by Google

radiſo terreſtri, ſicut angelus quidam. Hoc eſt intelligendum per ſpiritualem mentem; cum tamen vitam animalem degeret, quantum ad corpus; qui tamen poſt reſurrectionem homo ſpiritualis, ſecundum animam efficitur, & ſecundum corpus, vt docet

1.par.ſum.q. 98.ar.2.ad 1 12.Met.38. *D. Thom. in Prima Parte Summæ quæſt 98. art 2. ad primum. Etenim cum à primo principio dependeat natura 12 Metap.parte 38. Cur igitur naturales proprietates auferre? Vnde ſi Adam cognouiſſet Euam in ſtatu innocentię, quam non cognouit per coitum in Paradiſo, quia modicum poſt formationem mulieris per peccatum primi parentes de illo loco expulſi ſunt. Vel quia expectabatur ab illis diuina auctoritas ad terminatum tempus commixtionis, a qua diuinum mandatum acceperunt, nihilominus Adam fuiſſet incorruptibilis, innocenter viuendo, qui per naturam corruptibilis reddebatur. Quomodo dicimus, eſſe immortalem, & poſſe non mori; ſicuti mortalis erat, quia poterat mori: nam tandem effectus demonſtrauit naturali curſu, & per peccatum morti fuiſſe ſubiectum. Et propterea fateri cogimur, in illo ſtatu, nullas pati calamitates, nullaſq; moleſtias, cum immunitas à culpa reddat hominem a pœna immunem. Sed abſq; culpa ille ſtatus. Ergo & abſque pœna. Sed peracta culpa, pœna mortis, ſucceſſit; non quod Adam ſtatim mortuus ſit; ſed in ſuis cauſis naturalibus, in quibus dicitur relictus, mortuus eſt, quemadmodum dicimus, entia, etſi actu non ſunt in determinato tempore, vt roſa in hieme, remanere nihilominus in ſuis cauſis quæ futura ſunt in actu tempore determinato. Vel vt dicunt Medici, hominem, in quo nulla ſpes vitæ reperitur, eſſe mortuum. Amiſit namque originalem iuſtitiam, & ſauum vulnus paſſus eſt, & per illam ab interitu ſe præſeruare poterat, & per animam, quę illa virtute potiebatur, a Deo collata. Non igitur neganda eſt Adæ immortalitas, ſi genuiſſent primi parentes in ſtatu iuſtitię originalis. Sed an manſerit carnis integritas, explicabitur. Satis eſt non poſſe concludi, etſi primi parentes in illo ſtatu concurriſſent ad generationem, non propterea morti fuiſſe obnoxios.*

Digreſſio

Digitized by Google

Digreſſio quo ad primi parentis immortalitatem, & mortalitatem.

E St animaduertendum ex ſententia Sancti Thome in 1. 2. quæſtione 85. art. 5. Duobus modis 1.2.q.85.a.1.
alterius cauſam conſiderari poſſe: vno modo per ſe, altero modo per accidens. Tunc dicimus cauſam per ſe, quando ſecundum virtutem ſuæ naturę, quæ eſt forma effectus perficitur, per ſe à cauſa intentus. Agens namq; finem per quem Ex li. de ſub.
agit intendit ſicuti finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria. or. cap. 2.
Et cum mors, & alij defectus ſint præter intentionem peccantis, non dicimus, peccatum mortis et aliorum defectuum eſſe cauſam. Cauſa alicuius per accidens dicitur, quando ad remotionem prohibens refertur: vt ſi quis columnã euellendo, per accidens lapidem ſuper columnam exiſtentẽ, moueat. 8. de Phyſ. Au. par. 32. Quomo- 8. Phyſ. 32.
do primi parentis peccatum eſſe cauſam mortis, & omnium defectuum, in humana natura exiſtentium, teſtantur Theologi, Nam peccatum, quod a primo parẽte perpetratum eſt, ipſi fuit mortale, ſuis autem poſteris originale, quod cum originali iuſtitia eſſe nequit. Ablatum igitur fuit illud donũ, per quod non ſolum inferiores vires ſub ratione absq; omni deordinatione continebãtur, eiq; obſequium præſtabant, ſed et ratio Deo erat ſubiecta nulluſq; erat defectus. Sed amota iuſtitia originali per peccatũ, humana natura quantum ad animam, cum potẽtiæ ordine carerent, vulnerata remanſit, quomodo primus parens, & ſui poſteri interitui fuerunt obnoxij. Subtractio etenim iuſtitię originalis pœna rõnem habere dicitur; ſicuti & gratię ſubtractio ponit in eſſe pœnam. Nam per illius ſubtractionem corporis paſſiones, & mors inſurgunt, et per hanc animæ: immo per iſtas animę, & corporis; quia per illam mors, alijq; defectus, priuatioq; diuinæ viſionis, pœna corporis, & damni. Per illam priuationem, quę eſt gratię pœna damni, & ſenſus in adultis. Mortale etenim peccatum vitiat, & deordinat deordinatione perfecta, cum conſiſtat in auerſione à Deo, & eius contemptu, & deliberationis conſenſu. Et quoniam iuſtitia originalis duobus modis conſiderari poteſt, aut inquantum dicit habitum quendam, regulantem naturam in ſtatu innocentia:

aut inquātum dicit omnium virium rectificationem plenariam. Primo modo illi culpa opponitur, & eſt in ratione. Secundo modo non ſolum habet eſſe in ratione; verum etiam in viribus inferioribus, quomodo non ſolum aufertur per culpam; ſed etiam per pœnam, ſiue per aliquod, habens aliquo modo rationē culpæ, & aliquo modo rationem pœnæ, & eſt peccatum veniale. Pœna igitur mortis eſt ratione peccati primi parentis. Et quamuis illi defectus à peccante non ſint intenti. Sunt tamen ſecundum vindicatiuam iuſtitiam Dei ordinati. illam contra peccatum exercentis,
Deuter.c.32 iuxta illud Deuteron. cap. 32. Mea eſt vltio, & ego retribuam eis in tempore. Ex quibus multis Philoſophorum argumentis ſatisfacere poſſumus, qui omnia naturali ordine conſiderantes, miſerrimè a veritatis tramite receſſerunt. Nam dona illa, quibus Adam mortem euitare poterat, fuerunt ſupernaturalia, quæ per peccatum amiſit; qua ratione ante peccatum ſupernaturalis ſequebatur effectus immortalitas ſcilicet, quę nullo modo materiam rerum naturalium principium ſequitur. Status namq; ſupernaturalis dignitate naturalem excedit. cum ſuperioris ordinis, & conditionis eſſe dicatur; quandoquidem & in gratia, & in ſtatu originalis iuſtitiæ fuit creatus primus parens. Gratia autem gratum faciens, in qua fuit creatus, finem ſupernaturalem concernebat; ſicuti & nunc gloriam rationales creaturæ conſequuntur, quorum omnium finis, & conferens eſt Deus, agens, & finis ſupernaturalis Et per originalem iuſtitiam, naturæ integritas ſeruabatur, vt ratio Deo ſubderetur, rationi inferiores animę vires, & animę corpus. Vnde ſequebatur ille rithmus, qui per peccatum in diſſonantiam verſus eſt. Teſtis eſt mors, quæ in diſſolutione cōſiſtit, qui ſi permanſiſſet in Adamo omnino ab eo eſſet aliena inimica mors, & à ſuis poſteris. Macula re vera in illius anima contracta eſt, vires naturales deficiunt: defecit namq; iuſtitia, ſicut & ſanctitas. Et quis effectus ſupernaturalis a re naturali, ſi contracta eſt inimicitia inter Deum, & hominem, qui per ablationem donorum, remanſit in puris naturalibus? Ad effectus namq; ſupernaturales cauſa ſupernaturalis requiritur, quę multoties alijs cauſis vtitur, volens, vt in honore habeantur, quæ ab ipſo dependent, & quo ad creationem, & quo ad conſeruationem. Et multa ſunt mala, quæ ex peccato proueniunt, cum gratuitis expolietur, & in naturalibus vulneratur, quomodo verum eſt dicere, quod bonum naturæ diminuatur, qua de re optimè loquitur

tur D. Thomas in 12. queſt.85.art 1. Qui loquens de bono natu- ra ait. Bonum naturæ tripliciter dici poteſt. Primo modo ipſa principia naturæ, ex quibus ipſa natura conſtituitur, & proprietates, ex his cauſatę. Et hoc bonum neque tollitur, neq; diminuitur per peccatum, cuius doctrinæ ratio reddi poteſt, quia anima rationalis ſecundum ſe, & ſecundum ſuas potentias eſt immortalis. Quare non poſſunt diminui. Secundo modo quatenus homo à natura habet naturalem inclinationem ad bonum ſcilicet ad virtutem, & eſt natura bonum, quod per peccatum diminuitur; quia per humanos actus fit quædam inclinatio ad ſimiles actus, nam tunc diminuitur inclinatio ad bonum, quod illi contrariatur, vt ſit defectus inclinationis ad illam virtutem. Tertio modo poteſt dici bonum naturæ donum originalis iuſtitię, quod fuit in primo homine collatum toti humanæ naturæ, quod fuit totaliter ablatum per peccatum primi parentis, ex cuius boni ablatione per originale peccatum, ſequitur interitus, & viuere naturæ bonum appellatur, ſicuti eſſe & viuere viuentibus eſt eſſe. Tum quia viuere eſt moueri, & motus eſt bonum naturę; motus etenim eſt vita omnium eorum, quæ natura conſiſtũt 8.Phyſ part 1. aufert igitur peccatum bonum naturę. Neque tantùm per peccatum, quomodo mutatur ſtatus à ſtatu naturæ inſtitutæ ad ſtatum naturæ deſtitutæ, vt propterea in puluerem Adam, & ſui poſteri redacti fuerint; verùm etiam quia naturalia principia concurrunt. Vnde eſt animaduertendum Adamum in illo feliciſſimo ſtatu ex principijs contrarijs eſſe compoſitum, vt in prima parte explicatum eſt, & ex conſequenti ex materia, contrariorum ſuſceptiua, quomodo ex neceſſitate materiæ & ratione contrariorum interitui obnoxius eſſe dicebatur. Siquidem contrarietas. Ergo pugna. Ergo aliquando victoria, cum violentiam patiantur, eo quod maximè diſtant inter ſe, itaut contrarietas perpetuitatem nullo modo ſecum patitur, & niſi pugnent ad inuicem, ſed ab aliquo regulentur, hominem in latitudine ſanitatis permanere, perſpicuum eſt; cum inter illas verus, ſuauiſq; harmonicus concentus percipiatur. Nam & quæ maior diſſonantia, quam illa, quæ inter graue, & acutum perſentitur? Ex graue nihilominus, & acuto muſicus concentus generatur. Et nunquam harmonicus concentus reſultat, niſi inter voces debita ſymetria, proportioque intercipiatur. Concentus namq; harmonicus nihil aliud eſt, niſi diuerſarum chordarum concordia, perfectaq; ſymetria, quæ

12.q 85.ar.1

non

non euenit ex diſcrepantibus, donec diſcrepent: nam augeatur acutum in concentu muſico, concordia diſſoluitur, & illa, quæ antea percipiebatur ſuauis, iucundaque harmonia, in diſſonantiam vertitur. Et quemadmodum res ſe habent in magno mundo; ita & in paruo mundo ſe habere dicendum eſt. Magnus autem mundus ex principijs contrarijs componitur, qui tamen adhuc non diſſolutus eſt, neque interit; cum elementa Deus concordi pace ligauerit, ex quibus vnus iſte mundus inferior reſultat, qua de re optimè diſputat Ariſtoteles in libro de Mundo ad Alexandrum cap. 6. Sicuti & Poetę cecinerunt de illa confuſione, quę chaos dicebatur, à Deo in ordinem directa, & concordi pace ligata, de qua dicit Ouidius in 1. Methamor.

De Mũdo ad Alex. cap. 6. Ouidius in 1. Metham.

Ante mare, & terras, & quod tegit omnia, cœlum,
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe;
Quem dixere chaos, rudis, indigeſtaq; moles.
Quæ poſtquam euoluit, cæcoq; exemit aceruo,
Diſſociata locis concordi pace ligauit.

Ibidem.

De qua etiam loquens ibidem ait.
Hanc Deus, & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abſcidit vndas,
Et liquidum ſpiſſo ſecreuit ab aere cœlum.

Sic in ſtatu innocentiæ in paruo mundo concordi, amabiliq; pace elementa cum ſuis qualitatibus erant ligata, quę ſumma pace fruebantur, concurrente Deo per dona naturalia, & ſupernaturalia. Donauit animam rationis participem, immortalem, iuſtitiam originalem, & ſanctitatem, calorem naturalem in debita proportione: & concordia cauſa erat æqualitas, vt alterum altero non plus polleret. Eſt enim æquabilitas concordiæ ſeruatrix, ſalus & magni, & parui mundi. Lites igitur in eo ſtatu inter qualitates non interueniebant. Quare & nulla diſgregatio ab illa pendens, quę ex ſententia Empedoclis ſtatim ſequitur, dum lites interponuntur inter ea, quæ per amicitiam vnita, colligataque ſunt; & rectè quidem, cum amor per vnitiuam virtutem definiatur. Dicitur enim in libro 1. Regum cap. 18. Animam Ionatha animæ Dauid eſſe conglutinatam. Sed inimica ea potiſſimum eſſe dicimus, quæ maximè contraria ſunt, quę mutuò ſe expellunt, quomodo res diſgregantur. Et totum hoc animaduertens Aeſculapius, optimè cognoſcens, inter qualitates mutuum inferre amorem, mutuamq; concordiam, artem medicam compoſuit, ſymetriam,

1. Reg. 18.

metriam, conſonantiamque intendens; quandoquidem ſanitatem perpendens, vtique ſymetria erat perpendenda, in qua ſanitas ab amore proueniens, conſiſtit, qua de re optimè loquitur diuinus Plato in Conuiuio. *Contulit igitur Deus primo parenti immortalitatem, media illi proportionata conferendo.* Plato in Cōuiuio.

Et nè error contingat in hoc, eſt animaduertendum, hominem eſſe corpus naturale compoſitum ex conſequenti ex materia, & forma, materia ſunt quatuor vocata elementa, forma verò ſecundum rei veritatem eſt anima intellectiua. Eſt enim vnum, & iſtius vnitatis ratio ad actum, et potentiam refertur, ex quibus vnum reſultare dicitur per ſe 8. Metaphyſ. part. 15. Et potentia ad materiam reducitur, forma verò ad actum, 12 eiuſdem par. 26. Metaph. 15. *ex duobus namque entibus in actu non fit vnum per ſe. Et quoniam materia concurrit ad eſſe, & ad motum elementorum iudicandum eſt, illa ex materia, & forma eſſe compoſita: ſunt etenim naturalia corpora. Et quoniam materia ſuo naturali appetitu nunquam eſt priuata, illius appetitus eſt dicendus diuerſus pro motus, & mutationum diuerſitate, quo modo etiam fateri cogimur, & materierum naturas diuerſari ſecundum modum naturarum tranſmutationũ, vt ſatis doctè diſputant Ariſt. & Auer. in 8. Metaphyſ. part. 12. & 12. eiuſdem part 10. & vberius in libro de Subſtantia Orbis. Omnes iſtę potentię eſſe deſinunt; cum tamen nunquam potentia vniuerſalis, quæ abſoluta dicitur, deſinat, ſicuti manifeſtum eſt per aduentum nouæ formæ, & noui loci in partibus corporis cœleſtis. Ergo elementa, quia habent ſibi inuicem potentias ad nouas formas, ſunt generabilia, & corruptibilia. Eſt igitur homo ex illis compoſitus, principium habens quo ad materiam, generabilis, et corruptibilis. Et quid a principio generabile, & corruptibile? Vtiq; interitus. Naturaliter igitur cum materia nouam appetat formam, interitus hominis eſt excogitandus, ex principijs contrarijs prouenieñs, ex quibus humanum corpus eſt cōpoſitum, quomodo naturali curſu interitui ſubiectum redditur: Ex quibus colligitur, corpus primi parentis non eſſe compoſitum, niſi ex pura elementorum ſubſtantia, nullam habens partem de natura cœleſtis corporis, quod cum contrarijs careat, & ſubiecto, vt explicatum eſt in prima parte ex ſententia Ariſtotelis in primo de Cœlo part. 20. ab interitu immune eſſe dicitur. Homo autem eſt corpus naturale mixtum. Concurrunt ergo elementa ad mixtionem, & non cœleſte corpus; quandoquidem*

12. Eiuſ. 26. 8. Metah. 12. 12. Eiuſ. 10. In libro de ſub. or. 1. de Cœ. 20.

in

in corpore mixto neceſſariò actiones, & paſſiones reperiuntur ad inuicem, quomodo contrarietas eſt ſtatuenda, ponens in eſſe interitum, vt propterea requirantur primæ qualitates, à quibus ſecundæ ortum ducunt, quæ ſunt contrariæ ad mixtionem concurrentes; alioquin cogimur fateri, eſſe partem cœli alterabilem, & diminui cœlum, quia partes ad mixtionem veniunt. Neque generantur illæ partes de nouo, cum non ſubdatur generationi, & interitui, neque alijs motibus; ſed tantum motui locali ſecundum
1. de Cœlo. 2. de Ortu, & Interitu. *circulum, vt ſcriptum eſt in primo de Cœlo & in ſecundo de Ortu, & Interitu. Et ex repugnantia ex parte motus, & ex parte corporis, & loci. Reſoluitur namque mixtum in ea, ex quibus componitur. Venit per te ad mixtum cœleſte corpus, mouetur igitur ſuper lineam rectam, quo modo grauitate, & leuitate participat: grauitate reſpectu generationis mixti, leuitate reſpectu interitus, quia reſoluitur in ea ex quibus cōponitur, & ad ſuum tendit locum componens, quod non ſolum eſt falſum, verum etiam abſurdum, ſiquidem cœlum eſt corpus ſimplex & vnius corporis*
1. de Cœ. 8. *ſimplicis vnicus eſt motus ſimplex ex primo de Cœlo part 8. & vltra. Non enim motus corporis cœleſtis poteſt eſſe violentus, cum motus circularis contrario careat, & motus violentus motui naturali contrarietur. Falſa eſt igitur illorum opinio, qui rati ſunt, corpus Adæ eſſe compoſitum ex corpore cœleſti. Neque eſt recipienda illorum ſententia, qui arbitrati ſunt, corpora cœleſtia venire ad humani corporis conſtitutionem quaſi conciliantia, & ligantia elementa, & aſſerunt eſſe lucem, quam affirmant eſſe corpus, quod non eſt dicendum, ſed tantum veniunt ſecundum virtutem ratione iſtorum inſtrumentorum, ſcilicet motus, & luminis, per quæ formæ ex materiæ gremio educuntur. Cœlum namq;*
2. de Cœ. 42 *agit in hæc inferiora motu, & lumine, 2. de Cœlo part. 42. &*
De Sub. Or. c. 2. *Auerroes in libro de Subſtantia Orbis cap. 2. Quomodo dicimus, ſolem, & hominem generare hominem. Et hanc veritatem docet*
2. Phyſ. 26. *D. Thomas in Prima Parte Summæ quæſt. 91. art. 1. ad 2. vbi*
1. par. ſumm. q. 91. art. 1. ad 2. *dicit. Nec eſt verum quod quidam dicunt, aliquid de quinta eſſentia materialiter ad compoſitionem humani corporis aduenire, ponentes, animam vniri corpori mediante quadam luce. Primo,*
Damaſcen. *quia lux non eſt corpus; nam ſecundum ſententiam Damaſceni eſt dicenda qualitas ignis, quam ſententiam ſequitur Auicenna, & ſecundum Ariſtotelem eſt actus lucidi, ſiue illius forma. Et iſta cum adueniat, & recedat accidens eſt iudicanda; ſiquidem aduenit,*

Digitized by Google

aduenit, & recedit ab illo, & non mutatur ſpecies. Eſt ergo accidens, & clarum eſt conuenire in ſpecie aerem lucidum, & tenebroſum. Et re vera non eſt dicendum, lucem eſſe corpus; ne cogamur fateri dari corporum penetrationem. Tum quia eſt per ſe ſenſibilis, quod non dicitur de ſubſtantia. Et quia alicui accidit, non poteſt dici ſubſtantia; ſiquidem ſubſtantia verè & propriè eſt ens, accidentis eſſe eſt, ineſſe 7. Metaphyſ. part. 2. Vt ſit ens, quia entis, & quod verè eſt nulli accidit 1. de Phyſico Auditu part. 27. 7. Metaph. 2. 1. Phyſ. 27.

Secundo (inquit D. Thomas) impoſſibile eſt, aliquid de quinta eſſentia, vel a corpore cœleſti diuidi, vel elementis permiſceri, cum cœleſte corpus ſit impaſſibile, & propterea non venit in compoſitionem mixtorum corporum, niſi ſecundū ſuæ virtutis effectum. Sed a prædominio formauit Deus hominem de limo terræ, vt ſcriptum eſt in libro Geneſ. cap. 2. in quo elementa ſuperiora in eo ſecundum virtutem prædominantur, ſcilicet ignis, & aer; quoniam vita præcipuè in calido conſiſtit quod eſt ignis & humido, quod eſt aeris. Inferiora verò elementa abundant in eo ſecundum ſubſtantiam; alioquin non poſſet eſſe in eo mixtionis æqualitas, niſi inferiora elementa abundarent in eo ſecundum ſubſtantiam. Et ideo dicitur corpus hominis de limo terræ formatum, quia limus dicitur terra, aqua permixta vt videre eſt apud D. Thomam in Prima Parte Summæ quæſt. 91. art. 1. Nam in limo terræ eſt terra, & aqua, conglutinans partes terræ, & aquæ. Et de alijs elementis non facit mentionem ſcriptura. Tum quia minus abundant ſecundum quantitatem. Tum etiam ſenſu non percipiuntur. Et ſcriptura rudi populo tradebatur: ita reſpondet Sanctus Thomas ibidem ad quartum. Quare non eſt dicendum, in corpore primi parentis eſſe æqualitatem, quo ad pondus, quæ æqualitas non eſt aſſignanda ſecundum rem, ſed nec tantùm ſecundum intellectum, quomodo non eſt dicendum aſſignandum eſſe corpus mixtum æquale ad pondus, quod manifeſtauit Auerroes in libro primo de Cœlo com. 7. Vbi dicit illud corpus mixtum vbicunque collocaretur quieſceret, cum tamen omne mixtum moueatur naturaliter ſecundum motum elementi prædominātis inquit ibidem Ariſtoteles; itaut corporis mixti ſit motus ſecundū prædominium ſimplicis elementi prædominium habentis. Inquit enim D. Bonauentura in 2. ſentent diſtinc. 17. art. 2. quæſt. 3. Sicut impoſſibile eſt, quod verum aurum æquetur argento in quantitate, & valore; ſic impoſſibile eſt, elementa actiua, & paſſiua adæquari inuicem

Geneſ. c. 2.
1. part. q 91. art. 1.
Ibidem ad 4
1. de Cœ. c. 7
Ibidem.
2. Sent. d. 17. art. 2 q 3.

quo ad ſtatum miſeriæ debetur homini ęqualitas, ſed diminuta, quoniam eſt ſtatus imperfectus, quomodo permiſcetur inæqualitati, & diſcordię & quo ad poſſibilitatem, & quo ad neceſſitatem, itaut ſit verum dicere quod cantauit Ouidius primo Metamorphoſis. Ouid. 1. Metam.

Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis.

Et de hac loquitur D. Paulus ad Rom. cap. 7. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis, quomodo ſequitur mors, & propterea ibidem dicit D. Paulus. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et quoniam ille ſtatus miſeriæ nuncupatur, inæqualitatiq́; permiſcetur, & per peccatum diſcordia orta eſt, gratia Dei requiritur. Vnde reſpondet. Gratia Dei per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Videamus hoc eſſe verum; cum dicat mente ſe legi Dei inſeruire, carne autem legi peccati; Vt propterea maxime interueniant diſcordię inter ſpiritum, & animam, quando caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnem, quæ caſtigatione indiget, quò in obſequium ſpiritus redigatur, iuxta illud eiuſdem 1. ad Corinth. cap. 9. Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo; etenim caro concupiſcit aduerſus ſpiritum ſpiritus autem aduerſus carnem, hęc enim ſibi inuicem aduerſantur, vt non quæcunque vultis, illa faciatis, ad Galat. cap. 5. Quos hortabatur Apoſtolus, vt ſpiritu ambularent, vt deſideria carnis non perficerent. Quapropter re vera ille ſtatus, miſeriæ ſtatus appellari poteſt, ſecundum illud Prouerb. cap. 14. Miſeros facit populos peccatum, & Pſal. 37. Miſer factus ſum, & curuatus ſum tota die contriſtatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus: et non eſt ſanitas in carne mea. Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis: rugiebã à gemitu cordis mei. At ſecundum ſtatum medium, qui eſt innocentiæ ſtatus, humano corpori æqualitas media debetur, quæ à diſcordia, & repugnantia miſcibilium erat aliena in actu per adiutorium intrinſecum animę, gubernantis, & per adiutorium extrinſecum alimenti, nutrientis. Fuit namq́; ita creatus primus parens, vt quandiu Deo ſubditus remaneret, & portio inferior rationi, & caro ſpiritui per donum iuſtitiæ originalis, vt non pateretur inordinatam concupiſcentiam, nullum lãguorem, quo modo iuſtitia originalis ligamentum quoddam dicebatur habituale, vt portio inferior, ſuperiorq́; ad Deum perfectiſſimum

Ad Rom. 7. Ibidem. Ibidem. 1. Ad Corint. Ad Galat. 5. Prouer. 14. Pſal. 37.

haberent

Digitized by Google

haberent ordinem; ſed per peccatum rebellio orta eſt, amiſſaque eſt originalis iuſtitia, & mors, quam comminatus eſt Deus, introiuit in orbem terrarum. Perpendantur igitur per peccatum quę, & quantę inæqualitates. Eſt enim peccatum iniuſtitia, & iniquitas, iuxta illud Pſal. 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum. Sed ſi loquamur de naturali ſtatu corporis primi parentis, etiam in ſtatu innocentiæ fuit æqualitas, quo ad iuſtitiam, minimè verò quo ad pondus, quomodo menſurari non poſſunt ſecundum imaginationem naturalem; quamuis poſſit eſſe mathematica. Et quoniam qualitates motiuæ ſequuntur quatuor primas qualitates dabitur vtiq; prædominium, & in membris determinatis, & in toto corpore. Signum: nam cor omnium calidiſſimum, quod frigiditate cerebri indiget, qua illius caliditas compeſcatur, & euentatione pulmonis. Ergo differunt in qualitatibus motiuis, vt non omnes eadem grauitate, & leuitate ſint præditæ. Signum eſſe poteſt pulmo, cuius caro eſt adeò poroſa, vt ſpongiæ aſſimiletur, qui ſi in aqua apponatur, illum ſupernatare dicimus, non ſic cor: nam illius caro non eſt rara, ſicut caro pulmonis, ſed denſa, ideo ſi in aqua apponatur, deorſum tendit. Et hanc veritatem ligna ſupernatantia teſtantur, & ferrum. Quo ad totum corpus eſt prædominium, quoniam humores prædominantur. Et quomodo non prædominium grauitatis, ſi prædominatur atra bilis, proportione reſpondens elemento terræ, iſta fæx omnium elementorum, omnium grauiſſima: illa verò fæx omnium humorum? Derelinquitur fæx indefecatione vini, craſſiſſima illa quidem, cui aſſimilatur humor melancholicus, quem ſanguinis fæcem eſſe affirmat Galenus 4. Aphoriſ. com 77. Qui habet in ſanguine conſiſtentiam, qualis eſt in vinis fæx 6 Aphoriſ. com 11. Quæ multoties cum atra bile confunditur, cum tamen iſta humorem melancholicum in moleſtia qualitatis excedat, quippe quæ ex flaua bile aſſata generetur; ſed ille humor ex ſanguinis limo, & fæce, qui ſi non euacuetur, paulò poſt atra futura eſt, inquit Galenus in 6. Aphoriſ com 53 Vnde quando quis inuenerit apud Medicos, atram bilem ex ſanguinis fæce generari. gloſſanda eſt auctoritas de humore melancholico. Dicit enim Galenus ibidem, eam, quę eſt veluti fæx ſanguinis, nondum atram bilem nominamus; ſed humorem melancholicum, cum volumus exquiſitè loqui, ſed nominibus abutentes, & atram bilem aliquando vocamus. Neque abſq; ratione, quippe cum in ſanguine, duę partes conſiderentur,

Marginal notes: Pſal. 50. — Gal. 4. Aph. — 6. Eiuſ. 11. — 6. Eiuſ. 53. — Ibidem.

Digitized by Google

rentur,& tenues,& craſſæ: partes tenues in flauam bilem facillimè vertuntur; craſſæ verò in atram, ſeu in humorem melancholicum 2. de Differ. Feb cap.9. Sed re vera humor melancholicus eſt præuia diſpoſitio ad atram bilem. Dicit enim ibidem Galenus ex ſanguine ſupra modum efferueſcẽte ad humorem melancholicum fieri tranſmutationẽ,& affirmat, ſe accipere humorem melancholicum, qui non dum in atrã bilem tranſiuit, ſed in quodam confinio eſſe, quæ proprie fit ex bile combuſta, ſed multoties confunduntur iſta vocabula, vt dicatur, atram bilem fieri ex ſanguinis fæce, qua de re loquutur Galenus in libro ſecundo de Criſibus cap. duodecimo, quamuis hæc maleſica dicatur, derodens partes, in quibus collecta eſt: illa verò mitior, & præcipuè quando non moram traxerit in animali, & quando non habet commercium cum aliquo humore abundanti, & præter naturam 3. Prognoſt. com 27. Et ab illa ferina fiunt deliramenta tertio de Locis Affectis cap. 7. Vnde non eſt aſſignanda complexio, quę conſiſtat in ęqualitate ponderis, quod quidem, & nobis colores indicare videntur efflorescentes in cute, ſimiles humoribus prædominium habentibus; niſi fiat retrogurgitatio, ex ſententia Hippocratis in lib. de Humoribus, cui ſententiæ ſe ſubſcribit Galenus in libro primo Aphoriſ com.2. Fundamentum namq; ſubiectumq; qualitatis, cæterorumq; accidentium eſt ſubſtantia 4. Metaphyſ part.2. Quæ ſi eſt naturalis, quia componitur ex materia,& forma inquantum compoſita ſine quantitate eſſe non poteſt, quoniam quemadmodum accidentia propria formam ſubſtantialem inſequuntur, ex illa pullulantia, atque emanantia; ita quantitas materiam, & terminata quantitas materiam formatam. Ergo cum ſit prędominium qualitatis, & quanti prædominium eſſe dicitur. Ergo non eſt aſſignanda complexio æqualis ad pondus; quia actio præſtari debet a proportione maioris inæqualitatis; quomodo dicimus in maiori quanto maiorem virtutem eſſe collocandam, et complexiones & in ſpeciebus, & in indiuiduis reddi diuerſas pro diuerſitate primarum qualitatum, quæ cum in humoribus fundamentum habere dicantur, humoris prædominium neceſſariò eſt exeogitandum. Signum eſſe poteſt fœcunditas,& ſterilitas, & inclinationes ad diuerſa exercitia. Et propterea gradus in mixto ſunt ex cogitandi, ad hoc, vt fiat actio, qui gradus ſunt in qualitatibus, & in quantitate: nam qualitas ſuſcipit magis,& minus, ſicuti & quantitas, quo ad dimenſiones, magis, et minus ſe extendẽdo. Tum

2. De Diff. Feb 9.
Ibidem.
2. de Criſ. 12
3. Prog. 27.
3. de Locis Aff. 7.
De Humoribus.
1. Aph. 2.
4. Met. 2.

4. Meteor. 1 *quia qualitates aliæ ſunt actiuæ, aliæ verò paſſiuæ ex 4. Meteororum cap 1. actiuæ formæ rationem habere dicuntur, paſſiuæ autem materiæ; etenim ad vnitatem iſta requiruntur & potentia, & actus, ſicuti & ad actionem: nam cauſa actiua ſupra paſſum prædominium habere dicitur, quandoquidem illius reſiſtentia eſt ſuperanda. Quomodo igitur æqualitas? Non enim poſſet fieri mixtum per ſe vnum, quoniam aut tantum potentia conſideratur, aut tantum actus, ſed requiritur actus, ſicuti & potentia. Vnde iſtarum qualitatum non eſt perpendenda indiuiſibilitas. Et*
2. Collig. 22 *totum hoc explicat Auerroes in 2. Colliget cap. 22. Nunquam inuenitur temperata complexio in proportione quatuor qualitatum, hoc eſt temperantia, quæ eſt ſecundum extremitates: ſicut non poteſt inueniri temperata complexio appropriata vni qualitati actiuæ, quia qualibet actiua habet gradum ſuæ operationis propter vnam qualitatem paſſiuam propriam ei, quæ ſtat loco materiæ. Et cum vna ſe habeat loco actiuæ, & altera loco paſſiuæ,*
Ibidem. *inquit ibidem Auerroes vna habet locum formæ, & altera materiæ. Et ſi ita non eſſet complexionatum, non eſſet vnum in forma; immo eſſent duo, nec eſſet recepta vna operatio in ſuo termino ſi duæ qualitates contrariæ dominantes eſſent ſuper ipſum ambæ æquales in potentia, vel in actu, quia ex duabus rebus in actu contrarijs vnum in actu fieri non poteſt, & etiam de duabus non contrarijs, ſicuti non fit ex duabus lineis in actu*
2. Eiuſ. c. 1. *vna linea in actu. Hoc idem expreſſit Auerroes in ſecundo Colliget cap. primo, vbi dicit, quod dominans ſuper corpora partium conſimilium eſt aqua, & terra, quomodo habent coagula-*
2. de Ort. & Int. 49. *tionem, & firmitudinem, quomodo dicit Ariſtot. in ſecundo de Ortu, & Interitu parte 49. Terram ineſſe omnibus mixtis corporibus, quia vnumquodque eſt multum, & maximè in proprio loco; & aquam, quia indigent terminari ipſa compoſita, quæ inter ſimplicia eſt facilis terminationis, & terra ſine humido non poteſt conſiſtere, quæ continentis rationem habere dicitur: nam ſi ex ipſa omnino humidum auferatur, vtique terra decidet. Et qualitates concurrentes ad firmitatem, & complementum ſunt illæ, quæ faciunt concoctionem, & dicitur caliditas fundata in humiditate aerea, quæ concoctionem perfectam operatur, & eſt illa, quæ per elixationem celebratur, vt explicatum*
4. Meteor. 4. *eſt in quarto Meteororum cap. 4. Et totum hoc colligi poteſt ex diuerſitate complexionum, non ſolum in maſculis facta comparatione*

Digitized by Google

tione ad inuicem; verum etiam in complexionibus fœminarum, facta collatione inter eas, & inter illas, & mares, ſicuti ſecundæ qualitates atteſtant, & inter ſpecies diuerſas animalium, quod quidem per proprietates diuerſas reſpectu diuerſarum formarum cognoſcere poſſumus, quoniam materiæ propriæ habent formas proprias, à quibus propriæ affectiones emanant, quod manifeſtat Auerroes in 8. *Phyſ. com.* 46. *&* 4 *de Cœlo com.* 37. 8. Phyſ. 46. *Quam veritatem deſumpſit ex libro primo de Hiſt. Animal. cap. primo, &* 8. *Metaphyſ. parte* 11. *Quomodo dicimus, diuerſitatem membrorum in animalibus reperiri, propterea quod formæ diuerſæ eſſe dicuntur.* 1. *de Anima com.* 53. *Vnde dicendum eſt, corpus primi parentis in ſtatu innocentiæ carere æqualitate ponderis, ſed tantum ęqualitatem habere quo ad iuſtitiam, in quo terrę elementum prędominabatur. Quo ad iuſtitiam confirmatur, quoniam ſi iuſtitia originalis maiora efficiebat in Adamo, et minora cauſare poterat. Maius autem eſt aliquem ab interitu pręſeruare, quàm efficere ęqualitatem ad iuſtitiam; quippe cū ęqualitas iſta iuſtitiam originalem concomitatur. Et ad illam multę cauſæ concurrunt; elementa, quę ſunt cauſę materiales: forma & eſt anima intellectiua, quę requiſiuit determinatum, proportionatumque ſubiectum, vt optima reſultaret complexio; volente hoc, atque determinante cauſa efficiente & fuit prima cauſa, per iam explicatum donum, concurrentibus cæteris cauſis tanquam inſtrumenta: ad quem effectum locus concurrebat, ſicuti & tempus. Fuit namque poſitus in Paradiſo terreſtri, quem plantauerat Deus à principio, qui dicebatur Paradiſus voluptatis, quomodo a loco alterationes non patiebatur, tempus nihil moleſtię inferebat. Et per illum donum fuiſſet reſiſtentia nè in miſerias incideret. Sed non ſic extra illum ſtatum in quo quidem æqualitas ad iuſtitiam eſt concedenda; ſed pręter iam cauſas enumeratas requiritur cauſa particularis efficiens, & eſt pater, cum generatio fiat à ſimili, ſicuti & mater materialiter concurrens ad generationem, & tunc neceſſariò ſequitur peccatum, ſecundum illud Pſal.* 50. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Locus non omnibus eſt proportionatus; & ſi proportionatus à ſecundis cauſis a teratur. Tempus eſt omnium inferiorum edax. Neque in omni ętate contingit illa æqualitas, ſed in fine augmenti, in quo virtus, & membra iam ſunt roborata, durante iuuentutis ætate: nam ſenectus ipſa*

1. de Hiſ. Animal. 1.
8. Metap. 11.
1. de Aīa 53.
Pſal. 50.

R 2 morbus

morbus eſt, in qua virtus deficit; licèt comparatiuè poſſit eſſe in omnibus ætatibus, præcipuè tamen in ætate florenti. Quomodo reſiſtentia eſſe non poteſt, deficiente virtute, quod videns Propheta, ad Deum conuerſus, aiebat, cum defecerit virtus mea ne derelinquas me, orans ne proÿceret eum in tempore ſenectutis, in quo nihil aliud reperitur præter laborem & dolorem Pſal. 70. Non igitur eſt dicendum de Adamo id, quod eueniebat in ſtatu iuſtitię originalis, euenire in ſtatu naturę deſtitutę, cum mutentur cõditiones propter donorum ablationem; quippe qui morti non erat ſubditus; quoniam eſſet ſeruata illa æqualitas iuſtitiæ, conſiſtens in debita menſura, qua in ſua diſpoſitione retinendus erat, vt exceſſus nullus eſſet futurus, quo ad interitum tenderet, quem credendum eſt (cum Dei opera ſint perfecta) fuiſſe creatum, ſecundum eam perfectionem, quo ad complexionem, qua nulla melior ex cogitari poſſet, vna excepta, cõplexione Chriſti domini, & Beatæ Virginis; quandoquidẽ ad creationem non concurrit cauſa defectiua, ſicuti concurrit ad generationem, in qua concurrit cauſa particularis. Quare non eſt aſſignanda omnimoda æqualis virtus ne cogamur fateri, nullas ſequi operationes: ſiquidem dentur agens, & patiens, quo ad æquales virtutes, iſtud in agendo, patiens verò ex parte reſiſtentiæ, non frangerentur elementa vſq; ad minima ratione æqualis reſiſtentiæ. Deſtruerentur igitur actiones, ſicuti & mixtio. Tum quia calor, quo anima operatur, cũ illius inſtrumentum eſſe dicatur, operationes perficit. Prædominabatur ergo naturalis calor: & recta ratione; quoniam omnium perfectiſſima complexio ſanguinea eſt reputanda, quæ iudicatur temperata ad cæteras facta collatione; cum tamen caliditas, & humiditas in eo vigeant, qui propterea tempore veris proportione reſpondet. Et eò potiſſimum, quia calido, & humido generatũr, & viuit, & nutritur, & augetur, & generat, ex quibus elicitur, complexionem primi parentis fuiſſe proportionatam perfectiſſimę animæ, quam illi, creando Deus infuſit; nulla nihilominus pugna; ſed ſumma concordia, quia ſtatus erat naturæ inſtitutæ iuſtitia originali permanente, innocenter vitam ducendo. Fuit igitur tm̃ ſufficiens talis complexio in primo parente conſiſtens in ea diſpoſitione, vt animam intellectiuam reciperet, quæ operationes ſibi debitas ederet. Ex quibus patet, mortalitatem in primo parente non eſſe ex parte animæ immortalis, & non ſicut exiſtimauit Alexander, qui, ex puriſſima elementorum mixtione eſſe eductam, falſiſſimè ratus eſt, neque

Pſal. 70.

ſecundum

Digitized by Google

ſecundum ſententiam Auerrois, quam arbitror eſſe ex doctrina Ariſtotelis eductam, exiſtimantis, eſſe vnicum intellectum in omnibus hominibus; ſed ex parte materiæ, priuationis, & contrarij, & tunc interitus naturalis, eo modo quo naturalia currunt, appellatur.

Quid ſentiendum de interitu primi parentis poſt perpetrationem peccati.

VT optimè intelligantur ea, quæ huc vſq; poſteritati mandata ſunt, perpendendum eſt, aliquid duobus modis naturale appellari poſſe, & inquantum naturas habere dicitur, & ſunt corpora, quæ componuntur ex materia & forma, quæ ſub nomine naturæ continentur, ſecundo de Phyſico Auditu part. 7. & vltra, & 2. Phyſ.7.
5. Metaphyſ. part. 5. Secundo modo, illud eſt naturale dicendum, 5. Metaph. 5.
quod, cum ſecundum naturam exiſtat, ipſam naturam conſequitur, ſicuti dicimus, lectũ deorſum moueri ratione ſuæ grauitatis, & ignem dicimus moueri ſurſum, & terram deorſum: ſic enim à natura comparatum eſt, ut grauia deorſum ferantur, & leuia ſurſum, quod quies in proprijs locis indicat, finis motus, & locus finis, forma, atq; perfectio locati illius, quod ſecundum naturam mouetur. Aliquid igitur naturale eſſe dicimus, & ſecundum formam, & etiam ſecundum materiam. Sed forma naturalis per verum motum, veramque mutationem ex materiæ intimis penetralibus eſt elicienda, qua eſſe, & vnicum eſſe ſubſtantiæ communicatur. Cauſa ergo agens formam præcedens, quæ eſt vnde motus principium, neceſſariò requiritur, vt ſit ſecundum naturã, hoc ab agente præſtari. Requiruntur autem illę duæ naturę, & quia ſunt principia, ex quibus omnia fiunt, et vt præſtentur actiones, & paſſiones, quoniam formæ eſt agere, & mouere, alterius facultatis eſt,
pati, & moueri 2. de Or. & Int. p. 53. Non. n. dicimus, actionẽ eſſe 2. De Ortu,
à materia; alioquin una eſſet dicenda omnium actio, quandoqui- & Int. 53.
dem vna eſt materia per omnium formarum priuationẽ, quæ nihilominus diuerſitas per diuerſas formas pręſtatur, earũ re vera principiũ actiuum, quo ignis ſurſum fertur, & excalefacit rõne ſuæ formæ; et à qua ratione ſui principij paſſiui caliditatẽ recipit;

itaquod ratione iſtorum principiorum idem dicitur eſſe actus, & potentiæ particeps cum agat, moueat, & ſit in actu ratione formæ: mouetur, patitur, & eſt in potentia per materiam. Eſt enim materia, omnium formarum naturalium receptaculum; & accipere eſt pati, aſſumiturq́; perfectio per principium actiuum, & eſt forma, quæ eſt actus, atq́; perfectio. Vnde digna eſt, quæ ma-
2. Phyſ. 12. *gis, & perfectiori modo nomen, & rationem naturæ ſortiatur 2.*
5. Met. 5. *de Phyſico Auditu part. 12. 5. Metaphyſ. 5. & 1. de Partibus Ani-*
1. de Partib. Anim. c. 1. *malium cap. 1 Vnumquodq́; enim tunc magis dicitur, cum actu*
2. de Aĩa 2. *eſt, quàm cum potentia, forma verò eſt actus, & materia poten-*
8. Met. 15. *tia 2 de Anima part. 2. & 8. Metaphyſ. 15. Immo quod propriè*
2. de Aĩa 7. *eſt actus eſt 2. de Anima part. 7. Et agens paſſum nobilitate ex-*
3. eiuſdē 19. *cedit 3 eiuſdem 19. Et propterea illud magis nomen, & rationem naturalis ſortitur, quod eſt tale ſecundum formam, quam illud, quod eſt tale ſecundum materiam. Vnde exagitatur ab Ariſtote-*
2. Phyſ. 7. *le ſententia Antiphontis in 2. Phyſicorum par. 7. Qui arbitratus*
Antiphon. *eſt, materiam tantùm naturam eſſe appellandam, quemadmodum a ueritate eſt omnino aliena Antiquorum ſententia, qui rati ſunt, ſolam materiam eſſe tantùm ſubſtantiam, omnino formam a ſubſtantia excludentes, quod videre licet apud Ariſtotelem in 7. Me-*
7. Metaph. 8. *taphyſ part. 8. Quamuis aliqui eorum, vt Empedocles, & De-*
2. Phyſ. 22. *mocritus modicè illam tetigerint, & ferè per ſomnium 2. Phyſic. part. 22. Sed re vera permanente forma, compoſitum eſt in actu, per cuius ſeparationem deſtruitur primo, & per ſe diciturq́; aequi-*
2. de Aĩa 8. & 9. *uocè tale 2. de Anima part. 8. & 9. Et argumentum Antiphontis à ſigno erat deſumptum. Signum namq́; erat ſolam materiam naturam eſſe vocandam, quoniam ſi quis lignum ſub terram effoderit, accipiatque potentiam putredo, vt ſit germen, non fit lectum, ſed lignum. Sed Philoſophus iſte non diſtinxit inter formam ſubſtantialem, & accidentalem. Nam fiat germinatio illa, quis dubitat, germinationem illam eſſe viam ad naturam, quæ eſt forma, per quam germinatum habet eſſe, & vnum eſſe, quod quidem eſt à forma ſubſtantiali? Apponatur ſecuris ad radicem, deperditur illius germinati nomen, & definitio, quoniam reipſa, & actu deſtruitur forma, quod quidem verum eſſe dicimus, inquantum illud corpus habet rationem naturalis corporis, in quo natura habere dicitur principium, & cauſam motus, & quietis illius, in quo eſt, primo, per ſe, & non ſecundum accidens 2. Phyſi-*
2. Phyſ. 3. *corum part. 3. Sed artifex, mouendo materiam, formam intro-*

ducit,

Digitized by Google

ducit, quæ, quoniam eſt artificioſa, meritò inter formas ex cathegorÿs accidentium eſt aſcribenda, per quam artificiale corpus nomen, definitionemque retinet, eo modo, quo naturale corpus per ſuam formam, à qua, cum ſit ſubſtantia, eſſe ſubſtantiale recipit. Vnaqueque enim forma, cum ſit, aut ex cathegoria ſubſtantiæ, aut accidentis, ſuum eſſe communicare dicitur. Nullum etenim corpus eſt tale, neque naturale, neque artificiale, cum fuerit in potentia: nam corpus artificioſum eſt in actu per artem, naturale verò per naturam, et tunc actu eſſe fatemur, quando ambo actu ſunt formata, qua conſtituitur definitio per quam formam, ad interrogationem factam per quid, reſpondemus. Et iſtæ formæ neceſſariò cauſam agentem requirunt, extrahentem illud, quod eſt de potentia ad actum, & eſt forma, exiſtens in potentia in materia, 12. Metaphyſ. com. 18. & 44. Sed agens duobus modis 12. Metaph. *conſiderari poteſt. Et inquantum naturæ limites non tranſcendit,* 18. & 44. *& inquantum naturæ vires excedit. Primum particulare agens nuncupatur; ſecundum vniuerſale: illud eſt vniuocum, hoc autem æquiuocum, vel potius analogum, eo modo, quo dicimus, Deum eſſe agens. Agentia particularia determinatam materiam mouent, vt determinata forma, quæ eſt actus, ex materię viſceribus eliciatur, habens determinatam virtutem ratione habita ad determinatam formam, quoniam & illius vires finitę eſſe dicuntur, nihil plus illo valentes; ſed agenti primo vniuerſali vniuerſa materia, omniaque entia ſubÿciuntur, eiq; omnia ſeruiunt, obediuntque, vt verſet totam materiam eamque nihili faciens quo ad creationis actum, illamque dum eſt, conſilio voluntatis ſuæ mouens, quomodo & operari dicimus. Agens particulare agit, & propter finem agere dicitur, à quo mouetur ad agendum motu ſecundum ſimilitudinem; quo modo vult formam tanquam finem, & bonum, per quod quidem agit, ne ſua actio ocioſa, inaniſq; reddatur: nihil etenim tale eſt in fundamento naturæ, & creaturę. Quapropter eligit ſibi non quamcunque materiam, ſed determinatam, proportionatas habentem conditiones, apendiceſque, quibus determinatum finem conſequi poſſit, alioquin fine fruſtraretur, quem per ſuas operationes intendit. Faber etenim, ad conficiendum gladium elicit ferrum, cuius quidem duplex finis eſſe videtur: primò formam gladÿ, operando operationes fabriles, determinatis, proportionatiſque inſtrumentis, quibus introducitur forma, vult introducere. Signum, quandoqui-*

dem cũ iam introducta fuerit forma, ab operatione quieſcit, cum iam finem, quo quieſcit, & per quem agebat, fuerit conſecutus; & habitibus pręſentibus in materia, ceſſet motus. Alter finis eſt operatio corporis artificioſi, quomodo illi confert formam, qua operationes edere poſſit; quandoquidem ſi à ſecuri auferatur acies; quia aufertur illius forma, ceſſat operatio formæ, operatio namque formam ſequitur, quæ quidem ocioſa eſſe nequit, dum agens ſuas edit operationes, illo corpore vtens, vt eſt ſuę operationis inſtrumentum: eſt etenim finis gladij, cuius formam artifex intendit principalis, acies, & cuſpis; ſed incidendi, & perforandi gratia, quæ operationes auferuntur, ſi acies, & cuſpis à gladio auferantur, quibus operationibus deuenire licet in formę cognitionem à poſteriori. Faber igitur ad opus ſuum perficiendum ferrum elegit, & non paleam, neque lanam. Nam in naturalibus qualibet forma habet materiam propriam; ſed in artificialibus idem lignum & arcæ, & lectice materia eſſe poteſt; verùm ſi actio eſt perficienda, materia fini proportionata eſt eligenda, quomodo conditiones, ſeu materiæ apendices requiruntur, quas vult artifex, auferendo quod arti, & debitæ formę introducendæ, debitoq; fini non eſt proportionatum, quomodo iudicat ferrum, & non paleam eſſe eligendum. Sed omnes conditiones, apendicesq; auferre non valet; ſiquidem illud ferrum, ex quo fit enſis eſt frangibile, hebetatur, rubiginemq; contrahit, quæ omnia ex naturali ferri diſpoſitione proueniunt quas conditiones ſi poſſet Artifex omnino auferret, quę cauſæ dicuntur, ne agens per illud inſtrumentum finem conſequatur; quippe cum per illam formam ex conditionibus iam explicatis operationes edere non poteſt; & ſi vellet proceſſu temporis materia non obediret, quę ſi quo ad aliqua ſit in potentia, non tamen ad omnia ad voluntatem artificis. Ita de homine aſſerendum eſt, cui quidem ineſt aliquid naturale ſecundum formam, & ſunt operationes, ab anima emanantes. Eſt enim anima principium vegetandi in plantis; in animalibus, principiũ ſentiendi, & intelligendi in homine 2. de Anima part. 24. Et aliqua & homini, & cæteris animatis naturalia ſecundum materiam eſſe dicuntur. At materiæ conditio duobus modis conſiderari poteſt, & ſecundum aptitudinem ad formam; & inquantum in ipſa aliquid ſecundum neceſſitatem conſequitur, quomodo corpus humanum, quod eſt a natura, illiusque complexio ad temperiem eſt redacta, facta collatione cum cæterorum animalium complexionibus

xionibus, vt poſſit eſſe organum temperatum, proportionatumque ſenſus tactus. Vnde neceſſarium eſt, ex quatuor elementis eſſe compoſitum. Nam forma hominis in rei veritate eſt intellectus poſſibilis, nullam aliam retinens naturam, niſi hanc, quod ſit poſſibilis, nihilque eorum, quæ ſunt eſſe dicitur, antequam intelligat, in omnia fieri conſiſtens, tabulę in qua nihil actu ſcriptum eſt, perſimilis, quodammodo omnia, quod doctiſſimè explicauit Ariſtoteles in tertio de Anima. Ad hoc autem, vt ſequatur intelligendi actus, requiritur, corpus humanum ſenſu tactus eſſe pręditum, quo alij ſenſus ſubſtentantur, per quos homo intelligit ex prologo Metaphyſ. cuius quidem organum medium eſt inter contraria ſecundo de Anima parte 118. Neceſſarium eſt igitur, corpus animatum eſſe mixtum, & ex contrarijs compoſitum. Ergo interitus eſt à materia, & à materiæ conditionibus, quę a natura eligitur, & præſtitit quod præſtare potuit, quę ſi poſſet incorruptibilem materiam eligeret, ſicuti Artifex libentiſſimè ferrum eligeret, ſi poſſet, quod nunquam hebetaret, frangeretur, neque rubiginem contraheret, quæ quidem conditiones ex materiæ neceſſitate pullulant, atque emanant. Sed agens ſupernaturale eſt Deus, qui imperfectiones, à materia prouenientes, auferre poteſt, qui quidem materię neceſſitatem prohibere valet. Nam omnes creaturæ, habita ratione ad ſuam voluntatem, in potentia obedientiali eſſe dicuntur, ad agendum, & recipiendum quicquid Deus vult, vt naturæ defectus ſupplere poſſit, quod nequit efficere natura, neque agentia particularia; quandoquidem nullum agens infinitę virtutis eſſe dicitur, niſi Deus, qui dona homini ſupernaturalia donando, conſecutiuè quę dona ſequuntur, donauit. Immortalitas etenim donum iuſtitiæ originalis conſequitur eo modo, quo accidentia propria formam ſequuntur, & umbra corpus. Immortalis igitur in ſtatu innocentiæ dicendus erat primus parens, & ratione ſuæ formæ, quæ eſt anima rationalis, immortalis; & ratione principalis agentis, & eſt Deus, & ratione doni, cui non erat auferendum, ſi in peccatum non incidiſſet, in quod cum inciderit, vulnus ſæuiſſimum paſſus eſt, remanens ipſe; cum ſuis poſteris in puris naturalibus, & tunc quid ſibi velint materiæ conditiones intellexit, hebetudinem, rubiginem, & fractionem contrahendo. Nihil etenim tale à forma, quę immortalitate gaudet, originem ducebat, deforis adueniente

3. De Aĩa ſ. 18.14.37.

2. De Anima 118.

Digitized by Google

ueniente per creationem, quæ æternitate fruitur à parte poſt, quæ non educitur ex gremio materię, quo modo educuntur cæteræ naturales formæ, extenſæ, & diuiſę ad extenſionem, & diuiſionem materię. Et ideò optimè dicit D. Thomas in Prima Parte Summæ quæſt. 97. art. 1. Aliquid poſſe dici incorruptibile tribus modis; vno modo ex parte carentiæ materiæ, & contrarij, quod manifeſtum eſt de Angelis, & corporibus cœleſtibus: Secundo modo ex parte formæ; ſiquidem rei corruptibili per naturam inhæret aliqua diſpoſitio, per quam ab ipſa corruptione totaliter probibetur, quod dicitur incorruptibile ſecundum gloriam. Dicit enim D. Auguſtinus in Epiſtola 50. ad Dioſcorum, tanta potenti natura fecit Deus animam, vt ex eius plenitudine redundet in corpore plenitudo ſanitatis, & incorruptionis vigor. Tertio modo ex parte cauſæ efficientis; quomodo ex ſententia diuini Platonis in Timæo intelligentiæ, ſeu Angeli ſunt incorruptibiles, dicentis. O dij ſecundi veſtra natura corruptibiles eſtis; voluntate tamen mea vos perpetuos facio. Quare & ratione ſuæ formæ ſcilicet anima intellectiuæ, quæ non traducitur ex parentibus, ſicut cęterę animæ, ex illo Iſaiæ cap. 42. dicentis ex perſona Dei. Omnem flatum ego feci, ideſt omnem animam rationalem, quæ dicitur ſpiritus, ex illo Lucę cap. 23. Et Pſal 30. In manus tuas commendo ſpiritum meum. Vnde dicitur Eccleſ. cap. vltimo. Donec ſpiritus reuertatur ad Deum, qui dedit illum. Inſpirauit etenim Deus in faciem primi parentis ſpiraculum vitæ, & factus eſt in animam viuentem. Gen. cap. 2. Et in libro de Eccleſiaſticis dogmatibus cap 14. ſcriptum eſt, animas rationales per coitum non ſeminari, ſicuti cætera animæ, ſub illa exiſtentes, ad quas concurrit pater, tanquam cauſa efficiens, & ſemen ab eo proueniens, tanquam cauſa inſtrumentaria. Non enim eſt forma ſubſiſtens, quemadmodum rationalis anima, quæ non poteſt eſſe, niſi in ſubſtantia compoſita: ſed illa cauſa inſtrumentaria non concurrit; quomodo dicimus traductionem propriè illam eſſe dicendam in generatione animatorum, quæ fit per ſeminis deciſionem. Et ratio potiſſima eſſe poteſt, quia anima intellectiua non educitur, ex materiæ intimis viſceribus, quomodo optimè dixit Ariſtoteles in 2. de Generatione Animalium cap. 3. Mens humana deforis aduenit, eaq́ ſola diuina eſt, & illius actio non communicat cum actione corporis. Et quomodo virtus actiua, in materia exiſtens, concurrit ad productionem immaterialis effectus, ſicuti eſt virtus

in

1. part. Sum. q 97. art. 1.
D. Aug. Epiſtola 50.
Plato in Timæo.
Iſaias 42.
Lucæ 23.
Pſal. 30.
Eccleſ. vlt.
Geneſ. 2.
de Ecc. dog. 14.
2. De Gener. Anim. 3.

Digitized by Google

in ſemine exiſtens? quomodo intellectus noſter habet operationem, in qua corpus non communicat; alioquin fateri cogeremur, aliquem dare per generationem totam animam ſuam, & vita priuari, ab anima proueniente. Iam enim confirmatum eſt, cum homo conſtet ex anima & corpore, non prouenire à corpore, quia non corpus, ſicuti eſt anima, fieret ex corpore. quod non ſolum eſt falſum, verum etiam abſurdum. Dicere namq; animam eſſe corpus, eſt contra omnes Philoſophos, & Theologos. At ſi quis dixerit, eſſe ex anima, vel eſt ex parte, vel ex tota, & quia anima caret quantitate molis, non ex parte. Confert igitur illi totam ſuam animam, quæ eſt principium vitæ in habente animam. Ergo & totam vitam. Et totum hoc non ſolum eſt falſum, verum etiam concitat nos ad riſum; quia idem eſſet viuum, & mortuum: viuum, quia videmus operationes vitales: mortuum, quia dedit totam animam. Et in veritate maxima eſt diſcrepantia inter cæteras animas, & animam intelligendi: nam videmus, excellens ſenſibile ſenſum deſtruere intellectum verò maiores perfectiones aſſumere, quo magis obiectum intelligibile perfectionibus ſuperat 3. de Anima part. 7. Non enim eſt virtus organica, de qua re ſcriptum eſt in 1. eiuſdem part. 65. Intellectus videtur aduenire, ſubſtantia quædam exiſtens; at non corrumpi. Maximè enim corrumperetur vtique ab ea, quæ eſt in ſenio debilitate, quomodo dicimus de oculo, quod ſi ſenex haberet oculum, vt iuuenis, videret, vt iuuenis. Sed intellectus habet rationem diuini, exiſtens quid impaſſibile. Dicitur enim in 1. de Anima 82. Anima aliquid eſſe melius, & præſtantius impoſſibile eſt; impoſſibilius autem adhuc in intellectu, rationabiliſſimum enim eſſe hūc antiquiſſimum, & dominum ſecundum naturam. Neque propterea inter potentias organicas eſt adſcribendus, ſicuti ſenſus, qui quidem duobus modis deſtruitur, aut propria deſtructione, & eſt per ſui obiecti excellentiam, vt patet de habitantibus iuxta Nili catharatas; cum illa gens, quæ illum locum accolit ob ſonitus magnitudinem, ſenſu audiendi careat; qui quidem per accidens deſtruitur, quoniam ſubiectum deſtruitur. Vnde non eſt dicendum, hoc de intellectu veritatem habere, cum non ſit corporis actus, a corpore dependentiam habente. At vtroque modo ſenſus deſtrui videtur & per ſe, quando excellentia obiecti illum deſtruit; & per accidens, ex deſtructione organi. Vnde per Dei voluntatem Adam in ſtatu innocentiæ erat immortalis; iſtaque immortalitas

3. de Aīa 7.
1. Eiuſ. 65.
1. de Aīa 82.
Io an. 15.

non

Digitized by Google

non fuit per aliquam vim, in corpore exiſtentem; ſed inerat vis quædam animæ ſupernaturaliter, diuinitusq́; data, per quam corpus ab omni corruptione præſeruari poterat, quamdiu Deo ſubiecta manſiſſet, quæ virtus à iuſtitia originali non videtur eſſe diſtincta; itaut perfecta harmonia perſentiretur, quæ per peccatum primi parentis in diſſonantiam verſa eſt. Quomodo primus parens interitui ſubiectus remanſit, ſicuti & ſui poſteri. Nam quo pacto iuſtitia originalis cum illius peccato remanere poterat? Succeſſit pugna, vicit diabolus, vicit caro, vicit mors, & ad malum remanſit procliuitas. Tranquillitas igitur ablata eſt; gratia tamen immortalis erat reddendus. Contulit namq́; Deus primo parenti gratiam, neq́; abſq́; maxima ratione: nam & ditiſſimus, & liberaliſſimus eſt; ſed habita ratione ad aliquod extrinſecum, illam ei dono dedit, vt iuſtitia Dei etiam donum conſeruaretur; quomodo dicere poſſumus gratiam Dei fuiſſe vitam æternam, conſeruantem ſcilicet iuſtitiam originalem, qua homo æternitate frueretur, cui Deus gratia ſua cooperabatur non propterea liberum tollens arbitrium; ſed illum in manu conſilij ſui relinquens. Optimè enim diſtinguuntur quatuor dona, à Deo homini donata. Primum eſt habitus gratiæ, quò natura perficitur, ad hoc vt portiones Deo ſubijciantur. Secundum eſt conſeruatio illius doni, ſiquidem id abſq́; eius auxilio præſtari non poteſt, quomodo ad conſeruationem concurrit, iuxta illud, ſine me nihil poteſtis facere: quid enim agere poſſunt ſecundæ cauſæ, niſi prima concurrat, quæ eis efficaciam confert? Tertium eſt auxilium generale, ſicuti & concurſus cum cauſis ſecundis. Sed tandem confert auxilium excitans, quo homo vtitur prioribus donis, per quæ ſi velit, operationes edere poſſit; ſed per vltimum donum facit hominem velle, & operari. Et iſto dono non indigebat Adam, ſed alijs iam explicatis. Et hanc doctrinam ſuſtinet Bellarminus ſecundum ſententiam D. Auguſtini in libro de Gratia primi hominis cap.4. Et hanc ſententiam videre licet apud Aug. in libro de Correptione, & Gratia cap.12. Confertur namq́; cibus homini, vt comedat, ſed comedere non vult, liberum arbitrium reſpuit; non cogitur liberum arbitrium, confertur cibus, vt viuere poſſit homo, ſi velit vitam, quo pacto intelligitur illud, vocaui, & renuiſtis; tota die expandi manus meas ad populum, non credentem, ſed contradicentem mihi. At ſi conferatur cibus, & in os apponatur, confertur, vt poſſit viuere, & vt viuat: ita

Bellarm. De Gratia primi hominis cap.4.

Deus

Deus per auxilia illa confert, vt benè poſſit operari, ſi velit: at per illam ſpecialem motionem, & excitationem faciens vti habitu gratiæ, confert velle, & operari, & iſta gratia non indigebat primus parens; ſed non poſt peccatum commiſſum, ſed erat in poteſtate hominis vti illa gratia, qua ſi vtebatur, perſeueraſſet iuſtitia originalis, & ſi voluiſſet, ad illam conſeruandam, nihilominus liberum arbitrium requirebatur, ſed non auxilium excitans; ſed per habitualem gratiam, quam peccando amiſit, & ex conſequenti iuſtitiam originalem, re anente natura vulnerata, & homines interitui ſubiecti. Gratia igitur immortalis primus parens erat reddendus. Et hac doctrina multæ ratiocinationes in contrarium a Philoſophis propoſitæ, naturam gratiæ ignorantibus, enodantur; itaut corpus primi parentis per diuina dona illi collata, immortalitate erat gauiſurus; alioquin illius immortalitas per peccatum non eſſet ablata, ſicuti neque angelo dona naturalia, peccando, Deus abſtulit. Nam ad infinitam Dei potentiam recurrendum eſt. Et ſi anima innocentiæ veſte veſtita eſt, quomodo corpus, illius inſtrumentum pœnam luere debet? Quare primi parentis corpus à contrarijs lædi non poterat. Calor naturalis, qui continuò erat vigorandus, debilitatem non contraxiſſet. Et vigilantia hominis, omniumque rerum ſcientia illum ab omnibus defendiſſent, præcauebantq; ne detrimentum à cauſis intrinſecis, & extrinſecis perſentiret. Nunquid enim fruſtra dona ſupernaturalia collata fuerunt? Et ſi à Deo, quomodo fruſtra? Indigebat fortaſse armis ad ſui defenſionem? Nullo modo. Omnia illius imperio ſubiecta ſunt. Et quibus armis vir bonus indiget? Horatius. 1. Car. ode 22.
Audiamus Horatium in 1. *Car. ode* 22.

Integer vitæ, ſcœleriſq; purus
Non eget Mauri iaculis, nec arcu,
Nec venenatis grauida ſagittis
  Fuſce pharetra.
Siue per Syrtes iter æſtuoſas,
Siue facturus per inhoſpitalem
Caucaſum, vel quæ loca fabuloſus
  Lambit Hidaſpes.
Namq; me ſilua lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, & vltra
Terminum curis vagor expeditis,
  Fugit inermem.

Fuit

Fuit re vera creatus Adam cum ſupernaturali rectitudine, donum re vera ſupernaturale. Et quare? quia dando illi donum, ea, quæ donum inſequuntur contulit; alioquin & quis nam ordo? Et quoniam ſupernaturale fuit donum, inſequebantur illud donum ea, quæ ſunt ſupra naturæ curſum. Et totum hoc confirmatur per illius doni ablationem. Dum dono illo Adam frueretur, re vera nulla concertatio, ſumma pax. Quare & immortalitas. Sed ablato dono, ea omnia viſa ſunt, quæ materiam, illiuſque conditiones concernunt. Perpendamus inordinationes poſt peccatum, quo illud donum fuit ablatum, diſcordia inter potentias, & inimicitia inter Deum, & hominem, mutatio ſtatus, præualens materia, ſæuum vulnus, concomitans hominem vſque ad mortem, ablatio gratiæ, & tandem inimica mors. Quare illa à natura præſtari non poterant, motus inordinati ab ipſa prouenientes per peccatum, tanquàm per remouens prohibens, quos iuſtitia originalis prohibebat, qui perpetui eſſe non poterant, motuſq; illi in quietem, tanquam in finem terminandi erant, & eſt interitus, quo omnes diſcordiæ ſedantur. Quinimo in illo fœliciſſimo ſtatu ſumma prouidentia primis parentibus multitudo an-
Pſal. 90. *gelorum data fuit, vt illos in cuſtodiã haberẽt, iuxta illud Pſ. 90. Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, nè vnquam offendas ad lapidem pedem tuum. Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis, & conculcabit leonem, & draconem, nihil ei nocere valens; & recta ratione,*
Pſal. 36. *ſecundum illud Pſal. 36. Iuſtus cum ceciderit, non collidetur, quia dominus ſupponit manum ſuam. Prouiſum eſt de ligno vitæ, à quo vires erant recipiendæ, quod quidem maiorem habet efficaciam, quàm cætera Paradiſi ligna; quandoquidem meritò lignum vitæ dicebatur, ſicuti lignum ſcientiæ boni, & mali, mortis. Quare a contrarijs non lædebatur primus parens, quod quidem eueniebat per iuſtitiæ originalis donum, qua iam explicatus harmo-*
Eccleſ 17. *nicus concentus reſultabat. Et licèt ex terra creatus; ea virtute nihilominus fuit veſtitus, qua materiæ appetitus compeſcebatur, nè nouam appeteret formam, ſicuti ſemper nũc appetere videmus, cum anima humana immortalitate gauderet, operante hoc diuina virtute, & bonitate, materiæ capacitatem, quæ modo adeò auida eſſe dicitur, vt nunquam illius appetitus expleatur, omnino expleſſet, qui per naturalem potentiam expleri non poteſt; cum tamen ad Deum in ſtatu innocentiæ reſpectu hominis eſſet in potentia,*

*potentia, non naturali, quomodo ſemper appetit, ſed obedientiali,
de qua dicitur apud Matth. cap. 8. Imperaſſe vento, & mari,* Matth. 8.
*magnamq́; tranquillitatem eſſe factam, de quo homines mirati
ſunt, dicentes: qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei?
Et recta ratione, quia nullam in creando inuenit reſiſtentiam, &
quę reſiſtentia poſt creationem? terribilis namq́; eſt, & quis ei re-
ſiſtere poteſt? Sed ei omne genu curuatur, mouens omnia ſicut
amatum, & deſideratum. 12. Metaphyſ. part. 36. Omnia appe-* 12. Metap. 36
tentia illius eſſe diuinum. 2. de Anima part. 34. Immortalitas 2. de Aĩa 34.
*igitur in Adamo, ſi in illo ſtatu permanſiſſet, ſupernaturalis
erat dicenda.*

Immortalis erat Adam in ſtatu innocentiæ, & vnde erat dicendus immortalis, præter illam cauſam, quæ erat iuſtitia originalis.

*ALiæ cauſæ aſſignantur, præter iuſtitiam ori-
ginalem, quibus elici poteſt immortalitas pri
mi parentis. Et quoniam vita in calido, &
humido conſiſtere dicitur, & continuò hu-
midum abſumitur, naturalis calidi pabu-
lum, quo viuimus, & operamur, eo anima,
tanquam inſtrumento vtens. quæ prima,
& per ſe cauſa eſſe, & viuere dicitur in tri-
plici genere cauſæ, humidum ratione abſumptionis deterioratur,
quod etſi reficiatur, non ita purum, ſincerumq́ue, eo modo, quo
antea erat, reficitur; quippe quod ſiccitatem contrahit. Et omnia,
quę ſunt ortui, interituiq́; obnoxia ſecundum certam, determi-
natamq́; periodum intereunt, vt expreſſit Ariſtoteles in libro ſe-* 2. de Ortu, &
cundo de Ortu, & Interitu in calce. Vnde pręter iam explica- Int. in fine.
*tum donum præcepit Deus Adę, vt de omni ligno Paradiſi come-
deret, qui & de ligno vitæ erat comeſturus, quod quidem adeò il-
lius naturam adiuuare potuiſſet, eamq́; vigorare, vt diutius in
hoc mundo vitam degeret; ſed non in æternum. Nam & quid
in æternum, beatitudinis veræ capax, & nunquam videre diui-
nam eſſentiam, ſicuti eſt; vel potius per modum tranſeuntis? Nul-
lus namq́; in hac vita conſtitutus, videt Deum, ſicuti eſt; ſed cum
apparuerit, ſimiles ei erimus, & videbimus eum, ſicuti eſt, inquit
D. Ioan.*

Digitized by Google

Ioan. in 1. Epiſtola.c.3. D. Ioan. in 1. Epiſtola cap.3. Nunc enim cognoſcimus ex parte, tunc cognoſcam, ſicut cognitus ſum inquit D. Paulus; cum tamen dicat, ſe cognoſcere ex parte 1. ad Corinth. cap.12. Secundum illud, quod ſcriptum eſt ad Rom. cap.1. Inuiſibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ fata ſunt intellecta conſpiciuntur.

1.ad Cor.12.

Ad Rom.1.

Sed lignum vitæ quodammodo erat cauſa immortalitatis; at non ſimpliciter, quod animaduertit Sanctus Thomas in Prima Parte Summæ quæſt.97. art.4. Nam homo in eo ſtatu habuit duo remedia ad vitæ conſeruationem contra duos defectus. Primum eſt amiſſio humidi radicalis per calidi innati actionem: quo ad iſtum defectum Adamo per eſum aliorum alimentorum ſubueniebatur. Secundum defectus eſſe poterat debilitas virtutis actiuæ. In principio etenim virtus actiua ſpeciei eſt adeò fortis, vt poſſit conuertere de alimento non tantum, quod eſt ſufficiens ad reſtaurationem ſubſtantiæ deperditæ; ſed etiam quod ſufficit ad augmentum. Verùm proceſſu temporis quod aggeneratur non eſt ſufficiens ad augmentum; ſed tantum ad reſtaurationem ſubſtantiæ deperditæ. Et quoniam in ſenectute non ſufficit ad hoc; inde eſt, ſequi decrementum, & tandem interitum; contra quem defectum per eſum ligni vitæ ſubueniebatur, vim habentis fortificandi virtutem ſpeciei contra debilitatem, prouenientem ex admixtione extranei, inquit D. Thomas, & ſic ad tollendam mortem ex ſenio prouenientem, & eſt ſententia D. Auguſtini in 14. de Ciuitate Dei cap.26. Et non rarò alibi, dicentis, cibus aderat ne eſuriret, potus, ne ſitiret, lignum vitæ, ne illum ſenectus diſſolueret. Nam ex partibus homogeneis fiunt etherogeneæ, ad perfectionem deuenientes, & tunc nutritum non amplius augetur ſecundum veram augmentationem, quæ ſecundum omnes magnitudines eſſe dicitur: at eouſque eſt augmentatio, quouſque oſſa augentur, deueniuntq; ad perfectam conſiſtentiam. In principio namque oſſa mollia eſſe cognoſcimus ſenſu tactus, quemadmodum & ipſa caro, quomodo maxima facilitate fit augmentatio, cum vltimam perfectionem non acquiſierint; ſed per continuam actionem caloris naturalis oſſa ad ſiccitatem tendunt, quemadmodum & caro, qua ratione duritiem contrahunt: Et omnium natura conſtantium terminus, & ratio magnitudinis, & augmenti eſſe dicitur.

1.par. Sum. q.97. art.4.

2. de Aīa 41. 2. de Anima part 41. Et tunc caro ſecundum omnes magnitudines non extenditur, quomodo vera ceſſat augmentatio, & pinguedo generatur. Vera ſiquidem augmentatio magnitudines

omnes

Digitized by Google

omnes expoſtulat, initium ducens à magnitudine longitudinem, tandem ad latitudinem & profunditatem. Nam corpora naturalia ſunt perfecta. Quare & terminata ratione formæ, cuius eſt terminare, cum ſit terminus. Habent igitur omnes magnitudines. Et totum hoc alteratione præſtatur, quæ propriè in animalibus reperitur, trãſumptiuè in rebus inanimis: nam ſecundum raritatem, per alterationem factam conuenit aeri, & aquæ: & ſecundum accumulationem eſt in corporibus conſimiliũ partium compoſitis, vt in mineris. Signum eſſe poteſt, quia pueri non impinguantur, cum augeantur, qui quidem tunc impinguantur, cum ad ætatem conſiſtentem peruenerint, niſi impedimentum interueniat, & inter cætera impedimenta eſt exercitatio Veneris: quod ex animalibus caſtratis confirmare licet, alia animalia teſtibus prædita in pinguedinem excedentibus: quemadmodum homines, vitam conſiſtentem degentes pinguiores euadunt, qui non ita facilè propter diminutionem caloris ad venereum actum concitantur; ſiquidem per immodicum illum uſum homines melancholici euadunt ex ſententia omnium Medicorum. Melancholia autem ſiccitate abundat; quomodo calor innatus deperditur in caliditate, & humiditate conſiſtens, præualentéq; contrariæ qualitates, in quibus ſecundum virtutem mors abdita latitat, quæ in humore melancholico ſubiectantur; cum tamen a Medicis moderatus coitus, & licitus præcipiatur, ad quem nutritio eſt, adeò neceſſaria, vt ſine illa venerea actio exerceri non poſſit, iuxta illud Terentij. Sine Cerere, & Baccho friget Venus. Oritur igitur cibi appetentia, & potus deſiderium. Et quoniam cibus eſt deglutiendus, in quo ſoliditas viget, eo modo ſolidus deglutiri non poteſt, dentibus igitur debet conteri, quò facilius attrahatur, & a naturali calore facilius in ventriculo concoquatur, vbi prima concoctio celebratur. Et alimentum, quo viuens alitur, cum ad partis iam deperditæ reſtaurationem ſit neceſſarium, ſubſtantia, ex quatuor elementis compoſita, deperditur. Illa igitur, iam deperdita, reficienda proponitur. Et in illa ſubſtantia, qua viuens alitur, duæ partes ſunt cõſiderandæ, partes in quibus abundat tenuitas; & quę ſunt craſſæ. Natura alterando cibum, & potum, concoctionem operans, ex partibus tenuioribus chyloſam generat ſubſtantiã, qua quidem alteratione, & generatio ſequitur, & interitus; interitus cibi aliam ſumendo formam, & ex conſequenti generatio ſubſtantiæ chyloſæ, quia interitus vnius generatio alterius eſſe dicitur, &

Digitized by Google

cum reciprocatione. Neque hic alteratio deſinit quemadmodum neque interitus, & generatio; ſiquidem illa ſubſtantia tenuis chyloſa ad inteſtina demandatur, & per vlteriorem actionem calidi innati, ſemper animæ beneficio per venas meſaraicas ad ipſum hepar demandatur, ſanguinis officinã. quomodo fit noua generatio, quia noua forma, quomodo antiqua forma deperditur, & noua acquiritur. In hepate ſanguificatio celebratur; quippe cum illa ſubſtantia chyloſa ſanguificatur, deperditurq; nomen. et definitio chyli, & acquiritur nomen, & definitio ſanguinis, quomodo humores generantur, & ſanguis per venas, & arterias tanquam per aquæductus, per vniuerſum corpus transfunditur. Cumq; carnes, & oſſa minutiſſimis, anguſtiſſimisq; poris ſint prædita, tunc beneficio caloris innati aperientis, et virtutis attractricis membrorum per vniuerſum corpus nutrimentum diſtribuitur, totamq; corpus nutrimentum ſumit. Et hanc veritatem expreſſit Auerroes in 1.

1. de Ort. & Int. c. 38. *de Ortu, & Interitu com. 38. dicens. In membro naturaliter reperiri cauſam extenſionis in omnes dimenſiones: quandoquidem a naturali calore fit rarefactio, humiditasque cibalis ſe in omnibus poris diffundit, qui illa humiditate replentur, transmutaturque in partes carneas minimas: vnde omnia foramina rarefiunt, proceſſuque temporis fit agglutinatio, qua ratione membra nutriuntur, & augentur. Quare per materiæ fluxum fit augmentatio, ſicuti & corpus animatum nutritur, quæ quidem cum concoctione celebrentur, à calore naturali ea omnia præſtantur, quam veritatem vberius explicauit Ariſtoteles in lib. quarto*

4. Meteor. *Meteororum: Quomodo per alicuius aduentum totum maius redditur, ſicuti euenit, ſi quis in igne ligna apponat, aut in vino generoſo aquam in ea quantitate, vt vini ſpecies non ſoluatur; quamuis propriè augmentatio in viuentibus reperiatur, & eò præſertim etherogenea, quæ ex homogeneis fiunt, & ſecundum formam, & ſecundum figuram augentur, qua de re optimè loquitur Ariſt. in libro primo de Ortu, & interitu. Dicimus enim*

1. de Ortu, & Int. *augmentationem, quæ per nutritionem paratur, eſſe motum, qui fit in quantitate ab illo, quod augmentum prieſtat mediante anima, & naturali calore, in quo manet idem, quod augetur ſecundum formam per rei extrinſeca acceſſum, & fit per cibum ratione materia, quæ eſt partium nutriendarum, donec deueniatur ad debitum magnitudinis terminum. Et iſta eſt generatio ſecundum partes; propriè autem augmentatio eſt appellanda, quæ per nutri-*

nutritionem praſtatur. Illa namque in categoria ſubſtantiæ eſſe dicitur & ratione formæ, & ratione ſubſtantiæ compoſitæ: iſta verò propriè in categoria quantitatis ratione omnium dimenſionum quo ad omnes partes, niſi quid prohibeat, vt conſtat in atrophia, in qua nutritio prohibetur. Vnde carnes, & oſſa, aliæque partes corporis, præcedente alteratione, generantur, quæ actiones per contactum praſtantur. Sunt etenim naturales, quomodo partialis interitus ſuccedit, ſicuti & partialis generatio. Et totum hoc manifeſtum eſt ex his, quę memoriæ mandauit Ariſtot. in primo de Ortu, & Interitu part. 41. Sed partes craſſæ, graues, & amarore præditæ cum nutritioni deſeruire nequeat quoniam attrahi non poſſunt, careantque dulcedine, qua nutritio præſtatur, valdè amica naturæ: per amarores, & a bile natura ad expellendum moleſtatur, vt ratione & quantitatis, & malæ qualitatis ab acrimonia, & bilis, & ſalſedinis, illas noxas natura perſentiens, deiectiones excitantur, vtiturque natura expultrice virtute. Hanc veritatem nos docuit Ariſtoteles in libro de Senſu. & Senſato cap. 4. dicens Calidum augmentat, ſtruitque nutrimentum, & leue quidem attrahit; amarum autem & ſalſum propter grauitatem relinquit. Vnde fit ſequeſtratio, naturæ opus, ratione alterius formæ introducendæ, quo indiuiduum in eſſe conſeruatur. Cibus re vera ad grauitatem tendit, & grauia ſic ſunt à natura comparata, vt deorſum ruere dicantur; & tamen ſanguis, & ex conſequenti nutrimentum per ſequeſtrationem, quæ eſt leuitatis a grauitate per vniuerſum corpus demandatur, quomodo dicimus, nutritionem præſtare. Vnde perpendendum eſt, omnes cauſas quo ad naturales effectus concurrere 8 Metaphyſic. part. 12. Quandoquidem materia, in qua res naturales fundamentum habere dicuntur, ſicuti & cauſa efficiens, principium vnde motus omnes alias cauſas ſecum ducunt. Nutriendum eſt animatum corpus, quò vitam conſequatur. Requiritur igitur inſtrumentalis cauſa. Ergo & cauſa efficiens, qua inſtrumentum operatur: illa eſt calor naturalis; ſed efficiens eſt anima, principium quo omnium operationum naturalium. Requiritur igitur materia, & eſt nutrimentū; & totum hoc ratione finis; quippe cū agens propter finem agat, à quo mouetur. Omnia namq; tranſmutabilia materia habere dicuntur vel ſubiectum. Materia nutritionis eſt priuata illa forma, quam dicimus eſſe in potentia ad receptionem: omne etenim recipiens eſt denudatum à natura illius, quod eſt recipien-

1. de Ort. & Int. 41.

De Senſu, & Sen. 4.

8. Met. 12.

Digitized by Google

3. de Ani. 4 cipitulum 3. de Ani. par. 4. *Nam cum materia ſemper eſt coniun-*
cta potentia, quare & priuatio, & ex conſequenti appetitus, ex his
1. Phyſic. in calce. *quæ ſcripta ſunt in calce lib. 1. de Phyſ. Aud. quæ, cum ſit imperfe-*
cta, ad perfectum eſt reducenda, quomodo diſpoſitiones ad finē pro-
portionatę requiruntur: finis autē nutritionis, vitam concernit.
Quare & eſſe, partialemq́; generationem. Signum quoniam vene-
na, quę ſunt toto genere præter naturam, idonea nutritioni nō red-
duntur, interitum cauſantia, ſicuti in aceto ad vinum, quæ nam
diſpoſitio, cum ex vino acetum fieri poſſit; at non ex aceto vinum
8. Met. 14. 8. *Metaphyſ part* 14. *Omne autem mixtum ex elementis compo-*
nitur; & quia nullum ſimplex elementum nutrit, ex mixtis mi-
xtum nutriri debet. Inquirenda eſt igitur proportio inter nutri-
mentum, & nutritum. Excogitandi igitur ſunt gradus, qui in-
ter nutritum, & nutrimentum intercipi debent, vt fiat aggluti-
natio, & aſſimilatio. Re vera alimentum, quod per os aſſumitur,
ad hoc, vt fames ſedetur, ſitisq́; extinguatur, per quod ſubſtantia
deperdita reſtauratur, quæ per actionem caloris innati erat de-
perdita, requiritur. Vnde alens ex illis eſt compoſitum, quæ ſunt
grauia, & leuia: grauia deorſum magno impetu ruunt: leuia
verò & ſubtilia facillimè de loco ad locum cientur, qui eſt ſur-
ſum, & prĕſertim beneficio facultatis attrahentis. Sed quoniam
omne, quod mouetur, ab alio moueri neceſſarium eſt, quod ſatis
doctè diſputat Ariſt. in lib ſeptimo Phyſicorum in principio, &
in nutritione ratione ſubſtantiæ deperditæ, neceſſariò agens re-
quiritur; de cauſa agente dupliciter loqui contingit, & inquan-
tum cauſa primaria, & inquantum inſtrumentum. Cumque
iſta operatio vitalis dicatur, recta ratione a principio vitali or-
tum ducit, & eſt anima, quę, cum principium vegetandi eſſe
dicatur, & principium nutritionis eſſe dicitur, & iſta operatio
eſt ab illa in triplici cauſarum genere; & eſt cauſa inſtrumen-
taria, calor ſcilicet innatus, quo anima vtitur ad actiones vi-
tales peragendas. Forma igitur eſt perpendenda, & ratione
2. Phyſ. 26. *materiæ, cum ſint in categoria relationis* 2. *Phyſicorum parte*
26. *Et ratione cauſæ agentis, quam quidem, dum operatur, aſpi-*
cit. Cauſæ autem agentis neceſſitas ex hoc confirmari poteſt quia
in principio nutrimentum erat diſſimile, & contrarium. Efficit
igitur agens, vt ſimile reddatur. In principio namque cruditas
in alimento vigebat; ſed ab anima ope caloris innati perſimile
reddi dicitur. Vnde crudum, & in potentia erat nutrimentum,

quod

Digitized by Google

quod beneficio naturalium facultatum per inſtrumentum caloris actu nutrimentum efficitur, quod quidem nutrito aſſimilatur in ſubſtantia, quantitate, & qualitate. In ſubſtantia ratione formæ: in quantitate, quia intentio naturæ eſt augere tempore determinato, ſecundum omnes dimenſiones determinatas ratione determinatæ formę, cuius munus ſicuti eſt ſeparare, & diſtinguere; ita etiam eſt terminare: In qualitate: nam per aduenientes qualitates, quę ſunt eiuſdem ſpeciei, gradus augentur, redditurque ſubiectum fortius, ad operationes naturales peragendas. Et quoniam calidum, & humidum primogenia vitæ eſſe dicuntur principia, per illas etiam qualitates nutritio perficitur, cũ a centro ad circumferentiam vſq; & ducatur, & trahatur alimẽtum. Fit autem attractio ratione ſimilitudinis a natura, vacuum odio habente cane peius & angue, ad quam nutritionem tres actus præcipuè concurrunt, ſcilicet appoſitio extranei, aſſimilatio, & vnio. Appoſitio ratione maioris quanti: aſſimilatio, quia cum ad partialem generationem reducatur, ſeu potius aggeneratio, debet fieri à ſimili: Et vnio: nam corpus nutritur ratione ſubſtantiæ deperditę; quomodo ſub vnica forma cauſatur vnio. Reſpicitur ergo forma in nutritione, cuius finis eſt, vt nutritum per nutrimentum conſeruetur. Et quia actu nutrimentum leuitate præditum eſt reſpectu materiæ fœculentę, in qua terreſtreitas abundat, quam, natura concoquendo, ſegregauit, quæ propterea deijcitur; inde eſt, quod beneficio ſimilitudinis, vacui, tenuitatis materię, & agentis inſtrumentarij, beneficio animę ad diuerſa loca nutrimentum trahatur, quomodo maior quantitas reſultat; ſiquidem non poteſt fieri caro, quę quantitatibus careat; quomodo extenſiuè quantitas ſuſcipit magis, & minus; & totum hoc per illam propoſitionem ſatis vulgatam. Qui dat formam, ea etiam confert, quæ formam conſequuntur; qua ratione, ſicuti quantitas interminata dicitur perpetua ſocia materiæ omnino conſideratę proprium propriorum materiæ; ita quantitas terminata ſequitur formam determinatam, quod quidem fit per continuam mutationem, quod alteratione præſtatur. Et hoc manifeſtum eſt ex his, quę ſcripta ſunt ab Auerroe in primo de Phyſico Auditu com. 62. dicente. In ſpermate apud generationem hominis, non ceſſant partes ſpermatis recedere, & partes fieri hominis, donec forma humana perficiatur: Et hoc ſi forma recipit partitionem, quomodo neceſſariò dicimus, generationem 1. de Phyſic. Au. 62.

S 3 eſſe

eſſe ſucceſſiuam, vt paulatim fiat conſecutio quantitatis, ad quam requiritur rarefactio a calore, cuius eſt rarefacere aperiendo, porique aperiuntur, per quos illa humiditas tranſit ratione nutritionis, immo copioſioris nutritionis, & maioris augmenti, creſcente forma, & figura. Et totum hoc verum eſt ratione dulcedinis, in qua leuitas abundat, quæ citiſſimè diſtribuuntur, non ſalſa, & amara, in quibus grauitas abundat, & grauia ſunt reſiſtentia reſpectu motus de loco ad locum. Et ratione pororum fit attractio, beneficio caloris rarefacientis, attrahentis, demandantiſque nutrimentum ad partes nutriendas: calidi namq; eſt attrahere,

4. Meteor. *& rarefacere ſcriptum reliquit Ariſtoteles in libro quarto Meteororum, quod quidem euenit ratione materiæ leuis, dulcedine præditæ, facta collatione ad materiam, in qua viget ſalſedo. Et hanc*

4. de Simp. Med. Facul. 15.16. *veritatem docet etiam Galenus in 4. de Simplicium Medic. Facultatibus cap 15. & 16. Et rationem reddit, quoniam quod nutrit a ſimilitudine, quæ eſt cum eo, quod nutritur, dulce apparet; diſſimilitudine verò non dulce, quod quidem alimentum concoctione tale euadere videmus in pomis, cum ante maturationem in ipſis vigeat aciditas, quæ propterea non ſunt nutritioni idonea, quod quidem & experientia nobis indicat, & ibidem teſtatur Galenus. Et eò potiſſimum, quia nutrimur ex quibus conſtamus, & natura in generatione hominis abijcit amarores, ſed ex puriſſimo ſanguine generatur fœtus, vt ſanguine dulci nutriatur; nam alij humores dulcedine carent, cum vera pituita potius inſipida ſit appellanda. Totum hoc à ſigno explicat Galenus in*

Ibid. c. 20. *eodem libro quarto cap. 20. dicens. In aqua, quę eſt in lacu Paleſtinæ, in caua Syria, quem alij mare vocant mortuum, alij ſtagnum bituminoſum guſtantibus non ſolum guſtari ſalſedinem, ſed & amarorem, qua ratione nullum in eo neque animal, neque planta reperiri conſpicitur, & ſi ibi piſces adeſſent, itaut in ſtagnum inijcerentur, celeriter mori conſpiceret; adeò eſt inimicum omnibus hominibus, id quod exactum habet amarorem, quod quidem nutrimentum in ſubſtantiam aliti conuerti non poteſt, carnis ſpeciem non recipiens, vt non poſſit eſſe potentia caro, niſi dulce, quomodo recipit eandem formam carnis, & oſſis. Et iſtæ operationes fiunt per virtutes, operationeſque naturales, cum anima, & calor naturalis attractiuè ad attrahendum nutrimentum potentia tale excitent, quæ in membris implantata, incipiens natura à centro ad circunferentiam vſque, nullam violentiam patiens*

in

Digitized by Google

in attrahendo, cum attractio naturalis dicatur, eo modo quo lapis herculeus ferrum attrahit, & non per aliquod agens extrinſecum, virtute extrinſeca operans, quomodo abſq; violentia attractio eſſe non poteſt, vt colligitur ex doctrina Auerrois in lib. ſeptimo Phyſicorum com. 10. Concurrit retentio, etenim niſi retineatur cibus, non poteſt fieri concoctio, neque aſſimilatio, & ex conſequenti neque nutritio. Et ſi concoctio. Ergo ſequeſtratio, & expulſio, quæ omnia per villos attrahentes, retinentes, & expellentes præſtantur. Confert autem occaſionem nutriendi naturę inanitio, cum nutritio ſit euacuati repletio, quæ quidem inanitio duplex eſſe dicitur, quarum altera eſt excrementorum: & altera naturalis ſubſtantiæ noſtræ, continuò defluentis, quæ nutritioni ex aduerſo opponitur. Vnde non eſt neganda pororum per rarefactionem adapertio, qui non ita ſenſibus ſunt manifeſti. Nam & quomodo ſudores per cutem emanant? Qui ſi immoderati appareant, adhibentur medicamenta frigida, quibus denſatur cutis, meatusq; illi clauduntur ratione frigiditatis, cuius munus eſt condenſare. Non autem ſudores euenire dicuntur, quia cutis diuiditur; quia diuiſione ſoluitur continuum, doloresq; excitantur. Et quoniam iſte motus perpetuus eſſe non poteſt, neque adeò purus naturalis calor reficitur, iſta neceſſariò interueniunt, ſenectus, decrementum, maraſmus, & tandem interitus. Vnde optimè ſequentia carmina flebili cantu decantata fuerunt. 7. Phyſ.c.10.

Optima quæq; dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit, ſubeunt morbi, triſtisq; ſenectus,
Et labor, & duræ capit inclementia mortis.

Etenim quibus nam cauſis longitudo vitæ attribuitur, niſi calido, & humido? Eſt enim frigiditas naturæ inimica, opus naturę non ingrediens, niſi per accidens: & hoc experientia comprobatur: nam qui maxima auiditate ad Venerem concitantur, in eodem actu perſeuerantes citò ad ſenectutis ætatem labuntur, & ex conſequenti facillimè ad interitũ tendunt: refrigeratur namque, ſiccaturvè corpus, & iſtæ qualitates vltimò remanent; quandoquidem in venerea exercitatione calidũ, & humidum emittuntur, in quibus vita conſiſtit, ſicuti interitus in contrarijs qualitatibus: Signum, quoniam fœminæ, in quibus maior viget humiditas, maribus longioris vitę eſſe dicuntur, quemadmodum & paſſeres maſculi fœminis vitam breuiorem degunt, in quibus maximè viget luxuria: ſicuti & caſtrati, inſulasq; habitantes vi-

Digitized by Google

tam longiorem viuunt, illarum qualitatum beneficio. Cum igitur naturali curſu corpus exiccetur, proceſſuque temporis ad maraſmum & interitum tendat, quomodo diminuitur corpus, prouenit illa diminutio ex materiæ neceſſitate, quemadmodum, & alij defectus euenire, aſſerunt Philoſophi, & ex caloris naturalis imbecillitate, per quem operationes omnes vigorari non poſſunt. Sed huic defectui in ſtatu innocentiæ per eſum ligni vitę ſubueniebatur, vim habentis, fortiorem reddere debilitatem, ex ad mixtione extranei prouenientem: quomodo primus parens in ſenectutem non incidiſſet, in quam poſt peccatum incidimus neceſſitate materiæ, vt non poſſim non ſummopere laudare, quod Poeta Florentinus cantauit, dicens.

Petrarca.

Se del conſiglio mio punto ti fidi;
E sforzar poſſo, egli è pur' il migliore,
Fuggir vecchiezza, i ſuoi molti faſtidi.

Quod de vltimo ſenio intelligendum eſſe arbitror, in quo diminuitur, deficitque homo. Sed arbor illa per modum medicinæ conſumptionem probibuiſſet. Quare faſtidioſam vitam non fuiſſet expertus primus parens in ſtatu innocentiæ; quamuis immortalem vitam ſimpliciter non praſtaſſet; cum virtus, in anima exiſtens pro corporis conſeruatione, originem à ligno vitæ non traheret; ſed tantùm illi vita tributa fuiſſet, vt ad determinatum tempus extenderetur, quo finito, ad ſpiritualem vitam fuiſſet tranſlatus; indigebatque primus parens, lignum illud pluries comedere, quo vita elongaretur, vt tandem ad ſtatum gloriæ, ad quem erat creatus, transferretur. Nihil etenim Deus fruſtra facere dicitur. Et quamuis humidum radicale per continuam actionem naturalis caloris deperderetur; à naturali nihilominus diſpoſitione non remouebatur; ſed potius ad perfectionem naturæ humanæ conferre poterat. Scriptum namque eſt in Prima Parte Summę à D. Thoma quaſt. 97. artic. ſeptimo ad 2. In nutritione quandam paſſionem reperiri, alterationem quidem ex parte nutrimenti, quod in ſubſtantiam aliti conuertitur; at non propterea concludi poteſt, corpus illud paſſibile dici poſſe; ſed cibum aſſumptum eſſe paſſibilem. Cuius rei ſignum aliqua ex parte eſſe poteſt, puerorum nutritio, per quam humidum deperditum reſtauratur, qui propterea augentur, maioremque perfectionem aſſumunt. Sed per nutrimentum ratione alterationis paulatim ad interitum tendimus, generatioq;

1. part. Sum. q. 97. art. 7. ad 2.

ſequitur

ſequitur partialis, quibus formatrix virtus eſt neceſſaria carnis, & oſſis, cum caro carni addatur, & os oſſi. Vnde & materia eſt conſideranda, cum motus iſte circa quantitatem verſetur. Nam augens eſt potentia quantum ſcilicet potentia caro, & potentia os, & quod augetur eſt actu quantum, ideſt actu caro, & actu os. Et neceſſariò terminus requiritur, tum ex parte formæ ſubſtantialis, quæ eſt anima; tum ex parte formę accidentalis, illam formam inſequentis; & propterea caro aucta eſt terminata, quę quidem quantitas, inquantum eſt fluens pro ſubiecto habet primam materiam quantam, quę beneficio formę tum ſubſtantialis, tum accidentalis, & eſt figura dicitur quanta tanta. Augmentationis ſubiectum eſt totum; quandoquidem illud, quod augetur, eſt quantum formatum. Ergo in actu eſt auctum ratione quatuor elementorum, ex quibus naturalis illius corporis ſit nutritio, per quorum aduentum ſequitur mixtionis forma, quæ homogeneorum forma appellatur; cum tamen cęterarum partium anima forma ſit appellanda; quia anima eſt forma corporis animati. Vnde corpora mixta animata nutriuntur, ex quibus conſtant; qualitateſque refractę, & caſtigata ſunt conſeruandę, quibus mixtum corpus conſeruatur, quod ab ortu nutrimentum ſumens, ſemper dum viuit, idem numero manet; cum idem numero ſubiectum tranſmutationis remaneat. Augmentatio namque fit ſecundum formam, non ſecundum materiam, quæ multoties totum dicitur. Materia namque (vt dicebatur) deperditur, ideſt materiales partes. Et hęc eſt differentia inter ſubiectum motus, & generationis. Ibi ſubiectum, totius rationem habens, manet; ſed non in generatione ſecundum illam definitionem generationis, aſſignatam in 1. de Ortu, & Int. par. 23. 1. de Ort. & *Generatio eſt tranſmutatio totius in totum, nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto.* Int. 23. *Et motus augmenti ab initio ex pluribus motibus componitur, & ex pluribus quietibus. Ad perfectionem namque motus, quies, finis motus, interuenit, & motus, & quies ſecundum ſenſibile tempus apparent cum motus augmenti a ſenſu comprehendatur. Signum, quia pro diuerſitate temporis, diuerſa etiam redditur magnitudo, vt explicat Auerroes in 3. de* 3. Phyſ. c. 6. *Phyſico Auditu com. 6. Sed ratione nutritionis duo ſubiecta ſunt conſideranda primum eſt nutrimentum ſecundum eſt nutrimentum ſuſcipiens. Principale ſubiectum eſt nutrimentũ non manens idem, quemadmodum manet idem ſecundariũ vſq; ad extremum*

vitæ

Digitized by Google

vitæ ſpiritum, in quibus agens agit. Cogimur ergo fateri rationem eſſe conſtituendam. Quare & alterationem, & totum remanere, retinens rationem formæ, quod in prima parte confirmatum eſt, partibus materialibus fluentibus, quæ ſi fluant, & humidum deperditur; & propterea ad hoc, vt reſtauretur deperditum, ſequaturque vera augmentatio, materia exterior requiritur, vt ſequatur acceſſus molis, & virtutis, quomodo totum extenditur ad partium extenſionem, quod quidem nutritione efficitur. Vnde requiritur motus localis omnium primus, alteratio, & generatio.
8. eiuſ 54. 55 *ratio. 8. Phyſicorum part. 54 & 55. Ad augmentatonem diſpoſitiones præuię; illum namque motum præcedunt. Nam alimentum diuerſas recipit formas, quoniam eſt mutatio vnius ſubſtantiæ in aliam. Antecedit ergo nutritio partialem generationem, quę eſt via ad formam, quæ eſt ſubſtantia, quolibet accidente prior*
7. Metaph. 4. *7 Metaphyſ. part. 4. Vnde in nutritione idem ſubiectum non remanet ſicuti & in alteratione, & augmentatione, & diminutione, contrahiturq́, proceſſu temporis debilitas, cum actiua virtus non ita perfectè ſuas operationes perficere queat. Sed nihil horum in primo parente, quo ad ſtatum perfectionis creatum, perfectiſſimæ complexionis, nihil ſentiens detrimenti quo ad qualitates nullam patiens pletoriam quo ad vaſa, nullam augmentationem veram quo ad omnes partes, quę futura erat in poſteris etiamſi perſeueraſſet in iuſtitia originali cum generandi eſſent non ipſe, qui fuit creatus qui nutriebatur, debilitatemq́; non contraxiſſet; quoniam illi defectui per ligni vitæ comeſtionem ſupplebatur, præueniendo, nè debilitatem perſentiret, in cuius anima virtus aderat, per quam agens non rebateretur, quam virtutem amiſit, peccando, qua immortalis dicebatur. Vnde ſi de ligno vitę poſt peccatum comediſſet, cum innocentiam perdidiſſet, in pœnam mortis nihilominus incidiſſet; quamuis virtutem contuliſſet elongandi vitam: non enim proprietates ſunt auferendæ a rebus; confortaſſet etenim nutritiuam virtutem, quemadmodum ſubcineritius Eliæ panis illam confortauit, virtutemq́; contulit, vt ambularet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus vſq;*
3. Reg. 19. *ad montem Dei Horeb. 3 Regum cap. 19. Fortior igitur facta eſt illius virtus qua poſſet illuc ambulare, & præſertim, quia lignum illud lignum vitæ appellabatur, ideſt per cuius comeſtionem vita elongabatur, totum hoc operante diuina virtute, quam illi elargitus eſt. Indigebat igitur Adam ligno vitæ ea ratione, &*

alijs

Digitized by Google

alijs cibis ratione vitæ animalis, quandoquidem ad operationem animę vegetatiuæ, quę eſt generare, perueniri non poteſt, niſi per reſtaurationem calidi innati, qui continuò conſumitur, & per ſeminis generationem, quod ſuperfluum alimenti nuncupatur. Requiritur igitur alimentum, quod auget ſemen, inſtrumentum formatiuę virtutis per illius partem aeream, & ſpirituoſam, per quam fœcundum redditur. Non enim vult Deus naturæ ordinem deſtruere, originem ducentem à cauſis naturalibus, quomodo dicimus in ſeminibus vitale principium reperiri, quo vita communicatur. Ex quibus ſumitur occaſio inquirendi, an nutrimentum conuertatur in veritatem humanę naturæ. Ex quo tamen apparet, Adamum immortalem a Deo fuiſſe creatum in ſtatu iuſtitiæ originalis, & eſt ſtatus innocentiæ.

Nutrimentum conuertitur in ſubſtantiam humanæ naturæ, in omnibus, qui nutriuntur, ſicuti & in Adamo in ſtatu innocentiæ, qui non propterea interitui ſubditus dicebatur.

QVoniam omnes Philoſophi Peripatetici vno ore conſentiunt. nutrimentum in humanæ naturæ ſubſtantiam conuerti, quod affirmandum etiam eſt de Adamo in ſtatu innocentiæ. Et quia dubitatio oriri poterat de illius interitu, quomodo in ſubſtantiam nutriti conuertebatur, & in alijs etiam, explicandum eſt, vt non propterea colligere liceat, illi interitui fuiſſe ſubiectum. Quæ nutrienda ſunt re vera corpora mixta eſſe dicuntur animata. Requiritur igitur corpus nutriens, quod ſimplex eſſe non poteſt: non enim facultatem hanc habere dicuntur corpora ſimplicia, vt nutritioni ex ſe idonea reddi poſſint: quandoquidem nutritum, ex quibus conſtat, nutritur. Ergo ex mixtis, vt ſeruetur ſymetria, proportioq; inter corpus nutriens, & nutritum. Eo quippe modo philoſophari licet in nutritione, quemadmodum & in generatione: eſt enim nutritio partialis generatio, ſicuti iam confirmatum eſt. At quoniam nullum ſimplex elementum per ſe ſolum gene-

Digitized by Google

generationi eſt idoneum, ita neque nutritioni. Mixta igitur corpora adeò nutritioni neceſſaria eſſe dicuntur, ſicuti & generationi, vt ſine illis mixtum corpus nutriri non poſſit, neque generari. Et quoniam nutritio naturę eſt opus, naturam concurrere ad nutritionem, iudicandum eſt. Generatio namque, tam totius, quàm etiam partialis, & eſt partium ſubſtantiæ mixta, quo ad homogeneas, & etherogeneas, inter naturæ opera connumeratur. Naturę igitur & ad generationem, & ad nutritionem concurrunt. Et quoniam inter naturas potiſſimum materia, & forma recenſentur. Illas igitur ad eius opera concurrere fateri cogimur, & ex conſequenti ad generationem, & nutritionem. Si enim forma concurrit, ſicuti ſimpliciter eſt neceſſaria, cum generatio, & nutritio ad formam viæ eſſe dicantur, illa ad formam totalem, hæc verò ad determinatam partem compoſitæ ſubſtantiæ, ſequitur, & materiam eſſe neceſſariam, cum per illam forma ſubſtentetur, cum nomen, & rationem ſubiecti retineat. Et ſi dixerimus, concurrere formam, concurſus ſine materia fieri nequit; quippe quæ materia eſt propter formam, inquantum tota perfectio materię à forma ortum ducit. Introducenda eſt virtus conſeruatiua in mixto, ad hoc, vt forma in materia remaneat, quò mixtum viuat, vt forma mixti perſiſtat in materia, iam à vero agente ex materiæ gremio exhauſta, requiruntur igitur diſpoſitiones ex parte materię. Signum eſſe poteſt, quia cum morboſam qualitatem contrahit, aut venenoſam, quæ eſt toto genere præter naturam, forma ſeparatur, quæ, cum ſit materialis, deſtruitur. Indiget igitur alimento mixtum, vt vis animæ conſeruetur, quò poſſit conſeruari naturalis calor, per quem animæ operationes perficiuntur, quod quidem materiæ rationem habere dicitur, quæ eſt illa, ex qua fit aliquid cum inſit, vt æs ſtatuę, & argentum phialæ. Nutrimentum igitur concurrit, tanquam materia, per quod diuerſæ formæ ex materiæ gremio eliciuntur, ita ut conuertatur in ſubſtantiam nutriti. Scriptum namq; eſt in libro primo de Ortu, & Interitu part 25. Ex potentia ſubſtantia in actu ſubſtantiam, generatio eſſe dicitur: quæ autem circa magnitudinem, augmentatio, & diminutio, et quæ circa paſſiones, alteratio, vt omnis tranſmutatio ſit de potentia ad actum; & recta ratione, quia munus agentis eſt extrahere id, quod eſt de potentia ad actum. Et in his, quæ augentur, potentia in ampliorem locum: in minorem autem eſt eorum, quæ diminuuntur, quæ omnia abſq; materia

fieri

fieri non poſſunt; quoniam materia ſecundum ſe magnitudines ſecum ducit, ſicuti forma proprietates. Et totum hoc expreſſit Ariſtoteles in 1. eiuſdem part. 39. vbi dicitur. Quod eſt poteſtate caro, actu caro fieri dicitur, & corruptione caro euadit. Et totum hoc fit beneficio caloris innati, quomodo per concoctionem vlteriorem, quod eſt potentia caro fit actu caro per formam carnis, quam acquiſiuit materia per cauſæ agentis operationem. A forma etenim ſimilitudines proueniunt. Ergo eſt augmentum per ſimilitudinem; quandoquidem cum antea alimentum eſſet diſſimile, per vlteriorem concoctionem ſimile redditur, & adeò ſimile, vt ſub illa forma remaneat, in quod conuertitur; quomodo dicimus, illud, quod eſt actu ſanguis operante calore, in carnem vertitur. diciturque actu caro, præcedentesque formę per nouæ formæ aduentum deſtruuntur, iuxta illud Auerrois in libro de Subſtantia Orbis cap. 1. Vnum ſubiectum habere pluſquam vnam formam, impoſſibile eſt. Non enim caro amplius eſt ſub forma ſanguinis, quia abolita eſt forma ſanguinis, ſed antea potentia, nunc verò actu; quia actu per formam carnis; ſed antea in potentia; cum tamen eſſet actu ſub forma ſanguinis in potentia exiſtens materia ad formam carnis, quæ proceſſu temporis eſt in actu. tribuens nomen, & definitionem, quod forma prçſtatur, quæ dicitur quod quid erat eſſe. Vnde & maior quantitas quia per carnis additionem, quantitas extenditur. Totum hoc exemplo omnium appoſitiſſimo declaratur. Sit ignis actu, eſſe nequit abſque materia, in qua ſubiectatur caliditas. Nunquid per lignorum iuxta poſitionem ignis generatur? Abſit, quoniam ante appoſitionem lignorum erat ignis per materiam determinatam, apponatur in actu igni magna lignorum congeries. non dicimus ignem eſſe generatum, quia iam actu erat ignis, ſed ignem dicimus eſſe augmentatum; ſed antequam ex lignis forma ignis ab agente ex materiæ gremio eſſet educta, in materia lignorum aderat ignis in potentia; quandoquidem ligna erant combuſtibilia; ſed poſt eductionem formæ ligna actu comburuntur. Ita dicendum eſt de alimento; illud, quoad ignem adurentem, & omnia in ſui ipſius conuertentem, & hoc, quo ad calorem naturalem, vitam conſeruantem beneficio ſuarum operationum, vt conſeruet ſubſtantiam, eouſque exiſtens, quouſq; alitur. Et per alimentum præparatur ſubſtantia ad operationes beneficio caloris naturalis, quod videre eſt apud Ariſtot. in 2. de Anima part. 48.

1. Eiuſ. 39.

De ſub. or. 1.

2. de Anima part. 48.

Et

Et propterea dicimus, nutrimentum materiæ rationem habere, quod in ſubſtantiam aliti conuertitur. Et quoniam quod nutritur, eſt animatum, & nutrimentum tandem pars viuentis eſſe dicitur, quemadmodum cæteræ partes per formam informantur, & habent eſſe; ita alimentum iam conuerſum in ſubſtantiam aliti per eandem formam informatur, & habet eſſe. Hoc enim habet totum ipſum a forma, ergo & illius partes. Verum eſt igitur dicere, aliquid de alimento in ſubſtantiam nutriti conuerti, & in veritatem humanæ naturæ. Quod & de Adamo erat dicendum in ſtatu innocentiæ per comeſtionem ciborum, de quibus præcepit Deus, vt comederet. Nec propterea interitui Adam ſubiectus dicebatur, quoniam per nutrimentum exercebantur operationes animales, per lignum vitæ erat conſeruandus ad determinatum ſtatum, & per donum iuſtitię originalis, ſi illud per peccatum non perdidiſſet, ab interitu erat conſeruandus. Neque fiat inſtantia de excrementorum excretione; ſiquidem vita primi parentis in eo ſtatu erat animalis. Et cibus ex quatuor elementis componitur, quo elementatum eſt reficiendum reſtaurandumque. Elementa autem quædam ſunt craſſa; quædam verò ſubtilia. Partes craſſę non ſunt nutritioni idoneæ, quomodo in ſubſtantiam nutriti conuerti non poſſunt, quomodo illas natura deſpiciens, per determinata loca excernuntur. Eſſet enim irrationabile in cibo aſſumpto aliquam non reperiri fœculentiam; & propterea ſuperfluitates ſunt emittendæ, ſecundum illud Horatij dictum.

Horatius. Omne ſuperuacuum pleno de pectore manat.

Sed diuinitus fuiſſet prouiſum, nullam ex eo ſequi indecentiam, inquit Sanctus Thomas in Prima Parte Summæ quæſt. 97 art. tertio ad 4. Neque nobis moleſtiam inferant verba Domini apud Matthæum cap. 15. dicentis. Omne, quod intrat in os, in ventrem vadit, & per ſeceſſum emittitur. Nam hoc intelligitur per partes, quibus expurgatur, quod eſt expurgandum, & ſunt partes craſſę, quæ deſeruire nutritioni non poſſunt; ſiquidem eſt ſeparandum tenue a craſſo: craſſum diſtribui non poteſt; cum non poſſit attrahi a venis meſaraicis, ſicuti attrahitur tenue, & ſubtile, quæ quidem venæ in animalibus eo modo in ipſis reperiuntur, ſicuti radices in plantis, per quas totum nutritur, quomodo excernuntur excrementa. Et hanc doctrinam domini explicans D. Marcus Euangeliſta in cap. 7. dicit. Nonne intelligitis,

1. part. Sum. q. 97. artic. 3. ad 4.
Matth. 15.
Marci 7.

tis, quia omne extrinſecus introiens in homine, non poteſt eum communicare, quia non intrat in cor eius, ſed in ventrem vadit, & indeſcenſum venit, purgans omnes eſcas? Vnde dictio omnis non deſignat totum integritate, ſed totum in quantitate, inquit D. Tho. in 2. Sentent. 30 quaeſt. 2. art. 1 ad 1. Erat igitur illa actio naturalis in primo parente, inquantum erat corpus naturale, quae actiones praeſtabantur a cauſis naturalibus, ſed non propterea erat dicendus mortalis, ratione ſtatus, & doni ſupernaturalis à Deo donati. Sed deordinatio à peccato originem traxit, per quod inimica mors introiuit in orbem terrarum. Nulla tamen fuiſſet deordinatio, ſi Adam permanſiſſet in ſtatu innocentiae, etiamſi in illo ſtatu genuiſſet: Nam etſi generatio ſine ſeminis emiſſione eſſe non poteſt aſſumanturque per illam duplices illae humiditates per illius emiſſionem, quod eſt alimenti ſuperfluum, & humiditas cibalis, & humiditas radicalis, quae communicantur per generationem genito, per quam fit perfecta mixtio, quomodo verum eſt dicere poſteros duplici modo fuiſſe in lumbis primi parentis, & ſecundum naturalem corpulentiam, & ſecundum virtutem ſeminalem, cauſam omnium indiuiduorum, exiſtentium ſub humana ſpecie, vt propterea Ariſtoteles dixerit, in ſemine omnium ineſſe virtutem, facientem ſemina faecunditate gaudere, & eſt ſubſtantia ſpiritualis, in eo exiſtens, & praeſertim in ſpumoſa illius parte, & naturam in ſpiritu exiſtentem, proportione elemento ſtellarum reſpondentem, quomodo vita confertur vegetabilis, ſenſibilis, & animalis. Totum hoc manifeſtum eſt in plantis ratione ſeminis, quibus per virtutem, in ſeminibus exiſtentem, iam à planta deciſis, & per communicationem illius virtutis, foecundae redduntur, vt poſſint remanere in ſpecie. Vnde ſemen quod ſuperflui rationem habet generantis, ſuperfluum dici nequit, habita ratione ad genitum, quippe cum totum fundamentum generationis in illa humiditate radicali conſiſtit, quae genito confertur per generationem; nihilominus Adam in illo ſtatu ab interitu fuiſſet immunis, & hoc propter ordinationē omnium, quae ſunt in homine ad Deum, vt ad ſupernaturalem finem, illius immortalitatem volentem, animam immortalem creantem, conferendo illi diuinitus ſupernaturalem quandam virtutem, per quam poterat corpus ab omni corruptione praeſeruare, quandiu Deo ſubiecta manſiſſet. Cum enim rationalis anima excedat corporalis materiae proportionem, conueniens fuit, vt in principio ei

2. Senten. 30 q. 2. a. 1. ad 1.

virtus

virtus daretur, per quam corpus conſeruare poſſet ſupra naturam corporalis materiæ, vt teſtatus eſt D. Thomas in Prima Par
1.par. q. 97. art. 1. *te Summę quęſt. 97 art. 1. Et iſta immortalitas non erat ex conſequenti ex naturæ viribus; ſed per diuinæ gratiæ donum, conferendo Adæ remedium contra mortem per illud gratiæ donum. Vnde Adam in ſtatu innocentię generaſſet, ſemenque illius fuiſſet ſuperfluitas vltimi cibi; nam illius vita, habita ratione ad corpus, erat animalis, ſed nihil inordinatum perſenſiſſet: maxima ſiquidem eſt contradictio, iuſtitia originalis, & inordinatio, & tunc fuiſſet inordinatio, ſi feruorem concupiſcentię fuiſſet paſſus, qui moderari non poteſt, iuxta illud Poetę dictum.*

in furias, ignemq; ruunt.

Aberat igitur ab ipſo ardor libidinis, animique inquietudo, qui tamen fuiſſet fœcundus, nullam inordinatam paſſionem patiens, conſiſtentem in concupiſcentia inordinata, quandoquidem omnes illius actiones certa ordinataque menſura erant menſurandę, & erat menſura rationis, non deuiantis a modo, ſpecie, & ordine, imitans ſuum creatorem, qui fecit omnia in pondere, numero,
Sap. 11. *& menſura. Sapient. 11. Et rectè quidem iuxta illud eiuſdem*
Ibidem 9. *libri cap. 9. Qui feciſti omnia verbo tuo, & ſapientia tua conſti-*
Ibidem 8. *tuiſti hominem, ibidemque ſcriptum eſt cap. 8. Attingit a fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter: Et horum ratio reddi poteſt, quia in ſtatu illo feliciſſimo non erat lex membrorum, legi mentis repugnans & hoc ratione doni diuini, & non ratione naturalis conditionis, nullaq; rebellio carnis ad ſpiritum, neque adhuc diabolus tentauit primam matrem, nihil concupiſcens de re a Deo prohibita, quam perſenſit poſt diaboli tentationem, qua a concupiſcentia ſua abſtracta, & illecta, quæ iam concepit, & pariens peccatum peccatum verò, cum conſumatum fuerit à primo parente, mortem genuit, propterea inquit lex. Non concupiſces. Vnde vitium contractum eſt, quia concupiſcentia, animę potentia vitiata, quoniam fuit exceſſus in appetendo, à qua rebellio orta eſt, & natura languorem paſſa eſt, vires amittendo, febrem patiendo, vel ſæuiſſimum vulnus. Vnde per nutrimentum non poterat eſſe diſceſſus ab illo ſtatu, neque ab illa conditione, in quibus primi parentes creati fuerunt; percipiebatur nihilominus delectatio per comeſtionem, ſed excludebatur ardor libidinis, & animi inquietudo, & non ſicut quibuſdam euenire ſolet, quorum animus ſemper eſt in patinis, & quorum deus*

venter

Digitized by Google

venter eſt. Neque ſicut Epicureis, dicentibus abſque aliqua verecundia, qui porcis aſſimilantur. Ede, bibe, lude: poſt mortem nulla voluptas. Nihil igitur vetat dicere, in Adamo nutrimentum fuiſſe conuerſum in ſubſtantiam nutriti; & in illo ſtatu fuiſſe immortalem, quandoquidem per alias rationes interitui non fuiſſet ſubiectus.

Quid ſit dicendum de interitu à cauſa extrinſeca, proueniente, an ſcilicet Adam in ſtatu innocentiæ à cauſa extrinſeca lædi poterat, eiq; interitum inferendo?

QVoniam mors multoties à cauſa extrinſeca prouenit; inquirendum eſt, an primus parens a cauſa extrinſeca læſionem ſuſcipere poſſet, per quam in mortem incurrere poterat? Diſtinguebatur etenim mors in naturalem, prouenientem à principijs intrinſecis, & violentam, à cauſa extrinſeca. Sed in illo ſtatu neque minimam quidem læſionem pati poterat primus omnium parens, cum & fortitudine, & potentia, & ſapientia potiretur. Robuſtus erat per donum iuſtitię originalis, qua omnia nociua, ſi nocumenta præſtare voluiſſent, aut poſſent, repellere poterat, omnia ſubijciens Deus ſub pedibus eius; & ſi nociua illi nocere potuiſſent, præcauere cognouerat. Tum quia diuina prouidentia præſtabatur, quod violentam mortem pati non poſſet. Etenim impium innocentem occidere, hoc in ſtatu naturæ lapſæ verificatur. Et ſi ille ſtatus erat innocentiæ, quomodo impietas? Diuina etenim iuſtitia vnicuique ſecundum opera ſua reddit. Et ſi fortis reſiſtentia eſt conſideranda, ſi opus fuiſſet. Eſt namque fortitudo animi robur, & ſtrenuitas ad ea perferenda, quę mortem concernunt, labores, ærumnas, & demum ad omnia, quæ grauia ſunt, & terribilia eſſe videntur. Duobus ſiquidem modis conſideratur fortitudo, & inquantum dicit animi firmitatem, quomodo conſideratur, inquantum generalis eſt virtus, vel potius conditio cuiuſlibet virtutis, cum ad virtutem firmiter, & immobiliter requiratur: Secundo modo inquantum dicit animi firmitatem in illis repellendis, atque ſuſtinendis,

in quibus perdifficile eſt firmitatem haberi; quomodo definitur
eſſe periculorum ſuſceptionem, & laborum ſuſceptionem; vnde
Virg. 1. Aen. *prouenit magnanimitas, quomodo magnanimum Virgilius vo-*
cat Aeneam, & de ſocijs inquit grauiora paſſos fuiſſe. Et de Teu-
Horatius 1. *cro loquens Horatius, qui triſtes affatus amicos, illos ſolari vo-*
Car. ode 7. *lens, aiebat, cum ſe vinxiſſet tempora populea corona.*

Quo nos cumq; feret melior fortuna parente,
Ibimus ò ſocij, comitesque.
Nil deſperandum, Teucro duce, & auſpice Teucro.
O fortes peioraq; paſſi.
Mecum ſæpe viri, nunc vino pellite curas.

Conſideremus fortitudinem, cui magnanimitas coniuncta eſt.
Chryſippus. *Vel ex ſententia Chryſippi eſt ſcientia perferendarum rerum,*
vel affectio animi in patiendo, ſummæ legi parens, ſine timore,
Cic. 5. Tuſ. *quod videre eſt apud Ciceronem in quinta Tuſculana, qua vir-*
tute præditus erat primus parens in ſtatu innocentiæ, a qua ro-
bur, firmitatemque recipiebat. Neque à virtute retrahi potuiſ-
ſet, ſi in illo ſtatu permanſiſſet, quomodo mediocritas conſeruaba-
tur, ne in vitium laberetur, in qua virtus conſiſtit, iuxta illud
Horatius. *Horatij.*

Dum vitant ſtulti vitia in contraria currunt.

Signum horum eſſe poteſt. quia, cum magnanimitas fortitudi-
nem ſequatur, ei puſilanimitas magis eſt oppoſita, quam inflatio,
4. Ethic. c. 3 *inquit Ariſt. in 4. Ethicorum cap. 3. Et de fortitudine loquens*
3. Eiuſ. 6. *Philoſophus in 3. Ethic. cap. 6. dicebat, eſſe mediocritatem, quæ*
circa timores, fiduciasque verſatur. Definitur etenim virtus
2. Eiuſ. 6. *ibidem in ſecundo libro cap. 6. Eſſe habitum electiuum in medio-*
critate conſiſtentem, quantum ad nos, vt ſit mediocritas duorum
vitiorum, alterius per exceſſum, alterius verò per defectum: alia
namq. ſunt vitia, quæ ſunt per defectum ab eo, quod fieri debet:
alia verò ſuperant & in affectibus & in actionibus: virtus verò
Horatius. *medium & inuenit & eligit, ſecundum illud Horatij.*

Virtus eſt medium vitiorum vtrinq; redactum.

Et niſi hoc dixerimus, & ſit exceſſus, per tranſlationem ille for-
tis appellatur, quomodo dicimus, fortem eſſe intrepidum, timoris
expertem, nihil timentem ea, quæ terribilia eſſe dicuntur, quæ
ſimpliciter mala dicuntur, quomodo dicimus, timorem eſſe opinio-
nem impendentis mali; cum tamen ad virum fortem ſpectet, quæ-
dam timere, illaque timere, honeſtum eſſe dicatur; ſed non time-

re,

re, turpe, vt infamiam, eſt hominis impudentis; econtrà verò illam timere, & modeſtus, verecundusque dicitur. Sed ille vir fortis eſſe dicitur, qui circa præclaram mortem impauidus fuerit, quomodo dicimus de ijs, quæ in bello accidunt, ſicut dum eſt in mare, & quando à morbis inficitur, tunc vir fortis impauidus eſt, ſecundum illud Poetæ.

Pulchrum mori ſuccurrit in armis.

Quam mortẽ deſiderauit Aeneas apud Virg. in 1. Aeneid. dicens. Virg. Aen. 1.

O terque, quaterq; beati,
Queis ante ora patrum Troiæ ſub mœnibus altis
Contigit oppetere: ò Danaûm fortiſſime gentis
Tytide, me ne Iliacis occumbere campis
Non potuiſſe? tuaq; animam hanc effundere dextra?
Seuus vbi Aeacide telo iacet Hector: vbi ingens
Sarpedon: vbi tot Simois correpta ſub vndis.
Scuta virûm, galeasque, & fortia corpora voluit.

Quomodo cupiebat Diuus Paulus diſſolui, & eſſe cum Chriſto dicens. Infelix quis liberabit me de corpore mortis huius? Et Dauid Pſalm. 41. Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei. Fortitudo igitur erat in cauſa in primo parente, ne læderetur ab extrinſecis, quam peccando amiſit, quia abſcondit ſe Adam, & vxor illius à facie domini Dei in ligno Paradiſi qui vocatus a domino, ait. Vocem tuam audiui in Paradiſo, & timui, eo quod nudus eſſem, & abſcondi me. Geneſ cap. 3. Et vnde timor? quia mortem, quam illi comminatus fuerat Deus, expectabat: ita enim definitur timor 3 Ethic. cap. 6 Etenim quemadmodum amor foras timorem expellit; ſic & fortitudo cohibet. Sed illa virtus non perſeuerauit, qua rectè viuitur, & dum perſeuerat nullus malè vtitur, quæ definitio omnibus virtutibus conuenire videtur. Et ſi addantur iſta verba: quam Deus in nobis ſine nobis operatur, illæ particulæ a D. Amb. adduntur, habita ratione ad virtutes infuſas, quę à Deo in nobis ſine nobis agentibus cauſantur: nam hęc eſt differentia inter virtutes morales, & Theologicas, quod illę ad Deum relationem habent, inquantum eſt finis naturalis: iſtæ verò ad eundem, inquantum eſt finis ſupernaturalis, quæ per illam virtutem perfectionem aſſumunt, quę eſt vinculum perfectionis, & charitas dicitur, ſine qua bona opera ſunt imperfecta,

Pſal. 41.

Geneſ. 3.

3. Ethic. c. 6.

D. Ambroſ.

T 2 vt

vt bona eſſe dicantur quo ad ſubſtantiã operis;ſed non quo ad modum charitatis; non tamen ſunt excludendæ a nomine,& ratione
2.2 q.23.a 7. *virtutis. Ita docet D. Tho. in 2.2.q.23.art.7. Quibus non confertur vita æterna. Vnde eſt illud Luc.7. Dimiſſa ſunt ei peccata mul-*
Lucæ c. 7. *ta,quoniam dilexit multum,& cui minus dimittitur,minus diligit. Et totum hoc explicat D. Pau in 1.Epiſt. ad Corin.c.13. Per*
1.ad Cor.13 *totum caput illam charitatem ſummis laudibus extollit, dicens. Si linguis hominũm loquar,et angelorum,charitatem autem non habeam,factus ſum,velut æs ſonans,aut cymbalum tinniens. Et ſi diſtribuero in cibos pauperũ omnes facultates meas:& ſi tradidero corpus meum,itaut ardeam,charitatem aũt non habuero nihil mihi prodeſt. quod eſt intelligendum, quo ad vitam æternam,quę prodeſt diſpoſitiuè, quia non diriguntur illa bona opera ad ſupernaturalem finem ; & ſi Deus ſit remunerator, quo ad bona temporalia,cum ad illum terminentur,vt in finem naturalem. Aderat igitur in primo parente, dum innocenter viuebat, animi firmitas, quo ad omnes virtutes, & præcipuè in illis, in quibus ſuſtinendis,repellendisq́; firmitatem habere laborioſum eſt,nullo indigens labore ad illas comparandas, quemadmodum indigemus poſt peccatum primi parentis, iuxta illud.*

Virtutem poſuere dij ſudore parandam.

Horat. in Arte Poetica. *Et illud, quod cecinit Horatius in Arte Poetica.*

Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit, fecitq́, puer, ſudauit, & alſit:
Abſtinuit Venere, & vino, qui Pythia cantat
Tibicem, didicit prius, extimuitq́; magiſtrum.

Sed laborem, ſudoremq́; voluit Deus in Adamo poſt peccatum,
Geneſ.3. *ex illo Geneſis cap tertio In ſudore vultus tui veſceris pane tuo: Nec immerito propter Dei maledictionem. Inquit enim: maledicta terra in opere tuo, in labore comedes ex ea cunctis diebus vitę tuę. Maledictio Dei,& vita iucunda? Nullo modo. Perpendamus illius benedictionem. Apetis tu manum tuam, & imples*
Pſal. 144. *omne animal benedictione, Pſal. 144. & quid à benedictione?*
Ibidem 64. *Audiamus Proph Pſ.64.Benedices coronæ anni benignitatis tuę: & campi tui replebuntur vbertate. Pingueſcent ſpecioſa deſerti, & exultatione colles accingentur. Induti ſunt arietes ouium, ideſt abundabunt greges fœtibus, & valles abundabunt frumen-*
Ibidem. *to. Et ibidem. Viſitaſti terram,& inebriaſti eam: multiplicaſti locupletare eam. Sed poſt peccatum homo naſcitur ad laborem,*

ſicuti

Digitized by Google

ſicuti auis aduolandum ex libro Iob cap. 5. Et non ſine ratione, vt colligitur ex verbis domini, dicentis, terram eſſe illi germinaturam ſpinas, & tribulos, ſuffocantes ſementem patrisfamilias, quę tamen auferendæ ſunt, ad hoc vt terra pręſtet fructum ſuum Et totum hoc fuit, quia maledicta eſt terra in opere Adami. & fuit peccatum; cum aliqui legant propter te, & alij in transgreſſione tua Fortitudinem igitur amiſit Adam Dei præceptum transgrediendo non omnimodam, ſed eam, qua reſiſtere poterat contrarijs, ſi opus fuiſſet. Et bonum prouenıens ex iuſtitia originali per illius ablationem fuit ablatum. Nam illa bona ſequebantur originalem iuſtitiam, cui, ſicut & poſteris mors, & alia mala ſucceſſerunt, & ad bonum fuit diminuta inclinatio, ſcilicet ad virtutem; quippe cum aliquid habeat inclinationem ad vnum contrariorum, diminuitur ad aliud inclinatio, peccatum autem inclinat ad malum. Ergo ad virtutem inclinatio diminuitur. Sed auferri non poteſt omnimoda inclinatio ad virtutem, quemadmodum bona naturæ non auferuntur: nam peccatum non diminuit naturam, neq; illius proprietatem; quandoquidem non poſſunt ſuſcipere magis, & minus. Sed eſt diminutio ratione impedimenti, pertingendi ad terminum; remanet etenim radix inclinationis, quomodo dicimus de diaphano corpore, habente inclinationem ad ſuſcipiendam lucem, ſed minuitur inclinatio ex parte nebulæ ſuperuenientis; remanet nihilominus ſemper habilitas ad ſuſceptionem lucis ex parte corporis, ita Diuus Thomas in 1. 2. quæſt. 85. art. 1. & 2. Quomodo dicimus, per peccatum originale in nobis ſuccedere inclinationem ad actum inordinatum, non directè, ſed indirectè, & fit per remouens probibens, & eſt originalis iuſtitia, qua probibebantur inordinati motus, quemadmodum ex ægritudine corporali indirectè ſequitur inclinatio ad motus corporales inordinatos, vt inquit D Thomas ibidem q 82. art. 1. ad 3. Ex quibus colligitur, Adamum, cum fuiſſet fortis in illo ſtatu, fuiſſe etiam potentem, cum eſſet roboratus naturalibus, vigorantibus ſuam fortitudinem, ſuamque potentiam, & ſupernaturalibus.

1.2.q.85.artic. 1. 2.

Ibidē q. 82. art. 1. ad 3.

Tum etiam, quia primus parens omnium rerum naturas cognoſcebat, cum omnibus nomina impoſuiſſet, conuenientia eorum naturis; quippe qui habuit ſcientiam naturalem, & infuſam. Vnde erat ſapiens ad præcauenda nociua, licèt nihil ei nocere potuiſſet, etiam operante diuina prouidentia, per quam tam de-

terminatum erat. vt nullum detrimentum in corpore pateretur, niſi prius à mentis innocentia deuiaſſet, vt inquit D. Thomas in 2. Sent. diſtinc. 29. art. 4.

2. Sentent. d. 19. art. 4.

Cumque corpus illius immediatè à Deo ortum ducens. maxima diſpoſitione eſſet decoratum, omniumque perfectiſſima complexione vigeret, perfectam, alijſque meliorem animam ſortitus eſt. Actus enim materię capacitatem requirunt, quomodo fiunt in patiente benè diſpoſito 2. de Anima part. 24.

2. de Aĩa 24
Ibidem 94

ſcriptum eſt enim in 2. eiuſdem part. 94. Carne molles eſſe aptos mente, duros verò ineptos, vt promptitudo ad intelligendum, à corporis temperatura ortum ducat; quod quidem & apes, & formicæ teſtantur, quę alia animalia prudentia ſuperant ex prologo Metaph ſicuti & diuerſitate ſanguinis redditur manifeſtum, & quo ad operationes intellectus, & ſenſitiuæ virtutis, quod colligitur ex ſanguine fibroſo, & carente fibris. 2. de part. Anim cap. 3. & 4. Si viget fibris animalia ſunt robuſta; timida vero; quia carent fibris, quod etiam ex memoria colligere licet, & ex memorię defectu, & ex temperatura melancholica, quę ad ſpeculãdum eſt optima, ex Problem. ſectione 30. Probl. 1. Et quoniam ad hominem ſermo dirigitur, fundamentum illius doctrinę elicitur ex libro quarto de partibus Animalium cap. 10 vbi dicitur. Solus homo animalium omnium erectus eſt, diuinitatiſq; particeps: & officium diuini eſt intelligere, & ſapere, de quo ſcriptum eſt in prologo Metaphyſ. Hominum genus, arte, & rationibus viuere, in quibus maximè à cęteris animalibus diſtat, quomodo ea omnia contulit Deus, vt ſaperet, & iſta non tantùm vt viueret; ſed etiam, vt benè viueret, cum tamen malè viuendo primus parens, vitam tandem perdidit. Sed in illo fælicissimo ſtatu nihil difficultatem concernens, eueniebat primo parenti, quo ad obiecta naturalia, neque reſpectu complexionis multoties difficultatem cauſantis: nam quemadmodum mores animi ſequuntur corporis temperaturam; ita dicendum eſt de facilitate, & difficultate ad artes & ſcientias capeſſendas. Totum hoc optimè explicat Themiſtius 2. de Anima part. 94. dicens Hominem inter animalia ſapientiſſimum iudicari, apprehendiſq; illius animi virtutem ex carnis mollitie, & cutis tenuitate, qua temperatura maximè ad prudentiam apta eſt, & ſapientiam capeſſendam, qua homines ſublimitate ingenij fruuntur: econtra ſi cutis eſt craſſior, excedatque in calloſitate, iſtæ qualitates hebetudinem, tarditatemque oſtendunt: at ſi luculenta, acumen indicat. Nam in molli corpore primus

2. de par. An. cap. 3. 4.
In Pro. Met.
Prob. Sec. 30 Problem. 1.
De par. Ani. 10.
Prol. Met.
Them 2. de Anima 94.

mus, innatuſq; ſpiritus animæ facilius funditur & maxima libertate diſcurrit: at econtra durities, & craſſities meatus obturant, & eſt impedimento, quò liberius, puriuſque tranſmittatur: nam in ſpeculatione mentis eleuatio requiritur ſed exiſtente concretione, & per oppreſſionem ponderis grauioris, corpora in terram vergunt. Sed interim Sancti Thomę probabilior ſententia videtur, animas inter ſe inæquales eſſe dicendas quo ad perfectionem indiuidualem, quæ ſubſtantialis appellatur. Non enim exiſtimandum eſt, animam Chriſti, & Iudæ eſſe eiuſdem perfectionis, ſicuti neque animam Adæ, & Euæ, quæ ad materiam perfectiorem & Chriſti anima, & Adæ ſunt ordinatę. Natura namque intentio eſt, generare marem; cum tamen ex materia imperfectione fœmina generetur, quæ maſculus occaſionatus dicitur, & ſunt eiuſdem ſpeciei, quoniam propriè a materia differentia non oritur. 10. Metaphyſ. part 25. & 2 de Generat Animal. 10 Met. 25. *cap. 3. Sed à forma, cuius quidem munus eſt ſeparare, atque di-* 2. de Gener. *ſtinguere 7. eiuſdem part 49. Vnde dicendum eſt, potentias ſen-* Ani. cap. 3. *ſitiuas tàm internas, quam externas in primo parente in illo ſta-* 7. Met. 49. *tu præſtantia excedere; cum a Deo materia fuerit electa, vt perfectiſſima mente vigeret; quemadmodum artifex, ſcilicet ſtatuarius non quemlibet lapidem eligit; ſed valdè proportionatum pro introductione perfectiſſimæ formæ artificioſę. Et propterea ex parte potentiæ melius, perfectiuſq; res intelligebantur; ſed non ex parte obiecti: nam veritas cognoſcenda eſt, ſicuti eſt. Sed ad diuerſas facultates ex diuerſa corporis temperatura diuerſę oriuntur inclinationes, quo modo perfectiones operis magis, vel minus apparent. Non enim eſt eadem propenſio in omnibus ad arma, & ad Poeſim. Iuxta illud Ouidij.*

Quicquid conabar dicere, verſus erat,

Et illud Horatij, in Arte Poetica. Horat. in arte Poetica.

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæſitum eſt.

Sicuti & Virgilius verſus ad eum modum componebat, quo Vrſa partum ſuum in lucem edit; quomodo materię conditiones ſunt perpendendæ, illud cogitantes, quod tritum eſt ſermone prouerbium.

Naturæ ſequitur ſemina quiſq; ſuæ.

Etenim differentia ortum ducens à materia diſpoſitione, diuerſitatem ſecundum ſpeciem non inducit; ſed ſecundum numerum

Digitized by Google

ſunt namq́ue diuerſorum indiuiduorum diuerſę formę, quæ ſecundum materiam diuerſa eſſe dicuntur: at vna eſt illorum perfectio, quę ſub vna ſpecie continentur, ſicuti vna differentia oſtendit, ſpeciem in eſſe conſtituens, quę eſt perfectio quidditatiua, & eſſentialis. Nam ſpecies ſicuti numeri eſſe videntur, qui variantur ſecundum additionem, vel ſubtractionem 8. Metaphy. 8 Met. 10.
1 part. Sum. q.85. art.7. *part. 10. Et illa eſt doctrina Sancti Thomæ in Prima Parte Sum. q 85. art. 7. Vnum ſcilicet hominem rem aliquam melius intelligere, non ex parte obiecti, ſed potentiæ, cum perfectiorem intellectum fuerit conſequutus, & perfectioribus virtutibus ſit decoratus; itaut quo melius corpus fuerit diſpoſitum, & perfectiorem animam ſortitus fuerit. Scriptum namq́ue eſt in lib. Sapien-*
Sapien. c.8. *tiæ cap. 8. Sortitus ſum animam bonam. & in animam, maliuolam non introibit ſapientia; ſicuti dicimus. Mala mens malus animus: quandoquidem interuenienda eſt proportio inter corpus, animæ inſtrumentum, & illius formam ſubſtantialem, cuius quidem ipſa eſt actus, indiuidualem conferens perfectionem, & diſpoſitio eſt ex parte materiæ, vt ſit diuerſitas ſecundum commenſurationem ad ipſa corpora. Non enim anima eſt cuiuſlibet cor-*
2. de Aïa 5.6 *poris actus, ſed organici Phyſici, potentia vitam habentis 2. de Anima part 5. & 6. Itaut materia non dicatur cauſa, ſed occaſio, qua animæ quæ creantur à Deo, inęquales retineant perfectiones: Vnde apparent diuerſæ inclinationes. Et propterea digni ſunt, qui maximè reprehendantur Pythagorici, arbitrantes, animas diuerſa corpora penetrare, & ingredi, qui nullam ad diſpoſitiones rationem habebant; cum tamen ad perfectiſſimam formam perfectiſſima diſpoſitio neceſſario, requiratur in capacitate conſiſtens. Et totum hoc a Deo creante prouenire poteſt, vel ratione materiæ, & agentis, materiam mouentis, aut ex fortiſſima imaginatione. Cum enim Deus liberè operetur, poteſt diuerſa dona largiri vni animæ, quę non confert alijs. Ex materiæ imperfectione, vt patet in leproſis, & monſtris; ex forti imaginatione, vt dicitur de æthiope, qui natus eſt æthiops abſq́; concurſu materiæ ex parte fœminæ, illam dantis, quæ non erat ęthiopiſſa; neq́; pater æthiops. Addo etiam ex defectu inſtrumenti ſeminis, non ita perfectè cõcurrentis ad mouendam, depurandamq́; materiam. Multoties etenim defectus eſt parte inſtrumenti, vt nobis oſtendunt artificialia, quę fiunt à defectuoſo inſtrumento, & naturalia, quorum motus ratione inſtrumenti eſt deprauatus. De imaginatione*

Digitized by Google

ginatione verba facit Ariſt. in Problemmatibus ſect.10.Problem. Proble. ſect.
12. vbi reddit rationem, cur proles cæterorum animantium ma- 10. Prob. 12.
gis, quàm hominis ſuis parentibus ſimilem gerit naturam? Et
huius quæſiti rationem reddit, quia homo vago, varioq́ue pluri-
mum animo in coitu eſt, & inquantum pater, materq́ue in con-
ceptu affecti sũt; ita partus euariant; ſed cætera animalia omnia,
aut plurima rei venereæ ſunt tantum intenta, ſeq́ue tota veneri
dant. Vnde diſtrahitur in homine phantaſia. Exprimunt ad
viuum hanc veritatem virgæ populeæ virides, & amygdalinæ
Iacob, & ex platanis, quas ex parte decorticauit, in quibus can-
dor apparuit, & illa, quæ integra fuerunt viridia, quo modo co-
lor varius eſt effectus, quæ poſitæ ſunt in canalibus, vbi effunde-
batur aqua vt cum veniſſent greges ad bibendum, haberent ante
oculos virgas, & in aſpectu earum conciperent, quod eueniebat,
vt in calore coitus, oues intuerentur virgas, & parerent maculo-
ſa, varioq; colore aſperſa, vt dicitur in libro Geneſis cap.30. Ne- Geneſ. 30.
que mirum; fortis namq; imaginatio caſum facit. Patet igitur
vnde diuerſitas; ſed potiſſimum in animarum inęqualitate cauſa
referenda eſt, quoniam formæ, quæ operationis ſunt principia, ſuis
ſubiectis ſuſceptiuis proportionem habent, inquantũ ſuſcipiens ha-
bet ęqualitatem, vel inęqualitatẽ; ſed non in omnibus hominibus
æquales eſſe diſpoſitiones videntur. Et hanc doctrinam ſubſti-
net S. Thomas in Prima Parte Summæ in 2. Sentent. diſtinc.32. 1. parte. ſum.
quæſt.2 art.3. Et in 1. Senten diſtinct 8. quæſt.5 art 2. in ſo- 2. ſent. diſt.
lut. ad 6. Et re vera hæc eſt opinio Sancti Doctoris: nam quod 32 q 2. ar.3.
vnus melius altero intelligat, non ſolum refertur ad perfectiores 1. ſent. diſt.8.
vires ſenſitiuas; ſed etiam, quoniam habet perfectiorẽ intellectum, q.5.a.2 ad 6.
quomodo inquit D. Thomas in 2. Sentent. diſtinct 21. quęſt.2. 2. Sent. d.21.
art.1. ad 2. Mulierem quantum ad animam viro fuiſſe imperfe- q 2. art.1.
ctiorem. Verum namq; eſt dicere, animam deforis aduenire, vt
ab agente non ſit educta ex gremio materię, quemadmodum cę-
teræ formæ naturales educuntur. Quare animæ perfectio non
pendet ex materia, ſed ex agente creante illam, accommodans ſe
diuerſitati corporis; quippe cum non omnia corpora eadem diſpo-
ſitione gaudeant, cuius rei ratio reddi poteſt; quia omne, quod re-
cipitur, per modum recipientis recipitur, quomodo dicimus, plan-
tas non ſentire, quia ſunt maximè materialitatis, neq́ue bruta
intelligere. Neq́ue hic eſt ſermo de perfectione ſubſtantiali quid-
ditatiua, proueniente ex principijs ſpecificis: ſed de indiuiduali,

pendente

Digitized by Google

pendente ex principijs indiuidualibus; etenim hoc euenit ex materiæ conditionibus, quæ in diuerſis indiuiduis diuerſantur, quomodo diuerſæ complexiones emanant; totum hoc diuina voluntate operante, ſe accomodante commenſuratæ complexioni; itaut à Doctoribus ī homīnis cōplexio diuerſa non dicatur cauſa diuerſitatis formæ, ſed occaſio. Corpus etenim non eſt cauſa animæ neque in eſſe, neque in fieri, ſed occaſio, & materia, in qua ſit, ita non eſt cauſa vnitatis, & multitudinis earum, ſed occaſio, &

Caiet. 1. par. p. 76. art. 2. *materia in qua, quomodo eſt multitudo numeralis, vt docet Caietanus in Prima Parte Sum. quæſt 76. art. 2. Recipienda namq; eſt forma in materia. Requiritur ergo debita commenſuratio, quandoquidem forma eſt cauſa materiæ, inquantum confert ei eſſe actu, & materia formæ, inquantum ab illa forma ſubſtentatur. Requiritur ergo diuerſitas materiæ in diuerſitatem animarum. Et quamuis ſit vnum agens, in quo nulla diuerſitas eſt iudicanda; tamen quia per voluntatem agit, poteſt multiformes effectus producere pro libito ſuæ voluntatis, licèt non poſſit eſſe, quod aliqua in ſpecie conuenientia, in forma habeant diuerſitatem, vt dicitur de participatione rationis in ſpecie humana, & in eius indiuiduis. Sortitus eſt igitur Adam animam bonam, qua cum eſſet ſapiens, omnia euitare ſciebat, quæ ei nocere voluiſſent, ſed nihil ei nocere valebat; alioquin diuinus ordo fuiſſet perturbatus.*

Interim tamen dubitatio inſurgit, peccauit Eua, ſeducta namque eſt, dixit enim Deo reſpondens Serpens decepit me.
Geneſ. 3. *Geneſ. cap. 3. Priuata ergo fuit ſcientia; non enim ſimul manere poſſunt ſcientia, & deceptio; deceptio namq; ignorantiam ſuppo-*
Ibidem. *nit. Et eò magis, quia dubitauit. Sed ſcientia eſt habitus certus, & euidens: ſiquidem reſpondens ſerpenti, dixit, ne forte moriamur. Hoc enim aduerbium forte dubium reddit animum, & ex conſequenti ignorantiam denotat, & cognitio ſcientifica, quia eſt per cauſam, propter quam res eſt, quod illius eſt cauſa,*
1. Poſt. 5. *& non contingit aliter ſe habere. 1. Poſteriorum part. 5. Quomodo eſt abſque dubitatione, & formidine, qua ratione diſtinguitur*
1. Poſt. ibid. *demonſtratio, qua ſcientia comparatur, quæ eſt ex veris, immediatis, & perſpicuis, vt ſit ſyllogiſmus faciens ſcire, a ſyllogiſmo*
1. Topic. c. 1. *topico, qui componitur ex probabilibus 1. Poſt part. 5 Et 1. Topi-*
Geneſ. 3. *corum cap. 1. Tum quia dicitur in eodem lib Geneſ. cap. tertio. Aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt ſe eſſe nudos. Ergo quomodo eſt dicendum habere omnium ſcientiam? Secundum illud,*

quod

quod poſteritati mandauit Ariſt. in Prologo Metaphyſ confir- In Pro.Met.
mans à ſigno, quod omnes homines natura ſcire deſiderant, cuius rei ſignum eſt ſenſuum dilectio vt præcipua dilectio circa ſenſum viſus feratur, quia multa nos cognoſcere facit, & multas rerum differentias demonſtrat. Etenim propter admirationem, a ſenſu procedentem, nunc, & primum homines philoſophari cœperunt, per quos, quia eſt, cognoſcebatur, ſed propter quid ignorabatur, quomodo illud quæſitum inquirebatur ex quo elicimus vniuerſale per inductionem, quæ cognitio a ſenſibus originem trahit, ex Ibidem.
prologo eiuſdem libri, in libro de Senſu, & Senſato ex primo Poſt. In lib.de Sen
part.33. & in calce ſecundi Poſteriorum. Cognitio namque ſen- ſu. & Sē.c.4.
ſitiua intellectiuam præcedit At iſta opinio non eſt recipienda, 1. Poſt. 33.
proptereaquod nullum conſiderandum eſt peccatum in ſtatu inno 2.Eiuſ.in fin. Geneſ.2.
centiæ, neque pœna peccati, ſicuti eſt cæcitas, pœna peccati. Tum quia adducta eſt mulier ad primum parentem, quam videns, inquit. Hoc nunc os de oſſibus meis, & caro de carne mea, hæc vocabitur virago, quia de viro ſumpta eſt. Et ſi perfecta ſunt opera Dei, & perfectum illud appellatur, cui nihil deeſt 5. Metaphyſic. 5.Met.21.
par.21. Et 1. de Cœlo 4. quomodo priuatus erat ſenſu viſus? Erat 1. de Cœ.4.
profectò neceſſarius ad cognitionem intellectiuam, quæ eſt vniuerſalium, cuius quidem vniuerſalis cognitio per ſenſitiuam comparatur. Tum quia Deus voluit ſalutem. Ergo vult media, quibus ſalus redderetur: ſenſus autem dati ſunt animalibus, quibus ſalutem conſequantur. Et ſenſus interiores per exteriores perficiuntur; & eò potiſſimum, quia ... t vitam animalē ducebat Adam, cui ſenſus denegari non poſſunt. Totum hoc expreſsè patet ex libro Eccleſiaſt. cap. 17. vbi dicitur. Conſilium, & linguam, & Eccleſ.17.
oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi. Mala, & bona oſtendit illis. Poſuit oculum ipſorum, ſuper corda illorum, oſtendere illis magnalia operum ſuorum. Sed quando dicitur. Aperti ſunt oculi eorum, non intelligitur de apertione oculorum, de qua verba facit Ioan. cap 9. In perſona cæci nati, a quo remota eſt Ioan.9.
cæcitas. ſed hac ratione aperti ſunt illorum oculi, vt experimento cognoſcerent, verum eſſe quod eis comminatus fuerat Deus, ſi comedíſſent de ligno ſcientiæ boni, & mali, quomodo proficit ſcientia experimentali, eo modo, quo dicit D. Lucas cap 2. De Chriſto Lucæ 2.
domino, qui licèt eſſet plenus ſapientia; nihilominus, quo ad experimentalem proficiebat ſapientia. Et hoc modo eſt intelligendus D. Paulus ad Heb. didicit compati ex his, quæ paſſus eſt obedientiam. Ad Hæ 5.

Digitized by Google

2. 2. q. 164. art. 2. ad 9. *tiam. Et D. Thomas in 2. 2. quaeſt 164. art 2. Ad nonum recipit doctrinam D. Aug. in 11. ſuper Geneſ. ad lit non eſt credendum, primos parentes fuiſſe productos clauſis oculis, praecipuè cum de muliere dicatur, eam vidiſſe lignum, quod eſſet pulchrum, & bonum ad veſcendum. Sed aperti ſunt oculi amborum ad aliquid intuendum, & cogitandum, quod antea nunquam aduerterunt ſcilicet ad inuicem concupiſcendum, quod antea non fuerat. Sed pro veritate illius dubitationis animaduertit D. Thomas in prima Parte quaeſt. 94 art 3. Deum inſtituiſſe res non tantùm, vt eſſent; verum etiam, vt eſſent aliorum principia, propterea in ſtatu perfecto productę ſunt, in quo poſſent eſſe aliorum principia. Et homo futurus erat principium alterius non ſolum ratione generationis corporalis; ſed etiam quo ad inſtructionem, & gubernationem. Ideò erat inſtitutus perfectus, & quo ad corpus, & quo ad animam. Gubernatio autem, & inſtructio requirunt ſcientiam. Decorata igitur fuit anima Adae illa ſcientia, quae ad iſtud officium eſſet idonea. Et quoniam vita hominis ad finem ſupernaturalē ordinatur, duplici ſciētia fuit praeditus Adam, omnium, quae naturaliter cognoſci poſſunt, & ea, quae eſt neceſſaria ad hoc, vt homo finem ſupernaturalem conſequatur, gubernando, & inſtruendo quae naturalem cognitionē excedunt, iuxta illud Iſaiae cap. 64. Oculus non vidit Deus abſq; te, quae praeparaſti diligentibus te. Vnde dicitur. Eccleſ. cap 3. Plurima ſupra ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi, & iſta ad fidem pertinent. Quare nouit ea omnia, quae ad illum ſtatum ſunt neceſſaria, quae habentur lumine fidei, & eſt lumen reuelatum; caetera verò non cognouit, vt ſunt cogitationes futura contingentia, & alia eiuſdem generis. Ex quibus patet, quomodo primus parens erat ignorans, & quomodo non. Vnde profeciſſet in ſupernaturalibus, quantum ad numerum cognitorum, quia poterat cognoſcere noua reuelata, ſi Deus reuelare voluiſſet. Et in cognitione naturalium profeciſſet, quantum ad modum cognoſcendi; ſed non in numero cognitorum. Ex quibus omnibus colligere licet, ignorantiam in Adamo, neque in illius coniuge fuiſſe prauae diſpoſitionis, neque omnimodae negationis; hoc ſiquidem modo diſtribuit Ariſtot. ignorantiam in 1. Poſteriorum part. 32. Non enim verum eſt dicere, nihil ſcire primum parentem, qui creatus fuit perfectus quo ad animam: Neque falsò exiſtimabat rem eſſe eo modo, quo non erat, neque non eſſe eo modo, quo erat ſecundum rei veritatem,*

Margin notes: 1. part. q. 94. art. 3. — Iſaiae 64. — Eccleſ. 3. — 1. Poſt. 32.

qua

qua ratione non decipiebatur quo ad omnia, quæ naturaliter ab homine cognoſci poterant: neque ea cognitione, quæ erat de rebus ſupernaturalibus neceſſaria ad gubernationē humanæ vitæ, quomodo erat ordo ad ſupernaturale obiectum, & ex conſequenti ad ſupernaturalem finem; ſiquidem non poteſt eſſe deceptio ex parte Dei: ſed decipi poterat circa cognitionem futurorum contingentium, volens de illis facere iudicium, quod pertinet ad veritatem, vel falſitatem affirmando, vel negando; de quolibet namq; eſt affirmare, vel negare; & ab eo quod res eſt, vel non eſt, oratio dicitur vera, vel falſa. Prima erat per demonſtrationem, & definitionem, cum nomina rebus impoſuerit, & ratio, quam ſignificat nomen eſt definitio 4. Metaphyſ. part. 28. Et ſcientia iſtis duobus 4.Met.28. *inſtrumentis comparatur, quia omnis ſcientia verſatur aut circa cognitionem ſubſtantiarum, aut accidentium, & definitio eſt ſubſtantiarum, qua explicantur quidditates de ſpeciebus, quæ primo eſt ſubſtantiarum; demonſtratio verò eſt de proprietatibus, quæ demonſtratione confirmantur de ſubiecto per principia 2. Po*- 2.Poſt.2. *ſteriorum part. 2. Et vberius in 7. Metaphyſ. At quo ad ſuper*- 7.Metaph. *naturale obiectum, caruit euidentia cognitio primi parentis, quandoquidem vtebatur ſupernaturali lumine; ad primam autem illam cognitionem, quæ erat de Deo inquantum obiectum naturale, & finis naturali lumine, per creaturas, & lumine intellectus agentis. Signum eſſe poteſt, quia obiectum intellectus eſt ens inquantum ens, quo ad naturalem inclinationem, quod dicitur eius adæquatum obiectum. Ergo poteſt ferri in Deum, obiectum perfectionis, per aliud obiectum motiuum, & eſt quidditas rei materialis, iuxta illud D. Pauli ad Rom. cap. 1. Inuiſibilia Dei &c.* Rom.1. *Habuit igitur de illis fidem. Quare patet, quomodo decipi, & non decipi potuiſſet. Et præſertim, quia in illo ſtatu nullum malum eſſe poterat, falſum autem eſt malum intellectus, ſicuti verum eſt illius bonum, cum per cognitionem veritatis ſemper maiores perfectiones aſſumat, eo modo, quo materia per receptionem formarum perficitur. Et quomodo ſtatus innocentiæ, & malum collocare in intellectu, quod eſt falſitas, quam ſicuti venenum intellectus abhorret? phantaſia non erat deprauata, potentiæ inferiores ſubdebantur rationi, omnium erat optima ſymetria. Quomodo igitur deceptio? Sed omnia per peccatum in diſſonantiam verſa ſunt. phantaſia ope dæmonis decepta eſt, concurrentis ad peccatum. Vnde deceptus eſt intellectus, quoniam oportet intelligen*-

tem

Digitized by Google

3. de Anima 30. 39. *tem phantaſmata ſpeculari 3. de Anima part. 30. & 39. Senſus namque decepti ſunt, ratio à recta ſemita deuiauit: Videns mulier lignum, bonum eſſe ad veſcendum, aſpectuq; delectabile, in quo mortiferum latitabat venenum. Potentiæ igitur inferiores intellectum deceperunt, qui ſpecie recti decipitur, peccauit, & tunc deceptus eſt, pœnam paſſus eſt pro peccato, ſcilicet ignorantiam: antea enim nullam patiebatur imperfectionem nec quo ad corpus nec quo ad animam. Quomodo igitur pœnam damni patiebatur, & erat ignorantia, quæ pœna pro peccato infligitur? Omnis namque error vel eſt culpa, vel pœna. Et vbi nulla culpa, neque aliqua pœna, vt debitus ordo ſeruetur. Tum etiam quale nam erat illud monſtruoſum quo ad corpus in ſtatu innocentiæ? Nullum re vera. Ergo multo magis in anima; falſitas autem animæ intellectiuæ monſtrum appellatur ab Auerroe, & præcipua ratio eſt, quia rationi potentiæ inferiores erant ſubditæ. Vnde cum ſucceſſerit rebellio monſtruoſitatem paſſus eſt intellectus, quam paſſus eſt Adam; ratio eſt, quia quędam erant circa opinionem cadentia quæ coniectura concipiuntur, quomodo dicebatur de cogitationibus humanis, & de futuris contingentibus, de quibus exiſtimatiua falli poteſt, quę non ſunt naturaliter ſcibilia, neque ſunt neceſſaria ad humanæ vitæ gubernationem. Sed circa ea quæ cadunt ſub ſcientiam, quæ ſunt naturaliter ſcibilia, error, ſeu deceptio non contingebat, cum omniũ iſtorum eſſet ſcientia. Ergo peccatum primorum parentum non erat ex ignorãtia, & erat ex ignorãtia reſpectu diuerſorũ, non propriè, inquantum diſtinguitur peccatum ex ignorantia contra peccatum ex infirmitate, & induſtria: nam tot modis peccatum committitur ex ſen-*

Iſidorus de Sum. Bono. *tentia Iſidori in libro de Summo Bono, quomodo anima ſcientia priuatur, quæ contrahitur propter primam culpam, ſecum ducens ignorantiam, qua ratione per ignorantiam non fuit contractum peccatum primi parentis. Et illa diuiſio peccati eſt audienda, quo ad alios ſtatus ſcilicet deſtitutæ, & reſtitutę; minimè verò, quo ad primum ſtatum, & eſt naturæ inſtitutæ. Sed poteſt eſſe peccatum ex ea ignorantia, quia ignoratur grauitas culpę, & grauitas pœnę, quomodo peccatum primorum parentum eſt conſiderandum: nam in illis fuit quędam neſcientia, non concernens pœnam; ſed quædam naturalis imperfectio, quæ magis reperiebatur in muliere, quam in viro quia mulier a dæmone ſeducta eſt primo; ſiquidem mulier ignorauit, an ſerpens verum, vel falſum*

ſugge-

Digitized by Google

ſuggereret,ſicuti & ignorauit ſeueritatem diuinæ iuſtitiæ;ſed vir ignorauit quo ad experimentum;cum nullum præceſſerit demeritum,quàm ſeuera eſſet diuina iuſtitia ignorans, citamq; veniam ſperauit : Quomodo largè ignorantiam accipiendo peccatum fuit ex ignorantia,& magis peccatum Euæ, quam doctrinam expreſſit D. Bonauentura in 2. Sententiarum diſtinc.22 art.2 quæſt.1. Et iſta ignorantia veniam meretur, non procedens ex malitia, ſecundum illud D. Pauli 1. ad Timoth cap.1. Miſericordiam conſecutus ſum,quia ignorans feci. Et illa ignorantia in primis parentibus neque culpa fuit. Ergo neque pœna. Nam illa ignorantia non fuit in muliere inquantum conſequi credebat, quod à demone promiſſum fuit : & erat. Nequaquam moriemini;ſed eritis ſicut dij,ſcientes bonum, & malum, ignorantes per inexperientiam;quomodo punitur ille, qui incidit in Dei iram vindicatiuam, quomodo carebant experimentali ſcientia circa punitionem Dei,quam peccando fuerunt experti; multa enim falſa præſumpſit mulier, dum audiuit ſerpentis tentationes; cum tamen non fuit vulnus ratione ignorantiæ, niſi poſt peccatum perpetratum: nam illud,quod apparebat bonum apud Euam, non fuit verè bonum, ſed apparens bonum, quod proueniebat,quia appetitus illius erat deprauatus, deordinatuſque; quomodo peccatum venit in mundum; quandoquidem voluntas elegit, quod deteſtari debebat, quomodo mulier ſeducta eſt;ſed hanc ſeductionem anteceſſit ſuperbia, & fuit elatio mentis, per quam ſuam excellentiam inordinatè appetijt,eo modo ei adueniens, quod adulatoribus euenire ſolet: ita euenit diabolo, adulanti primæ matri, & illis, qui adulationibus conſentiunt, qui ſupra ſeipſos efferuntur; exiſtimans,veritatem eſſe illud, quod a ſerpente enunciatum eſt. Et eò magis, quia mulier ad Deum pro auxilio non fuit conuerſa ratione complacentiæ obiecti diſconuenientis, quod ei; tanquam malum inducens, prohibitum fuit à Deo, & a dæmone, tanquam bonum perſuaſum. Sed prouidit Deus de omnibus remedijs,ſi illis benè vſus fuiſſet Adam in ſtatu innocentiæ, vt immortalitatem conſequeretur. Illa conferens ſua gratia, per quam immortalis reddebatur; at non quo ad principia naturalia;ſed ex parte agentis, media illi fini proportionata conferentis, ſi illis voluiſſet vti Adam,& ex parte animæ, iam dictæ virtutis præditæ quis peccando ſibi ipſis,ſuiſq; poſteris interitus fuit occaſio;ſed non ex parte materiæ, neque contrarietatis; cum verum ſit dicere,materiam

1.ad Timo.1.

eſſe

Digitized by Google

eſſe cauſam, vt res poſſit eſſe, & non eſſe, & contrariorum ratione rem violentiam pati. Immortalis igitur dicendus erat primus parens per donum ſupernaturale diuinæ gratiæ, & iuſtitiæ originalis. Ex duobus igitur prouenire moriendi neceſſitatem, dicimus, ſcilicet ex peccato, quod cum conſumatum fuerit, generat mortem, quod erat remouens prohibens, & erat gratia innocentię: & ex natura materiæ, & contrarij, eo modo, quo per ſe moriendi neceſſitatem inducunt: Abſolutè autem immortalis erat dicendus beneficio ſui conditoris, innocentiam conferens, inquantum cum originali iuſtitia coniuncta eſſe dicitur, quę immortalitas ratione gratiæ beneficio conditoris complementum habebat, prouidentis de omnibus remedijs, ad illum finem proportionatis, & præſertim, quia erat Adam fortis, potens, & ſapiens.

Per quod peccatum mors introducta eſt in orbem terrarum, per quod Adam fuit dicendus morti ſubditus, & ſui poſteri.

ET quoniam dictum eſt, peccatum introiſſe in mundum, & per peccatum mortem, per quod omnes homines moriuntur; inquirendum eſt, per quod peccatum mors in orbem terrarum introiuit, quomodo manifeſtum erit, Adamum immortalem fuiſſe creatum, quam ſibi, ſuiſque poſteris intulit. Trita re vera eſt peccati diſtinctio in veniale, mortale, & originale. Communis omnium ferè Doctorum videtur eſſe opinio, Adamum in ſtatu innocentiæ non potuiſſe peccare venialiter, & hanc doctrinam tuetur D. Thomas
1.2.q.89.a.3 ad 2. *in 1. 2. quæſt 89. art. 3. Et in 2. Sentent. diſtinct. 21 q 2. art. 3.*
Et non rarò alibi, quam ſententiam ſubſtinet etiam D. Bonauen-
2.Sent. d.21. q.2.art.3. *tura in eadem diſtinctione. Verum namq; eſt dicere, Deum feciſſe hominem rectum: rectitudo autem in hoc conſiſtit, quod nulla ſit deuiatio reſpectu finis, qui mouet agentem, & niſi quis deuiat à fine, neque deuiat a medijs quibus illum finem conſequitur, quomodo finis cauſa cauſarum dicitur qui inter cauſas omnium maximè boni rationem habere videtur 2. Phyſicorum, & 2. Metaphyſic. part. 8. At ſtante iuſtitia originali, quę nam à fine deuiatio, per quem operationes pręſtantur? Nulla re vera,*

ra, quomodo operationes finem antecedunt in genere cauſa agentis; cum tamen ſit primus in intentione, & vltimus in executione, quem Deus ante omnia vult. Ergo ante omnia gloriam vult, deinde media, quibus gloriam conſequimur, qui vult, vt illum finem, & nos velimus, media præparans. Voluit igitur primo parenti iuſtitiam originalem, quam volebat, vt vellet, & cuſtodiret Adam, vt finem vltimum conſequeretur; alioquin fateri cogimur, illum ſtatum deficere, & eſſe defectum in ordine, qui eſt reſpectu primi poſiti, & intellecti in eſſentialiter ordinatis. Perpendamus ordinem, & finem, quibus innocentiæ ſtatus perfectus dicebatur, quomodo rectitudinem optimè cognoſcere poſſumus. Anima primi parentis ſuo creatori dicebatur ſubiecta, volens illum inquantum eſt vltimus finis, vires inferiores animæ, & illis corpus: quæ nam igitur a fine deuiatio? Cum igitur eſſet concentus iam deſcriptus, nulla perſentiebatur diſſonantia, nullaque erat controuerſia animæ moleſtiam afferens, ſed perfectiſſimè ad Deum ordinatum a nullo deuiat. Nullum igitur peccatum veniale commiſſum eſt ab Adamo in fœliciſſimo illo ſtatu. Nam prius mens a Deo auferenda, & ad creaturas conuertenda erat, & tunc peccatum mortale committitur. Quare non eſt dicendum, per veniale peccatū, Adamum interitui fuiſſe ſubiectum. Totum hoc confirmat Sanctus Tho. quia peccatum veniale nobis contingit, vel quia actus eſt imperfectus, vt ſunt ſubiti motus; vel quia eſt inordinatio circa ea, quę ſunt ad finem; quamuis ſeruetur ordo ad finem, & in vtroq; non ſeruatur ordo, quia inferius firmiter ſub ſuperiori non continetur; ut dicimus de ſenſualitate quo ad motum illius, ex hoc ortum ducente, quod illa non eſt omnino rationi ſubdita. Et aduenire ſubitum motum in ratione in nobis ex hoc ortū habet, quod executio actus rationis non ſubditur deliberationi, quę eſt ex altiori bono. Et humanum animum inordinari circa ea, quæ ſunt ad finem, ſeruato debito ordine ad finē, ex hoc prouenit, quod ea, quæ ſunt ad finem, non ordinantur infallibiliter ſub fine, qui tenet ſummū locum, quaſi principium in appetibilibus, quæ omnia erant aliena ab illo fœliciſſimo ſtatu, quia oīa ad Deū erant ordinata perfectiſſimo ordine, et inferius ſub ſuperiori continebatur, quamdiu ſummū hominis bonū ſub Deo contineretur. Quare inordinatio eſſe non poterat, niſi inciperet ab hoc, quod ſuum bonū non ſubderetur Deo, et hoc fit per peccatū mortale. Vnde non poterat primus parens peccare venialiter, niſi prius in pec-

catum mortale incidiſſet. Neque ſi potuiſſet peccare Adam, & peccaſſet, in mortis vincula non incidiſſet, quoniam peccatum illud, cum non ſit lethale, neque mortem infert; ſed facilitate maxima curatur. Et cum nullam pateretur pœnam, quæ nam culpa in illo ſtatu? Punitur namq; veniale peccatum, ſicuti pœnæ temporales, penæq; Purgatorij, & Inferni atteſtantur, ratione annexionis peccati illius cum mortali, cui ſententiæ ſe ſubſcribit D. Thomas. Illam ſententiam de peccato veniali in ſtatu iuſtitię originalis ſequitur etiam Sanctus Bonauentura, dicens, omne peccatum innocentiam auferre & auferens innocentiam, & immortalitatem auferre dicitur, & auferens immortalitatem, mortē infert, & tale eſt morti ſubditum. Ergo nullum peccatum poterat eſſe in homine quod non eſſet mortale. Et quod magis eſt, quia dolorem ſuſcipere debemus de peccato veniali: nam & caſtigatur à Deo. Ergo per pœnitentiam eſt delendum. Demus igitur, Adamum incidiſſe in illo ſtatu in peccatum veniale aut doluiſſet, ſe illud perpetraſſe, aut non. Si non doluiſſet, caſtigandus erat à Deo per illud, & tunc facimus Adamum ſuſcipere dolorem, & ex conſequenti illos dolores eſſe preuias diſpoſitiones ad interitum: non enim quis doloris poteſt eſſe particeps, & immortalis. Et ſi dixerimus, in dolorem incidiſſe in triſtem ex cōſequenti ſenſationem incidit, quæ paſſionem illi inferebat. Quomodo & mortalis erat iudicandus. Et ſi non doluiſſet, illud peccatum eſſet irremediabile. Illus igitur peccatū vel fuit mortale, mortem re vera inducens, vel remedio careret. Et aliquid eſſe veniale, mortemq; inferre, non eſt dicendum, quia in hoc diſtinguitur veniale à mortale. Vnde cum nulla punitio in illo ſtatu, neque peccatum veniale. Et totum hoc recta ratione, quia ſtatuto tempore in Paradiſum erat transferendus; qui per te peccauit peccatum veniale. Tunc quęro, aut illata eſt illi pœna pro peccato, aut non. Si eſt illata Quomodo immortalis? Et ſi non. Ergo luenda erat pœna in Purgatorio, vel quo ad animam, vel quo ad corpus, vel quo ad animam, & corpus. Vel eſt dicendum, derogari iuſtitia Dei, cui erat ſatisfaciendum, vnicuiq; ſecundum opera ſua reddentis. Et re vera ſtante iuſtitia originali, nulla macula contrahitur in anima, quę maximo nitore fulget; quomodo nulla ſequitur alteratio, quæ eſt ex mortali, quo Adam, & gratia, & iuſtitia originali fuit priuatus. Neque in eo ſtatu naturali inclinatione erat pronus ad inordinatos affectus ratione alicuius obiecti, quod per

veniale præſtatur: nam illius iuſtitia originalis vſq; ad peccatum permanſit. Ergo et gratia. Et ſi nihil eſt inordinatum in illo ſtatu. Vnde macula? Eſſet.n. illa delenda, omninoq; auferenda. Remouenda igitur eſſet adhæſio ad rem temporalem. Nullus erat defectus in cauſa, nullus in medijs, & quomodo deuiatio à fine? Immũditia igitur non erat in anima primi parentis, iuxta illud Pſ. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in mõte ſancto tuo? Qui ingreditur ſine macula, & illud Pſ. 23. Quis aſcendet in montem domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? qui ſunt mundo corde & qui non accepit in vanum animã ſuam, iuxta illud Mat. c. 5. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deũ videbunt, n.ullum n. coinquinatum intrabit in regnum cœlorum Contrahitur namq; macula per peccatũ veniale, quę facillimè expurgatur; indiget nihilominus lotione, quod ſi eſt cũ mortale finaliter eſt irremiſſibile. Et totum hoc ex eo pendet, quoniam veniale peccatum ex ſuo genere habet pro obiecto rem malam, & inordinatam, vt patet de verbo ocioſo, & immoderato riſu, per quod nõ amittitur charitas, ſicuti per mortale peccatum, quod eſt voluntariũ, & contra legem Dei, ſed non ſic veniale, quod non eſt perfectè voluntarium, neque perfectè contra legem: ſed præter legẽ, quod imperfectè, & ſm̃ quid peccatũ dicitur. Et quando dicitur, non eſſe perfectè volũtarium, hoc eſt intelligendum de peccato veniali ex ſubreptione, & eſt ex operis imperfectione Sicuti eſt voluntariũ illud peccatum veniale, ex ea imperfectione operis, vt eſt ablatio paruæ rei: ſed nõ ſic deſiderium rei illicitæ, quæ nondum habet deliberationẽ, vt non interueniat Dei lex, niſi ſecũdum quid; alioquin ſequeretur, nullum hominem dici iuſtum; cum tamen ſepties in die cadat iuſtus. Et ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus & veritas in nobis non eſt, 1 Io. c. 1. & Iac. 2. In multis offendimus oẽs. Et de Zacharia, & Elizabeth ſcriptũ eſt Luc. c. 1. Erant iſti ambo ante Deũ, incedentes in omnibus mandatis, & iuſtificationibus domini ſine quęrela ſicuti Simeon erat homo iuſtus, & timoratus, et Spiritus ſanctus erat in eo. Cum autem per peccatum veniale ſordeſcat anima, indiget lotione quomodo intelligenda ſunt verba domini apud Io c. 13. Si non lauero te, non habebis partem mecũ & qui lotus eſt, non indiget, niſi vt pedes lauet, vt non poſſit ingredi ſanctuarium Dei niſi ad tempus, vt indigeat purgatione a peccatis venialibus, quæ ſordibus pedum aſſimilantur, quæ extrahuntur ex humana conuerſatione, vt impediant nitorem, qui eſt ex

Pſal. 14. Pſal. 23. Matth. 5. 1. Ioan. 1. Iac. 2. Lucæ 1. Idem 2. Ioan. 13.

1.2 q 99.a.1 *actibus virtutum 1.2.q 97. art.1. Quia non adhæret creaturæ, tanquam vltimo fini. Nam in eo non priuatur ſplendore gratiæ*
1.2.q.86.a.1. *1.2.quæſt. 86.ar.1. Quare peccatum veniale impedit actualem nitorem, non autem habitualem; quandoquidem non excludit, neq; diminuit charitatis habitum, & aliarum virtutum; ſed tantum actum earum, qui quidem impediri nequibat, dum iuſtitia originalis perſeuerabat in anima primi parentis, quę ſi ſemper perſeuraſſet, ſemper effulſiſſet. Nam & ad quid conferre media, & non conferre finē, ad quem media, & ſunt proportionata, & ordinata? Nihil re vera fruſtra operatur Deus, omnia faciens in pōdere, numero, & menſura. Vnde peccatum tantum mortale ex parte Adę, cui fuit mortale, nobis verò originale, cauſa mortis eſt dicendum. Et totum hoc in eo fundamentum habere videtur, quia ſi iuſtitia originalis in illo ſtatu vigebat. Ergo omnes motus in illo ſtatu exiſtentes illam iuſtitiam imitabantur, ſicuti deordinati motus à vera iuſtitia ſunt alieni. Quomodo igitur contingere poterat veniale peccatum? Eſt enim veniale peccatum inordinatio quædam eorum, quæ ſunt ad finem. Et quomodo deficere poterat Adam, cum omnium potiretur ſcientia? Scriptum eſt enim in libro Eccleſiaſt.*
Eccleſ. 17. *cap. decimoſeptimo. Diſciplina intellectus repleuit illos, & creauit illis ſcientiam ſpiritus, & ſenſu repleuit cor eorum, & bona, & mala oſtendit eis; & ideo nulla deceptio in illo ſtatu euenire poterat, ſi permanſiſſent. Nullum namq́ue malum perſenſiſſet, quomodo ei falſum contingere non poterat, neque falſitati acquieſcere poterat, alioquin quomodo rectitudo? Et quomodo animæ infirmitas? Quoniam in illo ſtatu erat omnimoda animæ perfectio, hóc operante diuina virtute. Quare ille ſtatus per peccatum mortale deſtruitur, quo morti ſubiectus fuit Adam per iam dati doni amiſſionem. Ergo mors non duxit originem à veniali peccato, quia niſi à Deo auerteretur per peccatum mortale, nullus defectus in eo eſſe poterat, neque animæ, neque corporis. Et in hoc mihi valde ſatiſfacit quod dixit D. Bonauent.*
2. Sent. d. 21. art. 2 q. 1. *in ſecundo Sentent. diſtinct. vigeſimaprima, art ſecundo, quæſt. prima. Si conſideretur perfectio ſtatus, & rectitudinis regula illius ſtatus, nullum impellens ab eo exire poterat, niſi per contemptum diuinæ iuſtitiæ, & fœdando ſuam innocentiam, & corrumpendo naturam ſuam, quæ omnia per peccatum veniale non præſtantur, ſed per peccatum mortale. Et hanc dicit ſanctus ille Doctor fuiſſe cōmunem opinionem, quam eo tempore approbabant*

Digitized by Google

probâbant Doctores. Attendenda namque erat ſtatus perfectio in quo mens humana ab vltimo fine non erat auerſa, & inferiora perfectè ſuperioribus ſubdebantur. Et nihil eſt curandum in hoc quid dicat ſubtilis Doctor, & alij Doctores contra D. Thomam.

Sed peccatum primi parẽtis, per quod mors introiuit in orbem terrarum fuit ſuperbia, & eſt communis opinio. Scriptum eſt enim in libro Eccleſ. cap. 10. Initium ſuperbiæ hominis eſſe apoſtatare a Deo, quoniam ab illo, qui eum fecit, receſſit cor eius: quomodo fuiſſe peccatum mortale, fateri cogimur, qui ab incommutabili bono fuit auerſus, conuerſus, & adhærens bono commutabili. Superbia autem initium omnis peccati appellatur. Non enim primi parentes ſeipſos Dei imperio ſubijcere voluerunt. Confirmatur ex illo Tobiæ cap. quarto dicentis. Superbia nunquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas: In illa ſiquidem initium ſumpſit omnis perditio. Et quamuis iſta ſententia ad peccatum Luciferi referri poſſit; ad peccatum nihilominus primorum parentum refertur, & fuit inobedientia, ad peccatum ſuperbiæ relationem habens; quandoquidem illius primus actus eſt, nolle ſeipſum ſubijcere imperio, & præceptis alterius, iuxta illud Hieremiæ cap. ſecundo. A ſeculo confregiſti iugum meum, rupiſti vincula mea, & dixiſti. Non ſeruiam. Credidit Eua verbis ſerpentis, quando dixit, Geneſ. cap. 3. Eritis ſicut dij, ſcientes bonum, & malum, & ille appetitus ſuperbiam concernebat, ex quo gulę peccatum originem ſumpſit: cumque lignum eſſet bonum ad veſcendum, aſpectuque delectabile, tulit de fructu eius; & comedit; At hoc non fuit illius primum motiuum. Serpens illam decepit, quę aliud bonum illam concepiſſe in animo, clarum eſt, illam mouens per ſe, ſcilicet. Aperientur oculi veſtri & eritis ſicut dij, ſcientes bonum, & malum, primum re vera motiuum, in peccatum incidendi. Non audiuit illa domini præceptum, quod audiuit primus parens, cum poſt præceptum fuiſſet formata; ſed credendum eſt, Adamum illam cautam reddidiſſe. Signum quia reſponſum dedit ſerpenti per hoc aduerbium forte, ne forte moriamur. Credidit mulier, eſum illius ligni fuiſſe probibitum; de morte tamen dubitauit, quam comminatus eſt Deus ſoli Adæ, vt non audierit mortis ſententiam, niſi ab Adamo, cui fidem non adhibuit. Videnſque primus parens, vxorem ſuam poſt ligni comeſtionem mortis ſententiam non incurriſſe, oblitus eſt domini creatoris ſui,

Eccleſ. 10.
Tobiæ 4.
Hierem. 2.
Geneſ. 3.

præceptumq; illius, nibili faciens, & in ſuperbiam elatus, ab ipſa originem duxit peccatum gulę. Eritis (inquit ſerpens) ſicut dij; hoc fuit appetens quo anima illius augebatur; ſcientes bonum, & malum, impulſiua quidem cauſa ad peccandum. Sed gula peccati executio, a ſuperbia, & à cauſa impulſiua proueniens. Nam vnde nolens obedire? Re vera ex ſuperbia. Inordinatè namque propria excellentia deſiderata eſt. Etenim in hoc peccatum ſuperbiæ conſiſtit, vt, cum excellens bonum conſideretur, ſit exceſſus appetitus ſupra propriam menſuram; cum ſuperbus ille dicatur, qui ſuperuult videri quam ſit; & hoc rectæ rationi aduerſatur; vnde ſit deuiatio a rectitudine, & actus deformitas ſequitur. Totum hoc humilitas, quæ ſuperbiæ opponitur manifeſtum reddit; vna ſiquidem eſt contrariorum ſcientia, quomodo dicimus, rectum eſſe ſui, & obliqui iudicem. Humilitas ſubiectionem concernit, & obedientiam; ſuperbia verò qualitates contrarias, ſcilicet mentis elationem, & inobedientiam. Et hanc ſententiam ſubſtinuit omnium Scholaſticorum Pater, & Princeps D. Thomas

2.2 q. 163. artic. 1. *in 2.2. q 163. art 1. dicens, primam inordinationem humani appetitus fuiſſe, quia aliquod bonum ſpirituale appetijt, qui appetitus ex conſequenti non fuit ſecundum ſuam menſuram ex diuina regula, & appetitus iſte ſuperbiam concernit, a qua alij defectus originem ducunt. Vnde ante omnia voluit propriam excellentiam, a qua iſta peccata fuerunt orta, inobedientia, & gula. Neque hoc magnanimitati eſt attribuendum, quia ille actus contemptum diuinæ ſubiectionis concernebat; vt propterea peccatum fuerit commiſſum, quoniam ille appetitus, qui erat pręter ordinem in bonum terminatus eſt, ſupra menſuram a Deo determinatam, per contemptum diuinæ regulæ; & eſt appetitus propriæ excellentiæ. Neque appetijt æqualitatis ſimilitudinem; ſed imitationis; at quo ad exceſſum, & ex conſequenti inordinatè, in qua inordinatione formalitas peccati conſiſtere dicitur. Et iſta ſimilitudo fuit inquantum ad ſcientiam boni, & mali, inquantum per virtutem propriæ naturæ determinaret ſibi quid eſſet bonum, & quid malum ad agendum: vel etiam quid ſibi boni, vel mali eſſet futurum. Noluit enim homo, vt ſeruus Dei illius ſeruare præcepta Vnde nullo modo ſimilitudinem æquiparantiæ appetijt. Et hæc doctrina in hoc fundamentum habet; quoniam Adam non proficiebat in naturali ſcientia; ſed ſupernaturali, quia creatus fuit, vt æternam gloriam conſequeretur, ad quam erat in potentia*

tia obedientiali, cui quidem media erant cognoſcenda, quæ non ſunt naturalia, niſi quo ad potentiam remotam, & vniuerſalem; verùm ſupernaturalia, eo modò quo finis eſt ſupernaturalis; quo modo media illa proportione reſpondere dicuntur. Illius ergo ſcientia erat in potentia hac ratione; & recta ratione; quandoquidem appetitus dicit carentiam. Et totum hoc manifeſtè conſtat ex luminis diſtinctione in naturalem, & ſupernaturalem, in quo quidem ſupernaturali faciebat progreſſus. Vnde dicendum eſt, peccatum mulieris à ſuperbia initium duxiſſe per auaritiam procedens, & in gulam complementum habuiſſe. Appetijt bonum, ſed non eo modo quo erat appetendum, quia inordinatum non eſt abſque culpa, quia fuit inordinatus appetitus propriæ excellentiæ: auaritia ſufficientiæ, & gula cibi, & potus ſuauiter reficiens. Iſta tria promiſit diabolus: primo dignitatis excellentiam, dicens Eritis ſicut dij. Deinde cognitionis abundantiam. Scientes bonum, & malum: Et vltimò ſuauitatem prætendebat in guſtu, oſtendens, lignum eſſe pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue, quomodo per gulam completum fuit peccatum. Quare primum peccatum ſtatuitur eſſe ſuperbiam, immoderatū excellentiæ appetitū: & auaritia immoderatè cupiens, cognoſcere plus, quam opus erat, inquantum eſt generale peccatum, & non ſpeciale. Diſtinguitur namque à Diuo Auguſtino auaritia in generalem, & ſpecialem. Generalis eſt appetentia alicuius rei pluſquam conuenit; ſpecialis verò eſt amor nummi, & diuitiarum, iuxta illud. D. Auguſt.

Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.

Et illud Virgilij libro 3. Aeneid. Virg. 3. Aen.

Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames?

Eſt enim auaritia inordinatus amor habendi. Habere autem duobus modis conſideratur, & in vniuerſali, & in particulari. Primo modo accipitur, vt eſt inordinatus amor ad quodlibet: & vt fertur ad obiectum determinatum, quo pacto conſideratur ab Iſidoro, auari ethymologiam aſſignante, auarus quaſi auidus æris. Et in græco auaritia phylargia appellatur, quaſi amor argenti. Vltimò ligni probibiti ſuauitatem experiendo, fuit gula, quæ re vera non eſt appetitus edendi, & bibendi, ſine quibus non contingit viuere, ad quos actus viuentes omnes ſub Luna concitantur, volens nutriti conſeruationem; ſed inquantum eſt inordinatus appetitus edendi, & bibendi, vt recedat à modo, ſpecie, & Iſidorus.

ordine rationis, in quibus vitium conſiſtit, quod virtuti contrariatur; alioquin actio in ſtultitiam vertitur.

At committitur peccatum, quando quis a regula rationis diſcedit; ſiquidem virtus in mediocritate conſiſtit. Et de gula dicebat D. Auguſtinus in libro 10. *Confeſs. Non immoderantiam obſonij timeo; ſed immoderantiam cupiditatis. Ipſa namque gula virtuti temperantię opponitur. Quare ſucceſſit inordinatio in primis parentibus; & hac quo ad triplicem potentiam; alta deſiderando quo ad iraſcibilem: occulta appetendo quantum ad rationalem; & ſuauia guſtare volens immoderatè quantum ad concupiſcibilem. Eſt enim vitium a mediocritate receſſus, qui & in gula eſt conſiderandus per concupiſcentiam immoderatam edendi, & bibendi. Ergo exceſſus à mediocritate receſſus. Et faciens peccatum eſt cibus qui prohibetur, & inordinata comeſtio. Vnde*
2. 2. q. 148. art. 4. *dicit D. Thomas in* 2. 2. *q.* 148. *art.* 4. *Inordinatio concupiſcentia duobus modis attendi poteſt, & quantum ad cibum, qui comeditur, & ſi quantum ad ſubſtantiam, vel ſpeciem cibi aliquis cibos lautos, ideſt pretioſos inquirit: & quantum ad qualitatem inquirit cibos nimis accuratè paratos: & quantum ad quantitatem, nimis edendo excedit. Alio modo inordinatio concupiſcentię attenditur quo ad cibi ſumptionem; vel quia prauenit tempus comedendi: vel quia debitus modus, in edendo, non ſeruatur, & eſt nimia ardentia, quomodo ſequitur peccatum gulæ, iuxta illud Iſidori, dicentis. Guloſus excedit in cibo ſecundum quid, quantum, quomodo, & quando. Ex quibus ſequuntur delectationes tactus; quoniam guſtus quidam tactus eſſe dicitur, ſed animaduertatur quid dixerit Horatius* 1. *Carminum ode* 31.
1. Car. od. 31

Me paſcunt oliuæ,
Me cichoreæ, leueſq; maluæ,

Secundum illud, quod alibi cecinit.

Num tibi cum fauces vrit ſitis, aurea quæris
Pocula? Non eſuriens faſtidis omnia
Præter pauonem, rombumque?

Completiuè igitur peccatum primorum parentum fuit peccatum gulę, quod Deus probibuit, illius ligni eſum probibendo; at initiatiuè peccatum ſuperbiæ: nam appetens ſupernaturale bonum, menſuram exceſſit; quomodo diuinæ regulæ ordo fuit corruptus. Fuit igitur mortale primi parentis peccatum, mortem inducens, & omnium grauiſſimum ea ratione, quia per illud humana natura

tura infecta eſt; quomodo omnium maximum quo ad naturam
eſt iudicandum; at non quo ad actum intenſum; ſiquidem non
ita illius voluntas fuit deprauata, quemadmodum in quibuſdam
peccatis, ſuperbiam inſpicientibus, quam veritatem peccata atte-
ſtantur, quæ immediatè Dei perſonam inſpiciunt, vt blaſphæ-
mia in Deum, & hęreſis, & ſi quis illum negaret. Neque ſim-
pliciter hac ratione maximum eſt dicendum, quandoquidē maior
fuit ingratitudo diaboli, ex qua peccauit. Quia, cum alias crea-
turas in perfectione excederet, perfectiora etiam dona recepit, qui
ex maiori libidine peccauit. Et in Adamo primum peccatum
non fuit inordinatus amor erga vxorem ſuam; ſed ſuperbia occul-
ta in eius animo reſidens, cui ſucceſſit ille amor inordinatus, &
tranſgreſſio diuini præcepti, vetitum lignum guſtando; quod da-
tum eſt a ſua vxore guſtandum, quam contriſtare noluit qui pro-
priè ſeductionem non eſt paſſus, ſecundum illud in prima Epiſto-
la ad Timot. cap. 2. Vir non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta 1. ad Tim. 2.
in præuaricatione fuit, iuxta illud Geneſ. 3. Serpens decepit me. Geneſ. 3.
Per peccatum igitur mortale primi parentis mors in ipſo prædo-
minium habuit, & in illius vxore, & in ſuis poſteris. Et quomo-
do hoc ſit intelligendum infra explicabitur.

Quomodo morti ſunt ſubiecti poſteri, deſcendentes à primis parentibus.

SEd ſi inquiratur, quæ nam eſt culpa in puero,
nuper nato, qui ad ſepulturam defertur, cum
peccatum ſit per voluntatis actum? Quomo-
do eo carere dicimus, vt exerceri non poſſit il-
le voluntatis actus. Scriptum eſt in libro Iob. Iob. 14.
Nemo mundus a ſorde, neque infans cuius eſt
vnius diei vita ſuper terram. Quis poteſt fa-
cere mundum de immundo conceptum ſemine, niſi tu, qui ſolus
es? An fortaſſe ſomniauit Doctor gentium. Per vnum homi-
nem peccatum introiuit in mundum, & per peccatum mors, &
ita in omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt
ad Rom. cap. 5? Abſit de tanto Doctore. Scriptum eſt enim ad Ad Rom. 5.
Epheſ. cap 2. Omnes naſcimur filij iræ. Et ad Rom. 3. Omnes Ad Epheſ. 2.
peccauerunt, & indigent gloria Dei. Re vera per hominem mors, Ad Rom. 3.

& per

& per hominem reſurrectio mortuorũ, & ſicut in Adam omnes
1. ad Cor. 15 *moriuntur; ita in Chriſto omnes viuiſcabuntur. 1 ad Corinth.*
Pſal. 50. *cap. 15. ſecundum illud Pſal 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Et per inobedientiam vnius hominis peccatores conſtituti ſunt multi, quomodo dicitur. Quid eſt homo, vt ſit immaculatus, & iuſtus appa-*
Ad Hæb. 7. *reat natus de muliere? Et D. Paulus ad Hæb 7. inquit. quod Leui, antequam natus eſſet, decimatus eſt in lumbis Abrahæ, cum eſſet in lumbis illius, & ſecundum naturalem corpulentiam, & ſecundum ſeminalem virtutem. Et hoc eſt illud, quod ſcriptum*
Eccleſ. 40. *eſt in libro Eccleſiaſtici cap 40. Occupatio magna creata eſt in omnibus hominibus, & iugum graue ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, vſque in diem ſepulturæ in matrem omnium. Stipendium namq́ue peccati, mors eſſe dicitur ad Rom.*
Ad Rom. 6. *cap 6. & in 1. ad Cotinth. cap. 5. dicitur: Ita vt per vnum*
1. ad Cor. 5. *hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes pec-*
Ad Rom. 5. *cauerunt. Ad Rom. cap. 5. Quomodo dicitur in omnes homines, & in mundum, vt per mundum omnes homines intelligantur.*
Conc. Mile. *Totum hoc manifeſtum eſt ex Concilio Mileu. docente D. Pauli auctoritatem eſſe intelligendam de originali peccato per viam ge-*
Iſaiæ 64. *nerationis. Et Iſaię 64. Facti ſumus immundi omnes nos, & tanquam pannus menſtruatæ omnes iuſtitiæ noſtræ. Et hanc ve-*
2. ad Cor. 5. *ritatem omnes fideles amplectuntur, dicitur enim 2 Ad Corin. 5. Si vnus pro omnibus mortuus eſt ergo omnes mortui ſunt. Cur igitur Pelagius, Lutherus, & alij hęretici, Sacræ Scripturæ contradicentes rati ſunt, peccatum primorum parentum ipſis tantùm, & non poſteris nocumentum præſtaſſe? Et cur Pelagius arbitratus eſt, omnes homines, licèt ab Adamo originem trahant, naturali curſu vitam cum morte cõmutaſſe curſu naturali, cum ex principijs naturalibus ſint compoſiti, nullam aliam cauſam conſiderantes, neq́ue ex parte animæ rationalis, quæ creata eſt immortalis; neq́ue ex parte agentis infinitæ potentię; neq́ue ex parte donorum ſupernaturalium, ab agente illo ſupernaturali donata, quibus ſupernaturalis effectus erat futurus? Et Adamum ex hac vita diſceſſiſſe, etiam ſi peccatum mortale, quod ſuis poſteris fuit originale, non commiſſiſſet? quod noſtrum fuit ex Adamo, quoniam naturam corruptam ex Adamo ducimus. Fateri enim cogimur, ſecundum fidem ad poſteros omnes, vno excepto*

Chriſto,

Chriſto, et ſecundum aliquos Beata Virgine ex gratia, peccatum illud eſſe tranſiturum. Sed eo tempore illi ſoli nocuit, tanquam capiti, ſiquidem & caput mulieris vir eſſe dicitur, in quo omnes moriuntur 1. ad Corinth. cap. 15. & ad Rom. cap. 5. dicitur. Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem; ſic per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificationem vitæ. Non igitur illi ſoli nocuit. Et mulieri, quia mulier erat os ex oſſibus ſuis, & caro de carne ſua quæ vocata eſt virago, quia de viro ſumpta eſt Geneſ. cap. 2. Et membra ad caput referuntur. Vnde non morum imitatione peccatum introiuit in orbem terrarum, ſicuti dicunt hæretici Pelagiani, ſed ſeminis propagatione. Signum, quia Chriſtus peccatum originale non contraxit, de Spirituſancto conceptus. Et contra illos inſurgit D. Auguſtinus in libro ſecundo Hyponoſticon. Si peccatum morum imitatione conſtat, quem imitatus eſt diabolus, dum delinqueret? Dicite, quis primus inuenitur eſſe peccator? Et ſi dixeritis, Adamum fuiſſe diabolum imitatum, quia peccatum morum imitatione conſtare defenditis: & Cain, occidendo fratrem ſuum, quem imitatus eſt, cum eſſet tantum quatuor perſonæ in mundum, ex quibus nullus fecit homicidium, niſi Cain? Vnde dicitur per vnum hominem peccatum introiuit in mundum: & per peccatum mors, non morum imitatione, quia ſic erat dicendum per vnum angelum, & peccatum non dicitur cauſa mortis per imitationem, ſed quoniam generat mortem, cum conſumatum fuerit Iacobi c. 1. in omnes enim homines pertranſijt in quo omnes peccauerunt. Quod enim imitari debemus, aut videtur oculis, aut certa relatione concipitur. Et rectè quidem. Non enim quis Pindarum Poetam alter Poeta imitari poteſt, niſi Pindari Poeſim optimè cognouerit. At malum illud non per morum imitationem conſtat, ſed hæreditarium eſt appellandum ſecundum quorundam ſententiam, quæ autem ſunt hæreditaria imitatione non ſuccedunt; ſicuti multos morbos hæreditarios eſſe dicimus non imitatione, ſed ab antecedentibus genitoribus originem trahunt, qua ratione radicem eſſe vitiatam, eſt excogitandum. Vnde & iſtud, & illud malum non imitatione, ſed propagatione contrahuntur, cũ in vno Adamo omnes peccauerint, qui omnium perſonam gerebat, & quo ad bonum, ſi non incidiſſet in peccatum & quo ad malum illud perpetrando. Creatus fuit à Deo primus parens, & mulier ex illius coſta fuit formata, & duobus modis conſiderari poſſunt, & inquantum

1. ad Cor. 15
Ad Rom. 5.
Geneſ. 2.
2. Hyponoſt.
Iacobi c. 1.

quantum

quantum ſunt ſingulares perſonæ, libero arbitrio prædita: & quatenus ab ipſis natura propagatur, quod quidem per generationis actum pręſtatur, quo modo ſpecies per indiuiduorum generationem conſeruatur, quomodo primorum principiorum rationem habere dicuntur. Adam primum efficiens, Eua verò reſpectu actus generationis prima materia, primi recipiẽtis rationem habens, quomodo ad generationem concurrebat, ſicuti cæteræ mulieres concurrunt. Peccat primus parens, illius peccatum inquantum eſt perſona ſingularis eſt peccatum mortale, & perſonale; at inquantum ad ſuos poſteros deſcendit, originale eſſe dicitur. Nam quemadmodũ collegium iudicatur perinde ac ſi eſſet vnus homo tantùm, vel potius vnum corpus, cuius caput eſt primus parens; & vnicum eſſe ciuitatis principem, ſeu alicuius collegij
12.Met.in fi. *dicimus, iuxta illud Ariſtotelis in calce libri 12. Metaphyſ. pluralitas principatuum mala, & entia nolunt malè diſponi. Vnus ergo princeps, & quod à principe efficitur, a ciuitate, & collegio fieri dicitur, non inquantum determinatę perſonę facientes determinatas actiones, a libero arbitrio prouenientes; ita de Adamo dicendum eſt. Et quoniam omnes homines ab Adamo originem ducunt, cum radix eſſet vitiata, omnes homines, Adæ fructus, vitium contraxerunt, exiſtentes in lumbis illius ſecundum virtutem ſeminalem, qui fuerunt labefactati. Et rectè quidem recepit enim primus parens donũ iuſtitiæ originalis, ſed non inquantum perſona ſingularis, ſed inquantum erat totius humanę naturę principium, quod, niſi in peccatum incidiſſet per originem, ad ſuos poſteros erat deriuandum, ſibique, & illis cum conditione receptum; perinde ac ſi Rex alicui donaret aliquid, vt in perpetuum eſſet duraturum pro ſua poſteritate, dummodo non incurreret crimen læſæ maieſtatis: ſed in peccatum incidendo, ſibi, ſuisq; poſteris amiſit, quod ampliùs non erat recepturum. Vnde dicendum eſt, illud peccatum reſpectu perſonæ particularis, ſcilicet Adę fuiſſe voluntarium, quia mortale, & reſpectu deſcendentium voluntarium voluntate primi parentis, & in radice. Pueri namque vſu liberi arbitrij carent, qui, peccando primus parens, vitium*
Geneſ.17. *contraxerunt. Scriptum namque eſt in libro Geneſ cap. 17. Maſculus, cuius caro præputij circunciſa non fuerit, peribit anima illius de populo ſuo, quia teſtamentum meum diſſipauit, quando Adam peccauit, cum omnes ille vnus homo fuerit, quomodo eſt in-*
Pſal. 118. *telligendum illud Pſal. 118. Præuaricantes reputaui omnes peccatores*

catores terræ; ſiquidem tunc tota natura à Deo eſt auerſa, ponendo obicem gratiæ, & amittendo illud donum, vnde ſucceſſit fœditas, quia nemo mundus a ſorde, neq; infans, cuius eſt vnius diei vita ſuper terram; & re vera hoc fit per contractionem maculæ. Conſideretur homo genitus inquantum eſt membrum totius humanæ naturæ, a primo parente originem trahens, perinde ac omnes homines cōtrahentes eſſet vnus homo, ex pluribus membris compoſitus, qua ratione peccatum voluntarium eſſe dicitur, tum communis omnibus eſt obliquitas, iniquitas, malitia, & fœditas; alioquin baptizandi neceſſitas auferretur; cum per baptiſmum originale peccatum deleatur. Et totum hoc eſt ab Adamo ſecundum eius voluntatem, mouente per actum generationis omnes, qui ex illius origine deriuantur, & hoc defectu illius doni, quod tota poſteritas erat conſecutura. Vnde rectè definitur peccatum ab Anſelmo, eſſe carentiam debitæ iuſtitiæ, quæ eſt rectitudo voluntatis in Deum, in ſe ipſum, & proximum terminatæ: quæ definitio analoga cenſetur, quæ prius conuenit peccato originali, a quo cętera peccata originem ducunt; & iſta carentia eſt a primo parente, quam, peccando, ſibi, & alijs procurauit. Et propterea rectè definitur peccatum originale eſſe carentiam iuſtitiæ originalis, & humanę naturæ habitualem auerſionem a Deo, & inordinatam conuerſionem ad bonum commutabile a primo parente, vt quod in eo fuit ratio actualis peccati, in poſteris fuit ratio originalis culpæ. Ergo iſtud peccatum in deordinatione naturæ conſiſtit, itaut reſpiciat perſonam mediante natura. Perſona namq; primò naturam inficit, ſed poſtmodum natura inficit perſonam, ad prolem veniens, ſicuti ad eam peruenit humana natura, & eſt per corporis traductionem, inquantum corpus cum libidine ſeminatur. Sicuti enim generationis actus naturam traducit abſolutè; ita libidini admixtus traducit naturam cum culpa: & libido actui permixta ex peccato primi parentis initium ſumpſit; & ex hoc habet efficaciam originale peccatum traducendi in prolem. Sicuti ipſe generationis actus, inquantum eſt effectus naturę, naturam traducit in prolem inquit Sanct. Tho. Eſt tamen aduertendum, duo eſſe conſideranda, & formale, & materiale, & eſt carentia iuſtitiæ originalis, per quam voluntas Deo erat ſubiecta, & eſt habitualis auerſio, obliquitasq; voluntatis, per quam macula contrahitur in anima. Sed materiale conſiſtit in illa rebellione partis inferioris à ſuperiore, & con-

& conſiſtit in concupiſcentia, quæ remanet in nobis ad luctam, qua non tranſmittitur peccatum in poſteros. Et hac ratione Adam mortuus eſt, & ſui poſteri. Nam peccatum cum iuſtitia originali eſſe non poteſt, qua ablata ſequitur mors. Et hoc peccatum eſt in anima virtute ſeminis, quomodo ſecundum virtutem in ſemine eſſe dicitur. Omneſq; generantes, quamuis ſacramentum Baptiſmi receperint, generant, inquantum ſunt filij huius ſeculi, habentes naturam vitiatam, quam à primo parente acceperunt; ſiquidem, & ſi in ſemine culpa eſſe non poſſit; inficitur tamen ex libidine cauſata, quæ eſt principium culpę; quoniam peccatum originale eſt peccatum naturæ, & quando anima corpori iungitur, tunc inficitur; quandoquidem illa caro fuit in lumbis primi parentis ſecundum ſeminalem virtutem. Vnde in omnibus ſequitur inordinatio, & illud peccatum fuit voluntarium voluntate aliena, ſcilicet primi parentis, quę omnes mouit per virtutem generationis, ab ipſo eo modo ortum ducentes. Eſt enim natura in omnibus ęqualis, quemadmodum & priuatio iuſtitiæ originalis, non ſuſcipientis magis, & minus; quomodo nihil aliud eſt peccatum originale contrahere, niſi, quod deſcendentes dicantur filij primi parentis generatione actiua, quoniam illius eſt caro, quæ generata eſt; per inſtrumentum ſiquidem ſeminis ſeminata eſt, a quo vitiatam naturam poſteri acceperunt, quorum quidem voluntas in radice vitium contraxit. In hoc enim differentia inter peccatum originale, & actuale intercipitur; quod actuale homini determinato conuenit, qui eſt ſingularis perſona: At originale peccatum homini ratione naturę attribuitur, & ſic omnibus, perinde ac ſi eſſet vnum quoddam, eo modo quo participatione ſpeciei plures homines ſunt vnus homo, quod affirmat Porphyrius in capite de Specie. Et generatio naturę conſeruationem recipit, ex Peripateticorum ſententia. Vnde abſq; dubio dicendum eſt, voluntate inordinata vnius, qui totius naturę fuit principium ad peccandum, omnibus fuiſſe æqualem; quoniam omnes per naturalem originem a primo parente naturam acceperunt, qui fuit totius naturę principium. Et propterea omnes poſteri æqualiter originali iuſtitia fuerunt priuati. Aequalis igitur pœna illi peccato conuenit, & eſt mors. Omnes namq; morimur, & quaſi aqua dilabimur ſuper terram, omneſque pœnam damni patimur, cum peccato originali ex hac vita migrantes, & eſt carentia diuinæ viſionis. Et hoc modo verum eſt dicere,

Porphyr. in cap. de Spe..

filium

Digitized by Google

filium pro peccato patris puniri, ſecundum animam, quo ad pœnam ęternam; cum anima illa coinquinata dicatur, & nullum coinquinatum intrabit in regnum cœlorum. Et quoniam filius eſt aliquid patris ſecundum corpus, qui eſt illius cauſa efficiens, & non ſecundum animam, quæ eſt a Deo, ſecundum corpus punitur à Deo pro illius peccato, & punitiones ſunt defectus, quos patitur, paſſiones, quas patitur, & tandem mors, diuinaque carent viſione, niſi vtantur remedio, de quo ſcriptum eſt apud Ioan. cap. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Et D. Paulus ad Titum cap. 3. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus ſancti, iuxta illud Ezechielis cap. 36. Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & dabo vobis cor nouum, ad quam hortatur Iſaias cap. 1. dicens. Lauamini mundi eſtote; & recta ratione ſecundum illud D. Pauli ad Epheſ. cap. 5. dicentis, Chriſtum dilexiſſe Eccleſiam ſuam, mundando eam lauacro aquę in verbo vitę. Sed filius ratione determinati patris pœnam ſpiritualem non patitur ſed corporalem. De pœna namq; æterna intelligitur illud Ezechielis cap. 18. Filius non portabit iniquitatem patris, neque pater portabit iniquitatem filij: Ecce omnes animæ meæ ſunt, vt anima patris, ita anima filij mea eſt. Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur, quę moritur per priuationem gratiæ ratione peccati commiſſi, & gloriæ, quia gratia Dei vita æterna; ſed habita ratione ad peccatum primi parentis, & gratia, quæ eſt vita animę, priuatur, & vita æterna. Et totum hoc confirmatur ex illo Apocalyſ. 14. Beati mortui, qui in domino moriuntur. Et Pſal. 115. Pretioſa in conſpectu domini mors ſanctorum eius, ſed non moritur anima patris pro peccato determinati filij, neque anima filij pro peccato determinati patris, niſi quo ad imitationem, ſi moriantur abſq; pœnitentia, vel dicendum, quod etſi peccatum originale fuerit ab Adamo, non eſt dicendum fuiſſe Adami, ſed noſtrum, quia peccatum illud habita ratione ad Adamum fuit peccatum actuale, & quando per aquam Baptiſmi deletum eſt illud peccatum, tunc filius non portat iniquitatem patris, & tunc omnes animę dicuntur eſſe Dei. De Malo q. 4. art. 1. ad 19. Filius enim non punitur pœna ſpirituali pro patre, quæ pertinet ad animam: nam anima filij non eſt anima patris, ſed immediatè cauſatur a Deo: ſed non ſic dicendum eſt de pœna corporali, nam tunc filij puniuntur

Ioan. 3. Ad Tim. 3. Ezech. 36. Iſaias 1. Ad Eph. 5. Ezech. 18. Apocal. 14. Pſal. 115. q. 4. artic. 1. ad 19.

tur

tur pro parentibus, & præcipuè quando conformantur cum parentibus in culpa: ibidem q. eadem art. 8. ad 6. & 7. quomodo intelligitur illud Exodi cap. 20. Deum viſitare peccata patrum in filios, vſque ad tertiam, & quartam generationem. Et Pſal. 108. In memoria redeat iniquitas patrum eius, ita explicat S. Thom. 12. q. 83. art. 8. Neq; dicatur illud eſſe peccatum primi parentis, quia eſt illius quo ad perſonam, quod fuit mortale, ſed etiam eſt deſcendentium, eo modo, quo explicatum eſt, quo conferuntur pœnæ temporales, & pœna damni, ſed non vltimo pœna ſenſus. Et confirmatur ex illo Iob cap. 4. Quis vnquam innocens perijt? Aut quando recti deleti ſunt? Et hoc quo ad animam. Et de hac re optimè loquitur D. Thomas in 22. queſt. 108. art. 4. vbi dicitur, quod peccatum vnius deriuatur in alterum, ſicuti filij imitantur peccata parentum, & ſerui peccata dominorum, vt audacius peccent. Punitio igitur eſt quo ad peccatum primi parentis, quod ſit noſtrum eo modo, quo explicatum eſt, ſcilicet quo ad mortem, pœnas temporales, & quantum ad priuationem diuinæ viſionis, ſi non eſt deletum per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus ſancti, non vt erat ſingularis perſona, cui non eſt datum præceptum, ſed tanquam ſtipitis totius humanæ naturæ. Ex quibus patet, quomodo voluntarium ſit peccatum originale in omnibus, ab Adamo deſcendentibus, & cur illi pueri ad ſepulturam ferantur, mortem patiendo. Non minus enim dicendum eſt de peccato originali, quàm de originali iuſtitia. Sed ſi Adam conſeruaſſet originalem iuſtitiam, trãsferenda erat ad poſteros, cui data fuit vt donum naturæ, eaq; omnia, quæ illam iuſtitiam ſequuntur, erant communicanda, immo communicata ſunt, et ex conſequenti immortalitas. Ergo per peccatum Adæ, per quod aufertur iuſtitia originalis, & poſteri eius inficiũtur, ea auferuntur, quæ illud donum ſequuntur, & ex conſequenti morti ſubiectus redditur primus parens, & ſui poſteri; quomodo dicitur in omnibus reperiri æquale; nam omnes ſui poſteri æqualiter erãt, & ſunt in lumbis eius, dum modo ibi reperirentur ſecundum virtutem ſeminalem in vnica radice, quæ iam vitium contraxit. Vnde ſicuti ab omnibus ſuis poſteris culpa contracta eſt, ita & pœna, quæ conſequitur culpam. Et hoc modo verum eſt dicere, primos parentes vuam acerbam comediſſe, & dentes filiorum obſtupeſcere, ſed non ratione peccati perſonalis. Sed peccatum Adæ fuit naturæ, ideo dentes filiorum obſtupeſcunt: filius autem iniquitatem patris

Margin notes: ibid. q. eadẽ ar. 8. ad 6. 7 — Exodi c. 20. — Pſal. 108. — 12. q. 83. ar. 8 — Iob 4. — 22. q. 108. a. 4

patris non portat, quia iudicium, & iuſtitiam operatus eſt, & omnia præcepta Dei cuſtodiuit, & fecit illa. Vita igitur fruetur æterna. Dicitur etenim Hieremiæ cap. 31. Non dicent vltra patres comederunt vuam acerbã, & dentes filiorum obſtupeſcunt, ſed vnuſquiſque in iniquitate ſua morietur. Omni homini, qui comederit vuam acerbam, dentes eius obſtupeſcent, quo ad peccatum perſonale reſpectu mortis animæ per mortale peccatum. Sed filio non fit iniuria, ſi temporali punitione pro patre puniatur nihilque diuinę derogatur iuſtitiæ, quoniam filius eſt quid ſubſtantiæ paternæ Et multoties filij pro peccatis parentum moriuntur. Confirmatur ex illo ſecundo Regum cap 12. vbi Natham Propheta poſt peccatum à rege Dauide perpetratum, ſic illum allocutus eſt. Veruntamen, quia feciſti blaſphemare inimicos domini, propter verbum hoc, filius, qui natus eſt tibi, morietur. Vnde quia omnes homines ſunt partes Adæ, puniuntur pœna mortis. Et quamuis pœnitentiam egerit, eique culpa per illam condonata fuerit. Hoc eſt intelligendum, inquantum eſt ſingularis perſona, & non quantum ad naturam, quomodo & ſatisfactionem fuiſſe perſonæ eſt dicendum; ſed in omnes mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt, ex D. Paulo in Epiſtola ad Rom. cap. 5. Hierem. 31. Ad Rom. 5.

Et quamuis in omnibus illud peccatum æquale reperiatur; non tamen defectus, pœnæ pro peccato taxatæ omnibus ęquales eſſe dicuntur; cum alię ſint pœnę concomitantes, omnibus æquales, ſicuti non omnes vno genere mortis moriuntur; cum in omnibus non ſit æqualis voluntas, ſicuti teſtatur iudex, qui pro diuerſa voluntate deprauata rei, diuerſas mortes infligit, diuerſaſque pœnas. Neque Deus vult prohibere ſecundarum cauſarum, quas creauit, efficaciam; quæ non cogunt, ſed inclinant, & pro menſura delicti eſt plagarum modus Deuteronom cap. 26 iuxta illud Apocal. 18. Quantum glorificauit ſe in delicijs, tantum date illi tormentum, & luctum. Pœnæ etenim intendi, & remitti poſſunt vt ſit proportio duorum peccatorum ad duas pœnas Licet ad actus malos, & bonos, & ipſæ complexiones concurrant: quædam nàmq; corpora quamplurimis defectibus obnoxia eſſe dicuntur, a quibus quidem alia diuerſę complexionis immunia eſſe videntur. Non enim ab eadem iræ efferueſcentia & biliosa complexio, & phlegmatica moleſtantur; etſi morbos quoſdam eſſe hæreditarios, quemadmodum, & virtutes contingat; morbi tamen animi ratione ſunt compeſcendi, cohercendique, ſicuti equus à freno coherceri, Deuter. 26. Apocal. 18.

X com-

compeſciq́ue conſueuit,conſiderandaq́ue, qua nam inclinatio prohibendoq́ue, ne vltro recurrat: nam & verum eſt, accidentia propria ſequi formam, ſed & materiam inſequnntur, per quam multoties inclinamur ad malum, multoties ad bonum. Vnde & parentes ſunt conſiderandi, cum multoties vitia, multoties verò virtutes ipſis, & proli ſint communia. Totum hoc animaduertit
1.Epiſt. *Horatius. in libro 1. Epiſtolarum ad Lollium dicens.*

Ira breuis furor eſt, animum rege, qui niſi paret
Imperat, hunc frenis, hunc tu compeſce catena.

Qui & dicebat.

Iraſci celer, tamen vt placabilis eſſem.

Pſal. 4. *Iuxta illud Pſal. 4. Iraſcimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus veſtris,& in cubilibus veſtris cõpungimini,& D. Paul. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram, quomodo fortitudo animi ad vincendum neceſſaria eſt. de qua nos docet Horatius in*
Saty. 2. *libro 2. Sermonum Satyra 2. dum dixit.*

Quocirca viuite fortes,
Fortiaq́, aduerſis opponite pectora rebus. *Ne forte.*
Naturam expellas furca, tamen vſque recurrat.

Qui, & ad parentes ratione habita, cecinit.

Fortes creantur fortibus, & bonis
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus: nec imbelles feroces
Progenerant aquilæ columbam: *Verum namq́; eſt dicere,*
Naturæ ſequitur ſemina quisq́; ſuæ.

Verum ſicuti eſt dicere, mores animi ſequi temperaturam corporis, quæ maximè in diuerſis diuerſa redditur ratione diuerſarum qualitatum prędominantium, magis, & minus ſuſcipientium; ſed naturales inclinationes ad virtutes perpendantur, & vnuſquiſque in eis ſe exerceat. Neq́ue optet ephippia bos piger, optet arare caballus; ſed

Quem ſcit vterq́; libens, cenſebo, exerceat artem.

Sed animaduertendum eſt peccatum originale eſſe habitum;at non eo modo,quo eſt ſcientia;ſed eſt quædam naturæ indiſpoſitio re vera inordinata, ex diſſolutione harmoniæ prouenieus, qua iuſtitia originalis deſtruitur, quæ conſeruata eſt quouſque concentus ille permanſit. At ſi materialiter ſumatur, eſt concupiſcentia: formaliter autem illius iuſtitiæ priuatio, illis, qui ab Adamo ſecundum virtutem ſeminalem deſcendunt commune quoddam,vt magis,

gis, & minus ſuſcipere non valeat. Et quia illud donum totum omnino fuit ablatum; & quia priuationes ſecundum totum determinato habitu ſubiectum priuant, quod & tenebrę, & mors indicant Et quia ad primum parentem relationem habet principium generis humani, & vitiatæ originis, in omnibus iam explicato modo culpę rationem habet. Quare in omnibus ęqualiter tranſmittitur; & quo ad carnis fęditatem omnibus ęquale dicitur, cum ſit infecta per primi parentis peccatum humana natura. Vnde omnium obligationem reſpicit, & quo ad culpam, & quo ad pœnam, & eſt mors. Ex parte igitur fœditatis carnis non intenditur; quemadmodum ſi primus parens in peccati labem non incidiſſet, ęqualiter ſui poſteri fuiſſent innocentes, ęqualisq; in omnibus illa ſuauis harmonia perciperetur. Omnes igitur reſpectu illius peccati ęqualiter peccatores appellantur, quoniam omnes per vnum medium ſunt priuati. Et concupiſcentia omnibus, hoc modo eſt æqualis, inquantum eſt retiaculum originalis iuſtitiæ, quod propter culpam in omnibus eſt contractum, inquit Sanctus Bonauentura in 2. Sentent. diſt. 33 art. 2. q. 1. Qui optimè loquens, inquit. Quantum ad fœditatem, quæ eſt in carne, non poteſt eſſe maius, & minus originale: nam ad hoc, vt aliquid intendatur, requiritur ſubiectum, ad intenſionem idoneum tum ex parte proprietatis, tum ex parte agentis, & defectus eſt ex parte ſuſceptibilis. Quemadmodum enim ſpeculum nouum a muliere menſtruata inficitur; ſed poſtquam per aliquem aſpectũ eſt infectum, nouam infectionem non recipit; ſic humana natura in primo ſtatu quaſi noua exiſtens infici habuit à corruptione perſonæ poſtmodum verò, quaſi inueterata, ex noua receptione, nouam infectionem non recipit. Sicuti etiam ex parte proprietatis, quia poteſtas, exiſtens in termino ad quem, cum antea eſſet in termino à quo, & per quem non ſuſcipit magis, & minus, cum motus iam per terminum ad quem ſit ſpecificatus. Et cum fœditas ex carentia originalis iuſtitiæ originem ducat, inquantum eſt principium contractionis originalis peccati, carentiaq; in nuditate conſiſtat, nuditas, quę eſt priuatio, maiorem nuditatem recipere nequit, neque illius fœditas Nam æqualitas cauſę æqualitatem effectus inducit; niſi diuerſitas ex parte recipientis conſideretur; quod quidem diuerſæ complexiones, ex diuerſis qualitatibus prouenientes, nobis indicant. Nonne videmus, libidinem intenſiori, remiſſiorique modo homines ſtimulare, habita ratione ad comple-

2. Sent. d. 33. art. 2. q. 1.

xionum diuerſitatem? quod etiam dicitur de ira, quæ affectionis ex nimia caliditate cordis, & hepatis proueniunt, ſecundum iræ definitionem, ira eſt feruor ſanguinis circa cor, quomodo accenditur bilis, quæ in hepate generatur, quod intendens Horatius de Lydia conquerens laudante ceruicem roſeam, et cerea Telephi brachia, ab ira moleſtatus, dicebat.

Væ meum feruens difficile bile, tumet iecur,
Tunc nec mens mihi, nec color
Certa ſede manet: humor, & in genas.
Furtim labitur, arguens
Quàm lentis penitus macerer ignibus.

Patiuntur namq; hepatis caliditatem, & amantes, iuxta illud Ode 25. in 1. Car. *Horatij in 1. Carm. ode 25. ſcribentis ad Lydiam; dicentis.*

Cum tibi flagrans amor, & libido,
Quæ ſolet matres furiare equorum,
Seuiet circa iecur vlceroſum,
Non ſine queſtu.

Et recta ratione, quoniam concupiſcentię eſt initium, quam ab hepate prouenire dicebat Plato, quomodo fingunt Poetę, Tytium qui impudicè Latonam ſollicitauit, in inferno perſentire in hepate cruciatum, de quo verba facit Virgilius in 6. Aeneid. 6. Aeneid.

Nonne & Tytion terræ omnipotentis alumnum
Cernere erat per tota nouem cui iugera corpus.
Porrigitur: roſtroq; immanis vultur obunco
Immortale iecur tondens, fœcundaq; pœnis
Viſcera: rimaturq; epulis, habitatq; ſub alto
Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis.

Et de iam dicta veritate teſtimonium eſſe poteſt illud D. Pauli in 2. ad Cor. 11 *2. ad Cor. c. 11. vbi dicitur. Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus Sathanæ, qui me colaphizet; ſed libido duobus modis conſiderari poteſt, & inquantum actualis, & inquantū habitualis. Libido, quę tranſmittit peccatum originale in prolem, non eſt dicenda actualis: nam eſtò, quod per diuinam virtutem quis in actu generationis nullam perſentiat inordinatam libidinē, peccatum originale per coitum in prolē per illā carnalem copulam tranſmitteret; ſed illa libido habitualiter eſt intelligenda, cum fuerit in lumbis Adæ ſecundū virtutem ſeminalem; & virtus generatiua, infectionem duxit, corruptaq; fuit in primo parente; cū ab ipſo peccatum originale traducatur, inquantum ab ipſo per generationem moue-*

mouetur, quemadmodum membra mouentur ab anima ad perpetrandum actuale peccatum, qui motus eſt per virtutem actiuam in generatione; ita vt illi peccatum originale contrahere dicantur, qui ab ipſo deſcendunt per virtutem actiuam, ab ipſo deriuatam; & hoc eſt ſecundum ſeminalem rationem ab eo deſcendere, quia ratio ſeminalis eſt virtus actiua in generatione. 1. 2. *quæſt. octuageſimaprima art. quarto. Illa namque eſt ſeminalis propagatio, non procedens materialiter ab Adamo, quia materiæ non eſt mouere, ſed moueri ſecundo de Ortu, & Interitu part.* 5. *Vnde ſi quis materialiter procedat ab Adamo, peccatum originale non contraheret, veluti ſi quis de terra formaretur. Nam dicit D. Tho. in 4 quæſt de Malo art. 7. Non refert quantum ad conditionem hominis, de qua materia formetur, ſed a quo agente formetur, quia ab agente recipit formam & diſpoſitiones. Et materia nō retinet priorem formam, aut diſpoſitionem, ſed nouam acquirit per generationem. Vnde ſi aliquis formaretur virtute diuina ex humana carne, virtus actiua ab Adamo non deriuaretur, & propterea non contraheret illud peccatum; quomodo illud contrahitur per inſtrumentum ſeminis; nam poſteri erant in Adamo, non tantum ſecundum naturalem corpulentiam, quia tunc peccatum originale non fuiſſet contractum ſed ſecundum virtutem ſeminalem. Quare in omnibus eo modo generalis iuſtitiæ originalis vinculum ſoluitur; vnde omnes morimur, taliſque libido omnibus æqualis redditur. Et iſta concupiſcentia habitualis in illo peccato eſt, quaſi materiale, quod quidem eſt in anima, vt in ſubiecto, in Adamo, tanquam in cauſa principali, & in ſemine, tanquam in inſtrumento. Et ſi deletur per baptiſmum, remanent nihilominus pœnę, cum factum ſit proprium per motum generationis virtute ſeminis, vt careat infectione culpæ in actu; ſed tantùm in virtute; quemadmodum palea ſecundum virtutem, et ariſtæ in ſemine grani reperiuntur, quod vltimò non naſcitur, niſi cum palea, & ariſtis. Subtractus namq; eſt ille ordo, quem natura inſtituta prius acceperat, & ex ſemine generatur corpus illo ordine deſtitutum. Et illa actio cum ſit ab inſtrumento, operatur, efficaciamq; habet à principali cauſa, quomodo eſt in actu, inquantum eſt motum ab alio, quod quidem in actu eſſe debet. Et illud peccatū eſt ab Adamo, & habens generans ab illo, vt punitio ſit, quia peccatum eſt ſuum, quia peccatum primi parentis nō fuit originale ratione perſonæ, vt dictum eſt, ſed mortale. Vnde anima*

1.2.q 81.2.4

de Malo q.4. art. 7.

Digitized by Google

lenus in libro ſecundo de Medicam. ſec. loc. cap. 1. Itaut corporis De Med. ſec. loc. 1.
ægritudines ab æquali cauſa non proueniant; ſed diuerſitas, & in
quantitate, & qualitate conſideratur; licèt aliquando humores,
morbum facientes toto generę præter naturam eſſe dicantur, quomodo intenſiones, & remiſſiones percipiuntur. Et totum hoc curationes indicant: qualitas enim in his toto genere prȩter naturam ad ſtatum benignum eſt reducenda, quia venenoſa. Et purgatio eſt humorum ſua qualitate lędentium euacuatio inquit Galenus 1. Aphoriſ. com. 2. iuxta illud Hippocratis ibidem. In perturbationibus ventris, & vomitibus ſpontinis, ſi talia purgentur, 1. Aph. c. 2. ibidem.
qualia purgari oportet, confert, & leuiter ferunt; ſin minus contra; ſic & vaſorum inanitio ſi talis fiat, qualis fieri debet: nam deiectiones non multitudine ſunt exiſtimādæ ſed ſi talia deijciantur, qualia conueniant, & ęgri facilè ferant. Et a multitudine materiæ indicatio euacuandi eſt deſumenda. Animaduertantur igitur in ægritudinibus corporalibus quæ, & quantæ inæqualitates. At non ſic in ægritudine animæ, ortum ducente ab originali peccato, ab æquali infectione proueniente, quod quidem epidemiali morbo eſt valdè ſimile cuius cauſa in vniuerſalem refertur, ex ſententia Galeni in Prologo Epidemiorum. Multi namq; homines eodem corripiuntur morbo, tempore eodem, & in cauſa eſt, In Pr. Epid.
quod omnino communiſſimum eſſe dicitur, quo maximè vtimur, & illud dicitur, quo reſpiramus, & præcipuè cum multæ pluuiæ præceſſerint, vt cum morbus ſit vniuerſalis, a cauſa vniuerſali oritur, & eſt aer, quo reſpiramus; licèt iſte morbus augeatur, minuaturque pro diuerſitate materię, quę malum morem contraxit ſua qualitate lędentis. Sed non morbus, qui cauſatur ex iuſtitiæ originalis priuatione. Quod dicitur de illius materiali: nam quid aliud eſt concupiſcentia, remota originali iuſtitia, niſi febris quædam, quæ augetur, & minuitur reſpectu ſubiecti, in quo reperitur? Æqualiter igitur ab omnibus peccatum illud contrahitur, quod fuit vnum & ſpecie, & numero. Nam vna eſt iudicanda ſecundum ſpeciem originalis iuſtitia, & innocentia, vnaque inobedientia, quomodo humanum genus corruptionem paſſum eſt. Et in homine vnica anima eſſe dicitur, quæ per peccatum inficitur, cuius hominis eſt vnica generatio: ſed in homine multa materia, multæq; illius conditiones, quibus diuerſę fiunt ægritudines; in illo verò per peccatum vnica abſentia, & ablatio illius iuſtitiæ, compeſcentis materiæ appetitum, ne in nouas for-

mas erumperet, quas appetijt, & conſecuta eſt poſt peccatum primi parentis; Vnde ſucceſſit illius, & ſuorum poſterorum interitus, omnes morbi, omneſq; defectus, quia deordinatio illa per modum habitus in humana natura remanſit; cum tamen Adam non eſſet conditus in puris naturalibus, in quo nulla aderat pugna per appetitum ſenſitiuum, qui compeſcebatur a donis ſupernaturalibus. Et ſi quis inquirat, cur ei non fuit reſtituta originalis iuſtitia, ſicuti gratia reſtituta fuit. Dicendum, illud donum fuiſſe natura donatum, & quoniam tota natura infectionem paſſa eſt, erat ſatisfaciendum pro illa. Adam verò ſatisfacere non poterat pro omnibus, cum eſſet ſingularis perſona. Vnde ab omnibus ablata eſt originalis iuſtitia, & ſic peccatum mortale commiſit Adam; ſed fuit originale quantum ad poſteros. Gratia autem confertur in baptiſmo quantum ad mentem; ſed remanet peccatum originale actu, quantum ad fomitem, qui eſt inordinatio partium inferiorum animæ, & ipſius corporis. Et propterea dicunt

12.q.82.ar.1 ad 2. *Theologi, & precipuè S. Thomas, in baptizatis aliquid manere de vetuſtate illius peccati, itaut non remaneat in baptizato ſub ratione culpæ, ſicuti non punitur peccatum illud, cum nihilominus actu remaneat, priuatio iuſtitiæ originalis. Et quamuis gra-*

Ibidem. *tia recuperetur, non propterea dicendum eſt, recuperari iuſtitiam originalem, quia ex ſententia Caietani, eam poſt baptiſmum non habemus ſecundum hunc effectum qui eſt iuſtitia originalis. Gratia etenim eſt radix iuſtitiæ originalis, quæ olim cum ſuo fructu perdita eſt, per baptiſmum reparatur, fructum factura iuſtitiæ originalis poſt reſurrectionem. Et re vera reatus tranſit, quia non remanet in baptizatis priuatio originalis iuſtitiæ ſub ratione culpæ, cum non amplius ad culpam reputetur, nec reſeruatur punienda. Vnde remanet natura vitiata ab Adamo, per quam ceteros morbos patimur, & tandem mortem, & iſtud peccatum fuit traductum ad poſteros per primi parentis voluntatem, quo modo & ad animam, & ad carnem peruenire dicendum eſt; nam macula contrahitur in anima per aduentum illius ad corpus, ſed habita ratione ad corpus pœna rationem habere dicitur. Et de*

2. 2. q. 164. art. 1. ad 4. *hac re optimè loquitur S. Thomas in 2. 2. quæſt. 164. art. 1. ad 4. dicens, aliquem defectum ſequi ex peccato dupliciter; & per modum pœnæ taxatæ à iudice, & talis defectus debet eſſe æqualis, ad quos æqualiter pertinet peccatum. Alius eſt defectus qui ex huiuſmodi pœna per accidens conſequitur, ſicut aliquem pro ſua culpa*

cadere

cadere in via, & talis defectus culpæ non proportionatur, nec à iudice penſatur; ſiquidem effectus fortuitos cognoſcere non poteſt. Vnde dicendum, quod pœna taxata pro peccato, ei proportione reſpondens, fuit ſubtractio diuini beneficij, quo rectitudo, & integritas humanæ naturæ conſeruabatur, & ſic mors, & alij defectus, ſcilicet pœnalitates illius beneficij contractionem conſequuntur. Sed videmus, vnum eſſe omnium interitum; non tamen vnum omnium moriendi genus qua ratione pœnæ non ſunt omnibus æquales in illis, ad quos originale traductum eſt; ſed verum eſt dicere, vnum eſſe hominum, iumentorumque interitum, & æquam eſſe in vtriſque conditionem, ſi materiam inſpiciamus; at non ex parte humanæ mentis: nam mens humana in homine æternitate gaudet a parte poſt; ſed non brutorum animæ. Illa etenim deforis aduenit, ideſt nõ eruitur à vero agente per verum motum, veramque mutationem ex materiæ intimis viſceribus, ſed brutorum animæ abditæ latitant in materia, & ex illius habilitate, potentiaque ex illius gremio extrahuntur. Vnde verum eſt quod dicebatur, mortem, aliosque defectus non poſſe dici naturales per animam; ſed ex parte materiæ, quæ electa eſt à Deo, vt eſſet temperatæ complexionis, vt dici, & eſſe poſſit conueniens organum ſenſus tactus, & aliarum potentiarum, ſenſum concernentium, & motum; quomodo defectus eſt conſiderandus, quia materia cauſa defectiua eſſe dicitur, quia deficit ratione formæ habitę, quam expellit, & induit ſe noua forma cui defectui per donum iuſtitiæ ſuppleuit Deus, quod donum immortalitas ſequebatur, vt conſecutiuè donata fuerit immortalitas; ſed mors poſt peccatum fuit illius pœna, illudq; ſequitur, ſicuti vmbra corpus, & locum habuit, viguitq; contrarietas, non quo ad harmoniam, & temperamentum; ſed quo ad diſſonantiam, qua de re verba facit Ariſtot. in 1. de Anima part. 4. & in lib de Mundo ad Alex. cap 6. 1. de Aĩa 54. de Mũdo ad Alex. cap.6. *Vnde erat corruptibilis Adam à principio intrinſeco. Quoniam mors naturalis eſt iudicanda ratione materiæ, & illius conditionum; pœnalis verò ex ſubtractione beneficij diuini, quod niſi primus parens amiſiſſet, ipſe, & ſui poſteri ab interitu erant præſeruandi, & hæc eſt omnium prima pœna, ex peccato primi parentis proueniens, quia aliæ hanc conſequuntur, quas pœnas nollet peccator ſicuti vult culpam. Sed ſatis eſt omnia mala potuiſſe euitare Adamum tam animę, quàm corporis, ſi permanſiſſet in ſtatu feliciſſimo innocentię. Quare & mortem. Ex quibus patet,*

tet, quomodo erant immortales, & mortales, & quomodo etiam deſcendentes a primo parente ſunt mortales.

Si Eua peccaſſet, Adam verò in peccatum non incidiſſet; non fuiſſet contractum peccatum originale, neque mortis pœna.

CVm omnes, ab Adamo deſcendentes, pœnam mortis patiantur, eo modo quo explicatum eſt, inquirere oportet, an ſi prima mater tantum peccaſſet, & primus parens in peccatum non incidiſſet, nunquid inimica mors in orbem terrarum introiſſet? Dubitatio dirimi poteſt
Geneſ.2. *ex libro Geneſ cap. 2. Nam ſoli Adæ a Deo pronunciatum fuit. Ex omni ligno Paradiſi comede, de ligno autem ſcientię boni, & mali ne comedas. in quacunque enim hora comederis ex eo, morte morieris. Nam poſt preceptum Eua fuit formata; cumq; per Adamum peccatum fuiſſet completum, tunc mors in orbem terrarum introiuit, iuxta illud D. Pauli ad*
Ad Rom.5. *Rom cap.5. Per unum hominem peccatum introiuit in mundum, & per peccatum mors, quia peccatum originale non fuiſſet con-*
1.2.q.81.a.5 *tractum. Hanc doctrinam docet D. Thomas in 1. 2. quaſt 81. art.5. Nam originale peccatum a primo parente traducitur, inquantum ipſe mouet ad generationem natorum: & propterea ſi aliquis materialiter tantũ per miraculum ex humana carne generaretur, peccatum originale non contraheret. Principium autem actiuum in generatione eſt pater; mater verò eſt illa, quæ materiam miniſtrat. Ergo peccatum illud à patre non à matre eſt contractum, & tunc non eſſet defectus originalis iuſtitiæ, neque poſteri morti eſſent obnoxij. Nam ſtante dono, quomodo mortalitas? Adam namq; in ſe naturam vitiauit, qua ratione illud peccatum eſſe habuit a corruptione humanæ naturæ in primo parente per virtutem, mouentem ad humanam naturam, per virtutem, in ſemine exiſtentem; concurrebat namq; ſemen, vt inſtrumentum. Nam homines originem duxerunt à primo parente, qui inquantum vnus homò conſiderari poſſunt, in natura, quam ab ipſo acceperunt conuenientes, qui inquantũ multa membra vnius corporis conſiderantur, ſicuti multa membra in vnico corpore*

repe-

Digitized by Google

reperiuntur. Fiat homicidium, non eſt dicendum, ex parte manus eſſe voluntarium; ſed voluntate animæ, primò manum mouentis, ad homicidium perpetrandum, quod manui, inquantum eſt pars corporis imputatur; quoniam manus, inquantum eſt pars corporis, amputatur. Ita dicendum eſt de deordinatione in homine exiſtente, ab Adamo originē ducente, ſcilicet eſſe voluntariam voluntate illius, quia per actum generationis mouet omnes, qui ab eo originem deriuantur, naturamque ab eo recipiunt. Principium igitur generationis perpendendum eſt, inquantū eſt principium actiuum; quomodo & principium paſſiuum requiritur; quippe cum in omni natura, in qua eſt principium, quod agit, neceſſariò debet eſſe principium, quod patitur, & cum reciprocatione, cum nihil idem ſit principium agens, & patiens reſpectu eiuſdem, mouens, & motum in actu, & in potentia ex libro tertio Phyſicorum; etenim potentia actiua eſt principium agendi in aliud, inquantum aliud, & agit in paſſum, quæ potentia paſſiua eſt principium patiendi ab alio inquantum aliud 9. Metaphyſic. part. 2. Et pater eſt cauſa efficiens, in quo omnes moriuntur: Adam autem eſt deſcendentium pater: Neque eſt motus ad generationem, niſi per virtutem actiuam, in patre exiſtentem, quomodo anima maculam contrahit ſcilicet per virtutem ſeminalem in ipſo, quomodo conſideratur inquantum eſt diſpoſitio. Peccatum igitur a primo parente deriuatum eſt, & non ab Eua, cum Adam reſpectu generationis eſſet principium actiuum, & Eua paſſiuum in quo omnes morimur 1 ad Corinth. cap. 15 Et quamuis ſcriptum ſit in libro Eccleſ. cap. 25. à muliere eſſe initium peccati, per quam omnes morimur, iſta auctoritas eſt intelligenda occaſionaliter, ita vt fuerit occaſio primo parenti, incidendi in peccatum, ſicuti Sanctorum auctoritates intelliguntur: quomodo fuit occaſio, vt ad alios deſcenderet: per peccatum verò Adæ iuſtitia originalis completo actu erat amittenda, & quo ad poſteros tanquam mulieris caput. Neque mors aliíque defectus paſſionem concernentes, erat perſentienda, quia iuſtitia illa ad eoſdem erat transferenda, vt ſentit D. Thomas in Prima Parte queſt 81. art 5. ad 2. & de Malo quæſt. 4 art. 7. ad 4. & 5. Vnde peccatum Euæ fuiſſet tantum perſonale, per quod perdidiſſet originalem iuſtitiam, inquantum erat donum particulare determinatæ perſona: At ſecundum quoſdam Theologos deordinationem non ſenſit; non enim ſtatim pugnam paſſa eſt, quam erat paſſura ſtatim

3. Phyſ.

9. Metap. 2.

1. ad Cor. 15

Eccleſ. 25.

1. par. q. 81. art. 5. ad 2. de Malo q. 4. artic. 7. ad 4. & 5.

vt

vt in peccatum incidiſſet Adam. Exemplum eſſe poteſt de ramo viridi à trunco abſciſo, in quo per aliquod temporis ſpatium in eo viriditas conſeruatur, quomodo, & animalia anuloſa poſt abſciſionem mouentur. Amiſit enim Eua gratiam gratum facientem, peccando. Ergo & iuſtitiam originalem: quæ radicaliter in gratia fundatur; & propterea diſſonantia orta eſt quam ſtatim non percepit: in illo namque ſtatu iuſtitia originalis non poterat abſque gratia permanere, neque gratia abſq; iuſtitia originali; permanſit tamen poſt, quia recuperata eſt gratia, quia per pœnitentiam recuperatur; ſed non originalis iuſtitia. Iſta enim aſpicit naturam, illa vero perſonam. Ergo per ablationem gratiæ, peccando, aufertur illud donum, quod datum eſt Adæ ratione tranſfuſionis. Et propterea cum non dum peccaſſet primus parens, non fuit ei ablata gratia, radix illius iuſtitiæ; ſed Eua iam deordinationem per peccatum paſſa eſt, quam non perſenſit, eamque peccatum introduxit, illam autem Adam pati non poterat, quia a peccato, per quod diſſonantia cauſatur, erat immunis; At in Eua iam ratio Deo non ſubdita fuit; neque rationi inferiores vires,
1. par. ſum. q. 95. art. 1. *neque animę corpus; licèt Caietanus dicat in 1. Parte Sum. q. 95. art. 1. Non fuiſſe ſimpliciter amiſſam iuſtitiam originalem in Eua, ideſt totaliter; ſed tantum quo ad aliquid, quæ ſimpliciter erat auferenda per peccatum primi parentis ſecundum ordinem diuinę prouidentię. Quare ſtipendium mortis fuit Adæ peccatum, per quod mors introiuit in orbem terrarum. An verò Eua*
2. Sent d. 31. a. 2. q. 1. ad 4 *fuiſſet mortua dicit S. Thomas dubitando in 2. Sentent. diſtin 31. art. 2 quæſt. 1. ad 4 Forte in peccato ſuo fuiſſet mortua, & Deus illi aliam vxorem prouidiſſet. Et potius dicendum eſt fuiſſe mortuam, cum fuerit ei ſublatum donum, gratia ſcilicet & iuſtitia originalis ex conſequenti, inquantum ipſi erat donum perſonę: ſiquidem ad ſui beneficium tantum Eua recepit iuſtitiam illam; ſed Adam & ad ſui, & ad poſteros, quoniam fuit donum naturæ, quod pepigit Deus cum primo parente, in quo ſtatu, ſi perſeueraſſet, illo dono poſteri gauiſi fuiſſent, neque Adam neque poſteri mortis pœnam paſſi fuiſſent; Eua tamen mortua fuiſſet. Peccauit re vera prima mater, & peccatum fuit mortale. Cecidit igitur ſub Dei iuſtitia vindicatiua, quæ punitionem concernit. Punienda erat igitur. Paſſura ergo erat pœnam, quomodo eſt verum dicere.*

Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Et

Digitized by Google

Et quæ pœna pro peccato mortali? Vtiq; pœna mortis. Nec immeritò, cum à bono incommutabili ſit auerſa, conuerſaque ad bonum commutabile, Deum, qui illam formauit, derelinquens, & oblita eſt Dei creatoris ſui. Pœnam igitur æternam erat paſſura, quoniam ratione obiecti offenſi peccatũ ſuum fuit infinitum. Infinitas igitur requirebatur ex parte pœnæ, quæ, cum non poſſet infinita dici ex parte actus intenſi, ex parte extenſionis erat infinita dicenda. Nullo modo etenim ignis inferni agere poteſt infinitè quo ad actum intenſum, quoniam paſſio infinita recipi non poteſt; ſed poteſt agere, agitque infinitè per actum extenſum, & illa paſſio infinita quo ad paſſionem extenſam appellari poteſt. Eſt etenim finitum inſtrumentum intenſiuè. Quare & paſſio finita intenſiuè, ſupponens ſubiectum, recipiens paſſionem finitam; ſed non quo ad durationem. Nam omne illud & actionem faciens inſtrumentalem, & eandem recipiens eſt formatum, & finitum ex conſequenti, finitatem à forma finita recipiens; ſed infinitatem ſecundum tempus accipere poteſt, & recipit. Fuiſſet igitur Eua paſſa pœnam ęternam pro illo peccato, omnes alias pœnas in grauitate excedentem, cuius doctrinę ratio reddi poteſt, quoniam inter pœnam, & culpam proportio eſt ſtatuenda. Et quoniam corpus fuit inſtrumentũ ratione culpę, ei pœna inferni erat luenda, æterna quidem, ſecundum illud Matth. 25. & ibunt hi in ſupplicium ęternum, iuſti verò in vitam æternam, quam quidem pœnam regulariter non patiuntur, niſi mors pręceſſerit. Tum quia ante mortem illi pœnalitates ſecundum carnem erant infligendæ. Tum etiam, quia peccatum eſt pœna peccati. Maior igitur pœna. Omnes namque pœnæ inflictæ ſunt Adæ, & Euę, ſicut & eorum poſteris propter primum peccatum, nulla re vera antea pœna, quia nulla culpa quę cum ſit in actu, pœnam in actu ſtatuit, & pœna non ſine morte. Nam & animam, & corpus pœnam pati dicere cogimur, cum ad peccatum & anima, & corpus, illius inſtrumentum concurrant; ſicuti & ad opus bonum; quomodo & beatitudinem conſequentur, ſicuti corporis dotes atteſtantur, iuxta illud Iob in carne mea videbo Deum, ſaluatorẽ meum, quem viſurus ſum ego ipſe, & non alius, & oculi mei conſpecturi ſunt, qui beatitudinem ſunt conſecuturi, videndo Chriſti humanitatem, oculis beatis proportionatam. Et totum hoc verum dicitur, ex hoc, quia pœna culpæ debet eſſe proportionata, quæ concernit reſpectu illius & pœnam ſenſus in hoc mundo, & pœnam

Matth. 25.

ſenſus,

ſenſus, & damni poſtea. Sed nullo modo fuiſſet infectus culpa, & pœna Adam, ſi perſeueraſſet in illo ſtatu, etiam ſi Eua peccaſſet, neque ſui poſteri, quia tunc fuiſſet cuſtodia innocentiæ, deriuanda ad illos, & ex conſequenti nulla inordinatio. Quare neq; interitus, ex illa inordinatione proueniens, in radice exiſtente. Eſt enim mors peccati pœna. Ponatur igitur ineſſe peccatum, & mors in eſſe ponitur. Ergo non erit inimica mors, ſi peccatum non fuiſſet commiſſum. Poterat igitur Adam non mori. Et Eua ſi peccaſſet in illo ſtatu, & non Adam, in ſcopulum mortis incidiſſet.

Sed vt appareat hanc ſententiam à veritate non eſſe alienam; nam quidam hanc tuentur opinionem, filios a culpa fuiſſe immunes, fuiſſent nihilominus paſſi moriendi neceſſitatem, aliaſque paſſiones à materia prouenientes, quam mater miniſtrat, quoniam fuiſsent naturales defectus, non a forma, ſed à materia. At habita ratione ad naturam, quæ eſt materia, nihil eſt; quandoquidem originalis iuſtitia, quæ eſſet communicanda poſteritati, quoniam per illam compeſcebatur illius appetitus ad nouam formam. Quemadmodum enim gratia non tollit, ſed perfectiorem reddit naturam, ſic & originalis iuſtitia, per quam corpus animæ eſſe ſubiectum dicebatur, quamdiu potentia inferiores ipſi ſubderentur, & ipſa Deo, quia tunc nulla macula, nulla diſſonantia, ſed ſummus nitor, perfectiſſimaq; harmonia & videbatur, & audiebatur; quomodo paſſibilitas animæ, maiorem perfectionem aſſumentis, percipiebatur; ſed non corporis, neque per conſequens moriendi neceſſitas. Vnde eſt aduertendum, generationem naturæ opus eſſe appellandam, in formam, quæ eſt naturę primum analogatum, tendentem, in qua quidem omnes cauſæ cõcurrunt Quemadmodum enim materia omnes alias cauſas per ſe inſpicere videtur, illaſque ſecum ducit, ita & cauſa agens. Vnde quod generatur eſt ex aliquo, tãquam ex materia, ex qua ſemper fit omne illud, quod generatur; eſt ab aliquo, & eſt agens, vnde motus principium; & eſt aliquid ratione formæ, a qua eſſe, & vnum eſſe prouenit, quia, cum omnes formæ ſint in potentia in prima materia, quę ad naturam ſpectat, vna excepta intelligendi anima, munus agentis illam mouendo, agitandoque ex illius ſinu eſt extrahere, per quam res, & nomen, & definitionem acquirit ſicuti ex puriſſimis Peripateticorum fontibus educitur. Vnde neceſſarium eſt, principium paſſiuum in generatione, quod recipientis rationem

rationem habet, & eſt materia, cuius eſt pati, atque moueri. Ergo & principium actiuum extrinſecum, & nuncupatur principium quod, de quo verba fiunt in Prologo Metaphyſ. dum dicitur, Prol.Met. actiones, & generationes ſunt ſingularium; ſicuti forma, quę eſt cauſa intrinſeca principium quo appellatur, quæ eſt natura, & propterea principium motus. Et quid nam in generatione eſt recipiens? Vtique materia, & fœmina, appetens formam, ſicuti fœmina maſculum. Et rectè quidem ratione imperfectionis, indigentiam concernentis: perfectum ſiquidem illud eſſe dicitur, cui nihil addi poteſt, quod ad illius eſſe pertineat quæ priuatio ab ipſa fœmineitate prouenit, cum maſculus occaſionatus nuncupetur 2. de Generatione Animalium cap. 3. Quomodo differunt quo ad 2. de Gener. materiales differentias, non autem penès differentiam, quæ forma / n m.3. ſubſtantialis dicitur, vt docet Ariſtoteles in libro 10. Metaphyſic. 10.Met.25. part. 25. Et quod nam eſt agens in generatione? Vtique vir generans per ſeminis emiſſionem, ad generationem concurrentis, tanquam cauſa inſtrumentaria. Eſt enim maſculus in alio gignens, fœmina verò in ſeipſa. Signum huius veritatis terra eſſe poteſt, quæ ratione generationis herbarum, & omnium plantarum & fœminę, matriſque rationem habere dicitur, pluuiam recipiēdo, qua grauidatur, ſtatutoque tempore iſtarum formas edit, ita quod pluuia inſtrumētum cœleſtium corporum dici poſſit, quæ quidem illa vtūtur, vt grauida reddatur ratione generationis, quę eſt naſcentium germinatio 5. Metaphyſic. part 5. Ge- 5.Met.5. nerantia vero corpora cœleſtia ſunt cauſę efficientes generationis, vtentia inſtrumentis coniunctis, & ſunt lumen, & motus, quemadmodum ad motum lapidis homo concurrit, tanquam cauſa efficiens motus, qui eſt per animam, brachium, ſeù manus, inſtrumentum coniunctum hominis, & baculus, qui ab anima, ab homine, & à manu, ſeù à brachio efficaciā habet; quomodo maior efficacia in prima cauſa reperitur, quibus de rebus diſputat Ariſtoteles in 8. de Phyſico Auditu part. 33 & 38. Et vberius Scri- 8.Phy 33.38 ptor de Cauſis in propoſitione prima. Et præſertim ſol, de quo di- In propoſ 1. citur, ipſum, & hominem generare hominem 2. de Phyſico Aud. part 26. Qui omnium viuentium inferiorum pater dicitur. Nec 2. Phyſ. 26. abſque ratione hæc doctrina: nam quemadmodum res ſe habent in magno mundo; ſic & in paruo mundo ſe habere dicuntur. Vir igitur agentis cauſæ rationem habet in generatione; quippe qui principium motus eſſe dicitur. Fœmina ergo gerit vicem materiæ;

riæ; nam ea, quæ fiunt ab agente, quod eſt principium vnde mo-
tus, ex eo, quod eſt in potentia generantur, vt ſatis doctè diſpu-
1.Phyſ. tatur in primo de Phyſico Auditu. Sed non coincidunt inter ſe
materia, & cauſa agens, neque in idem ſpecie, neque in idem nu-
mero, quæ plerumque in vnam veniunt forma finis, & agens,
Ibidem 70. 2. Phyſicorum part 70. Quomodo illæ ſubiecto ſunt idem, ſcripſit
10.Mat.7. Auerroes 10. Metaphyſ part.7. & 12.eiuſdem 6. Etenim in re-
12 eiuſ. 6. bus in materia ſeparatis id potiſſimum verificatur, ex libro De-
Deſt.deſtru. ſtruct. deſtruc. diſp.3. in ſolut. 18. dubij. Sed non materia cum
diſt.3.in ſol. illis, & ex conſequenti cum agente, quia materia eſt in potentia,
18.dub. agens verò in actu; potentia autem, & actus ſunt differentiæ val-
1.de Aīa 6. dè oppoſitæ, inquit Auerroes in 1. de Anima com.6 Vir igitur ad
generationem actiuè concurrit, fœmina paſſiuè. Nunquam
enim materia agere poteſt, cuius eſt pati, & moueri, cuius rece-
ptio indicat; & accipere eſt pati, & moueri: definitur namque
potentia paſſiua per principium mouēdi ab alio, inquantū aliud,
& potentia actiua per principium mouendi aliud, inquantum
9.Metaph.2. aliud 9.Metaphyſ.part.2. & 5. eiuſdem part 16. Siquidem idem,
5.eiuſdē 16. inquantum idem reſpectu eiuſdem non poteſt eſſe agens, & patiēs;
mouens, & motum; in actu, & in potentia, nè cogamur affirma-
re, rem abſq; motore moueri ſed actio ſemper eſt per formam,
quæ quatuor qualitatibus vtitur primis, ſcilicet tanquam eſſent
inſtrumenta ad motum concurrentia. ſicuti & grauitate, & le-
uitate. Quod enim ex ſe mouetur, ex duabus naturis componi-
tur, ex recipiente motum, & agente motum, vt explicatum eſt in
8.Phyſ. octauo de Phyſico Auditu, & in libro de Subſtantia Orbis cap. 1.
De Sub. Or. Vnde dicendum eſt, formam eſſe ab agente, quę eſt in prima ma-
c.1. teria, exiſtente multa potentia, & habilitate, quæ in omnibus alijs
à forma humana ex ipſius potentia educitur, & agens eſt maſcu-
lus, quandoquidem mens humana creando infunditur, & infun-
dendo creatur; at non ſic forma vegetandi, neque ſentiendi, quia
iſtę formę extenduntur, & diuiduntur ad extenſionem, & diui-
ſionem ſubiecti. Forma igitur eſt à maſculo, & non à fœmina, &
ſanguinem, quem prębet fœmina eſſe materiam, & corpus decla-
1.De Gener. ratur primo de Generatione Animalium cap 20. Quæ concurrit
Anim. 20. fouendo prolem, poſtquam concepit, iam in actu exiſtentem. Vi-
demus namq; oua à fœmina generari, eaq; fœminam fouere, con-
coquere ex conſequenti, quomodo materia ad formæ receptionem
diſponitur Ali etenim dicimus animal, quia cōferendo materiam,
alimen-

Digitized by Google

alimentum etiam confert; ſed animam conferre non eſt dicendum, quod alimentum confert beneficio animæ, & quia eſt principium quod; at in maſculo virtus extrahendi reperitur, quæ habet rationem agentis, extrahendo. Nihil igitur eſt virtutis actiuæ in illa fœminea humiditate, actiuè ad generationem non conferente; cum re vera ſeminis rationem non habeat, quandoquidem ab imbecillo calore mulieris ad perfectam ſeminis rationem peruenire non poteſt. Et ex hoc verum redditur, illam materiam, in qua maxima viget humiditas, materiam embryonis appellari non poſſe; quia multæ mulieres abſque illius emiſſione grauidantur, ſed non abſque materiæ præparatione. Et quæ nam eſt illius neceſſitas, niſi ad percipiendam in coitu delectationem, ſicuti pruritus teſtatur, vt a multitudine illius humiditatis emiſſæ, natura alleuietur, neque vterinas paſſiones patitur, quæ foras emittitur per membrum generationi deſeruiens, quæ humiditas aſſimilatur humiditati eius, qui famem patitur, ſi viderit aliquem comedentem, vt explicauit Auerroes in libro ſecundo Colliget cap. decimo. Et hoc boni prouenit ex illius humiditatis excretione, vt titillatio generetur, quomodo ad coitum facillimè trahuntur. Et hanc veritatem expreſſit diuinus Plato in Timæo. Ab illius namq; multitudine meatus obſtruuntur, labefactaturq; reſpiratio, mulierem in extremam anxietatem ducit, multosq; alios morbos excitat: torpedo namque, & pigritia oriuntur ex ſeminis retentione, mœſtos, timidosq; efficit homines cibi cupiditas vitiatur, atq; concoctio, ex Galeni doctrina in lib. 6. de Locis Affectis cap. 5. Quo in loco dicit, quendam à concubitu abſtinuiſſe, cum a morte illius vxor eſſet præuenta, quo antea ſæpiſſimè erat vſus, & cibi cupiditatem amiſiſſe, neq; exiguum cibum concoquere potuiſſe, & ſi aliquo copioſiori cibo ſeipſum nutrire vellet, ſtatim vomitum patiebatur, mœſtusq; reddebatur, qui citiſſimè liberatus eſt, cum ad priſtinam conſuetudinem rediret. Taceo modeſtiæ gratię exemplum illius viduæ, de qua verba facit Galenus in eodem cap. 6 de Loc. aff. Verùm ſatis ſit indicaſſe, qua de cauſa natura illam excretionem faciat, quæ multoties mouetur ad expellendum, aut moleſtata à quantitate, aut a mala qualitate, aut propter debilitatem virtutis retentricis, & præcipuè delectationis gratia, ne affirmare cogamur, aliquid inane, & ocioſum eſſe in fundamento naturę, et creaturæ, dando mulieribus teſtes, quomodo alios vſus habent. Fruſtra. n. fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora, & quod natura

2. Coll. 10.

In Tymeo.

6. de Loc. Affectis c. 5.

Ibidem.

poteſt facere vno inſtrumento, & ęquè benè, non præſtat duobus. Et ſi dicatur, illud ſemen, ſeu potius illam humiditatem actiuè ad generationem concurrere, mulieres per ſe generarent, inquiunt Peripatetici; ſed generatio eſt à maſculo per virtutem in ſemine exiſtentem, actiuè ad generationem concurrentem; ſiquidem hoc caliditate illa, ſeu potius illo tepore cœleſti, in ſemine conſeruato, quo fœcunda ſemina euadunt, quæ virtus diuina nuncupatur, proportione elemento ſtellarum exiſtens, quo vita vegetabilis, ſenſibilis, & animalis, præſtatur, ex omnium illorum ſententia, ſubſtinentium, veram eſſe hanc Peripateticorum ſententiam, quod quidem attrahitur a membro determinato mulieris, proportione magneti reſpondente ad ferri attractionem, quam virtutem habere dicitur à tota ſpecie, ad quod quidem opus delectatio neceſſaria non videtur, quam ſententiam

2. Coll. 10.

approbat Auerroes in libro ſecundo Colliget *cap.* 10. *& recta ratione dicitur, quia calidi eſt attrahere. Non enim ſemen matricem ingreditur; ſed fit attractio ratione ſympathiæ, dummodo attrahens in debita diſpoſitione reperiatur. Neque eſt dicendum, ex ſeminum diuerſitate ortum ducere membrorum diuerſitatem, quia iam foras illa humiditas erumpit, nullam ferè conſiſtentiam habens, nihilque ſpumoſitatis, quæ potiſſimum generationi deſeruit, caloremque illum cœleſtem potiſſimum continere dicitur, generationem faciens. Frigiditas enim opus naturæ non ingreditur, niſi per accidens; ſed membrorum diuerſitas, ex eadem cauſa diuerſo modo diſpoſita, originem habet. Vnde ſanguis mulieris materia generationis dicitur, loco generationis demandatus, qui efficiens eſſe nequit, cum non coincidant inter ſe materia, & cauſa efficiens, neque in idem ſpecie, neque in idem numero. Pater igitur cauſæ efficientis rationem habet; mater verò materiæ, quod manifeſtiſſimè patet apud Auerroem, qui ſequitur ſuum Ariſtotelem in calce libri primi de* Generatione *Animalium, & in principio ſecundi, & in octauo Metaphyſ. part. duodecima, vbi dicitur. Quando aliquis rei cauſam inquirit; quoniam cauſæ pluribus modis dicuntur, omnes cauſas contingentes dicere oportet, vt ſi circa hominem cauſę inueſtigentur, materia inquirenda eſt, & ſunt menſtrua (inquit Ariſtot.) cauſa mouens eſt ſperma. Idem namque in generationibus euenit, quemadmodum & in artificialibus. Artifex ex ligno corpus artificioſum conficit, ſic ex ſanguine mulieris, qui eſt materia ad*

In fi. lib. 1. de gen. An. & in prin. ſecũ li. 8. Met. 12.

locum generationis demandata, & à principio agitante ab homine prouenente, & eſt ſemen, quod quidem arti aſſimilatur, quia ars eſt illa, quæ formas artificiales explicat, per inſtrumentum caliditatis illius cœleſtis, proportione reſpondentis elemento ſtellarum. Nam & quid aliud ouo fœcunditatem præſtat, niſi illi ſpiritus, qui in ſemine galli, iam demandato ad illam operationem? quoniam fit actio ratione agentis, ad quam paſſum concurrit, per ſeminis virtutem. Et hoc confirmatur ex ouis ſubuentaneis, Zephirijsq́; cum per illorum ſpirituum carentiam generationi idonea non reddantur. Quæ in re idem euenire dicitur, ſicuti glutino lactis euenire ſolet. Corpus eſt ipſum lac, & coagulum ſpiſſandi principium, coagulandi vim obtinens: ita ſe habet ſemen viri ad materiam generationi idoneam, quam mulier confert. Oblectatur vt plurimum mulier, parteſq́; generationi deſeruientes per actum coitus, excaleſcunt, calor dilatandi vim habere dicitur, rarefaciendiq́; cuius ratione fit attractio in illa venerea concertatione ſeminis, a mare prouenientis: ſemen autem viri in matrice ſanguinem reperit, ibi a muliere demandatum, cum illud membrum choacla totius corporis mulieris iudicetur, & ratione virtutis cœleſtis, & diuinæ in ſemine viri exiſtentis, fit defecatio, omniaq́; præſtantur quæ generationi ſunt neceſſaria: nam locus ille generationi proportionatus eſt, quomodo materia in debito loco eſſe dicitur, & reperitur agens, materiam diſponẽs. Quorum oĩum ſignum ſterilitas eſſe poteſt ex parte vteri, excedentis in qualitatibus actiuis, & paſſiuis frigiditas aut ingens caliditas agentis, ſicut teſtantur frigidi, & maleficiati, & mala qualitas, in ſemine exiſtens. Neque enim a muliere ſemper emittitur, & ſi aliquando emittatur, ratione ſuæ tenuitatis, nihil ad generationem operatur; quandoquidem in operibus naturæ eligitur materia formę proportionata, quemadmodum Artifex eligit materiam, in qua formam artificioſam introducere poteſt. Vnde dum generatio ſequitur, ſemper materia ad vterum demandatur à muliere, formæ proportionata; alioquin non ſequitur generatio, quomodo defectus conſideratur, aut ex parte materiæ, aut ex parte agentis præcipui, aut ex parte inſtrumenti. Totum hoc manifeſtum redditur in generationibus, quę fiunt ex putri materia: nam in tempore hiemis animalia ex materia putri non generantur, cum materia reſpectu frigiditatis ambientis diſpoſitionibus careat: nam frigiditas et naturę, et eius operationibus contrariatur;

Digitized by Google

ſed non ſic in tempore æſtatis, quam operationem præſtat agenſ.ſ. ſol in alio tempore ratione approximationis ad nos, per ſua inſtrumenta, & ſunt lumen, & motus, generantes caliditatem, generationis inſtrumenta. Calor namq; ſolis, diffuſus in aere, & aqua, generat animalia, quæ ex putredine naſcuntur. Et quemadmodum frigidi eſt condenſare & obſtupeſacere; ita calidi eſt attrahere, & rareſacere, quæ præſtat membrum calidum, ſicuti eſt vterus. at illa humiditas diſcurrens ratione oblinitionis emittitur, qua delectationem percipit mulier in concertatione, congreſſuque venereo propter ſubſtantiam quandam ſpirituoſam in ſemine exiſtentẽ, prę ter alias voluptates, a quibus in illo certamine detinetur: nam perſimilis motus percipitur, ſicuti in riſu perſentitur, ratione motus titillationis ſepti tranſuerſi. Etenim in coitu talis titillationis motus percipitur Signum quia adoleſcentuli à principio à venereo ſtimulo concitati, cum accedunt ad tempus emiſſionis ſeminis, i vehementi detinentur voluptate, quamuis nulla fiat ſeminis emiſſio qua voluptas, ab illis ſcalpendo, excitatur; cuius tamen ſemen ad generationem non eſt idoneum ex ſententia Ariſtotelis in
1.de genera. Anim. 20. 2.eiuſ.4. *1. de Generat. Animal. cap. 20. & 2. eiuſdem cap. 4. Eſt.n. aquoſum, & non ſpiſſum, quę cõditio reperitur in emiſſione ſeminis muliebris, in quo maxima viget aquoſitas, quod quidem ratione frigiditatis cõcoqui non poteſt. Quare concurrit illius ſanguis, tanquã materia generationis: & ſemen viri concoquit, & excrementa in ſanguine exiſtentia, ab illa præparato, ſecernit. Signum horum omnium penis longitudo eſſe poteſt, qua de re verba facit Ariſto-*
Ibid.cap.3. *teles 2. eiuſdem libri cap. 3. Qui ſi immodicus ſit quo ad longitudinem, genitura refrigeratur propter moram longioris itineris; & rectè quidem: nam citiſſimè caliditas illa cum ſit ſpirituoſis ſpiritibus repleta, aeri proportione reſpondentibus, euaneſcit infrigidaturque. Natura namq; caliditate, & humiditate gaudet, dummodo in moderantia qualitates iſtæ conſiſtant, quomodo ignis*
2.de genera. Anim. 3. *nullum animal generare dicitur 2. de Generatione Animalium cap. 3. Tum quia membra non niſi per calorem nutriuntur, & eſt calor naturalis, cõcoctionem operãs, cæteraſq; naturales operationes, in corde tanquam in principio, & fonte exiſtens, in totum corpus procedens, per venas & arterias, tanquã per aquæductus, quo anima ad omnes ſuas peragendas operationes vtitur Vnde quãdo dicitur, mulierem materiã conferre, nõ intelligitur de illo corpore, in quo viget humiditas illa tenuis, & aquoſa, quę coagulari, ſpiſſariq;*

ſariq; non poteſt;ſed ſanguis eſt intelligendus,à quo illæ ſuperfluitates remouentur, qui purus, defecatusq; redditur. Neq; ſemen viri quantitate agit,ſed qualitate,à forma proueniente; quemadmodum dicimus ignem non agere inquantum ignis, ſed inquantum calidus,quod expreſſit Ariſt. in libro de Senſu & Sen cap.4. De Senſu, & ſen.cap.4. *Cum & in ſemine, & in igne caliditas agat inquantum instrumentum formę appellatur, quę ſit moderata; cum omne nimium cum natura inimicitiam contrahat. Quomodo fortaſſe exemplum ſaluari poteſt quod ſcribitur ab Auerroe in libro ſecundo Colliget,* 2. Coll.10. *& in libro Collectaneorum cap. 10. de illa muliere, quæ balneata* lib. Coll.10. *fuit in balneo aquæ calidę,in quo mali homines,cum eſſent ibi balneati, ſpermatizauerunt, in quod, cum quędam mulier ingreſſa eſſet, impregnata fuit, quę iurauit in anima ſua, ſe cum aliquo non concubuiſſe. Caliditas namque moderata ad perficiendas operationes, neceſſaria eſt, itaut ſi vterus ad immoderatam caliditatem redigatur, mulier ſterilis redditur, quam veritatem expreſſit Hippocrates in quinto Aphoriſmorum 62. dicens. Quæcunque vteros frigidos, & ſpiſſos habent, non concipiunt; ſicuti & habentes vteros pręhumidos: extinguitur enim in eis genitura: & quæcunque ſiccos magis, & adurentes; nam ex defectu alimenti corrumpitur ſemen. Quęcunque verò ex vtriſque mediocre habent temperamentum eę fœcundæ ſunt, qua de re optimè loquitur Ariſtoteles in ſecundo de generatione Animalium cap. quinto, & ſexto. Cuius ſententia ab ea, quam aſſignauit Hippocrates non diſcedit, cum aſſerat, & ſterilitatem ab ortu conſiderari poſſe propter læſionem partium, ad coitum accommodatarum, quomodo mulieres non pubeſcunt, & viri barbam non emittunt, ſed ſpadones quidam ſunt. Sed ſi ab extrinſeco accidat ſterilitas, id euenire poteſt, quia plenius nutritur corpus: nam ob multam pinguedinem, in vtero exiſtentem, excrementum ſeminale in corpus abſumitur, & pręcipuè in mulieribus ex defectu menſtruorum, & in viris ex defectu genituræ; ſed pręcipuè cum ſterilitas eſt ab ortu,et præſertim quando in viris ſemen exile, frigidumq; eſt. Quod quidem & in alijs naturæ operationibus eſt vſq; adeò manifeſtum, vt confirmatione non indigeat. Nam experientia conſtat, ventres hieme, & vere natura reddi calidiſſimos, ſomnoſque longiſſimos, vt propterea eo tempore copioſiora alimenta ſint exhibenda: etenim tunc calor non acris, & mordax copioſior eſt, ſed innatus calor, concoctiones, & alias naturales celebrans*

5.Aphor.62. 2.de genera. An. 5.6.

brans operationes; & propterea pluribus fomitibus egent; indicio 1. Aph. 15. *ſunt ætates, & athletæ, inquit Hippocrates in 1. Aphoriſ. 15. qua ratione ſcriptum eſt ab eodem æſtate, & autumno cibos difficillimè ferunt. hieme facillimè, ſecundum locum ver habet. Est enim in æſtate & autumno calor imbecillis, non ſic in tempore veris, & hiemis ratione concentrationis calidi innati, qui ratione antipariſteſis ad internas partes demandatur, qui cum antea eſſet diſperſus, vnitur, & virtus vnita ſeipſa diſperſa fortior redditur; quo modo conſeruatio, neque exalatio ſequitur. Nam tunc perfectiſſimę concoctiones celebrantur, et ſunt elixationes, quæ per calidum & humidum fiunt, ſicuti & in terris frigidis ſunt perfectiores, quam in terris calidis: Nam calore fiunt exalationes, cuius munus ſicuti eſt aperire, ita & rarefacere; eo modo eueniens in paruo mundo ſicuti in magno mundo euenire, conſpicuum eſt, & ſicuti poſt aſſumptum cibum euenit. Pori namque clauduntur, quo pacto magis vigoratur calor. Quod & fabri ob experientia edocti præſtant, ſuper carbones ignitos aquam aſpergentes, quò concentretur caliditas, vt magis ferrum ad igneam naturam conuertatur, caloriſque gradus augeantur. Concurrit ergo in mulieribus illius membri debita temperies, ſicuti, & ſeminis in maſculo, generationem volens naturali curſu, & ex parte agentis, & ex parte materiæ, quomodo ſemen maris actiuè, ſicut & maſculus ad generationem concurrit, & non per ſemen frigidum: Quomodo compeſcentia vult natura reſpectu conſeruationis indiuidui, & perfectarum operationum, ex calore naturali moderato prouenientium. Confirmatur ex anhelitu: ſiquidem niſi calori cordis occurramus per anhelitum, per quem euentatur pulmo, & per cerebri frigiditatem cordis caliditatem temperantem; cum ſemper aerē frigidum attrahamus quomodo cor recreatur, atque refrigeratur calore nimio, animal deſtrueretur, ex ſen-* De Reſpirationis vtilit. *tentia Galeni in lib. de Reſpirationes, quam ſententiam deſumſit ex Ariſtotele in lib. de Reſpiratione, quod quidem membrum* De Reſpir. *adeò excedit in frigiditate, & humiditate, cordis caliditatem attemperans, vt propria illius ægritudo, familiariſque dicatur catarrus, quomodo verum eſt dicere, cordis ſeruum eſſe cerebrum. Tum quia ex vehementi adurentia hepatis, & ex conſequenti ex maxima diſtemperantia, excedente in adurentia, perfecta concoctio impeditur, in elixatione conſiſtens per caliditatem & ſiccitatem in modo. Vel potius per qualitates contrarias excedentes:*

nam

Digitized by Google

nam ab ingenti caliditate, & ſiccitate pinguedo omenti ventriculi abſumitur, qua fouetur calor innatus, perneceſſarius ad concoctionem, quomodo impeditur, cum ventriculus frigidus reddatur: & hanc veritatem manifeſtauit Galenus in libro quarto de Vſu Partium cap. 11. & vberius in cap. 9. eiuſdem libri, vbi dicit, eſſe conflatum ex pinguedine non pauca, vimque habere calefaciendi, ex ſigno confirmat illorum, qui vulnus in epigaſtrio, ideſt in abdomine accipiunt, in quibus per vulnus excidit omentum, quod, cum liuidum factum fuerit, coegit Medicum læſam partem abſcindere. Et omnes frigidiorem ventriculum ſentiunt, minuſque concoquunt, pluribuſque operimentis extrinſecus egēt, & præcipuè ſi quod abſciſum eſt magnitudine excedat. Quo in loco rationem reddens, cur in nobis iſta pars longiſſimè protrahatur, cum in omnia inteſtina extendatur, inquit, quia inteſtinorum concoctiones adeò ſunt imbecilles, eorumque pellis molliſſima, vt fouendi gratia, omentum ſit præparatum, quod cibi inſtrumentum a Galeno appellatur in libro ſexto de Anatomicis Adminiſtrationibus cap. 4. Et hanc ſententiam deſumpſit ex Ariſtotelis doctrina in libro quarto de Partibus Animalium cap 3. Moderantia igitur requiritur, ad hoc, vt præſtentur à membris debitæ operationes. Quomodo dicimus, moderatam ſeminis caliditatem, & matricis ex parte mulieres homines reddere fœcundos, & ſemen maris ad generationem actiuè concurrere. Totum hoc ex quodam genere piſcium manifeſtare licet: nam cum fœmina foras oua emiſerit, ſuper illa maſculus ſpermatizat, quod ſemen efficit, oua eſſe fœcunda, generanturque piſces; quod quidem euenire dicitur ratione caliditatis, in ſemine exiſtentis, ſine qua non fit generatio, quo quidem maſculus, perinde ac ſi eſſet inſtrumentum, vtitur. Et in generatione eſt ſicuti ſi materiam artifici præbeat, vt corpus fiat artificioſum, formam per inſtrumentum educendo. Sed neque Artifex, neque inſtrumentum, cum ſint cauſæ efficientes corporis artificioſi materia, cum in re facta non remaneant, dici poſſunt, ſicuti materia, & forma, in re facta manerent. Et quemadmodum artificioſi corporis forma in inſtrumento ſecundum virtutem reperitur, quam virtutem a vero agente habet; ſic & de ſemine dicendum eſt. Eſt enim generatio prima participatio cum calido animæ nutritiuæ; & rectè quidem, quoniam eſt operatio vitalis. Eſt igitur a vitali principio, & eſt anima quæ eſt principium vitę, operationumq; vitalium 2. de Anima

4. de vſu partium 11. 9.

De An. adm. c. 4.

De part. Ani. lib 4. c. 3.

2.de Aīa 24. 34. *ma part.24. & 34. & 2. de Generat. Animal. cap. 3. Vtens inſtrumento, & eſt calor naturalis, quo corpora in lucem eduntur.*
2 de genera. Anim 3. *Quare mulier prębet materiam, ſicuti nutrimentum conferre dicitur. Dare verò materiam in generatione mulierem, ex hoc manifeſtum eſt, quoniam ante menſtruorum aduentum, & poſtquam receſſerunt, non amplius generat, nihilominus illam humiditatem emittit, & illa eſt ſanguis, non ſanguis menſtruus, niſi contingat, mulierem eſſe in tempore menſtruorum; cum ſi a menſtruis expurgetur, poteſt eſſe ſanguis bonus, demandatus membro, generationi deſeruienti. Confert igitur mulier materiam, ſed non ſemen maris, inquantum eſt generationis cauſa inſtrumentaria. Maſculi perfectione hoc confirmatur, & imperfectione fœminę: quandoquidem cauſa, quæ in perfectione excedit, cauſæ efficientis rationem habere videtur; imperfectius verò materiæ. Neque poſſunt in materia conuenire in actu generationis illa, quæ ſemina dicuntur, quia maſculus intus infundit: fœmina verò foras emittit. Tum quia nutrimentum præbens, eſt fœmina,*
1.de genera. Anim.vlt. 2.eiuſ.c.1. *& eſt ſententia Ariſt in primo de Generatione Animalium cap. vltimo, & in ſecundo eiuſdem cap.1. Sed ſanguis dicitur ſufficiens materia membrorum, cum ex ea nutriantur. Et non eſt differentia inter nutrimenti materiam, & materiam eſſentiæ: menſtruis etenim caret mulier, dum eſt grauida, & ad quid multiplicare materias ſine neceſſitate? Vnde ſanguis omnium membrorum eſt ſufficiens materia, cum ex ſanguine omnes partes nutriantur contra Medicorum ſententiam, qui rati ſunt, ex illo nutrimento ſanguineo partes ſanguineas nutriri, & ex illo excremento partes ſpermaticas, qui in ſanguineis eſt vltimum alimentum; in illis verò quæ carent ſanguine animalibus id, quod ſanguini proportione reſpondet, qui ſi in venis pulſātibus conſideretur materiam habere dicitur a venis non pulſatilibus, quæ ſententia Philoſo-*
3.de Par.An. cap.4. *phis arriſit, vt videre eſt apud Ariſtotelem in 3.de Partibus Animalium in cap 4 & apud Auerroem in 2. Colliget cap 8. Et Aui-*
2.Coll.c.8. *cenna diuidit menſtruum in tres partes, in impuriſſimum, minus purum, & puriſſimum. Impurum tempore partus foras mandatur: magis purum ad mammas, quo generatur lac, ſed puriſſimo vtitur fœtus. Neque eſt dicendum, partes ſpermaticas ex ſemine fieri: nam & ſpinæ, & oſſa, & alia eiuſdem generis inter partes ſpermaticas recenſentur, & nihilominus iſtæ partes videntur in illis, quæ ex putri materia generantur, & humiditas illa euomitur*

Digitized by Google

mitur à muliere per vuluam in venereo congreſſu, & ſemen viri attrahitur, quomodo homo generatur. Et hęc eſt ſententia Peripatetica, ſuperquam fundamentum habet ſententia S. Thomæ, in cuius gratiam hoc diſputatum eſſe velim, confirmantis, Adamum, peccando, in ſuos poſteros immiſiſſe peccatum quod eis originale dicitur, quod non contraxiſſent, ſi ſola Eua peccatum perpetraſſet. Non enim Sanctus iſte Peripateticos deſerit, quemadmodum in hoc deſerit Scotus, qui (vt arbitror) nè ſentiret cum Sancto illo Doctore, vere mundi luce, & ſale terræ condiente omnium poſterorum doctrinam, potius doctrinæ Galeni aſſentit, potius contradicendi gratia, vt ſui moris eſt, cuius doctrinam ſi ſequamur, Sancti mei Doctoris ſententiam ruere, nulli dubium eſt. Sed cur deſerere Angelicum Doctorem, de quo dixit Crucifixus. Benè ſcripſiſti de me Thoma? Et ſi benè, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habet. Accedamus igitur ad eum, & illuminabimur, & facies noſtræ non confundentur. Venite filij, doctrinam illius diurnis, nocturniſque laboribus vobis comparate: ſciens eſt enim, veramque diuinorum cognitionem, & oratione, & aſſiduo ſtudio acquiſiuit. Vnde nullam ſuę doctrinę moleſtiam infert doctrina Scoti, & aliorum, quam potius venerari debuerant, quàm illi malo animo contradicere. Neq; dicatur in muliere ea omnia reperiri, quæ generationi ſunt pernecеſſaria; ſiquidem illius membrum, generationi deſeruiens, eſt ad inſtar teſtium, & membri virilis; collum namque matricis eſt veluti penis in maſculo, & quemadmodum vir teſtibus eſt præditus, ſic & mulier: & quoniam in forma conueniunt, eorum eadem eſt actio in ſpecie, cuius ſemen ſi generationi non confert, inquantum eſt cauſa actiua, cur Deus, & natura mulieribus dederunt teſtes, generationi deſeruientes, cum nihil fruſtra operentur? Et eſt perinde ac ſi diceremus. Vbi reperitur ſemen, ibi virtus actiua reperitur. Cum ergo ſemen ſit in fœmina, quod & inſtrumenta manifeſtant & emiſſio, & viæ, per quas defertur ſemen, & ſunt vaſa ſpermatica, & motus, quo emittitur. Ergo per inſtrumentum ſeminis, & ipſa ad generationem concurrit. Ad venereum namq; actum concitantur, pruritus percipitur, in nocturnis pollutionibus delectantur, quomodo ea omnia confert, quæ à mare conferuntur. Confirmatur per rationem à ſimilitudine deſumptam. Nam multoties fœtus matri aſſimilatur, quæ ſimilitudo ex natura communi originem ducit, & illa, aut eſt ex ſanguine; aut ex ſemine.

Digitized by Google

Non ex ſanguine, qui non eſt in viro ratione generationis, cui quidem genitum aſſimilatur. Ergo ex ſemine viri, & mulieris, ex quorum miſcella (inquiunt illi) ſequitur generatio, quæ virtuti formatrici eſt attribuenda, actiuè conferens. Tum quia mulier feruentiori amore amat filium, quàm pater, quomodo illius opus dici poteſt. Sed iſta argumenta non ſunt alicuius momenti, neque Peripateticam ſententiam deſtruunt. Vnde quando dicitur, in muliere ea omnia reperiri, quæ generationi deſeruiunt, eiqúe ſunt pernecesſaria hoc non eſt negandum; quandoquidem natura quando benè operatur, non deficit in neceſſarijs: nam veluti materia eſt neceßaria, præſtat materiam, dat nutrimentum, habet teſtes, emittit ſemen, totum verum eſt. Sed quando dicitur, illius ſemen generationi deſeruire, hoc eſt negandum, cum generationi non ſit idoneum, ratione humiditatis nimiæ, ibi vigentis. Debet namque ſemen eſſe ſpumoſum, in quo ſpiritus continentur, per quos res generantur, quomodo ratione ſeminis imperfectum dicitur, vt ad perfectionem reduci non poſſit, quia (vt dicebatur) virtus, in fœmina exiſtens, non eſt tantæ efficaciæ, vt illud ad rationem perfectæ caliditatis, & ſpumoſitatis reduci queat, ratione frigiditatis ſexus, vt potius aquoſa humiditas appelletur. Operatur namque ſemen per debitam proportionem caliditatis, quæ eſt illius forma, atque perfectio; ſed confert materiam eo modo, quo vnus artifex, ſcilicet coriarius calceolario materiam præſtat. Vnde inſequuntur quędam differentiæ ex parte materię, quę illius conditiones, ſeu apendices dicuntur; & rectè quidem: nam quemadmodum proprietates à forma pullulant, atque emanant, illamque ita ſequuntur, vt nulla vi, quantum vultis maxima auelli poſſint; ita apendices quædam materiæ nulla naturali via ab ea ſegregantur, quomodo illa humiditas auferri non poteſt, quæ non eſt tantę efficaciæ, vt ad generationem conferat; quia requiritur debita proportio caliditatis, qua caret. Tum quia nigræ præſertim abſque ſpermatizatione concipiunt: nam illa humiditas in mulieribus albis abundat potiſſimum, parua pilorum quantitate carentibus. Et totum hoc manifeſtat Ariſtoteles per argumentum a ſigno deſumptum ex ouis ſubuentaneis foras a gallina editis, quæ nullatenus generationi deſeruire poſſunt; ſed cum gallus, & gallina coniungantur, & nondum commutatio in album facta fuerit, ex ſubuentitijs Zephirijſque fœcunda redduntur. Vel coitus ſequatur, adhuc exiſtentibus luteis, ſi cum alio gallo coniungatur,

Digitized by Google

gatur, eo ſimile generatur omne genus pullorum. Et hoc ſimilitudinem inquirentes, optimè noſcunt, dum volunt, gallinas generoſas procreari, teſte Ariſt. in 1. de Gen. Anim. cap 2. & 2. eiuſdem cap 3. Vnde ſequitur nocturna pollutio in mulieribus illius ſeminis, humiditate maxima ſcatentis, vt formaliter ſemen dici non poſſit, quod emittitur, vt dicebatur ratione delectationis. Neq; omnes partes in homine neceſſitatem ineuitabilitatis concernunt, cum mammillæ datæ ſint ratione pulchritudinis, & venuſtatis, quomodo dati ſunt mulieribus teſtes, vt percipiant delectationem: nam & inter boni ſpecies, & bonum delectabile connumeratur. Poteſt nè aliquid naturali curſu abſq; materia fieri? Abſit. Neceſſariò igitur requiritur, vt materia præſtetur, quod & artes, & Ariſt. docet, inquirendo illius neceſſitatem in 1. de Phyſ. Aud. 62. & 63. Et rectè cognoſcitur tranſmutatione, qua in cognitionem primæ materię deuenire licet, & ex potentia, & multis habitudinibus ad diuerſas formas, quomodo neceſſariò principium paſſiuum eſt ſupponendum proportionatum ad formam, quæ ab agente ex vtero materię educitur. Et ex hac doctrina reſpondetur ad ratiocinationem ex ſimilitudine deſumptam, quæ ex materiæ conditionibus euenire poteſt. Totum hoc monſtra nobis patefaciunt, quæ oriuntur ex copulatione diuerſarum ſpecierum: nam mulier, & materiam, & nutrimentum præbet, ſicuti & mulus atteſtatur, in quo & partes equinę, & aſininæ vigere videntur, aſininæ ratione agentis, & equinæ ratione patientis; quia equa dat materiam, & nutrimentum. Ex quibus illud emanauit prouerbium. Semper aliquid noui affert Africa. Et ſimilitudo reſpectu matris eſt quo ad perſonalia; nam quo ad ſpeciem maſculo aſſimilatur, ſicuti patet in ouiperis. Ad illud de amore materno in filios, qui à matre plus amari videntur, quam à patre, hoc nihil confirmat, quia mater magis ad amorem affectus videtur procliuis, in qua magis affectus amoris imprimuntur, qui temperaturam corporis ſequuntur, & quia partus ſuos eſſe cognoſcunt et eò magis, quia in partu dolores perceperunt, & præſertim ſi illos lactauerint; At pater quo ad effectum magis amat. Et illa extenſiuè, pater verò ſecundum actum intenſum: mulier enim affectibus habenas immittit; ſed vir res tacitus conſiderat. Remanet igitur vera ſententia Sancti Thomæ, quod ſi Eua in peccatum non incidiſſet, & non primus parens, peccatum originale non fuiſſet contractum, neque in mundum inimica mors ingreſſum habuiſſet.

1. de genera. An. c. 2. 2. eiuſ. c. 3.

1 Phy. 62 63

Digitized by Google

ſit. Et re vera mulier producta eſt, vt eſſet in adiutorium viri, & præcipuè quo ad generationis opus, quam veritatem docet D.
1. par. q. 92. art. 1. *Tho. in 1. Par. Sum q. 92. art. 1. Quomodo eſt intelligendum quod*
Geneſ. 2. *ſcriptum eſt in lib. Geneſ. c. 2. Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium ſimile ſibi, quod etiam manifeſtum eſt ex*
Ibidem. *hoc, quoniam dixit Deus, futuros eſſe duos in carne vna, quam*
1. ad Cor. 6. *veritatem expreſſit etiam D. Pau. in 1. ad Cor c. 6. dicens An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur, vt non ſint duo, ſed vna caro? & totum hoc ratione copulę carnalis, qua rõe primo eſt exhauſta coſta Adami, vt mutuus interciperetur inter virum, & mulierem amor, ratione generationis cum amor affectio cordis, generationiſq; pater eſſe dicatur Signũ iſtius*
Geneſ. 1. *veritatis eſſe poteſt illud Geneſ. cap. 1. cum n creaſſet Deus omnia ſenſibilia animata anima ſenſitiua, feciſſetque maſculum, & fœminam, ſtatim generationis actum præcepit, inquiens Creſcite, et multiplicamini, & replete terram. Fuit igitur intentio principalis creatoris noſtri Dei fœminam producere, vt homini auxilium præberet ad generationis opus, dando materiam fœminæ, quæ generationi eſſet idonea. Confirmari poteſt hæc doctrina ex plantarum generatione ad quam concurrit ſemen, in quo virtus reperitur, qua planta generatur ſimilis plantę, ex qua ſemen illud extractum eſt. Semen ex ſe conſideratum non generat. Requiritur igitur terra, qua cooperiatur, putreſcat, & in plantam tranſeat, quæ recipit: vnde materiæ rationem habet reſpectu generationis plantæ, quę & ipſa plantis confert nutrĩmentum, ſicuti & mulier, & fœtui in vtero, & exeunti ex vtero, nutrimentũ confert Vnde ſecundario concurrit mulier ad cæteras operationes domeſticas. Signum quia ratiòne cæterarum operationum non interuenit inter virum, & mulierem tantus amor, ſicuti in actu generationis qui omniũ maximè deſideratur inter operationes naturales animales, ratione delectationis nam omnia ferè alia abſq; labore præſtari non poſſunt, qui dolorem concernit, nec ab re, quia ex operationibus ſudor. Ergo & labor: & tamen cibus, & potus multa ſuauitate repleti non ſine labore, qui ſi præceſſerit ſudor, gu*
Geneſ. 3. *ſtantur, iuxta illud Geneſ. c. 3. In ſudore vultus tui veſceris pane*
Pſal. 117. *tuo. Et illud Pſ 117. Labores manuum tuarum, quia manducabis. Tum quia actus iſte comedendi ad illum finem refertur, alioquin non ſequeretur generatio, quæ ſit beneficio ſeminis, ex alimento prouenientis. Producta eſt igitur mulier quo ad principalem*

finem

finem ratione generationis filiorum, qui actus eſt adeò naturalis, vt naturaliſſimus ab Ariſt. in 2. de Ani. p 34. appelletur. Ergo requiruntur omnes cauſæ, & mulier finis non dicitur, neq; forma, neq; agens, ſed recipiens. Ergo rõnem habet materię. Quod ex hoc confirmari poteſt, quia mulier ſub poteſtate viri eſſe dicitur Gen. c. 3. dominium igitur habet vir. Ergo uir mulierem nobilitate excedit. Ergo vir agentis rõnem habere dicitur, & agens nobilitate excedit paſſum; & præcipuè cum fœmina ſit mas occaſionatus. Et quando dicitur, mulierem auxilium præbere viro in generatione, efficientia non conſideratur; ſed eo modo quo terra concurrit ad generationem plantarum, virtute ſeminis, imbrium beneficio, ſolis, & cæterorum corporum cœleſtium, per ſua inſtrumenta agentium, & ſunt motus, & lumen, quibus generatur calor. Perſiſtit igitur in ſuo robore ſancti Thomę ratio, ſcilicet, ſi Eua peccaſſet, & non illius vir, poſteri peccatum originale non contraxiſſent, & cauſa redditur, quia peccatum originale per iam dictã actiuam generationem, quę eſt a primo parente, tranſit in poſteros: vnde filij eſſent in ſtatu innocentiæ, in eis vigeret iuſtitia originalis, quam amiſiſſet Eua, ſi in peccatum incidiſſet, non eo modo conſiderata inquantum eſt donum naturę, quomodo primo parenti ſua benignitate, bonitateque illam Deus elargitus eſt; ſed inquantum erat perſonalis iuſtitia, quippe quæ gratiam per illud amiſiſſet quæ radix iuſtitiæ originalis nuncupatur. & illius cauſa; quamuis Caietanus dixerit, amiſiſſe iuſtitiam originalem, quo ad effectus ſuperiores, non inferiores, quæ ex diuina prouidentia vſque ad peccatum primi parentis erat conſeruanda, & ſic intelligitur quo ad totale donum, quod datum fuit Adæ, qui futurus erat cauſa efficiens; quoniam primus parens, omnes mouens per generationem totius naturæ, quæ in poſteros per generationis actus erat, & traducenda, & conſeruanda, cauſa dicitur. Ex quibus manifeſtum eſt, hominem à principio ſuæ creationis non eſſe creatum eo modo, quo nunc in lucem editur, qui eſt pronus ad malum ab adoleſcentia ſua, vulneratus eo ſæuiſſimo vulnere quod eſt peccatum originale, quo infirmitatem contraxit, qui amittens originalem iuſtitiam, factus eſt ignorans per peccatum, qui nihilominus rectus, iuſtus, ſapiens, & abſque mala concupiſcentia creatus eſt, cui ſufficiebat gratia, & iuſtitia originalis, dona re vera ſupernaturalia, quibus erat decoratus, conſequẽtia ea omnia, quæ formam conſequuntur, & erat immortalitas. Sed audiamus

2. de Aĩa 34.

Geneſ. 3.

mus quid euenit poſt peccatum, quod notum erit, ſi quærimonias
Ad Rom. 7. *Diui Pauli audiamus in Epiſtola ad Romanos cap. 7. dicentis Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Perpendamus ſtatuum conditiones. Nunquid in primo ſtatu homini dictum eſt. Clama? Et quid clamaturus erat? Clamor; Ergo dolor. Et vnde dolor? Quia patitur pœnam clamans. Sed vnde pœna? à culpa. At nullum ex his, quia nulla culpa. Ergo nulla pœna. Ergo nullus dolor. Ergo nullus clamor; & tamen*
Iſaias 40. *dixit dominus Iſaiæ cap. 40. Clama, cui reſponſum dedit Propheta. Quid clamabo? Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, quaſi flos agri, exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. Non ſic in ſtatu innocentię, ſed in ſtatu naturæ lapſæ. Excogitemus ſtatuum diuerſitatem, dum in primo ab erubeſcentia non moleſtantur, ſicuti poſt peccatum. Nullus igitur interitus; poſt peccatum verò, & quas non vidimus miſerias? Omne malum occaſionem habuit à muliere, quæ omnes ferè mel in ore gerunt & intus te offendere quærunt. Hoc intelligemus, ſi vias primæ matris omnium intellexerimus, quæ penetrarunt in interiora mortis. Perpendamus igitur, vnde mortem, & mortis occaſionem, & videbimus, in ſtatu innocentiæ à mundo mortem fuiſſe alienam, neq; mortẽ habuiſſe introitum in orbem terrarum. Et totum hoc, quia primus parens fœlicitate fruebatur in illo primo ſtatu, quę nam igitur miſeria? quæ neceſſariò contingit in morte reſpectu vitæ animalis, quomodo verè enunciat D. Paulus. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? quia contraxit peccatum illud, qui à Deo derelictus fuiſſet, ſi cum macula illius peccati in pœnam mortis incidiſſet; cum tamen ſi Adam non peccaſſet, ab omni malo, & pœnæ, & culpę illum dominus cuſtodiſſet, cui propterea illud ſupernaturale donum contulit, effectum ſupernaturalem producens. Vnde ſemper concluſio in ſua veritate permanet, Adamum in illo fœliciſſimo ſtatu fuiſſe immortalem creatum, qua immortalitate debebat frui, ſi in peccatum non incidiſſet. Et immortalis abſolutè, mortalis verò cum conditione. Et iſta dicta ſufficiant, quo ad Secundam Partem Quæſtionis propoſitę.*

Finis Secundæ Partis.

Digitized by Google

QVAESTIONIS THEOLOGICAE
TERTIA PARS.

Vtrum primus omnium hominum parens in ſtatu innocentiæ, in quo Deus creauit illum, eſſet immortalis.

Introductio ad Tertiam Partem Quæſtionis, et ad ſolutionem argumentorum per ſententiam Empedoclis.

EMpedocles quatuor elementa, principia materialia eſſe, arbitratus eſt; litem verò, & amicitiam cauſas efficientes: lite fieri diſgregationem, amicitia autem res congregari, & vniri; eſt enim amor vnitiua virtus. Vnde ex lite contradictiones, inimicitiæ, concertationes reſultabant, & in naturalibus per contrarias qualitates adinuicem, cum ſint contrariæ, concertantes, ſicuti & per contrarietatem, quæ inter formam, & priuationem interponitur. At non tantum diſcordia in rebus naturalibus reperitur; verum etiam in veritatis diſquiſitione, quæ, ad inquirendam eſt ex parte difficilis, ſicuti qui illam inueſtigari volunt, experiuntur, & nobis Ariſtoteles in 2. Metaphyſ. part. 1. 2.Mat.2.
Significauit, quæ, cum multoties in profundiſſimas, denſiſſimasq; tenebras abdita latitet, ex illis aut non educitur, aut maxima difficultate

ficultate

Digitized by Google

ficultate ſpectanda proponitur. Signum eſſe poteſt, quia tot, tantaq́; opiniones, tot tantæq́; rixæ, difficultateſque, tum ex parte definitionis, tum ex parte demonſtrationum; quibus veritas comparatur ante oculos mentis propoſita, de illa circunferuntur, quæ cum non ſolum bona verum etiam optima ab intellectu, ipſam percipiente, iudicetur, tantum ardorem ſui in animis hominum excitat, vt nunquam digladiari inuicem deſiſtant, illam eſſe inuentam exiſtimantes. Animaduertamus labores, perpendamus peregrinationes, excogitemus qui ſumptus, ſectarum, legum, morum, & religionum diuerſitates. Hic vult Epicureum ſectari, ille in moralibus Socratis veſtigia ſequi proponit: quidam ſe totos Platonicæ doctrinæ donant: nonnulli ad Ariſtotelem in omnibus, tanquam ad ſacram anchoram confugiunt; qui tandem adinuicem pugnantes, præter illas propoſitiones quarum veritas nobiſcum innaſci dicitur, cum, quando, vnde, & quomodo intellectui humano aduenerit, ignoramus, paruam de rebus habere notitiam experiuntur, & illam raro eſſe per demonſtrationem, veramque definitionem, quoniam nos latent; ſed per ſyllogiſmum topicum processu temporis animaduertunt incauti difficilem eſſe veritatis cognitionem. Sed miſertus noſtri dominus Deus per eius filium Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum veritatem nobis patefacere dignatus eſt, à quo vera Theologia exordium ſumpſit Qui omnia, quæcunque a patre ſuo audiuit, nota fecit nobis, generans in anima ſuorum fidelium fidei veriſſimum, certiſſimumq́, habitum, per quem intellectus decipi non poteſt, quem habitum deſpicientes Philoſophi miſerrimè in ſyrtes, ſcopuloſque impingentes, naufragium faciunt, qui lites, diſſentioneſq́; continuas cum Theologis habentes, vnanimitatem inter Philoſophiam, & Theologiam auferentes, litem inter illas, inimicitiasq́; & funebre bellum procurant; ſed Theologia prudentiſſima Virgo, omniumq́; perfectiſſima, à Deo originem trahens, omnium domina, omnes alias in ſui ſeruitutem redegit ſcientias, quę illius ſinceritatem introſpicientes, candorem ipſius, nullis fucis indigens, quia natura ſua omnes pulchritudine excedit, illam admirantes & amore eam proſequuntur, & quod magis eſt famulantur illis, & pręcipientes, atq́; imperantes ſui amatores, & ſunt Theologi, vt omnes & in illius, eorumque ſeruitutem redactæ fuerint; & recta ratione, cum nomen, rationemq́; ſapientiæ ſortita fuerit: nulli etenim ita conuenit nomen illud. Dicimus ſapientiam eſſe, & humanam; ſed

illa diuina appellatur. Vnde illius eſt ordinare, ex Prologo Me- In Pro. Met.
taph. Et multomagis diuina, quam humana ordinat intellectum
noſtrum ad veritatis cognitionem, quæ eſt de Deo, & de rebus di-
uinis. Eſt enim humana ſine diuina, ſtultitia apud Deum, quam
vidit D. Paulus, ſcribens ad Rom cap. 1. dicens de Philoſophis, Ad Rom. 1.
humana ſapientia præditis, cum Deum cognouiſſent, non ſicut
Deum glorificauerunt; ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, di-
centes, ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt; ſed Theologia omnium
aliarum certiſſima, à Deo per ſupernaturale lumen ortum ducẽs,
miſit ancillas ſuas, vocare ad arcem, & ad menia ciuitatis, Pro-
uer. cap. [illegible]. Omnes retinens conditiones, quę ſapientiæ conuenire
videntur, quas Ariſt. in Prologo Metaphyſ. recenſet. Scit nam- In Pro. Met.
que omnia maximè, ſicut decet: difficilia cognoſcit, & ſunt vni-
uerſalia incauſando, ad cognoſcendum difficillima, quoniam ſunt
à ſenſu remotiſſima, vt ibidem ſcriptum eſt. Certa cognoſcit: ille Ibidem.
namque ſapientior vocatur, qui de rebus perfectiorem adeptus eſt
cognitionem. Scit propter ſe, & non propter finem alterius ſcien-
tię, ab humano ingenio inuentæ: quomodo ad illas ratione habita
ſui ipſius gratia eſt eligibilis, ſed non habita ratione ad illam ſa-
pientiam, qua beati in patria fruuntur, quæ ab homine eligitur
ratione illius eiuſdem finis, quo potiuntur beati per lumen gloriæ,
quæ conditiones quo ad humanas facultates ab Ariſtotele Meta- Ibidem.
phyſicæ in Prologo eiuſdem attribuuntur. Omnium igitur do-
mina eſt Theologia noſtra, facta comparatione ad ſcientias, huma
nitus inuentas, cui cæteræ omnes famulantur, redigendęque ſunt
in obſequium fidei. Sed ſi inter ancillas, & dominam lites aliquan
do interueniant, Doctor Theologus fœdera pacis excogitet, illasq́;
dirimere ſtudeat, illas in dominę ſeruitutem reducendo; digna
namque eſt cui aliæ obſequium prę ſtent, & veritatem illius aduer
tendo, eam omni ſtudio, omnique conatu amplexentur, quæ ſi no-
lint in illius obſequium iter facere, ſuam nobilitatem, dignitatem-
que deſpiciendo, tanquam indignæ egrediantur, abeantque pau-
perrimæ poſt veſtigia gregum ſuorum, perinde ac ſi ignorarent
ſeipſas, & tanquam fatuæ virgines, ſecum oleum non portantes
cum fęliciſſimo Sponſo agni nuptias non ingrediantur, nolentes
earum intellectum in obſequium illius nitidiſſimę, pulcherrimæq́;
virginis redigere, quæ fides dicitur, cui quidem altera Virgo in-
nititur, quę Theologia vocatur. Vidimus iam inter illas diſſen-
tiones ortas; ſed pacis fœdera conſideranda reſtant, nè ſegregen-

 tur,

tur, & eò præſertim, quoniam concertationes interimi, dirimiq; poſſunt; quæ ſi forte a peruicacia detineantur, illud audiant, quod virgines fatuæ audierunt, introire ad nuptias volentes. Amen dico vobis, neſcio vos. Vel potius fides, facultasque Theologica & pugnis & calcibus a maximo ardore iracundiæ accenſæ, concitatæq; in illas irruant, illas ad terram proſternentes, miſerrimè lacerent, capilloſq; euellant, easq; omnino dilacerent, & vt aſperæ tigres, aut getulæ leunculę eas frangere perſequantur, quæ, cum antea diſſentirent, liteſq; magnæ ſuperuenerint contra dominas maxima violentia pediſſequæ ſagittas immiſerunt, quibus nihil moleſtiæ intulerunt: pectora namque dominarum lorica adamantina tecta, ictibus reſiſtentiam fecerunt; ſed poſt impetuoſum, violentemque ictum illarum alumni Philoſophi iacula philoſophica cuſpide orbata eſſe, viderunt; quæ tandem cum animos erga dominas ſedarent, decorem, nitoremque dominarum aſpicientes, veritates ex illarum oribus procedentes & admiratæ, & veneratæ ſunt, ſicuti, & illarum alumni Philoſophi, & mitibus mutare quærentes triſtia, veniam ab illis petentes, opprobrijs recantatis, fidem, & Theologiam amplexati ſunt, & humanas ſcientias, & illarum amatores, illarum mentes compeſcentes; furorem in benignitatem reducentes. Vidimus in prima parte controuerſias, quæ ortę ſunt inter pediſſequas, & dominas. Fides, & Theologia veridicæ virgines veritatem ſpectandam de hac quęſtione propoſuerunt. Reliquum eſt, vt Doctor Theologus, manifeſtet, quare iacula illa, ſumma violentia iaculata, neque minimum quid illarum adamantino pectori vulnus non intulerunt, & veritas quæſtionis in hanc ſplendidiſſimam lucem appareat non deturpata, ſed ſemper nitida.

Matth.25.

Soluitur

Soluitur ratiocinatio prima Primæ Partis Quæſtionis, per quam doctrinam multa argumenta ſolui poſſunt.

AD primum igitur, quando dicebatur, primum parentem eſſe compoſitum ex principijs contrarijs. Reſpondetur. Si ille in ſtatu iuſtitiæ originalis conſideretur, quo ad ſua principia naturalia, interitui erat ſubditus; nam verum eſt dicere, cum materia ſemper priuationem eſſe coniunctam, quæ quidem ex conſequenti ad maleficium tendit, & ab eſſe ad non eſſe: contrariorum ſiquidem vnam ſcientiam eſſe, omnes confitentur Philoſophi, & experientia docet. Cum autem totum eſſe, & bonum in actu à forma pendeat, dante etiam vnum eſſe, & priuatio formæ contrarietur contraria ab ipſa prouenire eſt iudicandum; quomodo ad maleficium, & non eſſe tendit. Appetitus igitur ad nouam formam conceditur, qui irritus, atque inanis ſecundum naturæ curſum eſſe non poteſt, cum habita forma ſit expellenda, quę ſub illa materia amplius permanere non poteſt; ſed non ratione formæ, & eſt intelligendi anima, à qua eſſe prouenit, a parte poſt immortalitate gaudens. Impedimentum eſt igitur in homine reſpectu materiæ: At cæteræ formæ naturales ex intimis materiæ penetralibus erutæ, eſſe, vnumq́; eſſe conferunt, quarum a materia ſeparatio, earum interitus eſſe dicitur, vltrocitroq́; cauſæ in diuerſo genere. Et in iſtis formis non eſt ſtatuendum eſſe agens ſupra materiæ vires, et ſupra omnium agentium facultates, interitum probibere valens; quamuis hoc ſi Deus vellet pręſtare poſſet, quemadmodum in Adamo eo tempore prohibebatur, qui, Dei præcepto parere nolens, peccatū perpetrauit. Quare immortalitate erat gauiſurus in actu exercito, niſi conditionē, pactumq́; fregiſſet, mutãs ſtatum; qui nihilominus cautus redditus eſt, nè mortē pro vita eligeret, et ſic volens vitam, Dei præceptum traſgrediēdo, mortem adinuenit, incidens in Dei iuſtitiam vindicatiuã, qui re vera non erat prius vltor, quàm homo peccator; ſiquidem culpa uindictã præcedere debet. Et tũc materię appetitus a iuſtitia originali coercebatur, illius contingentiã prohibente, qua mors in orbem terrarũ introire non

poſſet, quæ poſt peccatum commiſſum nullam habuit compeſcentiam; cum tamen antea pugnæ prohiberentur, quæ inter contraria eueniunt, tabes, violentiæ, & demum omnia mala, quæ materiæ neceſſitatem inſequuntur, & totum hoc (vt dicebatur) per conſeruationem illius doni, quo cætera, quæ donum illud ſequuntur conſeruantur, quod cum ei fuiſſet ablatum per peccatum, quid mirum, ſi mutando conditionem, euanuerint alia dona ſupernaturalia, & in puris naturalibus primus omnium parens permanſerit? Et tunc mors ex parte materiæ naturalis erat dicenda. Sic enim à natura comparatum eſt, vt ea, quæ ex materia, & contrario ſunt compoſita, ortui, interituiq; obnoxia dicantur, et pœnalis per diuini beneficij ablationem. Et inter ſenſus primus eſt ſenſus tactus, in quo cæteri omnes fundamentum habent cuius organum neceſſarium eſt, eſſe medium inter contraria, quomodo congruebat animæ, corpus ex contrarijs eſſe compoſitum, & ſecundum hãc conditionem ad formam aptitudine caret: quandoquidem forma confert eſſe, & vnicum eſſe: eſſe autem, & non eſſe contrariantur adinuicem; non eſſe enim deſtruit formam, vt eſſe a forma prouenire dicatur, quomodo dicimus, interitum eſſe viam ad non eſſe, quod quidem eſſe ratione contrarietatis aboletur. Anima igitur intellectiua ſemper ad eſſe concurrit, cum immortalitate gaudeat, non ſic cæteræ formæ naturales, quæ per accidens generantur, et intereunt. Quare ex contrarijs ſequitur interitus, quoniam humanum corpus ex quatuor elemẽtis eſt compoſitum, quod quidem animæ æternæ non eſt proportionatum: nam quæ proportio æqualitatis, ſeu æquiparantiæ inter perpetuum a parte poſt, & generabile, & corruptibile? Nulla re vera, niſi conuenientiæ. Vnde eligitur illud corpus, quod non eligeretur, ſi inueniretur aliquod corpus, quod ex quatuor elementis eſſet compoſitum, & incorruptibilitate frueretur, quemadmodum in ſecunda parte dicebatur de illo ferro, ab artifice electo ad formam artificioſam. Sed Deus ſua omnipotentia, totius entis cauſa, prohibere poterat materiæ neceſſitatem, illiuſq; potentiam, appetitumque ne in actum erumperet, et in æternum Adamum conſeruare, de quo beneficio ſe indignum peccando, reddidit. Neceſſitas igitur moriendi a peccato, a materia naturali cenſu, non à forma, apta ad conſeruationem hominis, quia incorruptibilis; ſed illius complementum ex ſupernaturali virtute erat futurum. Et propterea verum eſt, quod ſcriptum eſt in ſecunda parte, quod deſumebatur ex doctrina Ariſtot.

in

in 2. *de Cœlo part.* 37. *Omnem defectum ſ. ſenectutem, decrementum, omneſq; impotentias eſſe præter naturam, & hoc eſt intelligendum de natura particulari, quæ per formam eſſe, et vnum eſſe retinet; ſed non ſecundum naturam vniuerſalem, quomodo ſequitur generatio, & interitus, augmentum, & decrementum & aliæ impotentiæ propter potentiam, appetitum, & naturalem inclinationem ad nouas formas, quia generatio vnius eſt alterius interitus, & cum reciprocatione; & eò potiſſimum, quia materia contrariorum ſuſceptiua eſſe dicitur, quæ cum maximè diſtent, ab ipſis eſt interitus, cum violentiam patiantur, quæ immortalitatem probibet. Iure optimo igitur dicere poſſumus, Adamum primum omnium hominum parentem in ſtatu innocentiæ aliquo modo fuiſſe immortalem, & aliquo modo mortalem; ſed magis immortalem, cui illi hæc abſolutè conuenirent: mortalitas verò, ſi in peccatum incidiſſet.* 2. de Cœ. 37

Et ſi quis dixerit, Deum hanc moriendi neceſſitatem euitare potuiſſe. Dicendum, quod in rerum naturalium conſtitutione non eſt conſiderandum, quid facere poſſit Deus, ſed quid rerum naturæ conueniat: nam ſatis fuit Deo ſuam benignitatem, liberalitatemq; oſtendere, qui contra mortem remedium inuenit, qui noluit cogere Adami voluntatem; illamque eſſe voluit eo modo, quo creata fuit, quæ fuit libera ad bonum, & ad malum, vt ſ. bonum eligeret, malum autem euitaret, qui noluit malũ culpæ, quod Adam, peccando, voluit; ſed voluit malum pœnæ, ratione Dei bonum, iuſtitiam concernens; ſed malum Adamo, quod noluiſſet; cum bonum illud eſſe dicatur, quod omnia appetunt, quod eſt peccatori malum habita ratione ad finale malum: nam multoties illud, quod reputatur malum ad finale bonum tendit, cum Deus ex malo bonum eligere ſciat, ne illius iuſtitiæ fiat iniuria, reddenti vnicuiq; ſecundum opera ſua. Sed ex hoc diuerſi ſtatus emanabant & ſtatus naturæ inſtitutæ, & deſtitutæ poſt peccatum, & reſtitutæ poſtquam de commiſſo peccato fecit pœnitẽtiam: vnde & cõcentus harmonicus & poſt illũ diſſonantia, & pugna, confuſioq; in humano corpore, chaosq; magnum apparuit, in quibus oĩum inimica mors dominium habuit. Argumẽta igitur in cap. quæſt. excogitata in ſtatu naturæ deſtitutæ modo, et curſu naturali, in quo primus parens poſt peccatum permanſit, ſunt intelligenda, & quo ad nudæ materiæ conditiones; cum neq; febrem, neq; alias ægritudines, neque maraſmum, neque alia mala, neq; mortem paſſus fuiſſet; cum

Digitized by Google

per cauſæ ablationem effectus in actu non ponatur, per auxilium cauſæ agentis ſupernaturalis, quod per peccatum ad tempus ſubtraxit, quod tractu temporis fuit impertitum, gratiam ſuam illi conferendo, nunquam illum deſtituens Deus quo ad auxilium ſufficiens, quod a nullo aufertur, pluens ſuper illos, qui prædıti ſunt iuſtitia, & a quibus iuſtitia abeſt, ſolem ſuum oriri faciens
Matth. 5. *ſuper omnes, & iuſtos, & iniuſtos Matth.cap. 5. conferens efficacia auxilia, ſi auxilijs vniuerſalibus optimè vtantur, quibus ſalus confertur. Et quamuis gratiam, quam peccando amiſit, recuperauerit Adam, nunquam tamen originalem iuſtitiam, donum humanæ naturæ elargitum, quo ipſe, & ſui poſteri immortales reddebantur, ſi in ſtatu innocentiæ vitam duxiſſent. Quare ratiocinationes naturales ex naturalibus ſcientijs deſumptæ ſecundum naturæ curſum ſunt intelligendæ. Sicut enim ars rerum artefactarum eſt principium, & voluntas eorum, quæ ad voluntatis actum pertinent; ſic natura naturalium eſt principium, ſupra quæ principia aliud principium vniuerſale reperitur, a quo omnia dependent, infinitæ virtutis, valens ea, quæ a natura dependent prohibere, & eſt interitus in ſimplicibus corporibus, naturalis ſecundum partes, & in corporibus mixtis ſecundum totum. Et re vera ex corporibus ſimplicibus, & ſunt quatuor vocata elementa, fiunt corpora mixta, quæ in illis reſoluuntur, ſed quo ad impedimentum multa erant, quibus interitus prohibebatur; ſtatus, qui erat innocentiæ; donans infinitæ virtutis naturę curſum compeſcens, donatum. & animæ immortalitas. Perpendamus primum parentem in ſtatu illo, erat re vera ligatus multis ligamentis; ligamenta erant materia, & forma, & ex conſequenti ex*
8.Met.15. *actu, & potentia, ex quibus vnum quoddam reſultat, quia ex*
2 de Aĩa 7. *duobus entibus in actu, non fit vnum per ſe, ex libro octauo Me-*
7.Met.49. *taphyſ part. 15. & 2. de Anima 7 quomodo in 7. Metaphyſ 49. in hoc Democriti ſententia laudatur: omitto prudens ligamenta metaphyſicalia, quæ compoſitiones metaphyſicales dicuntur; qui nexus phyſici adeò fortes eſſe dicuntur, vt ad illorum diſſolutiones ſola mors requiratur, quæ eſt ſeparatio animę a corpore, quę eſt forma, & actus: corpus verò materia, & potentia, ex veſtibulo*
In prin. 2 de *libri ſecundi de Anima. Et ſi potentia, naturaliter contradictio;*
Anima. *quandoquidem omnis potentia paſſiua potentia contradictionis*
9.Met.17. *eſt appellanda 9. Metaphyſ part. 17. quam cõtradictionem Deus auferre poterat. Vnde materia, & forma vna cum originali iu-*

ſtitia

ſtitia, & gratia quatuor ligabant elementa, illorum principia, quæ ex his componuntur, quæ primæ qualitates inſequuntur, & alia accidentia, ex quibus homogeneæ, & ex his etherogeneæ partes conficiuntur, & ligans erat Deus animam conferens, in ſufflando in faciem eius ſpiraculum vitæ. Vnum igitur erat animal primus parens, multis ligamentis ligatum, cuius vnica erat virtus ſpiritualis ligans, illius principium formale, a qua ordo emanabat, & vniuerſus ordo ad ordinem primi principij, vniuerſale ligantis, quod diuerſis ligamentis membra diuerſa, qualitates contrarias, diuerſos humores, quatuorque elementa, ſimilares, diſſimilareſque partes, diuerſos ſenſus tum exteriores, tum interiores, iſti cum corpore, corpus cum anima, anima cum voluntate Dei per inſtrumentum caloris concordi pace ligauit, medijs intercedentibus & gratia ſua, & originali iuſtitia. Vnde immortalitas, donum ſupernaturale ex alio ſupernaturali dono inſurgebat, & propterea immortalitas fuit per gratiæ donum. Quapropter, cum dicitur, Adamum eſſe compoſitum ex principijs contrarijs. Dicendum ex ſe eſſe contraria quæ nihilominus in eo ſtatu concordi pace erant ligata, quemadmodum in magno mundo elementa quatuor, & ſic non per naturam, ſed per gratiæ donum. Vnde nihil eſt, quod dicatur de potentia materiæ, quia poſt peccatum in potentia naturali eſſe dicitur ad alias formas recipiendas, quæ potentia ſicuti & appetitus eius a Deo compeſcebatur; volebat namque eſſe in eo potentiam, ſed obedientialem. Quare nihil de priuatione materiæ in eo ſtatu erat curandum, quæ beneficio agentis erat ſicuti materia cœleſtis corporis, quæ ſua forma contentatur, ad nullam formam habens appetitum; ſed tantũ ad illud vbi, quo caret, totum diuina virtute operante, ſupra naturam imperium habente. Sunt enim illius ſcientia, & voluntas cauſæ totius entis, quibus nihil reſiſtere poteſt. Cum igitur in prima parte contrarium confirmare videbamur, dicentes. Omne illud, quod eſt compoſitum ex materia, & forma, eſt ortui interituique obnoxium, verum eſt in ſtatu naturæ deſtitutę, & reſtitutæ; ſed non in ſtatu innocentię, qui ſtatus naturę inſtitutæ appellatur, in quo inſtitutum eſt ab ęterno in mente Dei, nunquam mortis pœnam fuiſſe paſſurum, ſi ſtatum illum, Deique præceptum non violaſſet, irritumque feciſſet, pactumque non fregiſſet, cum nihilominus ſtatus erat reparandus, tollendusque erat naturæ defectus per mortem Chriſti; cum tamen poſt feliciſſimum illum ſta-

tum, verum eſt dicere, mortalitatem materiæ eſſe intrinſecum prædicatum, ex naturę principijs pullulans, atque emanans, ſed impedimentum naturæ primo a cauſa extrinſeca proueniebat. Nam & quæ neceſſitas naturalium principiorum, ad hoc ut homo naturę diuinę particeps, finem illum conſequatur, excedentem natura capacitatem, & vires humanas? In ſui igitur creatione aliquid fuit dono datum, excedens naturalium principiorum facultatem. Sed nunquid perpetuum eſſe ex naturalibus principijs? Nullo modo; ſed ſtatutum fuit, vt anima, quæ ad illum nobiliſſimum ſupernaturalē finem fuit ordinata, materiæ eſſe perpetuum communicaret. Et quoniam poteſtas animę ſuper corpus conſequebatur ex finis ordinatione, ad quem erat ordinata, illius effectus impediri non poterat, niſi interueniret illius deordinatio à fine, qui ad operandum mouet agentem cauſam. Sed nunquid deordinatio ſine peccato, & illa deordinatio tangens ſupernaturalem finem? minime quidem; quandoquidem eſt auerſio ab incommutabili bono ad bonum commutabile, qua de cauſa Adam accepit iuſtitiæ originalis donum; at non adhuc primus parens in illa fuit confirmatus, qua ratione illius effectus impediri poterat. Vnde cum poſſet peccare, & mori etiam poterat; & cum actu in peccatum incidiſſet, actu mortuus eſt, qui ante mortem reſpectu illorum principiorum dicebatur mortalis & cum conditione, ſi incidiſſet in culpam; ſed immortalis inquantum poterat non mori. Sed potentia moriendi ſtatim in actu perduci non poterat, niſi præcederet animę immutatio per peccatum, quod, cum conſumatum fuerit generauit mortem. Neq; ſecundum rei veritatem materia eſt æterna, cum Deus ſit omnium creator; ſed illam eſſe concreatam dicimus, quomodo per generationem non fuit facta, quæ eſt ex aliquo, quam nouerunt Peripatetici, neceſſariò ſubiectum requirentem, neceſſariò agentem cauſam expoſtulantem, materia ad opus indigentem, quam quidem agitat, donec ex illius potentia formam eliciat. Et hoc modo illud philoſophicum axioma eſt intelligendum. Ex nihilo nihil fit, quod omnino à veritate elongatur, ſi ad agens vniuerſale mentem vergamus. Particulare namque agens determinatam habet potentiam; ſed vniuerſale infinitam, qua ad operationis opus requiritur. Vnde maximè digna eſt, quæ exagitetur opinio Auicennæ, exiſtimantis, creationis actum etiam intelligentijs conuenire, quam doctrinam extrahit ex Platone in Timæo, qui cum fecerit, primam

cauſam

cauſam eſſe illarum creatricem, cum iam eſſent creatæ, ſuum ad illas ſermonem conuertens, inquit. Nunc iam, quid iubeam, agnoſcite. Tria adhuc genera mortalium nobis generanda reſtant, ſine quorum generatione cœlum erit imperfectum. Omnia enim animalium genera ambitu ſuo non continebit. Contineat autem oportet, ſi omnino eſt mundus perfectus futurus. Hæc verò ſi à me fiant ſolo, vitaque donentur dijs adęquabuntur. Quapropter accedite vos ſecundum naturam ad animalium generationem, itaut vim imitemini meam, qua in ortu veſtro vſus ſum. Atque eius quidem animalis quod in ipſis eſt, vt cum immortalibus appellatione conueniat diuinumque vocetur, principatumq; teneat, & iuſtitiam ſimul, ac vos colat, ego vobis ſemen, & initium tradam. Vos cætera exequi par eſt, vt immortali naturę mortalem attexentes, faciatis, generetisque animalia, ſubminiſtranteſque alimenta augeatis, & conſumpta rurſum recipiatis. Sed omnis creatura finita eſſe dicitur, habetque ex conſequenti finitam potentiam, terminum creationis attingere non valens, ad quam infinita potentia requiritur. Hęc igitur conſequentia eſt neganda. Primus parens in ſtatu innocentiæ ex anima, & corpore erat compoſitus. Interitui igitur erat ſubiectus, quamuis ex contrarijs principijs eſſet compoſitus. A Deo etenim tanquam à prima cauſa procedebat illius immortalitas, conferente animæ illam virtutem, qua immortalis reddebatur. Eidem namque primo parenti idem eueniendum erat, quod magno mundo accidit, qui, virtute, illi a Deo indita, conſeruatur; & nihilominus a contrarietatibus non eſt immunis: ſed ſi vigor in illius anima perſeueraſſet, vigoratum fuiſſet etiam corpus, ne in puluerem reuerteretur, quod ſpeciali Dei auxilio pręſtandum erat, à quo anima efficaciam accepiſſet; quippe cum illa agens cauſa vires naturæ ſuperaſſet, animaque illum vigorem iam accepit, quem peccando amiſit, & mortis imperio ſubditum remanſit corpus, animaque ſua vita priuata, quæ eſt gratia. Quapropter eo tempore nullæ alterationes, ad interitum tendentes, angebant primum parentem, niſi illæ, quæ maiorem ſubiecto conferunt perfectionem. A cauſis extrinſecis corpus conſeruabatur, vt manifeſtum eſt de cibis in Paradiſo terreſtri exiſtentibus, & de ligno vitæ. Quomodo perfectum illum Deus creauit, neq; mirum, iuxta illud Deut. cap. 32. Dei perfecta ſunt opera. Deuter. 32. *Contulit namq; omnibus in ſuis ſpeciebus exiſtentibus formam,*

qua

qua in ſua ſpecie ſunt perfecta, à qua perfectio emanat, qui hominem omnium rerum epilogum eſſe voluit, nihil curans, & ſi de limo terræ compoſitus fuerit, cum virtute illum induerit, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, quò viueret, omnia auxilia conferens, ne mors in illum haberet prædominium; ſed ipſe morti prædominaretur. Videamus quæſo hominis perfectionem. Creatus eſt rationis particeps, minuens illum Deus, paulominus ab angelis, gloria, & honore illum coronans, & illum conſtituens ſuper opera manuum ſuarum, omnia ſubijciens ſub pedibus eius, oues, & boues, & vniuerſa inſuper & pecora campi, Volucres cœli, & piſces maris. Ex omnibus quodammodo compoſitus, habens animam rationalem quo ad ſubſtantias ſpirituales Proportio intercipiebatur inter ipſum, & cæleſtia corpora; quia etſi corpus naturale, & ex naturalibus corpus mixtum, ęqualitas interueniebat quo ad iuſtitiam, nulluſque perſentiebatur exceſſus, qui iam dictum harmonicum concentum in diſſonantiam verteret, vt recta ratione microcoſmus appellari poſſet, cum omnes mundi creaturæ aliquo modo in eo reperiãtur, ſicuti & in primo parente reperiebantur. Et hanc veritatem à longe aſpicientes Poetæ, cantauerunt de Prometheo omnes animalium qualitates, dum fabricatus eſt hominem, quę in cæteris animalibus reperiuntur, 1.Car.ode 16. *in hominem impoſuiſſe, qua de re dicit Horatius libro* 1. *Carm. ode decimaſexta.*

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam vndiq;
Deſectam, & inſani Leonis
Vim ſtomaco appoſuiſſe noſtro.

Neque mirum de humano corpore, cum medium quoddam eſſe dicatur inter res corporales, & ſpirituales, de illis participans, quẽadmodum medium de ſuis extremis participare videmus. Et quid paſſionis pati poterat ab animalibus, ſi omnia ſuo dominio ſubie- Geneſ 1. *cta erant? Scriptum eſt enim in lib. Geneſ. cap.* 1. *Præſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtijs, vniuerſæq; terræ, omniq́ue reptili quod mouetur in terra. Et in libro Eccleſiaſtici cap.* 17. *ſcriptum eſt, Deum dediſſe homini poteſtatem eorum, quæ ſunt ſuper terram, poſuitq́ue timorem illius ſuper omnem carnem, & dominatus eſt beſtijs, & volatilibus. Et cum benedixerit in li-* Ibidem 9. *bro Geneſis cap.* 9. *Noe, Filijſq́ue eius, ait dominus eis, Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Et terror veſter, ac tremor*

mor ſit ſuper cuncta animantia terræ, & ſuper omnes volucres cœli, & vniuerſis, quæ mouentur ſuper terram: nihil namque erat quod voluntati Adæ faceret reſiſtentiam; cum illius voluntas formiter ſe haberet cum Dei voluntate; quomodo à D. Gregorio in 2. Parte Paſtoralis cap 2. dicitur, hominem cunctis animalibus fuiſſe prælatum naturaliter: neque ſine magna ratione, quia in omni genere vnum, quod eſt metrũ, & menſura omnium, quæ ſunt in illo genere, eſt ſtatuendum 10. Metaphyſ. part. 7. quandoquidem in infinitum procedere non contingit. Quomodo ſua eſſe omnia inferiora naturaliter, fateri cogimur, in eis habens dominium: etenim dominium earum rerum ſupponit vſum, in quibus dominium habere dicitur, cum per hominem omnia creata fuerint. Et hanc veritatem optimè cognouit Ariſtoteles in 1°. eiuſdem 52. ordinans plantas ad animalia, & animalia ad hominem, qui quidem ordo ab imperfecto ad perfectum procedit, vt imperfecta cedant in perfectorum vſum, quomodo ex ſententia Ariſt. in libro primo Politicorum iuſta eſſe dicuntur, quo ad ſylueſtria animalia, venationes, & naturales, quia per venationem homo uendicat ſibi quo ad naturaliter ſuum eſt. Tum quia inferiora per ſuperiora gubernantur. Ergo ad ſuperiora ordinem habere dicuntur. Sed ſupremum inter animalia eſt animal rationem habens. Ergo cętera animalia ad hominem habent ordinem, qui eſt, quando in eſſentiali ordine conſiſtit, reſpectu primi poſiti, & intellecti, & ad Dei imaginem factus eſt, ſimilitudinem eius gerens. Tum quia prudentia excedunt homines animalia, & pręcipuè in ſtatu innocentię: quoniam prudentia in illis inſtinctus naturalis reputatur; quod quidem & apes, & formicæ atteſtantur, ex Prologo Metaphyſicæ; ſed in hominibus eſt habitus rerum agendarum circa ea, quæ humana bona ſunt 6. Ethic. cap. 5. Quomodo erat ſubiectio cęterorum animalium ad hominem, qui omni creaturæ non dominabatur; ſed tantum illis, quæ non ſunt ad Dei imaginem; ſed alijs imperando, & ſuo corpore vtendo, & alijs, vtendo illorum auxilijs. Vnde eſt illud Sapien. cap 9. Sapientia tua conſtituiſti hominem, vt creaturæ dominaretur, quæ à te facta eſt: ſicuti creauit Dominus Deus noſter in miniſterium, quę ſub cœlo ſunt cunctis gentibus ſolem, & Lunam, & omnia aſtra cœli, & quis vnquam innocens perijt? aut quando recti deleti ſunt? Iob 4. Quomodo mors ſtipendium, & aculeum peccati dicitur. Rom. 6. 1. Ad Corint. 15. Quid igitur

[Margin notes: 2. p. paſt. c. 2. — 10. Met. 7. — 1. eiuſ. 52. — 1. polit. — In prol. Met. — 6. Ethic. 5. — Sapient. 9.]

Digitized by Google

tur homini in ſtatu innocentiæ nocere poterat? ſed poſt peccatum omnia pugnant contra hominem. Ex quibus patet, nihil eſſe negandum eorum, quæ à Philoſophis proponuntur poſt lapſum hominis in peccatum, qui primum ſtatum aut non cognouerunt, aut cognoſcere noluerunt, & eſt innocentiæ ſtatus, qui ſtatus naturæ inſtituta nuncupatur. Nunquam enim rediјt primus ſtatus. Quapropter omnia in naturam referebant, entium naturalium naturale principium; quæ nihilominus à primo principio
12.Met.38. *dependet 12. Metaphyſ. part.38. Omnium cauſa in triplici cauſarum genere, infundens ſuper omnia entia virtutem ſuam, omnium habens imperium, concurrendo ſecundum beneplacitum voluntatis ſuæ. per animam, ea virtute præditam, ſatians, qui modo eſt inexplebilis, materię appetitum. Diuidant ergo ſibi ipſis hereditatem Philoſophi Peripatetici, & Theologi in diſquiſitione iſtius queſtionis: & illi materię, naturæq; conditiones amplectantur, principia naturalia, & contrarietates contemplantes, cauſas particulares effectuum conſiderantes, & hanc peſſimam, deteſtabilemque falſitatem ab eorum mentibus expellant, re vera hæreticam, ex qua multæ falſitates, hæreſeſq. emanant dicentes Deum non eſſe infinitę virtutis in vigore, affirmentque maiorem habere virtutem in operando, ſi velit, quam illi in excogitando, qui ſupra vires naturæ agit, naturæ potentiam excedens. Non enim vniuocę cauſæ rationem habere dicitur. Vnde animaduertant Theologi lumine ſupernatnrali illuminati, quid illa cauſa agere poſſit, a qua id, quod ex ſe eſt poſſibile in æternum tranſmutare poteſt; quam quidem veritatem etiam diuinus Plato in Timęo expreſſit; quod nulla cauſa particularis, & vniuoca; quæcunque ſit illa, præſtare poteſt. Deus igitur naturæ neceſſitatem auferre poteſt, ſicut auferebat primo parenti in ſtatu innocentiæ; itaut quod ex parte materię poſſibile dicitur, ex parte ſupernaturalis agentis æternum dici poſſ.t, ſicuti & tale ab illo reddi valet. Contrarietas igitur ex parte naturæ interitum in corpore mixto demonſtrat. At Dei voluntas contrarietates regulare volens, & intellectus cognoſcens, æternum reddere poteſt quod ſecundum naturam interitui eſt obnoxium: quemadmodum quatuor elementa regulantur a corporibus cęleſtibus, ne inuicem deſtruantur, aut ſaltim ne victum vincenti cedat: quemadmodum citharædus chordas regulare didicit, quibus ſuauiſſimus concentus perſentiatur, volens, hanc chordam reddere ſonum grauem, illam verò acutum.*

Primi

Primi igitur parentis ſtatum Philoſophi Peripatetici, quibus multum debeo, ante peccatum, & poſt peccatum commiſſum animaduertant quæſo, quidvè Deus efficere poſſit, qui eſt omnium dominus, ditiſſimus, liberaliſſimuſque. Et materiam omnino conſideratam ſemper eſſe priuatam ſemperq; ſub priuatione reperiri, per diuerſas tamen priuationes ad diuerſas formas recipiendas eſt in potentia, quas cum actu receperit, deſtruit forma recipiens; cum inter formam, & priuationem contrarietas ſtatuatur; & contraria ſunt illa, quæ mutuò ſe expellunt, quæ in eodem genere maximè diſtant; cum tamen in generationibus conſtituendis, in materia opus eſt priuatione; alioquin nihil fieri diceretur, quoniam quicquid fieri diceretur, neceſſariò anticiparet eſſe inquit Lucidiſſimus Themiſtius in primo de Phyſico Auditu in digreſſione part. 61. 1. Phy. in digreſ. par. 61.

Dubitatio inter Peripateticos orta.

VErùm dubitatio oritur inter Peripateticos. Nam priuatio ſecundum Ariſtotelis doctrinam eadem numero cum materia eſſe dicitur, quæ, per formę aduentum, deſtruitur. Ergo & materia deſtrui videtur. Confirmatur, quoniam per aduetum formę potentia deſtruitur. Quare & priuatio. Ergo & eſſentia materiæ. Formæ ſiquidem munus eſt terminare, quæ & terminus appellatur: materia verò eſt interminata, & infinita. Et ſi daretur infinitum, per terminum deſtrueretur ſi formam recipere poſſet. Vnde ad ſolutionem manifeſtum eſt dicere, priuationem non manere in re, quia forma accipitur, per quam priuatio aboletur; quod quidem & experientia teſtatur, & expreſſit Ariſtoteles in 1. de Phyſico Auditu part. 60. Materia namq; eſt illa, ex qua fit aliquid, cum inſit: quomodo fateri cogimur, priuationem illius eſſe accidens primo Phyſicorum part. 66. Cuius ratio eſt adeſſe, & abeſſe præter ſubiecti interitum, quę adeſt, & abeſt, forma in ipſa adueniente, cum materię perfectionem impertiatur, eoque maiores perfectiones aſſumat, quo magis à perfectiori forma informatur. Quæ omnia de hac determinata materia veritatem habent, quæ omninò non eſt in potentia, cum formam retineat;

1. Phyſ. 60.

1. eiuſ. 66.

tineat; vt nihilominus in ſua prima notione omnino conſiderata, penitus dicatur eſſe priuata, retinens abſolutam potentiam; quo modo omnino priuatio non deſtruitur; ſed reſpectu illius determinatæ formæ, aduentantis in materia determinata, quæ ad alias capeſſendas eſt in potentia: quomodo omnino non reſpiciunt hanc materiam, ſed omnino materiam, ſed infinitas formarum ſincatbegorematicè reſpicitur quo ad numerum in potentia. Et vt optimè rem hanc cognoſcamus, animaduertendum eſt prędicatum inter cęteras partitiones in priuatiuum, & negatiuum partiri, vt ſi dixerimus, iniuſtus, & non iuſtus. Non iuſtus eſt quid negatiuum; iniuſtus verò priuatiuum. Vnde duę propoſitiones eliciuntur, quarum altera eſt priuatiua, altera verò negatiua. Priuatiua eſt. Socrates eſt iniuſtus: negatiua eſt. Socrates non eſt iuſtus, in quibus plus ſe habere dicitur prædicatũ negatiuum. Nam ſi quis dixerit, Socrates eſt iniuſtus. Ergo non eſt iuſtus, conſequentia non valet; ſed non à prædicato negatiuo ad prędicatum priuatiuum. Socrates non eſt iuſtus. Ergo eſt iniuſtus. Nam Socrates puer non eſt iuſtus, cum iuſtitiæ habitu careat. Ergo eſt iniuſtus non tenet conſequentia, vt ſubiectum medium intercipiatur nec iuſtum, nec non iuſtum; at non iniuſtum: quandoquidem Socrates puer vtrumq; recipere poteſt; cum potentia ſit ad vtrumque: quomodo dicimus: poſſibile, in eſſe poſito, nullum ſequitur impoſſibile; quod quidem antequam ponatur in eſſe, contingebat eſſe, & non eſſe: dicit namque poſſibile aptitudinem ad eſſe, quæ rem in eſſe non ſtatuit. Sic de materia prima philoſophari poſſumus, quæ ex ſui natura non eſt formata, neque informata. Nam ſi quis formatam eſſe dixerit, quomodo omnes formas recipere poteſt? Si eſt informata, non recipit formam ſine ſui deſtructione, quemadmodum Socrates, dum eſt puer, poteſt in anima recipere iuſtitiam, & iniuſtitiam. Quare iuſtitia non eſt de illius eſſentia, neque iniuſtitia. Vnde dicimus, materiam ex ſui natura eſſe qualitatis expertem: verùm, cum qualitates retineat, non amplius verè materiæ nomen retinere dicitur, ſed ſubiecti. Verum tamen dicimus, ſi dixerimus, materiam eſſe priuatam, quæ quidem priuatio iſta ſcilicet per aduentum iſtius formæ aboletur, ad quam erat in potentia, neque amplius denominatur priuata illa forma, quæ iam à particulari agente ex illius ſinu educta eſt. Quare & illius potentia deſtruitur, ſed non omnino; quia priuatio dicit omnium formarum negationem, quo-

modo

Digitized by Google

modo negatione cognoſcitur 10. *Metaph.part.*24. *Vnde dicimus, materiam o͞ino conſideratam, omni forma eſſe priuatam, ad quam ſi habeat reſpectum agens aut eliciendo, aut introducendo, materia forma determinata priuata eſſe dicitur; at non eſt priuatio, neq; ſimpliciter eſt priuata. Vnde dicebat Alexander. Si dicatur, materiam in ſui eſſentiam includere priuationem, aliquo modo formam habere videtur, iuxta illud* 2 *Phyſicorum par.*15. *Priuatio eſt quodammodo forma; cum ſit ratione diſpoſitionis ipſius materię ad recipiendam formam: quomodo dicimus per priuationem formas eſſe recipiendas, quoniam habilitatur materia ad illarum receptionem, ad quas habet impulſum: quandoquidem ad bonum habet naturalem impulſum, quod eſt diuinum. Ergo & appetibile, quia eſt priuata. Et impulſus, appetitus, priuatio, & potentia denotant indigentiam. Et totum hoc de materia inquantum ſentitur, intelligendum eſt, & non inquantum intelligitur. Habet enim materia, in ſe conſiderata, communitatem, quæ intelligitur per priuationem omnium formarum indiuidualium ab ea, quomodo non habet eſſe extra animam; ſed, inquantum ſentitur, habet eſſe extra animam. Et communitas, qua intelligitur in materia, eſt pura priuatio, cum non intelligatur materia, niſi per ablationem formarum indiuidualium ab ea, quod expreſſit Auerroes in* 12. *Metaphyſ. com decimoquarto, iuxta doctrinam eiuſdem ibidem com.*18. *dicentis, omnes formas eſſe in potentia in prima materia, quemadmodum ſunt in actu in primo motore. Et vniuerſa hęc doctrina in eo fundamentum habere dicitur, quia abſtrahentium non eſt mendacium ſecundo Phyſicorum part decimaoctaua Sine qua abſtractione, quæ eſt mathematica, multoties philoſophari non poſſumus. Vnde recipienda non eſt ſententia Alexandri, aſſerentis. Si claudatur priuatio in eſſentia materię, ſequitur, quodammodo, materiam habere forma, cum priuatio quodammodo forma ſit appellanda; quomodo & pręparata, & diſpoſita appellatur. Neque eſt dicendum, ſicut dicit Simplicius contra Alexandrum. Si priuatio eſſet forma, ſtatuendum eſt, eſſe qualitatem, & tunc haberet oppoſitam priuationem. Eſſet igitur aſſignanda priuationis priuatio. Et cum priuatio ſit abſentia erit profectò abſentia abſentiæ, aſſignareturque proceſſus in infinitum. Sed malè ſentit de Alexandro Simplicius, qui arbitratus eſt, Alexandrum in hanc fuiſſe ſententiam, vt diceret, priuatione eſſe*

10.Met.14. Alexander. 2. Phyſ. 15. 12.Met.c.14 Ibidem 18. 2. Phyſ. 18. Simplicius.

7.Met.8. *eſſe formam poſitiuam; cum tamen qualis non ſit dicenda 7. Metaphyſ. part. 8. Quæ quidem & inaffecta appellatur à Themiſtio*
In digreſ. 1. Phyſ.61. *in ſua digreſſione aurea in primo Phyſicorum part.6:. Neque dicimus, materiam eſſe priuatam ea priuatione, quæ eſt poſt for-*
In calce 2. de Ortu, & Int. *mam, de qua ſcriptum eſt in calce libri ſecundi de Ortu, & Interitu, & in 8. Metaphyſ part.14 a priuatione ad habitum non*
8.Met.14. *datur regreſſus. Sed iſta priuatio eſt rerum naturalium principium, ante aduentum formæ, in materia exiſtens, quæ materiæ præparatæ facultatis eſſe dicitur ad formarum receptionem: ſiquidem non deſtruitur facultas, ſeu aptitudo; ſed per priuationem ineſſe ponitur: priuatio autem, poſt formam conſiderata, deſtruit actum, & aptitudinem naturalem: ſed illa tollit actum, minimè verò aptitudinem. Per illam priuationem verum dicimus naturali curſu, à priuatione ad habitum non eſſe aſſignandum regreſſum: At per hanc, quæ rerum naturalium principium dicitur, à priuatione ad habitum fit acceſſus: quandoquidem priuatio ante formæ aduentum in materia reperitur, quæ adeò eſt neceſſaria vt ſine illa acceſſus fieri non poſſit quia nullum ens appetit quod poſſidet; cum omne recipiens, a natura ſui recepti neceſſarium eſt, eſ-*
3.de Aĩa 4. *ſe denudatum, vt intus exiſtens prohibeat, & obſiſtat 3 de Anima part.4. Et re vera fateor, quoſdam Scriptores multa ſcribere contra præſtantiſſimos Philoſophos, qui digni non ſunt illorum calceamenta ſoluere, & fortaſſe contradicendi gratia, non veritatis ardore, quæ potiſſimum in ſcientijs eſt conſideranda, & inquirenda. Nam Simplicius in ſecundo de Phyſico Auditu, quando Ariſtoteles memoriæ mandauit, priuationem eſſe quodammodo formam, inquit, hoc eſſe intelligendum ratione diſpoſitionis, quomodo conſideramus materiam aliquo modo affectam, & eſt diſpoſitio materiæ, ad recipiendam formam ratione priuationis, qua diſponitur. Vnde dicimus materiam non eſſe priuationem, quoniam per formæ aduentum deſtruitur, quomodo non eſt de eſſentia materię, ſed ex ſententia Themiſtij in ſua digreſſione materia eſt inaffecta, cum vera reddatur iam dicta negatio: non enim*
7.Met 8. *dicimus, materiam eſſe quid, neque qualem 7. Metaphyſ. part.8. Et priuatio reperiri poteſt, poſtquam materia, & forma ad inuicem coniungebantur, itaut ante priuationem forma priuationem anteceſſerit, ſicuti manifeſtum eſt de vidente, & poſtea recipiente viſus priuationem. Verùm priuatio, quæ inter naturalia principia numeratur ab Ariſtotele in primo Phyſicorum reperitur in*

materia

Digitized by Google

materia ante aduentum formæ;propterea quod non ſolum præcedit operationem agentis; verùm etiam & ipſum agens : ſiquidem eſt in ſubiecto præparatæ diſpoſitionis ad formam vel artificialem,vel naturalem recipiendam. Aliquod etenim lignum præcedit & formam artificialem lecticæ,& ex cõſequenti operationem artificis, & ipſum artificem : cauſa etenim agens ſemper præcedit quod agitur, & mouetur ab ea 12 Metaph. 6. cum per vnde motus principiũ,de cuius natura eſt eſſe primum,deſcribatur 5.Metaphyſ. part. 1. & 2. Ergo priuatio antecedit,quæ per maximum aliquod tempus antecedere poteſt, quia lignum dicitur materia lecticæ, quod eſt illa forma priuatum etiam per multas ætates. Sicuti per ſpatium multarum ætatum poteſt recipere formam ignis, qua eſt priuatum. Vnde verum eſt dicere, illam antedictam priuationem, & actum, & aptitudinem prohibere,quia natura non eſt tantæ efficaciæ , vt in oculo, viſione priuato , introducere poſſit habitum: quemadmodum naturale agẽs eſt efficax in ligno introducere formam ignis ; & artifex formam lecticę. Quomodo verè dicimus, iſtam priuationem prohibere actum,ſed non aptitudinem. Et propterea benè dicimus, ſi dixerimus,a priuatione ad habitum dari acceſſum, & non regreſſum, vt quando lignum recipit formã ignis,re vera iſte non poteſt appellari regreſſus,quandoquidem nunquam lignum fuit ſub forma ignis, ſed acceſſus dicitur: nam tunc priuatio eſt ante formã ignis,qui re vera regreſſus eſt in motu locali , cum ſit reditus ad illum locũ,in quo aliquis antea permanebat. Videamus igitur,quomodo materia priuationem ſemper ſecum retineat,& quomodo non. Neq; alicuius momenti eſt quod ſcriptum reliquit Simplicius in 1 de Phy. Au c.57. contra Alex. dicens. Si materia eſt qualitas,& qualitas quædam forma eſt,atq; cuiuſlibet formæ generabilis eſt priuatio. Ergo erit priuationis priuatio; & cum priuatio ſit quædam abſentia, erit abſentia abſentiæ, quomodo in infinitum proceſſus aſſignaretur. At Ariſt. optimè quidem dixit,priuationem eſſe quodammodo formam,& Alex. dignus non eſt,qui reprehendatur a Simplicio,qui & ipſe ratus eſt,doctrinam peripateticam exponens, loqui de propria priuatione materiæ, quæ quodammodo forma appellatur,diſponens materiam ad recipiendas formas. Et totum hoc manifeſtum eſt ex doctrina Ariſt. in 5. Metaph.part.27.dum de priuatione optimè loquitur; quomodo ſi materia omnino conſideretur, materia omnino priuata eſſe dicitur , & pura priuatio nuncupatur.

12.Met.t.16. 5.eiuſ. 1. 2.

1.Phyſ.c.57.

5.Metap.27

patur. Quę veritas in potentijs ſenſitiuis manifeſtat Ariſtoteles
2. de Anima 103. *in ſecundo de Anima part. 103. & in intellectu in 3 eiuſd. part. 5.*
3. eiuſ. 5.6. *& 6. Eſt enim ſenſus in potentia ad ſenſibile, & intellectus ad intelligibile, nullam aliam facultatem habentes, niſi hanc, quod ſunt poſſibiles, & quodammodo omnia dicitur anima. Sicuti enim ſe*
3. eiuſ. 3. *habet ſenſus ad ſenſibile; ita intellectus ad intelligibile 3. de Ani-*
3. eiuſ. 18. *ma part. 3. vt intellectus in omnia fieri eſſe dicatur 3. eiuſd. 18. Differunt nihilominus in vehementi ſenſibili, à quibus deſtruitur ſenſus, & in maximo intelligibile, à quo maiores perfectiones mens humana aſſumit, cum ille ſit collocandus inter potentias or-*
3. eiuſ. 7. *ganicas, ſed non iſte 3. de Anima part. 7. Patiuntur tamen & ſenſus paſſionem perfectiuam, ſi debita proportio interueniat inter ſenſum, & quod ſub ſenſum cadit. Vnde maximè conformis eſt materia prima cum materiali intellectu in formarum receptione, in priuationibus, & potentijs, atque habilitatibus, qua de re opti-*
3. eiuſ. c. 5. *mè loquitur Auerroes in 3. de Anima com. 5. Quomodo materia formas naturales recipit, & intellectus formas vniuerſales intelligibiles, & illa particulares; per illas etenim priuationes, cum formæ illæ ſint recepturæ, adhuc formę nō ſunt in termino ad quem, quia nōdum motus, qui per terminum ad quem ſpeciem habet, neque ex conſequenti partim in termino à quo, & partim in termino ad quem, ſed priuatio eſt terminus à quo. Cognoſcimus enim rem eſſe in termino ad quem, quando iā ceſſat motus, quomodo recipiens iam formā recipit; finis quippe dicitur motus ipſa forma;*
1. de Or. & Int. 55. *& habitibus pręſentibus in materia, ceſſat motus 1. de Or. & Int. part. 55. Vnde priuatio non poteſt appellari perfecta forma, ideo dixit Ariſtoteles, eſſe quodammodo formam; quandoquidē non per illam in actu eſſe dicitur, ſed per formam perfectam, quę eſt forma ex cathegoria ſubſtantiæ. Habet enim particularem formam, ſed alijs priuata remanet. Signum quoniam eſt actu terminata ab illa forma; at non actu à cæteris formis, ad quas eſt in potentia; alioquin, quomodo aliarum formarum receptio? Itaut omnium formarum priuationes retineat, cum omnes formæ in potentia in prima materia reperiantur, & tot ſunt priuationes, potentiæ, & appetitus in materia, quot ſunt formæ, quas recipere poteſt. Et totum hoc confirmari poteſt, quoniam ſunt aſſignanda particulares cauſæ agentes in artificialibus particulares formas inducentes, quemadmodum & in naturalibus, elicientes formas particulares ex materię intimis viſceribus. Quod quidem animaduertens ocu-*

latiſſi-

Digitized by Google

latiſſimus,& nunquam ſatis laudatus Auerroes ſcriptum reliquit in libro de Sub. Orbis cap.5. Potentiam habere gradus, ſicuti & materiam, quomodo & habet quantitates interminatas, quæ beneficio formę terminantur, cuius munus eſt terminare. Et iſta veritas ex hoc manifeſtari poteſt; quia dicimus generationem eſſe viam ad illam naturam,quæ eſt forma,procedentem ab imperfecto,& eſt terminus a quo,ad perfectum,& eſt forma,quæ termini ad quem rationem habet. Nullius igitur momenti videtur eſſe Simplicij ratiocinatio,quoniam priuatio quodammodo forma eſt appellanda ratione diſpoſitionis; non autem inquantum eſt pars ſubſtantiæ compoſitæ,vt ſit aliquo modo affecta,& hoc modo caret priuatione, quę priuationi opponitur;ſiquidem priuatio propriè opponitur,quæ poſitiua appellatur. Priuatio etenim non eſt ſubſtantia,neq; accidens. Non igitur eſt forma ſubſtantialis, neque ex cathegorijs accidentiũ:ſed per illam diſcernitur materia. Et hoc modo dicimus,priuationem adeò neceſſariam eſſe reſpectu generationis,vt ſine ipſa nihil generari poſſit, quoniam non eſſe neceſſariò eſſe antecedit, quia generatio eſt tranſmutatio de non eſſe ad eſſe 5. Phyſ.p.4. niſi velimus dicere genitum ſemper fuiſſe in actu, quod non ſolum eſt falſum,verum etiam abſurdum. Nam factum in eſſe conſideramus,& rem in fieri. Si perpendamus rem,inquantum eſt in fieri,tria neceſſario principia requiruntur, materia.ſ. & forma,quia recipitur forma in materia,& priuatio principiũ geniti ſaltim in fieri,qua forma recipitur in materia: ſed materia,& forma in facto eſſe;verùm materia eſt in potentia ad contrarias formas quæ cum retineat vnam formam ad alteram,cui eſt contraria, eſt in potentia,per cuius aduentum illa expellitur. Quare diſpoſitio ad illam formã eſſe non poteſt,niſi per illius priuationem,in materia exiſtentem. Videmus igitur in generatione,quæ priuationis neceſſitas, cum per illam præparetur,diſponaturque materia ad formæ receptionem. Sed in iſtis æternitas eſt conſideranda, quod manifeſtum eſt ex his, quę memoriæ prodita ſunt ab Ariſtotele in lib. primo de Phyſico Auditu part. quadrageſimaprima, & 42 dicente, omnes Philoſophos facere principia contraria, quomodo ſit expulſio ratione contrarietatis, & in hoc eſt conſideranda indiuidualitas formæ, & priuationis, qua ratione ſe adinuicem expellunt, neque æternitas eſt conſideranda;ſed omnino æternitate gaudent, propterea quod nõ fiunt ex alijs, neq; ex alterutris, & ex ipſis omnia fiunt, quæ deſtruuntur, habita

de Sub.or.5.

5. Phyſ.4.

1.Phy.41.42

Digitized by Google

ratione ad determinatam generationem, cum requirantur determinata principia, quia principia determinata ſenſibilium ſunt ſenſibilia, corruptibilium corruptibilia, & æternorum æterna.
3.Met.15. 3.de Cœ.61 *3. Metaphiſ. part.15. & 3. de Cœlo 61. Sed ſi materia erit æterna, & forma eſt iudicanda ęterna, quemadmodum & ipſa priua-*
1.Phyſ. 82. *tio: nam materia, cum cenſeatur æterna ab Ariſtotele in lib pri-*
11. Met. 12. *mo de Phyſico Auditu part.82. & 12. Metaphyſ. part.12. Priuatio & habitus principia æterna ſunt dicenda; ſed non iſte habitus, ſeu iſta forma, & iſta priuatio: cum enim materia æternitate gaudeat, nunquam ſine forma eſſe poteſt, quia re ipſa, & actu non*
2.Phy.12. *ſeparatur à materia, ſed conſideratione tantum 2. de Phyſico Auditu part.12. Sicuti neque potentia: nam ſemper eſt in potentia ad oppoſita, atque contraria, cum contraria vno, & eodem tempore quo ad illorum eſſe perfectum non poſſint eſſe in eodem ſubiecto ſecundum actum, neceſſarium eſt aſſerere, quando eſt in actu vnum contrarium, & alterum eſſe in potentia. Et ſi in potentia eſſe dicatur, conſtituitur tunc in eſſe priuatio: nam priuatio contrariatur formæ. Ergo materia eſt in actu reſpectu vnius contrarij, & in potentia ad aliud contrarium. Ergo materia ſemper cum aliqua forma coniuncta eſt, & ex conſequenti cum priuatione. Aeterna igitur eſt potentia in materia, & ęterna priuatio, inſequens potentiam. Vnde priuatio, quę eſt quodammodo forma, ſemper eſt cum materia coniuncta, forma imperfecta perneceſſaria, ad recipiendam ſubſtantialem formam, quę materiæ actualitatem non prabet, cum non ſit ad actum educta per propriũ agẽs, mouens, & agitans materiam, quò forma in actum prorumpat; qua ratione à priuatione non habet, quod ſit qualis, & figuretur, ſicuti habet à forma, & ab ipſa cauſa extrinſeca, & eſt agens, qua eſt in actu, et figuratur, atq; qualificatur, quæ eſt in potentia qualitatũ receptiua, non qualis ſua natura exiſtens; ſed forma talis, quę, qualitatibus informata, non amplius habet rationẽ materiæ, ſed ſubiectũ eſſe dicitur, quia eſt ſubiectũ in actu per talẽ formam in actu, a qua quidem compoſita ſubſtantia habet eſſe, & vnũ eſſe.*

Sed quamuis ex parte materiæ in primo parente in ſtatu innocentiæ eſſet priuatio reſpectu aliarum formarum, & materiæ ap-
1.Phyſ.c.81. *petitus naturalis, ex doctrina Auerrois in 1. Phyſicorum com.81. Et potentia materiæ contradictionis eſſe dicatur; in mortalitate nihilominus eo modo, quo explicatum eſt, lætabatur; qui, & ad vitam beatam, ad quam erat creatus, transferendus erat.*

Fecit

Fecit namque Deus hominem ad ſe, ideſt ſuì capacem. Sed cur finem immortalitatis nõ eſt conſecutus? quia poſuit Adam obicem, peccando, ad quem erat in potentia obedientiali, quemadmodum dicimus, omnia Deo obedire: nam ille finis, qui immortalitatem concernit, eſt ſupernaturalis, ad cuius conſecutionem media ſupernaturalia erant præparata. Media namque, & finis ad inuicem proportionantur. Et propterea non per naturam; ſed per diuinæ gratiæ donum ſtatutum fuit, Adamum in ſtatu innocentiæ fuiſſe immortalem, vt in Secunda Parte Quæſtionis declaratum eſt; quia nullus erat exceſſus in modo, ſpecie, & ordine, ſi originalis iuſtitia per peccatum non eſſet abolita, nullaque ad interitum erat diſpoſitio. Neque perſeuerante æqualitate iuſtitiæ, ſtatuenda eſt diſſonantia, neque ex conſequenti ægritudines ad interitum diſpoſitiones. Ergo neque maraſmus. At poſt peccatum priuatio doni; & priuatio eſt ad maleficium tendens, de qua diſputatur in calce libri primi de Phyſico Auditu. ſ ad tabem, & ad interitum 1. Phyſ. 80.
ratione appetitus materiæ, ſemper nouam formam appetentis, illamque abijciendo, quam poſſidebat, aliam recipit; quomodo ſequitur & interitus, & generatio, quod animaduertens Iob c. 14. Iob 14.
inquit Putredini dixi Pater meus es, mater mea, & ſoror mea vermibus: at nunquam putredo erat contrahenda, neque ex humana carne vermes erant generandi in ſtatu innocentię. Ex qua doctrina multa argumenta ſoluuntur, quę in Prima Parte Quęſtionis contra veritatem fuerunt propoſita. Sed quomodo res poſt peccatum ſe habuerit conſideremus. Adam erat corpus mixtum, & ex conſequenti corpus naturale. Omnia igitur ei conueniebant, quæ ſuo ſtatui erant proportionata. Principatus totum hoc, & artificialia oſtendunt: nam principi ea omnia conuenire videntur, quæ illum principem reddunt: quemadmodum pictor delineando Mercurium, ei omnia confert, quibus abſq; dubio fatemur, illam eſſe Mercurij imaginem. Remanſit igitur Adam ex principijs naturalibus compoſitus, quæ principia perneceſſaria ſunt ad eſſe principiati, ſcilicet ad ſubſtantiam, & ad accidens Requirit natura compoſitionem. Principia igitur requirebantur, facientia Adamum ſubſtantiam naturalem compoſitam, quæ, cum eſſent naturæ, efficiebant, ipſum naturatum eſſe, & hoc modo eſſe appellandum. Naturatum autem, quia ex naturis componitur, habet principium tranſmutationis, & omnis tranſmutatio tria habet principia, & ſunt materia, forma, & priuatio.

Digitized by Google

Materia terminus eſſe non poteſt: Tranſmutatio, in ſubſtantia exiſtẽns aut eſt de non ſubiecto in ſubiectum, aut econtra de ſubiecto in non ſubiectum: nam ſi eſt de ſubiecto in ſubiectum dicitur motus, quia motus ſubiectum in actu requirit. Et quia materia non dicitur terminus, inde eſt, quod in tranſmutatione ſubſtantiali duo termini eſſe dicuntur, & ſunt forma, & priuatio. Et quia iſta tranſmutatio generationem, & interitum concernit, quia interitus eſt tranſmutatio de eſſe ad non eſſe, & generatio de non eſſe ad eſſe, priuatio, quoniam cum potentia eſt coniuncta, quæ eſt ad formã, qua res eſt in actu, eſt dicenda terminus à quo: vnde deſtruitur, ergo in generatione forma eſt terminus ad quem, & præſtatur per cauſam agentem. Sed quando priuatio non ſequitur potentiam materiæ ad illam formam, cuius priuatio eſſe dicitur, ipſa eſt terminus ad quem interitus, forma vero terminus à quo. Vnde priuatio eſt principium diſtinctum à materia eſſentialiter, tanquam illius accidens, quæ adeò in generatione eſt neceſſaria, & ad interitum, vt ſine ipſa non eſſent, quæ formæ aduentu aboletur, vt ad maleficium tendat, ſicuti & materia ratione illius, contrariorum ſuſceptiua, & per formæ aduentum id, quod antea dicebatur materia reſpectu formæ aduenientis, debet ſubiectum appellari, in actu exiſtens per formam, quomodo ſe inuicem expellunt forma, & priuatio, materia permanente, quæ priuata denominatur; quomodo ratione formæ habere videtur, à qua denominatio oritur, ſed non quando à forma habet eſſe in actu. Et iſta omnia ſunt vera poſt peccatum, ſcilicet in ſtatu naturę deſtitutę, & reſtitutæ; ſed non inſtitutę. Nam in ſtatu innocentiæ nunquam futura erat tranſmutatio de ſubiecto in non ſubiectum; ſed tranſmutatio quo ad poſteros de non ſubiecto in ſubiectum; futura enim erat generatio, ſed non interitus propter memoratas cauſas. Quare argumenta ex philoſophia deſumpta vera ſunt poſt lapſum primi parentis in peccatum.

Et quando dicebatur de cœleſti corpore, eſſe immune à ſubiecto, & contrario. Hoc ſecundum ſuam naturam eſt intelligendum, quod eſt alterius rationis à corporibus inferioribus, quemadmodum illius principia teſtantur & ſunt materia, & forma; ſiquidem naturę materierum diuerſantur ſecundum modum naturæ tranſmutationis 12. Metaphyſ. part. 10. & 8. eiuſdem part. 12. Quæ potius ſubiecti rationem retinet, inquit Auerroes in libro de Subſtantia Orbis cap. 2. & 8. Metaphyſ. com. 12. Scribens

12. Met. 10. 8. eiuſ. 12. de ſu. or. c. 2. 8. Met. c. 12.

Digitized by Google

*bens hanc doctrinam, tanto Philoſopho dignam. Materia in rei
veritate, cuius eſſe eſt in potentia, non inuenitur, niſi in ſubſtan-
tijs generabilibus, & corruptibilibus. Subſtantiæ verò æternæ,
quia in eis non eſt potentia ad corruptionem, materia carent; ſed
materia æternorum eſt aliquid exiſtens in actu, ſcilicet corpus; ideo
dignius habet hoc nomen ſubiectum, quam hoc nomen materiam,
quomodo in eis reperitur tantum potentia ad vbi; itaut quemad-
modum tranſmutatio in ſubſtantia facit nos ſcire materiam pri-
mam eſſe; ſic tranſmutatio in loco fecit, nos ſcire quod corpora cœ-
leſtia ſunt habentia potentias ad vbi; verùm de illius materia ali-
bi diſputatum eſt, ſecundum Peripateticorum principia ſicuti &
de forma cœleſtis corporis, quæ non eſt ex materiæ vtero exhauſta.
Vnde contrario carere dicitur quo ad mutationem, & motum in
ſubſtantia, quantitate, & qualitate, quod, cum moueatur de vbi
ad vbi, eo tantum modo habet materiam, potentiam, & cauſam
mouentem: quandoquidem, cum ex ſe moueatur, ex recipiente
motum, & agente motum componitur, ſicuti, quę mouentur ex
ſe, ex illis componuntur vt explicatum eſt in ſeptimo, & octauo* 7. & 8. Phyſ.
Phyſicorum, & in libro de Subſtantia Orbis cap. 1 Sed caret po- De ſub. or.
tentia in alijs cathegorijs exiſtente. Sed in Adamo, dum innocen- c. 1.
*tem vitam ducebat, immortalitas à aſuina gratia ortum ducebat,
totum operante, non natura finitæ virtutis, ſed infinita Lei
potentia, quam ſua liberalitate cum primo parente exercere vole-
bat per media, ab ipſo immediatè prouenientia, quibus finem ſu-
pernaturalem erat conſequuturus, ſi in peccatum non incidiſſet,
& erat immortalitas; licèt tandem per pęnitentiam finem vlti-
mum conſecutus fuerit, cum aliarũ cauſarum concurſu, animam
beatam reddentium. Quare Peripatetici, & Theologi non con-
ueniunt in cauſis Et propterea contrariæ concluſiones ab illis eli-
ciuntur. Quidam enim ex Peripateticis, nolentes cognoſcere
Dei infinitatem, illiusq́; infinitam virtutem, hominemq́; in pu-
ris naturalibus conſiderantes, absq́; donis, à Deo collatis, & quod
magis eſt miſerrimè creationem rerum negantes, æternas eſſe ſpe-
cies conſtituentes, ab æterno exiſtimantes eſſe generationem, & ex
conſequenti negantes. Adamum eſſe omnium primum parentem;
quid mirum eſt, ſi, nolentes illorum mentem in obſequium fidei
redigere, in ſcopulos impingentes, à veritate ſint alieni? quorum
vltimum finem tandem eſſe cognoſcent, animam & corpus perde-
re. Vnde per iam explicatam doctrinam multis Philoſophorum*

 argu-

argumentis reſpondere poſſumus, & præcipuè conſiderando Adę ſtatum; Deum, agentem ſupra naturę vires, gratiam, iuſtitiam originalem, compeſcentiam ab iſtis omnibus prouenientem, dominium Adami, ſcientiam illi à Deo collatam, nihil ei nocere poſſe, quomodo mortem neq; naturalem, neque violentam pati poterat, Angelorum cuſtodiam, Dei continuam cuſtodiam, & auxilium, immunitatem a peccato, quod cum ab eo eſſet alienum, gratus Deo reddebatur, cui, ſemper illum amando, benefeciſſet: locum, quia tulit Dominus Deus hominem, & poſuit in Paradiſo voluptatis. Perpendantur omnia iſta, & omnia ferè argumenta enodabuntur. Nam poſt peccatum contrarietas viſa eſt, quę per illud apparuit, quia Deus deſtituit hominem, relinquens illum in puris naturalibus. Et quid mirum ſi contrariæ mutationes? Ardor viſus eſt in materia in receptione diuerſarum formarum, neque illius appetitus, potentia, & priuatio inanes in illa, & ea omnia prouenıebant ex ipſa materia, quæ nunc proueniunt, iam dictum ſęuiſſimum vulnus paſſus eſt Adam, inferens illi mortem, illud ei eueniens, quod alicui miſerrimo filio regis euenire ſolet, qui regis gratia fruens, aliquid contra regis voluntatem operans, illam amittens, quas non perſentit miſerias? Quare perpendatur ſtatus naturæ inſtitutę, & deſtitutæ, & ſi ſtatum naturæ animaduertamus iam gratiam reſtitutam, ſed non iuſtitię originalis donum, omnino ablatum. Quomodo interitus eſt conſiderandus, diſſonantia per conſequens, & omnia mala à priuatione illius iuſtitiæ prouenientia. Non igitur conueniunt Peripatetici, & Theologi in ſuppoſitionibus.

Reſpondetur ad Argumenta de refractione elementorum: & quomodo elementa erant ligata.

E*T quamuis elementa in corpore primi parentis fuerint in eſſe refracto; infinita nihilominus Dei virtus, quæ ęterna pace ex parte ſui ligauerat, in perpetua pace conſeruaſſet, ſi à peccati labe ſe feciſſet immnnem; quippe quæ & ſciebat, poteratq; materiæ defectum prohibere. Vnde in eo ſtatu elementa extra proprium locum non fuiſſent paſſa, quæ extra proprium locum, ſi tantum ſecundum*

Digitized by Google

dum naturam conſiderentur, violentiam patiuntur. Sic enim à natura ſtatutum eſt, vt grauia deorſum tendant, & leuia ſurſum ferantur, quibus poſt peccatum illorum naturalis motus non fuit prohibitus; ſed antea decens erat, omnia ſuo creatori obedientiam preſtare; & rectè quidem. Nam ſi vis ligandi auferatur, & ligamenta. Diſſolutio igitur. Remanſit ergo naturalis appetitus in elementis ad ſua propria loca redeundi; nec immeritò, quia finis qui boni rationem habet, ab omnibus deſideratur. Et locus mouet elementa tanquam finis, forma, eorumdemq; perfectio. Signum eſſe poteſt, quia quies finis motus appellatur, & dum locum proprium illa fuerint adepta, in proprijs locis quieſcunt. Confirmant iſtam veritatem verba domini poſt peccatum, Adæ dicentis. Puluis es, & in puluerem reuerteris. Remanſit re vera anima, qua corpus erat ligatum, ſed illa virtus abolita eſt per peccatum, qua omnia erant ligata ligatione perpetua: quomodo anima abſq; illa virtute corpus continere non poterat, ne putredinem contraheret, maraſmum, & tandem in laqueum mortis incidere. Spectetur igitur ſtatus diuerſitas in argumentorum ſolutione. Si enim à natura, quæ ducitur ab intelligentia non errante, ordo prouenit 8. Phyſicorum part 15. & 12. Metaphyſ com. 18. Multo magis à Deo ordo prouenit, vt nihil ſit inordinatum eorum, quæ ſunt à Deo. Ordinauerat autem Deus in illo ſtatu, proprium locum partialium elementorũ eſſe humanum corpus. Quę neque præter eorum naturam ibi manebant; ſed ſupra naturam, quod quidem Philoſophi Peripatetici inſpicere nolentes: quid igitur mirum eſt, ſi miſeri veritatem in hac quæſtione non fuerint conſequuti? Et totum hoc, quia infinitam Dei potentiam intueri noluerunt. Nunquid non infinitè maior potentia Dei, quam hominis? Et tamen audiamus, quid dicatur Minuiſti eum paulominus ab Angelis.

8. Phyſ. 15. 12. Met. 18.

Sed vera ſunt, quæ edidit miracula Saluator noſter, omnia ei obedientia, quam potentiam admirantes homines, dicebant. Quis eſt hic, cui venti, & mare obediunt ei? Quandoquidem verum eſt, quod in libro Prouerbiorum ſcriptum eſt, Deum circundediſſe mari terminum ſuum, & legem poſuiſſe aquis, ne tranſirent fines ſuos, appendens fundamenta terrę, cum quo erat ſapientia, cum eo cuncta componens, nihilq; ei in creatione reſiſtentiam faciens, qui in creatione imperans, factum eſt ita vt imperauit. Et ſi nulla reſiſtentia in creando, quænam reſiſtentia in cõſeruando?

Prouerb. 8.

Hoc

Boetius de Conſ. Phil. 3 *Hoc animaduertens cantauit Boetius 3. de Conſ. Phil. dicens.*

O qui perpetua mundum ratione gubernas,
Terrarum, cœliq; ſator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabilisq; manens, dans cuncta moueri:
Quem non externæ pepulerunt fingere cauſæ
Materiæ fluitantis opus: verum inſita ſummi
Forma boni, liuore carens, tu cuncta ſuperno
Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipſe
Mundum mente gerens, ſimiliq; imagine formans.

Lege mundus erat gubernaturus, & leges à Legiſlatore, & omnium legiſlator Deus a principio mundi, dans legem, vt lege gubernaretur mundus qui omnipotentia diuinæ virtutis, mundum ratione gubernans, concordi pace ligans elementa arctiſſimo, indiſſolubiliq; nodo in Adamo, quem nemo diſſoluere poterat, nullumque ens, niſi peccatum, quod tantum, taleque vinculum per peccatum diſſolutum eſt, ſicut & enſe gordianus nodus. Et illud peccatum commiſſum eſt, per quod mortuus eſt Adam, & nos morimur, omnesq; ſui poſteri; non quia Deus dedit legem; ſed quoniã legẽ tranſgreſſus eſt, conſiſtens in iuſtitia commutatiua, quæ conſiſtit in proportione arithmetica, & in iuſtitia diſtributiua, fundata in proportione geometrica: quomodo per peccatum non fuit proportio ordinis ad ordinem, neque legis ad legem, neque præcepti ad legem, neque magiſtratus ad magiſtratum; quoniam per peccatum ordo deſtruitur, præuaricatur lex, magiſtratusq; Adę, peccãdo, improportionatus eſt redditus magiſtratui Dei, omnem errorem prohibentis. Diuerſæ igitur leges. Hanc veritatem

Ad Rom. 5. *ponderauit D. Paulus ad Rom. cap. 5. dum dixit. Per vnum hominem peccatum introiuit in mundum, & per peccatum mors. Sed alia eſt lex vitę, alia mortis Ergo aliud tribunal vitę, & aliud mortis. Perpendamus inobedientiam vnius hominis, obedientis legi carnis, & obedientiam alterius hominis, cui ratio hominis obedire parata erat futura. Per inobedientiam vnius hominis, legi carnis obtemperare volentis, peccatores conſtituti ſunt multi: & per obedientiam vnius hominis, iuſti conſtituti ſunt mul-*

Ibidem. *ti inquit ibidem D. Paulus. Vnde alia lex carnis, alia ſpiritus; aliud tribunal vtriuſque: & alij miniſtri: ſed non ſicut delictum; ita & donum: nam per vnius iuſtitiam in omnes homines in vi-*

Ibidem. *tę iuſtificationem, dicitur in eodem loco. Sed lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & iuſtum, & bonum, quod nollet tale*

eſſe

eſſe peccator. Vnde inquit D. Paulus ad Rom. cap. 6. Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore ad obediendum concupiſcentÿs veſtris. Duæ igitur leges, duoque magiſtratus. Nam omnis caro iam corruperat viam ſuam Geneſ. cap. 6. Quomodo legitur in eodem lib. cap. 6. Figmentum cordis humani malum eſt ab adoleſcentia ſua, ſic & ſenſus hominis. Sed nunquid conſentientes leges iſtę, legiſlatores, & nulla ſit diſcrepantia inter iſtos magiſtratus, tribunaliaque? Si aſſeramus, cur pro veritate mors crucifixionis? Audiamus D. Paulum ad Rom. cap. 6. Vetus homo noſter crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus peccati. Ergo non ab eius lege peccatum. Ergo tribunalia non conueniunt. Et ibidem inquit Apoſtolus, docens nos, cui ſeruire debeamus. Exibete membra veſtra, ſeruire iuſtitię in ſanctificationem; & rectè quidem: eſt enim peccatum iniquitas, qui iam exhibuiſtis membra veſtra ſeruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem. Et liberati à peccato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ. Et quę nan conuenientia eſt inter peccatum, & iuſtitiam cum iuſtitia ſit habitus, & peccatum priuatio? Vt non poſſit eſſe conuenientia in modo, ſpecie, & ordine: Etenim ab iſto mors: ſed à tribunali, & à lege Dei vita. Legum diuerſitates eſſe nos docet Apoſtolus ad Rom cap. 7. Per quam legem peccati mortuus eſt Chriſtus. Quomodo inquit D. Paulus ibidem lex ſpiritus vitę in Chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati, & mortis, qua ratione dicit. Si ſpiritu ducimini, non eſtis ſub lege. Vnde oritur diſtributiua iuſtitia, reddens vnicuiq; ſecundum opera ſua. Totum hoc in republica benè ordinata, manifeſtum eſt; ſicuti inter magiſtratus apparet niſi lites, contrarietateſq; dirimantur, quas quidem, inter animam, & carnes exiſtentes, Adam dirimere noluit; ſed potius fouere, ſuam coniugē contriſtare nolens; quomodo à virtute iuſtitiæ cecidit: ſed Deus vult æqualitatem, concordiamq; in elementis, & in mundo reperiri, qui media contulit, quibus conſeruaretur, quę nihili fecit Adam, qui propterea iumentis comparatus eſt, & ſimilis factus eſt illis; qui propterea non amiſit imaginem Dei; ſed peccando amiſit ſimilitudinem, quippe qui virtutes amiſit, per quas ipſi Deo aſſimilabatur, vt ceciderit ab amore Dei, quia ſimilitudo, amoris cauſa dicitur. Et Theologi docent ſimilitudinem eſſe referendam ad ſapientiam, & iuſtitiam; imaginem verò ad naturam intelligentiæ, & voluntatis. E licèt bruta ſimile habeant generationis principium, quantum ad corpus, cum a terra initium ſumpſerint;

Ibidem 6.
Geneſ. 6.
Rom. 6.
Ibidem.
Ibidem.
Ibidem.
Ibidem.

rint; minimè tamen, quo ad animam, quia anima brutorum ex aliqua virtute corporea producitur; ſed mens humana a Deo Dicitur enim in libro Geneſ. cap 1. quantum ad animalia bruta. Producat terra animam viuentem: & quantum ad hominem. Inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitę. Vnde ſcriptum eſt in lib Eccleſ cap. vltimo. Reuertatur puluis in terram ſuam, vnde erat, & ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Ex quibus patet, illa eſſe propria elementorum loca, per Dei virtutem, alligantis, quę ad illa loca vniuerſalia, ſeu potius totalia tendere non valebant, quia prohibitum erat naturæ, ne talem motum illis præſtaret; ibique ſemper permanſiſſent non ſecundum naturalem potentiam, neque violentam; ſed habita ratione quo ad ipſa, quatenus natura Deo tenebatur obedire, a quo dependet, & quo ad Deũ quo ad potentiam ſupra naturæ vires exiſtentem. Et hoc modo multæ Philoſophorum ratiocinationes ſolui poſſunt Nam potentia eſt receptiua, & agens operatur ſicuti colligere licet in 9. Metaphyſ. part. 2. Quomodo corpus Adæ recipiebat & gratiam, & recepiſſet à Deo immortalitatem per potentiam obediẽtialem, quæ nihil aliud eſt, niſi aptitudo rei ad hoc, vt in ea fiat quicquid faciendum Deus ordinauit, qua eleuatur ad illud, quod Deus alicui vult conferre, ita vt nulla fiat reſiſtentia ex parte materiæ, ſeu ex parte recipientis in illo dono, de quo Deus ad ſuam voluntatem diſponit, & ſi proceſſu temporis poſſit fieri deuiatio a voluntate Dei, ſicuti peccatum committendo, deuiauit primus parens, quomodo amiſit donum, & remanſit morti ſubditus.

Geneſ. 1.

Eccleſ. vlt.

9. Met. 2.

Sic etiam dicatur de definitione grauium, & leuium: nam illa propenſio eſt à natura; ſed nihil ſine diuino concurſu fieri poteſt, & Dei voluntas eſt ſupra naturam Et quis illam potentiam obedientialem negare audet? Nihil enim cauſæ ſecundæ ſine primæ concurſu operari valent, quæ illis profectò non indiget. Confirmatur hoc per ignem puerorum trium, ambulantium in camino ignis ardentis, qui a præparato incendio non lędebantur, quos flamma non attigit, & per leones non tangentes Danielem: exercitus Hebræorum mare tranſiens, ambulãs per medium ſicci maris, quibus aqua fuit quaſi murus ab eorum dextera, & læua; cum tamen aquę reuerſæ fuerint ad Aegyptios ſuper currus, & equites eorum, quos inuoluit dominus Deus in medijs fluctibus & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes Hebræos ingreſſi fuerant in mare, neque vnus quidem

ſuperfuit

ſuperfuit ex eis. Exodi 14. Et quid mirum, iuxta illud Iob. c. 22. Omnipotens contra hoſtes tuos. Et ibidem dixit Moyſes. Dominus, quaſi vir pugnator, omnipotens nomen eius. Nam quis ſimilis tui in fortibus domine? Qui ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribilis, atque laudabilis, & faciens mirabilia? Extendiſti manum tuam, & deuorauit eos terra. Cognoſcamus igitur Dei potentiam infinitam, & quid de illius operibus dubitare? Quare elemẽta in ſtatu naturæ deſtitutæ, & reſtitutæ proprium locum appetunt, quem non appetebant in ſtatu naturæ inſtitutæ, ad hoc concurrente diuino auxilio, quo deſtituti ſunt, qui accendebant fornacem, & qui inſidias tendebant contra Danielem, quippe cum cauſis ſecundis operabatur; tribuebat enim Deus cauſis ſecundis efficaciam, ſine qua nihil operari poſſunt. Ex quibus omnibus patet quomodo reſpondendum eſt argumentis philoſophicis, & doctrinę primæ partis, exiſtenti in digreſſionibus, qua confirmabatur primi parentis interitus. Exodi 14. Iob. 22. Exodi 15.

Soluitur argumentum, quo confirmabatur interitus Adami à materia proueniens: cum ad maleficium tenderet.

NEque eſt dicendum, materiam omnino eſſe malam. Eſt enim ens, quod cum bono dicitur ad conuertentiam, ſubſtantia; & rerum naturalium principium; quomodo etiam bona eſt appellanda, cum ſit à Deo, quæ non eſt vocanda bona bonitate entis in actu, ſi abſolutè, & abſq; forma conſideretur, qua ad maius futurum bonum habitudinem habere dicitur; quandoquidem generatio, quam ipſa inſpicit, quoniam eſt compoſitorum, ex ipſa, & forma eſſe non poteſt abſque illa, formę ſubiectum, & ſubſtentaculum, vt ad bonum in actu ordinem habeat, ex cuius potentia forma extrahitur, quæ propriè eſt, diuini, optimi, & exconſequenti appetibilis rationem habens 1. de Phyſico Auditu part. 81. Quæ propterea bona, quia ad bonum naturalem habet appetitum, ad quod naturaliter inclinatur. Verùm cum vltimum, ſeu extremum ens dicatur, & vltimi boni rationem habere dicitur. Si enim prima forma, quæ eſt puriſſimus, ſimpliciſſimusq; actus, eſt 1. Phy. 81.

extre-

*extremum ens fateri cogimur, primam materiam aliud ens ex-
tremum eſſe dicendum, quam puram vocant potentiam, quam ſen*
Plotinus. *tentiam ſequitur & Magnus Plotinus. Non enim potentia ab*
9 Met. 1. *ente excluditur, ſiquidem in 9. Metaphyſ. part. 1. ens in actum,
& potentiam diſtribuitur, & potentia in actiuam, & paſſiuam.
Tum quia actus, & potentia omnium prędicamentorum princi-*
12. Met. 26. *pia ſtatuuntur ab Ariſt. in 12. Metaphyſ. part. 25. quomodo ſcri-*
1. de Aīa 6. *ptum reliquit Auerroes in 1. de Anima com. 6 Actum, & poten-
tiam eſſe differentias valde oppoſitas, contingentes omnibus prę-*
2 de Aīa 7. *dicamentis; cum nihilominus quod proprie eſt, actus eſt 2. de Ani
ma part. 7. Qui eſt forma, dans eſſe actu, & bonitatem in actu
ſubſtantiæ compoſitæ. Et ex ſubſtantijs forma ſubſtantiam com-
poſitam excellentia, pręſtantiaque excedit, per quam eſt in actu,
& id, quod eſt in actu, dignitate materiam excedit, quæ eſt in po-
tentia, ſicuti actus potentiam, & cauſa rei in actu ſuū cauſatum*
2. Phyſ. c. 4. *dignitate ſuperat 2 Phyſicorum com. 4. 7. & 8. Metaphyſ. vtro-*
7. & 8. M. 7. *biq; com. 7. & vberius in 9. Metaphyſ. dum loquitur de potentia,*
9. eiuſ. 13. *& actu reſpectu prioritatis, & perfectionis entis. Quomodo di-
cimus: Illud, quo quis perfectionem adipiſcitur, perfectione alte-
rum excedit, & bonitate. Quamuis propoſitio veritatem non
habeat in malis, in quibus actus potentia deterior eſſe dicitur 9.*
9 eiuſ. 19 *eiuſdem part. 19. Et iſta ſunt verba Ariſt. ibidem 16. Materia*
Ibidem 16. *potentia eſt, donec veniat ad ſpeciem: quando verò actu eſt, tunc
eſt in ſpecie, ſicuti manifeſtum eſt in his, quorum motus actus eſt
finis, & in actu; ſed in multis actus eſt potentia deterior, quem-
admodum & finis: ſiquidem potētia eſt ad bonum, & ad malum;
at videmus, actum malum ſemper eſſe ad malum. Quomodo me-
lior erat cenſenda potentia in primo parente, antequam peccatum
committeret, quæ & ad bonum erat dicenda. Et hanc veritatem
mala voluntas indicat, quæ a perfectione deuiat. Et bonum illud
natura rectè operans, artes, & præceptores præſtare videntur:
ſiquidem natura rectè operans mouere non ceſſat, donec ad vlti-
mam deueniat perfectionem, quemadmodum & artes, naturam
imitantes: & præceptor facit addiſcentem eſſe ſcientem; at multo-
ties peccat natura, cum finem non conſequatur vel ſi conſequa-
tur, deficit in opere, quod quidem monſtra atteſtantur & iſta
peccata in artibus etiam apparent. Sicuti dicimus, Deum opti-
mum fuiſſe præceptorem; ſed malos diſcipulos primos parentes,
qui falſum ſequentes, præceptore diabolo, a Deo auerſi, omnium*

dete-

deteſtabilem cognitionem conſequuti, à recta doctrina diſcedentes, falſitatem pro veritate adepti ſunt; ſentientes tandem veritatem Deum illorum praeceptorem veritatem docuiſſe, quomodo ad complementum peruenire nequierunt, illius nihili facientes pręcepta, finem non fuerunt adepti, qui etſi à tanto, taliq; magiſtro didicerunt, nihilominus in denſiſſimas ignorantię tenebras miſerrimè inciderunt, cuius rei cauſa eſſe poteſt, quia oportet addiſcentem pręceptori credere, & multoties non eſt inquirendũ propterquid, vt ſatis ſit cognoſcere quia eſt, neque ſemper experientia, quę veritatem docet illud quaeſitum eſt cognoſcendum; ſed ſatius fuiſſet primae matri reſponſum dare ſerpenti, inquirenti cauſam, cur primis parentibus praecepit, nè comederent de ligno ſcientiae boni, & mali, quia hoc à Deo pronunciatum eſt, quod efficiebãt Pythagorici: dicebant etenim, hoc dixit Pythagoras. Sed redeamus vnde ſermo diſceſſit. Mater eſt materia, nutrixque dum formas foras edit, nutritque, bonique rationem habens, quae quidem ratione ſuę potentiae ad aliam formam, quam tandem conſequitur, antecedentem abijciens iſtius nouerca appellatur, futurę mater, dum illam retinet, fouetque: quomodo ad maleficium inclinationem habet priuata, & ad bonitatem, quam appetit appetendo aliam formam; & quoniam illius appetitus eſt naturalis, multoties ſe deteriori forma veſtit, nil curans, an ſub forma vermis, an ſub forma hominis ſit, quę propterea ſemper eſt priuata, ad omnes formas in potentia, in cuius potentia omnes naturales formę eſſe dicuntur. Quomodo & ad bonum eſt in potentia, quae cum reducitur ad actum & bonum amittit, & ad maleficium tendit, quia abiectio formę interitum concernit, & interitus vnius eſt alterius generatio 1. de Ortu, & Interitu. Bonitatem materiae manifeſtat Simplicius in libro primo de Phyſico Auditu com. 78. Bonam eſſe eam appellandam affirmans, quae vltimum bonum, & extremam partem in bonis habent. Quam veritatem exemplo omnium appoſitiſſimo declarat. Ex hoc namque, aliqua bona ſunt dicenda; quoniam ad aliquod bonum diriguntur, quod ſine illis eſſe non poteſt, quemadmodum eſt ſcalpellum, quo vena ſecatur, & combuſtio, qua Medici vtuntur; Talia principaliter non ſunt bona, neque ex conſequenti ex ſe deſiderantur, niſi neceſſitas vrgeat; non tamen ſunt omnino mala; cum ratione ſanitatis, quę boni ſpeciem habet, ſufferantur. Ita materia, & priuatio non omnimodi mali rationem habere dicuntur; quippe generationem aſpiciunt,

1. de Or. & Int.

Simp. 1. Phy. 78.

ciunt, & ex conſequenti eſſe, & bonum, quod cum ente conuertitur. Sicuti & ad mundi perfectionem neceſſariò concurrunt, ſine quibus neq; mutatio, neq; motus eſſe poſſunt: Et cum ad aliud referantur, ad bonum relationem habent. Neq; materiam omnino eſſe malam dicimus; quandoquidem eſt grauidata formis, quæ ex illius potentia educuntur. Tum quia re vera ſummum malum non eſt aſſignandum. Vertitur namque in contradictionem dicere. Hoc eſt, ergo eſt ſummum malum propter reciprocationem inter iſta vniuerſalia tranſcendentia. Immo malum eſt ad vniuerſi bonum, quod propter tria iuuare dicitur: Primo, vt diuina iuſtitia manifeſtetur: quandoquidem malum pœnæ, quod eſt bonum, per malum culpæ manifeſtatur, quomodo diuina iuſtitia vindicatiua apparet, quæ non appareret, niſi malum culpæ angelorum & hominum perpetratum fuiſſet. Secundo, quia magis manifeſtatur bonum per mali præſentiam. Tertio, quoniam ex mali occaſione multa ſunt in mundo quæ non eſſent, niſi mala fuiſſent commiſſa. Et præcipuè magis diuina potentia nota redditur, quæ apta eſt ex malo bonum eligere: & illud eſt magis bonum, quam bonum iuſtitiæ originalis, qua anima Adæ in ſtatu originalis iuſtitiæ ornata fuerat. Sed omnium rationum præcipua hæc eſſe dicitur, quia ſapientia diuina, attingens a fine vſque ad finem fortiter ſuauiterq; omnia diſponens, eſt tanta efficaciæ, vt ex malis bona eligere cognoſcat, & operetur. Vnde malum eſſe diuinæ ſapientiæ non derogat. Sed materia ante primi parentis peccatum in homine non erat ad malum: non ad malum culpæ, cum nullum in eo ſtatu ex parte hominis interuenerat malum: neque ex conſequenti malum pœnæ, quod per malum culpæ ſecundum rectam iuſtitiam tribui ſolet; itaut dum fuiſſet ſeruata iuſtitia originalis, nulla erat habitudo materiæ ad malum in homine, & ſic neque ad tabem, neque ad interitum, quæ poſt peccatum ſucceſſit, cum humana natura vitium contraxerit, quod vitium contrahi non poteſt ſecundum doctrinam Ariſtotelis a formis, quæ
9.Met.19. *ſunt omnino a materia ſeparatæ 9. Metaphyſ part.19. cum ſecundum Peripateticos, & tabes, & interitus, & omne malum materiæ ſit attribuendum; quæ nihilominus iam contraxerunt peccando, cum eſſent Angeli creati in libero voluntatis arbitrio, ſicuti &*
Iob. c.4. *homines, iuxta illud Iob cap 4. loquens de homine, & angelis. Nunquid homo Dei comparatione iuſtificabitur, aut factore ſuo purior erit vir? Ecce qui ſeruiunt ei, non ſunt ſtabiles, & in*

Angelis

Digitized by Google

Angelis ſuis reperit prauitatem, qui, quoniam à materia ſunt immunes a potentia paſſiua immunes etiam eſſe videntur;et ideo, cum illa potentia ſit contradictionis ſunt incorruptibiles. Omne enim, cuius ſubſtantiæ potentia admiſcetur,ortui, interituiq́; dicitur eſſe obnoxium 9. Metaph part 17. Et 12. eiuſdem part. 30. 9. Met. 17.
ſed non ſic dicebatur de homine in ſtatu innocentiæ,in quo per diuinam potentiam materiæ appetitus, modò inexplebilis,compeſcebatur in homine ne alteram formam deſideraret,& deſideratam illius appetitum expleret. Vnde neque priuatio omnimodi mali rationem habet, quod non datur, ſicuti neq; omnimodè ad maleficium tendere videtur, quia & ipſa confert ad generationem, neceſſaria ipſi materiæ, à qua generatio exordium ducit; & recta ratione, quoniam generatio eſt tranſmutatio de non eſſe ad eſſe, vt non eſſe videatur antecedere ipſum eſſe, quod non eſſe confert priuatio terminus a quo in iſta mutatione,vt adeò neceſſaria principia eſſe dicantur,quod ſine ipſis generatio nō ſit ſtatuēda. Quid enim reſultaret ex priuatione ſine materia? Et quid ex materia ſine priuatione? nihil penitus quomodo vnum ex his principijs alteri opem præſtare,neceſſariò ſit dicendum; diſcrepant tamen in hoc,quod materia appetit formam futuram,quam habet in potentia, et priuatione abijcitur forma in actu,et futura introducitur. Vnde deperditur priuatio illa ratione illius formę; ſed materia remanet, quę conſtituitur in actu ſicut antea conſtituebatur per illam formam, & totum hoc conſtituitur per potentiā materię; quod quidem vobis manifeſtat agens,eliciens formam ex materiæ facultate. Et hoc modo priuatio conſiderari poteſt,vt accidens alteri naturæ accidens,vt abſit,& adſit citra ſubiecti interitum;quæ ſemper aliquam formam adiunctam habere videtur,qua materia non eſt priuata, quam natura proceſſu temporis expellit, & illa eſt priuata, quę ex materiæ facultate eſt extrahenda ab agente, quomodo priuationi ſemper forma eſt coniuncta, & a forma remota,ſignum eſſe poteſt potentia ad formam. Lapis.n non eſt priuatus forma Mercurij,qui eſt in potentia ad formam Iouis, ſic & in naturalibus, vt manifeſtum eſt in generationibus,quod etiam nobis declarauit Ariſt. in 1. de Phy Au. & Auerr. ibid com.62. 1. Phyſ. 62.
Quomodo verum eſt dicere,omne,quod fit fieri ex materia cū priuatione annexa,quæ expellitur,et tunc materia eſt priuata ea forma,quæ eſt expulſa,& alijs formis,quæ non ſunt in actu in materia, ſed in potentia, vt priuatio rationem gerat termini a quo in

Bb gene-

generatione. Vnde materia appetendo formam, conſecutiuè appetit priuationem, quæ re vera non deſideratur, vt priuatio eſt, ſed eo modo, quo dicebamus, formæ quodãmodo rationem habere, ſecun
2. Phyſ. 15. 5. Met: 27. *dum doctrinam Ariſt. 2. Phy p. 15. & 5. Met. p. 27. Nam priuatio, inquantum eſt priuatio, ad maleficium tendit, & materia appetit formam, quæ eſt quid diuinum, & optimum, quas conditiones priuatio deſiderat; vnde ex ſe appeti non poteſt; ſed potẽtia ipſius materiæ eſt cauſa; vt vtrũq; deſideretur, & forma, et priuatio quippe quæ tunc inquantum forma excogitatur. Non. n. materia ſtatim omnes formas recipit, neq; cauſæ agentes omnes vno tempore operantur; & quoniam ſine priuatione non poteſt eſſe appetitus, vt ſit appetitus ad illam formam quæ dat eſſe, & vnicum eſſe, & ex conſequenti perfectionem materiæ, priuationem appetit, inquantũ eſt forma, dans materię diſpoſitionem ad formam ſuam recipiendam; quæ nihilominus, ſi in ſuo vniuerſali ambitu conſideretur, vt. ſ. ab omni forma eſt immunis per abſtractionem intellectus, quomodo*
12. Me. c. 14. *eſt conſideranda, vt videre eſt apud Auer. in lib. 12. Met. com. 14. qui abſtrahentium non eſt mendacium, potius per negationem cognoſcitur, quomodo dicitur per negationem omnium formarum vnam eſſe dicendam; ſed inquantum eſt priuata forma habet, per quam diſpoſita redditur nõ ad omnes formas, quia non ad illam, quam retinet; ſed ad illas, à quibus eſt priuata. Vnde per priuationem (vt dicebatur) habilitas ad cæteras formas percipiendas con-*
Thom. 1. Ph. in digreſs. *fertur. Et hoc modo Thom. in 1. de Phy. Au. in ſua digreſs. vult, materiam eſſe affectam, ſed nõ primo modo, quomodo materiã excogitauit eſſe qualem, ſed non primo modo; itaut hoc ſecundo modo ſemper cum forma eſt perpendenda, & quodammodo in materia duæ formæ eſſe videntur, determinata forma ſubſtãtialis ſi eſt corpus naturale, & determinata forma ex categoria accidentis, ſi eſt corpus artefactum. Et hoc eſt quod ſcriptum eſt a bonis Peripateticis, & præcipuè ab Ariſt. materiam nõ eſſe quid neq; quale, neq;*
7. Met. 8. *quantum, & negatione cognoſci, qui in 7. Met. par. 8. hanc doctrinam annuens doctiſſimè (vt ſui moris eſt) inquit, non eſſe aliquid eorum, quibus ens eſt determinatum, quomodo ab ea omnes formę*
Alex. 2. q. na. cap. 7. *negantur, quam doctrinam ſequitur etiam Alex. in lib. 2. quęſtionum Naturalium cap. 7. Et inquantum eſt formata, eſt priuata. Ergo non omnino, quam veritatem animaduertens Auerroes in*
Auer. 8. Me. 8 *libro eodem ſeptimi Metaphyſ. in commentatione inquit. Si aliqua forma, aut aliqua priuatio eſſet eſſentialiter in materia,*

omnes

Digitized by Google

*omnes formas non reciperet;cum tamen priuatio aliarum forma-
rum,quibus caret ſemper materiam comitetur, non in eſſe vniuer
ſali,quia tunc ei negatio conuenit;ſed in eſſe particulari; quando-
quidem cum vnam formam retineat. nō eſt immunis ab omnibus
actu; ſed ab illis,ad quas eſt in potentia, quomodo ab ea potentia
non excluditur,neq; priuationes. Vnde reſpectu primæ conſidera-
tionis in materia conſideratur vniuerſalis potentia,& vniuerſa-
lis negatio omnium formarum: in ſecunda conſideratione parti-
cularis potentia,particularesq; priuationes particularum forma-
rum,quia ſic non eſt immunis ab omnibus formis,ſicuti in prima
notione ab omnibus immunis eſſe dicitur : vnde ſtatuendum eſt,
eſſe illarum æternitatem in materia,inquantum eſt æterna,ſcilicet
omnium formarum negationem, & potentiam vniuerſalem: at
non ſic de potentia particulari, neque de priuatione. Duo enim
ad priuationem concurrunt ex libro quinto Metaphyſic part.vi-* 5.Met.27.
*geſimaſeptima, & quando quis negat formam, ſeu habitum, &
ad illam propenſionem; ſiquidem priuatio nihil aliud eſt, quam
formæ abſentia ſeu carentia illius in ſubiecto, quod habet habili-
tatem ad illam obtinendam, quomodo dicimus, materiam formâ
eſſe priuatam,quæ debet eſſe præparatę virtutis,ad illam recipien-
dam; quomodo dicimus, ad illam habere potentiam propinquam:
alioquin nunquam reciperetur forma: & ſi non eſt recipienda,
itaut in materia non ſit habilitas ad formam,tunc abſentia illius
formę non eſt dicenda priuatio, ſed negatio. Signum eſſe poteſt,
quoniam reſpectu negationis nunquam recipitur forma quæ ali-
quando in materia recipitur, quando eſt priuata, quia in illa eſt
potentia particularis ad determinatæ formæ receptionem,quæ po-
tentia ab agente ad actum reducitur. Vnde conſtituitur differen-
tia inter priuationem; & negationem,quod priuatio eſt carentia
alicuius formæ determinatę ab aliquo ſubiecto determinato,quod
eſt præparatæ virtutis ad illius receptionem; at negatio eſt ca-
rentia,ſeu ablatio alicuius ſimpliciter,ad quam nullum ſubiectum
habet præparationem; & eſt perinde ac ſi diceremus, priuationem
in re poſſibili fundamentum habere, non autem in re impoſſibili;
ſed negatio impoſſibilitatem concernit; & ideo dicit Ariſtoteles
in 5. Metaphyſic. ibidem, aliquid dicitur priuari aliquo quod ab* Ibidem.
*aliquo natum eſt haberi,itaut ſi non eſſet aptum natum ab aliquo
haberi caderet ſub negatione, & impoſſibile, neque diceretur pri-
uatum, ſed negatum. Et propterea priuatio ad generationem*

Digitized by Google

concurrit reſpectu formæ, qua eſt priuata materia, cuius appellatur terminus à quo, forma verò eſt terminus ad quem, cuius rei ratio reddi poteſt, quoniam potentia, quę concomitatur materiam, & reſpectu formarum recipiendarũ, illius ſocia eſſe dicitur, quouſque materia non eſt formata, & aliam ſociam habere dicitur, quę & potentiam illam, & materiam ſequitur, quemadmodum vmbra ſequitur corpus. Extrahenda eſt forma ex vtero materię, finitur materia per aduẽtum formæ. Ergo forma eſt terminus ad quem. Excogitandus eſt ergo terminus à quo, & eſt priuatio: ècontrario verò euenit per ſeparationem formæ, cuius ſeparatio eſt illius interitus, ſicuti & ſubſtantię compoſitæ, cuius erat forma, terminus à quo eſt forma, terminus ad quem eſt priuatio. Non igitur omnino ad maleficium tendunt priuatio, & materia. Neq; re vera omnino mala materia, quia malum in Deo non habet ideam; cum tamen materiam in Deo habere ideam, explicat
1.par.ſum.q. 15.a.3. ad 3. *S.Th. in 1 p.ſum q.15.art.3. ad 3. quia materia eſt creata à Deo; non tamen ſine forma, quæ non habet aliam ideam ab idea ſubſtantiæ compoſitæ, quæ ſecundum ſe, neq; eſſe habet, quoniam eſſe eſt à forma, neq; eſt cognoſcibilis, quoniam ſicuti res ſe habet ad eſſe; ita & ad veritatem ſe habere dicitur, & cũ reciprocatione. Sed totum eſſe perfectum eſt à forma. Ergo & tota cognitio perfecta, quã veritatem manifeſtat Ariſt. in 7. Met.p.35. & 2. eiuſdem part.4.*
7.Met.35. 2. eiuſ.4. *Et quamuis malum cognoſcatur à Deo per ideam boni; in Deo nihilominus caret idea, quod eſt intelligendum ratione obiecti primarij, & eſt diuina eſſentia, quæ dicitur obiectum formale, & immediatum ſuę cognitionis: At inquantum ad obiectum ſecũdarium, quod eſt obiectum mediatum, Deus malum per bonum cognoſcit; quomodo ex parte obiecti ad malum non terminatur, niſi ad bonũ terminetur: nã ex parte cognoſcentis omnia ſimul Deus cognoſcit, ne cogamur fateri in diuina cognitione eſſe trãſmutationem. Neq; illud obiectũ eſt motiuũ, ne cogamur fateri ab alio perfici, cũ intellectũ intellectus perfectio dicatur; ſed terminatiuum. Quare materia õino mala non eſt appellanda, non omnino ad maleficium tendens; quãuis tabes, morbi, defectus, & imperfectiones ex neceſſitate illius proueniãt. Qũo habita ratione ad formam, ſenectus, maraſmus, mors, cæteriq; defectus naturales non ſunt appellandi; ſed ex parte materiæ: quandoquidem vnumquodq; tale iudicatur ſecundum ordinem ad ſuam cauſam. Quomodo argumenta ex Naturali Philoſophia deſumpta reſoluuntur, ſupponentia, hominem*

eſſe

eſſe corpus naturale, ſicuti re vera tale eſt dicendum; cum tamen ignorent quid concurrat ad hoc, vt dici poſſet, cum ſtatum, & dona ignorent, itaut in ſtatu naturæ deſtitutæ, & reſtitutæ ea omnia concurrant, quę primũ parentem morti ſubditum reddũt, quæ nullam habebãt efficaciam in primo ſtatu, ita operante diuina virtute, quæ non aufert proprietates pullulantes ex forma, ſed auferre poteſt materiæ conditiones cum poſſit prohibere, nè ferrum rubiginem contrahat.

Declaratur illa propoſitio, dicens quod eſt ortui, interituique obnoxium, ab alio non poteſt fieri æternum, & ſoluitur doctrina Philoſophorum, qua confirmabatur Adami mortalitas.

ET doctrina Ariſtotelis contra Platonem vera eſt iudicanda de agentibus particularibus, quæ quidem vltra vires ſuas agere non poſſunt, & ad operationes ſuas peragendas ſunt terminatæ virtutis, & circa determinatam materiam verſantur, quę agentia illam mouent, agitantque, ad hoc, vt naturalis forma ex illius vtero extrahatur. Quare neceſſariò materia requiritur At vniuerſale agens creat; materia non indigens, cui materia ſubijcitur, exiſtens infinitæ virtutis, concurrens tanquam omnium vniuerſaliſſima cauſa. Et re vera Dei voluntas eſt antiqua, quæ in tali tempore quo ad connotatum inſpicienda eſt, ab æterno determinans, effectum in tali tempore eſſe futurum, quæ nullum tempus perſentit; propterea quod neque tempore, neque æuo, ſed æternitate menſuratur. Tempus namque, & æuum æternitati coeſiſtunt: Nam ęternitas ex ſententia Boetij in 1. *de Conſolat. Phil. proſa* 6. *Eſt interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio: quomodo dicimus, omnia, in tempore exiſtentia, Deo ab ęterno eſſe pręſentia, ſuper quæ & intellectus, & voluntas feruntur, eligente cauſas, effectibus proportionatas. Proprietates autem ſunt à forma, quæ in homine æternitate gaudet, quam illę inſequuntur. Et de primis quatuor qualitatibus iam dictum eſt, ad perfectam mediocritatem* Boet. 1. de Conſ.

Digitized by Google

tatem redactas fuiſſe. Vnde quando ſic Philoſophi ratiocinantur. Corpus primi parentis eo tempore erat mixtum. Ergo & interitui obnoxium. Dicendum, id intelligatur naturali curſu: at quędam media ſupernaturalia erant excogitanda, naturalem curſum prohibentia. Et quando forma ſecum habet vigorem ex impreſſione cœleſtis corporis, illud corpus in eſſe conſeruatur, vt optimè inquit D. Thomas in quæſt. de Malo art. 5. ad 6. Et ille ſtatus adeò erat perfectus, vt in eo remoueretur materię neceſſitas; at non poſt peccatum. Gratia etenim naturam non deſtruit, ſed perficit. Conditiones namque materię Deus prohibere poteſt, vt explicatum eſt, quibus corpus in mortalitatem fluit, quod quidem particulare agens efficere non poteſt, quoniam eſt proportio æqualitatis, & æquiparantiæ inter agens potentiam, & effectum determinatum. Quare reſpectu diuerſorum idem poteſt eſſe corruptibile, & incorruptibile; quomodo dicimus. Illud, quod eſt ex ſe corruptibile, ſecundum naturam deſtruetur; at non ex parte ſupernaturalis agentis; cum altiori modo, quàm natura, & cætera agentia agat. Nam vniuerſale agens, quod agens ęquiuocum dicitur, naturam poſſibilis deſtruere poteſt; dumque eſt poſſibile, neceſſarium fieri poteſt, id eſt æternum à parte poſt. Et ęternum à parte poſt habet ad non eſſe potentiam, quod quidem non eſt niſi à cauſa extrinſeca æquiuoca, infinitæ virtutis; & illud eſſe æternum ipſa ſola praſtare poteſt, cum ſit opus agentis infinitæ virtutis in vigore. Neque in hoc Peripatetici ſunt audiendi, qui exiſtimarunt, Deum non eſſe infinitæ virtutis in vigore; verùm pro rei veritate audiamus diuinum Platonem in Timæo, qui, Deum dijs ſecundis iſta verba dicentem, introducit. O dij deorum, quorum opifex ego, & pater ſum, hæc attendite. Quæ à me facta ſunt, me ita volente, indiſſolubilia ſunt: omne ſiquidem, quod vinctum eſt ſolui poteſt; ſed mali eſt, quod pulchrè compoſitum eſt, ſeq; benè habet, velle diſſoluere. Quapropter quia generati eſtis, immortales quidem, & indiſſolubiles omnino eſtis; neque tamen vnquam diſſoluemini, neque mortis fatum ſubibitis: nam voluntas mea maius, præſtantiusq; eſt vinculum ad vitæ cuſtodiam, quàm nexus illi, quibus eſtis tunc, cum gignebamini, colligati. Et quis opus ſuum omnibus numeris abſolutum, odio habens, deſtruit? & cuncta, quę fecerat Deus, erant valdè bona. Nihil n. eſt maius excogitandum diuina voluntate, cui nihil reſiſtere poteſt. Ex qua doctrina veritas iſtius quæſtionis confirmari poteſt, ſcilicet ſecundum

De Malo q. 5. art. 5. ad 6.

In Timæo.

Digitized by Google

dum naturalia principia homo in ſtatu innocentiæ interitui erat obnoxius; diuina tamen voluntate ęternus, qui ad vitã æternam fuiſſet tranſlatus, nullam paſſionem patiens, neque mortem perfectamque beatitudinem conſequutus fuiſſet, diuina eſſentia tandem fruens, ad quam erat ordinatus.

Quomodo dicimus, à voluntate antiqua effectum nouum non generari.

ET quamuis dicat Auerroes, à voluntate antiqua effectum nouum non generari, niſi media cauſa noua intercipiatur, gratia cuius effectus nouus oritur. Hoc verum eſt in mutationibus, & motibus materia, & ſubiecto indigentibus; minime verò in rerum creatione, quę ſimplex emanatio dicitur, ſicuti quando Deus humanam mentem creat, & in vniuerſi creatione. Nulla ſiquidem creatura (vt dicebatur) creationis terminum attingere poteſt, quam creationem ſeu ſimplicem emanationem, aut non cognouit Ariſtoteles, aut cognoſcere noluit. Vnde non eſt dicendum ſecundum rei veritatem, quod eſt æternum a parte poſt, eſt æternum à parte ante: ſed quod eſt æternum a parte ante, & eſt Deus, eſt æternum à parte poſt. Quomodo dicimus, æternum a parte poſt habere ad non eſſe potentiam, non a principio intrinſeco, quo caret, & eſt materia, a qua rerum contingentia originem trahit; ſed à principio extrinſeco, quod ſicuti eſt cauſa conſeruationis; ita omnia entia in nihilum reducere poteſt, cum ab ipſo ex nihilo ſint creata. Neque eſt dicendum, Deum pati nouitates, cum ſit immobilis manens, dans cuncta moueri; ſed nouitates creaturę patiuntur, ſi earum natura relinquantur. Et rectè quidem non ſecundum Peripateticos, qui à veritate deuiarunt; ſed ſecundum perpetuam, firmiſſimamque rei veritatem, quam fides noſtra, veritatis magiſtra, amplectitur, quæ ad veritatis inquiſitionem Ariſtotelea doctrina vtitur, quam ad illam aut ignorantes rei veritatem applicare non voluerunt, aut non cognouerunt. Diſtinguunt namq; ipſa relatiua in ſecundum eſſe & ſecundum dici ex lib. Catheg. in cap. de Relatione, & 5. Metaphyſ. part. 20 Modo creator non habet relationem ad creaturam primo modo, qui eſt ſecundum Lib. Cath. c. de Relat. 5. Met. 20.

rem; ſed ſecundo modo, qui eſt ſecundum rationem, quomodo primo modo ſcibile non refertur ad ſcientiam, ſicut ſcientia ad ſcibile; verùm ſecundo modo. Quare mutatio non eſt in creatore, ſed in creatura. Et totum hoc recta ratione. Nam creare eſt agere.
9. eiuſ. 16. *Actio autem eſt duplex 9. Metaphyſ. 16. Et permanens, & tranſiens: permanens in agente eſſe dicitur, ſicuti indicant intelligere, & velle: tranſiens in extremis operantis tranſit. Et iſta actio non poteſt dici perfectio operantis, ſed operati, ideo mutatio non eſt in operante, ſed in operato, vt non ſit mutatio, quia manet in agente, eſtq; illius perfectio abſoluta: Nã non dicimus quod Deus de non intelligente ſit intelligens, itaut aliquam perfectionem adipiſcatur intelligendo, quia ſua intellectio eſt ſua ſubſtantia*
12. Met. 51. *tia 12. Metaphyſ. part. 51. In abſtractis enim à materia idem eſt quod intelligit, quod intelligitur, & actus intelligendi 3. de*
3. de Aïa 15. *Anima part. 14. Et in prima intelligentia omnibus modis, vt ibi-*
12. Met. ibid. *dem dicitur in 12. Metaphyſ. Ex quibus omnibus manifeſtum eſt, quomodo primus parens in ſtatu innocentiæ immortalis erat dicendus. Et in conſideratione veritatis iſtius inquiſitionis ex parte agentis conſiderandum eſt, illud eſſe appellandũ agens æquiuocum, ſeu vniuerſale potentię infinitæ, potens, quod eſt poſſibile ex ſe reddere æternum, remouendo ea omnia, quæ poſſibilitatem concernunt, omnium dominum, vt materiæ deſiderio reſiſtere poſſit, & illud compeſcere, quod præſtare non poteſt agens particulare, & ſi præſtaret nulla cauſa noua intercipi poteſt; ſed illius voluntas ab ęterno fuiſſet rem generabilem, & corruptibilem reddere æternam in tempore, quomodo eſſet dicenda æterna à parte poſt, vt poſſet conferre poſt peccatum Adæ eundem ſtatum poſt commiſſum peccatum, vt non ſit conſiderandum quid Deus agere poſſet, ſed quid fecerit, quando in peccatum incidit primus parens, cui iuſtitiam originalem abſtulit, qũo erat immortalis, morti deinde ſubiectus, quod nulla alia cauſa præſtare valet. Vnde poſſibile eſt ex parte materiæ, & contingens, & ad conuertentiam; ſed poſſibile ex illa, & contingens ex parte illius cauſæ æternum reddi poteſt, quomodo ſoluuntur multa argumenta philoſophica.*

Dubitatio

Dubitatio de ſopore, & de ablatione coſte.

Ed dubitatio inſurgit. Scriptum eſt enim in lib. Geneſ. cap. 2. Deum immiſiſſe ſoporem in primum parentem, cumque obdormiſſet, tulit vnam de coſtis eius, & repleuit carnem pro ea: Et ædificauit dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam in mulierem. Somnus autem inter corporis paſſiones numeratur, vt videre eſt apud Ariſtotelem in libro de Somno, & Vigilia cap. 2. quę paſſiones animæ, & corpori communes eſſe videntur. Eſt enim ſomnus refrigeratio primi ſenſiterij à vaporibus humidis, qui cum ad primum ſenſiterium fuerint eleuati, ſomnum conciliant, quæ eleuatio ex aſſumpto nutrimento oritur, qui concoctionis beneficio ſunt calidi, cum à naturali calore concoctio celebretur; ſed ratione frigiditatis cerebri refrigerantur, quod quidem Medici ita eſſe fatentur, ſed Ariſtoteles per primum ſenſiterium cor intelligit, quod omnium virtutum eſſe principium exiſtimauit in 3. de Partibus Animalium cap. quarto, quem omnes Peripatetici ſequuntur, & tamen primus parens adhuc cibum non ſumpſerat; ſed quomodo iſta ſine alteratione fieri poſſunt?

Geneſ. c. 2. De Som. & Vig. 2. 3. de Partib. Anim. 4.

Confirmatur: nam in illo ſopore dominus Deus ex illo coſtam extraxit. Sed nunquid abſque ſolutione continui? Abſit. Intulit igitur ei dolorem. Quare & paſſibilis in illo ſtatu erat dicendus. Ergo & interitui ſubiectus. Iſta namque ſunt paſſiones interitum denotantes, & ad illum diſpoſitiones prauia; etenim iuxta illius Poeta ſententiam, ſomnus eſt gelida mortis imago.

Quas

Quas paſſiones fuiſſet paſſus Adam in illo ſtatu.

Reſpondetur, primum parentem illam paſſionem non fuiſſe paſſum, quæ illum a naturali diſpoſitione remoueret, per quam ſubiectum patiens ad interitum tendit; ſed illas, per quas maiores aſſumebat perfectiones: hoc enim modo paſſio diſtinguitur ſecundo de Anima part. quinquageſimaſeptima, & quinquageſimaoctaua: & 3. eiuſdem 7. Et hoc ex definitione ſomni manifeſtum redditur, in qua cauſa finalis aſſignatur, cuius quidem finis eſt ſpirituum reſtauratio, quomodo ſequitur perfectio in animali, ſomnum recipiente. At ſopor ille primi parentis, ex ſententia Diui Auguſtini, non fuit naturalis, ſed miraculoſus, ex diuina virtute proueniens, ſcilicet ex diuina immiſſione, iuxta illud. Immiſit dominus Deus ſoporem in Adam, qui & in illo ſtatu in ſomnum incidiſſet, non quia potentia ſenſitiua debilitatem contraxiſſet; ſed vt materiales potentiæ maiores vigores reciperent. Somno enim virtutes vigorantur, quandoquidem refugit calor à centro ad circumferentiam Somno namque, & quiete concoctiones celebrantur, & alię perfectiones per naturales operationes præſtantur. Nam ſomnus eſt ligamentum, ſiue quies ſenſuum, & ab eorum operatione; vt ſit reuerſio eorum ab illorum inſtrumentis ad partem corporis intrinſecam. Cuius doctrinæ ſignum eſſe poteſt, quia res ſenſatæ ſupra dormientes tranſeunt, quæ a dormientibus non perſentiuntur Vnde ad caput fit euaporatio, condenſatio, & incraſſatio ab illius membri frigiditate, qui vapores amplius ſurſum ferri non poſſunt, & per deſcenſum meatus ſenſibiles opilantur; quomodo cauſatur ſomnus, quo calor naturalis reficitur. Vnde ſomnus fuiſſet eo tempore de paſſionibus, Adamum ad optimum ſtatum reducentibus, & non de paſſionibus, interitum inducentibus; eo modo, quo cibus, & potus & alię delectationes, quibus a ſua naturali diſpoſitione non remouebatur; ſed corpori maiores perfectiones conferebant. At ſunt aliæ paſſiones ad interitum præuiæ diſpoſitiones, vti eſt dolor, qui cauſatur ex violenta ſenſuum

2. de Anima 57.58.

muta-

mutatione. Verùm in nutrimento dicimus eſſe paſſionem, quomodo deperditum reſtauratur per operationes animæ vegetandi, vt aliqua ex parte humidum deperdatur, ſed non eo modo, vt ad interitum illum perduceret, cum fortior redderetur virtus per eſum ligni vitæ. Vnde verum eſt dicere, neque ſentire, neque dormire in ſtatu innocentię, hominem à naturali diſpoſitione remouiſſe, quandoquidem ad bonum naturæ ordinatus erat, ſicuti & in hoc ſtatu, ſi moderatè omnia fiant: nam ſecundum ſententiam Hippocratis 2. Aphoriſ. 3 Somnus, & Vigilia vtraque ſi modum exceſſerint malum, cum omne nimium ſit naturæ inimicum. Et in calce librorum Epidem. ſcriptum eſt, labores, cibi, potus, ſomnus, res venereę, omnia mediocria. Et in eo ſtatu nihil erat inordinatum ratione iuſtitię originalis. Somnus igitur adſcribendus erat inter eas paſſiones, quæ ſubiecto perfectionem conferunt, vt intelligere animę. 2. Aphor. 3. In calce lib. Epid.

Et de viro mulier extracta eſt, iuxta illud Eccleſ. cap. decimoſeptimo. Creauit ex ipſo adiutorium, ſimile ſibi, ideſt mulierem, ſecundum illud Geneſ. cap. ſecundo. Cum vellet Deus formare Euam dixit. Faciamus ei adiutorium, ſimile ſibi, de qua ibidem ſcriptum eſt. Et ędificauit dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam in mulierem, qui propterea caput mulieris appellatus eſt, qui, dum extraheretur nullam pœnam paſſus eſt, nihilque ei Deus moleſtiæ intulit, diuinaque potentia opus mirabile oſtenſum eſt, dum latus hominis dormientis apertum fuit, neque excitatus eſt à ſoporis quiete, operante diuina virtute. Et illa coſta fuit in primo parente, inquantum humani generis fuit principium, ſicuti ſemen in homine. Et quemadmodum ſeminis deciſio cũ paſſione non eſt, hominẽ remouente à naturali diſpoſitione; ita & illius coſtæ ſeparatio, prę ſtante hoc diuina virtute, quæ ex vno omnium hominum genus fecit, vt totius ſpeciei principium eſſet, quemadmodum Deus, omnium entium principium eſſe dicitur. Diuina etenim virtus, cum ſit infinita poteſt idem ſecundum ſpeciem ex vtraque materia facere, & ex limo terræ, quemadmodum ex lapidibus iſtis poteſt ſuſcitare filios Abrahæ, & mulierem ex coſta primi parentis, ſicuti fecit: & illa coſta ex ſententia Sancti Thomę in Prima Parte Summę quæſt. nonageſimaſecunda artic. tertio ad 2. fuit de primi parentis perfectione, non inquantum indiuiduum quoddam; ſed inquantum erat ſpeciei principium: ſicuti ſemen non eſt de perfectione generantis, Eccleſ. 17. Geneſ. 2. 1. p. q. 92. a. 3 ad 2.

quod

Digitized by Google

quod operatione naturali cum delectatione reſoluitur. Ergo multo magis virtute diuina corpus mulieris de coſta viri formata eſt, quò mutuus inter virum, & mulierem amor interciperetur, ſocietatiſque coniunctio propter futuram generationem, & ad alia opera, & præcipuè ad cuſtodiendum ægrotantem, quandoquidem ego expertus ſum veram eſſe ſapientis ſententiam in libro Eccleſ.
Eccleſ. 36. cap. trigeſimoſexto, vbi non eſt mulier, eger ingemiſcit. Patet igitur quid de ſopore illo, a Deo immiſſo in Adamo ſit dicendum.

Quid eſt dicendum, ſi Adam rem habuiſſet cum Eua in ſtatu innocentiæ, vt cum creata ſit virgo, illam defloraſſet, ex qua defloratione voluptatem perſentiret; aut dolorem, aut vtriuſque alterationem.

SEd Eua virgo formata eſt, ſicuti & cętera mulieres poſt peccatum generantur. Virginitas namque eſt perfectio, & Dei perfecta ſunt opera. Demus, Adamum in illo ſtatu vxorem ſuam, quo ad actum venereum cognouiſſe, aut in illo venereo congreſſu dolorem, aut voluptatem percepiſſent, aut dolorem, & voluptatem reſpectu diuerſorum, ſicuti illi, qui ſcabiem ſcalpunt: ſiquidem pruritus ab humorum acrimonia excitatur, dulcoremque, dum ſcalpunt, percipiunt, quoniam eſt indigentia iterum ſcalpendi. Quomodo dolor, & lætitia, ſi adinuicem comparentur, contrariantur; at non quo ad diuerſa: quoniam cuilibet lętitiæ quilibet dolor non contrariatur: ſicuti in mulieris defloratione accidere ſolet, perſentientis gaudium, & dolorem ad diuerſa ratione habita, qua de re optimè diſputat Alexander in libro primo quęſtio-
1. q. Nat. 12. *num naturalium cap 12. Et Theologi affirmant, animam Chriſti ſimul in paſſione lętari, triſtarique. An fortaſſe voluptas, ex rerum contemplatione ortum ducens, ſeu illa, quæ in peragendis rebus naturalibus, dolori, ex fame, & ſiti prouenienti, contraria eſt? Minimè quidem. Et quomodo in eſurientibus, & ſitientibus, dum famem, ſitimque explent, lætitia ſimul & dolor? Triſtitia*

Digitized by Google

ſtitia famelici, & ſitibundi, nam antequam completum ſit deſiderium, indigentiã denotans, quomodo partim eſt in termino à quo, partim in termino ad quem, vt triſtem patiantur ſenſationem: lætitia ex cibi aſſumptione, ratione expulſionis nociui, & pruritus in illis, qui ſcabiem patiuntur. Vnde lætitia, & dolor ſi ad inuicem comparentur, contrariantur; ſed non quo ad diuerſa, quomodo cuilibet lætitiæ quilibet dolor non ſit contrarius. Teſtantur hoc mulierum lachrymę, & momentaneus riſus, diuerſa obiecta concipientium. Et in Chriſto domino voluptas, & lachrymæ. Mœſtitiam nobis lachrymę, & ſanguis manifeſtant; ſed lætitia maxima, quia ab æterno patre pro ſua reuerentia exauditus eſt. Audiamus Diuum Paulum ad Hebræos cap. quinto dicentem, qui cum in diebus carnis ſuæ praces, ſupplicationesque ad eum, qui poſſet illum ſaluum facere à mortuis cum clamore valido, & lachrymis, exauditus eſt pro ſua reuerentia. Et totum hoc manifeſtum eſt ex illo Pſal. 29. Conuertiſti planctum meum in gaudium mihi, conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia. Et vnde illę lachrimę? vt plurimum dolorem atteſtantur, ratione conſtrictionis. Obiectum ſiquidem eſt contriſtans. Quomodo autem ſe habuiſſet carnalis copula in ſtatu innocentiæ, iam explicatum eſt, ſcilicet non fuiſſe fœdam delectationem, venereumque actum, primos parentes a naturali diſpoſitione non remouiſſe, coitumque ad naturale bonum fuiſſe ordinatum; immo eo maiorem futuram eſſe voluptatis perceptionem, quo magis corpus puritate nitebat abſque vllo libidinoſo ardore, & moleſtia, illaque actio futura erat bona ex parte finis, cum nihil mali a Deo præcipiatur. Fuiſſet nihilominus ſolutum continuum: nam cum primum virgines deflorantur, collum matricis dilatatur, & quędam venulæ ſubtiles franguntur, ad dexteram partem colli matricis exiſtentes, quomodo ſanguis excernitur, ſed nullam paſſionem mulieres paſſæ fuiſſent, & dum peperiſſent, membrum generationi deſeruiens dilatationem recepiſſet abſque dolore, quod membrorum relaxatione prſtandum erat: nam tunc fuiſſent in ſtatu originalis iuſtitiæ, qui eſt immunis à qualibet ærumna.

Ad Heb. 5.

Pſal. 29.

Reſponſio

Reſponſio ad argumentum in quo dicebatur, cum ſit eiuſdem naturæ cum cæteris hominibus poſt lapſum eſſe interitui ſubiectum.

AD Illud, in quo dicebatur, hominem in illo ſtatu eſſe eiuſdem naturæ cũ homine poſt lapſum. Dicendum hoc eſſe verum, quo ad naturalia principia; ſed non eiuſdem conditionis, reſpectu agentis, & mediorum, ab agente prouenientium, vt finem conſequerentur. Vnde nulla pugna inter quatuor qualitates ſentiebatur, nullumq́ue incommodum a cauſis extrinſecis. Quare neq́ue alteratio eo modo, quo iam explicatum eſt. Vnde neq́ue maraſmum, neque interitum paſſus fuiſſet. Fuiſſet igitur ille ſtatus à ſenectute alienus, ab omni febre, & ab omnibus morbis. Quapropter eadem principia, ſed ſtatus diuerſitas, Deo operante, qui non mutatus eſt; ſed primus parens. Et per hanc doctrinam multæ ratiocinationes ſolui poſſunt, quia ſcilicet ſtatus mutatur. Quomodo reprimebantur reactiones per iuſtitiam originalem, & omnia, quæ ad interitum primum parentem inducere poterant.

Neq́ue dicatur, eſſe eſſentias proprias. Ergo & operationes proprias; quoniam eſt diuerſitas ex parte cauſæ agentis: nam agens diuinum, media ſupernaturalia auferendo per peccatum, hominem in puris naturalibus reliquit, quomodo ſunt diuerſæ operationes ex ſtatuum diuerſitate propter mediorum diuerſitatem. Vnde dicendum eſt eſſe eiuſdem naturæ, ſed non eiuſdem conditionis, ſicuti ferrum rubiginem contrahens, & non contrahens illam reſpectu agentis, illam prohibentis: Nam Deus donauit dona homini, nè rubiginem peccati contraheret, ſi voluiſſet, quomodo erat dicendus immortalis, quibus cõditionibus caret homo poſt lapſum. Ex qua doctrina difficultates multæ ſoluuntur, cum ſit manifeſtum a quibus oriantur propriæ operationes.

Quomodo reſpondetur doctrinæ Medicorum.

DOctrina Medicorum non eſt neganda de homine, ſed in ſtatu naturę deſtitutæ, & reſtitutę; at non eſt vera in ſtatu innocentiæ, qui neque à Philoſophis, neque à Medicis conſideratur, vt Medicorum remedijs opportunis non indiguiſſet primus parens cum nulla fuiſſet inordinatio in humoribus, neque in qualitatibus, quoniam Deus omnia concordi pace ligauerat, quomodo permanſiſſent in perfectiſſima latitudine ſanitatis abſque vlla pugna ratione iuſtitiæ originalis.

Neque elementorum mixtio in illo ſtatu eſt neganda; at nulla diſſonantia futura erat in eo ſtatu; ſed perfectiſſima omnium ſymetria. Nulla igitur alteratio, niſi illa, qua maiores perfectiones aſſumeret, & præcipuè in ſuis poſteris, qui non fuiſſent nati perfecti in ſcientijs ſpeculatiuis, neque practicis, quæ ſunt ſenſibus, & experimento percipiendæ. Quod erit ex hoc manifeſtum, ſi conſideremus, intellectum noſtrum cõſiſtere in omnia fieri; ſcientiæ tamen abſque difficultate erant acquirendæ: & practicæ experientia, quæ facit artem, vt inquit Ariſt. in Prologo Metaphy. Prol.Met. *ex ſententia Poli. Ex ſenſu etenim fit memoria, ex memoria experimentum. Vnde non generati eſſent filij ſimiles primo parenti in ſtatu innocentiæ, quia erant profecturi quo ad cognitionem ſenſitiuam, ad intellectiuam pernceſſariam. Quod autem Adam in ſcientijs fuerit perfectus, hoc fuit indiuiduale accidens primi parentis, inquantum inſtituebatur, vt pater, & inſtructor totius humani generis; ſed filij ſibi ſimiles generati fuiſſent, quantum ad accidentia naturalia, vel gratuita totius naturæ 1. Par. Summæ* 1.p.q 101.a *quæſt. 101. art. 1. ad 1. Itaut profeciſſent & ætate, & ſcientia; ſi-* 1.ad 1. *quidem concurrit etiam ad ſcientias capeſſendas, & artes temperatura corporis, & diuerſitas phantaſmatum, neque abundantia luminis intellectus agentis ſemper idem operatur, quia virtutes ſenſus interioris non ſemper ſunt eodem modo diſpoſitæ, ad intellectionem concurrentes, quomodo operationes intellectus ob nimiam humiditatem confuſę videntur; quod ex hoc manifeſtum eſt, quia pueri in principio appellant omnes viros, patres, & omnes fœminas,*

1.Phyſ.4. nas, matres primo Phyſicorum part. quarta. Qui nihilominus caruiſſent ignorantia, ex peccato ortum ducente, & eſt neſcientia eorũ, quæ ſciri debent, ſed nihil erat, quod in illo ſtatu omnia cognoſcerent. Et totum hoc recta ratione, quia in principio caruiſſent perfecto rationis vſu, defectuſque fuiſſet ex parte organorum, & phantaſmatum, concurrentium ad ſcientiam, vt manifeſtum eſt in tertio de Anima. Intellectus etenim accipit phantaſmata à potentijs, quæ organo vtuntur. Et hoc manifeſtum eſt, ſi organa lædantur. Sed nihil ei nocere valebat, propter rationes, de quibus in ſecunda parte ſermo factus eſt. Præter Angelorum cuſtodiam, quæ ei à Deo data eſt, & alias virtutes, de quibus iam dictum eſt.

Reſpondetur ad argumentum de nutritione, & ſiccitate.

AD illud de nutritione, iam patet ſolutio, quid efficiebat lignum paradiſi, quod lignum vitę dicebatur, & alia cibaria, & omnia erant regulata in modo, ſpecie, & ordine. Quare nihil toto genere præter naturam eſſe poterat, debitaque pletoria, & quo ad vires, & quo ad vaſa: Nulla igitur ſuffocatio, neque vaſorum diſruptio: Doctrina igitur Philoſophorum, & Medicorum iam explicatam veritatem non deſtruit in ſtatu innocentiæ, ſiquidem ſtatus erat diuerſus, diuerſæque conditiones, diuerſa ligamenta nullaque poterat perſentiri febris, cum ſtante illo dono iuſtitię originalis, nihil præter naturam dati poterat, vt naturalis calor ad febrilem verti non poſſet, quomodo ea omnia paſſus eſt poſt commiſſum peccatum, quomodo non fuiſſet paſſus maraſmum, nihilque præter naturam perſenſiſſet, vt a ſiccitate moleſtiam non eſſet paſſus, nullumque dolorem. Excludendæ erant igitur ab eo omnes alterationes, quibus ab illo perfectiſſimo ſtatu remoueri poterat, quibus poſt peccatum fuit obnoxius; quippe cum in eo ſtatu perfectionem concernebant & quo ad famem, & ſitim, & omnia alia, quæ ſequebantur animam vegetandi, & ſentiendi ratione perfectiſſimæ ſymetriæ, iam explicatæ. Quare

nullus

nullus labor, nullus ſudor, nulla intemperies, ita operante domino, vt nulla cauſa interueniret, qua primus parens ad deſtructionem tenderet, etiam ſi à forma operationes naturales præſtarētur; quomodo perfectiſſima fruebatur ſanitate, & ex conſequenti æqualitate ad iuſtitiam. Vnde & quę nam efficacia cauſarum internarum, & externarum contra bonum Adæ, ei in illo feliciſſimo ſtatu præparatum? omnia obediunt creatori. Et quis ſecum alloquens dicet. Cur ita facis? Cum enim omnia creauerit, omnia eius dominio dicuntur ſubdita, quomodo & materiæ deſiderium, & naturalium rerum curſum compeſcere poteſt. Nunquid auferenda eſt potentia obedientialis? Nullo modo.

Argumentatio à conſumptione humidi radicalis, & ex ea ad introductionem ſiccitatis nullius momenti.

NVllius igitur momenti eſt argumentatio ab humido radicali deſumpta, quę per cibaria paradiſi terreſtris conſeruabatur, & per eſum ligni vitæ erat conſeruanda. Vnde quæ ſcripta ſunt de humido radicali in ſtatu naturæ deſtitutæ, & reſtitutę veritatē habent; ſed non in primo ſtatu, in quo nihil præter naturam primus parēs perſentire poterat, quod illi moleſtiam inferret, quam per reactiones patimur, quibus tandem in nobis ſequitur actio, omnino aliena à primo parente. Eſt. n. gratia maioris efficaciæ, quàm ſit ipſa natura, quam non deſtruit, ſed maiores ei perfectiones conferre dicitur. Quare qui nam materię fluxus, quo tandē à naturali ſtatu remoueme? nullus profecto in primo parēte; & poſteri per illum non receſſiſſent à naturali ſtatu, qui iam in gratia fuiſſent confirmati, ſi primus parens per peccatum illis mortem non procuraſſet, qui in ſtatu perfectiſſimo fuit creatus ſecundum & gratiæ, et ſuæ naturæ capacitatem. Longè igitur aberant alterationes ſicuti fuiſſent in poſteris, quæ nunc comitantur ad mortem, etiam ſi Adam augmentum recepiſſet, quomodo qualitates, ſocię mortis non erant dicendæ. In illo igitur ſtatu nulla conuerſio ad terram, & cineres. Quomodo quæ ſcripta ſunt de caloris diſtinctione ſententiam Theologicam non deſtruunt; quia nunquam calor naturalis fuiſſet conuerſus in [illegible] rem febrilem, qui re vera dicitur calor igneus, qua actio præſtari non poterat abſq; alterationibus ten-

Digitized by Google

*dentibus ad effectus præter naturam; quomodo nocere dicitur fe-
bris omnibus operationibus,& tandem ad mortem. Vigebant igi-
tur in illo ſtatu duo modi caloris & cœleſtis,et naturalis,quibus et
operationes cœlo proportionatę in iſtis inferioribus prȩſtãtur,quo
per ſua inſtrumenta, inter quæ calor recenſetur præſtantur, &
ſunt vita vegetabilis,ſenſibilis,& animalis,& per gradus caloris
naturalis operationes ſibi proportione reſpondentes,ad illasq́; ani-
ma concurrebat,quæ non dum turpiſſima labe peccati erat labefa-
ctata,totum operante Deo,conferente omnem bonitatẽ,& omnem
gratiam. Nullam igitur Adam perſenſiſſet febrem,nullamq́; prȩ-
ter naturam ſiccitatem,vt ab illo ſtatu niſi per peccatum remoue-
ri nõ poterat. Vnde excogitandus erat ordinatus Adam in omni-
bus ſuis operationibus. Peccatum namq́ue,quod non commiſit in
ſtatu innocentiæ in deuiatione ſpeciei, modi, & ordinis conſiſtit,
quæ omnia conſeruaſſet, ſi innocentiam peccando non abieciſſet.
Vnde non erat exceſſus amoris erga coniugem, quem paſſus eſt ſta-
tim vt in peccatũ incidit. Et quando dicitur. Erat ne fortaſſe pri-
mus parens eiuſdem naturę cum corporibus cœleſtibus? Dicẽdum,
corpora cœleſtia eſſe æterna per naturam;ſed Adamum immorta-
lem per gratiam,ratione compeſcentiæ appetitus materiæ:quomo-
do humidum radicale erat conſeruandum, nè labefactaretur, nè
ad interitum duceretur. Vnde erat compoſitus primus parens ex
omnibus partibus, illum reddentibus naturale corpus, & anima-
tum, habens & impetum facientia,& ſunt ſpiritus, & contenta,
& ſunt humores,& continentia, & ſunt partes ſolidæ, omniumq́;
harum partium principia,& maximè cor,ſed Deus omnia iſta li-
gauerat ligamentis perpetuis, ſolum peccatum illa diſſoluere pote-
rat. Et cum aliȷs hominibus in definitione conueniebat ratione vl-
timæ differentiæ,qua conſtituitur in eſſe ſpecies;ſed nõ quo ad dif-
ferentias materiales ante peccatum commiſſum,& poſt peccatum;
quippe cum eſſent diuerſæ conditiones materiæ,prouenientes à di-
uerſis agentibus: nam homo relictus eſt poſt peccatum in puris na-
turalibus. Vnde naturalis calor,a quo operationes proueniebant,
accendi non poterat, & ex conſequenti ad naturam igneam trahi
non poterat,neq́ue cor,neq́; totum corpus ignire,quia erat conſer-
uanda ęqualitas ad iuſtitiam in omnibus partibus, vt diſſonãtia,
introduci non poſſet nihil,quod eſſet prȩter naturam patiens. Et
ex his colligere licet,complexionem A[illegible] fuiſſe melancholicam,
ſed quoniam humores temporibus anni proportione reſpondent,*

ſicuti

ſicuti ver eſt temperatū ex ſui natura et minime exitiale 3. Aph. 15. ita Adę complexio temperata erat iudicanda, quoniā Dei perfecta ſunt opera, & omnium perfectiſſima complexio ſanguinea eſt iudicanda, dummodo ſit moderata, & ad pletoriam immoderatam non vergat, vel non ſit actu pletorica ratione eminentis periculi, & quæ nam iactura in ſtatu innocentiæ, vt hominem ab illo feliciſſimo ſtatu remouere poſſet? Re vera nulla. Quare ab illo ſtatu illa exiccatio erat auferenda, qua homo ad ultimum ſenium reducitur, & tandem ad interitū, illaq; extrema frigiditas, qua non amplius per cauſam intrinſecam calidum corpus euadere poſſit, ſicuti euenire videmus in ſtatu naturæ lapſæ, & reſtitutæ, ſicuti nullæ futuræ erant rugę, nihilq; quod indiuiduum illud deſtruere poſſet. Et per hanc doctrinam multæ ſoluuntur dubitationes, quibus Philoſophi confirmare poſſent, Adamum mortē eſſe paſſurum, quæ erat iudicāda naturalis quo ad principia naturę, ſi creatus fuiſſet in puris naturalibus, quoniam natura finiti agentis rationem habet, vt ſit finitæ potentiæ, nihilque præſtare poteſt, quod ſuas vires ſuperat. Non ſic Deus creator primi parentis, qui ea omnia præſtare poterat, ſicuti pręſtauit, illum immortalem reddentia, ſed à natura nihil aliud niſi id, quod eſt ſecundum naturam, & eſt fatalis interitus qui fatalis eſt in ſtatu naturæ deſtitutę, & reſtitutę, omnino a primo ſtatu alienus: ſi qui derelictus fuit in puris naturalibus Adam, nihil habens de ſupernaturalibus, niſi animam, quę ſæuiſſimum vulnus patiebatur: quem Deus illius auctor prohibere poterat. 3.Aphor.15.

Ad argumentum de naturali curſu.

AD illud in quo dicebatur, interitum eſſe naturalem. Hoc verificatur naturali curſu reſpectu cauſarum naturalium, nulla habita ratione ad id, quod Deus poteſt facere, ea, quæ immortalitatem concernunt, conferendo, quomodo interitus naturalis eſt iudicandus. Principalis enim cauſa immortalitatis erat illa virtus, à Deo animæ collata, quomodo ſunt conſiderandæ cauſæ immortalitatis, omnes ab agente ſupernaturali prouenientes, donando donum immortalitati proportionatum, totum hoc operante diuina bonitate, & diuina gra-

tia; qua ratione reſpectu illius effectus Deus concurrit effectiuè, & etiam formaliter per illud donum, vt effectus ſupernaturalis dicatur, ſicuti de gratia, & gloria licet aſſerere. Vnde non obſtat materia, quia Deus eſt omnium dominus; at habita ratione ad naturam, agentem cauſam particularem, nulla eo modo habita ratione ad Deum, Adam erat interitui ſubiectus, & propterea dicimus omne quod generatur neceſſariò interit. Diuidantur igitur ſtatus, & argumentum eſt ſolutum, ſicuti dicimus de ligno vitæ per quod conſeruabatur, ne in totalem interitum laberetur Adam, hoc operante diuina virtute, de qua iam dictum eſt.

Ad argumentum de ſenſibus reſponſio.

AD argumentum de ſenſibus iam patet reſponſio, ſenſus eam paſſionem pati, per quam quis à naturali ſtatu non remouetur, ſeu a naturali diſpoſitione, dummodo ſub ſenſum cadens ſit ſenſibus proportionatum; quomodo moderatę qualitates conſiderentur, qui a fortibus ſenſibilibus deſtruuntur, cum inter virtutes organicas collocentur. Neq; à ſenſu fuiſſet correptus, Adam neque à diſconueniente voluptate, alienus ab omni dolore. Quomodo igitur fuga? Nulla re vera. Neque in qualitatibus vlla inæqualitas. Neque vllam paſſionem perſenſiſſet à duro. Vnde nulla ſolutio continui, dolorem inferens; quia omnia nociua euitare poterat, & ſciebat per diuinam prouidentiam. Nihilq; ei nocere poterat, qui tandem in ſtatum glorię erat transferendus.

Reſpondetur ad argumentum de Paſsione Chriſti.

ET quatenus dicebatur de paſſionibus Chriſti, dicitur, Adamum in iam explicato ſtatu fuiſſe creatum; Chriſtus autem ratione ſatisfactionis pro peccato primi parentis naturam humanam aſſumpſit paſſibilem, & mortalem, corporis defectus ſ. famem, ſitim, triſtitiam, dolores &c. ſed non omnes pœnæ defectus, vt non cæcitatem, lepram, et alias eiuſdem generis; ſed illos, qui ſuæ dignitati non derogabant, quos paſſus eſt Adam, & ſui poſteri poſt cõmiſſũ peccatum.

Neque

Neq; alicuius momenti eſt argumentum à loco deſumpti m, quia à loci benignitate erat conſeruandus, qui voluptatis locus dicebatur.

Ad illud de tempore reſpondetur, Adæ actiones tempore erant menſurandæ, ſicuti & illius eſſe, inquantum eſt corpus naturale: antequam ad vltimum ſtatum eſſet conſtituendus; ſed poſt illius viſio beata æternitate participata erat menſuranda. Vnde Adam duobus modis perpendebatur; ſemel quo ad determinatam periodum, inquantum viator, quomodo tempore menſurabatur, quia ad determinatum tempus in paradiſo erat transferendus. Alio modo pro tota periodo a parte poſt, & ſic æuo, & quo ad beatitudinem æternitate, quæ participata dicitur.

Cum verò diceretur, Adamum non fuiſſe comprehenſorem. Dicendum, in hoc eſſe differentiam inter immortalitatem gloriæ ab ea, quę collata eſt in ſtatu innocentiæ: quod illa a Deo per reſurrectionem confertur: & tunc corpora quatuor dotibus ſunt, & erunt prędita, & ſunt claritas, impaſſibilitas, ſubtilitas, & agilitas; ſed iam vidimus, à quo immortalitas primi parentis reſpectu agentis, qui ad meliorem vitam erat transferendus per gratiæ donum: ſed illa per donum gratiæ, & gloriæ. Et in primo ſtatu, qui fuit innocentiæ erat victoria animæ ſuper corpus, vt nihil in corpore fieri poſſet, quod anima aduerſaretur: At in vltimo ſtatu amplior erit victoria in hoc, quod proprietates animę quodammodo in corpus redundabunt, vt corpus agile, lucidum, ſpirituale, & impaſſibile efficiatur, inquit S. Tho in 2. ſent. diſt. 19. q. 1. ar. 5. Maximè namq; differunt ſtatus gratiæ, & gloriæ: quia primus ad ſecundum transfertur, qui eſt ab imperfecto ad perfectum: quia Adam in ſtatu innocentiæ erat in potentia ad peccandum, & non peccandum: quomodo anima corpus continere poterat, nè putreſceret, & non continere; ſed non ſic in patria, in qua peccatum eſſe nequit. Diuerſantur igitur iſtæ immortalitates. Vnde mortale corpus primi parentis ex parte materiæ; cum illa differentia materiam ratione priuationis ſequatur: quomodo quantum ad complementum fuiſſet à gratia, per donum ſupernaturale, finitum tamen: nam inſtrumenta concurrunt ad effectum ſupernaturalem, inquantum concomitantur diuinam voluntatem, vt manifeſtum eſt de Sacramentis Eccleſiæ reſpectu gratię, & gloriæ.

Finis totius Quæſtionis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Benigniſſime Lector errata corrigantur ſicuti iacent.
Litera P. indicat principium paginæ.
M. medium. F. finem.

PErfectioris. Adde notitiæ. pag. 3. f. Illum. Illam 7. & eſſe, dele eſt. 5. p. ¡Rationem. Adde habet. 8. p. part. 50. 59. 8 f. in eiuſdem. 1. Phyſ 9. p. quin. quia 9. p. ſine. ſint 9. f. partes. Ade et. 10. f. Virtualis. Virtuali 12. p. Temporalique. Temperataq; 12. f. Diſconuenientia. diſſonantiaq; Diſconuenientes, diſſonantes 13, f. effugientis. effugientes 13. f. motus eſt. Dele eſt. 15. f. Res mota. Rem motam. 16. p. Diſcrutatur. Diſputatur. 16. p. Subtilitus. Subditus. 18. p. Hunc. Tunc. 18 p. Mouetur. Moueatur. 21. p. dico. duo. f. 23. p. illi. ille ibi. p. determinantem. determinatum. 23. f. miſcellanea. miſcella ibid. f. neceſſariò. Adde eſt. 25. p. quam. quem. 26. m. habente. habent. 26. f. ducit. ducitur. 27. p. ex alijs, neq; ex alterutris, & ex ipſis omnia fiunt. omnia iſta deleantur. 27. p. fœmina, fœminæ 28. m. ſuppetit. ſuſcipit. 29. m. malitia. muliere. 30. f. recipiendarum. Adde eſt. f. 33. f. anti. enti ibid. f. moueri. mouere. 34. p. ſimpliciter. ſimplici ibid. f. vocata elementa. vocatis elementis. 35. vnicum eſt corpus. vnicus eſt motus. 39. p. habeat. habent. 36. p. vales. valet. 37. p. ſtabitibus. habilibus. ibid. f. à qua iſtis. dele. iſtis. ibid. in fin. part. 60. 69. corpore. corpora. 38. m. quidem. quid. ib. f. ſeipſe. ſeipſo. ib. f. in. vi. 39. p. conſiſtet. conſtet. ibid. p. ſeipſum. ſcriptum. ib. p. electione. eductione ibid. f. eligitur. elicitur. ibid. f. motum. malum. 42. m. animalis. animatis. 43. f. vſum. riſum. 45. p. recipiendas. recipiendos. 45. m. actum. actu. 46. p. vir. cur. 46. f. de. deq; 47. m. qualibet. quolibet. 49. p. quos. quas. 50. m. diuerſarum. 54. m. ſed dele. 54. f. præſtatur. præſtantur. 55. p. illum. illud. ibidem. m. ortus. ortui. 56. p. potentia. potentiam. ib. m. remoueri. Adde vult. 57. m. ſinuu. ſinu. ibid. principatum. principiatum. ibid. f. præcedente. præcedere. 60. f. mouentes, & præparante. mouentia, & præparantia. 69. p. voluptas. voluptatem. 72. f. expellit. expellunt. 73. m. quæ. qui. 79. p. prædictæ. præditæ. 80. m. noua. nouam. 101. f. qui. quæ. 105. p. hæc. huic. 114. p. ſuſcitent. ſuſcitentur. 119. m. digreſſio. omnia. 125. p. totum. verum. 144. p. illius. illorum. 168. f. placitum. placidum. 191. m. Theren. Cant. 192. f. dele ab illo. ſed voluntas vſque ad illud, & totum 206. f. illi. illum. 232 f. forma. Adde. illamq; 263. f. communicare. coinquinare. 287. p. non. num. 312. f. conſiderantes. conſiderans. 314. f. ille. illi. fuerit. fuerint. 316. f. eſſet. eſſent. 327. p. deſumſit. deſumpſit. 342. f. de reſpirationis. de reſpiratione. ibid. f. affectus. affectu. 347. f. violentemque. violentumq; 354. m. forma. formam. 367. f. priuatione. priuationem, ibid. f. quæ veritas. quam veritatem. 370. p. exercitus. exercitum. tranſiens. tranſeuntem. ambulans. ambulante. f. qui. quia. 386. m. cui. quia. 377. f.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

5-7-1

Digitized by Google